DIONISIꝰ HALIC.

DIONYSI HALICARNASSEI RHETORICA ET CRITICA.

LATINE NVNC PRIMVM INTEGRE A' VIRIS doctis è Græco sermone conuersa.

Seriem librorum ſequentes exhibent paginæ.

HANOVIÆ,
Typis Wechelianis, apud Hæredes
IOANNIS AVBRII.

ANNO M. DC. XV.

CLARISSIMO, DOCTISSIMOQ. VIRO, JANO GRVTERO

εὖ πράττειν.

MAGNAM profecto, vir doctissime, à litteratis omnib. gratiam iniisti, quādo tot, tantosq; veteres Scriptores industria tua ac labore, qua obscuros illustrando, qua corruptos emendando, facere meliores, cum Poëtas, tum Historicos Latinos consueuisti: nunc etiam DIONYSIO Halicarnasseo, operam confers vt egregio Antiquitatum Romanarum scriptori, & Critico insigni ac Rheto-

ri. Ille enim, vt nosti, à T. Liuio Patauino Populi Rom. res domi forisque præclare gestas litteris mandatis ab vrbe condita, longe erat vberius disertiusque, nisi magnam partem intercidisset persecutus. Idemque de antiquis Historicis Græcis, ac de Oratorum veterum, atque adeò Philosophorum stylo, vt Platonis diuini, ita iudicat acutè, nihil vt gratiæ, veritati plurimum tribuisse videatur. Liuium tu quidem obstetricando Capitibus distinxisti, vt & Notas pridem promissas exigamus, quantum Sallustio, ac Tacito Cornelio tribuisti. Rhetoricorum nunc quidem Dionysii interpretationem conuitio pænè

efflagitas, eorum opusculorum; qui hactenus Latine nondum lucem aspexerunt ad paucula illa Wechelianæ editionis. Schottum itaque, Martinezium, Bircouium, & Gratium, homines pereruditos adhibes; qui & Scholiis interdum obscuris locis lucem adferant, posteritatiq; consultum eant in auctore Dionysio ad hanc diem non satis noto: sed eruditissimis dumtaxat hominibus, cum sit & doctissimus iuxta, atque acerrimus alienorum laborum, styliq;, qualis apud Latinos Quinctilianus, Censor æstimatorque egregius. Quamobrem habe hoc quidquid est laboris, industriæq; in vertendis Halicarnassei præceptionibus

Rhetoricis & publici iuris facito. Illud sane subit mirãdum in Thucydide nuper à Portis egregie vtraque lingua edolato, nihil à Dionysio *nostro de stylo Historici illius præstantissimi, vt oportuit, additum fuisse. Mirandum & illud* περὶ ἐσχηματισμένων, de figurata Oratione, *duobus dum differit libris, gemina prope, cum in præceptionibus, tum in Homericis exemplis apparere. Vnde colligo, diuersis ea temporibus, locisque disiunctis commentatum esse* Dionysium. *Libro autẽ primo* περὶ συνθέσεως ὀνομάτων, *qui* de verborũ est collocatione, *Simonis Birchouii, Poloni interpretatione potius quam mea sum vsus; tum quod*

prauor-

præuorterit ille; tum q in hoc genere, etsi aliis fortasse nõnullis, mihi ipsi minime satisfaciã. Interpolaui tamẽ identidẽ loca minus apte reddita, & Scholia oræ apposui, vt in conspectu essent. Quid præstiterim, volui quidem certe, Tu Tuique ordinis optime existimabunt, in bonamq; partem accipient: cui pridem Criticam Lampadem ad priscos auctores illustrandos atque emendandos, veluti Pharum nauigantibus aptissimam, acceptam meritò feret grata, dum erit, posteritas. Vale.

QVÆ IN DIONYS. HALICARNASSEI ALTERO TOMO continentur.

RHETORICA ET CRITICA.

Asterisco hîc notata nunc primum eduntur.

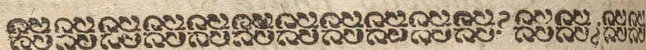
* De

SVM.

SVMMA CAPITA TRACTATVS DIONYSII HALICARNASSEI.

DE COLLOCATIONE VERBORVM, SEV COMPOSITIONE.

INDEX

INDEX AVCTORVM, QVORVM DIONYSIVS Halicarnaſſeus in lib. de Collocatione mentionem facit.

Numerus paginam notat.

Deme-

DIONY-

DIONYSII HALICARNASSEI DE COLLOCATIONE verborum.

EX INTERPRETATIONE SIMONIS BIRCOVI Poloni:

Recensita ab And. Schotto & Scholiis illustrata.

ῶρόν τοι καὶ ἐγὼ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι,
Largior hocce tibi munus dulcissime fili. Odyss. ὀ. vers. 125.

Liceat enim mihi iisdem verbis te affari, quibus apud Homerum affatur Helena hospitio excipiens Telemachū. hoc die, quo * postquam vir lem togam sumpsisti, primum natalem agis, omnium festorum mihi iucundissimum & honoratissimum. atque eò magis; quod neque manuum mearum opus, tibi mitto: sicut illa loquitur tradens iuueni peplum: neque nuptiarum solum tempori, nuptæque gratia fabrefactum: sed opus & fœtum studij ingeniique mei, mancipio vsuque tuum futurum, ad omnes commoditates vitæ, quæcunque sermone conficiuntur vtile: maximeque ex omnibus rebus necessarium, (si quid sane ego rerum vtilium cogitando assequor) cum vniuersis perinde ciuilem orationem exercentibus, quacunque ætate & profectu fuerint: tum præcipue vobis iunioribus, & tenere disciplinam

* *Ex ephebis egressus.*

ingressis: ô Rufe * Melitie, optimi patris fili, & mihi omnium amicorum honoratissimi: Cum enim duplex exercitatio sit in omnibus, vt verbo dicam, orationibus: altera quæ in sensis, altera quæ in nominibus versatur: illa quidem ad † locum rerum pertinere videtur: hæc ad verborum. cumque omnes quicunque benedicendi laudem assequi student, in vtramque istam orationis disciplinam pariter incumbere oporteat: illa scientia, quæ nobis dux est ad prudentiam rerum agendarum, * lenta est, & adolescentibus haud facilis: atque adeò incredibilis, vt possit in teneram & iuuenilem ætatem eadere. maturescenti enim iam animo atque ætati canicie suffultæ, hæc cognitio est familiarior: vt quæ ex multa notitia tam dictorum quam factorum, ex multa experientia & vsu, tam eorum quæ nobis, quam quæ aliis bene vel malé euenerunt, simul incrementa sumat. At illam in elocutione velut ambitiosam quandam pulchritudinis & elegantiæ confectationem, par est solitumque, cum ipsa ætate efflorescere. Vniuscuiusque enim adolescentis animus stupefit in obtutu pulchritudinis eloquendi: & ad eam naturales quosdam impetus, & tanquam afflatu diuino concitatos sumit. Iis sanè multa admodum & prudenti opus est prima institutione & educatione: si tales sunt futuri, vt non id quodcunque intempestiue † in buccam venerit verbum effutiant, neque temerè quicquid sese obtulerit secum coagmentent: sed delectu vtantur verborum: vt simul & pura sint & * generosa: eaque compositione condiant, quæ grauitati iunctam habeat suauitatem. Ad eam itaque partem, quam imprimis adolescentes debent colere, confero tibi partem de Collocatione verborum, & amori commendo, opus quod non paucis quidem in mentem veniebat eorum, qui ex veteribus Rhetoricas vel Dialecticas conscripserunt artes: sed à nemine, vt existimo exactè & perfectè, vsque ad hanc diem pertractatum. Quod si otium nactus fuero, alterum quoque librum tibi afferam de verborũ delectu: vt locum hunc de Elocutione perfectè pertractatũ habeas Quod quidem opus rursus anno futuro eodem tempore expecta: si Dii nos, saluos

* forte Minucie cu (II. ius familiæ cognomen Rufus.
† πραγματικοῦ τόπου. sed τύπου reponendum putat Henr. Steph. Schediasmatum lib. II. c. 14. vbi multa huius Dionysii loca expendit. Frid. tamen Sylburgius receptam hîc tuetur lectionem.
* grauior est & difficilior.
† ἐπὶ γλῶσσαν ἔλθειν vide Pet. Victorium lib. II variar. lect. cap. 16. & Adagiũ.
* propria.
III.

saluos ac valentes seruauerint, idque fata ratum fore dederint. Nunc verò hoc opus, quod interim Deus menti suggessit accipe, cuius hæc sunt capita demonstranda. *Quæ sit Collocationis natura: quamq; vim habeat vel ad quid collimet: deinde quomodo quis eam consequatur: tum quæ generales ipsius differentiæ; præterea quæ vniuscuiusq; sit forma: qualemue optimam ego existimem: ad extremum quid sit illud Poëticum suaue & iucundum in audiendo, quod solet collocationem orationis solutæ imitari:* cumque habeat apparatum Poëticum, non Poëticum imitetur sermonem: maximeque in imitatione vim suam retineat: tum quibus rationibus vnumquodque eorum conficiatur. Eiusmodi itaq; sunt, vt summatim comprehendam, ea de quibus sum dicturus.

Collocatio est (vt ipsum nomen commonstrat) quædam partium orationis mutua secum positio: quas nonnulli dictionis elementa appellant. Hæc autem Theodectes, & Aristoteles, & illi qui temporibus illis philosophati sunt, ad tria reduxerunt: N*omina*, V*erba & Coniunctiones*; hasque primas Orationis partes fecerunt. Qui verò illis temporib. posteriores fuerunt maximeque Stoicæ sectæ principes, ad quatuor vsq; progressi sunt: *Articulos enim à Coniunctionibus* separauerũt. Qui verò eos secuti sunt, *Nomina ab Appellatiuis seiunxerunt, & quinque orationis partes declararunt. Alii *Pronomina* etiam separantes à Nominibus, sextum & hoc orationis elementũ fecerunt: alii quoq; Aduerbia à Verbis & Præpositiones à Coniunctionib. & Participia ab Appellatiuis seiunxerunt à ii alias quasdã distinctiones introduxerunt, multasq; orationis partes primas fecerunt. De quib. omnib. longa esset oratio. id tantũ dico primorũ horũ elementorũ, siue triũ, siue quatuor, siue quotcunq; fuerint connexio siue compositio, efficit illa quæ dicuntur Membra; quorũ rursus iunctura illos orbes qui Periodi dicuntur cõplexæ verò simul, omnẽ orationẽ conficiunt. Erit autem Collocationis *negotiũ verba inuicẽ decenter cõponere: mẽbris decentẽ iuncturã attribuere: & totã orationẽ periodis concludere. Et quidẽ cum posterior sit hæc pars præceptionũ in loco Elocutionis, si ordinem consideres:

IV. *Quid Collocatio & quæ eius materia.*

* *deriuata.*

V. * *officium proprium. Collocatiõ verborũ Delectu præstat.*

præit enim verborum delectus, & ſecundum naturam
illius eſt fundamentum: voluptatem tamen & ſuadam,
& vim non deteriorem, ſed meliorem quam ille habet.
Nulli verò videatur mirum, ſi cum de verborum delectu
multæ & graues ſint conſiderationes, de eoque tum
Philoſophi, tum Rhetores multa ſcripſerint; Collocatio
verò ordine & loco poſterior ſit; parumque abſit, quin
conſecuta fuerit æquales cum illo ſermones: tamen
tantũ virium & poteſtatis habeat,* vt omnia alia nego-
tia in oratione confi ienda ſuperet & vincat: conſideran-
do, quod etiam aliæ artes quæcunque materias diuerſas
recipiunt, ex his perſimilem faciant finem. Quemadmo-
dum in architectura, arte fabrili, pictura, & aliis quæ his
ſimiles ſunt, facultates quæ habent vim componendi,
ordine quidem poſteriores ſunt iis, quæ in delectu con-
ſiſtunt: virtute verò priores: quod & orationi ſi contige-
rit, non abſurdum eſſe exiſtimandum eſt. Nihil autem
prohibet nos fidem propoſitæ rei adſtruere, ne ſermones
VI. ambiguos pro manifeſtis ſumere videamur. Eſt igitur
omnis Oratio, quâ ſenſa animi ſignificamus, quædã li-
gata quædã ſoluta: quarũ vtraq; ſi pulchrã iũcturã na-
cta fuerit, poterit pulchrũ facere & carmen & orationẽ: ſi
verò inſcienter & temere proiiciatur: etiam ea quæ præ-
clare ſunt cogitata corrumpit. Multi ſiquidem Poëtæ,
multi rerum ſcriptores, Philoſophi item & Rhetores,
cum verba ſummo ſtudio pulchra & decentia ad propo-
ſitam rem accurate deligerent, temerariamque & incul-
f m iuncturam adiungerent, nullam frugem ex tanto
labo e perceperunt: alij verò cum verba contempta &
humilia aſſumerent, eaque collocatione iucunda & ele-
ganti exornarent, multam venuſtatem & gratiam ora-
tioni addiderunt. Et quidem rationem eandem habere
videtur Collocatio cum Delectu quam habent verba
ipſa cum rebus. Quemadmodum enim nulla vtilitas co-
gitationis præclaræ eſt, ſi ei quis pulchræ locutionis non
addiderit ornamentum: ita etiam nulla eſt laus inuenire
VII. purum & venuſtum verbum, ſi iuncturæ aptum orna-
tum non addideris. Ne autem, quod aiunt, videar *in-
demonſtrabilia dicerc: quibus rationibus inductus ſim
affirma-

** Vt omnem vim, quæ in delectu verborum eſt, superet.*

** Sine teſte dicere.*

affirmare, præstantiorem & perfectiorem exercitationem esse in verborum collocatione, quam in delectu, re ipsa demonstrare conabor, idque si pauca tam ex ligata quàm ex soluta oratione excerpta delibauero. Accipiamus igitur ex Poëtis quidem *Homerum*, ex Historicis autem *Herodotum* : licebit enim ex his de aliis iudicare. Est igitur apud Homerum locus vbi à subulco Vlysses circa matutinam horam deducitur ientaturus : vt mos priscis erat: ad quos Telemachus venit ex peregrinatione redux, quam susceperat in Peloponesum. Negotiolum vile & commune, supra quam dici potest, bene prolatum. Vbi autem sit elocutionis virtus, versus hi propositi demonstrabunt.

Quantum Collocatio tam in verbis quàm in sententiis valeat, exemplis illustratur.

Odyss. lib. 15 initio.

Interea vt venit roseis Aurora quadrigis,
Eumæus pastor, simul & præclarus Vlysses,
Mane foco accensis reparabant prandia flammis
Cum simul emittunt suibus per pascua mille
Cum grege pastores. Venientem grata canum vis
Telemachum circa cauda blanditur inerti :
Namq; canes propius non latrauere meantem.
Hospes adulantes sensit tum diuus Vlysses.
Atque pedum strepitus. Cum sic affatur Vlysses
Eumæum breuiter: Sedi succedit amicus ;
Et socius certe, siue hospes notus amore :
Blanditiq; canes, tacita sed voce resultant,
Excussusq; sonus. Vix hæc effatus Vlysses
Vestibulo astiterat cum fortis natus Vlyssis.
Quæ tenuit dextra miscens ardentia vina :
Accurrensq; cito sese offert obuius alto
Eumæus regi, capitiq; hinc oscula figit :
Luminibus cecidit teneris quoq; plurima gutta.

VIII. Hîc detineri & permulceri auditum poëmate ipso & quidem suauissimo præcipuam partem habente, omnes quantum sciam faterentur. Vbi autem * suada horum carminum sita sit, vtrum in *Delectu* verborum, an † *Collocatione*? Equidem nemo diceret in Delectu quantum ego existimo. Nam omnis ea oratio ex * vilissimis & humilimis dictionibus connectitur : quibus & agricola, & nauta, & artifex, & quilibet alius, qui nullum vnquam

**persuadendi vis.*

† al. Compositione.

** minutissimis.*

tempus studio bene dicendi insumsit, ex promptu & facili vti posset; dissoluto etiam carmine omnia humilia nec digna imitatione videbuntur. Nec enim hîc sunt translationes generosæ, non * Permutationes aut Abusiones, non aliqua locutio figurata, non dialecti variæ, † non noua & elaborata verba. Quid ergo reliquum est, * an non ipsam Collocationem pulchritudinemque interpretationis in caussa ponere? Talia verò sunt apud poëtam infinita quæ vt existimo omnes cognoscunt: mihi quidem cui commemorasse satis est, sufficiat hæc indicasse memoriæ causa. Age itaque transeamus ad orationem solutam, inspiciamusque si eundem habere possit affectum; præsertim si in rebus paruis & humilibus versetur: in verbis tamen pulchre collocatis magna insit gratia. Est itaque apud Herodotum rex quidam Lydiæ (quem ille Candaulem vocat, Myrsilum autem à Græcis appellari dicit), hic suam vxorem supra modum amabat: deinde dignatus est quendam ex amicis vt eam nudam conspiceret. reluctabatur primò ille, ne ad id adigeretur: vbi verò non persuadet, tandem sustinuit & conspexit. Negotium quidem ipsum est turpe, nec quod eleganter efferatur idoneum: imò abiectum & periculosum, & propius turpi quam pulchro; sed quia optimè effertur, fit melius dum auditur dictum, quam conspicitur gestum. Ne autem aliquis suspicetur voluptatem huius orationis dialectum efficere, immutabo characterem in Atticam linguam, nullaq; amplius re addita ipsum * dialogum proferam.

** Hypallage, aut Catachreses.*

† non peregrina aut conficta.

** nisi vt eloquentiæ pulcritudi(ne, Compositioni acceptā referamus.*

X.

** narrationem.*

X.

Herod. lib. 1.

Gyge, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie; (quod minus credulæ sunt hominibus aures quam oculi.) fac illam conspicias nudam. Hic autem *vehementer exclamans, Quémnam, inquit, here, sermonem profers haudquaquam * sanum, qui me iubes inspicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica & verecundiam pariter exuit. Iam olim ab hominibus quæ honesta inuenta sunt: vnde discere ea debemus: ex quibus hoc vnum est. Quæ sua sint, quemque inspicere decere. Ego verò tibi fidem habeo illam esse fœminarum omnium speciosissimam, teq; oro ne me ores illicita.*

**al. suauem.*

Atque

Atque hoc dicendo, Gyges repugnabat: ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis, Fidens, inquit, esto Gyge: neque verearе aut me, tanquam hoc te sermone tentantem, aut vxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, vt illa ne deprehendat quidem abs te fuisse inspectam. Te namq; deducto in habitaculum in quo cubamus, post fores apertas collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculum: prope autem ianuam sella posita est, super quam vestes illa (vt quamq; exuet) reponet: ibiq; tibi plurima quiete spectãda præsto erit: quũ verò à sella cubitũ perget, tuq; à tergo fueris, cũra tibi sit deinceps ne te per fores abeuntẽ cõspiciat. Gyges igitur vbi effugere nõ potuit, fuit paratus ea facere.

Hoc loco nullus quidpiam haberet, quod diceret, quia dignitas grauitasque verborum, elegantem facit locutionem. Verba enim, quæ notæ sunt rerum, nullo studio & delectu adhibito sunt posita, sed qualia ipsa natura rebus imposuit. Neq; sanè conueniens esset aliis melioribus vti. Necesse est igitur cum maximè propriis & proximis rei verbis, sensa efferimus, vt nihil accedat augustius supra ipsa: in quibus nihil grauitatis, nihil excellentiæ inesse, qui voluerit sciet; si nullam rem aliam præter iuncturam mutauerit. Multa autem alia apud hunc autorem huius generis sunt, ex quibus quilibet coniicere poterit, non in pulchritudine verborum & proprietate, suauitatem elocutionis, sed in coniugatione sitam esse. XI.

Et de his quidem hæc sufficient. Vt autem magis notum sit, quantam habeat vim collocatio tam in versu, quam in oratione soluta assumam aliquot exempla, quæ etsi bona primo aspectu videntur; tamẽ eorum iunctura mutata, diuersa penitus apparebunt cum carmina, tum orationes solutæ. Sumamus autem hæc Homeri. XII.

Atq; vt quæ manibus victum paupercula quærit, Il. μ΄. v. 433.
Vnde suis possit victum conquirere natis,
Appendens lanam tenet omni à parte stateram
Lancibus æquatis trutinæ constante labello.

Hoc carmen Heroicum est, constans sex mensuris, perfectum, quodq; pede dactylo procedat. Ego verò immutata collocatione horũ verborũ, pro Hexametris faciam

Tetrametra, & pro Heroicis faciam Proſodica ad hunc modum.

Ἀλλ' ἔχον ὥστε γυνὴ χερνῆτις τάλαντα ἀληθής,
Ἥτ' εἴριον ἀμφὶς καὶ σταθμὸν ἔχουσ' ἀνέλκει
Ἰσάζουσ', ἵν' ἀεικέα παισὶν ἄροιτο μισθόν.

Quæ quidem Priapeia ab aliis Ithyphalica vocantur, Qualia ſunt illa.

Non profanus, ut dicitur, adoleſcentis Bacchi
Ego verò ex opere, ſacris Bacchi initiatus adſum.

Alios deinde accipiam verſus Homeri, nihilque ipſis addam, nihil adimam: ipſam tantum collocationem immutabo, aliudque carmen tetrametrum quod vocatur Ionicum efficiam.

Iliad. ν'. v. 392. Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς,
Αἱματοέσσης κόνιος δεδραγμένος, βεβρηχώς.
Eiectus bigis ad equos ſic ille iacebat
Collapſus, miſer ipſe ſuo ſe in ſanguine verſans.

XIII. Talia ſunt & illa Sotadia.

Ibi quidem in ſummitate rogorum mortui iacebant;
In terra aliena, viduos muros relinquentes
Græciæ ſacræ & cubiculum domus paternæ.
Et iuuentutem amabilem & pulchram Solis faciem.

Poſſem præterea multas formas carminum & differentias quæ in Heroicos incidunt verſus proferre, in omnibusque aliis ferè, tam menſuris quam *numeris hoc idem demonſtrare: verborum delectu permanente, ſed ſola collocatione maxime concidente & carmina ipſa transmutantur, & cum eis figuræ, colores, mores, affectus corruunt, ſed neceſſe habeo plura præcepta attingere: ex quibus quædam paucis omnino ſunt cognita, De multis autem fortaſſe, ſed non minus his licebit illud Euripidis proferre.

*rythmis.

Ne mihi attingas ſubtiles ſermones
Anime quid ſuperuacanea cogitas?
Si non relaturus es honorem apud pares.

XIV. Itaque relinquenda hæc puto in præſentia. Quoniam autem & ſoluta oratio hoc ipſum quod & ligata pati poteſt, vt manentibus iiſdem verbis, mutata collocatione alia videatur, præſtò eſt cuilibet conſiderare volenti. Aſſumam

ſumam autem ex Herodoti dictione principium hiſtoriæ; quandoquidem multis autor iſte notus eſt, characterem tantum dialecti immutabo.

Crœſus genere quidem fuit Lydus, patre autem Haliatto: earum verò nationum tyrannus quæ intra Halym amnem ſunt; qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Herod. lib. I.

Tranſponam dictionis huius iuncturam: ſtatimque fiet non iam connexio continuata neq; hiſtorica: ſed potius ſimplex & inelaborata. Κροῖσος ἦν υἱὸς μὲν Ἀλυάττου, γένος δὲ Λυδὸς, τύραννος δὲ τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ ἐθνῶν, ὃς ἀπὸ μεσημβρίας ῥέων, μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων εἰς τὸν Εὔξεινον καλούμενον πόντον ἐκδίδωσι πρὸς βορέαν ἄνεμον.

Hic character non multum differre videtur ab his Thucydidis. *Epidamnus eſt vrbs ad dextram ſita nauigantibus Ionium ſinum verſus: cui finitimi ſunt Taulantii barbari, gens Illirica.* Lib. I.

Rurſus tranſmutans hanc ipſam dictionem, aliam ei formam dabo in hunc modum: Ἀλυάττου μὲν υἱὸς ἦν Κροῖσος, γένος δὲ Λυδὸς τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ τύραννος ἐθνῶν, ὃς ἀπὸ μεσημβρίας ῥέων, Σύρων τε καὶ παφλαγόνων μεταξὺ πρὸς βορέαν ἔξεισιν ἄνεμον εἰς τὸν καλούμενον πόντον Εὔξεινον.

Talis quidem figura collocationis eſt Hegeſiaca: parum compta, ignobilis, mollis: inter eiuſmodi enim nugas ſacer ille vir verſabatur, cum talia ſcriberet.

Ex bona ſolennitate bonam aliam ducimus.

A Magneſia ſum magna Sipyleus.

Nec enim paruam in Thebanorum aquam expuit Dionyſius.

Dulcis quidem eſt, facit autem inſaniam.

Satis ſit exemplorum; exiſtimo enim me copioſe demonſtraſſe id, quod propoſueram; videlicet maiorem vim habere Collocationem verborum, quam Delectũ. XV.

Et mihi quidem non peccare videbitur, qui eam Homericæ Mineruæ ſimilem dixerit. Quemadmodum enim illa eundem Vlyſſem aliàs alium videri faciebat, nunc rugoſum, paruum, turpem.

Od. π'. 273. *Mendico tristi similem, formaq; senilem.*

Alibi verò, vbi virga eum tetigerat:

Od. ξ. 230. *Maioremq; dedit membris, facieq; videri*
Augusta, atq; comas nitidas, crinemq; deorum
Demissum capiti, flores similes hyacinthi.

Similiter etiam Collocatio, iisdem verbis assumptis, aliquando sententias informes, humiles, ieiunas, facit videri: aliquando verò sublimes, copiosas, validas & elegantes. Et quidem poëta à poëta, orator ab oratore, collocatione verborum bona differre videtur.

Antiquis propemodum omnibus magnæ illa curæ fuit: vnde etiam illorum carmina, modulationes, & orationes, sunt * elegantes: recentioribus verò paucis exceptis, non adeò: denique temporibus consequentibus, omninò neglecta est: nullusq; prorsus existimabat, Collocationem necessariam esse, quidpiámue ad orationis pulchritudinem conferre. Itaque eiusmodi structuras reliquerunt, quales nemo sustinuerit ad finem vsque narrando persequi. Dico autem Phylarchum, Durim, Polybiũ, Saonem, Calantianum, Demetrium, Hieronymum, Antilogum, Heraclidem, Hegesiam Magnetem, & alios infinitos: quorum omnium si vellem proferre nomina,

* in precio habita.

XVI. dies me prius deficeret. Verùm quid opus eos admirari, vbi etiam hi qui Philosophiam profitentur, & de Dialecticis disserunt disciplinis, adeò sunt in collocandis verbis futiles, vt etiam pudeat dicere. Sufficiat autem argumento vti oratione Chrysippi Stoici: (* vlterius enim non procedam) quo neque melius quisquam, neque exactius Dialecticas disciplinas prosequutus est: neque deteriori iunctura compositos sermones protulit; ex his qui alicuius nominis & famæ sunt. Et quidem nonnulli se eam partem curæ habere affectarunt tanquam ad orationem necessariam: præceptaq; nonnulla de Collocatione partium orationis conscripserunt; sed maximopere omnes à vero aberrarunt: nec per somniũ quidẽ viderunt, quidnã sit, quod iucundam & pulchram collocationem efficiat.

* ne longius abeam.

XVII. Ego autem cum constituissem in animo opus hoc componere, quærebam si ab aliquibus de eadem re prius aliquid dictum sit; maximeque à Philosophis ex Stoa; sciui

enim

enim viros illos multam curam & studium in explicandis verbis insumsisse. (oportet siquidem vera de illis testari.) Nihil verò apud quempiam, (qui aliquo nomine digni sint) inueni, quod de Verborum Collocatione, siue id magnum siue paruum fuerit ad id quod ego proposui negotium, collatum sit. illi verò duo libelli à Chrysippo relicti, qui *de Collocatione partium orationis*, inscribuntur, non Rhetoricam sed Dialecticam considerationem habent: quod & illi sciunt, qui illius libros legunt. De compositione enunciationum, verarumque & falsarum, possibilium & impossibilium, * contingentium & migrantium, & ambiguarum, & aliarum huiusmodi, quæ nullum commodum, nullum vsum ciuilib. sermonibus, nullamque voluptatem aut pulchritudinem elocutioni conferunt: ad quæ præcipuè collocatio collimare debet. ab hac igitur tractatione abstinui. ** licitarum, illicitarum, ac dubiarũ.*

Deliberaui autem mecum ipse, si quem * naturalem ductũ inuenirẽ: (quandoquidẽ is in omni negotio, & in qualibet quæstione videtur præstantissimus & principiũ esse.) cumq; attigissem nonnullas considerationes; putaremq; via quadam rem procedere: posteaquam animaduerti, me hoc cursu aliò deductũ esse, non eô quô proposuerã, & necessariũ erat venire, negotiũ reliqui. Nihil tamen nos prohibet, quominus etiam illas considerationes attingamus caussasq; proferamus, ob quas ab incepto destitimus: ne fortasse quispiam existimet, ignoratione potius, quàm de industria, nos hæc præteriisse. Existimabam autem, maximè naturã ducẽ sequentibus ita oportere partes orationis coaptare, quemadmodũ ipsa postulat. Nempe vt nomina ponãtur ante verba: illa enim *substantiã, hæc accidens* cõnotant. Prior autẽ est naturâ substantia, q̃ accidens. quemadmodũ se habent illa Homeri. ** aliquod ab ingenio subsidium nanciscí possem.* XVIII.

Dic mihi musa virum versutum. *Od. α'. v. 1.*
Iram Pelidæ Dea dic. *Iliad. α'. v. 1.*
Sol verò ascendit pulcrâ palude relicta. *Odyss. γ. v. 1.*

Et alia his similia: in quib. nomina præeunt, sequuntur verba. Quæ quidẽ ratio verisimilis, at non vera mihi visa est. Nam posset aliquis exempla ostendere, apud eundem Poëtã posita, contrarioq; modo quam hæc ordinata: non minus pulchra & verisimilia. Quæ ergo sunt hæc?

Od.δ.762. *Audi diue precor, nos ô Tritonia Pallas.*
Ilia.β. 484. *Dicite nunc Musa cœlestia templa tenentes.*
Ilia.ω. 486. *Esto memor patris, oro, tui, fortissime Achilles.*

In his primum locum habent Verba, sequuntur Nomina: nemo tamen structuram tanquam iniucundam accusabit. Præterea censebam, melius esse prius verba quam Aduerbia ponere; quandoquidem natura prius id quod agit aut patitur, quam ea quæ in iis consistunt: dico autem modo, loco, tempore, & his similibus: quæ nos appellamus Aduerbia. Ad id verò, eiusmodi exemplis v. tebar.

α Il.χ.483. *α Verberauit autem fortiter, illorum verò gemitus exci-*
Od.χ.308. *tabatur indecens.*
& ω.183. *β Cecidit autem retro. animam verò efflauit.*
β Il.κ.467. *Inclinatus verò alteram in partem, poculum autem ei*
Odyss. χ.17. *excidit manu.*

XIX. In omnibus enim his, posterius posita sunt verbis aduerbia. Hoc quoque præceptum perinde verisimile est, vt prius: non tamen verum: quemadmodum & superius. Etenim hæc, eiusdem poëtæ, contrario modo illis sunt dicta.

Ilia.β.v.89. *Cateruatim autem volant sub floribus vernis.*
Ilia.λ.v.103. *Hodie virum lumenq́ dolorosa Iuno Ostendit.*

Deteriora ne sunt hæc poëmata in quibus verba aduerbiis sunt posteriora? Præterea existimabam oportere non negligenter illud obseruandum, vt ea quæ ordine & tempore priora sunt, priora etiam ordine sumantur. Qualia sunt hæc.

Il. α. v. 459. *Rursus trahebant quidem primo, & iugularunt & excoriarunt,*
Il. δ'. v.125. *Stridorem verò fecit, neruus verò sonuit, saliitq́ sagitta.*

Et:

Od. ζ.v.115. *Globum postea proiecit ad Amphipolum regem*
Ab Amphipolo quidem [supple, *aberrauit*] *profundus autem incidit turbo.*

XX. Profectò diceret aliquis, esse multa carmina non ea ratione constructa, nihilominus tamen pulchra esse.

Od.ξ v.425. *Percussit eleuans, in fissuram quercus quam reliquit teredo.*

Prior

Prior autem est eleuatio, quam percussio. Nec non

Adfuit prope stans: securis autem abscidit neruos ceruicis. Odyss. γ. vs 449.

Prius enim quodammodo conuenit eum qui cupit securi ceruices tauro incidere, propius assistere. Præterea censebam, vt prius substantiua ponerentur, quam adiectiua: appellatiua prius, quam *substantiua: pronomina prius, quam appellatiua: In verbis etiam obseruabam, vt recti casus obliquis præirent, indicatiua infinitiuis, & cætera huius generis plurima. Omnia verò hæc, ipsa experientia excussit, nulliusque ponderis esse declarauit. Nam quandoque ex talibus, & his similibus, iucunda & elegans collocatio conficitur, quandoque non ex talibus, sed ex contrariis. Eas ob caussas ab his speculationibus destiti. Quorum nunc quoque mentionem feci, non tamen tanquam studio digna sint: rationesque dialecticas adhibui, non tanquam necessarias, sed ne quis existimans vtile aliquid esse in iis, ad præsentem contemplationem, curam eorum magni faciat: deceptus, aut inscriptionibus, *operum, similitudinem quandam habentium; aut auctoritate eorum qui ista composuerunt.

*denominata.

*librorum.

XXI. Reuertor itaque ad eam disputationem, à qua digressus sum: antiquis videlicet tam Poëtis quam Historicis, tam Philosophis, quam Rhetoribus, magnæ curæ fuisse formam hanc dicendi; vt neque verba verbis, neq; membra membris, neque periodos temerè inter se committi oportere existimarent: sed artem quandam & præcepta haberent, quorum beneficio bona compositione vterentur. Qualia autem hæc præcepta fuerint, quantum potero pro facultate solertiæ meæ in eiusmodi rebus inquirendis, docere conabor: non omnia proferens, sed quæ maxime sunt necessaria.

Natura Collocationis in tribus reb. consistit.

I. Doctrina de Collocatione tribus constare mihi videtur. Primum aduertendum quid cum quo connexum pulchram & iucundam soleat sumere coniugationem. Deinde cognoscendum, eorum quæ secum connecti debent, quomodo vnumquodque figuratum, præstantiorem

II.

III. tiorem apparere faciat iuncturam. Tertiò, ex iis quæ
*mutatione. sumpta sunt, qua opus habeant * transformatione, nempe ablatione, appositione, permutatione: tum dispiciendum quomodo & quam propriè ad vsum præsentem singula elaborentur.
XXII. Quam autem vnumquodque eorum vim habeat, dicam manifestius, vsus similitudinibus vulgarium artificiorum, quæ omnib. nota sunt: hoc est architecturæ, & nauium fabricandarũ scientiæ, & his similium. Architectus itaq; cum materiam parauerit, ex qua domum ædificaturus est, lapides, ligna, tegulas, & id genus alia, dum ex his opus suum constituerit, tria hæc satagit. Primò cum quali lapide, vel ligno, vel latere, qualem connectere lapidem, lignum, laterem oporteat; deindè quomodo vnumquodq; eorum conformatum, & in quo latere collocandum sit; tertiò si aliquid non sit suo loco aptũ, id abiicit, recidit, & congruũ reddit. Nauium quoq; artifex hæc eadem facit. His, inquam, similia opus est vt faciant ii, qui cupiunt bene partes orationis collocare. Imprimis considerabunt, quale nomẽ aut verbũ, aut alia orationis pars, cum quali coniuncta conuenienter ponitur: ita vt melius poni nõ possit. non enim omnia omnibus adnexa æquè aures solent afficere. Deinde discernent quo modo conformatũ nomen vel verbũ, vel quidpiam aliud elegantius collocetur: vtrum numero singulari vel plurali accepta meliorem capient copulam? rectóne casu an obliquo prolata, ex masculinis fœminina facta, an ex fœmininis masculina, vel neutra, melius secũ congruant? & cætera his similia. Ex verbis etiam quænam potiora sunt, vt assumantur: vtrum recta an supina, tum per quas coniugationes prolata, quas nonnulli casus verborũ vocant; optimam sedem capiant, & quales differentias temporum repræsentent, & cætera quæ solent verbis accidere.
XXIII. Hæc autem in aliis quoq; partib orationis obseruanda erunt, ne de singulis dicere sit mihi necesse. Præterea quæ sumpta sunt, discernere, num quodpiam nomen vel verbum aliqua transformatione indigeat, quò aptius & conuenientius euadat.
* principii. Cuius * elementi vsus in Poëtica luculentior est, in orationibus verò solutis parcius, idque tantisper, quantum illæ permittunt, vsurpatur. Qui enim

dicit

dicit Εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα, Collocationis ratione͂ habens, apponit pronomini literã: satis enim fuerat Εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα, dixisse. rursum qui scribit Καλιδῶν Νεοπτόλεμον ὑποκειτιῶ, appositione auxit nomen: namq; Ἰδὼν sufficiebat. Quiq; scribit Μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμίας ἕνεκ' οὐκ ἐᾶν, elisionib. partes orationis comminuit, quasdam verò literas attriuit. Et qui ἐποίησεν, pro ἐποίησε dicit, sine ν, & qui ἔγραψεν pro ἔγραψε, & ἀφαιρήσομαι, pro ἀφαιρεθήσομαι, & omnia talia, & qui χωροφιλήσαι pro φιλοχωρῆσαι dicit, & λελύσεται pro λυθήσεται, & his similia: ille dictiones transformat, vt illas habeat ad coaptandum pulchriores & cõuenientiores. Hæc est vna cõsideratio Collocationis, quæ versatur circa primas partes atq; elementa orationis.

Altera est, vt initio dixi, quæ circa membra versatur: XXIV. quæ quidem multò exactiore diligentia & maiore studio opus habet, de qua quid sentiam mox conabor dicere. Membra itaq; primum connectere inuice͂ ita oportet, vt cognata & quasi domestica appareant: deinde conformare quantũ fieri potest optimè: postremò sicubi opus sit adornare, auctione, diminutione, aut alio quopiã apparatu, si quem membra admittunt. Quæ singula experientia ipsa docet. Persæpè enim, hoc membrũ illi præpositũ aut postpositũ, elegantiam quandã & grauitatem præ se fert: quod si aliam connexione͂ sumpserit, futile & ingratum apparet. Id verò quod dico manifestius erit, si quis in exemplo hoc idem intuitus fuerit. Est quædam apud Thucydidem oratio in concione Platæensiũ omninò eleganter constructa & plena affectus, hæc: Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπὶς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε. Age verò resoluat aliquis Collocatione͂ hanc & membra permutet hac ratione. Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε, ἡ μόνη ἐλπίς. Manebitne eadem gratia & idem affectus, hoc modo membris dispositis? nemo sanè id dixerit. Quòd si hanc Demosthenis locutionem: Τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι, τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι, παρανόμων γράφῃ immutaret aliquis & me͂bra transponeret hunc in modũ Ὁμολογῶν οὖν ἔννομον εἶναι τὸ λαβεῖν τὰ διδόμενα, παρανόμων γράφῃ τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι. Eritne æquè contorta & contentioni forensi apta oratio? Minimè verò, vt ego existimo.

Thucyd. l. 3. belli Pelopon.

XXV. Atque in connexionibus membrorum consideratio est talis; in conformationibus autem cuiusmodi? Non est vnus modus efferendarum dictionum. Quasdam enim enunciantes eloquimur, quasdam interrogantes, quasdam precantes, nonnullas imperantes; plerasque dubitantes, plerasque supponentes: porrò alias alio quopiam modo transformamus: cui consequenter & locutionem conformare conamur. Multæ autem conformationes dictionum sunt, quemadmodum & sententiarum, vt breuiter comprehendi nulla ratione possint, fortassis etiam infinitæ, de illisque tum multus sermo, tum speculatio profunda fuerit. Nec verò idem potest idem efficere membrum, aliter atque aliter conformatum. Demonstro id exemplo. Si hoc modo protulisset Demosthenes orationem hanc. Ταῦτα εἰπὼν ἔγραψα, γράψας δ' ἐπρέσβευσα; πρεσβεύσας δ' ἔπεισα Θηβαίους: non ita lepidè construeretur quemadmodum nunc construitur. Καὶ οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ· οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ. οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους. Longum fuerit, si omnia vellem genera conformationum, quas membra recipiunt recensere: sufficit introductionis gratiâ ista dixisse.

XXVI. Verum enimuerò quod membra quædam transfigurationes recipiunt, aliquando adiectionibus assumptis non necessariis sententiæ, aliquando ablationibus imperfectum reddentibus sensum: quas non aliam ob caussam admittunt poëtæ & scriptores, quam ob iucundiorem & elegantiorem iuncturam, non multis opus habere verbis existimo. Quis enim non agnoscat eam locutionem Demosthenis, adiectione abundare non necessaria, idque propter solam iuncturam? Οὐ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ κἂν μήπω βάλῃ, μηδὲ τοξεύῃ. quod breuius quam par erat, neque auditu iucundum, adiectione hac factum est venustius. Præterea Platonicam illam periodum, quâ in * Epitaphio vir ille vsus est, quis non dicet necessaria adiectione dictionis cumulatam esse? Ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος γίγνεται τοῖς πράξασι παρὰ τῶν ἀκουσάντων. nullius necessitatis gratiâ id dicitur,

* *i. Laudatione funebri.*

dicitur, sed potius vt membrum hoc vltimum, nempe τοῖς προάξασι æquale & consonum illis quæ prius dicta sunt fieret. Quid verò quod ab Æschine dicitur Ἐπὶ σεαυτὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς· hic trimembris locutio omnino dilaudata, nónne eandem formam habet? quod vnico membro fortasse concludi posset, hoc modo, Ἐπὶ σεαυτὸν καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς, id in tria diducitur per eandem dictionem, non alicuius necessitatis gratiâ, sed vt iucundior iunctura efficeretur, frequenti repetitione: vnde affectus etiam quidam in oratione inest. Adiectionis igitur quæ XXVII.
fit in membris ea est ratio: ablationis autem quæ? quando quod necessariò dici debet, molestia afficere & perturbare potest auditorem: id ablatum iucundiorem dictionem reddit. qualia sunt in carminibus Sophoclis hæc.

Μύω τε καὶ δέδορκα, κἀξανίσταμαι,
Πλεῖον φυλάσσων αὐτὸς, ἢ φυλάσσομαι.
Oculis conniueo, & vidi & me arrigo
Plusq; custodio ipse quam custodior.

Hîc enim secundus versus ex duobus constituitur: perfecta verò locutio sic efferretur. Πλέον φυλάσσων αὐτὸς ἑτέρους, ἢ φυλασσόμενος ὑφ᾽ ἑτέρων atqui metrũ violaretur, nec eam gratiam haberet, quam nunc habet. In oratione verò soluta hæc. Ἐγὼ δ᾽ ὅτι μὲν τινῶν κατηγοροῦντα πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀδίκων ἐστὶν, ἐάσω. etiam hîc duorum membrorum alterum imminutum est perfecta autem oratio esset, si hac ratione proferretur. Ἐγὼ δ᾽ ὅτι μὲν τινῶν κατηγοροῦντα ὡς οὐκ ἐπιτηδείων ἔχειν τὴν ἀτέλειαν, πάντας ἀφαιρεῖσθαι καὶ τοὺς δικαίως αὐτῆς τυχόντας, τῶν ἀδίκων ἐστὶν ἐάσω· Atqui visum est Demostheni maiorem rationem habere membrorum, vt apta, quam vt perfecta essent.

Hæc de Periodis dicta sunto: quas & cum præcedunt & cum consequuntur a commodatè aptare necesse est: si oratio per periodos efferenda erit. Non enim vbique periodica oratio vtilis: atque adeò ista speculatio propria est artis Collocatoriæ, quando & quantum vtendum sit periodis, quando verò non.

His sic definitis dicendum est, quæ sunt ea, ad quæ XXVIII.

collimare necesse est eum, qui orationem bene cupit collocare: quibúsue præceptis adiuuari, vt voti compos reddatur. Videntur mihi duo præcipua esse, qui assequi eos oportet, quicunque carmina vel orationem bene collocare desiderant: nempe *Iucundum*, & *Pulchrum*. Vtraq; enim hæc quærit auditus, simili quodam affectu, veluti & visus: qui dum aliquod fictum, aut pictum, aut sculptú, & cætera hoc genus, manus humanæ artificia intuetur: iucunditate & pulchritudine in illis reperta contentus est, nec amplius requirit. Nemo autem arbitretur me contra omnium opinionem duos hosce facere fines, & à iucunditate pulchritudinem seiungere: neque absurdum putet, statui à me quasdam orationes iucundè constructas esse, non autem pulchrè: quasdam pulchrè sed iniucundè. Ipsa enim veritas hoc fert, neq; nouum quidquam pertendo. Thucydidis siquidem oratio, & Antiphontis Rhamnusii, pulchrè quidem mehercule, si quæpiam alia, sed sine vlla iucunditate composita est. Ctesiæ autem Gnidii Historici, & Xenophontis Socratici, iucunditate quidem maxima, non tamen adeò pulchrè vt res ipsa postulat. Loquor autem in communi, non sigillatim, siquidem & ab his pleraque constructa sunt, æquè suauiter ac pulchrè. Herodoti autem compositio vtrumque complectitur, est enim & iucunda & pulchra.

XXXIX. *Quæ in iucunda vel pulchra Collocatione in communi sunt spectanda.*

Quibus autem oratio confici possit iucunda & pulchra, quatuor maximè præcipua & conuenientissima esse existimo: nempe *Concentum*, *Numerum*, *Mutationem*, & quod hæc tria comitatur *Decorum*. Pono autem sub iucunditate formositatem & gratiam, orósque aptam conformationem, dulcedinem persuasionem, & huiusmodi: sub pulchritudine autem magnificentiam, grauitatem sermonis, dignitatem, suadam, & his similia. Hæc mihi maximè præcipua & quasi capita aliorum omnium in vtroque genere esse videntur: ad eaque omnes conniti, qui accuratè vel carmen vel orationem solutam conscribere volunt: nec præter hæc scio alia quæpiam. Qui autem excelluerunt in vtrólibet, aut in vtroque, multi & præstantes viri fuerunt: Exempla autem vtroque sigillatim in præsentia ferre non expedit: ne in iis orationem conteramus. tum si de iis

iis sermo inciderit testimoniisque opus fuerit, aliud de illis tempus erit dicendi aptius, cum notas iuncturarum explicabo: nunc tantisper de iis sufficiat dixisse. Reuertor ad diuisiones, quas *Collocationis iucundæ & pulchræ* constitui, ne à viâ, quod dicitur, discedat oratio. XXX. Dixi itaque auditum delectari, primum quidem Concentibus, deinde Numeris, tertiò Permutationibus, atque citra hæc omnia maximè, Decoro. Vera autem me dicere, ipsa experientia testis est: quæ nequaquam falli potest: vtpote, quæ communibus affectibus assentitur. Quis enim est qui non ab hoc concentu ducitur & quasi fascinatur, ab alio nil simile patitur: numeris istis lenitur, illis turbatur? Verum enimuerò in confertissimis theatris, quæ omnigena & incondita hominum turba implet; visus sum obseruasse, naturalem quandam inesse omnibus nobis inclinationem & familiaritatem, ad percipiendos concentus, & numerorum concinnitates: citharœdumque optimum & apprimè nobilem, vidi à multitudine explodi, quod vnicam chordam minus concinnè pulsasset, concentumque proinde corrupisset: necnon aulœdum, quamquam ad exactissimum modum, instrumentis suis vteretur, idem quoque passum: quod cum non aptè inflasset, aut os non satis compressisset, * raucum sibilum, aut eam quam vocamus † ἐκμελείαν accineret. Quod si quis aliquem hominem rudem iuberet, quandoquidem argueret peccantes artifices: vt sumpto instrumento idem faceret; nequaquam id præstaturũ. Quid ita? Quia id artis est quam non omnes callent: illud verò affectus, quem omnib. tribuit natura. Idem quoq; circa * numeros contingere vidi: omnes indignari & auersari, quoties aliquis aut pulsum aut motũ, aut vocem non congruis protulisset temporibus, numerosq; obscurasset. Idcirco exploratum est: quæ cum modulatione & numeris proferuntur iucunda esse omnesq; his demulceri. XXXI. Permutationes quoq; & Decorum non habent eandem formositatem, & gratiam, neque ab omnib. pari ratione audiuntur. Quis enim non agnoscat, rectè illis vsurpatis prorsus nos duci & delectari: contra perturbari, vbi quid peccatum in eis est. iudicium autem

* *murmur & susurrũ.*
† *dissonantiam.*
* *rythmos.*

horum capio, tum ex ea quæ voce demulcet, tum ex ſi- tationum venuſtate: quæ, quanquam in omnibus exce- luerint, ſi tempeſtiuè Mutationes, adhibitas non habue- rint, aut à Decoro aberrauerint; primū graues ſatietatem, deinde inſuauitatem propoſito non congruam, præ- ferent: Neque verò alia ab hoc negotio vtor ſimilitudi- ne. Muſica enim quædam eſt hæc ciuilium orationum ſcientia, quantitate differens à cantu, & inſtrumentis, non qualitate. Namque in ea & Concentum & Numerum & Permutationem & Decorum orationes habent: vt dubium non ſit in illa quoque auditum oblectari, Con- centu, Numero, Permutationes amplecti, atque adeò per omnia Decorum amare.

XXXII. Sermonis quidem concentus, vna plerumque men- ratur diſtantia, quæ vocatur Diapente: vt neque inten- datur ad acutum ſuper tres tonos & ſemitonium, neque ad graue remittatur infra eadem ſpacia. Nec verò o- mnis dictio quæ per vnam partem orationis effertur, ſub graui: alia verò ſub vtriſque. Quæ verò vtram- que * intenſionem admittunt: quædam in vna ſyllaba commiſtum habent cum acuto grauem, quas circumfle- xas vocamus: quædam verò in altero, & altero, abſque alterutro in ſeipſis propriam naturam ſeruant. Et in biſ- ſyllabis quidem nullus locus in medio, grauis aut acuti accentus: in polyſyllabis verò, qualeſcunque fuerint, vna ſyllaba accentum acutum habet, illa vnica inter multas grauis eſt. Cantus autem & organa pluribus diſtantiis vtuntur non tantum Diapente, ſed ſumpto initio à Dia- paſon concinunt per Diapente, & Diateſſaron, & vnito- num & ſemitonium: ita vt quidam putent ineſſe & dieſin quæ ſenſu percipiatur.

** tonum.*

XXXIII. Dictiones verò concentibus ſup- ponere æquum eſt, non concentus dictionibus: quod ex multis quidem aliis cognoſcitur: ſed maximè ex Euripi- dis modulationibus, quas finxit Electram in Oreſte can- tare ad Chorum.

* Σῖγα σῖγα, λευκὸν ἴχνος ἀρβύλης
Τιθεῖτε, μὴ κτυπεῖτε.
Ἄπο προβᾶτ᾽ ἐκεῖσ᾽, ἀπό πρόθι κοίτας.
Tace tace, candidum veſtigium ſolea

** In Euripi- dis vulgatis editionibus aliter paulò hæc legitur.*

Ponite

Ponite, non strepite.
Procul abite hinc, procul à lecto.

In his enim σίγα σίγα λευκόν in vno sono vocis proferuntur, quamuis tres istæ dictiones tum acutas tum graues habeant intensiones. Et τὸ ἀρβύλης in media syllaba tertiam homotonum habet (id est duas posteriores syllabas acuit,) quanquam impossibile sit vnam dictionem, duos habere acutos. Et in eo τιθεῖτε grauior prima syllaba est, duæ autem post eam acutum accentum habent, & vnâ proferuntur. Huius dictionis κτυπεῖτε circumflexio occultatur; vnica enim duæ syllabæ extensione proferuntur. Hæc autem dictio ἄπο πρόβατε non recipit in media syllaba accentum acutum, sed vsque in quartam syllabam reiicitur extensio tertiæ.

Idem fit & in numero. Etenim soluta oratio neque nominis neque verbi vllius, tempora violat neque transponit: sed quales à natura syllabas acceperit, siue longas siue breues tales seruat: rythmica seu musica transmutat diminutione aut auctione: vt sæpenumero in contraria deueniant. non enim syllabis tempora, sed temporibus syllabas dirigit.

Declarata itaq; differentia, qua differt musica à sermone, reliquum est docere vocis * melos, (non illius odicæ quæ in cantu versatur, sed huius solutæ & nudæ) tametsi suauitate auditum detineat, canorum quidem vocari posse, non autem cantum: illam verò, quæ temporibus partium commensurat melicum schema, numerosam esse, non autem numero vinctam. Quomodo autem inter se differant, suo tempore dicam. Nunc quod sequitur exponere conabor: nempe quomodo per Collocationem constituatur oratio ciuilis, quæ tum per Modulationem vocum, tum per Numerorum commensurationem, tum per varietatem Mutationum, ipsiusque rei propositæ Decorum, voluptate aurem afficiat; quandoquidem hæc præcipua capita posui.

XXXIV. **modulatio.*

Non omnes partes orationis solent eadem ratione afficere auditum: sicuti neque visum ea, quæ videntur: neque gustum quæ gustantur: neque alio e sensus ea, quæ eos mouent; sed quidam soni demulcent, quidam con-

XXXV. *Mutatio, in Collocatione iucunda.*

triſtant, quidam exaſperant, quidam molliunt, variasq; affectiones in ea exercent. In cauſſa eſt, tam literarum natura, ex quibus vox conſtat; quæ multas & varias habent poteſtates: quam ſyllabarum complicatio quæ diuerſis modis conformatur. Cum itaq; eam vim habeant orationis partes: ſiquidem naturam vniuſcuiusq; illarum mutare non licet, ſupereſt vt commiſtione, & quadam temperatura atq; additione, abſurditatem quæ eas conſequitur, occultemus: miſcentes aſperis leuia duris, mollia* [* conſona diſſonis.]: ſonora, malè ſonantibus: facilia prolatu, difficilibus longa, breuibus: & alia quę pari ratione aptè componuntur. Tum neque dictiones pauciſyllabas plures in ſeriem aſſumemus, (conuellitur enim auditus;) neque multas pluriſyllabas, quam neceſſe ſit, aut eiuſdem accentus, aut ſimilium temporum, congeremus. Oportet quoque caſus nominum celeriter immutare: excedentes enim modum planè * [*obſtrepunt.] inſultant auribus. Similitudo etiam eſt diſſoluenda inter aliquot continuata nomina, aut verbis aut aliis partibus orationis coniectis: vt ſatietas euitari poſſit. Non iiſdem etiam figuris inhærendum: ſed frequenter ſunt immutandæ: nec iidem tropi aſſiduè inferendi, ſed variandi; neq; principia ab eiſdem ſæpius ſumenda, neq; concluſiones ſimiles, ſed vtrorumq; opportunitates obſeruandæ.

XXXVI. Nemo verò arbitretur me nunc iſta in vniuerſum præcipere, quaſi voluptatis cauſſas futuras, aut quæ illi eſt contraria, moleſtiæ. Non ſum adeò inſulſus: ſcio, ſæpenumero vtriſque parari voluptatem, aliquando diſſimilibus, aliquando ſimilibus: ſed ego exiſtimo vbiq; ſpectandam opportunitatem: ea enim ſola * [* ſuauitatis & aſperitatis.] iucundi & iniucundi optimus eſt modulus. Opportunitatis autem neque Rhetorum, neque Philoſophorum quiſquam hucuſque artem definiuit: neque ipſe qui primus conatus de illa ſcribere Gorgias Leontinus quidquam dignum memoria prodidit: neque ſanè ipſa res habet eiuſmodi naturam, vt in generalem & artificioſam comprehenſionem cadere poſſet: ipſumque adeò tempus, nulla ſcientia, opinione duntaxat perceptibile eſt. In ea dum pleriqué ſæpius & accuratius ſe exercent, melius & præſtantius

tius

tius quiddam, præ aliis reperisse visi sunt. qui verò exercitium hoc neglexerunt, parcius, idque non nisi fortuitò assequuntur. Vt autem & de aliis loquar: hæc censeo illi seruanda esse in Collocatione, qui velit iucunditate aures afficere: nempe, vt verba bene modulata, bene numerosa, bene sonora, quibus dulcescit, & mollescit, ac prorsus amicè ac familiariter afficitur sensus, inuicem connectat: aut si non tali natura prædita fuerint, iis quæ sensum fascinare possunt, complicet & attexat: vt horum gratiâ obscuretur illorum insuauitas. Quale quidam faciunt * sapientes imperatores, in instruendis ordinibus: *prudentes.* etenim illi opperiunt infirmiora fortioribus: sicq; nulla pars virium redditur inutilis. Alio etiam ab iterationibus cessandum esse, immutationes verò commodas inferendas. Varietas enim in quolibet negotio res dulcis.

Postremò, quod omnium præcipuum est rebus, subiectis propria & decens reddenda est harmonia: adhæc nullum nomen aut verbum adferendum, quod pudorem incutiat: neque committendum, vt aliquid cum rubore loquamur. Nullam enim adeò humilem aut sordidam, aut impuram, aut aliam quampiam molestiam habentem, futuram dico sermonis particulam, quâ significatur aliquod corpus aut negotium quodpiam, quæ nullum habeat conuenientem locum in oratione. XXXVII. *Decorum in Collocatione iucunda.*

Porrò hortor, qui Collocationi fidunt, omninò fortiter & audacter efferant: Homeri exemplum secuti, à quo etiam vilissima quæque verba ponuntur: Demosthenis quoque, & Herodoti, & aliorum, quorum paucis post mentionem faciam: quando explicabo, quid cum quolibet congruat. Hæc de Collocatione iucunda dicta à me sunto: pauca quidem ex multis, quæ tamen loco capitum sufficiant.

Pulchra autem harmonia, quomodo aut quibus præceptis fiat, si quis roget, non profectò aliter, nec aliis quibusdam dixerim, quam iis, quibus & Iucunda. Eadem enim efficientia vtriusque: nempe egregium Melos, Numerus cum dignitate, Permutatio XXXVIII *De Collocatione pulchra.*

magnifica, & quod conſequitur Decorum. Quemadmodum enim iucunda quædam fit oratio, itidem & generoſa; numerus etiam quemadmodum eſt quidam expeditus, ſic alius eſt grauis : & permutatio quemadmodum habet quandam gratiam, ſic etiam * ſuadam. iam verò decorum, ſi non pulchritudinis maximam habuerit partem, caruerit ſanè & aliis pleriſque. Ex omnibus hiscenſeo ego conficiendam eſſe pulchram harmoniam verborum: ex quibus iucunda conficitur : ſiue ſit in cauſſis literarum natura, ſiue ſyllabarum poteſtas, ex quib. dictiones componuntur. De his igitur nunc tempus eſt dicendi, quemadmodum ſum pollicitus.

* *mouendi vim.*

XXXIX. Principia itaque humanæ & articulatæ vocis ſunt, quæ nullam recipiunt diuiſionem : quæ vocamus elementa & literas. Literæ dicuntur, quia lineis quibuſdam notantur: elementa autem, quia omnis vox primam originem ab illis ſumit: & vltimam in ea reſolutionem facit. Elementorum autem horum & literarum, non vna eademque omnium natura eſt: differunt autem inter ſe, primò quidem, vt Ariſtoxenus muſicus declarat, quod literæ, quædam voces conficiunt, quædam ſonos: quæ voces, hæ dicuntur vocales : quæ ſonos, reliquæ omnes. Secundò, quod vocalium quædam per ſe ſtrepitus quoſdam perficere ſolent: veluti ſibilum, ſtridorem: ac quibus reſpuitur aliquid : & cætera talia, quibus ſonitus aliqui ſignificatur: quædam verò omnis vocis & ſoni expertes, nec poſſunt per ſe ipſa ſonare : has mutas quidam appellarunt, illas ſemiuocales. Quidam autem tripliciter diuidentes primas & elementares vocis facultates: vocales quidem appellarunt eas, quæ & per ſe vocem edunt & cum aliis: ſuntq; per ſe perfectę: ſemiuocales autẽ quę cum vocalibus melius efferuntur, per ſe autem deterius, neque perfectè. Mutæ autem quæ neque perfectam, neque imperfectam vocem habent per ſe, cum aliis duntaxat efferuntur.

XL. Quis autem numerus earum ſit, non facile eſt exacte dicere: ſiquidem hoc negocium, magnam dubitationem, etiam iis qui ante nos fuerunt, attulit. Quidam enim exiſtimarunt, elementa vocis, tredecim eſſe: ex his autem

alia

alia omnia constitui: alii autem viginti quatuor, quibus nunc potissimum vtimur: alii plures. sed talium rerum consideratio Grammatices & Poëtices est, etiam, vt quibusdam placet, Philosophiæ. Nobis autem qui neque pauciores viginti quatuor, neque plures ponimus: restat principia vocis & accidentia illius explicare. initio à vocalibus sumpto. Sunt autem numero septem: duæ quidem Longæ η & ω, tres autem Ancipites α ι υ, quæ & producuntur & corripiuntur, quas quidam, vt dixi, mutabiles appellant. Proferuntur autem omnes arteria cohibente spiritum, ore simpliciter conformato, lingua nihil allaborante, sed quiescente, nisi quod longæ & communes, cum tempore longo efferuntur extentum & continuum capiunt meatum spiritus: breues autem & quæ breuiter efferuntur, recisione & vnica percussione spiritus, & arteria paullulum mota pronunciantur. Ex his autem optimę sunt, & vocem iucundissimam efficiunt Longæ, & Ancipites: quæ producuntur in pronunciando: quia copiosum tempus resonant, neque rescindunt spiritus tenorem. Deteriores sunt Breues, & quæ breuiter efferuntur: quia & breuioris vocis sunt, & decurtant sonum. Inter Longas autem optimè sonat α, quando extenditur. dicitur enim plerumque ore aperto, & spiritu ad palatum elato. Deinde η, quia infra basim linguæ allidit sonum consequentem, non supra, ore moderatè aperto. Tertiò ω, rotundatur enim ab ipso os & labia contrahit, repercussionemque spiritus in summitate oris facit. Deterior autem illa est υ: circa enim ipsa labra contractione iusta facta suffocatur, & angustus excidit sonitus. Deterrima omnium est ι: circa enim dentes spiritus alliditur, parum ore adaperto, nec labris sonitum illustrantibus. Ex breuibus autem nulla est sonora: minus tamen dissona est ο: constituit enim os melius alia, repercussionemq; accipit maximè circa arteriam.

A

H

Ω

Y

I

O

E

Vocalium itaque literarum hæc est natura. Semiuocalium autem eiusmodi. Cum enim octo numero sint; ex iis quinque sunt simplices, λ, μ, ν, ρ, & σ. tres duplæ, ζ, ξ, & ψ. Duplas vocant, aut quod compositæ sint: veluti ζ, ex σ, & δ, ξ, ex κ, & σ, ψ, ex π, & σ, literis inuicem sese

XLI. *Semiuocales.*

corrumpentibus, peculiaremque vocem assumentibus: aut quod duarum literarum locum sustinent in syllabis assumptis. Ex simplicibus autem potiores sunt duplæ, quia maiores sunt aliis, magisque ad perfectiores accedere videntur: deteriores simplices, quia earum sonus in breuiores colligitur tonos.

Liquidæ.

Pronunciatur autem vnaquæque earum tali ratione: λ, lingua ad palatum exsurgente, & arteria cohibente spiritum: μ, ore labiis compresso, per nares parte spiritus emissa: ν, lingua exitum spiritus claudente, atque in nares sonum efferente: ρ, linguæ extremo spiritum repercutiente, & ad palatum prope dentes sublato: σ, linguâ adductâ supra ad palatum, spiritu per medium procedente, & circa dentes tenui quodam & angusto sibilo exeunte. Tres reliquæ semiuocales Duplices mixtum recipiunt sonũ: ex vna semiuocali σ, tribus mutis κ, δ, & π.

Λ Μ Ν Ρ Σ

XLII.

Hæ sunt conformationes literarum semiuocalium. Non tamen eandem potentiam habent in auditu mouendo: delectat enim λ, semiuocaliumque est iucundissimum: exasperat ρ, estque inter alia huius generis generosissimum: media quadam ratione disponunt, quæ per nares personant, μ, & ν, quasi corneum sonum efficientes. Ingratũ & insuaue est, σ, & vbi redundat, valdè contristat: magis enim agrestium belluarum & ratione carentium, quam eorum qui rationalis sermonis participes sunt, sibilus esse videtur. Et sanè nonnulli veterum rarissimè & cautissimè eo vsi sunt; fuêre *plerique qui integras odas sine σ, fecerunt. O stẽdit hoc †Pindarus, vbi ait: Πρὶν μὲν ἕρπε σχοινοτενῆ φωνήεντα διθυράμβων, καὶ τὸ σὰν κίβδαλον, ἄνθρωποι. *Prius quidem exciderant extensæ Vocales Dithyramborum, & σ adulteratum, homines.* Ex tribus autem literis quæ duplæ nominantur, maximè, ζ, auditum oblectat: nam ξ, propter κ, ψ, propter π, sibilum quendam facit, cum sint vtræque tenues: hæc verò spiritu tranquillo condensatur, & inter literas sui generis est generosissima, & hæc de semiuocalibus.

Vide Paulũ Leopardum lib. 8. ca. 25. & Io. Brodæum miscellaneorũ lib. 3. c. 14.

** vt Lasus Hermionensis apud Athenæum lib. 10.*

† citat Athenaus lib. 10. & 11. sed vtrobiq; corruptus locus legitur, vt hic monet Sylburg. & Ib. Casaub.

XLIII.

Ex his autem quæ mutæ vocantur, tres sunt tenues, tres aspiratæ, tres intermediæ. Tenues sunt, κ, π, & τ: aspiratæ, φ, χ, & θ; communes vtrisque γ, β, & δ: efferun-

efferuntur autem singulæ ea ratione. Tres quidem supremis labiis, ϖ, φ, & β: quando ore compresso, erumpens ex arteria spiritus soluit vinculum. Ex his tenue est π, densum φ, medium inter vtramque β: altero enim eorum tenuius est, altero densius. Vnica quidem est hæc trium literarum mutarum coniugatio, quæ eadem figura proferuntur, tenuitate autem & densitate differunt. Tres autem aliæ efferuntur, lingua ori sursum appressa, ad superiores dentes, postea à spiritu pulsata, meatumque ipsi circa dentes præbente, videlicet τ, & ϑ, & δ. Differunt autem hæ inter se densitate & tenuitate. Nam inter eas tenuis est τ, densa ϑ, media δ vtriusque particeps est. Hic est alter ordo literarum mutarum. Tres autem reliquæ, ex multis efferuntur linguâ sublatâ ad palatum, non procul à gutture, arteria spiritum subministrante, κ, χ, γ: nulla autem ratione à se differunt, nisi quod κ, tenuiter dicitur, χ densè, γ media ratione inter eas. Optimæ autem sunt illæ, quæ copioso spiritu proferuntur: secundo loco quæ medio: deteriores quæ tenuissimo: hæ enim suam tantum propriam potestatem habent: densæ verò etiam adiectionem spiritus, vt vix non perfectissimæ sint.

XLIV. *De syllabis.*

Ex his itaque & talibus eamque vim habentibus, literis syllabæ fiunt. Horum aliæ sunt longæ, quæ constant ex vocalibus longis aut communibus, si cum longo tempore pronuncientur, aut desinant in longam, seu longo tempore prolatam literam semiuocalem, aut mutam: aliæ breues, quæ constant ex vocalibus breuibus, aut in tempore breui acceptis, & desinunt in breues. Longitudinis autem & breuitatis syllabarum, non eadem natura: sed longiores sunt quædam inter longas, & breuiores inter breues. Erit hoc manifestum in exemplis. Certum est eam esse breuem syllabam, quam vocalis facit breuis ο, vt dicitur ὁδὸς: huic addatur vna litera ex semiuocalibus ρ, & fiat ῥόδος: manet quidem adhuc syllaba breuis, non tamen

ſimiliter, ſed habebit quandam adiectionem exiguam præ prioribus: adhuc addatur vna ex mutis τ, ſitque τρό-πος: maior iam erit prioribus ſyllabis, adhuc tamen breuis manet: tertia adhuc litera huic ſyllabæ adiiciatur ς, fiatque ςρόφος. triplici hac literarum adiectione manifeſte fiet longior ſyllaba, quam ea quæ eſt breuiſſima: cum tamen breuis permaneat. Itaque hæ quatuor breuis ſyllabæ differentiæ, quamuis habent * *ſimilem conceptum* in ſenſu, non eundem permutandi modum ſeruant. Eadem ratio eſt in ſyllabis longis. Nam ſyllaba quæ ex η, conſtituitur, cum ſit naturâ longa, adiectione quatuor literarũ aucta, trib. prępoſitis vnâ ſubiunctâ, veluti Σπλὴν longior quodammodo eſſe dicetur, quam illa prior, quæ vnicâ literâ conſtat: rurſus diminuta ſigillatim literis hiſce quæ adiectæ ſunt, minores permutationes ad ſenſum habebit. Quid autem cauſſæ ſit quod neque longæ ſuam naturam excedant, etiamſi vltra ſeptem ſyllabas extendantur, neque breues, quamuis in vnam à pluribus committantur, excidant ſua breuitate: quin & illæ duplici ratione breuium conſiderentur, & hæ in medio quodammodo longarum conſiſtant: non neceſſe eſt in præſentia diſquirere. Sufficit enim in rem præſentem dixiſſe, quod & breuis ſyllaba à breui, & longa à longa differt: neque quælibet breuis, aut quælibet longa eandem habet poteſtatem, tam in oratione ſoluta, quam in poëmatibus melicis, rythmo aut metris conſtructis.

** Ἀνάλογον αἴσθησιν.] ἄλογον αἴσθησιν, legit hîc, & in vita Lyſiæ, Petrus Victorius li. 13. variar. lect. c. 6. & à Cicerone in Oratore vocari putat tacitum ſenſum.*

XLVI.
Syllabarum poteſtas.

Hoc primum de iis quæ ſyllabis accidunt animaduertendum fuit: illud ſecundo loco. Cum literæ multas capiant differentias, non tantum propter productionem & correptionem: verum etiam propter ſonos, quemadmodum paullò ſuperius dixi: omninò neceſſe eſt ſyllabas quæ ex iis conſtant: & per eas connectuntur, tum propriam ſingularum, tum communem omnium ſeruare poteſtatem: quæ fit per commiſtionem & adiectionem ipſarum. Ex quibus voces quædam * lenes, quædam † aſperæ: quædam oblectantes auditum, quædam contriſtantes: nonnullæ adſtringentes, quædam diffundentes & reliquas id genus naturales affectiones, quæ ſunt innumeræ excitantes, conſtituuntur.

** molles.*
† duræ.

His

His adducti politissimi quique Poëtæ & scriptores XLVII.
ipsi nomina concinnant literas inuicem opportunè connectentes, syllabasque apposité ad quosuis affectus pro libito accommodantes, artificio ita vario vtuntur. Quemadmodum frequenter facit Homerus: vt in vento expositis littoribus exprimere cupiens sonitum sine intermissione, extendit syllabas.

Ἠιόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω. Il. ρ'. v. 265.
Littora resonant extra mare fremens.

In excæcato Cyclope doloris magnitudinem, & in aperiendis speluncæ foribus manuum palpationem.

Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι, Od. ι. v. 415.
Χερσὶ ψηλαφόων.
Cyclops autem gemens, & doloribus dolens, instar parturientis,
Manibus palpitans.

Aliò loci vbi necesse fuerat vehementiam & celeritatem describere.

Οὐδ' εἴκεν μάλα πολλὰ πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων, Il. χ'. v. 220.
Προπροκυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Neque similiter valde multa passus est procul iaculans Apollo
Detrusus à patre Ioue Ægiocho.

Innumera talia reperire est apud illum, vt temporis longitudinem, corporis magnitudinem, passionum exsuperantiam, stationis tranquillitatem, & cætera similia: quæ quidem nulla alia re exponere aptè videtur, nisi syllabarum constructione: nec non quæ istis contrario modo fiunt, vt breuitatem, celeritatem, studium: & cætera eiusdem generis. Vt se illa habent.

Ἀμβλήδην γοόωσα μετὰ Τρῳῇσιν ἔειπεν. Il. χ'. 476.
Καὶ,
Ἡνίοχοι δ' ἔκπληγεν, ἐπεὶ ἴδον ἀκάματον πῦρ.
Stridulè flens inter famulas locuta est. Ilia. σ'. 225.
Et:
Aurigam autem excusserant, postquam viderunt indefessum ignem.

Illis ostenditur spiritus præcisio, & vocis perturbatio: istis cogitationis extensio, & spectaculum præter expe-

ctationem: quod vtrumq; efficit syllabarum & literarum diminutio.

XLVIII. Sanè ipsi poëtæ & * scriptores in rem intenti, propria & significantia rem subiectam verba, vt dixi, fabricant: multa etiam ex antiquioribus sumunt, sibiq; adstruunt, quibus maximè exprimere & imitari negotium possent. Qualia illa sunt:

*historici.

Ῥοχθεῖ γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο·
Αὐτὶς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο·
Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος.
Σκέπτετ' ὀϊστῶν τε ῥοῖζον, καὶ δοῦπον ἀκόντων.

Alliditur enim cum sonitu, ingens fluctus ad aridam (terram;
Ipsa autem clangens, auolauit vento flante;
Littori magno admurmurat; resonat autem pontus.
Considerabat autem & sagittarum stridorem, & sonitum telorum.

Horum maximum est principium & magistra natura, quæ nobis indidit rationales quosdam motus, quorum similitudine mens excitata, imitatores nos efficit, quibus res ipsas exprimimus. Hinc didicimus taurorum mugitus, hinnitus equorum, hircum fœtore repræsentare: hinc tonitrua, ventorum strepitum, stridorem rudentum, & compluria alia his similia: quorum alia vocem, alia formam, alia negotium, alia affectum, alia motum, alia quietem, alia rem qualemcunque referunt: de quibus multa dicta sunt ab iis qui ante nos fuerant.

XLIX. Præcipuam autem laudem ei tribuo, vt primo nominum ad origines suas reductori, Platoni Socratico: cum aliàs sæpè, tum potissimum in Cratylo. Summa autem nostri sermonis hæc est. Quod ex compositione literarum, syllabarum compositio varia existit: ex syllabarum compositione, dictionum natura omnimoda prouenit: ex dictionum harmonia, oratio multiformis generatur; vt prorsus necesse sit pulchram esse orationem, cum pulchræ sunt dictiones: pulchrarum autem dictionum, literas & syllabas pulchras, caussam esse: suauem sermonem ex iis oriri quæ suauitate aures perfundunt: atque proinde, tam dictionum quam syllabarum, nec non literarum, particularumque

larumque differentias, quibus mores, affectiones, dispositiones, opera, & quæ his adiuncta sunt, personarum exprimuntur, ex prima literarum constructione proficisci, atque tales fieri.

Vtar autem ad hanc meam orationem paucis exemplis, gratiâ perspicuitatis : cuius generis cum plurima vbique occurrant: quilibet per se ea facilè inuenerit. Omnium poëtarum eloquentissimus Homerus, cum venustatem formosæ faciei, & pulchritudinem voluptatis perraræ effingere vult, & vocalibus vtitur optimis, & semiuocalibus mollissimis : non contruncat sonos, neque collidit quæ ferri inuicem non possunt: placidam autem quandam profert harmoniam literarum, & perfluentem aures sine molestia vlla & asperitate. Quemadmodum hæc sunt.

Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια, Od. ρ'. v. 36
Ἀρτέμιδι ἰκέλη, ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.

Καὶ:

Δήλῳ δήποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ, Od. ζ'. 162.
Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα.

Καὶ:

Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τὴν ποτε Νηλεὺς Od. λ'. 281
Γῆμεν ἑὸν διὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.

Penelope digressa toro spectatur amanter,
Aurea ceu Venus, & pharetris ornata Diana.
In Delo ramis felix ad Apollinis aras,
Nuper visa mihi conscendere in ardua palma.
Insignem forma mox cerno Chlorin amatam,
Quæ quondam Nerei cessit noua nupta marito.

Cum verò miserabilem, aut metuendam, aut insolitam speciem inducit, neque vocalium optimas ponit, & & consonantes aut mutas eiusmodi assumit, quæ difficilè efferri possunt: iisq; cōdensat syllabas. Qualia hęc sunt.

Σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φάνη κεκακωμένος ἅλμῃ. Od. ζ'. 137.
Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο, Iliad. λ'. 36.
Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ Δεῖμός τε Φόβος τε.

Horridus apparuit terra salsugine Phœbus.
In quo terribili vultu depicta Medusa,
Horrendumq; tuens, circum terrorq; timorq;.

LI. Fluuiorum autem concursum in vnum locum, & sonitum aquarum sese commiscentium, exprimere dictione cupiens, non iam syllabas leues, sed robustas, & sibi contrarias ponit.

Il. δ'. v. 452. Ὡς δ' ὅτε χείμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες,
Ἐς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄμβριμον ὕδωρ.
Non secus ac rapidus summis de montibus amnis
Præcipitans omnes in vallem congregat vndas.

Cum autem quendam armatum fluctus fluminis contrarios perrumpentem: & eum quidem renitentem, fluctus autem superantes induceret: syllabarum præcisiones, temporum permutationes, resistentiam literarum facit.

Ilia. φ'. 240. Δεινὸν δ' ἀμφ' Ἀχιλῆα κυκώμενον ἵστατο κῦμα,
Ὤθει δ' ἐν σάκεϊ πίπτων ῥόος,
οὐδὲ πόδεσσιν εἶχε στηρίξασθαι.
Fluctus apud magnum sese attollebat Achillem,
In clypeum supra, circumq; inuaserat ingens:
Amplius haud potuit fixis consistere plantis.

Cum autem ad petras alliderentur, fragorem & interitum lugentium demonstrans, insuauissimis & pessimè sonantibus immoratur literis, nusquam emolliens constructionem, nullamq; voluptatem admiscens.

Odyss. ι. 281. Σὺν δὲ δύω μάρψας, ὥς τε σκύλακας, ποτὶ γαίῃ
Κόπτ' ἐκ δ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Irruit in socios rapidus, binosq; prehendens
Ceu catulos terræ illisit, ruptoq; cerebro
Tellurem aspersit.

Immensi laboris res esset, si omnium vellem exempla proferre; præsertim si quis hoc in loco ea reposceret. sed

LII. contentus his quæ dicta sunt ad reliqua transibo. Dico autem eum, qui vult efficere orationem pulchram, in Collocatione vocum, eiusmodi nomina in vnum coniungere debere, quæ elegantiam, magnificentiam, venerationem præ se ferunt. De quibus pleraque à Theophrasto Philosopho dicta sunt communiter, in libello *De Oratione*; vbi definit: *quædam nomina natura pulchra: exempli caussâ, qualibus coniunctis pulchram existimat & magnificam parari locutionem: quædam parua & humilia,* ex

ex quibus neq; poëma bonum posse fieri asserit, neq; oratio-nem. Et sanè non * ad scopum hæc ab eo dicta sunt. Si enim concedatur omnes partes orationis, quibus res demonstrari solent, sonoras & venustas reperiri posse, stultitiæ fuerit quærere deteriores: si verò impossibile est, quemadmodum in multis apparet, compositione, commistione, tentandum erit naturam deteriorum occultare. Quod Homerus solet facere. Si enim quis aliquem poëtarum aut oratorum interrogaret: quâmnam dignitatem aut pulchritudinem vocabula habeant illa, quibus ciuitates Bœotiæ notantur? *Hyria, Mycalessus, Græa, Etheonus, Scylus, Thysbe, Onchestus, Eutresis,* & alia quæ ordine poëta memorat? certè nullus vllam demonstrare possit: verum ita pulchrè illa poëta contexuit, & concinnauit, & additamentis sonoris circumduxit, vt ipsa quoque ampla & magnifica appareant.

*, non abs re.

LIII.

Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαός τε, Προθοήνωρ τε, Κλονίός τε·
Οἵθ' Ὑρίην ἐνέμοντο καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν,
Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν,
Θέσπειαν, Γραῖάν τε καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν·
Οἵτ' ἀμφ' Ἅρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἐρυθράς·
Οἵτ' Ἐλεῶν' εἶχον, ἠδ' Ὕλην καὶ Πετεῶνα,
Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' ἐϋκτίμενον πτολίεθρον.

Il. β'. 494.

Quinq; duces Troiæ Bæotia misit ad oras.
Peneleon, Prothoenora, Léiton, Archesilâum,
Et Clonium, populos habet hos Bæotia tellus,
Quiq; colunt Hyrien, petrosamq; Aulida pascunt,
Et Schoenon, Scolonq;, & Origaneis Eteonum
Insignem foliis, Thespiam, Graam, & vrbem
Latiuagam Mycalesson, & antiquum Harmâ colentes,
Quiq; apud Ilesium, & veteras pascuntur Erythras,
Quiq; Eleona habitant, quiq; Hylen, qui Peteona,
Qui Copas, & qui muris Medeona superbam.

Cum autem in genere dicam, pluribus exemplis vti non necesse esse existimo. Tota illa enumeratio verborum est eiusmodi: nec non plura alia, in quibus coactus verba assumere minimè pulchra ex natura: ea tamen aliis

pulchris exornat, illorumq; turpitudinem, horum venustate diluit. Sed de his quidem hactenus.

LIV. *Numerus in Collocatione pulchra.*

Quoniam verò in ampla & magnifica Collocatione, dixi numeros non paruum momentum habere: ne aliquis existimet me rythmos & mensuras speculationis musicæ proprias in locutionem non rythmicam, neque metricam introducere; huius rei rationem reddam. Sic autem se res habet. Omne nomen & verbum & quæuis alia pars orationis, quæ non est monosyllaba, rythmo seu pede aliquo profertur. Idem autem appello pedem & rythmum.

Pedes bisyllabi.

Dissyllabæ itaque dictionis sunt differentiæ tres. Aut enim constat vtrisque syllabis breuibus, aut vtrisque longis, aut altera longa, altera breui. Tertii autem pedis duplex est modus, aut enim incipit à breui, & desinit in longam, aut incipit à longa, & desinit in breuem. Primus itaq; pes ex duabus syllabis breuibus constans vocatur Pyrrichius, neq; est magnificus, neque grauis. Forma ipsius sit hæc.

Λέγε δὲ σύ κατὰ πόδα νεόλυτα μέλεα.

Dic ve ò tu, per pedes nuper resoluta membra.

Qui ambas syllabas longas habet vocatur spondæus, dignitatem autem habet magnam, & grauitatem plurimam. Exemplum illius hoc esto.

Ποίαν δῆτ' ὀξ μιάσω, ταύταν ἢ κείναν, κείναν ἢ ταύταν;

Qualem itaq; commouebo, hanc an illam, illamue an hanc?

Qui longa & breui componitur, si à principio acceperit breuem, iambus vocatur, estque non ingenerosus: si verò à longa inceperit, Trochæus: estque illo mollior nec ita generosus. Prioris exemplum est tale.

Ἐπεὶ χολὴ πάρεστι, παῖ Μενοίτου.

Quandoquidem otium est fili Menetii.

Alterius autem.

Θυμὲ, θυμ' ἀμηχάνοισι κήδεσι κυκώμενε.

Anime, anime immensis curis consumpte.

Pedes trisyllabi.

Dissyllabarum partium orationis differentiæ & numeri & figuræ tot sunt.

LV. Trisyllabæ autem dictiones, maiorem, magisque variam, quam illæ de quibus diximus habent speculationem.

nem. Pes enim ille, qui omnibus breuibus constat, à quibusdam vocatus Choreus, dicitur Tribrachys. Cuius exemplum hoc est.

Βρόμιε, δορατοφόρε, ἐνυάλιε, πολεμοκέλαδε.
Bromie hastiger, bellicose, tumultuose.

Humilis est, vilis, ignobilis, nihilque ex eo generosum fit. Qui verò constat ex omnibus longis, Molossum illum Metrici appellant: sublimis & cum dignitate est, & plerumq; transcendens. Exemplum illius.

Ὦ Ζηνὸς καὶ Λήδας κάλλιστοι σωτῆρες.
O Iouis & Ledæ optimi seruatores.

Qui longa & duabus breuibus constat, si mediam habuerit longam, extremas breues, Amphibrachys dicitur: non admodum elegantes numeros habet, sed elumbis est & muliebre ac ignobile quiddam in sè continet. Qualia sunt hæc.

Ἴακχε διθύραμβε, σὺ τῶνδε χορηγέ.
Bacche Dithyrambe, tu eorum chori ductor.

Qui à principio capit duas breues, Anapæstus vocatur, multam habet grauitatem, & vbi magnitudo rebus adhibenda erit aut affectus, assumitur. Huius exemplum tale.

Βαρύ μοι κεφαλῆς ἐπίκρανον ἔχει.
Grauem in capite galeam habet.

Qui à longa incipit, & in breues desinit Dactylus appellatur: omninò est grauis, & ad pulchritudinis harmoniam aptissimus, heroicumq; illo exornatur potissimum. Exemplum illius hoc.

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν. Odyss. ι. 39.
Merapuit ventus, Ciconumq; ad ittora vexit. LVI.

Versificatores huius pedis, longam breuiorem esse dicunt * perfecta: cum verò quanto id fiat nesciant, pedem † irrationalem esse aiunt. Alium porrò pedem huic quasi ex altera parte respondentem, qui à breuibus incipiens in eandem irrationalem desinit, hunc ab Anapæsto separant, Circulumque appellant, adferuntq; illius exemplum hoc.

* *parte extrema.*
† *tacitum.*

Κέχυται πόλις ὑψίπυλος κατὰ γαῖν.

Cecidit vrbs alterarum portarum in terram.

Sed de his alius erit locus dicendi, nisi quod vtrique isti ex numero pulcherrimorum pedum sunt. Vnum adhuc restat trisyllaborum pedum genus, quod constat ex duabus longis & vna breui. Tres autem habet formas. Cum enim media est breuis, extremæ autem longæ, Creticus appellatur pes, estq; non ingenerosus. Exemplum illius hoc.

Οἱ δ' ἐπείγοντο πλωτῆς ἀπήνησι χαλκεμβόλοισιν.

Illi verò vrgebant nau gabilibus scaphis ære ornatis.

Cum verò principium duæ longæ occupant, finem breuis: qualia illa sunt.

Σοί Φοῖβε Μοῦσαί τε, συμβῶμεν.

Tecum Phœbe & Musæ conuenimus.

Talis forma omninò virilis est, & ad grauitatis rationem conueniens. Idem eueniet cum breuis ante longas ponitur: hic quoque pes dignitatem plurimam & amplitudinem habet. Exemplum illius hoc.

Τίν' ἀκτάν, τίν' ὕλαν δράμω; ποῖ πορευθῶ;

In quam terram aut syluam curram, quò ibo?

Versificatores huic vtrique pedi nomina imponunt, illum quidem Bachium, hunc autem Hypobachium appellant.

Hi sunt rythmi seu pedes duodecim priores, qui mensurant omnem orationem, tam ligatam quam solutam, ex quibusque fiunt carmina & membra: alii enim rythmi & pedes omnes ex his componuntur. Simplex autem rythmus aut pes, neque minor est duabus syllabis, neque

LVII. maior tribus. Et de his quidem nescio quid amplius dicendum sit. Quorum autem gratia ista præfari aggressus sim, (non enim frustra attingendam mihi proposui speculationem pedum & carminum, sed necessitatis caussa) ea sunt. Quandoquidem propter generosos graues atque amplos pedes, etiam compositio plena maiestatis, firma & magnifica fit; propter ignobiles & abiectos, exilis & contempta: siue per se illi sumantur, siue connexionibus inuicem commisti. Si igitur facultas erit ex omnibus optimis pedibus componere orationem, fiet

fiet id ſanè iuxta votum: at ſi neceſſe fuerit commiſcere melioribus deteriores, quod plerunque fit (rebus enim prout contigerunt nomina adeſſe ſolent) profectò neceſſe eſt ea artificiosè diſponere, & quaſi * ſuffurari, gratiâ compoſitionis, neceſſitatem: ſecus multam † inopiam habituri. Neque enim quiſpiam pes excipitur ex ſoluta oratione, quemadmodum nec ex ligata.

* *tegere venuſtate compoſ. neceſſ.*
† *licentiam.*

Eorum quæ dixi teſtimonia adferre reliquum eſt, vt oratio mea fidem habeat. Pauca autem ea pro multis erunt. Age igitur, quis non cenſuerit ſumma dignitate & amplitudine Thucydidis illam orationem in Epitaphio conſtare? Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων, ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ « τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. « *Solent plerique qui ex hoc loco dicunt eum laudare qui lege lata Orationem hanc haberi iuſſit: quoniam ea magna cum laude ad eorum ſepulcra, qui in prælio ceciderunt pronunciatur.*

LVIII. *lib. II. belli Peloponneſ.*

Quid eſt quod magnificam hanc Collocationem facit? nempe quod ex eiuſmodi pedib. cõpoſita ſunt membra. Prioris enim membri tres præcedentes pedes ſpondæi ſunt, quartus Anapæſtus, quintus rurſum ſpondæus: deinde Creticus, omnes pleni dignitatis. Ac primum quidem membrum eam ob cauſſam eſt graue; aliud verò quod ſequitur ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, Quia duos priores pedes habet Hypobachios, Creticum tertium; poſtea rurſus hypobachios duos, & ſyllabam; qua membrum terminatur. Vt non immerito graue ſit, vnumquodque ex iis quæ ex generoſiſſimis & pulcherrimis pedibus componuntur. Membrum autem tertium, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν, incipit à pede Cretico, deinde ſumit Anapæſtum: tertium ſpondæum, quartum anapæſtum, deinde ordine duos dactylos & duos ad extremum ſpondęos, poſtea terminum. generoſum & id propter pedes eſt. Plurima autem ſunt apud Thucydidem eiuſmodi, pauca que inueniuntur quæ ſeſe ſic non habeant, adeò, vt meritò ſublimis & elegans, & generoſus eſſe videatur, quod nimirum pedes ſeligat.

Thucydidis ſtylus: de quo & ſingulari Tractatu Dionyſ.

LIX.
De cuius stylo Dionysius Halic. ad Pompeium Epist.

Platonicam autem locutionem quam ob rem aliam adeò ornatam, summaque cum grauitate & venustate esse coniunctam dixerit aliquis? nonne quod ex pulcherrimis & dignissimis pedibus componatur? Est verò excellentissimum & celebratissimum illud quo vtitur in principio Epitaphii. Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἵδ᾽ ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν. *Reipsa iusta his apud nos facta sunt, quæ iam consecuti iter fatale peragunt.*

In his duo sunt, quæ implent periodum, membra; pedes autem qui ea comprehendunt isti, Bachius primus: non enim existimo ego iambo membrum hoc dimensum esse: ea ratione ductus, quod non festinantia aut velocia, sed diducta & tarda rebus miserabilibus decuit addere tempora. Eum sequitur spondæus, deinceps dactylus, diuisa contractione, atque ex hinc rursus spondæus, aut potius Creticus: vel anapæstus: post, vt ego existimo, spondæus. Vltimus autem hypobacchius, aut si quis volet, anapæstus: deniq; terminus. Ex his numeris nullus humilis, nullus ignobilis est. Alterius autem membri ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν, Duo primi pedes sunt Cretici spondæi deinde duo, quos deinde sequitur Creticus, postea vltimus hypobachius. Necesse est itaque orationem quæ ex omnibus elegantibus pedibus componitur, esse etiam elegantem. Infinita huiusmodi apud Platonem sunt: fuit enim ille vir in apta modulatione, & pedum collocatione planè diuinus: vtinam verò itidem excellens esset in verbis seligendis, quemadmodum in componendis planè eximius fuit. Et sanè vicerit Demosthenem, * aut ambiguum reliquerit in dicendi pulchritudine: veruntamen in seligendis verbis sunt quædam in quibus errat; maximè verò vbi sublimem & abundantem & artificiosam locutionem consequi cupit: de quibus * alio in loco à me demonstrabitur: splendidius autem collocat verba, & reuera eleganter, nec est quicquam quod in hac parte reprehendi à quoquam possit.

** Homeri imitatio Iliad. ψ. v. 382. & 572.*
† verborum delectu.
** Epist. ad Cn. Pomp.*

LX.

Vnius adhuc addam locutionem, cui grauitatis palmam

mam in orationibus tribuo. * Meta enim quædam est, tam electionis dictionum, quam pulchritudinis in collocando Demosthenes, in oratione *de Corona*. Tria sunt membra quæ primã periodum implent, pedes verò qui illa metiuntur sunt hi: Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. Inchoat hoc membrũ pes bachius, post sequitur spondæus tum ordine cretici tres: spondæus autem vltimus est. Secundi autem membri huius. Ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, primus quidem est pes hypobachius, deinde bachius, aut si quis velit dactylus, postea Creticus, deinde duo pedes compositi, qui appellantur Pæones, quos consequitur molossus, aut Bachius, (licet enim vtrumlibet eorum eligere,) vltimus autem est spondæus. Tertii autem huius membri, Τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα, primum locum obtinent hypobachii duo, postea Creticus, cui annectitur spondæus, deinde rursus bachius, aut Creticus, vltimus rursus Creticus, tandem terminus. Quid itaque prohibent elegantem harmoniam esse orationis, in qua neque pyrrichius est pes, nec iambus, neque amphibrachys, neque aliquis ex choreis, aut trochæis? Neque verò id dico, quod nullus eorum virorum vnquam vtatur ignobilioribus pedibus: vtuntur quidem, sed affabrè deteriores melioribus excipiunt & attexunt, sicque eorum vitium occultant.

* *Familiam ducit.*

LXI.

Qui verò ad eam partem curam non adhibuerunt: eorum quidam humilia, & infracta, quidam aliam quampiam turpitudinem & deformitatem habentia scripta in lucem protulere. Quorum primus & vltimus & medius est, Magnesius ille Sophista *Hegesias*, de quo per Iouem & alios omnes Deos, quid dicendum sit, nescio. Vtrum enim tanta stupiditas & crassitudo in eo fuerit, vt non perspexerit qui sint generosi & nobiles pedes: an verò tanta Deorum ira & corruptio mentis, vt cum nosset pedes meliores, tamẽ * seligeret deteriores? Quod quidem ego magis existimo. ignorantiæ enim est,

* *præferret.*

corrigi frequenter: Prouidentiæ nunquam. In scriptis autem his, quæ ille reliquit, nullus vnquam vnicam paginam inuenerit, dextrè compositam. * Par est autem quæ scribuntur, & cum cura perficiuntur, meliora esse illis, in quæ, licet prudens quispiam vir, extemporali sermone, ob necessitatem incidens, pudoris euitandi caussa expromit. Ponam autem ipsius orationem ex historia, vt appareat ex collatione, quantam dignitatem generosum illud in pedibus habeat: quantam verò ignominiam ignobile. Quam autem rem assumit Sophista? Eam. † *Alexander oppugnans Gazam, locum in Syria munitissimum, cum in oppugnatione vulnus accepisset, munitionem vix longo tempore cepit, præ ira vniuersos superstites interfecit, Macedonibus mandato dato, vt quemuis obuium occiderent: Ducemque captum, virum primum dignitatis & fortunæ, & forma eximium iussit viuum curui armato alligari, & equis vehementer incitatis omnium conspectu discerpi.* Enimuerò hoc loco nihil ad concitandum affectum aptius, nihil aspectu horribilius quispiam habuerit. Quomodo igitur exposuerit Sophista, dignum inspectu est. num grauiter & magnifice, an humiliter & ridiculè?

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔχων τὸ σύνταγμα προηγεῖτο, καταβάλλων τῶν πολεμίων τοῖς ἀρίστοις ἀπαντῶν. εἰς ἓν ... ἔγνωστο, καταστήσασιν ἑνὸς, συνεκβάλλειν καὶ τὸ πλῆθος. ἡ ... ἐλπὶς αὕτη συνέδραμεν εἰς τὸ τολμᾶν, ὥστε Ἀλέξανδρον ... δέποτε κινδυνεῦσαι πρότερον οὕτως. ἀνὴρ γὰρ τῶν πολεμίων ... γενναῖος συγκαμφθεὶς, ἔδοξε τοῦτ᾽ Ἀλεξάνδρῳ τὴν ἱκετείαν ... πράξαι. περιέμενος δ᾽ ἐγγὺς μικρὸν ἐκνεύει τὸ ξίφος ... καίριος ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, ὥστε ... πληγὴν οὐ καιρελωτάτην· ἀλλὰ τοὺς μὲν αὐτὸς ἀπώλεσε ... φαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ· τοὺς δ᾽ ἄλλους ὀργῇ προσφέ... πίμπρασαν· οὕτω γὰρ ἑκάστου τὸν ἔλεον ἐξέστησεν ἡ τοῦ τολμ... ἀπόνοια, τῶν μὲν ἰδόντων, τῶν δ᾽ ἀκουσάντων· ὥστε ἐξαν... ὑπὸ τὴν σάλπιγγα ἐκείνην τῶν βαρβάρων καταγητ... μέντοι βασιλέα αὐτὸν ἀνήγαγον ζῶντα Λεοννάτος καὶ Φι-λώτας.

* *Eiusdem Hegesiæ ineptum ac frigidum dictū refert in Alexandro Plutarchus, Zonaras, & Cicero, secundo de Nat. Deorū, & 1. de Diuinat. ideo Dianæ Ephesiæ ab Eleostrato templum fuisse incensum quod eo die nato Alexandro Diana in partu Olympiadis occupata abesset, & succurrere non potuerit, quod adeo frigidū visum dictū est, vt incendium illud extinguere valuerit. vide Pet. Victorium lib. 13. variar. lect. cap. 20. & Turnebum lib. 27. cap. 4.*

† *Confer cum Q. Curtio lib. 4. de gestis Alexandri.*

ἰδὼν δὲ πολύσαρκον, καὶ μέγαν, ὡς βδελυρώτατον· μέλας γὰρ ἦν καὶ τὸ χρῶμα· μισήσας ἐφ' οἷς ἐβεβούλευτο, καὶ τὸ εἶδος, ἐκέλευσε διὰ τῶν ποδῶν χαλκοῦν ψάλιον διείραντας ἕλκειν κύκλῳ γυμνόν. πιλούμενος δὲ κακοῖς περὶ πολλὰς τραχύτητας ἔκραζεν. αὐτὸ δ' ἦν ὃ λέγω, τὸ συνάγον ἀνθρώπους. ἐπέτεινε μὲν γὰρ ὁ πόνος, βάρβαρον δ' ἐβόα δεσπότην, καὶ ἱκετεύων· γελῶτα δὲ ὁ σολοικισμὸς ἐποίει. τὸ δὲ στέαρ καὶ τὸ κύτος τῆς γαστρὸς, ἐνέφαινε Βαβυλώνιον ζῷον ἕτερον ἁδρόν· ὁ μὲν οὖν ὄχλος ἐνέπαιζε, στρατιωτικὴν ὕβριν ὑβρίζων εἰδεχθῆ καὶ τῷ τρόπῳ σκαιὸν ἐχθρόν.

At rex agmen habens praducebat, & vt constituerat primoribus hostium occurrere, ibat: hoc enim arbitrabatur, superato vno, reliquam ruere simul multitudinem. Cui rei audendæ, & spes ipsa præstò adfuit: adeò, vt nunquam prius tantoperè Alexander sit periclitatus. Vnus enim hostium, genibus aduolutus, videbatur Alexandro supplex esse: sed quum propius tanquam transfuga admissus esset, parum abfuit, quin declinatione corporis gladium illius euitauerit, quem sub alas thoracis barbarus intulerat. Itaque vulnus quidem fecit, sed non lethale, propterea quod rex ipsum gladio secundum caput percussum, occidit; in quo aliorum ira recens exarsit. quæ adeò (propter dementem audaciam hominis) singulorum misericordiam, partim facinus videntium partim audientium ademit; vt ad vnum tuba sonitum, sex millia barbarorum interfectorum ceciderint. Ipsum autem regem viuum adduxerunt Leonatus & Philotas. LXII.

Quem quum viderent obesum & vastum, fœdissimumque: atri enim fuit coloris, præter id quod meruerat, ipsa etiam specie exosum, iussit ferreo vnco per pedes traiectum, nudum in circulo trahi. Quibus malis ille pressus, & multum exasperatus, vociferabatur. idque dico fuit, quod homines congregauit: inualescebat enim dolor, barbarè autem clamabat dominum, & supplex fuit: Vnde risum solœcismus illius faciebat: abdomen autem & ventris profundum ostendebat, aliquod Babylonicum animal saginatum. Multitudo igitur irridebat, & conuiciis militaribus afficiebat, turpem & moribus rudem hostem.

Schol. Geminus huius locus allatus est à Simone Bircouio

ex Hegesippi lib. 5. *Excidii vrbis Hierosolymæ*, cap 23. matris nimirum verba filium deplorantis, quem interfectum opinabatur *Virgilii* quoq; locus insignis versibus amplius 26, è lib. 9. Æneidos hoc principio:

Interea pauidam volitans pennata per vrbem, &c.

LXIII. Nunquid similia sunt hæc illis Homericis, vbi Achilles opprobrio afficit Hectorem mortuum ? & quidem affectus est illo minor; nam contumelia est in corpus ex animum. Nihilominus æquum est videre, quantum differat Poëta à Sophista.

Iliad.χ.395. Ἦ ῥα καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.
Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε,
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας·
Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν,
Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας,
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην.
Τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος· ἀμφὶ δὲ χαῖται
Κυάνεαι πίτναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσι
Κεῖτο πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσι
Δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὣς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν. ἡ δέ νυ μήτηρ
Τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην
Τηλόσε, κώκυσεν δὲ μάλα μέγα παῖδ' ἐσιδοῦσα·
Ὤιμωξεν δ' ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Κωκυτῷ τ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ
Τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔην ἐναλίγκιον, ὡς εἰ ἅπασα
Ἴλιος ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης.

Dixit, & indignum facinus molitur, vtrosq;
Traiecit ferro talos, & vulnera loris
Connectens bubulis, ad postremum alligat axem,
Puluereum ceruice solum vertente supina.
Tum super assiliens, currum fulgentibus armis
Conspicuus, compellit equos, quibus ire coactis,
Haud tamen inuitis; pulcerrima puluere fœdo
Cæsaries trahitur capitis decor omnis honesti
Sordibus eluitur terræ. Sic Iuppiter ipsis
Hostibus indulsit. postquam miserabile nati
Conspexit corpus genetrix è turribus altis,
Infelix euulsa comas, exuta decoros

Corporis

Corporis ornatus, & fœmineo vlulatu
Proxima peruolitat latè loca, questibus implens
Omnia, nec finem potis est adhibere dolori.
Parte alia pater & ciues circum vndiq; stantes,
Flere, dolere, queri lamentis rumpere vocem,
Non secus infesto quam si ardeat Ilion igni.

Hoc modo grauiter & generosè decet affectus efferre, viros qui prudentiam & mentem habent. quo autem pacto Magnes dixit : à mulierculis & quibusuis ignauis hominibus dici posset : idque non seriò sed per iocum & ludibrium. Quæ autem caussa in istis carminibus generositatem, in illa verò oratione vanitatem & humilitatem faciat : pedumne differentia potissimum; an non ea sola? In istis enim nullum carmen sine grauitate, sine honore: in illis nulla periodus est, quæ non lædat. Satis sit dictum de pedibus, quantam vim habeant; ad ea quæ restant transibo. LXIV.

Erat autem mihi tertia consideratio inter ea quæ pulchram harmoniam faciunt, De mutatione ; dico autem non ex melioribus in deteriora, id enim esset stultum omnino ; neque etiam ex deterioribus in meliora: sed de variatione eorum, quæ similis formæ sunt: satietatem enim habent pulchra omnia , quemadmodum & iucunda, cum permanent in similitudine ; cum autem variantur mutationibus , plerumque fit vt semper recentia appareant. His itaque qui carmina & melea scribunt, non omnia licet permutare, nec in omnibus, nec quantum volunt : neque enim licet Heroici carminis scriptoribus carmen permutare aut pedem: verum versus omnes Hexametros esse necesse est, & pedibus qui à longis syllabis incipiant, vti debent, neque his omnibus. * Hi autem qui melea scribunt, stropharum & antistropharum melos non possunt immutare , sed quamuis melodias harmonicas , quamuis coloratas, quamuis diatonicas ponant: in omnibus tamen strophis & antistrophis eosdem ductus seruare oportet : neque tantum pedes illos , qui totas continent strophas & antistrophas , sed opus etiam eosdem ipsos permanere, LXV. *Mutatio in collocatione pulchra.* * *Lyrici.*

Incisa.

In Epodis autem vtraque hæc mouere licet; tum melos, tum numerum: * membra etiam ex quibus quælibet circuitio constat, liberrimè concessum est variare, nunc his, nunc illis magnitudinibus atque figuris illis appositis: vsque dum perfectam constituant stropham: deinde rursus eædem mensuræ, sunt conficiendæ. Et quidem veteres † Melopæi, dico autem Alcæum & Sappho, paruas strophas fecerunt, vt in paucis membris, non multas etiam inducerent mutationes: epodis etiam paucis vsi sunt. * Qui verò temporibus Stesichori & Pindari fuerunt, cum maiores facerent periodos, in plurima carmina & membra, eas diducebant: nullam aliam ob caussam, quam studio permutationis. Porrò Dithyrambici & modos ipsos, permutabant Dorios & Phrygios & Lydios in cantu facientes, Melodiasque ipsas immutabant: nunc enim eas enharmonicas faciebant, nunc verò chromaticas, aliquando etiam diatonicas; pedibus verò libertate, multa vsi eas efferebant. Qui verò temporibus Philoxeni & Timothei, & Thelestis vixerunt: ab iis iam veteribus constitutus & ordinatus Dithyrambus fuit. Soluta verò oratio, omnem libertatem & potestatem habet variandi mutationibus compositionem: vtcunque voluerit. Estque locutio hæc optima omnium: præsertim si habeat multas intermissiones & permutationes harmoniæ: nempe, cum modò periodo effertur, modò extra periodum: & periodus quædam ex pluribus membris componatur, altera ex paucioribus: ipsa quoque membra, quædam breuiora, quædam longiora fuerint, tum ex longioribus quædam celeriora, quædam tardiora, quædam exactiora. Numeri etiam diuersi, & figuræ omnimodæ, & extensiones vocis, quæ accentus vocantur variæ, quæ omnia variatione satietatem suffurantur.

LXVI.

† *Lyrici.*

* *At verò Stesichorus, & Pindarus, &c.*

LXVII. Habet autem gratiam quandam compositio in iis quæ ita componuntur, vt composita esse non videantur: ita fit, ne ars manifestè appareat Existimo verò non esse necessarium, prolixiorem sermonem eo in negotio facere: iucundissimam enim & pulcherrimam in oratione esse Mutationem, omnes nosse intelligo. Exemplum autem eius facio totam locutionem Herodoti, totam Platonis, totam

totam Demosthenis. Difficile enim est reperire alios, qui aut episodiis inductionibúsue pluribus, aut variationibus affluentioribus, aut figuris multiformioribus, vsi fuerint: dico autem hunc in historiæ figuratione, alterum in dialogorum suauitate, tertium in forensium orationum vsu. Atqui Isocratis, & qui eum sequuti sunt secta non est similis; sed quamuis iucundè & magnificè multa componant, in mutationibus tamen & variationibus non admodum felices sunt: estque apud illos vnicus periodorum circulus, vniformis figurarum structura, compositio vocalium similis, aliaque multa quæ aures feriunt. Qua in parte, non approbo sectam illam, fortassis sanè multæ apud Isocratem gratiæ efflorescunt, quæ eam turpitudinem occultant: apud eos verò qui eum secuti sunt, propter quædam multò pauciora bona dicta, vitium hoc manifestum est.

Restat adhuc, vt dicam de Decoro. Omnibus enim formis opus est, vt adsit Decorum, & si quod opus hac in parte errauerit, si non in omnibus, certè in præstantissima re errauerit. De vniuersa autem specie hac, non præsentis temporis est considerare. Profunda enim hæc, & quæ copiosa oratione egeat speculatio. Quantum verò ad hanc partē, de qua nunc sermonem facio, pertinet, etsi non omnia neque plurima, ea tamen, quæ locus hic requirit, conabor dicere. Cum apud omnes in confesso sit Decorum id esse, quod rebus & personis subiectis conuenit: idcirco veluti in delectu verborum obseruatur, vt quædam sit subiecto conueniens, quędam inconueniens: itidem in conseruatione obseruandum erit. Loco autem exempli, accipienda est ipsa veritas. Quod dico eiusmodi est. Non eadem collocatione vtimur, cum irascimur, & cum lætamur, neque cum lamentamur, aut timemus: neque cum in aliquo alio affectu, aut malo versamur: veluti dum cupimus, nihilque nos aut perturbat, aut contristat. Siue demonstrationis, siue exempli gratia, hæc dicta sunt pro multis; quandoquidem infinita sunt, quæ materiam præberent dicendi, quisquis omnes species Decori vellet percensere. Vnum verò facillimum & communissimum habeo, quod dicam hac de re, quod est

LXVIII. *Decorum in Collocatione pulchra.*

LXIX.

huiusmodi. Homines iidem in eadem animi constitutione positi; cum nunciant negotia, quibus eos adesse contigerit, non simili vtuntur collocatione in omnibus: quin res ipsas, quas nunciant imitantur, nullamque penitus curam habent collocationis verborum, sed naturæ ductu duntaxat aguntur. Hoc idẽ obseruare opus est, bonum Poëtam & Oratorem, vt imitetur ea negotia, quæ oratione explicare vult: idque faciat non tantum verborum delectu, verum etiam collocatione. Quod facere consueuit diuinissimus Homerus, quamquam & vnum genus carminis habeat, & pedes paucos: nihilominus in iis nouitate vbique & artificio vtitur: adeò vt parum differat, rem ne gestam, an narrationem oculis intueamur. Proferam pauca, quibus quilibet, ad multa pro
T. lib. 11. exemplis possit vti. Cum narrat Vlysses apud Phæacas suos errores, dicens quomodo ad inferos descenderit, propemodum oculis exponit intuitum malorum illorum: in quibus afflictiones, etiam Sisyphi recenset, cui aiunt, Deos inferos metam hanc calamitatis finiendæ
* Corytum constituisse, vt supra * montem quendam saxum voluat, (quod factu impossibile est,) relabente vbi ad summum peruenit rursum saxo. Quomodo autem ille id exponat, per imitationem atque per ipsam verborum collocationem, operæprecium est videre.

Od. λ. 592.
Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον.
Sisyphon Eolidem cerno quoque dura ferentem;
Versantem manibus saxum: his innixus agebat;
Dextris impellens validis pedibusque resistens,
Vsque ad summa iuga & prærupta cacumina voluens.

LXX. Hîc collocatio est eiusmodi, vt quodque factum demonstret: grauitatem saxi: laboriosum è terra motum: ipsum connitentem membris, adnitentem contra pondus: saxum vix sustentatum. Nemo sanè efferret singula, supra quam facta sunt, neque enim temere, aut casu sic prolata sunt. Imprimis enim in prioribus duobus carminibus, in quibus voluit saxum, exceptis duobus verbis,

bis, reliquæ omnes partes orationis ſunt aut biſyllabæ, aut monoſyllabæ: deinde dimidia parte, plures ſunt longæ ſyllabæ quam breues, in vtroque carmine: præterea omnes dictionum harmoniæ progrediuntur greſſibus generoſis, planeque diſtant, magno ſenſu, aut vocalibus mutuo colliſis, tum ſemiuocalibus & mutis coaptatis; pedibus verò dactylis & ſpondæis longiſſimis, multoſq; greſſus habentibus, omnia componuntur. * Sed quid vnumquodque eorum valet? monoſyllabæ quidem & biſyllabæ dictiones, multis interuallis inter ſe diſtantes, tempus imitantur geſtæ rei: longæ ſyllabæ, obfirmationem & reſiſtentiam quandam habentes, repreſſionem, grauitatem & difficultatem: verborum verò, quæ vbique ponitur denſitas, & aſperarum literarum inſertio, interruptionem operis, renitentiam & laboris magnitudinem. Numeri verò in longitudine conſiderati, extenſionem membrorum, & voluentis conatum, & ſaxi obfirmationem imitantur. Hæc autem non eſſe naturæ, ſua ſponte ſe offerentis, negotia, ſed artis quæ res geſtas imitari conetur, ex his, quæ poſtea dicentur, patet. Relabentem enim rurſus ex ſummitate montis, & reuolutum lapidem, non eodem modo expreſſit, ſed accelerans & conglobans compoſitionem, cum enim dixiſſet in eadem forma.

* Sed quo hæc pertinēt?

LXXI.

— ἀλλ᾽ ὅτε μέλλοι
Ἄκρον ὑπερβαλέειν,
[ἐπιπῆνοι [illegible],]
τοτ᾽ ἀποστρέψασκε κραταιΐς·
Αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής.

Od. λ'. 595.

— *ſed cum ſuperaret in alto*
Monte cacumen agens, ingente fragore ruebat
Saxum immane retro labens. —

An non vna prouoluitur cum grauitate ſaxi verborum collocatio, magiſque precurrit lapidis lapſum dictionis celeritas? mihi ſanè videtur. At quæ eorum eſt cauſſa, par eſt enim eam diſpicere? verſus qui notat ſaxi reuolutionem nullam dictionem monoſyllabam, biſyllabas autem duas dictiones habet: id verò non

permittit reſiſtere tempora ſed accelerat. Deinde cum in carmine ſint decem & ſeptem ſyllabæ, decem quidem ſunt breues, ſeptem autem tantũ longæ, neque eæ ipſæ perfectæ. Neceſſe eſt itaque contrahi & coarctari locutionem breuitate ſyllabarum retractam. Præterea neque nominis à nomine iuſtam vllam ſumpſit diſtantiam, neque enim vocali vocalis, neque ſemiuocali ſemiuocalis, aut muta adeſt, nihilq́ue eorum quæ ſolent aſperare, & diſiungere harmonias eſt adiunctum. Nullaq́ue eſt diuulſio ſenſilis, non coaptatarum dictionum: quin ſemutuo collidunt, & ſimul feruntur, orationemq́ue quandam vnam ex omnibus efficiunt propter harmoniarum exactam perfectionem Tum quod maximè admirati conuenit, nullus pes conſtans ex longis, quorum natura eſt, vt cadant in carmen Heroicum, neque ſpondæus, neque Bachius carmini admiſcetur, præterquam in fine: cæteri omnes ſunt dactyli, neque ii qui affectatam oſtentationem habeant, ſed quorum plerique non multum, à trochæis differant. Nihil itaque obſtat orationem rotundam, conuolutam fluidam fieri, quæ ex huiuſmodi temperatur pedibus.

LXXII. Multa huiuſmodi apud Homerum dictá aliquis poſſet demonſtrare: mihi quidem iſta ſufficere videntur, vt cætera explicandi locum habeam. Quæ igitur aſſequi oportet eos qui cupiunt pulchram & iucundam facere collocationem, tam in ligata quam in ſoluta oratione, hæc iuxta ſententiam meam ſunt, conuenientiſſima & præſtantiſſima. Cætera autem minutiora & obſcuriora, & ob multitudinem ſcriptionum non facile comprehenſibilia, proponam tibi in quotidianis exercitationibus, multorumq́ue & optimorum tam Poëtarum quam Hiſtoricorũ, & Oratorũ teſtimoniis illuſtrabo. Nunc quæ reſtant ex iis, quæ promiſi, nihilominus dictu neceſſaria, vbi addidero finem faciam. Nempe quod ſunt differentiæ Collocationis, quis vniuſcuiusq́ue, vt plurimum, character, admonebo etiam quid in illis primarium, & demonſtrationes vniuſcuiusq́ue exhibebo. Ea vbi finem acceperint, tunc & in illa inquiram, de quibus plerique dubitant. Quidnam ſit, quod efficit vt ſoluta oratio

quamuis

quamuis permaneat in sermonis forma, similis carmini appareat: poëtica verò locutio soluta oratione efferatur, cum tamen grauitatem poëticam retineat. Propemodum enim & Oratores & Poëtæ præstantissimi, iisdem bonis in locutione vtuntur. Conandum est igitur de iis quæ sentio dicere. Incipiam autem à prima.

Ego Collocationis speciales differentias oppido multas esse pono; neque eas posse venire in compendium, neque in connumerationem exactam existimo. Puto autem vnumquemque nostrum, proprium characterem, quemadmodum in videndo, sic in collocandis verbis sequi; non malè ad eam rem vsus exemplo artis pictoriæ. Quemadmodum enim in illa omnes pictores, eosdem colores sumunt, non tamen mixturas colorum similes faciunt: eadem ratione in oratione poëtica, & in alia omni, etsi omnes iisdem verbis vtimur, non tamen eadem ratione illa collocamus. Generales itaque illius differentias tres esse existimo, quas qui vult propriis appellationibus connotare, prius characteres eorum & differentias audiat. Ego quidem quoniam nomina propria, quibus eas appellem non habeo, vtpotè carentes suis nominibus translatis eas appellabo. Sit itaque una *austera*, altera *polita*, tertia *communis*. Atq; hæc tertia quomodo tandem fiat, dubito quid censeam: ancepsque nunc est animus, quid certi pronunciem, num ex defectu alterius extremorum, num propter mistionem, (neque enim facile est manifestum conicere) num melius dicatur propter remissionem & intensionem extremorum terminorum medios constitui, qui multi omninò sunt. Non enim quemadmodum in musica æqualiter distat, ab humili & sublimi media, eadem ratione in orationibus medium ab extremis æqualiter distat: sed est ex iis quæ in latitudine considerari debent, veluti grex, aut cumulus, & id genus alia multa. Sed non est tempus aptum considerationi huic, dicendum potius quod proposui, neque de characteribus, quæ dici possent, omnia dicentur. Existimo enim id negotium multa egere oratione, ego verò tantum manifestiora exponam.

LXXIII.

Generales differentiæ Collocationis.

LXXIV. *Auſtera harmonia. Vide Hermogenem de Ideis Orationis.*

Auſteræ itaque harmoniæ talis eſt character. Vult firmiter ſtabilire verba, & ſtatus aſſumit fortes, vt extet & tranſpareat quodlibet nomen, parteſque inuicem ſeparentur iuſtis interuallis, & temporibus manifeſtis diſtinctæ ſint: aſperis etiam & reſiſtentibus ſibi connexionibus frequenter vtitur. Non abſimilis, gradibus in ædificiis, qui neque in rectum angulum neque in quadrum expoliti, ſed rudes & extemporanei, ex lapidibus aceruantur cōiectis. Amat etiam magnis & dilatatis dictionibus, vt plurimum diduci; auerſatur autem breuibus ſyllabis contrahi, niſi forte neceſſitas cogat, ac in verbis ſingulis hæc ſectatur, & talia deſiderat.

In membris quoque non minus eadem ſatagit, pedeſque ſeligit dignitatis & maieſtatis plenos, nec coæquata inuicem membra eſſe vult, neque ſimilia, neque neceſſariò conſecutioni inſeruientia: ſed generoſa, ſimplicia, & libera, & quæ naturæ magis conueniant, quam arti, in affectuque potius quam in oratione morata proferantur.

Periodos etiam ſententiam conformantes, vt plurimum non requirit, quod ſi forte fortuna ad eos deflexerit, ruditer non ex induſtria factum vult videri. Neq; additionibus nominum quæ non ſententiam, ſed circulum dumtaxat implent vtitur. Neque vt eorum gradus theatricè & expolitè vel ſpiritui dicentis ſufficienter commenſurati ſint curam adhibet: prorſuſq; artificia huiuſmodi, tanquam huic harmoniæ non congrua negligit. E contra varia eſt in figuris: coniunctionibus rariſſimis; ſine articulis vtitur: cōſequentiæ vt plurimum negligens: minimè florida, magnanima, præfracta, incompta, vetuſtatem & ſordes pro pulchritudine habens.

LXXV. Huius harmoniæ multi fuerunt amatores; & in poëſi & in hiſtoria, & in orationibus ciuilibus. Qui autem alios ſuperarunt, hi ſunt. In Epica poëſi Colophonius, Antimachus, & Empedocles Phyſicus: in * Melopæia, Pindarus: in Tragœdia, Æſchylus: in hiſtoria, Thucydides: in orationibus ciuilibus, Antiphon. Propoſiti ratio requireret à me, vt cuiuſque dicti complura darem exempla: forſanque non ingratus ſermo fieret veluti pluribus ver-

** Lyricis.*

Pag. 23.

nis flosculis variatus: sed immensum opus appareret, & scholę magis conueniens quam præceptis. Nihilominus ea quę protulimus inexaminata linquere, ac si per se manifesta sint, nec testimonio egeant, nō decet: modus itaq; vtrorumq; capiēdus, vt neq; tempore abutamur, neq; fides dictionū in dubio relinquatur. Hoc conabor facere; exempla sumens pauca, præcipuè à præstantissimis viris.

Ex Poëtis quidem Pindarus accersitus sufficiet, ex historicis Thucydides: isti enim præclarè grauem & * asperam harmoniam assecuti sunt. Ordiatur igitur Pindarus, & quidam illius Dithyrambus cuius initium est. LXXVI. * austeram.

Δεῦτ' ἐν χορὸν ὀλύμπιοι, ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν θεοί· πολύβατον οἵτ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀθάναις οἰχνεῖτε, πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' ἀγοράν· ἰοδέτων λάβετε στεφάνων τᾶν ἐαρδρέπτων λοιβᾶν. διόθεν τέ με σὺν ἀγλαΐᾳ ἴδετε, πορευθέντες ἀοιδαῖς δεύτερον ἐπὶ κισσοδέταν θεόν, ὃν Βρόμιον, ὃν Ἐριβόαν βροτοὶ καλέομεν· γόνον ὑπάτων τε πατέρων μελπόμενον, γυναικῶν τε Καδμειᾶν Σεμέλαν. ἐν Ἀργείᾳ Νεμέᾳ μάντιν οὐ λανθάνει φοίνικος ἔρνος, ὁπότ' οἰχθέντος ὡρᾶν θαλάμου εὔοδμον ἐπαΐωσιν ἔαρ φυτὰ νεκτάρεα. τότε βάλλεται, τότε ἐπ' ἀμβρόταν χέρσον ἐραταὶ ἴων φόβαι, ῥόδα τε κόμαισι μίγνυνται. ὑμνεῖτε ὀμφαὶ μελέων σὺν αὐλοῖς· ὑμνεῖτε Σεμέλαν ἑλικάμπυκα χοροί. *Adeste ad chorum cœlestes, & inclytam immittite gratiam Dii. frequentē qui vrbis vmbilicum thure perfusum in sacris Athenis teritis, elegansq; loco aprico situ forum: violis vinctarū accipite coronarū vere decerptarū, libationem: & à Ioue me cum Aglaia inuisite, accedentes carminib. iterum ad hedera redimitū Deum, quē Bromiū, quem grandistrepum nos mortales vocamus: prolemq; summorum parentum canimus, mulierumq; Semelem in Argiua Nemea vatem, non latet palmæ germen: quando recluso Horarum thalamo, odoratum persenserint ver plantæ nectarea. tunc germinant, tunc per immortalem terram, amabiles violarum crinis & rosa comis miscentur. Celebrate voce carminum cum tibiis, celebrate Semelem crines auro nodantem ô chori.*

Hæc esse fortia & robusta, dignitatem & rigiditatem plurimam habentia, quæq; sine molestia exasperent, aures moderatè irritent, inclinentur temporibus, gra- LXXVII.

diantur amplis harmoniis, non theatricam aut floridam pulchritudinem præ se ferant, sed illam vetustam & horridam: omnes nunc testes adfuturos existimo, quicunque vel mediocrem sensum elocutionis habuerint. Qua autem arte elaborata talia prodiderit, (non enim sine arte, & ratione, neque sua sponte & fortuitò assumpta, receperunt talem characterem) tentabo demonstrare. Primum membrum ex quatuor orationis partibus compositum est: Verbo coniunctione, & appellatiuis duobus. Verbum quidem & coniunctio, elisione commista non iniucundam iuncturam fecerunt: appellatiuum propositioni adiunctum percommodè aspirauit connexionem: hoc enim ἐν χορὸν, repercussiuum, neque velox est, coniunctione desinente in semiuocalem ν, appellatiuo autem initium sumente à muta χ, quæ literæ naturaliter commisceri & conglutinari non possunt; non enim solet in vna syllaba, χ poni ante ν: adeò, vt quanquam syllabarum sint duæ partes, sonum tamen non compingant, sed necesse sit silentium quoddam medium inter vtramque existere, quod disterminat vtriusque literæ facultates. Primum itaque membrum tali positione exasperatur. Membra autem dico me non ea accipere, quibus Aristophanes, aut aliquis poëtarum exornat odas suas: sed quibus natura ipsa solet diuidere orationem, & Rhetores suas periodos distinguunt. Adiunctum verò huic membrum hoc ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν, statim à principio progreditur gradu egregio, comprehenditque in se multas harmonias repercutientes. Inchoat enim illud vocalis ε, adnectiturque alii vocali ι: in eam enim desinit præcedens membrum: non eliduntur autem ista inuicem, neque præponuntur in vna syllaba ι, & ε: silentium itaque quoddam, inter vtramque literam fit, obfirmans vtramque partem, gressumque illis tutum attribuens. In particulari autem compositione membrorum coniunctionibus quidem ἐπί τε, à quibus membrum incipit (aut si propositionem vocare liceat, id quod præcedit) annexa appellatiua pars κλυτὰν; repercutientem & asperam facit compositionem: propter quod etiam prima syllaba κλυτὰν est breuis: longior tamen est breui: siquidem

dem ex muta & ſemiuocali, & vocali conſtat. Illius porrò non perſpicua breuitas difficiliſque ex ea literarum commiſtione prolatio, intermiſſionem & præciſionem facit harmoniæ. Si autem aliquis κ, à ſyllaba adimeret faceretque ἐπί τε λυτοῦ, diſſolueret moram & aſperitatem harmoniæ. Rurſus huic dictioni κλυτοῦ appellatiuæ, verbum πέμπετε adiunctum, non habet conuenientem, nec rectè attemperatum ſonum: ſed neceſſariò inhærendum eſt literæ ν, quæ vbi ſufficienter compreſſa fuerit, tum exaudiri poterit π. Non enim connecti poterit ν, cum π. Huius autem cauſſa eſt figuræ conformatio, neque eodem in loco, neque eadem ratione vtramque literam efferens, π videlicet & ν: huius enim circa palatum fit ſonus ad ſummitatem dentium linguâ erectâ, ſpirituque per nares ſeſe diuidente: illius autem videlicet π, compreſſo ore, linguâ nihil adlaborante, ſpiritu per labiorum apertionem conſertum ſonum concipiente, vt ante à me dictum eſt. Cum itaque os conformationem alteram ex altera, neque eiuſdem generis aut ſimilitudinis recipit, intercipitur quoddam tempus: ex quo conficitur lenis & velox harmonia; ſimul etiam neque dictionis πέμπετε quæ præcedit ſyllaba, mollem habet ſonum, ſed exaſperat auditum, cum & à muta incipit, & in liquidam deſinit. Huic autem dictioni χάριν adiunctum θεοῖ, præcidit ſonum, facitque ſeparationem partium congruam: quod vna earum deſinat in ſemiuocalem ν, altera à muta θ, principium ſumat. Nunquam autem ſolent præponi mutis ſemiuocales. His adiungitur tertium membrum hoc: πολύβατον οἵτ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀθήναις οἰχνεῖτε. Huic dictioni ὀμφαλὸν quæ deſinit in ν, adnectitur θυόεντα quæ incipit à θ, ſimili reddit priori repercuſſionem. Huic verò dictionem θυόεντα, quæ in vocalem α, deſinit, illud quod adiungitur ἐν ταῖς ἱεραῖς, quod à vocali ε, principium ſumit, diſtrahit interiecto tempore ſonum, quod non exiguum eſt. Deinde illa ſequuntur; πανδαίδαλον τ' εὐκλέ' ἀγοράν, etiam hæc compoſitio eſt aſpera, & repercuſſiua. Semiuocali enim, muta connectitur videlicet ν, τ, graditurque iuſto paſſu inter appellatiuū πανδαίδαλον, & ſynalœpham

Pag. 24.

N

Π

quæ illi coaptatur. Longæ enim sunt vtræque: non paruo autem maior & supra mensuram, quæ super elisionem coniungit duas syllabas, quam quæ ex muta & ex duab. vocalib. constat. Si aliquis adimat τ, & faciat πανδαίδαλον εὔκλε᾽ ἀγορὰν, iustam mensuram oratio ingressa, faceret harmoniam habiliorem. Similia his & illa sunt, ἰοδέτων λάβετε στεφάνων, duæ semiuocales simul coniunguntur, ν, videlicet & λ, quæ naturalem coniunctionem non habent. quoniam non per eandem figuram oris efferuntur, ea quoque quæ proximè dicuntur, & syllabis protrahuntur, & harmoniis plurimum distãt στεφάνων τῶν ἐαριδρέπτων. Longæ enim hîc etiam syllabæ colliduntur, quæ iustam transcendunt mensuram. Huius autem dictionis στεφάνων vltima syllaba habet vocalem, duabus semiuocalibus fultam naturâ longam, & quæ huic connectitur, tribus literis protracta est: mutâ, vocali longa, & semiuocali. Diuisio itaque facta est, longitudinibus syllabarum, & repercussio compositione literarum: quoniam τ, non potest cum ν in eodem sono conuenire: vt & antea dixi. Adiungitur dictioni λοιβᾶν in ν, desinenti dictio quæ à δ, incipit, Διόθεν τέ με, & illud σὺν ἀγλαΐᾳ, quod terminatur in ι, ἴδετε προσδεθέντες ἀοιδᾶς, quod quidem incipit ab ι.

LXXVIII. Multa his similia ab aliquo inueniri possent, qui vniuersam Odam examinaret. Vt autem de cæteris quoq; tempus me dicere permittat: de Pindaro quidem hactenus.

Thucydidis autem dictio ex procemio accipiatur hæc. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθὺς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον· κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα, φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις

στάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνυόντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν καὶ ἀτειχίστων, ἅμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀνίσταντο. *Thucydides Atheniensis bellum Peloponnensium Atheniensiumq; quod inter se gesserunt, conscripsit; exorsus statim ab eo moto: sperans etiam fore tum magnum, tum superioribus memorabilius: certis hinc signis quod & vtrique florebant omni ad bellum apparatu, & cætera Græcia è suis finibus ad alterutros accessit, alii quidem protinus, alii verò post consultationem. Etenim maximus hic Græcorum motus extitit, & quadam ex parte barbarorum, ac propè dixerim plurimorum hominum. Si quidem quæ ante natos, quæque vetustiora adhuc fuerunt, planè comperta esse propter longitudinem aui non potuerunt, sed ex coniecturis, per quas longissimè repetenti mihi contingit credere (non magna sanè extitisse existimo, neque bellicis, neque cæteris in rebus. Nam constat eam quæ nunc Græcia vocatur, haud quaquam * stabiliter olim fuisse habitatam, crebroque illinc migratum, quod facilè sua quique relinquebant ab aliquo maiore numero coacti. Quippe nulla dum negotiatione nullo inter se citra formidinem commercio vel terra, vel mari existente, sua quisque eatenus colentes, quatenus suppeterent victui: non pecuniæ copiam habentes, nec humum arboribus conserentes: vtpote cum incertum esset, quando quis alius superueniens ablaturus esset alius, præsertim cum muris carerent, Et existimantes se necessarium quotidie victum, vbiq; adepturos haud ægrè pellebantur.*

** certis hominũ sedib.*

Schol. Thucydidæ Historicorum Græcorum principis æmulus apud Latinos ab antiquis Criticis C. Salustius Crispus nominatur. Is quoque historiarum (quæ proh dolor interciderunt) principium hoc habuit à Rufino lib de metris commensuratum. *Res populi Romani Marco Lepido, Q. Catulo Coss.* &c vt & Iugurthini belli initium hoc alii examinant: *Bellum scripturus sum quod populus Rom. cum Iugurtha Rege Numidarum gessit* &c. Sic Titi Liuii Patauini exordium Annalium ab vrbe condita M. Fabius Quinctilianus expendit: *facturusne operæ pretium sim, &c.*

LXXIX. Hanc itidem locutionem nullam leuigationem, nullam ad amussim perpolitam harmoniam habentem, non esse peruenustam, neque suauiter permulcentem auditum, quam plurimum repercussionis, asperitatis, acerbitatis præ se ferre, panegyricæque vel theatricæ ne minimum quidem gratiæ attingere: sed quandam antiquariam & præfractam ostentare pulchritudinem, tam peritis quam imperitis, plerisque omnibus non necesse habeo declarare: cum ipse historicus fateatur, suam scribendi rationem aurium delectationi non seruire, eamque magis quam studium aliquod momentaneæ aurium delectationis curæ habere. Quibus autem præceptis visus adeò obsoletam & austeram confecerit harmoniam paucis demonstrabo. Facilè enim est parua pro magnis dare exempla: his præsertim, qui non difficulter in similem & consequentem descendunt speculationem. Statim autem à principio nomini appellatiuo Ἀθηναῖος verbum ξυνέγραψε adnexum conuenienter separat harmoniam. Non enim potest poni σ, ante ξ, in eadem syllaba, vt per eandem pronunciationem efferatur. Oportet autem prius σ, silentio intercipi, tunc exaudiri ξ. Ista autem forma asperitatem & repercussionem effecit. Deinde illæ concisiones quæ postea sequuntur sonorum, videlicet literæ, ν, cum τ, & literæ π, cum κ, quadruplici ratione inter se complicatæ mirum in modum auditum feriunt, & harmonias vehementer perturbant, cum dicit, τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων, καὶ ἀθηναίων. In istis enim orationis partibus, nulla est quam non prius oporteat intercipere & in ore comprimere circa finalem literam, vt ex ea

* *integram.* quæ illam sequitur, puram & * liquidam assumat potestatem. Præterea vocalium adiunctio, quæ fit circa finem membri, καὶ ἀθηναίων, displosit continuationem harmoniæ, & sensum diuulsit, admisso medio interuallo. Non possunt enim coniungi hę vocales ι, & α, & sonum discerpunt. Mox in secunda periodo membrum hoc quod præcedit ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου moderatè connexuit, vt concinnum & apprimè molle appareat. Sed quæ postea sequuntur, exasperant & diuellunt resolutionibus harmoniarum, καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον

τῶν

περιγεγλυμμένων. Tres enim non longè à se ponuntur ales, quæ collisiones & præcisiones faciunt, nec sinunt ditum vt vnius continui membri cõceptum percipiat. riodus quoque ipsa, quod desinat in τ͂ περιγεγλυμμένων n habet gradum elegantem, neque circumductum: sed tur esse sine fine, & sine conuersione : vt pars potius uentis non finis prioris sit. Hoc idem passa est tertia riodus: nam ipsius quoque gradus non est circumscri-us, neq; sat elaboratus, dum hanc in fine partem habet ἀλγυνόμενον: quæ multas complectitur vocaliũ ad cales, & semiuocalium ad semiuocales repercussiones: de prodeunt naturaliter dissona atq; aspera. Vt autem matim dicam: cum duodecim periodi sint quas pro-sui, si quis eas aptè metiatur ad spiritum: membra au-n quæ comprehunduntur iis, non pauciora triginta: quæ sint affabrè composita & perpolita harmoniis, aut septem membra, amplius non inueniet : conne-es autem vocalium in duodecim periodis vix sunt nta : porrò semiuocalium atque mutarum asperri-m & difficillimarum pronunciatu collisarum inter mmissiones, ex quibus amputationes & prociden-rationis conflantur, tot & tantæ sunt numero, vt m absit, quin quælibet particula ex iis constet. Mul-circò inest membrorum inter se inconcinnitas, mul-riodorum inæqualitas, multa conformationum no-, multus ordinis neglectus : & id genus alia, quæ in-ptam & austeram harmoniam efficere dixi. Omnia idem excutere in exemplis, & in ea insumere tem-minus necessarium existimo.

Polita autem & florida compositio, quam in ordine undam posui, talem characterem habet. LXXX. *Polita harmonia.*

Non requirit vt vnumquodq; nomen in aperto con-atur, neque vt sede plana & trita collocetur : neque alla intermedia longa, neque tarditas & mora pe-amica illi : sed moueri & ferri vult locutionem, & omina pro aliis poni & præteruehi, nunc hos, nunc passus assumentia, instar fluminum semper manan-nec vsquam quiescentium. Partes quoque oratio-onnectere & contexere inter se satagit vt specie & *Pag. 26.*

aspectu ipso robur præ se ferant. Hoc autem præstat harmoniarum exactis elaborationibus; quæ nullum interuallum, quod sensu possit percipi, inter verba committunt. Persimilis hac in parte texturis vel picturis affabrè factis, quæ cum vmbris obscurioribus, lucidos colores collisos habent. Verba etiam omnia requirit bene sonantia, leuia, mollia vultu venusto, ac prope virgineo, asperis & repercussiuis omninò abhorret: in omnibus autem, quæ audacius & quasi cum periculo vsurpantur, prope religiose cauet.

Non solum autem nomina cum nominibus conuenientissimè connectere & committere vult: sed membra membris contexere, & omnia periodo terminare: membri quoque eam longitudinem requirit, quæ neque breuior, neque maior sit vltra mensuram; tempus enim periodi tale, quod spiritus viri integer exsuperauerit. Sine periodo autem orationem, aut periodum sine membris, aut membrum non dimensum, fieri non patitur. Vtitur etiam pedibus non longissimis, sed mediis & breuioribus; fines verò periodorum pedibus aptos & terminatos habet, quasi contraria faciens in periodorum & verborum conformatione. Verba enim coniungit, periodos separat, & quasi in luce conspicuas vult esse. Figuris autem non illis quæ antiquitatem oleant, neque quibus grauitas aliqua, aut pondus, aut asperitas adsit; sed delicatis & mollib. vt plurimum vti amat; in quibus multus fucus, multaque theatrica insint. Vt autem summatim dicam, contrariam formam priori quam maximè habet: de qua non necesse est me iterum dicere.

LXXXI. Consequens est vt eos qui in eo primas habuerunt enumerem. Inter hexametri carminis scriptores maximè ego existimo in eo charactere elaborasse Hesiodum: inter * Melopæos, Sappho: post eam Anacreontem & Simonidem; inter Tragicos solum Euripidem: inter Historicos, exactè quidem nullum, magis autem exaliis Ephorum & Theopompum: inter Oratores, Isocratem. Ponam autem huius harmoniæ hæc exempla. Ex Poëtis assumam Sappho, ex Oratoribus Isocratem.

* Lyricos.

Incipiam

Incipiam autem à Lyrica.

Florida, immortalis Aphrodite, filia Iouis, dolis instructa, obsecro te, ô Domina: ne meum animum damnis neque curis conficias.

Sed huc ades: si aliquando de amore meos cantus audisti quibus frequenter celebrata es. Patrisque auream domum relinquens, aduenisti.

Iuncto curru: pulchri verò & celeres te traxerunt passeres, nigris alis celeriter procurrentes ex cœlo, per medium aërem.

Quo postquam peruenissent, tu ô beata renidens immortali vultu, interrogasti quidnam illud esset quod paterer, quid te huc vocarem.

Quidue meo maxime fieri cuperem furente animo: quam te verò rursus suadella, quis irretit Amor, quis tibi ô Sappho iniurius est?

Etenim si modo fugit, breui sequetur: si munera non recipit, at vltrò offeret: & si non amat, amabit postmodum, te etiam iubente.

Adsis mihi nunc iam, & exsolue difficillimis curis: quæ autem animus meus perficere desiderat, tu perfice, atque adiutrix esto.

Helias Andreas Burdigalensis sic reddidit.

Sedibus gaudens variis, dolisque
O Iouis proles Cypri sempiterna
Confici ne me patiaris oro,
Diua dolore.

Huc ades tandem, precibus vocata
Si meis vnquam celer affuisti:
Tecta me propter quia sæpè linquis
Aurea patris,

Et venis curru properante vecta:
Te nigris ad me tenues per auras
Passeres alis agiles ferebant
Æthere ab alto.

Hic iugales vix tibi sunt soluti,
Oro cum tu me Dea sempiterno
Incipis videns, animum rogare,
Quæ mala tangant.
Cur vocem te, quid mihi tum furenti
Maxime poscam fieri, quis autem
Seruiat captus mihi. Quis lacessit
Te mea Sappho.
Si fugit nunc te cito prosequetur.
Accipit nunquam? dabit vsq; dona.
Non amat te nunc? at amabit, & quod-
cunque iubebis.
O fauens adsis quoq; nunc, meumq;
Libera curis animum molestis
Adiutrix oro mihi sis in omni
fortis amore.

Eiusdem autem Sapphus Oden C. Valerius Catullus Sapphico quoque carmine reddidit quod Græcè sic incipit

φαίνεται μοὶ κεῖνος ἴσος θεοῖσιν.

Epigr. 52. ad Lesbiam:

Ille mî par esse Deo videtur, &c.

LXXXII. Huius orationis venustas & gratia consistit, in concinnitate & leuitate harmoniarum: adiacent enim inuicem verba & contexuntur per quasdam proprietates & coniugationes literarũ naturales. Vocales enim mutis & semiuocalib. coaptantur, paucaq; omninò sunt per totam Oden quę proponantur aut postponantur. Semiuocaliũ verò ad semiuocales, & vocaliũ secum cõcursus, qui sonos disturbent, prorsus paucissimi sunt. Ego quidem cum totam Oden examinarem, quinque aut sex vix reperi in verbis & nominibus, & aliis orationis partibus, semiuocalium & literarum tales connexiones, quæ non soleant secum commisceri: neque eas quæ nimium venustatem exasperent inuenio: appositiones autem vocalium quæ in membris fiunt etiam pauciores: porrò eas quæ connectunt ad inuicem membra paulò plures. Non

sine

sine ratione igitur hæc oratio benè fluens & mollis est: si quidem nominum harmonia sonum non obruat. Proferrem & reliquas quæ in ea compositione sunt proprietates, reque ipsa demonstrarem talia hæc esse, qualia aio; si non nimium excresceret oratio opinionemque πολυλογίας generaret. Licet enim tibi, & cuilibet alteri, iuxta singula à me enumerata proposito charactere, tum seligere, tum in exemplis expendere, pro temporis & otii ratione. Me autem id facere non conuenit: sed satis est ea sufficienter demonstrasse: quæ sequantur ii, quibus facultas adfuerit. Pag. 27.

Adiungam adhuc orationem, iuxta hunc characterem compositam, Isocratis Oratoris: quem ego existimo præ aliis omnibus qui soluta oratione vsi sunt, maximè eam harmoniam expressisse. Est itaque oratio ex Areopagitico hæc: LXXXIII.

Multos ego vestrûm mirari puto, quidnam in mentem mihi veniat, vt in dicto concilio prouidendum esse monuam, ne quid detrimenti respub. capiat: quasi ea vel bellis vrgeatur, vel rebus dubiis conflictetur: quum & triremes amplius ducentas possideat, & agrum pacatum habeat, & maris imperium teneat, & societate munita sit: cum multorum, qui, si res postulet, alacriter nos adiuuent: tum longè plurimum qui & tributa pendant, & imperata exequantur. Quæ cum ita sint, vos quidem dixerit aliquis non immeritò magnis esse animis, vt qui longè à periculis absitis: hostes autem vestros caussas habere timoris, ac saluti suæ consulere oportere. Tametsi autem non ignoro vos, ista putantes & denunciationem meam contemnere, & sperare his copiis totius Græciæ potituros: mihi tamen hæc ipsa metum incutiunt, quippe qui videam florentissimas (vt sibi persuaserunt) ciuitates vti pessimis consiliis: & eas quæ securissimæ sunt, plurimis periculis circumueniri. In caussa autem est quod neque secundæ, nec aduersæ res vllæ mortalibus sole contingunt: sed ita comparatum est, vt opes & potentiam, dementia & cum hac, immodestia, comitetur: inopiam autem & humilitatem, prudentia & moderatio. Quare difficile iudicatu est vtra istarum partium, præoptanda sit, quam liberis quispiam suis relictam à se velit.

Si quidem ex ea qua deterior habetur res plerumq; vidimus incrementa sumere felicitatis: ex altera verò quæ præstantior putatur, recidere solere in deterius.

Schol. Cum Isocratis hoc loco numerorum studiosissimi (vt omnes agnoscunt) comparat Simon Bircouius Polonus Metaphrastes elegant exordium Orationis Tullianæ pro A. Cecinna, vbi in exordio insignis *ἀντιπτωσία* elucescit: *Si quantum in agro locisq; desertis audacia potest, tantum in foro, &c.*

LXXXIV Hæc secum mutuo sumi; & quasi coloribus commisceri, singulaq; verba non sede aperta & plana apparere, neque temporibus longis interpositis discerpi & disgregari ab inuicem : sed in motu & progressione & fluxu continuo procedere: moderatasque & molles & veloces esse harmonias, quæ orationem connectunt: ipse sensus auditus, qui ratione caret, testari potest. Quod vero non alia eorum sit caussa, nisi quæ à me de talibus præceptionib. orationum dicta est, cognitu perfacile est. Vocalium enim repercussio nulla inuenitur, in his quos proposui pedibus: existimo autẽ nec in tota oratione inueniri posse, nisi forsan aliquid me latuit: semiuocalium autem & mutarum paucas admodum, nec valde manifestas aut continuas. Cuius venustatis alia etiam caussa est, membrorum secum apta commensuratio, periodorumque orbis, habens quiddam illustre & expressum, & conditum exactissimis dimensionibus. Super omnia autem figuræ plurimæ nouitatem præ se ferentes, nempe contentiones, agnominationes comparia, & quæ his similes sunt: ex quibus Panegyrica elocutio conficitur. Neque isthic existimo esse necessarium sermonem protrahere: ad reliqua absoluenda properans. Satis enim dictum est, quantum ad præsentem materiam pertinet.

LXXXV. *Communis harmonia.* Tertia verò & media inter duas dictas harmonias, (quam communem appello : propter penuriam proprii nominis) formam quidem propriam nullam habet, temperatur autem quadam moderata ratione ex superioribus: estq; quidam delectus eorũ, quę in vtraq; sunt, optima. Hęc mihi primarias partes videtur ferre, siquidẽ mediocritas quædã est. Mediocritas autẽ est virtus & in vita, & actionibus, & in artibus, quemadmodũ Aristoteli vi-
detur,

detur, & aliis qui iuxta illius opinionem philoſophantur. Cõſideratur autem quemadmodũ antea dixi; non ſecundum exæquationem: ſed in plano, multaſque habet proprias differentias. Illi verò qui ea vtuntur, non eadem, neq; eodem modo omnes perſequuti ſunt: ſed quidam magis iſta, quidam potius illa, tum intenderunt, tum remiſerunt; eademque aliter alii: omnes verò commendatione digni ſunt, propter omnigenas formas orationum. Caput autem omnium & ſcopus ex quo quaſi fluuii omnes, & mare vniuerſum, & omnes fontes prodeunt, meritò Homerus dici poteſt. Omnis enim locus quicunque ab eo attingitur, & auſteris & floridis harmoniis exacte variatur. Alii verò, qui in eadem mediocritate ſtudium poſuerunt, ſi diligenter cum Homero examinarentur, multò inferiores illo apparerent: ſi per ſe inſpiciantur digni admiratione nonnulli. Inter Melopæos, Steſichorus, & Alcæus: inter Tragicos, Sophocles: inter Hiſtoricos, Herodotus: inter Oratores, Demoſthenes: inter Philoſophos, vt ego exiſtimo, Democritus, Plato, Ariſtoteles: præ his enim difficile eſt inuenire alios, qui melius orationem temperarent.

Ælianus in variis hiſtoriis lib.13. cap.22. Pag.28.

LXXXVI Et de characteribus quidem hæc ſufficiant: exempla verò adferre eorum, rem minus neceſſariam eſſe exiſtimo: cum manifeſta ſint, orationeque mea non egeant. Si autem aliquibus videtur labore plurimo & ſtudio vehementi hæc digna eſſe, admodum recte appareat in Demoſthene: quod ſi conſiderabunt gloriam etiam quæ ſecuta eſt eos, qui iuxta præcepta hæc ſeſe exercuerunt, fructumque omnium quam dulcis ſit; profectò leuiſſimos hoſce labores exiſtimabunt. Epicureorum autem turbam, qui nihil horum curant, contemnamus. Si enim ſcribere non eſt laborioſum, vt Epicurus cenſet, qui id non aſſequuntur, ſæpiuſque iudicio labuntur, ſanè proximæ ignauiæ & ineptitudinis fuerit hoc remedium. Verum his finitis, illud audire te deſiderare exiſtimo, quomodo conſcribatur oratio non

metrica, similis pulchro poëmati, aut melico carmini: & quomodo poëma aut melos pedestri orationi pulchræ persimile. Incipiam primum ab oratione soluta; vnumque virum assumam, quem in suis scriptis maximè poëticen expressisse existimo; cuperem quidem plures, sed deficit me tempus ad omnes proferendos. Age igitur quis non fatebitur orationes Demosthenis simile esse optimis poëmatibus & melis, maximè verò Philippicas actiones, & iudiciaria certamina ad populum? Ex quarum vna, sufficiat hoc procemium accepisse.

Quomodo soluta oratio similis carmini reddatur.

LXXXVII

Nullus vestrûm ô viri Athenienses existimet, me aut propriarum inimicitiarum gratiâ ad accusandum hunc Aristocratem descendere: aut leue aliquod peccatum videre, vt præter illud me ipsum hostili illius animo obiiciam: sed si ego rectè considero, & video, vt Chersonesum vos tutò retineatis, neq; rursus deturbati ea priuemini: circa id omne studium meum versatur.

Tentandum est igitur de his dicere, quæ sentio: quanquam mysteriis hæc simillima sunt, nec in multos diuulganda. Itaq; odiosus non fuerim, si adhorter eos, quibus fas est, adire sacra eloquentiæ: **profanis* autem *edicam, vt aurium fores occludant*. Plerique enim res apprimè serias propter ignorantiam risu excipiunt: nec absurdè forte id faciunt. Quæ autem volo dicere talia sunt. Omnis oratio quæ sine pedibus composita est, ob talem collocationem, neque poëticam musam, neque melicam gratiam, potest recipere: quanquam & delectus verborum multum valet, & est quædam poëtica locutio, cum & nomina ad linguæ arbitrium constructa, vel peregrina, vel figurata, vel ficta, qualibus poësis leporem acquirit, in orationem solutam permiscentur: quod faciunt cum alii plures tum non rarò Plato. Verum nunc non est sermo de delectu: idcircò hæc consideratio in præsentia omittatur. De collocatione ipsa sit nobis speculatio; quæ cum sit in verbis com- munibus

LXXXVIII.

* *Schol.* Respicit ad Orphei Poetæ celebrè illum versum, & ab aliis Pythagoræ attributum à Clemente Alexandrino, B. Cyrillo in Iulianum, & Iustino Martyre, ac Stobæo.
Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ᾽ ἐπίθεσθε βέβηλον.
Fas quibus alta canam: procul hinc, procul este profani.

milibus,& tritis,minimeque poëticis: tamen poëticam gratiam præ se fert. Aio itaque solutam orationem,non posse esse similem numerosæ & melicæ, si non comprehenderit versus & pedes quosdam occultè permistos: non quidem par est eam ligatam aut pedestrem apparere, poëma enim foret vel melos, planeque excederet suum characterem : sed sufficit eam numerosam & mensuratam videri : sic enim erit poëtica,non tamen poëma: & melica,non tamen melos. Quæ verò horum sit differentia,omninò facilè est videre. Ligata enim oratio similia assumit carmina & ordinatos retinet pedes ; & in versu, aut periodo,aut strophe, per easdem formas terminatur: rursusque iisdem pedibus, iisdem carminum generibus, in reliquis versibus, aut periodis oratio dicitur, nomenq; illi datur,aut metrum aut melos. Soluta autem oratio vagabunda metra,& incompositos pedes recipit,nec ordinem eorum aduertit,neque coniugationem,neq; conversionem: atque est quidem pedibus ligata,quandoquidem pedibus variatur : non habet verò pedes, cum non iisdem nec eadem ratione vtitur. Talem itaque existimo omnem orationem esse,quę præ se fert aliquid poëticum aut melicum , qua etiam Demosthenem vsum fuisse affirmo. Et hæc vera esse , nihilque me nouare, accipiat quilibet vel ex Aristotelis testimonio fidem. Cùm enim à Philosopho multa alia dicantur de oratione Politica, in libro *tertio artis Rhetoricæ*, qualem eam esse oporteat: tum de pedestri iunctura vnde constituatur admonet, conuenientissimosque percenset pedes, & quo loco cum fructu quisque eorum conspici possit; addit præterea locutiones quasdam , quibus confirmare suam dictionem nititur. Quin præter testimonium Aristotelis,rem esse necessariam quosdam pedes ad solutam orationem adhibere,si pulchritudo poëtica efflorescere in illa debeat, experientia ipsa cognoscitur. Oratio illa in Aristo-ratem cuius paulò prius mentionem feci, statim incipit à Comico carmine tetrametro,ex pedibus anapæstis composito,definit autem in pedem perfectum,quo etiam artem occultauit. μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι νομίσῃ με. hoc enim carmen si recipiat pedem, siue à principio , siue in

Pag. 29.

LXXXIX

medio, siue in fine, perfectum est tetramentum anapæsticum, quod quidam appellant Aristophaneum : μη ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίσῃ με παρεῖναι, & æquale huic λέξω τοίνυν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο. Sed fortè aliquis

XC. obiiciet. Hæc non studio, nec data opera fieri: sed fortuitò sese offerre. * Multos enim versus ipsa natura sponte fundit. Esto ita sanè : sed alterum membrum quod ei adiungitur, si resoluat aliquis secundam ipsius elisionem, quæ adaptata tertio membro, obscurum illud fecit, pentametrum erit Elegiacum, exactum & perfectum.

** multi enim versus imprudentibus excidunt.*

Μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεκα.

Hoc simile his.

Κοῦραι ἐλαφροπόδων ἴχνε ἀειράμεναι.

Natæ instar ceruorum vestigia attollentes.

Quod si id casu quoque nec de industria factum esse fuerimus: at post hoc membrum, quod interponitur simplici locutione, Ἧκεν Ἀριστοκράτους κατηγορήσοντές τι, sequens membrum quod ei adnectitur, ex duobus constituitur pedibus, μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ. Simile enim est Sapphus huic epithalamio:

Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς, ὦ γαμβρὲ, τοιαύτα

Neque enim alia fuit puella ô sponse talis.

Et comico tetrametro qui dicitur Aristophaneus huic:

Ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη νενόμιστο.

Quia ego iusta dicens aduexi, & quæ temperantia sciuit.

Extremos pedes tres, & finem adiiciens, si connexueris hoc modo:

Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς, ὦ γαμβρέ, τοιαύτα, * καὶ σωφροσύνη νενόμιστο.

** Aristophanis in nebulis.*

Nihil differunt ab hoc: μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ. Hoc autem quod sequitur æquale est Iambico trimetro, cui ademptus est vltimus pes προσάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν. Erit enim perfectus Iambicus, si assumat vnum pedem & talis fiat, προσάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειάν τινι. Omittamus etiam

hæc

hęc tanquam non ex industria, sed sua sponte facta. Quid verò sibi vult proximum huic membrum? est enim Iambicum trimetrum rectum, ἀλλ' εἴπερ ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι. si ἄρα coniunctio longam assumpserit primam syllabam. hoc magis, mediusfidius, quod illi interiectum est ἐσκοπῶ, à quo carmen obscuratum disparuit. Membrum autem quod postea assumitur, ex anapæstis componitur, producitúrque pedibus octo, formam eandem seruans, περὶ τ' τὴν χεῤῥόνησον ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς καὶ μὴ παρακρουσθέντας. Simile illi apud Euripidem:

Ω βασιλεῦ, χώρας τῆς πολυβόλου Κισσεῦ πεδίον πυρὶ μαρμαίρει.

O rex, regionis lati fundi, Cisseu, campus igne resplendet.

Illa præterea membri eiusdem apposita pars, ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς, est Iambicum trimetrum, vno & medio pede mutilum: fiet autem perfectum sic ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς ἐν μέρει. Hæc dicemus spontanea nec studio elaborata, cum tam varia & tam multa sint? Ego certè non existimo; siquidem & quæ sequuntur, hisce similia licet respicere, variis & multimodis referta pedibus & carminibus.

Sed ne quis suspicetur solam eam duntaxat oratio- **XCI.**
nem sic constructam esse, attingam aliam quæ omninò *Demosthenis*
diuinam habere videtur elocutionem pro Ctesiphonte: *de corona pro*
quam ego optimam esse pronuncio omnium oratio- *Ctesiphonte*
num. Video autem statim, in prima Atheniensium *Oratio.*
compellatione pedem Creticum: siue aliquis eum pæana appellare voluerit. Nihil enim differt ab iis qui ex quinque temporibus construuntur, qui sanè pes, non temerè, sed quantum pote est, maximo studio, per totum *Pag. 30.*
membrum intexitur, τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. Nonne talis etiam ille?

Κρησίοις ἐν ῥυθμοῖς παῖδα μέλψωμεν.

Creticis rythmis puerum canamus.

Mihi quidem videtur, nam excepto vltimo pede,

cætera in omnibus æqualiter sunt definita. Etiam hæc si quis velit spontanea vocet; at quod ei adiungitur membrum, Iambicum est rectum, vnica syllaba perfecti carens, vt hîc quoque occultum carmen fiat, si quidem vna syllaba addita, perfectum erit, ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγ διατελῶ. Postea pæan aut Creticus, ille quinque temporum procedit pes, in his quæ sequuntur: τῇ πόλει κ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα. Hæc similia sunt in cæteris omnibus, nisi quod non infractos habent pedes in principio, illis apud Bachylidem:

Οὐχ ἕδρας ἔργον οὐδ' ἀμβολᾶς,
Ἀλλὰ χρυσαιγίδος Ἰτωνίας
Χρὴ παρ' εὐδαίδαλον ναὸν
Ἐλθόντας, ἁβρόν τι δεῖξαι.

Non sedendi aut cunctandi locus est: sed necesse est, ad aureæ Itoniæ bene constructum templum accedere, & ibi delicatum quid exhibere.

XCII. *Occupatio.* Video aduersus hæc insultum quorundam hominum, orbis doctrinarum expertium, circulatoriam autem partem Rhetorices, sine via & arte exercentium, quibus respondere necesse est: ne videamur desertum certamen reliquisse. Dicunt sanè; Adeon' Demosthenes miser fuit, (*Demosthenis laus.*) vt cum scriberet orationes, mensuras & numeros, veluti * plastæ, apponens, adaptare conatus sit eiusmodi modulis membra: sursumversùm nomina torquens, atque obseruans longitudines & tempora, & casus nominum, & flexiones verborum, & cætera partium orationis accidentia, curiosè elaborans. Equidem stultus fuerit tantus vir, si sese in tam operosas nugas dederit. Hæc & similia eos iactantes & blaterantes, non difficile aliquis retuderit, si talia dicat. Primò quidem nihil esse absurdi, si vir tanta præditus gloria, quanta nemo ante eum ex his, qui grauitate dicendi claruerunt, opera ad perpetuitatem componens, seque examinandum acerrimo iudici, inuidiæ & tempori offerens, nullam sententiam, nullum verbum irritum, & vanum assumpsit, multam verò curam vtrorumque habuit, & dispositionis & verborum elegantiæ: præsertim cum illa ætate extarent, qui non

(* *Poëta.*)

XCIII.

tam

tam scriptis quam cælatis & tornatis operibus, consimiles conficerent orationes. Dico autem Isocratem & Platonem sophistas. Quorum ille orationem panegyricam, quemadmodum scriptores asserunt, qui illi breuissimum tempus assignant, decem annis composuit. Plato verò suos dialogos comens & calamistris inurens, ac veluti coronis vinciens octoginta ipsis annis elaborauit. Omnibus philologis nota sunt, quæ de laboribus huius viri historiis feruntur: cum in multis aliis, tum in illa tabula, quam mortuo ipso dicunt inuentam variè interpolatam, quæ principium librorum de Repub. continebat, Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος. Quid itaque est absurdum, si & Demostheni cura fuit elegantiæ, & concinnitatis. sique nullum verbum, nullam sententiam temerè & inexploratè posuerit? Multò enim æquius mihi videtur virum orationes ciuiles constituentem, monumenta facultatis suæ perennia, ne minima quidem negligere: quam pictorum aut tornatorum liberos, in materia fragili manuum dexteritatem & labores ostentantes circa venulas, lanugines, & puluerem, & cæteras hoc genus minutias, conterere artis subtilitatem. His aliquis rationibus vsus, videtur mihi nihil extra rei verisimilitudinem sentire. Illud præterea addam. Quod dum aliquis iuuenis est, recenterque doctrinam attingit, non est extra rationem, eum omnia circumspicere, quæ in stadium & curam humanam venire possunt: postquam verò, tempore confirmata exercitatio, multas vires acceperit, fortunasque in omnium rerum quæ consequi solent & notas impresserit, iam ex facili & ex habitu ista ipsa facit. Quale quiddam existit etiam in aliis artibus, quarum finis est actio aliqua, aut effectio. Siquidem & ii qui citharam pulsare, aut tibia canere, aut psallere exactissimè sciunt, quando insolentem aliquam cantilenam audiuerint, non illicò eam ad organa attemperant: verum & meditando multum contendentes & tempore & labore plurimo discentes facultates sonorum resumunt: neque è vestigio manus eorum efficere possunt ea quæ allata recenter sunt: verum serò tandem & vbi plurima exercitatio consuetudinem ipsorum in na-

Isocrates panegyricus.

XCIV.

XCV. *Pag. 31.* turam stabiliuerit, tunc operum fiunt compotes. Et quid opus est de aliis dicere? illud siquidem, quod omnes scimus potest omnes illorum nugas præcidere. Ecquid tale? Literas cum discimus, primò quidem earum nomina cognoscimus, postea figuras & potestates: sic demum syllabas, earumque affectiones: tum postea dictiones & accidentia earum: hoc est productiones, correptiones, accentus, & his similia. Cum autem eorum cognitionem perceperimus, tunc incipimus scribere & legere per syllabas: & quidem lentè primum. Vbi verò tempus sufficiens processerit; firmasque species in animis nostris impresserit: tunc ista facilè perficimus, omnemque librum, quem quilibet obtulerit, sine offensione legendo percurrimus, habitu quodam & dispositione incredibili. Tale quiddam contingere in collocatione verborum & concinnitate membrorum est existimandum, in eo negotio exercitatis: hos autem qui inexperti & inexercitati sunt in re aliqua, demirari, & fidem non habere, si aliquid artificiosè ab alio factum cum plausu excipitur, non est absurdum. Itaque contra eos qui soliti sunt irridere præcepta artium, hæc dicta sunto.

XCVI. *Quomodo carmen simile solutæ orationi reddatur.* De Oratione autem ligata & melica, quæ multam habet similitudinem cum soluta, hæc dicenda habeo. Præcipuam hic quoque caussam atq; eandem rationem esse, quam & solutæ poëtices: nempe verborum ipsorum coaptationem, deinde membrorum collocationem, tertiò periodorum commensurationem. Qui enim hac in parte volet rectè collocare orationem, is necesse est, vt eam multifariam conuertat atque coaptet: & membra in suis distantiis affabrè constituat: neque efferat in versum, sed metro detruncet, atque adeò membra inæqualia & dissimilia conficiat: sæpius etiam in commata redigat, breuiora membris: periodos quoque neq; pares magnitudine, neque forma consimiles adiacentes sibi elaboret. Nam proxima apparent sermonibus, quæ à rythmis & mensuris aberrarunt. Idcircò his qui Epica carmina & Iambos, & cætera eiusdem formæ metra componunt, non licet variis carminum generibus aut pedibus sua scripta distinguere: sed necesse est eos, semper in vno modulo

dulo permanere. * Melopœi autem, multa metra & rythmos in vnum periodum iniiciunt: adeò vt ii qui monometra componunt, postquam missos fecerunt versus, membris aliâs aliter arreptis confundunt, & obscurant carminis perfectionẽ: cumq; periodos magnitudine & formis varias constituunt, in obliuionẽ carminis deueniunt. Melopœi autem qui conformes strophas faciunt, cum singulorum membrorũ, inæqualium atq; dissimiliũ inter se, dissimiles itidem & inæquales constituunt diuisiones, ob vtraq; hęc non sinentes nos æqualẽ rythmi cõceptũ percipere, multam in carminib. suis cum solutis orationib. similitudinẽ adstruunt. Quanquã autẽ figurata, peregrina, extranea, poëtica nomina in poëmate obuersentur, nihilominus solutæ orationi apparent simillima.

*Lyrici.

Nullus autem arbitretur me ignorare, quod vitium poëmatis sit id quod vocatur Simile solutæ orationi: neq; mihi eam attribuat inscitiam, quasi vitium aliquod, inter virtutes poëmatum aut orationũ à me ponatur. Verum quomodo ego bona à rebus nullius pretii distinguam, audiens, discat. Ego quidem quoniam sciam orationum alias esse rudes & impolitas, nempe istas garrulas & vanas: alias politas, in quibus multus est apparatus, multum artificium: quicquid in Poëtis inuenero garrulis & vanis persimile, risu dignum statuo: quicquid studio & artificio confectum, cura & imitatione persequendum existimo. Si itaq; orationes vtræq; diuersas appellationes nactæ sunt: consequens est etiam vtraq; poëmata, quæ illis similia sunt, diuersis nominib. appellari, nempe, quoniam alia docta, alia nullius pretii vocetur oratio, nihil peccauerit, quisquis poëmata bonis orationibus persimilia, bona censuerit, malis autem mala: nihil nominis paritate perturbatus. Nihil enim impedit similitudo nominis apposita diuersis negotiis, vtriusque naturam perspicere. Et de his quidem satis.

XCVII. *Occupatio.*

Earum autem rerum, quas proposui, vbi exempla produxero, finem sermonis faciam. Ex * Epica itaque poësi hæc sufficient:

CXVIII.

*Heroica.

Αὐτὰρ ὅγ᾽ ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπόν. *Odyss. ξ'. I.*
Progreditur portu nunc vndis liber Vlysses.

Pag. 32. Hoc vnum est membrum, Aliud autem,

Χῶρον ἀν' ὑλήεντα, --

Per locum syluis obsitum.

Minus hoc iam priori, carmenq; in duas partes secans.

Tertium autem hoc,

-- Δι' ἄκριας. --

Per iuga.

Minus hoc commatium membro,

Ἧ οἱ Ἀθήνη

Πέφραδε δῖον ὑφορβόν. --

Vbi ei Minerua

Dixit nobilem esse subulcum.

Ex duobus hemistichiis compositum, prioribusque nihil simile: postremò illud vltimum:

Odyss. ξ'. 3. —— ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα,

Κήδετο οἰκήων, οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς·

Cui pecudum victusq; fuit tum maxima cura,

Quos Ithacus ruri tenuit fidissimus vnus.

Imperfectum quidem tertium carmen facit, quarti verò additione perfectionem ademit. Postea rursus.

Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προδόμῳ εὗρ' ἥμενον, --

Hunc cum vestibulo residentem reperit alto.

Etiam id non concurrit cum carmine,

——Ἔνθα οἱ αὐλὴ

Ὑψηλὴ δέδμητο. ——

—— *Vbi porticus alta*

Constructa. ——

Id quoque inæquale priori. Postea verò in his, quæ ordine sequuntur sententia, neque membris, neque commatibus periodicè prolata. Cum enim addit,

-- περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ, --

Circumspicuo in loco.

Rursus fecit,

Καλή τε μεγάλη τε.

Pulchraq; magnaq;.

Breuior est membro commatium. Postea

-- περίδρομος --

Qua circumiri poterat.

Verbum, per se ipsum sententiam quandam habet.

Deinceps alia eadem ratione collocat. Quid enim opus est protrahere sermonem?

Ex Poësi autem Iambica hæc Euripidis sunt. XCIX.

Ὦ γαῖα πατρίς, ἣν Πέλοψ ὁρίζεται,
Χαῖρ'·

O terra patria, quam Pelops terminat.
Salue:

Primum hactenus membrum.

-- Ὅστε πέτρων δυσχειμέρων Ἀρκάδων
Ἐμβατεύεις. --

Quæ saxum algidorum Arcadum
Ingrederis.

Secundum eo vsque,

-- Ἔνθεν εὔχομαι γένος·

Vnde glorior genus me ducere.

Hoc tertium: & quidem priora superant carmen. hoc autem minus est:

Αὔγη γὰρ Ἀλέου παῖς με τῷ Τιρυνθίῳ
Τίκτει λαθραίως Ἡρακλεῖ.

Auge enim Alei filia me Tirynthio.
Genuit latenter Herculi.

αὔγη non αὐτὴ legendũ docuit Paul. Leopard. emendat. lib. 3. cap. 24.

Postea,

-- Ξυνίεμ' ὄρος
Παρθένιον.

Agnosco oram
Virgineam. —

Nullum hîc membrum, cum carmine terminatur. Rursus aliud membrum est minus carmine, aliud carmine maius:

-- Ἔνθα μητέρ' ὠδίνων ἐμὴν
Ἔλυσεν Εἰλείθυια. --

Hîc matrem meam doloribus
Soluit Iuno.

Et cætera his similia.

Ex Melicis autem hæc * Simonidea. Scripta autem sunt per distinctiones membrorum; ex qualibus nec Aristophanes, nec quispiam alius conficit: sed quales oratio soluta solet requirere. Attende itaque versui Lyrico, legeque omnia per distinctiones: & aduerte, quod cantilenæ rythmus te fugiat, neque poteris dignoscere, nec C.

** Simonidis. Hi versus à Fuluio Vrsino in Lyricorum fragmentis distincti leguntur, & ab Henrico Stephano conuersi sunt.*

ſtropham, nec antiſtropham, nec Epodum: ſed apparebit tibi Proſa ſic diuulſa. Deſcribitur autem Danae per maria agitata, quæ deplorat ſuam calamitatem.

Ὅτε λάρνακι ἐν δαιδαλέᾳ ἄνεμος
βρέμῃ πνέων· κινηθεῖσα δὲ λίμνα.
δείματι ἔρειπεν, οὔτ' ἀδιάντοισι
παρειαῖς, ἀμφί τε Περσεῖ βάλλε
φίλαν χέρα, εἶπεν τε, ὦ τέκνον,
οἷον ἔχω πόνον, σύ δ' αὖτε γαλαθηνῷ
ἤτορι κνώσσεις ἐν ἀτερπεῖ δώματι,
χαλκεογόμφῳ δὲ, νυκτιλαμπεῖ,
κυανέῳ τε δνόφῳ. τύ δ' αὐαλέαν
ὕπερθε τεὰν κόμαν βαθεῖαν
παριόντος κύματος οὐκ ἀλέγεις,
οὐδ' ἀνέμου φθόγγων, πορφυρέᾳ
εἰ δέ τοι δεινὸν τό γε δεινὸν ἦν,
κείμενος ἐν χλανίδι πρόσωπον καλόν.
καί κεν ἐμῶν ῥημάτων λεπτὸν
ὑπεῖχες οὖας. κέλομαι εὗδε βρέφος,
εὑδέτω δὲ πόντος, εὑδέτω ἄμετρον κακόν.
ματαιοβουλία δὲ τις φανείη.
Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο ὅτι δὴ θαρσαλέον
ἔπος εὔχομαι τεκνόφι δίκας μοι.

Quum in arca, affabrè facta, ventus fremeret ſpirans: commotaq; palus præ horrore concideret, madidis genis Perſeo admouit charam manum, dixitq; ô fili, quantis angustiis premor: tu verò lacteo pectore dormis: in triſti domo & clauis ferreis compacta: & noctu lucida, atraq; caligine. Tu porro ſiccam ſupra tuam cæſariem, prætereuntem fluctum non curas: nec venti ſonos purpurea in cunicula conditus, habensq; faciem pulchram.

At ſi à te periculum graue eſſe iudicaretur, vt certè graue eſt: ſaltem meis verbis teneram ſupponeres auriculam. Iubeo dormi infans, dormiat & mare dormiat & immenſum malum. Cæterum hoc inane quoddam conſilium fuiſſe reperiatur. Iupiter pater, per te, ſiquidem quod audacius dictum ſit opto, filii opera pœnas mihi dari.

Hæc carmina & mele ſunt ſimillima pulchris orationibus: idq; ob cauſſas ſupra à me expoſitas.

Habe-

Habes à me munus ô Rufe, *quo non præstantius vllum*, CI.
si illud volueris assiduè, veluti quidpiam aliud vtilissimum in manibus habere, & vsu indies exercere. Neque enim artium præcepta per se sufficiunt etiam cupidos sui artifices excellentes efficere, sine meditatione & exercitatione: quin ea ipsa præcepta, vt sint vel nullius vel alicuius precii, in iis situm est, qui elaborare, & molestiæ aliquid suscipere in illis velint.

DIONYSII HALICARNASSEI

Pag. 33.

PRÆCEPTA DE ORATIONE PANEGYRICA, M. Antonio Antimacho interprete.

PANEGYRIS, solennis scilicet quinquennalium ludorum celebritas siue conuentus, est inuentum & donum Deorum, ad requiem maiorum rerum quæ ad vitam attinet, tradita (sicuti quodam in loco inquit Plato) cum Dii humanum genus ad laborem natum miserati essent. Coacti autem fuerunt à sapientissimis hominibus conuentus, & à ciuitatibus publicè communi decreto, ad reficiendos recreandosque animos, ac ad oblectationem atque solatium spectantium constitui. Tributus verò ad hos mutuo celebrandos, est à diuitibus suppeditandarum quidem pecuniarum sumptus, à principibus circa hoc ornatus ad magnificentiam apparatus, rerumque ad id commodarum opulentia. Panegyrim athletæ corporum robore ornant plurimum; & I.

Musarum ac Apollinis sectatores musica, quæ in ipsis
reperitur. At virum, qui in literarũ & eloquentiæ studiis
versatus fuerit, ac vniuersum vitæ tempus in eis consum-
pserit atque contriuerit, in ornanda panegyri ita sese ge-
rere oportet, ac tanto inniti artificio, vti eius oratio à
II. vulgari dicendi ratione abhorreat. Age igitur, ô Eche-
crates, ad hoc tamquam duces viæ nequaquam tritæ nec
à multis tentatæ facti, explicemus tibi ea quæ olim à no-
stratis sapientiæ parentibus nobis tradita accepimus: illi
verò, & illorum etiam superiores, à Mercurio & à Musis
habuisse dixerunt: non secus ac Ascræus pastor ab eisdem
in Helicone poësim est consecutus. Age itaque, cum hu-
iusmodi arte orationes sequere. Deus etenim vniuersæ
quæcumque sit, panegyrios aliquo modo præses, & eius-
dem est nominis: vt Olympiorum, Olympius Iupiter:
eius autẽ quod in Pythiis fit certaminibus, Apollo. Prin-
cipium igitur huiusmodi orationis, quæcumque fuerit,
laus Dei nobis sit, tamquam vultus seu persona quædam
splendida, in sermonis initio posita atque instituta. Lau-
dandi autem exordium, ab iis quæ Deo insunt, eique at-
tribuuntur, prout res copiam suppeditent, sumes. Siqui-
dem Iupiter fuerit, adducendum erit, Deorum regem,
rerumque omnium opificem esse; Si verò Apollo, musi-
ces inuentorem exstitisse, & eundem esse cum Sole: So-
lem autem omnium omnib. bonorum auctorem. Præ-
terea si Hercules erit, Iouis esse filium: & ea quæ morta-
lium vitæ præbuit, connumerabis. Et locus fermè com-
plebitur ex iis quæ quilibet aut inuenerit, aut homini-
bus tradiderit. Verum hæc breuibus narrabis; ne præce-
III. dens oratio sequenti maior euadere videatur. Deinceps
vrbis laudes, in qua publicus conuentus celebratur, vel
à situ, vel ab ipsius ortu recensere oportebit. in quo sanè,
quis Deus aut heros eius conditor exstiterit, aut si ali-
quid habebis quod de eo in medium possis afferre: si
quid videlicet ab eo vrbi præclarum, vel bello vel pace
gestum fuerit, commemorabis. Congruet etiam de ma-
gnitudine, si ampla vel parua sit, aliquid dicere: quod pul-
chritudine excellit, quod licet parua, potentia tamen cum
amplissimis est adæquata. Deinde quæcunque ad tem-
plorum

plorum, aut in his additamentorum seu donariorum, pu-
blicorum priuatorumque ædificiorum ornamentum at-
tinent, non erunt silentio prætereunda: quemadmodum
Herodotus quodam in loco, quinque & sex tabulatorum
ædificia Babyloni esse dicit. si fluuius sit magnus, si pu-
rus & nitidus, vel regionem incolentibus vtilis. si itidem
aliqua fuerit fabula, quæ de ciuitate prædicetur. Hoc
pacto multum suauitatis, plurimum lepôris atque dulce-
dinis habebit oratio. Ad hæc de ipso certamine dicen- IV.
dum erit, quodnam habuerit initium, quæ ipsius fuerit
constitutio, vel quam ob caussam positum dedicatumq;
sit. si aliqua sit fabula, vel aliquid aliud priscum, horum
nihil erit omittendum. Ad id verò cum veneris, non erit
locus simpliciter transeundus: sed cum aliis certamini-
bus oportebit hoc comparare. nam id tibi suppeditabit
dicendi copiam. Et hoc modo augebis orationem, vt ab
anni partibus comparans. si quidem veris tempore aga-
tur, explicandum erit agi in temperatissimo, respectu ca-
loris & frigoris: si in hieme, in validissimo atque fortissi-
mo (vt quispiam dixerit) tempore celebrari: si in æstate,
ad exercitationem contemplationemque spectatorum,
constitutum esse, & voluntatis indicium atque probatio-
nem exsistere, & deficientibus athletis spectatores decer-
tare debere. poteris etiam auctumnum à fructuum col-
lectione, seu repositione, non parum laudare: & ab eo
quod iam homines à laboribus cessent atque quiescant.
Deinde considerandum erit quo modo sint disposita cer- V.
tamina Etenim si musicum & gymnicum sit, plane per-
fectum esse, in eoque nihil deesse, & sine aliquo defectu,
corporum robore, vocum concentu, ac reliquis musicæ
partibus temperatum, exsistere. Si autem gymnicum sit, Pag. 34.
musicam tamquam animum mollientem atque effemi-
nantem abdicasse, corporum verò robur sumpsisse atque
retinuisse: & sollicitudinis & angoris modum ad fortitu-
dinem qua in bellis opus est comparandam conferre plu-
rimum. Coronam præterea, quæcumque sit, ne silentio
negligenter prætereas non enim in hac re peragenda
versaberis, tibi laudes deerunt. Nam si quercum laudare
contigerit, eam Ioui sacram dices, & primum atque an-

tiquissimum fuisse hominibus cibum, & nequaquam mu-
tam aut elinguem: quippe quæ in Dodona sit aliquando
locuta. Si autem oliua fuerit celebranda, Palladi dicatam,
laborum medelam, ex hac planta antiquos erexisse dedi-
casseque trophæa; hanc arborem esse signum & notam
victoriæ; Pallademque, cum superasset Neptunum, hac
prima coronatam fuisse disseres: & tandem certantibus
esse familiarissimam: athletarum enim certamina per o-
leum conficiuntur. nec non orationi sociam exsistere, eiq;
multum suffragari, qua publici conuentus exornantur.
Laurum quoque pari ratione laudibus efferes, dum A-
pollini sacram, plantamque vatibus dedicatam dices. in
qua planè laudanda, si Daphnes fabulam attingere vo-
lueris, non vtique alienum nec absurdum videbitur. Si-
militer etiam, si quid aliud affuerit; vt Cereris fructus: vel
si fide non careas, circa vnumquodque istorum te pote-
ris diffundere. Nec illud erit extra magnificentiam &
gloriam, si certaminis coronam cum reliquorum certa-
VI. minum coronis comparandam duxeris. Regis verò laus,
à te veluti totius orationis fastigium, inducatur appona-
turque, & quod verè omnium certaminum præses, qui
pacem tuetur, propter quam certamina perfici queunt.
Nonnulli etiam illos qui ludos disponunt, laudibus pro-
secuti sunt: siquidē hi gloria insignes sint, quod aliis an-
te in reb. vtiles fuerint, at in his splendissimi atq; ornatis-
simi reperti sint. Si verò nulla habeas antiquiora, quæ in
medium possis afferre, explicandū erit, principiū gloriæ,
quæ ad patriam pertinet, esse maximū, & Græcorū gene-
VII. ri maxime innatum. Reliqua elocutio sit, vt vniuscuiusq;
natura & voluntas postulat. Verum si in dicendo præsta-
re oportet atque antecellere, (vt quod sentio dicam inge-
nue) numquam auctor fuerim, vti eiusmodi elocutio sit
vnius tantum modi, sed varia simul & mista: & alia sint
simplicitate procedentia, alia oppositis & adæquationi-
bus Isocratis respondentia, alia autem diuisis atque di-
stinctis expressa. Scio enim nostratis chori ducem &
præsultorem hanc viam vel in pluribus (vt ita dicam)
sectatum fuisse: nisi quidpiam in aliquo præcipuo gene-
VIII. re scribere proposuisset. Cuiusque autem formæ dicendi,
materia

materia videtur facultatem præbere. Verum iis quæ excogitaueris, oportet etiam consequentem & congruam elocutionem inducere: quemadmodum narrationes, & aliquid fabulæ habentia, simplici & non fucata oratione opus est explicare. Quæcumque autem de regibus, vel de Diis optimis maximis literarum monumentis mandare volueris, ea cum venustate, sententiarum grauitate, & maiestate verborum dicenda erunt. Quæ verò ad collationes, siue similitudines, nec non ad comparationes pertinent, vrbano sermone complecteris: nisi quispiam ad hoc, dignũ aliquod orationis genus in omnibus præbuerit. Illud tamen quod prædictum est, habet plus ostentationis, & maiorem affert populo delectationem atq; voluptatem.

PRÆCEPTA DE ORAtione Nuptiali, eodem interterprete.

I. Mihi profecto iucundum admodum fuisset, tuis non solum adesse, sed interesse nuptiis, mi carissimum caput: quo tecum simul chorum ducerem, tecum baccharer, & paulò post conficiendum matrimonium iterum atque iterum laudibus extollerem, Hymenæumque (quem in nuptiis dici par est) canerem. Verum cum vinculum hoc, quod ad literarum studia, ad præsentemque eruditionem attinet, nos inuicem separet, (absit enim vt mente, affectu, & cogitationibus, quæ ad animorum coniunctionem spectant, vmquam seiungamur) iccircò habeas hoc à me tamquam aliquod munus, ad vsum atq; ornamentum nuptiarum, vt nec expers, nec ignarus sis eorum, quę de his dici consueuere: seu tu id apud teipsum seruare, siue alicui tamquam symbolum ad promerendam gratiam conferre volueris. Forte igitur & tu iam à iuuentutis initio huiusmodi orationem prolusisti, dum primam apud me rhetoricorum viam ingressus, tum cæteris conscribendis componendisque rhetoricis exercitationib. operam nauares; tum etiam ea quæ quæstiones vocantur,

& ex his ea quæ ad orationem de nuptiis pertinent,& c
hortationem ad eiusmodi res studiosè admodum pers
II. quereris. In illis enim quæ præcipua sunt, hanc etiam i
primis materiam iuuenes ad scribendum deligunt, A
sit vxor ducenda? Oratio autem quam nunc in manibu
habemus, in eiusmodi locutionum genere versatur: nã
ab iis quibus in quæstionibus Deorum vti consueuimus
Pag. 35. dissentire videtur: quod hi scilicet inuenere ostendere
hominibus nuptias. Iupiter enim & Iuno, primi con-
iungentes & copulantes. Proinde hic quidem omniu
*f. Iugia, vel Iugalis. Pater vocatur; illa verò, * Iuga nuncupatur, quod ma
fœminam coniungat: & ab istis diis reliquorum Deor
qui in nuptiis celebrantur, ac nuptiales natalesque app
lantur, cœtus in mortalium vitam prodiit. Et nuptiæ su
in caussa, vt Dii isti ita nominentur, colantur, maxim
in honore habeantur. Nam absque nuptiis, neq; bon
Deorum cultus celebrationesque ad homines peru
III. sent. Deinceps orationem de natura oportet induce
quod hoc ipsius est opus, generare scilicet, concipere, &
partum ferre. idque per omnia ipsius opera, & anima
& plantas transire. Adducemus postea differentiam qu
est in hominum coitu atque societate: quod alia an
imprudenter & temerè miscentur, homo autem ordine
quendam matrimonii & institutum inuenit, non vt g
gatim ferarum more coire concedat, sed qui duor
maximè commodorum coniunctionem societatemq
per vniuersam vitam excogitauerit. In qua planè re co
memoranda attinges, à fera agrestique ac erratica vi
discessisse, & ad humanum, mansuetum, ordinatumq
victum per matrimonium deductos fuisse & homin
genus cum mortale sit, ex matrimonii coniunctione a
que societate, propter continuationis seriem, immort
effectum fuisse. nam susceptione posterorum, velut
men accenditur: quod & posteritati per generation
hominis permanet, ac numquam exstinguitur. Et h
vtique symbolum optimum, non pecuniarum aut p
fessionum, sed ipsius naturæ & generis, non iniuria qu
IV. piam dixerit. Scrutaberis & quæres præterea post h
quot bona eis contingant qui vxores ducunt. Prim
quid

quidem, ad gloriæ existimationem. Nam temperantiæ fructum, quæ nimirum optima virtutis est pars, statim ab ipsis nuptiis assequi incipiunt. Matrimonium enim, continuo temperantes homines reddit: quoniam ii qui ad id sese contulere, ab illegitimo inordinatoque coitu liberati, ad solam propriam vxorem respicere videntur. Ex hoc namque homines honoratiores euadunt, fideliores, beneuolentioresque omnibus in rebus erga patrias censentur: eo quod suos ipsorum liberos, tamquam obsides, patriis dederint: propter quos in primis necessarium est, vt in consilium adhibeantur recipianturque. Ad dolores etiam & difficilia quæ sunt in vita, nuptiæ sunt vtilissimæ: quippe quæ hæc tamquam onera reddant leuiora, cum molestiarum omnium vxores faciamus participes, & ex societate & communicatione non minimam capiamus consolationem. Hinc ea quæ suauia & iucunda sunt, necesse est vti videantur iucundiora: cum ipsi non nobismet ipsis tantum lætemur, sed filios, vxores, aliosque consanguineos habeamus, quibuscum hæc communicemus, qui profecto hæc nobiscum celebrent, nobiscum gaudeant, ac lætitia simul efferantur. Hac de caussa dies festi, solennes celebritates, ludi, conuentus publici, iucundiores sunt: quia inter multos fiunt, & cum multis communicantur. Ex qua nimirum re affinitates augeri necesse est. Inquies etiam, quod ex hoc primum habitationes domusque sunt ædificatæ, ædificia coniuncta, postea pagi vicique facti, & deinde ciuitates constitutæ. Ex matrimonio verò quam plurimorum cognitio, & cum externis hominibus affinitas cognatioque est consecuta. Ad quod comprobandum, apponendæ erunt & commemorandæ celebres & gloriosæ nuptiæ, vel antiquæ: & bona quæ propterea hominibus prouenere, explicanda: & difficilia atque molesta ferè omnia matrimonio depelli, nec non fugari, demonstrandum. & quopacto Menelaus propter nuptias Helenæ immortalis factus sit, & Peleus ob Thetidis matrimonium & Admetus propter Alcestim fatalem mortem euitauerit. Vbi autem de his satis dictum fuerit, precibus, quæ bonorum petitionem pro nuptiis ac susceptione liberorum V. VI.

habeant, vteris. Præterea tibi erit effingenda maloru
auersio, veluti prædicenti qualis vita sit futura cum libe
ris, & quod eorum chorus, si contingat, erit inspicie
iucundissimus, & quod rursus instaurabitur quodamm
VII. do, & vna cum propriis liberis iterum adolescet. T
etiam memorare oportebit, ea quæ & ipse aliquando
iuuentute gesserit: suauis enim & iucunda est eorum q
in pueritia nostra fecerimus, recordatio: nec aliud
quod rursus faciat reuiuiscere. Si verò quispiam
ipsius imaginem inanimatam inspiciens delecta
quando hanc non inanimem, verum expressam, viu
& spirantem intuetur, & non vnam, sed multas, (
contingat) quanto magis lætari debebit? Hinc n
discedendum, & attingendæ sunt atque commemora
aliquæ historiæ, in quibus sint, quotquot mortales p
pter liberos floruerint, & propulsatis atque auersis m
felices fortunatiq; euaserint, vt Anchisæ, Æneæ op
contigit. Opus est etiam personas illorum qui matrimo-
nio coniunguntur, nequaquam silentio præterire, sed
rum quoque laudes in mediũ afferre. Aliquando
hac dicendi forma in principio, aliquando in fine
dum est. Si enim personæ fuerint gloria admodum
lebres, in principio: si minus insignes, hæc erunt sub
da, & vltimo loco recensenda. Laus autem ea quę
Pag.36. dationibus sunt, continebit. Et loci iidem ipsi erunt
tria, à genere, à natura, ab educatione: & quod æqu
similes, certiq; ambo sunt. Sumes itidem laudandi
mentum ab ipsorum parentibus atq; maioribus
profecto si ex eadem sunt patria, quod iam diu famil
atq; peculiares ex loco sint: si autem ex diuersis, quo
Diis optimis maximis in hanc societatem coacti fue
item si ex eodem genere sunt, quod incrementum
plificatio & familiaritas affinitatis, alia ad aliam a
proinde vinculum multò firmius & validius ef
est. Quando autem à variis studiis atque institutis
militiæ, vt literarum, concentum hunc, cum sapien
adiuncta fortitudo, optimum esse consentaneum est
des insuper, quales par est futuros illos qui ex his
VIII. creati suscipiuntur. Si autem tu ipse, qui orationem
be

beres, vxorem duceres, de hoc ipſo eleganter & venuſtè exordium faciendum eſt: quod ſi amatores amores & delicias ſuas laudant, multo nimirum magis te decet matrimonium laudare, quam illos ſuas ipſarum delicias: & quod oratione & diſciplina etiam ex hoc vtendum eſt, tamquam iam exordientem, & de filiis vaticinantem, quod & ipſos in iis quæ ad diſciplinam pertinent, præſtantes euaſuros veriſimile, ac nequaquam diſſentaneum eſt. Ab humili verò elocutione non erit diſcedendum, ſed Xenophontis & Nicoſtrati veſtigiis inhærendum, in paucis ad grauitatem orationem efferendo, ſi alicubi ſententiarum cogat magnitudo.

PRÆCEPTA DE ORATIONE NATALITIA, eodem interprete.

Sequitur Oratio quæ in puerorum natiuitate dici conſueuit: nuptias enim partus ſubſequatur oportet: quam & ipſam hoc modo conuenit perficere. Cum I.
natiuitatis vniuſcuiuſque principium ſit dies in qua in lucem editur, pauca de die dicantur neceſſe eſt, quæ quaſi laudem occaſionis cuiuſdam & opportunitatis complectantur atq; cõtineant. Si vtiq; proprium aliquid inſignè vel decorũ præter alios dies habuerit: vt ſi calendis natus ſit, quod eſt menſis principium: principium autem eſt optimũ, & à principio ſunt omnia: & quod eſt totius dimidiũ, vel totũ, auctore Platone. Si verò ſeptimus vel ſextus ſit, ſacros hos dies Diiſq; dicatos eſſe dicemus, & communitatem quandam eſſe cum Diis ipſis, ob natiuitatis opportunitatem. Poteris etiam de nono dicere, quod eſt Soli conſecratus: & quod conſentaneum eſt, illum qui eiuſmodi die natus fuerit, inſignem & illuſtrem euaſurum, & forte etiam (quemadmodum eſt Solis natura) beneficũ. Si autẽ fuerit quintusdecimus, hunc itidẽ Mineruæ attribui, & in hoc perfectum eſſe plenilunium: & quod par eſt, hanc viri natiuitatem eiuſmodi futuram, vt in ea nihil deſit. Eodem etiam modo de reliquis diebus, quos aut principio aut fini accommodare ſtudebis: & conſideratis iis quæ in medium poſſis afferre, ſic laudem conficere conaberis. Poſtmodum verò & tem- II.
pus cuiuſmodi ſit, conſiderare neceſſarium erit: &

omnem tempeſtatem aut hiemis, aut veris, aut reliqua-
rum anni partium, quemadmodum in laudibus ad ludos
attinentibus, temporum proprietates indicauimus, hie-
mi ſane fortitudinem, veri ſpecioſam venuſtatem tribu-
entes, æſtati agrorum fructus, & bonorum omnium co-
piam: reliquo autem tempori, operum vacationem, &
laborum quietem. Erunt præterea ſignificanda, quæ ali-
quando accidere temporibus: vti ſi quis natus ſit die fe-
ſto, ſcilicet Bacchanalibus, aut Myſteriis, aut aliquibus
publicorum conuentuum ſolennibus celebritatibus.
Hæc enim omnia argumenti facultatem ad proſequen-
III. das laudes tibi ſuppeditabunt. Hinc autem ad eã loca in
quibus natus eſt aliquis, veniendum. primum quidem
ab eo quod nationem continet, ad Aſiam, ad Europam
videlicet: & hinc rurſus explicandum, ſi natio Græca ſit,
vel barbara: ſi ſapientia aut fortitudine prædita, vel ſi
aliquid eiuſmodi inſigne atque præclarum in ſe habue-
rit. Deinde ad illud quod continetur, progrediendum,
vt quænam ſit ciuitas, & ipſorum metropolis: aut ſi ſit
ei quæ primum dignitatis locum obtinet, in honore
proxima, ſi ampla & florens, ſi frequenti hominum
multitudine referta, ſi ingeniis fœcunda, ac ad virorum
virtutem fertilis, aut ſi aliquod aliud ciuitatis ſtrenue fa-
ctum fuerit Tum ea quæ in vrbe continentur, proſeque-
ris, ex qua familia quis natus ſit, ꝙ non ex humili abiecta,
quod non ex ignobili, ſed ex præclaro genere: ex quibus
auis & parentibus; quorum laudem (prout res copiam
IV. ſuppeditauerit) perſtringes. Ad hæc ad laudem illius de
cuius laudatione agitur, cuiuſque eſt natalis dies, deue-
nies, quanã ſit natura, tum in iis quæ ad corpus ac vires,
tum in iis quę ad animi magnitudinẽ attinẽt. Si magnus
ſit, Aiaci: ſi pulcher & fortis, Achilli ſimilem dices, ſi bo-
ni & prudentis conſilii, aut iuſtus, aut moderatus & tem-
perans fuerit, congruentibus perſonis, Neſtori, Themi-
ſtocli, Ariſtidi, Phocioni illum æquiparabis. Si comis &
facilis ſit, quod excandeſcentiam quandam laudabili
manſuetudine admiſtam habet, & quod ad agendum eſt
Pag. 37. efficax. Si autem paruus ſit, vt Tydeus & Conon. Ex-
V. plicabis etiam, qualis ſit in iis quæ ad degendam vitam
perti-

pertinent: ſi lautus & elegans ſit, ſi magnificus; qualis in priuatos, qualis erga ciuitatẽ, tum liberalitate, tum cæteris reb. quæ ad honoris & gloriæ ſtudia ſpectant. Item ſi in aliqua ſcientia ſit eminens, vt in medicina, aut in rhetorica, aut in philoſophia, appoſite, vt debet, laus quæ in his eſt, inducenda erit, ad quæcunque horum ſingula vtilia videbuntur. Sic enim multiplex, ampla, & copioſa fiet oratio vt comprehendi poſſit qualis olim iam fuit, qualis eſt in præſenti tempore, qualemque in poſterum fore conſentaneum eſt. In hoc autem cum erimus, nequaquam alienum aut abſurdum fuerit, ſi tam ab aliis Diis, quam ab iis qui natiuitatibus præſunt, precibus petierimus, vti præſens vita atque futura, melior quam præterita contingat, ac vt confectis multis temporum ſpatiis, liceat ad maturam, felicem, fortunamq; ſenectutem peruenire.

PRÆCEPTA DE EPIthalamiis, eodem interprete.

ANte orationem de natiuitate (id enim me ferè præterierat, ob tumultum & turbationem diſceſſus) I.
ſequitur maximè oratio quæ apud thalamum dici conſueuit, & ea quæ ſeparatim dicuntur, ſolet attingere: eademque eſt cum nuptiali oratione, niſi quod differt tantum tempore, quia perfectis nuptiis hæc recitatur: in reliquis tamen prædictæ orationi penitus reſpondere videtur, & poſt nuptias veluti Hymenæorum loco canitur. Sunt igitur etiam apud Sapphô huius formæ dicendi exempla, cum odæ Epithalamii inſcriptionem habeant. Verum quia carminis & ſolutæ orationis non eadem eſt tractatio, ſed longæ diſpar & diuerſa ratio, quoniam ſicuti metris, ita etiam mentis conceptu & ſententiis hęc differunt; hoc pacto hanc itidem orationem commodè tractari poſſe cenſeo, ſi in exordio ſtatim hoc ſignificauero, alios quidem Hymenæum canere conſueuiſſe, nos verò Hymenæi loco orationem habere, non tibiis, aut citharis, neque ædepol aliquo eiuſmodi cantu, ſed eorum laudibus & hymnis qui matrimonio copulantur.

II. Post hæc deinceps adducendum erit , quod hominib
exsistentibus, nuptiæ sunt admodum necessariæ. ex ij
enim vniuersa humani generis salus propagatioque de-
pendet: & quæcumque alia bona ad nuptias pertinent
ratione prosequeris. Deuenies postea ad personas q
ad nuptias conuenere, in eisque versantur , & quæ
hæ sint, explicabis. In quo sanè de ipsarum genere, de
ducatione, de corporum pulchritudine de ætate , q
fortunæ bona habeant, & quodnam earum studium
ciumq; sit, differendum erit. Eas præterea diligent
vti matrimonium atq; coniunctio efficeretur, adhib
& quo animo sint nuptiarum caussa familiares, item
alieni, & ciuitas ipsa publice. Et matrimonium plane
omnibus curæ esse, ab omnibusq; summo studio coli:
nuptias cuipiam frequenti virorum mulierumque c
uentui, & calendarum celebrationi , & ciuitatis sol
festo similes exsistere. Quemadmodum autem in
ptialibus, post reliqua , illud inspicere dignum pu
vti si ex eadem patria, si ex eodem genere: ita in hu
que eiusmodi orationis partẽ non minimi faciendi
IV. duces. Post laudes verò & laudationes, cohortatio q
dam nuptias celebrantibus accedat, ad mutuum inter s
studium exercendum , ac ad vnum idemq; sentie
Eo maxime autem , quod plurima bona ex huius
concordia & amore, necessario contingant, ab vniu
materia ad singularem propriamque orationem tra
,, videlicet quod concordia omnib. hominibus est bo
rum dux quod ab ea omnibus maxima commoda p
ueniunt, incredibiles vtilitates proficiscuntur, & p
me matrimonio coniunctis. Ad quod comprobandu
à celebri vsu non abhorrere volueris illud Homeri
,, dictum tibi adducendum erit ; *Nullum maius b*
,, *quam dum vir & vxor concordes, & idem sentient*
habitent: Quanto ob eam rem inimici dolore, q
amici voluptate afficiantur. Postremò precibus
vt quam-primum liberi procreentur, ac in lucem e
tur; quo eorum nuptias inspicere, Hymenæum can
eiusmodi orationum conficiendarum materiam o
sionemque rursus habere valeamus.

DION

DIONYSII HALICARNASSEI

COMPELLATORIARVM ORAtionum, seu Prætores à Principe missos excipiendi PRÆCEPTA

Interprete Gul. Gratio Brug. S. I.

ISOCRATES ille tuus, meusque æqualis, Echecrates, de cæteris, quæ in admonitione ad [*Demonicum*] Hipponici filium docere iudicat verum probum, facilitatem maximè commendat: cuius esse proprium obuios quosque salutare affirmat, si quis rectæ beneuolentiæ studio erga omnes defungi velit: quemadmodum familiaritatem nobis singulorum amicitiamque salutando adiungimus. Rectius itaque magisq; necessarium, vt iis qui vel clauum tenent Reip. rerumque potiuntur, huiusmodi à nobis honores deferri: tum verò maxime, si Regibus orti, vrbium populorumque obtinent principatum: vt hac ratione nobis, atque adeò patriæ vniuersæ fauorem beneuolentiamq; conciliemus. Ita more institutoque omnium receptum, & quasi lex quædam, ab omnibus obseruanda, sancita videatur, vt tales vrbium Præfecti primò statim accessu à docto aliquo ac literato viro communi vrbis totius voce salutentur. Age igitur, de hac ipsa re perspicuè maximè atq; vtiliter disserendum esse videatur.

Pag. 37. v. 40. Wech. Muretus lib. 1. varia. lect. cap. 1. hinc euincit Paranesin illā non esse Oratoris illius in decem, sed æqualis Ciceronis ac Dionysii Halicarnassei. Pag. 38.

In vniuersum autem hæc seruanda ratio est, vt alloqui patriam fingamus, &, qui ad Remp. gerendam apti sunt, ad eos potissimum Oratio conuertatur. Primò quidem & de nobis ipsis verba facienda, nec non institutum nostrum, animiq; propositum in medium adferendum. Argumenti ad hæc necessitas est explicanda, quam ob causam in eam ingressi simus orationem. Hinc Principis gratia prædicanda, tales viros mittentis, & quasi manum porrigentis: cui idcirco promptius sit obtemperatum; quod non tantum auditu perceptum est, sed & manifestius in vultu perspectum: ex cuius splendore, tanquã in speculo mores, dexteritasq; gerendorũ negotiorũ perspiciatur. Instituta sic Oratione ad Regis ipsius laudes procedendum: ad quas decantandas, licet nullum tempus sufficiat, tamen quod alterius, non præsentis, sit loci argumentum, breuiter tantum perstringantur. Nimirum inter cæteras laudes hanc esse non infimam, quod obeundæ legationi talem virum miserit, qui & genti huic placeat, & Regis vestigiis, fide moribusque insistat.

Tum Legati seu Principis laudandi exordium ducendum à natalibus, naturæque dotibus, & ab educatione: quæ si nota sint & manifesta, omnia sunt excutienda: sin verò ignota atque incerta adferantur in medium verisimilia. Certum nimirum esse, qui ad hoc munus tam honorifice sit assumptus, nihil ei quoad natalium splendorem, aut ingenii subtilitatem, aut denique educationis curam, omninò defuisse. Quæ autem nota sunt accuratius ea sunt explicanda. Verbi gratia, qui prima ætate talis sit, quid non de eo in posterum exspectandum. Dehinc quamuis ætate sit iuuenis, prudentiâ tamen quasi senem videri. Si verò senectutem attigit, qui in variis rebus virtutem suam testatam fecerit, meritò ad hoc munus esse prouectum. Deinde ad eius pertinere integritatem, in extrema senectute consilio adhuc florere. Nec id obiter dicendum, si vultus, aspectusque & forma imperio digna maiestatem aliquam præferat. Si verò literis sit imbutus, doctrinę encomium adiiciendum: & non nisi viris scientia præstantibus ad huiusmodi honores aditum patere. Adhæc si Græcæ ac Latinæ linguæ cogni-

tione

tione polleat, cum præclarissimis gentis vtriusque ac populi hominibus est comparandus. Tum si Iustitia & Temperantia sit clarus; si in iudiciis sit æquus ac sincerus, antiquorum exemplis in medium allatis, vt Aristidis, vt Themistoclis, cum iis non modo æquandum videri dices, verum etiam palmam abstulisse prædicabis.

Adde præterea, si quæ sint ab eo administrata imperia, vel res domi, militiæque præclarè gestæ, honores quoque dignitatesq; à maioribus exhibitæ commemorandæ sunt. Breui dehinc admonendus, vt vrbi faueat, quæ tantam de illo spem conceperit, talique pompa exceperit: quæque omnibus tot, tantaque humanitatis & comitatis indicia soleat exhibere. Vt dignitatem agnoscat suam, ac felicitatem, dum in eam vrbem venit, quæ non nisi merentes, dignosque condignis afficiat honoribus. Vrbem denique ipsam laudabus ab origine, à vectigalium magnitudine, ab incolarum eruditione: denique à tributis, qui annuos faciant census. Quæ si ampla sint, ad vrbis robur referendum est; in exigua circum circa regia sit, sufficere tamen. Vbi & conditoris vrbis laudatio necessaria, siue quis Deus fuerit, siue Heros: siue ab antiquis Regibus, siue nuper condita sit. Neque fabulæ, si quæ ad vrbem spectent, prætereantur. Addatur & magnitudo, locique pulchritudo; vt natura situs; an in continenti, an mari vicina, an denique insula sit, exprimatur. Huc etiam spectant honores à Regibus oblati: res item olim aut nuper præclarè gestæ, & cultus Principibus exhibiti. Miscendæ autem his omnib. incitamenta, hortationesque, quibus erga vrbem afficiatur. Principem cum bonum maximè decet talibus se benignum reddere ciuitatibus. In extrema oratione preces, votaq; concipienda pro Regibus ac Principibus, &, quoniam subditi sumus, officii nostri memores nos fore erga eum, a quo gloriam præmiumque exspectamus. Sin verò eorum iussu dignitatem aliquam sine inuidia sumus adepti, non modo memores nos beneficiorum fore prædicabimus, sed & nominis eius gloriam apud nos nobiliorem indies futuram. Decet etiam, vt figura, quam παραγγελίαν, seu denunciationem vocamus, tali misceatur Pag. 39.

orationi, quæ contortis interdum & vibrantibus; nonnunquam verò diuisis sententiis valere debet. Simpliciter verò tota sit narratio, quam solet fabulosa: quando vnum hoc Oratoris est officium, vt in re explicanda perspicuitate vtatur. In vniuersum Panegyricæ Orationes sic ferè instituendæ.

DIONYSII HALICARNASSEI FVNEBRIVM ORATIONVM PRÆCEPTA.

Gul. Gratio Brugensi S. I. interprete.

Pag. 39. v. 17

Eque verò horum decet esse imperitos eos, qui præceptis & scientiis Orationũ artificium profitentur. Inauspicata quidem, ac deprecanda sunt eiusmodi: verum mortalibus cunctis humanæ vitæ semita necessario est calcanda. Nam si Calleschro quidem vni è triginta tyrannis credimus, nihil in rebus humanis stabile, ac certum est, nisi mors ipsa: nullique siue recens natus sit, siue prouectiori in ætate vitæ cursum agat, extra hanc noxam viuere licet. Cum igitur huius Orationis duplex sit structura partimq; ad eos qui domi & in Rep. obierunt, referatur; partim verò ad eos qui mortẽ in bello oppetierunt: de singulis ordine, prout cuique diuersæ vitæ temporatum obuenit, agendum est. Vtrumque Orationis genus Epitaphii seu Funebris laudationis nomine appellatur. Vtriusque apud antiquos extant exempla; & eius quidem quod Politicum vocant, siue eorum qui inter ciues viuere desierunt, meminit [*Thucydides*] Olori f. vt & [*Plato*] ab Aristone progenitus; item Lysias & Hyperi-des

des & [*Demosth nes*] Pæanienſis, Iſocratis denique ſodalis Naucrates multas nobis huiuſmodi Orationum formas reliquerunt. Neque verò aliorum opera deeſt. Poëtæ enim & funebres ſermones, & quos Threnos, ſiue lugubria carmina vocamus, paſſim decantant: nec antiquiores modo, ſed & ii, qui paulò ante noſtram floruerunt ætatem, hoc argumentum copiosè tractarunt. Neq; modo ſiſtendum iudico in re quæ tantum in hominum genere per fati neceſſitatem præualeat. Igitur vtriuſque Orationis funebris methodum ſic pertexamus.

Funebris Oratio laudem continet eorum qui fato conceſſerunt: in qua & ab iiſdem locis, à quibus Encomia ſolent, argumenta depromuntur: à patria nimirum, à genere ortus, ab ingenio, educatione, & rebus geſtis & hactenus quidem eadem procedendum eſt via. Qui patriam laudabit eius magnitudinem, celebritatem, antiquitatem denique, vt ſi inter homines prima exſtiterit, (quemadmodum de Attica Demoſthenes diſſerit) recenſebit. Sin nupera fuit, quod virtute gloriam nominis ſui, celebritatemque acquiſierit, ſicut Ægina Æaci opera; Salamina verò Aiacis fortitudine, pugnaque nauali gloriam comparauit. Deniq; ſi quid his melius occurret proferendum. Quemadmodum Apollo Pythius Salaminam diuinam pronunciauit. Si erit à Deo aliquo condita regio, vt Ionia, Byzantium, aliæque complures vrbes. Mortem autem eorum qui pugnando occubuerunt copioſius licet deſcribere: in funere tamen priuatorum hominum non eſt neceſſe amplificare Orationem. Laudes maiorũ hic deſcribendæ, an aduenæ fuerint an indignæ. Si aliunde aduenerint conſulto non fortuito optimam elegiſſe terram An Dorienſibus progeniti qui generoſiſſimi ſunt videndum: an verò Ionibus qui ſapientiſſimi ſunt habiti; an deniq; è Græcia. Si de famæ celebritate ſermo incidat, parentis optimi, maiorumque laudes iterũ breuiter perſtringendæ, vtq; rem publicè priuatimq; geſſerint: quales in dicendo exſtiterint, quales in omni vita ſiue officiis, ſiue actionibus publicis ſe præſtiterint: vel ſi quam ad res gerendas habitudinem ex naturæ quibuſdam ſignis ipſa perſonæ qualitas ſuggeret.

Pag. 40. In Vitæ instituto de statu Reip. agendum: an ab optimatibus regatur, an populare sit imperium. In singulis autem educatio, iuueniles anni, & studia consideranda sunt. At in publicis negotiis laudatio communis, res militiæ præclarè fortiterque gestas, vitæq; exitum exhibebit: quod est accuratè à Platone, Thucydide, aliisque præstitum. Cum verò singulatim aliquem laudabimus, de fortitudine, ac robore virili: de iustitia, & sapientia sermo est instituendus. Dein quantum ciuitati profuerit, qualis erga vnumquemque; qualis erga amicos & erga hostes; quali denique in parentes pietate fuerit, quomodo se in imperio gesserit, adductum est.

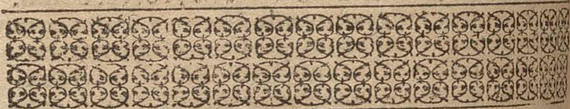
Transibimus hinc ad suasoriam, & posteros exhortabimur vt maiorum suorum vestigiis inhæreant qui locus latè patet. Post consolatio est adhibenda in morte parentum qui vel liberis procreandis apti erant, vel annos excessissent: quod & à Thucydide vsurpatum vidimus. Et hæc quidem in morte communi. In priuato verò interitu exhortatione non semper vtimur; quod verbi gratia in puerili ætate decesserint, nisi paucis, ac breuiter id fieret, præterquam in splendidioribus, & genere ortu claris: in quibus nihil vetat hoc vti artificio frequentius: vt in morte Principis alicuius: cuius posset esse et laudatio funebris; necesse esse proles ad parentum imitationem cohortari, vt ad eundem honoris gradum festinent. Consultius verò fuerit Cosolatoriam inducere ad propinquos referendo: cuius etiam methodus vt probè cognoscatur, locus hic exposcere videtur. Neque verò mortuos deplorando fatumque lugendo solabimur superstites, imò maiorem dolendi ansam præbebimus: neque erit defunctorum laudatio, sed magis afflictorum amarissima deploratio.

Cum verò qui pugnando ceciderunt æquales ætate fuerint, nihil causæ est, cur consolationem vllam in medium adferamus: illud tantum, gloriosè pro patriæ salute mortuos, quibus mors citò & sine sensu doloris, morborumque acerbitate ac molestiis solet euenire. Adde quod in pugna morientes publicum soleant nancisci monumentum & immortalem gloriam consequi, quæ

posteris

posteris meritò sint optanda. In priuatorum verò obitu magnum dicendi campum ad consolandum suppeditabunt præceptiones. Vt repente exstinctum esse & sine dolore interiisse, felicemque vitæ finem consecutum. Si verò longo tempore ex ægritudinis acerbitate exstinctus sit, forti animo dolores pertulisse dicendo. Si rursum bello pro patriæ salute id factum. Si in ætate senili, pro ciuium incolumitate occubuisse laudabitur. Si peregrè & in itinere obiit, nihil referre docebitur. Vna enim & eadem via, vt Æschylus ait, ad inferos ducit. At si in solo occidit natali in carissima patria & inter amantissimos sui liberos exspirasse. Ab ætate sic procedendum. Si adolescens periit, Diis carum esse dicemus. Tales eum amare Dii solent qui iuniorum quosdam è viuorum numero abripuerunt, vt Ganymedem, Titonum, Achillem, qui nequaquam eos in humanæ vitæ fluctibus diutius volutari permiserunt: quos & cum in mortali corpore quasi sepulchro quodam & carcere animam sepultam habere viderent, atque iniustis parere dominis; ex ea seruitute in libertatem morte vindicarunt. Felices autem eos prædicamus, quod vitæ huius calamitatibus nunc erepti sint, & variis atque innumerabilibus, qui homini frequenter accidunt casibus, vt oculorum cæcitate, pedum, vel alterius membri humani mutilatione, ac morborum incidentium, intollerandis sint doloribus liberati. Si quis media ætate obiit, in flore vitæ, quo virtutis suæ specimen dederat, quod à superis desideratus sit, non verò senectutis causa inuisum suis, sed virili ætate è viuis abiisse. At si senex migrauit, sortem illi bonorum omniũ huius vitæ vsum benigne dedisse referes. Huc referuntur quæcunque in Panegyricis quæque in nuptiis, liberorumque procreatione, circa honores denique à patria illi exhibitos iucunda acciderunt. Quorum omnium laudis vberem materiam longior præbet vitæ vsura. Pręclare illum similes annos Nestoris instar transegisse: ideoque diu inter viuos egisse, vt se aliis ad imitandum tanquam Virtutum exemplar proponeret, præsertim si forma fuit veneranda, famaque celebris. Veniendum tandem est ad animæ laudes: quod immortalitatem sit

confecuta magiſque deceat tales viros vita functos in
Pag 41. beatorum viuere conſortio. Nonnunquam Principatus priuatos, non verò communes ipſa perſona præbebit. Verbi gratia, ſi literarum dicendi peritus fuerit Orationibus dignus eſt qui celebretur. Vel ſi alios ipſe ſicin morte laudauerit, par eſt eandem illi gratiam referri, pro perſonæ qualitate. Stylus ſit varius, in exercendo quidem contortus; in grauibus verò rebus maieſtatem quandam præferat: vt cum de Anima tractat, magnifica erit, qualis ferè Platonis eſt, elocutio.

DIONYSII HALICARNASSEI:

Pag. 41. Wech. v. 7.

Quomodo athletæ in ſolemnibus ludis exhortandi, A. Schotto interprete.

ONSEQVENS ſit, atque, vt ita quis dixerit, ô Echecrates, Oratio in ipſis conuentibus habenda, non tamen in ipſam Conuentus laudem, ſed incitantium Panegyricis in ludis honorem, atque athletarum: vnde & ſermo dicatur Exhortatorius. Primò itaque ſtatim conſiderandum, quodnam certamen ſit. Equidem noui iam in Olympicis ludis noſtra ætate factis, & in ludis Pythicis, & in compluribus locis frequenter. Nunc enim ciuis fortaſſe, nunc aliquis

aliquis etiam athleta sit. Ipse Agonothetam vidi, qui ante certamen hortando alios, quasi ipsemet certauit. Exordium fortasse hinc* oportunè ducetur. Si ciuis exstiterit, quasi ab Agonotheta, atque adeò vrbis lege persuasus sit, in certamen se descendisse dicet, obiectumque periculo, non minus quam Athletarum molesto. Illud enim corporis esse, hoc animi certamen. Difficiliores verò sunt animi quam corporis concertationes. Corporis quidem certaminum clara est victoria oculisque spectatur, qui sensus euidentior est. Adhæc* Munerarius, seu Designator ab illo est constitutus omni maior inuidia. Iudicium verò, non de vno sed de pluribus fit: neque tam oculis iudicant quam mente, cui multa repugnent, ignoratio nimirum, gloriæ cupiditas, atque Inuidia. In omnibus, nolle auditores maiora esse quæ laudantur ipsa oratione. His & illud adiicere necesse est, sustulisse veluti aduersarium, ex personæ qualitate, nisi si contemnenda Athletis oratio, vt re ipsa ostendunt. Oratio enim ad omnia vtilis est, & accommoda, valetque in vniuersum; sic & in pugna, & instructa iam acie ducum indiget oratione miles, simul & exhortatione, atque incitatione: cum sint hi Mercurii atque Herculis discipuli, & æmuli. Quorũ ille quidem sermonis est inuentor, aut te vera ipsa oratio; hic verò adiutante Minerua omnia quæ præscripta erant, correxit. Quid enim aliud mens facit vel Oratio? Et quidem tales habent quotidie Gymnicis in ludis incitantes. Hinc explicabis discrimen, quantò hic illis præstet, qui hæc nouerit. Hunc de vulgo esse; illum verò numerari inter celebres vita, oratione, ac glória. Ille quidem instituto aliquo; hic verò ciuitatis legè & decreto imperantium. Illius causa acclamatio fuit, nihil ab Echo differens; hic verò cum laudibus & demonstrationibus fit admonitio. Si corpori operam nauantes honestum quid consequuntur & in honesto decorum esse animo, maius est; quanto anima corpori præstat, nisi & ipsi se exercentes, & exercitatis persuadeas, quod neq; molestiam habet aliquam, neq; laborem: quin & vtilitate persuasorum factæ suasiones.

* οὐκ ἀπὸ καιροῦ.

Aristot. Problem. sect. 30. q. II.

Cicero 3. Tuscul. initio.

* βραβευτὴς.

Vt enim generosissimi milites auditis Ducum orationibus, maxime de victoria contendendo nituntur, sic & qui hortatorias in certamine orationes athletæ accipiunt. Valde enim superare aduersarium exoptant, & nunciantes corporis incolumitatem mentiri non decet. Si quis verò alibi incertæ iam gloriæ particeps factus, tamen vrget hoc alias non necessarium; quanto magis ad id negotium præsentes, & qui se tradiderunt: eaque de causa Gymnicis ludis vtentes, seque ipsos subditos præbentes persuasos se dicant à ciuitate Agonothetis, & legibus ante oculos positis. Quod si dicat Agonotheta præter hæc, vel de his omnibus dicere par est, quod Munerarium agone præposito non piguit certamen ipsis proponere, & se auditorum iudicio submisisse certandi gratia, vt fieret clarus, magnus, amoreque dignus. Multo verò magis necessarium ipsis athletis, quique certaminis gloriæ participes sunt futuri. Aduenæ verò, & hæc dicere consentaneum sit, quia illum oratio dicet, quod accesserit hospes, & in spectaculi societatem sit adscitus. Qui enim in spectando communicant, etiam cõmuni oratione certaminum, quibus clarior futurus sit conuentus. Quodq; ciuis verus sit non modo tabulis inscriptus, sed is etiam multo magis, qui optime sit erga ciuitatem animatus, studiosusque in primis earum rerum, quæ in ciuitate bona habentur. Sin verò non exsistens ciuis in certamen patiatur se adduci, multo illi magis est fauendum ab athletis tanquam ciuibus, vt ita dicam, certaminis exsistentibus.

His de causis, & argumentis instructis cito quidam orationem etiam Panegyricam accommodauerit talib. personis publici conuentus, tantorum etiam Poëtarum vna conuenientium. Tali Narrationis præmisso apparatu subiicienda oratio, laudem continens Panegyricæ narrationis, quod à bellis mutuisque contentionibus liberi iam vrbium incolæ conuenerint velut vnam in vrbem communem patriam omnium, qui simul Diis rem faciant diuinam, festosque dies agant: præteritarum omniũ iniuriarum inducta iam obliuione. Neque id satis fuit, sed & spectacula, atque acroamata sexcenta, & his plura

exhibue-

exhibuerunt, non ad animi modo oblectationem, verum etiam vtilitatis gratia. Musicis enim canticis nos erudientes hisce exercitationibus corporis ad bellum instruunt. Honestum itaq; peregrinis studiosè in spectaculis versari; honestius verò ipsis vna certare. Illis quidem temporanea voluptas est; his verò immortalis quæritur gloria. Et his quidem benè subitò ominantur, & * digito monstrant, vnico certamine atq; victoria, non vnius vrbis ciuem factum, sed totius prope Vniuersi. Singuli enim præsentes fortitudinis nomine, beneuolentiâ complexi veluti ciuem, sibique vicinum adoptant. Hoc nimirum est quod Homerus dixit:

* δακτυλοδεικτεῖος.

Suspiciunt, Numen tota velut vrbe vagetur. Od. θ'. v. 173

Neque id modo, quin & post conuentum omnes vel solum aspicientes obseruant. Et hæc quidem in certaminibus. Post certamina verò per omnem vitam fructum victoriæ capiunt, vitæ societatem absque inuidia habentes. A funere verò durat è statuis atq; imaginibus memoria, & in acta relata rei gestæ gloria, non monumentis modo conseruata, sed & titulis, carminibusque per omnem æuum conscripta. Hinc & côuertas sermonem ad vrbem, in qua & certaminibus studetur. Laudatio sit moderata, quando non nunc quidem propositum est. Argumenta appetent ex his, quæ, cum de Panegyrica Oratione agerem, iam dixi. Similiter & de Panegyri ipsa deinceps verba facies: vnde duxerit originem, quis auctor, & cui Deorum exhibeantur ludi, & quis Deus nomen hinc duxerit: breuisque erit laudatio ex iis argumentis, quæ tibi suppeditaui. Comparatio etiam necessariò facienda cum aliis certaminibus. Fiet autem collatio tam à loco certaminis, quam à tempore, quia antiquissimi ludi sunt. Sin recentes sunt, vt quantum tempore inferiores, tanto gloria cæteris præstare. Et nunc quidem studio dignum esse certamen, ac temporibus magis fore expectandum. Si quis Deus hinc nomen traxit, referenda sunt quæ Deo adsunt. Si quis Heroum præest, eius etiam res gestæ commemorandæ. Si humi conditus est, talibus certaminum actis eum esse dignitatis locum consecutum. Ad hæc vrbem cum aliis conferens, à magnitudine,

pulchritudine,& incolis,propriisq; ciuitati rebus laudanda est. Et hæc quidem hactenus. Athletis verò his iam peractis propria est oratio accommodanda vt Thucydides fecit. De huiusmodi vrbe ac certamine multi etiam alii contenderunt,optaruntq; victoria potiri. Quoniam verò personæ diuersæ sunt (Alii enim gloria clari, alii verò inglorii : & illi quidem multas adepti sunt coronas, hi verò nunc primum) conabimur singulos in propriis cuiusq; rebus adhortari. His quidem,qui multas acceperunt coronas,pulchrum est,atq; honestum si pudeat alios etiam plures adipisci. Augescit enim coronis gloria. At qui pauciores coronas sunt consecuti, hortandi ne his contenti sint;quin etiam sic inualescant magis , quod & verè & gratuito certamen repetant,& alios excipiant. De nuper verò incipientibus illud, *Principium dimidium esse totius*. Et victis quidem,honestum esse certamen redintegrare,vt non tam animo vel corpore quam fortuna superati esse videantur. Deinde hos quidem excitare oportet honesto,alios turpi. Et eos qui multos antea vicerint turpe est vinci ab iis,qui nunquam antea vicerunt : aliis contra gloriosum. Neque fidem excedit victos tandem etiam vicisse, & singulari corona aliorum gloriam præcepisse. Hinc ostendere tentabimus,quomodo turpiter quidam & ignominiose corrupti victoriam vendant, vtrisque turpitudinem applicando , cum iis qui pecunia nundinantur,tum qui accipiunt. Hi enim pecuniam cum victoria permutant : in quo sunt,pecunia,& gloria: illa quidem temporaria est: gloria verò immortalis. Illam aufert fortuna,tempus,ac belli calamitas;hæc verò amitti non potest. Pecunia delectat quidem viuentem;gloria etiam post mortem claros reddit. Illa malo sæpe paratur;gloria virtute & honestate acquiritur. Deinde etiam dantes,vt apparet, victori reuera victoriam comparantes neque gloriam sed ignominiam pepererunt. Etenim nõ reuera vicisse, dedecus potius quam honorem adfert. Et quamuis aliis sit victor ignotus , ipse sibi probe est conscius & aliis victor apparet , quem sui victum fuisse iudicabant. Ac ne in tali quidem victoria voluptas est: quin pudorem incutiens reprehensio in turpi victoria

præsto

Thucyd. lib. 5. & 6.

Prou. Dimidium facti qui cœpit habet. Horat.

Pausanias lib. 11. ἐλιακῶν.

præsto semper est. Deteriores etiam huiusmodi sunt proditoribus. Hi enim aliis potissimum nocent; illi etiam damnum sibi adferunt. Scortis adhæc similes sunt, quæ corpore alios excipiunt; at hi turpis lucri causâ, sese aliis tradunt. Quin etiam minimæ ignorantur. Conspicui enim statim sunt, vel corporum mole, vel exercitationibus, aut denique è prioribus certaminibus noti. Hos etiam manent flagra, conuitia, & corporum vulnera, quæ propria seruorum, nō autem liberorum sunt hominum. Conuiciis adhæc à spectantibus excipi consueuerunt, pro laudatione, plausu, atq; corona: interdum etiam damno affici solent, dum studio ac certamine depelluntur. Præcipue verò cum tanquam liberi sibi placentes in seruorum se videant supplicia pœnasque incidisse. Et sanè certantium pleraq; videant esse seruilia, vt accusari, & veluti indignos se certamine haberi. Ipsos verò suffragia athletarum, quasi liberi sint adeptos; seruorum verò * contra se domi calculos habere. In his locis dum versam, ur veterum etiam decet meminisse: proferre etiam exempla eorum, qui clari victoria euaserunt, quiq; inuicti fuerunt victoriam sępe pepererunt. Nonnulli quia paruam, attamen gloriosam sint victoriam adepti, & omnes sine pretio. Hoc amplius temperantia & continentia victus, corporis denique exercitatione tales euaserint. Quodq; fortuitò sæpè illis hæc acciderint. Quidam etiam Diis pares habiti: nonnulli etiam pro Diis pridem culti sunt.

* καὶ δ' ἑαυτῶν.

Sic Delphica vates Astypalaensibus Pythium Oraculum de Cleomede Olympia vincenti consulentibus respondit.

Ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς,
Ὃν θυσίαις τιμᾶθ᾽, ὡς οὐκέτι θνητὸν ἐόντα.

DIONYSII HALICARNASSEI DE FIGVRATIS ORATIOnibus Tractatus primus.

Interprete And. Schotto, Antuerp.

I. Pag. Gr. 43. v.33.

SVNT qui disceptationes omnis figuratas esse negent, sed partes eas figuris variari cõcedant: integræ causæ ac controuersiæ vt hoc orationis genere pertractẽtur, fieri aiunt non posse: nequaquã enim posse auditores intelligere, nisi aperta fuerit oratio de re sermo habetur: neq; veteres esse vsos huiusmodi orationis genere, aut disceptationis. Nos autẽ quot figuratarũ disceptationũ sint species, dicemus; tractádiq; methodum indicabimus, veteribus ipsis, quos hac orationis formâ vsos negant, in testimonium adductis. Sunt autem dictorum schematum seu figurarum species tres: quarum vna recto ductu quæ vult dicit, in quâ Decorum requiritur, siue vt personarum dignitati, ad quos oratio habetur, conueniat; siue vt maiorem apud auditores comparet fidem. Atque hanc quidem speciem rhetores non abnuunt, sed χρῶμα seu *colorem* appellant. Speciosas enim & plausibiles orationes, nescio vnde permoti, sic appellant, cum aut quis alloquitur patriam, aut Magistratum quempiam, aut Imperatorem, aut Magistratum aliquem, aut ciuitatem vniuersam. Altera verò species est, quæ obliquè alia quidam dicit, alia verò dicendo

Pag. 24. Forte ἕτερον δὲ χῆμα.

do machinatur. Tertia species est, quæ contraria his, quæ dicenda sibi sumsit, efficere conatur. Eius igitur, quem colorem plerique vocant, neque obscura, neque difficilis est methodus, ratioque tractandi. Siquidem, modestiâ orationi adhibitâ, dicendique libertate amotâ, verecundiam præ se ferre, & polliceri nihil velle temerè, nihil dolosè dicere; huiusmodi ratio dicendi postulat. Præcipue verò & maxime in hisce orationibus artis est, pro odiosis gratiosas obtendere caussas. Qui verò aliud dicunt, aliud agunt, quâ viâ & dicendi ratione vtuntur? Prætendunt alias auditoribus caussas, aliumque scopum; vt, quæ persuadere volunt, tali obtentu credibilia faciant. Sustinent autem hi geminam quodammodo controuersiam: oratione enim prætendunt Reipub. commodum, arte verò id, quod caussæ ratio & necessitas postulat. Quæ autem oratio, contraria his quæ dicuntur intelligi postulat, absurdam plerisque videbitur habere methodum. Necesse est enim ipsum auditoribus in contrariam opinionem propensum videri; vt ex hac dicendi formâ facillimè appareat, rhetoricæ artis esse, contraria dicere. At quæ orationis ratio? breuis, & aperta. Vt enim in simplicibus, & minimè fucatis disceptationibus prodest, si nulla videantur dici aduersa; ita hîc, aduersa, si adsint, commodum adferunt: *sin autem absint, noxam. Omninò enim probabit caussam suam, cuius aduersa & pugnantia explicabit. Si enim contraria his, quæ [tectè] conatur & studet, dicendo persuadeat; negotium confecerit; sin autem, quod [callidè secum meditatur ac] vult, efficiat; contraria iis quæ dicit, [ac probare conatur] persuasisse putabitur. Methodus autem horum, quæ? *Quibus suam caussam probare conatur orator, ea infirma esse oportet; quibus autem aduersarii, firmissima: &, quæ ipse obiicit, facilè dissolubilia; quæ verò aduersarii nomine profert, eiusmodi, vt redargui facilè nequeant. Atque hæc vna methodus: altera verò; vt in simplicibus non conuenit mutabilia dicere, neque ea, quibus aduersarius quoque vti queat; ita in hisce disputationibus ea dicenda sint, quibus etiam is, qui contradicit vtatur. Atque hæ sunt præcipuæ figuratæ orationis formæ. Spe-

Marginal notes:

II.

ἀκοῦειν pro ἀκοῦσαι.

* *δὴ mutatum in μή.*

Distinctio alia.

* *Omissa pauca.*

ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσι δεῖ.

III. ctant autem huc & illa, vbi quis, cum alio qui prior di-
xit, consentire videtur; interim tamen aliud agens, [ad-
uersæ partis sententiam confirmans;] ita vt oratione
quidem aduersari, reipsa verò probare eam videa-
tur; dicendi figurâ huic negotio subseruiente, si alia
in oratione hanc [in contrarias differendi partes] li-
bertatem, in aliud tempus reiiciat. Horum ex
authoribus, exempla nobis sunt producenda: quæ
sumemus ex *Demosthene*, *Thucydide*, *Xenophon-
te*, *Platone*, *Euripide*, & è Comœdiis, ex
Homero, ex vniuersa oratoriæ artis materiâ, Delibe-
ratiuâ, Iudiciali, Demonstratiuâ. Meminisse verò
oportet, quod, qui hac ratione, hisque dicendi figu-
ris, de contrariis disputandi viam ingreditur; huic,
vt diximus, non leue immineat periculum, ne ab au-
ditoribus deprehendatur dolus, aut quod callidè
cum aduersario colludat, suspicionem incidat: Sin
autem lateat ars, nec aduertatur, eueniet vt disceptan-
tes in iis, quæ præ se fert, Oratori assentiantur; non
autem, vt, quæ Orator ipse vult, decernantur. Di-
cemus igitur quomodo callidè quispiam contraria-
IV. rum partium orationem tractet. *Demosthenes* igitur
Orator, (vt inprimis ipsum schematis nomen &
vsum apud ipsum Demosthenem nos inuenisse demon-
stremus) in oratione *De Coronâ*, referens ea, quæ
Thebanis indicari suaserat, non simplici & recta
oratione, sed artificio quodam in loquendo vtitur, atque
" artis nomen fatetur. *Cum verò* (inquit) *Legati vene-
" rint Thebas, rogo diligenter attendite, quomodo, vt in hoc
" negotio se gerant, velim. Nihil simpliciter à Thebanis pe-
" tant: alienum enim id est à temporis conditione, sed auxi-
" lium ipsis promittant tanquam in extremo periculo consti-
" tutis; cum nos, quid futurum sit melius prospiciamus: vt,
" si, quæ à nobis offeruntur, accipiant, nobisque assentian-
" tur; & quæ volumus assequamur, & eo, quod Rempub. de-
" cet, schemate administremus.* Vides & rei tractationem,
& ipsum nomen. σχῆμα rei adiectum. Idem Demo-
sthenes in Oratione *De malè obitâ Legatione*, (vt ad
caussam

Omitto vel [ὅτι τεχνάζει] vel [ἐμπεσεῖν.] Lego [εἰ δὲ λαθῇ pro εἰ γὰρ διὰ-λεχθείη.

caussam generis Iudicialis veniamus) alia prætendens, alia molitur, & per totam Orationem hunc tractandi differendique modum seruat. Præcipua autem caussæ Demosthenis argumenta erant infirma: à quibus si exorsus esset, redargui facilè potuisset. Hæc vt persuasibilia faceret, alia prætexit; quibus dum auditorem aduertit attentum; infirma illa argumenta, his quæ prætendebatur, admiscet. Vt, verbi gratia, Interroget merito Æschines Demosthenem; Cur priorem legationem non accusas? Omnia enim in priore legatione gesta erant; in secunda iusiurandum tantum exegerant. Vera igitur caussa, cur priorem non accuset, hæc est; quod, quæcunque priore legatione gesta erant, Demosthenes laudarit, & exprobarit. Decretoque suo iusserit legatis epulum dari in Prytanio. Hæc est vera caussa, cur * prioris legationis nihil accuset. Atqui nihil habet cur secundam culpet legationem: quare, vt in prima aliquid inueniat, necesse est: sine hac enim nulla poterat esset accusatio. Opus autem erat ipsi Demostheni aliquo obtentu & colore. At quis hic tandem fuit color? Affirmat, se ignorasse, quod Æschines in priore legatione donis fuerit corruptus. Hoc ita simpliciter ad Æschinis interrogationem, defensionis specie si respondeatur, nullam habet vim, atque adeò ridiculum videatur. Aliud autem nihil cum queat dicere Demosthenes, vt ante audiuistis, alterius obtentu id ....

V.

Pag. Gr. 45.

* Loco προτέρας lego δευτέρας.

Demonstraturum enim se ait, Æschinem suo ipsius iudicio conuinci, quod dona acceperit: refertque orationem, quam prius aduersus Philippum habuit: Deinde narrat, quomodo antea multis rebus aduersus Philippum gestis, postea fuit immutatus: quod nequaquam fuisset futurum, nisi donis ad hoc foret inductus. His ita constitutis, concludit, quod non sine graui caussa, se inscio, donis fuerit corruptus in altera legatione: *Existimabam enim*, inquit, *eum probum, quod in Repub. Philippo aduersaretur.*

Hæc eſt implexa ipſius oratio, quâ aliud ſpectat, aliud
VI. dicit. Quomodo autem id faciat, ex ipſius Oratoris
“ verbis diſcamus. Sunt autem hæc: *Volo autem præce-*
“ *teris, quæ dicturus ſum, vos imprimis admonitos; quod ple-*
“ *roſque memoriâ tenere confido; quem Æſchines locum in*
“ *republicâ primum obtinere voluerit, quas ſibi conciones in*
“ *Philippum habendas putarit; vt intelligatis, quod ſuis ipſe*
“ *geſtis & concionibus in principio habitis, maximè muneri-*
“ *bus eſſe corruptus arguetur. Hic enim omnium Athenien-*
“ *ſium primus, (vt tunc oratione ad populum habitâ faſſus*
“ *eſt,) Philippum animaduertit Græcis inſidiari, & quoſdam*
“ *in Arcadiâ ciuitatum Præfectos corrumpere: Cumque*
“ *Iſchandrum Neoptolemi filium haberet ſibi ſubſeruientem,*
“ *& ſecundas partes agentem, huius rei gratia tum ad Se-*
“ *natum, tum ad populum accedens, vobis perſuaſit, vt quo-*
“ *quoverſum legatis miſſis huc conuocaretis de bello aduer-*
Lego βου-λῇ pro πόλ. “ *ſus Philippum deliberaturos. Et poſtea de Arcadiâ reuer-*
“ *ſus, inter ſexcenta alia, refert in ſummo Senatu, egregiam*
“ *illam & benè prolixam orationem aduerſus Hieronymum,*
“ *qui Philippi partes tuebatur, pro vobis eſſe habitam: &*
“ *narrat, quam malè mereantur non de ſuâ modo patriâ, ve-*
“ *rum etiam de vniuerſa Græcia, qui munera à Philippo ac-*
“ *cipiunt, eiſque ſe corrumpi ſinunt. Poſtquam igitur, his ita*
“ *ab ipſo tunc è repub. adminiſtratis, talique ſpecimine ſui*
“ *exhibito, de pace ad Philippum legatos mittere perſuaſi eſtis*
“ *ab Ariſtodemo & Neoptolemo, & quibuſdam aliis, qui ni-*
“ *hil inde ſani renunciabant; adſcribitur legatorum illorum*
“ *numero & hic Æſchines; non quod ex iis crederetur, qui*
“ *veſtra vendituri eſſent, aut qui Philippo fidem dediſſent, ſed*
“ *qui alios eſſent obſeruaturi. Ob prædictas enim orationes,*
“ *odiumque eius in Philippum, hanc meritò opinionem de*
“ *ipſo conceperatis omnes.* Hæc eſt callidæ machinationis in
oratione tractatio. Iam enim & populum in eodem ſe-
cum errore verſatum, probârat Demoſthenes. Deinde
accedit ad id, in quo eſt maximum artis momentum.
“ *Poſtea* (inquit) *me adiit, mecumque conuenit, vt pariter*
“ *hac legatione fungeremur; quo impurum illum & nimis*
“ *effrontem ambo ſimul obſeruaremus Philocratem: multa*
“ *præterea admonebat, vſque ad reditum à prima legatione.*

Quare

Quare perditus ille, ô Athenienses, qui fidem suam pretio ,,
venalem habuit, hoc modo me fefellit. Incredibilem eius ,,
calliditatem eo demonstrauit, quod omnes fefellerit. De-
inde statim hoc intulit ; *Quemadmodum vos, ita & ego* ,,
deceptus sum. Paucis interiectis de Philocrate locutus ,,
ipse sibi tribuit culpam , simplicitatis obtentu propositi
sui vafritiem tegens dicendo : *Quare perditus ille, qui* ,,
fidē suam pretio venalem habuit, hoc modo me fefellit: non ,,
autem dixit, *Me quoque:* ne vniuersum institutum domi
natum & elaboratum videretur. Ita quidem alia præ-
tendit ac dicit, alia spectat & molitur Demosthenes : ac
deinceps per totam Orationem id facit , & in
reliquis, vsque ad finem contentionis vniuersæ. Atque
hoc tibi Iudicialium orationum fuerit exemplum ; quæ
figurâ quadam aliud prætendunt , aliud moliuntur.
Suasorii verò generis artificium idem Demosthenes per VIII.
totam *de Curiis* orationem nobis ostendit : Negotium *Pag.46.*
est huiusmodi. Athenienses vehementer erant in regem
Persarum concitati Oratorum concionibus , extollen-
tium ipsos, maiorumque laudibus inflantium, rerum ge-
starum memoriâ contra barbaros renouatâ : sed in bello
contra Philippum Macedonum regem suscipiendo sunt
segniores. At Demosthenes his contraria studet ; cum
rege Persarum ipsos bellare non vult, cum Philippo ve-
ro, vult. Vides geminos scopos sibi contrarios. Quâ ra-
tione igitur in his tractandis versatur ? Duplici vtitur
schemate : aduersus regem non negat pugnandum, sed
ait nondum esse opportunum. Si enim apertè suasisset,
ne pugnarent, animos illorum à se alienasset, illique au-
dire ipsum recusassent ; cum toto animi impetu ad bel-
lum ferrentur. Dicit ergo, bellum esse quidem geren-
dum, concedens ipsis quod vellent ; sed prius ad bellum
necessaria esse comparanda, vt minore cum periculo, &
iustiore de caussa bellum moueretur, non sine quodam
artificio id ita narrans. Sciebat enim quod morâ & pro-
crastinatione animi impetus hebesceret.[a] Atque sta-
tim à procœmio, ne videretur regis partibus studere: *Ego*
communem omnium Græcorum hostem esse regem existi- ,,
mo: Non tamen ideò suaserim vobis, vt soli, sine aliis, bel- ,,

lum aduersus ipsum suscipiatis: Ita impetum ipsorum refrenat, eadem vtens arte, qua *Thucydides* : Apud quem, Archidamus vir, vt ait, prudens & modestus; cum vidisset Lacedæmonios, & Peloponnesios libidine belligerandi cum Atheniensibus inflammatos : non dehortatur ipsos à bello (sciebat enim non parituros) sed monet, ne id modo suscipiant ; ac prius , quæ belli vsus postulat, apparent. Ita quidem Demosthenes , vt diximus ad exemplar Thucydidis concitatos ipsorum animos refrenat. Docet autem mores oratione esse potiores. Atque ita vtrique sermoni artificiose finem imponit Demosthenes . Quod Regi nondum mouendum sit bellum : eo autem apparatu , qui est contra Regem, opus esse aduersus Philippum. Sic in tota illa oratione Deliberatiua, aliud dicit, aliud spectat, & varia inter se argumenta commiscentur. Habes duo hæc controuersiarum exempla , aliud dicentium , aliud probare volentium , quorum illud quidem generis *Iudicialis*, hoc verò est *Deliberatiui*.

Thucydides lib. 1.

IX. *Plato.*

Cum autem eorum, quæ ad Deliberatiuum & Iudiciale genus pertinent, meminerimus; accipe & à Platone variarum exempla disputationum inter se commistarum , & quodammodo ex omnibus oratoriæ facultatis partibus contractarum . *Socratis Apologia* , vt inscriptio indicat, defensionem eius pollicetur ; sed & accusationem continet Atheniensium ; quod talem virum [capitalis] criminis reum peregerint; & accusationis acerbitas, defensionis lenitudine tegitur : Quibus enim ipsum [Socratem] defendit, eisdem Athenienses accusat. Atque hæc est duorum inter se argumentorum coniunctio: quibus tertium accedit, *De Socratis laude* Oratio, in qua si quid molestiarum [aut parti aduersæ odiosum] inest, defensionis excusatur necessitate ; [quod defensioni laus Socratis necessariò videretur coniungi.] Atque hæc tertia est accessio, & materiæ incrementum. Sunt autem duo Iudicialis generis argumenta sibi cohærentia, *Excusatio & Accusatio* : tertium verò *Laudatiui* generis est *laus Socratis*. Quarta accessio est, in qua præcipuum continetur Platonis argumentum & scopus ; quæ quidem in

secom-

se complectitur Suasorii generis facultatem; nihilominus tamen & philosophicam speculationem. Ostendit enim hic libellus, qualem oporteat esse Philosophum. Quod Rhetori quidem suasorio generi asscriberetur, Philosopho verò *placitum ac decretum* nuncuparetur, quod talem velit esse Philosophum, qualis in Apologia Socrates describitur. Hinc quatuor argumentorũ commistionem imitatus Demosthenes in oratione *Pro corona*, eius exemplum edidit. Nam excusatione ea purgat, de quibus accusabatur: & Accusatione reos agit iniuriarum & incommodorum authores: & non obscurè encomio demonstrat, cum sit corona dignus: & dogmate & regulis (velut in Iuridicialibus & Politicis,) qualem conueniat esse virum ciuilem, & eum, qui vtile Reip. consilium daturus sit, ostendit. Refert autem ipse sine vllis ambagibus quæ, & qualia faciat bonus ille & probus [vt iactat] Æschines. Hæc de Demosthene & Platone. Cæterum & Thucydides duo commiscet argumenta, in *Funebri* inscripta oratione. Est enim demonstratiui generis *funebris oratio*, cui tamen & deliberatiuum genus admiscetur. Non enim minus laudat defunctos, quam viuos ad bellum hortatur; quod quodammodo facere cogitur: Ipse enim Pericles, qui funebrem orationem recitat, author belli fuerat. Præterea cum tria sint orationis funebris capita, *laus, lamentatio, & consolatio*; horum vnum negligit, nimirum lamentationem. Non enim conducebat suadenti, & hortanti lamentari, vt ipse Thucydides his verbis testatur: *Quapropter parentes horum, (quotquot nunc adestis) non tam deplorabo quam consolabor.* Quod & ita fieri oportebat: cum initio belli hæc haberetur oratio, quâ si primos in bello defunctos esset miseratus, eorum qui pugnaturi erant, animos effecisset ignauos & formidolosos. Atq; hic est duplicati illius argumenti vsus. Quomodo autem hęc ita inter se constructa miscuerit, & quomodo se miscuisse ipsemet fateatur, videamus. In ipsa enim cõplexione ars schematis est sita. Caput encomii est, prosapiæ, maiorumq; laudem explicans oratio: Ideoq;, qui ad bella hortãtur, dũ maiorũ gesta recensẽtur, animũ addunt auditorib. Ita fit, vt superiorũ laus non

Demosth. De corona Oratio.

X.

Thucydidis funebris oratio. *Pag. 47.*

Funebrium tria capita.

parum profit cohortari volentibus. Adhæc ex præcip encomii seu laudatiui generis partibus est collatio; q cum viris illustribus & probatis, quos laudamus, comp rantur. Sed & in suasoriis facile bellum esse, ex suorum aduersariorum comparatione facile quis demonst Quapropter comparatione adhibitâ, simul & laudat nem & cohortationem conficit. Hoc enim in ipso o tionis principio erat pollicitus, quod & in fine præst vbi & capitum seu scoporum ordinem commutat, d monstrans cohortationem Oratori esse potiorem lau Est autem hæc eius Oratio: *Quo autem studio, atque in dustriâ, quibusque modis ad hanc amplitudinem* perue *rimus, vbi prius indicauero; veniam ad horum* [propt defunctorum] *laudem: quod existimem in præsens non alienū hæc referri; nec inutile: vniuersum populum tam ues quam inquilinos hæc audire.* Atque hæc initio: pro dente verò Oratione, vbi varia inter se mista declara hæc adiungit: *Hac de caussa prolixior fui in iis, qua Rempub. spectant, explicandis, vt docerem in primis, nob non esse idem,* [sed maius] *præmium in hoc certamine p positum, quam, quibus nihil horum est; quæ in nostra Re publica sunt præstantissima. Deinde, vt simul laudatio rum, de quibus nobis sermo est institutus, argumenti illustriorem faceremus.* Hoc enim: *in præsens non esse ali num hæc referri*: Laudatiui generis est. Est enim i laudatione primarium. Et: *nec inutile esse vniuersum populum tam ciues, quam inquilinos hæc audire*; suasor generis est: præcipuus enim in suasione scopus est, vtil *Vt docerem in primis, nobis non esse idem* [sed maius] pr *mium in hoc certamine propositum, quam, quib. nihil h rum est*; suasoriæ orationis probationem continet. H ex Thucydide.

Euripides. XI. Sed & *Euripides* Poëta oratione vtitur figuratâ in dramate, quæ fabula est *de Menalippe sapiente*. Atq ipsum schema geminatur, tum ipsius poëtæ, tum pers næ loquentis Menalippes ratione. Discipulus enim fu rat Anaxagoræ Euripides, cuius dogma seu placitum

ὁμοιομερειῶν. fuit; *quod essent omnia simul*. Postero tempore etsi à So crate melius institutus, voluit tamen (vt mihi videtur

Anax-

Anaxagoræ sententiæ, in suis fabulis, mentionem facere, ac protulit hoc ipsius dogma in Tragœdia, quam *Menalippen sapientem* appellat. Ac principium quidem orationis, eius erga præceptorem insinuat beneuolentiam: sic enim Menalippe: *Non est mea hæc sententia, sed quam à matre accepi.* Atq; hęc est Poëtæ Euripidis *ratione figurata* oratio: Illa verò Menalippes: *Quis pueros exposuit inter patris armenta?* Pater autem existimans esse prodigium, censet pueros esse comburendos. Ipsa verò Menalippe, vt pueros seruet, philosophica ratione non esse prodigium declarat, atque ita, dum propositum tuetur, admonitionis specie ac figura philosophatur. *Diodorus lib. 1. Bibliotheca.*

Comœdiam quoque, vt videre est apud *Aristophanem, Cratinum & Eupolim*, in suis actibus de Reipub. administratione tractare ac disputare, quid refert dicere? Siquidem Comœdia ipsa, ludicra & iocosa præ se ferens seria tractat. Egregius autem ille Xenophon, quomodo in sua Pædia, (dum vult Persarum plebeios eisdem cum nobilitate vti armis; atq; iterum, dum cupit cõmune virtutis præmiũ bellicosissimo cuiq; statuere;) apud nobilitatẽ quidẽ persona Cyri disserit, velut ipsis gratificari studens; apud plebem verò velut commodis ipsorum consulens, in vtraque oratione; dicere iam omitto. In ipsis autem Anabaseos lib. suspicantur milites aduersus Regem expeditionem esse, & Cyrum sequi amplius recusant: Clearchus verò apud milites concionem habens, profitetur quidem coram militibus se quocunque terrarum secuturum; sed in oratione necessariò manendum astruit, secutus Homeri Phœnicem. Etenim ille in suis cohortationibus præ se fert, assentiri se argumento orationis Achillis; quod fieri nequaquam possit vt maneat, ipso Achille discedente, sed omninò eum sit secuturus. In rationibus autem reddendis, cur ab Achille diuelli non possit; manendum esse Achilli astutè probare conatur: atque ita qui videtur ostendere cur manendum non sit; ei ipsa cupit sibi gratias referri pro beneficiis in ipsum collatis, quem educauerat, & instituerat; qua oratione etiam Agamemnoni gratificatur. Quod autem hæc fuerit eius animi sententia, quam hoc schemate voluit oc-

Comici.

XII.

Pag. 48.

Il. 9. v. 433.

cultare, ipsemet Achilles explicat: Quam consuetudinem Homerus obseruat; omnesque alii, qui hoc figuræ genus tractant, id efficiunt, vt, respondentium verbis, eorum qui ante locuti sint, artem ac dicendi figuram arguat. Dicit igitur Achilles:

Il.10.v.608 *Noli me lacrymis turbare, vt fautor Atridæ*
Gratificere tuo.——

Vides vt artem & dissimulationem magistri discipulis detexerit, ostendens omnia, vt Agamemnoni gratificaretur, vtque animum Achillis leniret. Deinde quia beneficia in ipsum collata recensuerat Phœnix, obliqua oratione diluit expostulationem:

Cum regni mecum partem vel nomen haberes.

XII. Atque hæc sint exempla Oratoris aliud molientis, aliud dicentis.] Restat vt dicamus de his, qui suæ sententiæ & opinioni contraria dicunt: quandoquidem hæc dicendi ratio, schema continet absolutissimum. In primis quæ apud Homerum sunt in medium adducamus, aliasque figuratas orationes proponamus; quæ in eo consistunt, vt quis idem cum alio dicere videatur, cum tamen aliud sibi probandum sumat: atque aliis aduersari putetur: (vt in alio libro disputationum figuratarum argumentis & probationibus adhibitis doceo) cum tamen eo detecto caussam prodat. Horum exempla sint, quæ libro II. Iliados leguntur, vbi Vlysses & Nestor Græcorum exercitum retinent; qui quidem ambo non solum in eandem sententiam loqui, verum etiam idem plane dicere videntur.

Ilia. β.289. *Pectore ita pueri & muliebria corda gerentes,*
Ad caros cupiunt natos patriamq; reuerti.

Hæc Vlysses: At Nestor:

vers.337. *Mollibus assimiles pueris, qui bellica numquam*
Munera militiæ, sed tantum ludicra curant.

Rursus Vlysses:

vers. 287. *Non stant promissis, tibi quæ iurata dederunt*
Diuite cornipedum cum te sequerentur ab Argis.

Deinde Nestor:

vers. 340. *Promissa toties vbi nunc in prælia vires?*
Fœdera vbi? & dextris data sacramenta leuatis?

Rursus Vlysses Calchantis vaticinium refert, & prodigium de Dracone, & de passeris pullis in Aulide:

A dextra Pater immenso splendore coruscans. Ibid. v'.v. 308.

At Nestor:

Affulsit nobis lætantibus omine dextro. vers. 350.

Vnde multis præbita est disputandi occasio, vter in his Orator fuerit præstantior, Vlysses an Nestor? Et testem vtrique sane citant Homerum affirmantem quod Vlyssem quidem laudaret populus, Nestorem verò Agamemnon. Populus enim

Laudat diuini sermonem miles Vlyssis. vers. 335.

De hoc verò Agamemnon:

O vtinam tales mihi Dii bis quinq; dedissent. vers. 372.

Ac multa quidem alia, dum hos inter se comparant, proferre solent. In eo autem consistit artificium, quod non idem argumentum, eundemq; scopum respiciant, nedum eadem dicant. Commētum autem hoc tanquam [ingenii] luctamen auditoribus proponitur. At qua in re sita est istius commenti vis? XIV. Vlysses quidem retinere vult Græcos abire iam gestientes: Nestor verò detentos ab Vlysse, & manere persuasos, in hostem ducere vult, quosq; sub proprio suo Duce. Neq; idem est ipsi orationis scopus, qui Vlyssi. Ridiculus enim esset, si manere persuasis eandem rem dicendo inculcaret. Quod igitur est argumentum & scopus Nestoris?

Atrida, has acies nunc ordine rite locato: vers. 362.
Ordine stet gens vna suo, tribus vno suo stet,
Gentilis ferat auxilium sibi sanguine iuncto.

Et quæ deinceps sequuntur. Placet verò admodum Agamemnoni Nestoris oratio: Quod enim summopere desiderat, id Nestor conficit. Vult ipsos Græcos manus conserere. Quapropter & eius rei periculum facere voluit, [dicens]

Ergo age nunc Graii persuasi tela capessant.

Hac de caussa laudat Nestorem, & optat vt omnes tam Duces, quam militum vulgus eodem modo sibi habeat consentientes, dum inquit;

Atq; vtinam tales mihi Dii bis quinq; dedissent. vers. 372.

Hic profectò etiam cum Græcos consolatur, Achillis caussa indignantes & dolentes, suum fatetur peccatum, hisce adiunctis;

Vnius ob pulcræ contendi iura puellæ
Rixis cum forti temere heu congressus Achille
At si tempus erit qua mutua nostra redibit,
Gratia, nempe cadent subito altæ mœnia Troiæ.

Pag. 49. Est igitur hac in re orationis artificium? Cum videret Græcos Vlyssis oratione adductos, vt manendum sibi putarent, aliaque, de armis vnanimiter capiendis, adiuncturus esset: eadem pæne verba, quæ fidem ipsis fecerant, vsurpat; vt, cum viderentur esse eadem quæ probauerant, clanculum ad sui propositi materiam veniret. Sit hoc tibi exemplum eorum, qui eadem cum aliis dicere videntur, diuersa tamen probare nituntur.

XV. Diomedes autem quid sibi vult, dum Agamemnoni è dolore laboranti conuitia facit? Importunè enim quispiam existimet dicta, & parum conuenienter eius sententiæ, & reuerentiæ quam initio adhibet.

Ilia. 9. v. 32. *Atrida, si verba tibi nunc stulta loquenti*
Acrius obsistam, ne bilem traxeris vllam.

Procemium quidem est viri lenis, qui sequentis orationis libertatem vtilitatis caussa adhibitam mitigat & excusat. Subdit autem:

Ibid. v. 34. *Tu nunc è Danaûm populo mihi primus es ausus*
Exprobrare animi virtutem, & dicere mollem,
Imbellem, ignauumque vocans coram omnibus istis,
Tam senibus quam robusto florentibus æuo.
Dicere nec metuam: Tibi Iuppiter optimus, vnum
E geminis quibus ornauit te rebus, vt esses
Maximus imperio, tribuit: sed inclytus esses
Viribus, atque animi superares robore cunctos.
Non dedit: atqui hæc est in bello maxima virtus.

Hæc igitur quomodo inter se consentiunt, Diomedem Agamemnoni in aduersitate præteritas exprobrare iniurias, qui conuitium ipsius moderatè antea tulerat, & Sthenelum Agamemnoni infensum sic increpauerat?

Il. Δ. v. 412. *Quam tacuisse tibi melius fuit altaque magni*

Principis

Principis ad sacram duxisse silentia vocem?
Nec merito magno succenseat vllus Atridæ. Il. δ. v. 412.
Culpatumue velit, me iudice. ——

Et quis dicat, ideo Diomedem hæc facere, quod inter cæteros in pugna optime se gesserit, declarat virum rerum imperitum parum moderate vsum prosperitate. Quid igitur hæc sibi volunt? Maxima hæc Agamemnonis accusatio à Diomede instituta, Regi patrocinatur. Cum enim vellet in gratiam eius persuadere Græcis ne discederent, simulata in ipsum ira; & dicendi libertate; ipsos, vt manerent, hortatur: &, velut indigne ferens, quod Agamemnon crederet, Græcis posse persuaderi, vt nauibus in patriam redirent; hac orationis libertate apud ipsum vtitur, & conuitiis suæ caussæ argumentum artificiose coniungit:

Improbe degenerem sperasti posse notari Il. 9. v. 40.
Omnibus è Danais, qui te & tua dicta probaret?

Et quæ deinceps commemorat; iubens Agamemnonem, si videatur, nauigio discedere. Græcos autem non posse adduci vt abirent, affirmabat. Tandem verò iuueniliter admodum se iactans:

Ipse licet magnus turba comitante Mycenas, Ibid. v. 44.
Et patrium redeas Diis non renuentibus Argos:
Certe ego cum Sthenelo, vel solus ad alta resistam
Pergama, dum Troas ferro excindamus, & vrbem vers. 48.
Numine diuorum freti, quibus inclyta magna
Venimus huc ducibus ruituri mœnia Troiæ.

Hoc tibi habeto exemplum patrocinantis ei, quem accusat, figuratæ dictionis auxilio. Nestor autem, qui Diomedi in dicendo successit, quidnam agat, videamus, & orationis artificium inquiramus; si prius considerauerimus, quæ esset orationis futura absurditas, si absque figura intelligatur. Laudat siquidem ob prædicta Diomedem; sic tamen laudat, vt non omnia ipsum oratione persecutum dicat, cuius rei caussam in ætatem [iuuenilem] reiicit: Pollicetur autem ipse dicturum se, & omnia enarraturum. Deinde longo vsus prooemio, cum in varias se formas vertisset, quasi nouo & admirabili dicendi genere delectatus, ad stationes mittit excubitores: & XVI.

Agamemnoni suadet, vt cœnam adornet senioribus; vt ibi, multis sua consilia proferentibus, quæ prudentissime dicerentur, Agamemnon deligat. Hæc prima fronte absurda videntur auditu. Sed sciendum, quod & ipse Nestor non sine figura loquatur, & repetat se Diomedis dicta, non quidem qua sententia Diomedes ea dixerat: sed, vt suis rationibus conferre existimabat. Diomedes enim, vt Agamemnoni gratificaretur, cum ipso iurgabat: Nestor autem laudabat eius in dicendo libertatem, perinde ac si iure Agamemnoni conuitia dixisset. Quorsum igitur hæc tendunt? Adducere conatur Agamemnonem, vt Achilli supplicet, ideoque adolescentis in dicendo libertatem approbat;

Ilia. 9. v. 56. *Nondum colloquio tamen huic imponere finem*
Fas nostro: & quamuis iuuenili ætate decorus,
Vincit laude tamen tua nunc Prudentia Regem.

Ibid. v. 60. *Ergo age, qui senior te sum tot euntibus annis*
Post te quidquid erit dicendum, dicere pergam.

Verba adhibet accommoda. Illud enim ἐξείπω,
Eloquar, & omnia persequar.

Velut abditæ cuiusdam Orationis significationem habet:

Nec quisquam secus accipiens mea dicta reuellat,
Quæ dicam, non ipse etiam Princeps Agamemnon.

Deinde rursum redit ad schema, seu figuratum loquendi genus, veluti communi decreto perstringens Agamemnonem:

Il. 9. v. 63. *Flagitiosus is est, sceleratus, inutilis, excors,*
Quisquis amat populis bella intestina mouere.

Adhæc, cum ostendisset Agamemnoni orationis vehementiam ac impetum; traducere ipsum & palam redarguere supersedit: sed dimisit natu minores; ne ipsis audientibus Agamemnon reprehensus pudore afficeretur:

Pag. 56.
Ilia. 9. v. 65. *Nunc qua suadenti recte parere necesse est,*
Corpora curemus, custodibus ante paratis
E numero iuuenum, qui muros scilicet extra
Pro fossa excubias peragant.

Deinde

Deinde missa iuuentute, conuentum agere sibi hisce verbis molitur, orationis libertati aptum & congruentem:

Atrida, quod opus nequaquam turpe putaris,
Communem procerum primoribus instrue cœnam;
Quod credas tibi præcipua virtute decorum.

Mox ait:

Illis vt multis præfectus es vnus, habebis
Multos quos audire queas, vt & optima possis vers. 74.
Eligere, & consulta sequi. ——

Post aliud obtendens, quasi eadem de re iterum disseeret, obscure indicat cur necesse sit Achilli supplicare; vehementiaque orationis Agamemnona sic aggreditur:

—— Quo tempore nostris vers. 75.
Consilia adferri cuperem pulcherrima rebus,
Quando tot hostiles non longe à nauibus ignes
Cernimus accensos. tum lætus quis queat esse?

Infert tandem supplicandi necessitatem, vt quæ ne dilationem quidem vllam patiatur, sed quamprimum fieri oporteat:

Nox hæc, aut seruet, vel nos male perdat Achiuos. vers. 78.

Hæc publice locutus, maioribus natu iam solis & segregatis, veluti rem ipsam aperiens, quæ longius commemorare ac referre nihil est necesse, schemate valere iusso, omnia perspicue ac dilucide exprimit:

Aggredior quam nunc, vt erit, sic esse videtur vers. 99.
Optima de nostris sententia rebus;
Et qua nemo alius possit meliora referre:
Qualis & illa fuit nuper, quam diximus illo
Tempore, quo forti Briseida solus Achilli
Præreptam, abductamq; viro in tua castra tulisti;
Materiem præbens iræ, caussamq; furoris,
Me tamen inuito, & contraria multa loquente
Ne faceres: at tu præceps & feruidus ira,
Per tua facta virum (quo non est fortior alter,
Quem sibi honorandum Dii confiteantur & ipsi)
Ipse nec es veritus cara spoliare puella,
Nec Danaûm populo tantas inducere clades.

Concludit denique:

Il. 9. v. 112. *Omnia nunc igitur circumspiciamus, vt ipsum*
Et quibus officiis placemus, qualibus autem
Muneribus, quo verborum captemus honore.

Atque his admonitionibus obtemperandum sibi duxit Agamemnon. Sit hæc igitur nobis figuratæ orationis forma, quæ aliud quam dicere conatur, prætexat ac fingat.

XVII. Nunc ad reliquam orationis speciem redeamus, quæ contrariis vtatur argumentis quam propositum erat: & contraria iis quæ præponuntur, probare nititur. Huius exemplum sit Agamemnonis iterum apud eundem Homerum oratio: qua Græcos probat atque explorat verbis; & rei qua de agitur ex repugnantibus specimen exhibet: scopo quodam interim orationi suæ proposito sic fere:

Ilia. β. v. 72. *Verum agite armati veniant iubeamus Achiui:*
Protinus aggrediar verbis tentantibus ipsos,
Classem aptent patriam repetendo: & protinus istam
Linquamus terras: at vos prohibete volentes
Quâ pote, nunc aliis placidisq́ obsistite verbis.

Artificium nimirum adhibet, debilia in concionem ac leuia confirmationis proferens argumenta, contradicendi præbita occasione iis qui vellent aduersari. Dicet etiam interdum quæ facile queant inuerti ac commutari. Rursum verba Poëtæ recitemus:

Iliad. 9. *Iuppiter ærumnis deiectam affligit acerbo*
Vulnere crudelis nimium mihi, sæuus, & atrox:
Qui mihi spondebat nutu, nos Pergama nostris
Capturos manibus. ——

Quis Agamemnoni contradicere potuisset, si quid promisit etiam annuit Iuppiter. Nutus enim maximum esse fidei diuinæ signum, dictis se staturum ipse apud Homerum testatur:

Il. α. v. 524. *Firmabo æternum promissa fidelia nutu.*
Hoc etenim signo Diis immortalibus exstat
Præcipuo mea certa fides, mea nota voluntas.
Non etenim vlterius cuiquam est reuocabile fatum
Terrifica simul annuero de vertice frontis.

Si

Si igitur Iuppiter promisit & annuit. cur hinc Agamemnon, vis nauigare? Dein subiicit Poëta:

Nunc tanto amisso populo, sine nomine laudum, Il. β. v. 112.
Indecorem, patrias iubet hinc redeamus ad oras. & Il. ι. 31.

Rursus aduersandi ansam, quando dixit [*cum infamia*] præbet, iure enim ipsi quis contradixerit, non esse discedendum cum dedecore. Sequitur deinceps:

Sic etenim cordi esse Ioui. ___ vers. 23.

Vocem ipsam si consideremus, patebit hæc velut coniecturas, non demonstrationes manifestas adferri. Subiungit:

Qui Deus innumeras bellis euerterit vrbes,
Euertetq; alias deinceps, cui maxima virtus. vers. 24.

Ad quæ rursum quis respondeat: Quod si euertit vrbes, & euertet, confidendum potius Ioui & manendum. Quod verò subiicit, admodum est ad inuertendum facile, atque adeo vtrique parti commune, quo & aduersarius vtatur:

Turpe ait hæc nostros olim meminisse nepotes,
Frustra sit populum tantum, & tot millia Graiûm Il. β. v. 119.
Tam gessisse viris lacrymosum, & inutile bellum.

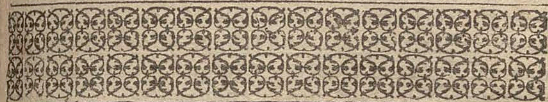
Hoc enim ipsum turpe & is, qui manendum censet, adducit; atque hæc eadem Vlysses alibi dicit. Finis autem orationis manifestè declarat, eum qui dicit, proposito contraria moliri.

Quare agite, vnanimi sensu consulta probate, Ilia. 9. v. 26.
Suadeo, perficite, & vestras conscendite naues
Vt patria dulces cuncti redeamus ad oras.

Turpitudo enim dictionis magis retinet Græcos, quam ad discedendum inducit. Hoc certè nomine Iuno vtitur ad Mineruam; hoc nomine Minerua ad Vlyssem; hoc nomine Vlysses ad ipsas copias; & Agamemnon ad Achillem hoc nomine est vsus. Et Homerus vbique plane hoc nomen, tanquam rei turpis, quod timiditatem notet, vsurpat. Hac ratione ea prætendit, quæ refellendi ansam quodammodo porrigunt aduersariis, quæque facile diluuntur: & commutabilia, ac pugnantia dicit. Superest vt doceamus, quô occultarit schema artificio. At Pag. 51. XVIII.

quæ fuit huius rei ars? Animi habitum & vultum indi- [*proposito conuenientem.*] Nam veluti indignabundus orationem habet, & à Iouis accusatione, ac conuitiis in Deum initium duxit; atque ita auditorem fefellit. Existimabant enim, qui intererant, eum, præ animi impotentia, oratione accurata vti non posse; sed perturbatus hæc effundere. Hæc ipsa via ac ratio est vtendi figuris oratione, quam maxime id tegere ac dissimulare. Habet itaque fidei complexionem, quæ figurarum est matrix, Magnitudo: quæ in simplici dixeris argumento, dicitur eadem in obliquo & callido sermone, figuram termina-re, comparando priuatam contentionem cum publica, vt iam è Demosthene, Thucydide, & Platone cognosce-re licuit, adhibere nimirum quæ solutu facilia si-promptisque ad inuertendum vti, quæsito interim per-turbati animi colore ac specie. Denique illud semel te-nendum Figuras non esse nominum impedimenta, qua-lia sint quæ ambiguæ dicuntur, sed integræ contentiones sunt arte complexionis digestæ. Simplex est enim ef-fectus Figurarum: structura verò & compositio sin-gulorum capitum vt à simplicibus oritur, finit obliquus ac circumscribit orationes.

DIO-

DIONYSII HALICARNASSEI DE FIGVRATIS ORATIONIBVS TRACTATVS ALTER.

Interprete Guilielmo Gratio Brugensi, S. I.

Asserere quidam audent, nullam omninò esse figuratam Orationem. Aut enim simplici, & recta Oratione vtendum aiunt, vel omninò nulla. Quæ enim vtilitas ex Oratione, in qua subintelligendum quid relinquatur. Si enim auditor orationem intelligat id ei satis est; si verò non intelligit, dicenti nihil prodest. Nos autem tantum ab Eloquentiæ munere abesse dicimus, qui figuratum Orationis genus nullum dari dicit: vt contra nullam Orationem dari vel sine figura, vel simplicem quoq; nullam dari asseramus: ab iis quæ nobiscum nata sunt & ipso vsu comparata exordiamur. Nulla instituitur sine figurato dicendi modo compellatio. Alius enim benigne & amice alloquitur, alius verecunde, hilariter alius: quidam cauillando; nō nemo denique admirando salutat. Vocationes ad proprias cœnas indigent figura. neq; enim omnes æquali salutare modo consueuimus, verum etiam apta singulis nomina titulosq; tribuimus. In exactione mutui, nō semper eadem procedendū via, sed & modū & decentiā in reposcēdo seruare oportet. Pag. Gr. Wech. 51. I.

Interdum enim asperius extorquendum; nonnunquam benigne vel prætextu alio fenus est repetendum: & vt breuiter perstringam, ipsa Ironiæ species, signum quoddam est figuratæ Orationis. Itaque non tantum demonstratiuo aut deliberatiuo dicendi genere, sed & in Orationibus quibus Ius disceptatur locum habere ostendimus.

II. Verbi gratia; qui dicere cupit, vel eleganter ad persuasionem dicit, vel alia ab iis quæ profert consequi intendit, aut omnino contrariam ab iis, quæ obtinere vult, structuram ordinat Orationis. Horum omnium exempla doctus Homerus abunde suppeditat. Eum enim qui venustam, & elegantem sectatur Orationem in Iride, Neptuno Ioui infenso exhibet. Iris quo tutior sit Oratio, monet vt decenter loquatur, traditque præcipiti libertate Neptuno artificiosam quandam ad id admonitionem, dum ait:

Iliad. ó. *Hæc ego ceruleis splendens Neptune capillis,*
Defero verba Ioui fortissima, duraq; patri.
An quid mutandum? ——

Quomodo Iris Neptuno culto verborum apparatu persuadere conetur animaduerte. Laudibus enim primo sibi obstringit, vt aurem Orationi accommodet. Deinde de vno Iouis nomine minas addit, Iouis verba se afferre significans Eius verò, quia aliud quam profert intendit, exemplo esto Thetidis ad Achillem Oratio, à ratione fortassis aliena figuram ignoranti, sed perspicacius rem intuenti, maxime conformis. Ipsa enim dum ob Patrocli mortem mœstum solatur filium sic ait:

Dulce est fœmineis misceri amplexibus. ——

Ecquidnam materna ista admonitione indecentius? verum ex affectu matris obscure indicat delitiis nequaquam esse indulgendum: verum Briseidis amorem in memoriam reuocandum, quod Iuppiter ipsi succurrerit, ad quam recuperandam multa sit Græcorum passus exercitus. Ne igitur exprobret, aut exprobrare videatur muliebres amores, profert in medium, quasi doloris omnis lenimentum.

III. Clarius verò hoc dicendi genus in
verſ. 32. Diomedis ad Agamemnonem Oratione patebit, cum Græcorum animos ad figuram capessendam sollicitat:

Atride insipiens ego tecum prælia inibo, Iliad.i.v.32
Acrius obsistens: iram depone ferocem.
Graiorum in castris primus mihi probra dedisti,
Imbecillemq; animum mihi, lentaq; pectora dicens.
Hoc verò Graci norunt, iuuenesq; senesq;:
Ast vtrimq; tibi donauit Iuppiter; inde
Sceptra tenere manu, maiestatemq; verendam,
Inde autem vires, quæ gloria summa negauit.
Sperasti infelix Graiûm lentescere mentes,
Imbellesq; animos forti concedere Marti
Si tibi mens reditum suadet, patriamq; capessis:
Vade age aperta via est, consistunt littore naues,
Quæ te è Mycenis vexerunt ordine campis,
Agmina Græcorum Troiana ad castra manemus,
Donec ad exitium ducamus Pergama, & vrbem.
Sin minus, & Patrias repetat gens cætera terras,
Tum mihi cum Sthenelo mens est subsistere castris,
Et finem expectare vrbis: nos numina curant.

Hæc Oratio si nihil aliud intendit quam verba sonant, absurda omnino, & indecens sit necesse est, quid enim magis indecorum quam Regem conuitiis incessere & probris ornare? verum Diomedes vsus his verbis videtur persuadendi ratione percommoda. Orditur itaque à moliendo, & summa rei indignatione. Agamemnonem enim reprehendentem non grauate prius tulit, & Sthenelum, ei se opponentem increpauit:

Tu linguam nostris persuasus comprime verbis.
Haud equidem irascor pastori Agamemnoni plebis, Ilia.Δ.412.
Hortanti ad pugnam celeres per castra Pelasgos.

Hoc verò loco iniuriæ tenax abstrusum refricat vulnus. Si quis autem dixerit eum re bene gesta viribus suis fidere, tum contumeliosius quiddam videatur rebus secundis insolenter lasciuire. Sciendum autem id genus conuitia in Agamemnonem coniecta auri instar vtilia illi fuisse. Specie enim indignantis atque irati eidem patrocinatur: dumque Græcorum Principum animos à reditu deterrere vult, non adhortando, sed indignando id præstat. Huc enim conuitium illud pertinet:

Ilia. ι. v. 40. *Improbe, sicne aliquem sperasti posse notari*
Degenerem, fractumq; animo, belliq; fugacem
Omnibus è Danais?

Cum enim suadendo ad manendum in castris inducere potuisset; hoc modo præstat cum stomacho: si eos putas vt fugaces manere posse. Oratio verò extenditur, cum addit:

Hinc fuge, aperta via est, & iturum nemo moratur.

Neque enim iudicat eos ad manendum hortandos esse, sed ad Græcos quasi iam persuasos verba facit. Veritus autem ne reuocare videatur, cæteris quoq; reditum in patriam concedit. Et hæc quidem figura est eius, qui alia loquitur & alia intendit.

IV. Tertium figuratæ Orationis genus, quod est contraria iis, quæ dicimus intendere, in efficacissima Agamemnonis Oratione locum habet. Obseruandum autem in periculis id etiam vsu venire. Incertus enim Agamemnon quomodo Græcos armet, rei quoque incommodum profert:

Iliad. β'. 72. *Dicite quinam bellantes armemus Achiuos:*
Primum tentabo, quantum sermone licebit,
Armatisq; domum remeare iubebo carinis.
Vos verò contra, suadete insistere Marti.

Apparet hic manifesta experimenti ratio. Cum enim Achilles à Græcorum exercitu subduxisset sese, militiæ iugum subire detrectans, hic Agamemnon ductor exercitus totius, quærit quomodo sine Achille procedat, & licet videat Græcos Achilli infensos, timet tamen, ne si quid iusserit imperium recuset. Quæ cum ita sint; videamus inquit *si qua ratione Græcos armemus.* Et illud: *Verbis primo, quantum licet rem tentabo, & domum redire cum nauibus iubebo.* Si quis fortè obiiciat Agamemnonem voti compotem nequaquam esse factum, frustraque, & infeliciter hoc sermonis genere vsum, cum & Græci in patriam concesserint, is hoc eius esse artificium ignoret necesse est. Neque enim hoc dicendi modo eos cupit retinere. Verum in quo lateat artificium videamus. Cum Græci infensi essent Achilli, neque iram ostende-

ostenderent, donec discedendi vrgeret necessitas, vult eos Agamemnon indignationem perfringere, bilemque palam patefacere, & à proceribus contineri, quod & præstitum est. Prompte itaque ad reditum capessendum se expedientes, Vlysses & Nestor omnes in castris retinent: dumque hoc seriò tentat Agamemnon, figuratum hoc artificium non obscure docet, quo contraria iis quæ intendit Orator proferre consueuit. Est autem hæc Methodus planè admiranda, ac pænè absurda, nam quæ in Oratione vitia dicimus, illa virtutes esse ostendit. Porrò inter vitia à Rhetoribus recensentur facile solubilia & Reciproca argumenta. Quorum illud quidem, est debilitatis signum: hoc vero periculi; idcirco inter vtrumque versatur Agamemnon. Quemadmodum enim cum quis quæ intendit, eadem dicit, neque repugnantibus, neque iis quæ facile solui possint argumentis vti necesse est. Ita cum quis contraria iis, quæ mente concipit, pronunciat, necesse est illum, ex Orationum vitiis conficere virtutes: alioqui in contraria incidet, nec id quod intendit, persuadebit. Norunt id qui in mortis meditatione animum excolunt. Cum quis enim id consilium cœpit, vt mori certus sit (nullus enim mori expetit) verum contraria iis quæ dicit intendit. Adhæc qui amicorum oblata reiiciunt munera, tandem tamen acceptant, aliud dicunt. Docendum itaque ad soluendum facilia & retorta, & tecte quidem atque occulte dicat. Contingit enim, si manifestum esse artificium deprehendatur, auditorem artem figuramq; æmulari. Exemplum verò eius qui Solubilia promit argumenta, hoc habe: V. Pag. 53.

Qui mihi promittens sic Iuppiter annuit vltrò
Post Troiæ excidium patriis succedere tectis. Il. β'. v. 112.

Igitur si Iuppiter promisit & annuit, subsistendum fuit in castris:

Nunc me decipiens animum mutauit, & Argos
Infamem rediisse iubet. ——

Iterum includit pugnantia. Neque enim decet inglorium redire. illa quidem facile solui possunt; hæc vero manifeste retorta;

Frustra sit tantum populum, gentemq; Pelasgûm
Bellum haud affectum gerere, & committere pugnam,

Hæc sibi contradicens profert;

Turpe erit hac nostris audire nepotibus.

Structuram obserua, videbisque tortis ac solubilibus vti argumentis, idque eo propius deprehendes quo accuratius verborum expenderis artificium. Sermonem ab Affectus orditur exsuperantia, vt magis appareat doloris vehementia efferri quam consilii ratione duci.

Agamemnon ab indignatione orsus est:

Iliad. β. III. *Iuppiter ingenti damno Saturnius vrget.*

Qui ita contumeliose hominem aggreditur, in eumque tam dissonantia eructat, clarum est, ex animi quadam acerbitate loqui, affectus violentior orationis tegit structuram, quæ aliud vult, aliud loquitur.

VI. Est autem & quarta species admodum abdita, qua qui vtitur, aliam init dicendi methodum, aliterq; orationem finit, nec omnibus innotescit, quod eius figuræ Homerus exemplum præbet.

Post efficacem Agamemnonis ad Græcos orationem, Vlysses & Nestor in Græcorum exercitu retinendo occupantur. Duo autem hic occurrunt admiratione digna; Videtur Nestor nihil ex se proferre, sed eadem cum Vlysse dicere, Μεταλεθεὶς, forte μαθητὴς, vt discipulus Magistrum imitatur. Illi tamen Agamemnon omnem laudem tribuit, quasi qui Græcorum animos consilio suo subiiciat: quod absurdissimum esse ipsi etiam magistri affirmant. Dum Vlysses habita Oratione à multitudine laudatur, Agamemnon quoque, ne senex deiectiori sit animo, illi laudem suā attribuit, facitq; vti Magister solet discipulos in ludo scientiæ suæ specimen dantes, ne in fletum prorumpant, [præmiis] excitare.

*vniuersum. In vniuersum autem non idem dicendi argumentum præ manibus habet Nestor quod Vlysses; In Nestoris quidem oratione id latet artificii, quod eadem dicens non in idem desinit. Difficilem enim rem persuasurus sibi per idem argumentum viam facit.

Persuasi erant Græci ab Vlysse in castris permanere, simul & reprehensione permoti, & suauitate inducti.

Verum asperius & difficilius thema assumit Nestor, eandem tamen cum illo carpit persuadendi viam.

Vt pueri inter se iuuenes, viduaq; queruntur, Ilia. β. 389.
In patriamq; redire parant.

Sic ait Vlysses & Nestor eadem promit:

Mollibus ô similes pueris, qui bellica nunquam Iliad. β. 337.
Munera militiæ, sed tantum ludicra curant.
Promissa toties vbi nunc in prælia vires? vers. 340.
Fœdera vbi? & dextris data sacramenta leuatis?
Omnia cesserunt flammis mandata virorum.

Vlysses verò fulminis prodigium à Calchante sibi prædictum narraturus sic ait:

Sceptiger Atrida, nunc te conantur Achiui vers. 344.
Omnibus inuisum mortalibus atq; perosum
Reddere, nec meritæ decoratum nomine laudis.

Ex quo patet eos eadem vti persuadendi methodo. Argumenti tamen discrimen ipsa laudandi differentia planum facit. Vlyssi applaudit tota Græcorum cohors ob efficacem dicendi splendorem, neque castra ideo dissoluere statuunt: VII.

Graiugenæ tam plus pugnæ Martisq; laborum vers. 453.
Quam patriæ memores, quam nauibus ire per altum.

Vlterius tendit oratione sua Nestor, dum enim videt Græcos ad manendum procliues, simul Troiæ vrget excidium, nullam vtilitatem ex castris prouenire ratus, nisi ad conflictum veniatur: quod Agamemnon quęrit quam maxime: Pag. 54.

Nunc agite, & quinam celeres armemus Achiuos? Iliad. β'. 72.

Qua ratione verò absente Achille manus cominus conferendæ sint Nestor docet:

Accipe consilium; secerne per agmina passim vers. 362.
Has omnes acies, atq; ordine rite locato
Quamq; suo, gens vna suo, tribus vna suo stet
Ordine ciuis erit ciui, gentilis adhærens
Gentili, feret auxilium sibi sanguine iuncto
Sanguine coniunctus, defendet amicus amicum,
Quod si me audieris, Argiuiq;, ista monentem,
Cognosces quis dux melior, quis miles in armis:
Qualis quæq; cohors; nam per se singula quæq;

Agmina pugnabunt. ——

Id argumentum est, quod Agamemnon requirebat, & periculosa Nestoris oratio, quam quasi aliud agens adiecit:

Il. δ. v. 297. *Visne aliud dicam, memori tu mente reconde.*

Estque quasi finis concionis, quæ ad persuadendum, hanc necessariò requirebat viam. Quapropter Agamemnon compos voti factus in senis huius laudis latè effunditur:

Il. β. v. 307. *Certè, inquit, venerande senex, te plurima lingua*
Gratia commendat, prudenti pectore cunctos
Haud dubie Graios superas vincisq; loquendo,
Atq; vtinam tales mihi Dii bis quinq; dedissent
Iuppiter ipse Pater, Pallasq; & Phœbus Apollo:
Nempe breui nostris manibus caperentur, & alto
Pergama conciderent à culmine. ——

Nestoris mentem, Orationisque artificium de vrbe quantocyus expugnanda exprimit non obscurè Agamemnon, dum se consilii sui scopum attigisse ait. Verum age, vnde demonstrationis omnis vis apparebit? Nestorem nihil effecturū subueretur. Quapropter

VIII. illi in omnibus adminiculo est. Iram Græcorum ob Achillis abitum videt sibi conceptam persuadendi viam posse occludere; eam mitigare studet Agamemnon, dum se reum proclamat, & huius mali primam originem fatetur, Achillisque nomen in memoriam reuocat, quo Græcorum animos concitatos emolliat: quod patet ex sequentibus:

Vers. 375. —— *sed mihi magnam*
Iuppiter inuenit, vim materiamq; doloris
Tam male cum forti qui me commisit Achille
Vnius ob pulcra certantem iura puella:
Cuius principium certaminis omne redundat
In caput hoc: à me causam venisse fatebor:
Quod si tempus erit quo mutua nostra redibit
Gratia, & vna fides iterum deuinciet ambos
Tum non vlla dies Troia fatale superba
Differet excidium. ——

Ad commiserationem eos his dictis commouit, iramq; sedauit non mediocriter, dum sibi imputat Achillis à castris discessum. Tum Nestoris fauens sententiæ, prioribus omissis familiaritatem cum illo init:

Nunc firmare cibo tempus languentia membra — Ilia. β'. 381.
Post Marti libare decet. ——

Hoc dicto minas etiam intentat his, qui se militiæ subtraxerint:

Seu qui detrectarit opus pugnaq; laborem — vers. 391.
Seu quis ad aratas deuitans prælia naues
Restiterit, non effugiet, quin corpore sparso
Pascat aues, canibusq; inhumatus præbeat escam.

Patet figuræ ordo: Agamemnon primum ab encomio Nestoris orationi patrocinatur: tum conceptam iram demulcet, dum se deliquisse fatetur. Denique tanquam Imperium obtinens minis agit.

IX. Inter Philosophos *Plato* hanc figuram imitatus est. In cuius Symposio Alcibiades Socratis laudes decantat in fine encomii, ita Alcibiades ad Agathonem: *Vide igitur, mi Agathon, ne quod multis aliis, idem tibi contingat. Iste enim Socrates qui amatorem se esse simulat amatus euadit, ne sic ille tecum agat, vti cum omnibus egit.* Amabat igitur, [vt liquet] Alcibiades Agathonem, neque ab alio quouis amari cupiebat. Sub finem verò intertexuit excusationem quasi in laude ponens. Ipse Socrates autem artificium edisserit: *Sobrius mihi videris ô Alcibiades;* Ebrius enim è conuerso videbatur: *Nunquam alioquin tam artificiose quasi longo verborum circuitu hanc Satyricam personam induisses, nisi sobrius fuisses, hæc enim omnia à te dicta sunt, vt me & Agathonē calumnieris, vt ego tui, & nullius alterius amator sim. Id autem in orationis calcem reseruasti, quasi non huius rei gratia cætera omnia protulisses, verum non latuit nos quid sibi vellet illud tuum Satyricum figmentum.* Conabimur & post Homerica exempla declarare hanc methodum etiam Rhetoribus siue in Iudiciali, siue in demonstratiuo genere esse familiarem, nec dialogis etiam deesse.

X. Ad aliud igitur Figuratæ orationis genus stylum c
uertamus. quod quidem duplex est. Primum, quolibe
tatem siue licentiam, qua in dicendo vtimur, securo v
borum ambitu præmuniamus. Porrò priori dicendi
centia non vtimur aduersus eos, quos reprehensione d
gnos iudicamus, verum audientibus aliis, quod his
men conuenit narramus. In capite Homericæ Ilia
surripit Achilles, post hunc Calchas Vates, vterque g
Pag. 55. uiter Agamemnonem accusans, quod grassantem p
Græcorum castra luem primus inuexerit. Achilles q
dem consultoris in morem illi huius mali causam inq
tat, eamque primò quasi in ancipiti constitutus dub
inquirit, tum dicendi licentiam Calchanti præbet; V
tes Achilli se opponens causæ suspicionem aliunde c
ceptam amouet. Achilles rem inquirens accuratius p
struit viam ad malorum originem manifestandam.
triusque igitur vtrimque habitos sermones videamu
hinc quidem Achillis subtilitate in re inuestiganda
de verò Calchantis tutam & munitam responsione
tentius perscrutemur.

Ilia. α. v. 59.
Atrida, nunc ergo domum sine laude reuerti
Cogemur: si forte tamen sic posse reuerti,
Et fatum liceat præsens euadere & istam
Quæ simul exhaurit vires, in bella nec ipsos
Pestis acerba sinit Danaos superesse, sed vrgens
Nos domat, & sumptis desistere coget ab armis.
Verum age, nos aliquem callentem fata Deorum
Aut qui per sacram venientia somnia noctem
Explicet (ex ipsis siquidem sunt somnia diuis)
Cur ita nos misere deuastet Phœbus Apollo
An quia vota minus persoluimus; an quia sacris
Facta mora est? fieriq; sibi Deus ille reposcat:
Siue agnum tenerum, corpusq; recente capellâ
Arceat hanc isto placatus munere pestem
Hæc dicens, reliquis Heros assedit Achiuis.

XI. Hactenus Achilles obscure Agamemnonem m
fontem subinnuens, rem tamen totam dulcia quad
quæstione inuoluit. Rei demonstratio in eo consist
primò quidem quod ad Agamemnonem verba fac
no

non verò ad multitudinem. Cùm ait:

Atride nunc ergo domum sine laude redimus?

Dum enim eum ob Regiam dignitatem Allocutione veneratur, offensionem verborum securitate facit molliorem. Deinde subdit:

Bella simul nos longa domant, & pestis Achiuos.

Belli motor primus Agamemnon fuit Græcorum cogens exercitum. Idem bello pestem accendit. Cur verò belli istius mentionem fecit; cùr & pestis, nisi vtriusq; autorem Agamemnonem declarare voluisset? Deinde postquam palam fecit ab eo malum profluxisse, ad quæstionem venit:

Verum age nos aliquem callentem fata rogemus
Aut qui per sacram venientia somnia noctem
Explicet (ex ipsis siquidem sunt somnia Diuis)
Cur ita nos misere deuastet Phœbus Apollo.

Particula illa intensiua [τόσον vel *tantum*] addita significat veritati sibi non videri conformem eam, quam suspicatur, mali causam, sed veriorem adhuc expectat:

An quia vota minus persoluimus? an quia sacris
Facta mora est?

Admittit vel suspicatur saltem Apollinem ob vota non persoluta vel sacrificia non oblata Græcis infensum. Et hæc quidem est structura orationis Achillis. Vates verò arrepta occasione verbis Achillis insistit, vt de Agamemnone sermonem instituat, antequam rem patefaciat. Sumit autem dicendi materiam à particula τόσον, qua rem intendit:

Nec votis damnat, nec sacra reposcit Apollo. Ilia. α. v. 93.

Prius iam periculo omni occurrerat, cùm dicebat:

Æacida, dilecte Ioui, mandata profari vers. 74.
Principis, & causas irarum exponere Phœbi;
Pareo, nulla mora est, & tu promitte vicissim
Sacramenta tua fidei mihi certa futura.

His, & sequentibus additis fatetur se Regis indignationem incurrere. Addit enim:

Tu meme expositum magnis fortasse periclis vers. 78.
Auxilio cassum, verbisue, manuue relinquas.
Credo etenim nimiam quoniam exardescit in iram

Omnibus imperio qui præsidet unus Achiuis.

Dein sententiam adiungit:

vers. 81. *Semper enim Regis metuenda est ira minori.*

Tum bilis artificium intertexit:

Qui quanquam malè dissimulet, bilemq; molestam
Concoquat, & pœnam præsens in tempus omittat,
Non tamen impressæ semel obliuiscitur iræ,
Supplicio dum facta graui commissa rependat.
Dic igitur num ne iubeas sperare salutem.

Ex hoc ostendit, Agamemnoni malum omne imputandum; ac proinde ex aduerso confinia quædam his addit statim Achilles:

vers. 85. *Aude animo vates referens responsa Deorum*
Sancta per irati iuro tibi numina Phœbi
Cuius tu Danais promes oracula, Calchas,
Dum solem intueor, dum spiritus hos reget artus,
Ne no manus in te violentas ingeret vnquam
Rostratas iuxta naues, non omnibus vnus
E Danais quisquam; non si volet ipse Agamemnon
Quem præstare aliis regnandi viribus aiunt.
Tunc grauis hoc posita cœpit formidine vates.

Fatetur Poëta apertè artificium, estque hic vnicus & excellens persuadẽdi modus, rei veritate obscure subinnuere, & quadam quasi collatione, & cunctatione rei exponere in prooemio antequam vere dicas quid res.

XII. Altera restat Figura, qua alios demulcemus, alios aspere aggredimur ad maiorem securitatem, vtrique verò sub alterius nomine alterna oratione prospectum volumus. Exemplo erunt verba Vlyssis, quem Homerus populum in concionem vocantem inducit; vt in castris permaneant: quod & Agamemnon intendit. Sic igitur ait:

Pag. 56. Iliad. β'. 188. *Et quæcunq; virum reliquis virtute priorem*
Aut Regem populi celer inuenisset Vlysses,
Hunc placidis adstans verbis sic ipse monebat:
Optime sic timidum te non decet esse, sed ipsum
Te recipe, atq; tuas in pectore collige vires.
Atq; alios firma populos. nec enim tibi constat,
Atridæ magni quæ sit sententia Regis.

Hac animos nunc attentat ratione suorum,
Vt mox si qua notet mala, puniat: Ergo cauendum
(Nam neq; consilii nota est ratio omnibus huius)
Ne qua furens animo mala forte inducat Achiuis.
Magnus enim Regis furor est, atq; ira tremenda
Dilecti Superis, quem Iuppiter altus honorat
Atq; amat. Inde virum si quem de plebe videbat
Vociferans, retinensq; manu Laërtius Heros
Impulit, incutiens sceptrum, verbisq; minatus.

Hac reprehensione Vlysses etiam Reges ad concilium conuocat. Qui in hunc Homericum persuadendi campum incidit, videt Reges blando sermone compellari; populum vehementius & asperius increpari. Quod verò Homericus Vlysses præstat, nemo notat. Quæ volebat Regibus insinuari, illa populo exponebat; quæ verò vicissim volebat in populo reprehendere, Regibus aptabat. Si quæras quid populo Vlysses dixerit, audi:

Quin etiam non hîc omnes regnamus Achiui — Ilia. β'. 203.
Nec multos Regnare bonum: Rex vnicus esto,
Vnius imperium. ——

Sic modo, in quo Reges admonuerit; patet ex his:

Nec verò constat quæ sit sententia Regis:
Nunc animos tentat, mox puniet ipse suorum. — Ilia. β'. 194.

Hæc non ad plebem dicit, sed cum Regibus communicat. Fuit igitur hæc, vt liquet, ad vtrosque vtrinque alternatim communis oratio. Suo verò nomine Figuratæ huius orationis contextum adiungit Homerus: quod cuiuis legenti obuium non est. Pro sua verò humanitate id enarrat Poëta:

Sic dominans, animosq; ducum, sic castra regebat. — vers. 207.

Quid hic *dominans*? an dominorum in morem agere? Absit; verùm Orationis artificio id nomen est eius quasi explanatio, vt patet: *Dominans castra regebat*: nam artificium in ipso nomine consistit: Nunc ad priorem enunciationem Orationem conuertamus. XIII.

Demosthenes docet concinne differendum de iis, quæ
persuadere volumus: nec huius Figuræ nomen ignorat.
In hunc autem modum in Oratione *De Corona* eam
,, tractat: *Vbi Thebas legati venerint, quomodo negotium*
,, *hoc administrabitis, nunc serio admoneo, vt attentas mihi*
,, *aures accommodetis.* Addit deinde quasi Magister quis-
piam qui discipulo artis alicuius præcepta tradit: *A*
,, *Thebanis videte ne quicquam postuletis. Id enim hoc tem-*
,, *pore absurdum est, sed polliceamini vos opem illis laturos, si*
,, *iusserint, tanquam hi ad extrema redacti sint. Nos verò me-*
,, *lius quam illi. ventura prospiciamus, vt si hæc admiserint,*
,, *nobisq; paruerint, & quæ volumus consequamur, & pro di-*
,, *gnitate Reipublicæ nostræ conficiamus; si vero voto frustra-*
,, *ri contigerit, illi semetipsos accusent; nos verò nihil turpe*
,, *vel humile egisse videamur.* Modum verò alium ab iis
quæ dicimus consequendi. Idem Demosthenes in sua-
soriis Orationibus, præsertim in ea quæ *de Classibus [pu-*
blicorum munerum] inscribitur, tradit: quæ Oratio iure
merito à Rege *titulum meretur, quod primus & solus in*
eum inuehatur. In hac Orator Atheniensium sententiæ
aduersatur, qui ad bellum Persarum Regi inferendum
erant propensi, idque vnum assequi intendit, vt à bellan-
do abstineant; tegit verò hanc mentem suam, dum qua-
dam verborum elegantiâ nondum bellum mouendum
,, [Regi] suadet. Id autem ita præstat; *Ego quidem commu-*
,, *nem Græcorum hostem Regem Persarum esse existimo, non*
,, *ideo tamen suaserim vos vt soli inter omnes vos in eum*
,, *bellum suscipiatis.* Artificium adhuc subtilius apparet,
quod bellum indici vetet iis qui regnum inuadere ten-
tant. Est hoc belli iniuriam occultè tegentis. Imitatur
Thucyd. lib. in eo Archidamum apud Thucydidem. Qui cum vide-
II. belli Pelo- ret Lacedæmonios, & Peloponnesios ad bellandum
ponn. procliues, id eis volens interdicere, aperte facere minimè
audet. (nec enim paruissent) suadet itaque [aperte] non-
dum bellum esse suscipiendum, dum interea nonnun-
quam admitti cupit. Et hic quidem vnus est procedendi
XIV. modus. Alius est quibus ipsi inferre parant, iis vetat in-
ferendum Demosthenes: cum quibus verò ipsi præliari
renuunt, cum iis præliandum censet [Orator] estque hæc

oratio

oratio bifariam figurata. Ipse enim Regi nequaquam bellum vult inferri, cui ipsi tamen volunt. Philippo verò inferendum iudicat cui omninò nolunt ipsi. Hoc verò artificium [ad finem suum consequendum] instruxit Orator: Ad posterius argumentum quod attinet de non committendo prælio cum quibus ipsi volebant, & contra, suadet cum Rege quidem concertandum, sed nondum Præparatione enim ad hoc opus esse, quæ dilatio concitatiorem frangit in Regem impetum, & consilium de præparatione facienda, ad Philippum bello inuadendum omnino est idoneum. Rei veritatem ex Demosthene ita sentiente videamus: *Quod si alia ratio copiarum esset, quibus Barbari propulsarentur, alia quibus Græci, consentaneum fortasse esset nos contra illum instrui. Cum autem omnis instructionis ratio sit eadem, & eadem oporteat esse copiarum capita, vt hostes repelli possint, vt socii defendantur, vt opes nostræ conseruentur: quid tum habeamus qui se hostes fatentur, alios quærimus? At non potius aduersus hos instruimur, & illum quoque vlciscimur* [πείσῃ. For. le leg. πείσῃ vel πείσω, vt Sylburg.] *si vobis persuasero. si nos lædere instituerit.* In alia quoque Oratione occultum mentis consilium aperit: *Video vos Philippum contemnere, Regem verò vt validum hostem pertimescere. Si verò illum bello prouocare nolumus, huic verò nequaquam inferendum censeamus, aduersus quos tandem præliabimur?* Euripides quoque integræ Tragœdiæ huius figuræ structuram intertexit. In Æolo [Tragœdia] Macareus clam cum sorore rem habuit, at vt sibi consulat, Patri suadet, vt sorores fratribus in coniuges dare velit: ita communi consilio & sententia schema figuratur. *Melanippe* sapiens dicta (id enim Euripidis Tragœdiæ nomen inscribitur) à philosophando, ac propterea eius quasi *Mater* dicitur, ne improbabile videatur exercitiũ. Latet autem hic duplex Figura, vna in Poëtæ verbis, altera in Menalippes sententia, quæ Tragœdiæ persona est. Etenim *Anaxagoræ* auditor fuit Euripides. Fuit autem Anaxagoras istius sententiæ, *In omnibus omnia contineri,* quam postmodum distinxit. Postea Socratem audiuit

Pag. 57.

Initio Orat. cont. Philippũ, sed aliter paulò.

XV.

Explicat hunc locum ex Diodoro Siculo lib. 1.

I 3

Bibliothec. *Theod. Canterus lib. 1. Variar. lect. cap. 15.*

Poëta, & magis ambiguam amplexus est sententiam, profitetur igitur per Melanippem opinionem priorem:

Non sermo noster, Matris est opinio
Quod terra, cœlumq́ olim erat forma vnica.

Ita Poëta suam astruit opinionem. Melanippe à Neptuno constuprata, ab illo proles suscepit, quas illa iuxta Patris armenta exposuit. Pater filiam ex boue concepisse arbitratus, proles, tanquam monstra, flammis cremanda decreuit. Mater succurrens auxilio Parenti monstrum esse nullum per totam Tragœdiæ seriem conatur probare. Docetque in hoc dramate Euripides similiter eum qui hoc genere Figurarum proxime vtitur, oportere Figuram dissoluere cum eius schematis securitate.

Ipsa enim mater omnem saluandorum liberorum rationem iniens ait Parenti: *Si virgo corrupta proles exposuit suas verita parentem, idcirco, ne morti dabis?* Itaque consilii prætextu rem suam stabilit Melanippe.

XVI. Isocratis Oratio *Panegyrica*, eaque quæ *Philippica*, seu *ad Philippum* inscribitur, denique quæ *de Permutatione* tractat, eiusdem omninò sunt argumenti. Nam in his tribus Orationibus fuse tum Atheniensium, tum Philippi, tum suas laudes prosequitur. Atheniensium quidem, & Philippi laudationẽ & consultationẽ inuoluens, eas de industria procurat, ponitq; præconia quasi extra propositum consilii, cum in illa tanquam in scopum intendat; consilium verò extra rem tantum adferat [vt liberius in laudes prorumpat:] sibi verò ipsi [Orator] laudis materiam sub specie defensionis ad obiecta crimina desumpsit. Idẽ Demosthenes in Oratione *de Corona* præstitit; proprias enim laudes describens sui defensionem præmisit. Idem Plato in *Socratis Apologia*, cui eiusdem elogium intexuit. Idem & Xenophon in Socratis Memorabilibus: cuius causam dum suscipit, res gestas celebrat. Illorum omnium ratio est, multa argumenta simul complecti. Exempli causa, quæ Socratis est, eadem & Platonis, & Xenophontis defensio est. Oratio *de Corona* quatuor genera Causarum continet; *defensionem, accusationem, Demosthenis laudes*, qualem denique eum qui Rempublicam

blicā gerendā suscipit, esse deceat, describit. Xenophon, in quo libro se *Agesilai* res gestas narrasse fatetur, historiam omnem figurate contexit: Apud eundem Xenophontem *in Cyri Pædia*, item *in nauali expeditione* idem dicendi genus inuenias: Cupit plebem æqualiter cum honoratioribus armari.

Cum vtrisque eleganter disserit: cum his quidem eos honorans: cum illis verò, quasi cum commilitonibus, & condiscipulis decertans. In *naualı* apparatu militibus suspicantibus Cyrum expeditionem velle suscipere, & inuium quasi iter declarantibus *Clearchus omnia fausta* **promittit*. Idemque Orator in libro *de falsa legatione* aliud in Oratione prosequitur, aliud verò concludit. In eo enim maxime Figuratarum Orationum consistit Artificium, quod domesticis ac propriis apparatus alii cōmisceantur, & intexantur. Quod & Thucydides adhibuit in *Oratione Funebri* [à Pericle habita] seu *Epitaphio* cum pro Concione Athenienses ad bellum cohortaretur Epitaphii capita consilio admiscuit laudesque continet supplicatio à generis splendore, è Maiorum virtutibus orto: laudem itē continet adhortatio desumpta à comparatione contrariorum cum vtriusque Vrbis copiis. Ex his concluditur, quod in disputationis statuimus exordio tantum à vero abesse quod dicitur nullam dari Figuratam Orationem, vt contra nullus sermo sine Figura esse possit. Itaque rursus ad institutum prius redeamus. Cum Rhetorum concertatio omnis in duobus consistat, Actione scilicet & Moribus; Quæ ad mores spectant nunquam non Figuras admistas habent. Multa & varia huiusmodi exempla in quibus alia tractantur, alia concluduntur apud Homerum reperias. Neq; Briseidis Oratio sine Figura est, quæ discedens ab Agamemnone, iacentis Patrocli cadauer * spectatura prona corpori superincidens mortuum luget, Lector quidem existimat quod Patroclum luctus sui scopum statuat. Exhibet verò Poëta in hoc mulieris sapientiam, quæ in flore ætatis cum sit de irritis sibi promissis expostulat, & lugentis in morem ad Achillem se conuertit:

Pag. 58.

* *Id est, fort.* ὑποχού-μενος.

XVII.

* θρασσομένη.

— *Anima mihi charior ipsa*
Il. τ'. v. 288. *Heu qualis Patrocle iaces? viuum ipsa reliqui*
Hinc abiens, cassum inuenio te luce reuersa.
Sic mala fata malis misera mihi Iuppiter addit,
* Hæc sunt dolentis initia, post lugere pergit, speciē iusti doloris præ se ferens.
Accumulans: † cui me nuptam tribuere parentes,
Mors tulit atra virum patria pro mœnibus ausum
Decertare manu, isto tres mihi tempore fratres
Hausit acerba dies genitos ab vtroq; parente.

Hæc Achillem tangunt, qui marito occiso eam in vxorem adsciuerat, indigentque consolatione. Sequitur dein fœderum commemoratio:

vers. 595. *Tum tu ne flentem solatus es optime Graiûm*
Pollicitus dare velle operam, quo magnus Achilles
Duceret vxorem miseram me, & nauibus altis
Impositam patria secum deferret ad oras.
Atque apud insignem iuga connubialia Phthiam
Conficeret, mecum turba celebrante Hymenæum,
Myrmidonum. —

Deinde concludens Epilogo stimulum addit pollationis:

vers. 300. — *Merito ergo queror, lacrymisq; peremptum*
Prosequor. —

Achilles iustam hanc querelam auribus excipiens, ait:

Desine flens mulier, tibi namq; hac firma manebunt
Fœdera. —

XVIII. Huiusmodi enarrationes in Poëtarum passim & Oratorum scriptis, tam in Iudiciali quam Deliberatiuo dicendi genere reperiuntur. Plenæ sunt Historiæ Figuratis dictionibus, etiam in oratione simplici. Dico, inquam, & addo etiam in vulgari sermone huiusmodi artificium non deesse; vt hac ratione rem probabilem faciat auditoribus. Huius documentum præbet supplex Aiacis ad Achillem Oratio. Phœnix artificio vtitur aduersus Achillem, & gratum illi texens sermonem contrarium molitur [exitum]

Il. ι. v. 434. *Si maneat tibi tanta animo indignatio, Achilles,*
Vt nos destituas abiens, nec nauibus ignem
Hostilem auertas, atq; hinc tibi certus eundi

Est ardor; quanam hic solus ratione relinquar?

Gratum hoc Achilli audire se à Phœnice non relinquendum. Ratio deinde additur cur eos separari dedeceat: quod nempe simul à prima ætate fuerit ab illo educatis, hæc verò in contrariam hypothesin tendunt: *Esto, Achilles, dictis meis obaudiens. Te enim enutriui [paruulum] gratiam debes.* Rem ita se habere sub finem fatetur:

Verum, age, corda doma: atque animum fortissime Achilles vers. 492.
Tolle furorem animo mentem quoq; numina flectunt.

Achilles artificio cognito, figuram figuræ opponit, artem Magistri imitatus. Ita enim respondet:

Ne mihi turba animum, nec tu, rogo, fautor Atridæ.
Gratificere tuo. —— vers. 608.

His verbis exponit [Achilles] Phœnicis artificium, deinde opponit Figuram:

Mecum habita, & mediam Regni partire coronam. Ilia. l. v. 612.

Cur hæc dicat nemo non videt. Postulauerat gratiam rependi [Phœnix] cum sequentia refricabat:

Sæpe sinu medio pectus vestemq; rigasti vers. 486.
Vina vomens teneris infans nutritus ab annis.

Pueriles mores Achilli, tanquam sibi obstricto in memoriam reuocauit; Ille contra, Phœnici, ne simile quid poscas, aliud maius tibi rependam. Sic ergo Phœnix figurate locutus est, Aiax verò simplicissime cum dicat, XIX. omnium tamen est in Oratione subtilissimus. Surgit ira Pag. 59. percitus, quasi loqui plura dedignatus, ait;

Ecquis erit finis sermonis itinere in isto? vers. 621.

acriter & feruide Achillem reprehendit. Quia verò, hac libertate illum maxime supplicat, rogat, & quasi precibus cogit, mox subsequitur Oratio:

—Populus tibi, gensq; domestica, Achilles, vers. 636.
Nos sumus ex Danais. ——

Sunt autem hæc vulgaria, & simplicia nec carentia libertate. ex quibus [Achilles] arte vicissim vsus videtur magis persuasus, cum ait;

Castrorum ductor, Telamonie, Nobilis Aiax vers. 640.
Quæ deceant loqueris, & non nisi iusta profaris.

Sed mihi consurgit feruens in pectore bilis
In mentem quoties reuoco, mecumq; recordor
Quâ me ignominiâ complerit filius Atrei.

Ex his, simplicem orationem in Figuram interdum desinere est argumento, cum debitorum exactiones sine figurâ non fiant. Qui enim ab iis quib. benefecerint beneficium vicissim reposcunt, data occasione à probris abstinentes decens postulant [quod debetur.] Docetq; [alibi quidem] Poëta qui cum arte beneficium repetant, & qui sine arte. Sic Achilles matrem alloquitur:

Ilia. α. 396. *Sæpe quidem, cum paruus adhuc genitoris in aulâ*
Versarer (memini) verbis iactare solebas,
Te grande exitium diuis ex omnibus vnam
Auertisse Ioui, quando illi dura pararunt
Vincula. ——

Deinde narrationis perficit seriem, additq;:

vers. 406. *Ergo memor mater transacti temporis, illum*
Admoneas, genibusq; aduoluere. ——

Thetis his perceptis filio morem gerit, eumq; bono animo esse iubens promittit se non solum dicturam, sed & ordinem exponit:

v. 419. *Has pergo deferre Ioui, tua verba, querelas*
Fulmine gaudenti, & nubes transibo niuosas.

His promissis, vbi ad Iouem peruenit, absque vlla exprobratione, rem non sine artificio recenset:

v. 504. *Summe Pater si te in cœtu venerata Deorum*
Seu re, seu verbis fuerim, ——

Quo in officio honorem exhibuerit: non dicit, verum
XX. decenter Iouem commonefacit. Eodem modo [Chry-
* Pro θέτιν ses] sacerdos, simplicior quidem in dicendo quam *The-
Gr. est θέσιν. tis. Eleganter tamen hanc figuram expressit, sic Apolli-
ni supplicans:

v. 40. *Si tua rite meis veneratus templa sacerdos*
Muneribus fuerim, si pinguia viscera flammis
Caprarumq; boumq; adoleui, age Phœbe petenti
Hoc desiderium mihi perfice. ——

Ipse Homerus figuratæ Orationis præcepta tradit, eo quod non elegantia, sed vsu careat breuitatis. Quantum autem quandoque concedit necessitas, tantum oc-

ſo deprecatur, vt Homerus oſtendit in Oratione Mercurii ad Priamum. Hunc enim inſtar Magiſtri inſtruit, quomodo Achillem aggredi deceat, exponitq; ſupplicandi methodum:

Tu verò ingreſſus, genua amplexare ſuperbi Iliad. ω΄. 465.
Æacide, atq; per æquæ ui tibi fata parentis
Per matrem, natiq; decus venerare precator
Pectora dura, truces animos faſtumq; remittat.

Omnem obteſtandi modum ſeruat, dum genus Achillis recenſet patris quoque & matris, imò & filii mentionem facit: ſenex hiſce perceptis, artem ex arte cognouit, Achillemque aggreſſus, ac * mento [Græcorum in morem] apprehenſo ait; * γένειε; Fort. γόνυ. genu.

Eſto memor Patris, oro tuì fortiſſime Achilles.

Is neq; patris quidem, neq; matris, ſed maiorum meminit: quo multum omnino filii attribuit neceſſitudini. v. 486.

Reſtat nobis igitur illa Figura explicanda quam Homerus [& Græci Oratores] εἰκόνα vocant. XXI.

Quâ oratio ita exprimitur, vt omnibus quidem pateſiat, ſed decorum in reprehenſione ſeruatur. Multi verò ſunt, qui hoc Orationis genus, quo rerum vel perſonarum imago exprimitur, ignorant. Habet locum in Vlyſſis verbis: Quintilian. lib. 7. c. 11.

Artibus armorum præſtas, & viribus haſtæ:
Verum ego te ingenio ſupero prudente, ferendis Iliad. τ΄. 217.
Conſiliis, multo qui ſum prouectior annis.

Ecce increpationis initia, vt illud [alterius:]

Mêne Deo forma ſimilis, fortiſſime Atrides, Iliad. α. 131.
Poſſe latere putas, quas nectis fraudibus artes?
Nulla vnquam ratione mihi perſuaſeris iſtud.

Deinde mentis ſuæ adiungit ſententiam [Vlyſſes ſupra:] —— *Quocirca aduertere debes*
Hæc mea dicta animo, queis poſſis vera doceri. Il. τ. v. 220.
Temporis exigui ſpatio ſatiantur amari
Martis amore homines, cum ferro & falce manipli
In terram plures recidunt, nec plurima meſſis Pag. 60.
Conſequitur. poſtquam plus iuſta parte bilancem
Iuppiter inclinat vitæ pincerna hominumq;.

Collatio iſta, ſiue Icon eſt, conſultationis huius finis

est. Videamus quid per hanc similitudinem Homericus ille Vlysses intendat. Amarè admodum Achillem increpas occulteq; sed acriter commouet, quare & procœmium longius extenderat:

sup. *Artibus armorum præstas, & viribus hasta:*
Verum ego te ingenio supero prudente, ferendis
Consiliis, multo qui sum prouectior annis.

Ista præstatio est figuræ contentę initium: *Videmus nimium viribus tuis fidas*, *aliàs arguis illas nullas esse:* verum audi virum cui nec scientia deest, & rerum agendarum præstat experientia: Porro quid nunc in eo carpat, obserua:

Il. τ. v. 225. *Si fame quis pereat non est lugendus Achiuis:*
Quouis nempe die spectantur multa cadentum
Funera: qui duri cum cessauere labores
Condendi sub humum sunt: his quoq; qui meliores
Ingenio exiguo concludunt tempore luctum:
Qui verò è duri superant certamine Martis
Hos adhibere decet curam potusq; cibiq;:
Viribus vt validi venienti audacius hosti
Occurrant, nec quisquam alia est ratione ciendus
Ad pugnam è populo, nec alta miles Achiuum
Classe relinquendus quisquam. sed fortibus omnes
In Troas delati animis, pugnemus in hostem.

Sic ille: quasi dicat: Multi quidem ob iram tuam fato occumbunt; nunc igitur illa sublata, dignam animo tuo victoriæ spem concipe [ô Achilles.] Addo, si Græci ieiuno ventre ad prælium se conferant. Neque si ipse Iuppiter in tui gratiam illis succurrat, poterunt famelici ad victoriam reportandam perdurare. Vide igitur, ne Iouis auxilio nimium efferaris, neque temere certamen ineas; serius enim militum argueris imbecillitate:

Il. τ'. v. 221. *Nam cito mens hominum bello satiatur, & armis*
Exigua est messis, plus iusta parte bilancem
Iuppiter inclinat, vitæ pincerna hominumq;.

Vt quid hæc Iouis commemoratio? Ita fiet vt non multum cupias emolumenti ex tua ad Iouem petitione, si ieiuni manus conferamus, neque parum fortitudini tuæ admirandæ hæc temeritas derogabit. Cum hæc igitur

tur acrem quandam reprehensionem contineant, increpandi asperitatem similitudinis collatio mitigauit.

DIONYSIVS HALICARNASSEVS DE ORATORIBVS ANTIQVIS, Lysia, Isocrate, Isæo, & Dinarcho.

AD AMMÆVM.

Interprete Matthia Martinez, Middelburgio.

INGENTES ætati nostræ agendæ sunt gratiæ, optime Ammæe, tum propter alias artes, quæ iam multo quam antea melius excoluntur, tum sanè propter ciuilis Eloquentiæ exercitationem, qua vehementer homines ad magistratum ineundum promouentur. Nam superioribus temporibus antiqua illa, doctaque Oratoria facultas despecta, & multis adfecta iniuriis interiit. Iam inde enim à morte Alexandri Magni sensim deficiens paulatimque contabescens, nostra tempestate eo peruenit, vt penitus propemodum exstincta sit. Alia autem theatrali quadam impudentia infamis & contumax, in eius locum successit, quæ nec Philosophiam, nec alias humaniores artes amplexa est; at imperitam hominum multitudinem fefellit *Pag. Gr. Wech. 8*

& decepit; nec solum maiorem abundantiam, maiores
delicias, splendoremque illustriorem sectata est, verum
ipsas etiam dignitates, vrbiumque magistratus, quos do-
ctam illam Eloquentiam habere par erat, ad se rapuit, &
intolerabili se fastu iactans, eo Græciam redegit, vt pro-
digis, deprauatis, & infortunatis familiis eam similem ef-
fecerit. Nam quemadmodum in illis ingenua & prudens
vxor sedet; ingloria, cui omni supellectilis vsu interdictũ
est; vecors verò aliqua pellex, quæ alterius necem machi-
natur, omnem suppellectilem inuadit, sibiq; illius vsum
arrogat, veram dominam vilipendens, & perterrens; ita
iam in omni Republica, quin & in bene institutis (quod
profectò omnium malorum summum est) antiqua il-
& innata Attica Musa, propriis bonis priuata, infamis fa-
cta est; noua autem hæc è speluncis nonnullis heri & nu-
Pag. 81. perrime exorta, vel Phrygica Musa, vel Caricum aliquod
malum, aut potius barbarum, aliam è ciuitatib. elimi-
nans, indocta scil. doctam, sapientem insipiens, ipsas Græ-
II. ciæ ciuitates voluit administrare. Verumtamen tempus
non iustos tantum viros, teste Pindaro, sed ipsas etiam ar-
tes & studia conseruat; vti nostrum hocce tempus egregiè
ostēdit, quod, vel Deo quopiam ita dirigente, vel circulo
naturæ in antiquum suum statum denuo reuoluto, vel
humana inclinatione multos in idem studium impellen-
te antiquæ & doctæ Eloquentiæ, meritam quam prius
habuerat dignitatem cum honore reddidit; nouæ autem
& imperitæ, & in alienis bonis enutritæ, honorem, quem
immeritò possidebat, ademit. Nec ob vnam hanc fortas-
tasse rem ætatem nostram hominesque, qui etiam Philo-
sophiam sequuntur, laudare par est, quod meliori parti
maiorem quam deteriori honorem tribuere incœperint
(& sanè bonum initium dimidium totius dici operis so-
let) verum etiam quod tam cita mutatio, & incrementũ
per eos factum sit. Omnes enim ciuitates, demptis non-
nullis Asiaticis, quæ, quod non doceantur, difficulter do-
ctam eloquentiam queunt addiscere, intolerabilem illam,
frigidam, stupidamq; amare desierunt. Qui enim prius
docti in iis erant vrbibus, pudore iam ducti, ad alios de-
(nisi

(nisi incurabiles omninò sint)accommodant: qui verò iam recenter ad discendum sese applicant, hanc Eloquentiam deridënt,& omne quod ei impenditur studium exsibilant. Huius subitæ mutationis vnicam causam & originem, arbitror omnium gentium dominam Romam, quæ omnes gentes oculos in se iussit conuertere: huius quidem rectores virtute & rectè admodum Rempublicam administrantes,& doctrinæ se applicant, & optime & prudenter de artib diiudicant; sub quib. ipsa ciuitatis Sapientia & Prudentia exculta, incrementi multum accepit, ipsaq; qui mente carerent, mente intellectuq; eos vti coëgit. Proinde iam multæ & doctæ per homines huius ætatis, prodeunt historiæ, multæ quoq; orationes ciuiles venustæ eduntur Philosophiciq; tractatus, non sane contemnendi, aliaq; multa tum Romani tum Græci præclara summa cum laude ediderunt opera, & adhuc, vt par est, edunt. Nec mirarer, cum tanta tam exiguo temporis spatio facta sit mutatio, si intra vnum sæculum studium illud erga indoctam eloquentiam penitus intercideret. Nam quod è summo in minimum descendit, facillime ex tenui in nihil deuenit, & omninò exstinguitur. Sed omittam hæc, nec gratias ætati & tempestati nostræ agam, quod rem immutarit, nec eos qui optima secuti sunt depræcabo, nec è priorib. de futuris coniecturam faciam, nec his similia tractabo, quæ vnusquisq; etiam imperitus diceret. Sed arrepto vulgari tum placituro, tum hominibus multum profuturo argumento, hæc dicere aggrediar, vnde meliora queant corroborari. Dicam igitur, quinam sint inter Oratores & Historicos maxime insignes, quæ vniuscuiusque viuendi, dicendique fuerit ratio, quæ in ipsis imitanda, quæ verò cauenda; quæ præcepta seruanda iis qui ciuilem Philosophiam addiscunt, nec ea vnquam scripta, aut ab aliis dicta; ego saltem huiusmodi scripta non vidi, cum tamen multum inquisierim; nec etiam assero, velut certo id sciens: essent enim fortasse quædam scripta, quæ ipse nesciam exstare. Seipsum autem, certam historiæ omnium regulam facere, & dicere facta

III. (margin, beside "Huius subitæ mutationis")
IV. (margin, beside "Sed omittam")

non esse, quæ fieri potuerunt temerarium est, nec insaniæ crimen effugit. Hæc igitur, vti prius dixi, certo non asseram. Sed cum Oratores rerumque gestarum scriptores, de quibus dicimus, multi sint, iique boni; & de singulis quidquam dicere magni temporis foret, de omnibus non loquar. Sed ex toto numero seligens optimos, per ætates singulas de singulis scribam: in præsenti quidem tractatu de Oratoribus; si verò tempus & vita concedatur, etiam de historicis. Ex Oratoribus tres erunt ex antiquioribus, Lysias, Isocrates, & Isæus; tres è posterioribus, Demosthenes, Hyperides, Æschines, quos ego cæteris censeo præstare, inque duo capita, tractatus diuidetur: primò quidem de antiquioribus, dein de posterioribus erit sermo.

DE LYSIA IVDICIVM.

Pag. 82. V. LYSIAS Cephali F. parentes habuit Syracusanos; natus est Athenis cum pater eò commigrasset, & cum nobilissimis Atheniensium, literis operam dedit. Quindecimum iam annum agens cum colonia, quam Athenienses totaque Græcia, duodecimo ante bellum Peloponnesiacum anno, miserant, cum duobus fratribus in Thurios traiecit, vixitq; illic feliciter admodum, vsque ad casum illum, qui Athenienses omnes in Sicilia commorantes inuasit. Nam populo paulò post illic tumultuante, cum aliis trecentis, quod rebus Atheniensium studerent, accusatis, in exilium pulsus est. Venit itaque continuo Athenas, anno ætatis, quantum coniectura assequi licet, quadragesimo septimo, Prætore Callia: ex eo tempore se in dicendo Athenis exercuit. Multis autem scriptis orationibus iudicialibus & deliberatiuis insignibus, etiam panegyricis, amatoriis, epistolicis, omnium qui prius floruissent, aut tum etiam florebant, Oratorum gloriam obscurauit, & admodum paucis eorum qui post secuti sunt, in omnibus dicendi generibus, & iis etiam præclaris excellens cessit. Nunc autem dicere incipiam, quem dicendi characterem adhibuerit, quas virtutes in dicendo inuexerit, qua in re post-sequentes superarit, &

qua

qua ab iis vicissim superatus sit, quid deniq; in eo in Oratoria imitandum. In elocutione purus admodum est, & VI.
optima Attici sermonis norma non antiqui illius, quo usus est Plato cum Thucydide, sed eius qui tum temporis vigebat, vti ex orationibus Andocidis, & Critiæ, aliorumque multorum colligitur. Hac eum in parte, quæ in eloquentia prima est, & plurimum dominatur in dictione scilicet purum esse & nitidum, nemo è posteris superauit, imò & pauci vno dempto Isocrate, qui solus post *Lysiam*, meo quidem iudicio, magnam in verbis puritatem adhibet, potuerunt imitari: atque hanc vnam in hoc Oratore imitatione dignam virtutem reperio, & omnes, quotquot vel scribere vel dicere purè cuperent, hunc sibi verum imitandum velim proponere. Quin & aliam virtutem priori non inferiorem in eo video, quam multi quidem eius æquales imitari conati sunt; at nullus eo magis expressit. Quænam illa? propriis scilicet verbis, & iis communibus & vulgaribus sensa animi efferre. Nemo enim tropicis & tralatitiis verbis *Lysiam* vsum fuisse inueniet; nec tamen hoc tantum nomine laudari dignus, verum etiam quod verbis maxime communibus, nec poëtico contextu dispositis efficiat, vt res ipsæ magnæ, grandes, & excellentesque videantur. Eandem profectò priores gloriam non sunt consecuti: cum enim illi Orationes suas insignes reddere cuperent, vulgarem dicendi formam immutantes, poëticam sectati sunt, plurimis Metaphoris, Hyperbolis, aliisque tropis vtentes, & verborum sonantium & peregrinorum vsu, communiumq; figurarum immutatione aliaque nouitate populum perterrentes. Ostendet apertè id Gorgias Leontinus, qui VII.
sæpe molestam & intolerabilem compositionem sectatur, vt non raro Dithyrambica eloquatur, eius item socii Licymnus & Polus. Nam, vt Timæus loquitur, Poëtica & tropica dicendi forma inter Atticos Oratores auctore Gorgia irrepsit; qui ad Athenienses legatus, auditores in concione percelluit. Sed vt verum fateamur, ipse quoque Thucydides, antiquitatem semper sectatus, Historicus alioqui doctissimus, poëtico in orationibus funebribus & concionibus adhibito contextu, in earum plu-

rimis elocutionem in fastum simul ornatumque insolentem commutauit. *Lysias* autem nihil huiusmodi in orationibus tum Iudicialibus, tum Deliberatiuis, quas certè a curatè scripsit, adhibuit, nisi fortasse nonnihil in Panegyricis. De Epistolicis enim, & Amatoriis, & aliis orationum generibus, quas nulla adhibita cura conscripsit, non est opus dicere. Adhæc, cum vulgariter loqui videtur, multum ab ipso vulgi sermone recedit; cum verò compositè, solutis è versu dictionibus peculiarem quendam sonum reperit, quo verba ipsa exornat & dulcia facit nullum tamen tumorem vel superbiam ostentantem. Secundam hanc in eo virtutem illos, qui eius dicendi rationem volunt effingere, velim imitari, multos quidem hoc in genere æmulatores habuit, tum rerum gestarum scriptores, & Historicos, tum etiam dicendi magistros & Oratores; ex antiquioribus autem Isocrates adhuc iuuenis proxime ad illud post *Lysiam* accessit. Nemo verò præter hos alios Oratores inueniet, qui ita in communibus & propriis verbis excelluerint. Tertiam in illo virtutem censeo, perspicuitatem, non in nudis modo verbis, verum & in rebus: est enim & perspicuitas quædam, quæ in rerum tractatione consistit, quam multi tamen ignorant: testimonio est, quod in Thucydidis & Demosthenis dictione, qui elegantissime tamen sua elocuti sunt, multa nobis obscura & vix intelligibilia videntur, quæque interprete indigeant. Tota autem *Lysiæ* dictio perspicua est & aperta, & multum à ciuil eloquentia remota. Si verò hæc ipsa perspicuitas oriatur, quod quis nec aliter, nec elegantius queat dicere, imitationem illa non meretur: iam verò tantus propriorum verborum thesaurus ex multa quæ in eo est copia hanc eius virtutem indicat. Quamobrem meritò perspicuitas eius imitanda est. Quin etiam cum perspicuitate breuiter sententias efferre (cum tamen id perdifficile sit, hæc duo coniungere, & cum modo ac ratione aptè inter se miscere) *Lysias* non minus quam cæteri Oratores potuit. Quare non est quod qui hunc Oratorem terunt, impropriè & obscurè eum locutum dicant. Huius autem elegantiæ hæc in eo causa est, quod ipse apud

Pag. 83.

VIII.

apud illum res verbis non subseruiant, sed rem ipsa vltrò sequantur verba: Orationum autem illius ornatus non in vulgarem characterem immutando, sed imitando potius consistit. At in elocutione non est talis, in ipsis verò rebus ineptus, inopportunus, & prolixus. IX. nam præ cæteris sententias conglobat & conuoluit, & tantum abest, vt quid non dicendum dicat, vt multa etiam quæ bona alioquin sunt, relinquere videatur: neque hoc, quod materia illi inuentioque defuerit, sed propter ipsam temporum, ad quam accommodanda Oratio, dimensionem. Ita quidem breuis est, vt pro imperito cupiente rem ipsam tantum indicare, sufficiat, pro Oratore verò facultatis Oratoriæ præstantiam patefacere cupiente, nequaquam. Imitanda etiam est igitur illius breuitas: neque enim apud alium quempiam Oratorem temperatior vlla inuenietur. Post hanc & aliam in *Lysia* virtutem reperio admodum egregiam, cuius quidem auctorem Thrasymachum ponit Theophrastus, ego verò *Lysiam*: nam X. illo hunc antiquiorem puto. Loquor autem de vtroque in flore ætatis constituto: quod si nec hoc mihi conceditur, dico hunc saltem in veris causis magis quam Thrasymachum hancce virtutem adhibuisse. Quamuis non certò, vter huius auctor exstiterit, asseram, *Lysiam* tamen in ea magis excelluisse audacter possum asserere. Quænam autem est, de qua loquor, virtus? sententias in compendium scilicet contrahere, & rotunde efferre; quæ profectò virtus in iudiciis omnique vera causa propria est & admodum necessaria; hanc quidem pauci imitati sunt, vnus autem Demosthenes etiam superauit; nisi quod non adeò moderatè & simpliciter, vt *Lysias*, sed superfluè nimis & frequenter vsurpet. Hæc enim, meo iudicio, hic dicenda sunt: de quibus tamen suo loco vberius dicam. Habet etiam multam euidentiam dictio *Lysiana*, atque hæc ipsa est facultas XI. quæ ea quæ dicuntur sensibus quodammodo repræsentat, quod ex sequentium acceptione prouenit. Qui verò attentè ipsas *Lysiæ* Orationes considerauerit, non adeò stupidus, morosus, aut etiam adeò hebes futu-

rus est, quin ea quæ dicuntur tanquam ante oculos vide-re, & cum iis, quas Orator inducit, personis colloqui se putet; probabilitatem quoque nullam requiret, eos quidem ponit * vt expostulantes, illos vt cogitantes, alios vt loquentes. Nemo profectò Oratorum in hominum vita describenda, & singulis proprios affectus, mores, opera attribuendo illum superauit. Adeo & hanc virtutem illi maximè propriam, quæ à multis ethopœia vocatur. Nulla enim omninò apud hunc Oratorem persona inuenienda est, cuius mores non egregiè describat, imò nec in anima. Cum autem tria sint in quibus & circa quæ virtus hæc cernatur, *Mens* scilicet, *Dictio*, & ipsa denique *Compositio*; in singulis his eum censeo excellere: non enim mente præditos eos tantum putat, qui bona, vtilia, & conuenientia loquuntur, vt imagines quædam morum verba esse videantur: sed moribus etiam dictionem propriam, claram, omnibusque hominibus vsitatam accommodat, qua fit vt optimi videantur. Tumor enim & omne quod studio fit, indecorum est: ille verò simplicem tenuemque dictionem adhibet, cum sciret mores non in ambitu verborum & numeris, sed in soluta dictione apparere. Vt autem in vniuersum de hac virtute loquar, nescio an alius vllus Orator, qui similí orationis structura vsus est, aut suauius aut magis ad persuadendum apposite dixerit. Videtur enim compositionis eius stylus esse incompositus, simplex, nec affectatus. Vnde non mirror, si omnibus quidem imperitis, non paucis etiam doctis, qui in dicendo etiam exercitati fuere, incompositè, nec artificiosè, sed non præmeditatè quodammodo, & prout in buccam venit dixisse videatur. Magis tamen ornatus est, quam si artificium omne adhibuisset. nam in eo quod incompositè dicere videtur, compositus: & quod solutè, vinctus; & in eo quod grauitatem repudiarit, grauis habetur. Qui verò simplicitatem amat, & naturaliter ac simpliciter cupit dicere, haud peccabit, si Lysiana compositione vtatur: nec enim facilè aliam magis simplicem & sinceram reperiet. Quin etiam, non minus quam cæteri Oratores, Lysiana dictio decorum includit; quæ profectò virtus ipsius etiam iudicio omnium est præstantissi-

* *Locus est deprauatus.*

XII. *In moribus exprimendis excellit.*

Pag. 84.

XIV.

stantissima, & tum dicenti & audienti, tam etiam rebus ipsis vtilissima. In his enim & circa hæc satis superque decorum seruat, nempe ætati, genti, studio, exercitationi, vitæ rationi, aliisque rebus, quibus inter se homines differunt, proprios loquendi modos attribuit. Apud auditores etiam egregiè orationem temperat, nec eodem modo apud iudicem, eodem ad populi conuentum, vel in panegyri congregatos dicens; sed pro ratione rei de qua loquitur, diuersa est dicendi ratio. Incipienti dictio est modesta & morata; narranti persuasibilis, nec affectata; demonstranti rotunda, succincta & frequens, amplificanti & monenti seuera & verax; repetenti docta, soluta, & breuis. Imitandum etiam est decorum, quod in ordine & constructione seruat. At non est fortasse opus dicere iis qui sciunt, quod ordo ipse persuasibilis sit & fidem faciat, multumque naturalis sit, & alia eius generis: hoc enim iam & populo notum est; quin & nemo est, quæ non fama & reipsa cognouerit & fatebitur, hunc inter Oratores cæteros optime persuadere. Quare & hæc in eo imitanda est virtus. Plurima quidem nec contemnenda de eius dictione dicenda forent; scilicet, quod si quis eam imitaretur, in elocutione magis magisque excelleret, aliaque plurima, sed tempori & breuitati consulendo iam præteribo. Vnam tamen adhuc de eo virtutem deprædicabo quam & esse pulcherrimam & notissimam puto, ac per quam solam stylus Lysianus maxime confirmari poterit, quamque posteriorum nullus superauit; multi tamen quod imitati sint, propter hanc solam cæteris præstare visi sunt, cum tamen in nullo alio excellerent; ex quibus, si tantum otii nactus fuero, suo loco dicam. Quænam illa est virtus, quæ in omnibus verbis apparet? & quænam illa gratia & venustas? res quæ in tota oratione illa nec melior est nec excellentior. quod & indocti iuxta & docti facillimè iudicabunt, cum tamen oratione id explicare longe sit difficillimum, etiam iis qui in dicendo valent. Quare si quis cupiat quænam illa sit edoceri, non poterit, quin simul multarum rerum pulchrarum & perdifficilium rationem petat; scilicet quid sit in hominis pulchritudine, quod vocamus ὤραν; in

XV.

XVI.

motu verò membrorum & vocis quid dicatur [illegible]
in dimensione temporis quid sit τάξις,& quid εὔρυθμον,
&quid in omne demũ opere & facto dicatur καιρὸς,& τὸ
μέτρον. Hæc enim sensib. non oratione cõprehenduntur.
Quare quemadmodũ Musici facere iubent eos, qui ac-
curatè harmoniam cupiunt attendere, vt scilicet ita aures
suas assuescant, vt in dissonantiis ne minimum quidem
sonum ignorent, nullumq; aliud iudicium, qua harmonia
dignoscatur, requirant: Hoc etiam facere velim eos, qui
Lysiam legunt, & quænã in eo sit elegantia volunt co-
gnoscere, nimirum longo tempore, longaq; exercitatio-
ne id discant, & cum tanto affectu simul tacitum sensum
Pag. 85. exerceant. Hanc ego optimã, & quę dictionem Lysiæ ap-
tissimum ostendat, virtutem puto, siue ea ingenii felici-
siue tum laboris, tum artis opus, vel mixtus ex ambobus
habitus vel facultas dicenda est; qua cæteros ipse Orato-
res antecellit. Adeò cum de aliqua orationum, quę ei er-
gò tribuuntur, dubito, nec veritatẽ aliis signis valeo in-
stigare, ad vnicam hanc virtutem tamquam ad vltimum
indicium cõfugiam: quare cum à dictionis elegantia
ornari orationem video, inter Lysianas eam numero, nec
quidquam vlterius specto; cum verò nullam suauitatem ve-
nustatemq; character dictionis præfert, indignor, & quasi
* ἄλογον αἴ- spuriam suspicor, nec diutius * tacitum sensum violenter
σθησιν. Pet. consulo, etiamsi alioquin egregia beneq; composita ora-
Victorius tio videatur; nam credo bene quidẽ scribere multis in-
lib 13. var. varia dicendi genera inesse (nam hoc multiplex est,)
lect. cap. 6. suauiter & eleganter soli Lysię: non alia sanè meliori v-
XVII. coniectura, quam quod ipse quæ dicit, venustè eloqui va-
leat. Qua coniectura ductus, multas orationes etiam à-
tributas, vt vulgò creditas esse Lysianas, non ineptas a-
lioquin, quia venustatem Lysianam minime ostendunt,
nec eloquentiã eius dictionis præferunt, dubitans & ex-
minans, inueni nõ esse Lysiæ. Inter quas imprimis est o-
ratio de statua Iphicratis, quã multos eius stylo eloquen-
tiæ scio asscripsisse. Ipsa quidẽ oratio quamuis verbis ex-
cellere, & argumentis pręclaris vti, aliasq; virtutes ha-
videatur, inuenusta est, multumq; à Lysiæ eloquentia di-
stat. Maximè autẽ spuriã illam esse patet, quia tempus
re-

rectè quadrat. Si quis enim Lysiam octuogesimo ætatis anno dicat obiisse, Archonte Athenis Nicone vel Nausinico, septẽ ante annis, quam hoc decretũ de statua fieret, mortuus erat Lysias. Nam post Alcisthenem Archontẽ, cuius tempore Athenienses, Lacedæmonii, & Rex eorũ pacem inierant, dimisso exercitu Iphicrates priuatus vixit, & tum de statua oratio habita fuit, septem annis iam mortuo Lysia, qui prius hanc mouere Iphicrati litem non potuit; similiter nec defensionẽ quamdam pro Iphicrate, Lysiæ vulgò attributã, satis rebus instructã, verbis quoq; ornatam, quia in dictione Lysię venustas non elucet, eius esse crediderim: nam tempus diligentius attendens, inuenio non paucis, sed viginti integris post mortem eius annis illam esse conscriptam. In bello enim sociali Iphicratei de proditione & de rebus perperam in bello factis accusatus, in iudicium vocatus est, vt ex ipsa oratione colligitur: hoc autem bellum gestum Archontibus, Agathocle, & Elpinice. Certò autem asserere non ausim orationes tum de statua, tum de proditione esse Lysiæ: sed ambas ab vno dictas multis coniecturis adducor vt credam. Idem enim in vtrisq; character & facultas, de quib. iam non est locus. Crediderim autẽ ambas esse Iphicratis: nã de reb. bellicis & dicẽdi facultate pariter excelluit. Dictio in vtraq; admodũ austera est & militaris, & non tam oratoriã prudentiã, quam militarẽ superbiã & arrogantiã præ se fert. Sed his de rebus alio loco latius. Reuertamur igitur vnde digressi sumus. Optima itaq; inter Lysiæ virtutes, & quæ maxime eloquentiã eius & facultatẽ declaret, ipsa est dictionis venustas, quã nec vllus posterorũ superauit, imò nec imitatus est. Hæc itaq; vt repetam quæ prius dicta sunt, quibus in elocutione potissimũ excellit: puritas in verbis, simplicitas in sermone, sententias proprio, nec translatitio contextu efferre, perspicuitas, breuitas, cõpendiosè & rotundè sententias cõponere, sensibus eaque dicuntur ad viuum repręsentare, nullam personam non suo loco & decoro inducere, compositionis venustas verbis vulgatis, personis ipsis & rebus conuenientem sermonem accommodare, mira vis persuadendi, elegantia, & quæ omnia moderatur, ipsa rerum opportunitas. XVIII.

Pag. 86. Hæc omnia si quis à Lysia mutuetur, mirum in modum iuuabitur. Porrò dictio eius non est adeò sublimis, nec magnifica, non eminens, nec excellens, nullam acrimoniam aut grauitatem præ se ferens, valida iunctura, nec virili sono vtitur, neque iracundia aut spiritu plena est; & sicut in minoribus affectibus non persuadet, ita nec in minoribus robusta est; nec vti potest demulcere, persuadere, & elegantiam sectari, ita vicissim potest vi rapere & quodammodo cogere. Simplex adhæc esse mauult, quam cum aliquo periculo sublimis; nec tam artificium
XIX. ostendit, quam naturalem veritatem. Mirum autem est quid de eo Theophrastus sentiat, qui fastuosum & affectatum eum orationis genus, & factitium magis artificium, quam naturalem simplicitatem sectari ait. In iis verò quæ de dictione scribit, inter illos quos reprehendit, quod in antithesibus, comparibus, & similiter desinentibus, aliisque schematibus adhibendis diligentes fuerint, numerat & Lysiam, & orationem pro Nicia Atheniensium Duce, quam apud Syracusios captiuus dixit, tanquam ab hoc oratore compositam exempli loco profert. Quid autem suis loquentem verbis Theophrastum vetat introducere? quæ sunt: *Antithesis fit tripliciter, cum vel eidem contraria, vel contrario idem, vel contraria contrariis tribuuntur. nam tot diuersis modis, fiunt coniugata: quod verò his simile & affine est, puerile est; ideò & minus accuratum est. Est enim indecorum eum qui rebus studet, in verbis pueriliter nugari, & dictione affectum tollere; auditorem enim languidum reddit. Vti Lysias in defensione Niciæ ad commiserationem auditores mouere cupiens ait:* κλαίω τὸν ἀμάχητον καὶ ἀναμάχητον ὄλεθρον. ἱκέτας μὲν αὐτοὶ τῶν θεῶν καθίξοντες, προδότας δὲ τῶν ὅρκων ἡμᾶς ἀποφαίνοντες ἀνακαλοῦντες, συγγένειαν εὐμένειαν. Hæc quidem reipsa si Lysias scripserit, meritò culpandus est, quod venustatem importune & non suo loco & tempore alieno adhibuerit. Si verò alterius, vti reuera est, & ipse etiam arbitror, est oratio, ipse Theophrastus potius, qui hunc sine crimine reprehendit, reprehendendus est. Et sanè multis possem coniecturis ostendere Lysiam pro Nicia non scripsisse, nec eius spiritus aut dictionis orationem esse,

esse, sed iam mihi tempus non suppetit: aliud enim de hoc Oratore commentarium conscribam, in quo inter cætera ecquænam orationes eius propriæ sint declarabo; vbi & de hac oratione accurate disputabo. Nunc igitur absoluto de Lysiano dictione sermone, dicam in sequentibus, qualis in ipsa rerum tractatione eius sit stylus. hoc enim exponendum restabat. Rationes enim rebus ipsis inhærentes apposite inuenit, non solum quas cuiuis inuenire contingeret, sed etiam quas nemo inueniret. Nullam enim omninò partem omisit, è qua argumenta educi queant; non personas, non res, nec ipsa facta, non modos & causas illorum, non occasiones aut tempora, non singulorum horum discrimina, vsq; ad minimum etiam punctum: sed ex vniuerso opere & singulis partibus argumenta propria seligit. Inuentionis eius grauitatem testantur imprimis orationes eius, in quib. nulli producuntur testes, & illæ quæ de reb. raris, & quę præter communē opinionē sunt, cōpositæ sunt; in quib & plurima & optima argumenta profert, & quæ aliis difficilia, & fieri vix possibilia videntur, ipse efficit vt facilia & fieri possibilia videantur. Ea quæ dicenda sunt, optime discernit & distinguit; cumque non omnibus inuentis vti licebat, optima & conuenientissima, si non aliis Oratoribus, melius, saltem non minus nec inuenustius seligebat. Ordine rerum simplici, & penè semper eodem vsus est. In Epichirematum artificio simplex est, nec affectatus: nec enim præparatiuis, insinuationibus, partitionibus, nec schematum varietate, aliisuę similibus affectatis artificiis vsus esse deprehenditur; sed simplex, sincerus, nec de inuentorum dispositione magnopere solicitus. Quapropter velim omnes qui Lysiam voluunt, eius in argumentis inueniendis distinguendisque artem imitari, eorundem verò dispositionem & collocationem, non à Lysia, vt qui hic nonnihil repat, sed ab aliis Oratoribus, qui melius argumenta disponunt (de quibus postea dicam) mutuari. Finito iam tractatu de eius virtutibus & argumentorum initiis, dicam nunc de generibus controuersiarum, in quibus eloquentia ciuilis consistat. Cum verò eloquentia Rhetorica triplex sit & tria genera comple- XXI.

ctatur, iudiciale, suasorium, & id quod vocamus demon-
Pag. 87. stratiuum vel laudatiuum: in his omnibus Lysias excellit,
maxime autem in iudiciali, & in hoc genere melius parua
paradoxa & difficilia dicit, quam grauia, magna, & faci-
lia. Qui autem Lysiæ facultatem accuratè cupit cogno-
scere, è iudicialibus illum orationibus potius, quam è
laudatiuis suasoriisq; attendat. Vt autem de generibus q
conuenit dicam, hęc præteribo, deq; prooemio, narratio-
nibus, aliisque orationis partibus disseram, & ostendam
quid in vnaquaque Lysias consecutus fuerit: & diuidam
eas vt Isocrates eiusq; æquales eas diuiserunt, à prooemi
ducto initio. Maximè autem in exordiis orationis hu
dico eminere, & singularem esse, cum probè sciret be
exordiri perdifficile esse, nisi quis propinquo exordio
velit, & non obuia quæq; dicere. non enim quod pri
loco dictum est, exordium est & initium, sed id quod p
posita oratione nusquam alibi magis plus profuerit, q
vbi collocatur. Video autem hunc omnia artis præcepta
obseruasse, quodq; res seruari ipsa postulat. Interdum a
exordiendo suas laudes cōmemorat. interdū aduersari
traducit. Si verò prius calumnia illi irrogata est, accusa-
tiones in se prolatas primum diluit ac refellit, interdum
iudices laudando, & se insinuando sibi, ipsisq; causæ reddi
beneuolos; interdum propriā imbecillitatē & aduersarii
potentiam, nec de paribus rebus se contendere declara
Interdum rem ait esse publicam, omnibusq; necessariam,
nec auditorib. negligendam. Interdum aliud quid pon
XXII. quod sibi prosit, aduersario noceat. Hęc breuiter simpli-
citerq; bonis sententiis & opportunis, argumentis con-
uenientibus complectens, ad propositionem descendit
vbi in argumentis dein dicenda proponit, & auditorē ad
futuram orationē docilem reddens, ad narrandum se ac-
cingit: ipsa autem propositio, vt plurimū, vinculum est &
intermedium harum duarum partium: interdum absq
sola, & sine exordio incipit, à rei narratione initio du
Nec tamen hic languet aut friget: sed in exordiis præ
tim eius facultas patescit, cum appareat in iudicialib. eiu
orationibus, quas non minus ducentis scripsit, numqua
non verisimiliter inchoasse, nec violentū turbulentu
exordi

exordium adhibuisse: néue etiam eisdem argumentis, iisdemq; sententiis vsum fuisse; quod tamen & ii qui paucas conscripsere declamationes fecisse deprehenduntur; iisdem scilicet locis insistere: vt taceam interea penè omnes ab aliis dicta liberè mutuari, nec ob id tamen erubescere. Hic verò in singularū orationum exordiis prooemiisq; semper variat, & quod spectat, egregiè perficit. Neq; enim vmquam beneuolentiam, aut attentionem, aut docilitatē mouere desiderans, aberrauit: quare hoc in genere eum vel primum vel saltem nemine inferiorem arbitror. In rerum verò enarratione, quæ meo iudicio pars maiorem curam accurationemq; desiderat; omniū illum oratorum sine dubio principem huius partis normam & regulam assero. Putem autem præcepta quæ de rerum narratione sunt, non ex vllo oratore magis, quam è Lysiæ scriptis petita & hausta esse: breues etenim sunt eius narrationes & perspicuæ, præ cæteris suaues, & verisimiles, simulq; occultè fidem faciunt, vt difficile admodum sit aliquam eius narrationē vel totam falsam dicere vel aliquam eius partē. Tantum quæ dicit in persuadendo valent adeoq; venusta sunt, & ita auditores circumueniunt, siue vera siue falsa sit: & quod Homerus in laudib. Vlyssis, eum tamquā verisimilia referre & fingere ea quę facta non sunt; hæc & ipse dicere posse de Lysia videar: XXIII.

Plurima falsa loquens dicendo simillima veris.

omnibusq; qui se ad Lysiæ imitationę componunt, hanc se imitari imprimis partem suaderē. Optime enim hanc virtutem, Vlyssem imitatus, declarauit In fide autem argumentis facienda talis est. Incipiam autem ab argumentis artificosis, & de eorum generibus disseram. Cum verò triplicia argumenta sint, & in rem, in affectus, cum maiores, tum minores diuidantur, argumenta quæ ex re ipsa petuntur, omniū optime Lysias & inuenire & proferre potuit. Etenim & optimus decori est censor & arbiter & quo potissimum loco quæq; necessaria sint & deceant, accuratissime diiudicat. Signa quoq; quæ rem vltrò sequuntur, & certissimas faciunt coniecturas, optimè distinguit. Quin & argumenta ex affectib. ducta minoribus, accuratè admodū, mea quidem sententia, dispo- Pag. 88. XXIV.

nit. Sæpè enim è vitæ ratione naturæque, sæpè etiam è prioribus actionibus & studiis probando efficit, vt mores fide digni credantur. Cum verò nihil tale ex factis prioribus potest elicere, ipse personis mores affingit, & verbis efficit, vt fide dignæ & probæ habeantur, ciuiles eis agendi rationes accommodans, & affectus conuenientes, & verba quæ eas deceant, & pro statu & fortuna sua sapientes inducens in iniustitia quidem tum verbis, tum reapse dolore; iusta verò eos elegisse fingens, & alia his similia. Atque ita facit vt conuenientes & probabiles affectus illi minores esse videantur. In affectibus autem grauioribus mollior & effeminatior est, nec amplificationes vllas, nullam grauitatem, nullus commiserationes, aut alia huiusmodi nouo planè modo, & valide quidem nouit inducere. Hæc enim apud Lysiam quærenda non sunt. In epilogis quoque quoad anacephalæosim moderate & venuste dicta repetit; quoad affectus concitandos, in quibus adhortatio, miseratio, obsecratio, & alia huiusmodi occurrere solent, infra decorum

XXV. serpit. Hic ergo meo quidem iudicio Lysiæ stylus est. Si quis autem plura de eo cognouerit, libere dicat, quæ si nostris verisimiliora sint, magnam ei gratiam habebo. Vt autem melius quis scire id volens cognoscat, vtrum hæc recte conuenienterque scripserimus; num verò in iudicando aberrauerimus, scripta eius ad examen, aliquam proferendo orationem (non enim multis vti exemplis tempus patitur) reuocabimus, & ex illa facultatem eloquentiamque viri ostendemus, ingeniis non indoctis & mediocribus sufficere rati, si magnorum parua, plurimorum aliquot exempla protulerimus. Exstat quædam eius Oratio inter eas, quas de Tutelis composuit, contra Diogitonem, cuius hocce argumentum: *Diodotus vnus de numero in bellum Peloponnesiacum sub Thrasyllo Duce adlectorum, in Asiam Prætore Glaucippo nauigaturus, cum filios impuberes haberet, testamentum condidit, inque Diogitonem fratrem suum germanum, filiorum à paterna parte patruum, à materna auum, tutorem assignauit. Cum igitur Diodotus Ephesi in pugna occubuisset, Diogiton omnem filiorum substantiam administrare cœpit, itaque*

rem suam egit nihil vt de pecuniis admodum copiosis superfuerit. Quare superstes adhuc ab vno filiorum extra tutelam constituto, male administrata tutela accusatur. Accusat eum ipsius è filia nepos, maritus sororis horum pupillorum. Ipsum igitur argumentum præmisi vt eo appareret euidentius, vtrum conuenienti aptoque exordio Orator vsus fuerit. *Nisi profecto magni momenti res esset, Iudices, de quibus controuertitur, haudquaquam permisissem hosce apud vos contendere; turpe esse ratus affines & consanguineos inter se in iudicio disceptare: cum sciam, vobis non solum deteriores videri eos, qui iniuriam irrogant; sed & illos qui minus auxilii ab affinibus habentes illam sustinere nequeant. Quare cum hi ingenti pecuniarum vi fraudati sint, Iudices, & grauissimum, à quibus minime profecto oportuit, damnum passi, ad me affinem carissimum confugerunt; necesse fuit illorum patrocinium dicendo suscipere. Ego autem horum sororem, Diogitono verò è filia neptem in vxorem duxi: cumque plurimis rogatus essem ab vtrisque primum suasi, vt arbitris rem committerent. Permagni quippe interesse existimabam, horum negotia & caussas palam non diuulgari. Cum verò Diogiton aperte conuictus sit, hæc habere, nihil horum amicis suis & arbitris concredere ausus fuit: sed cum & iudicium subterfugeret, cumq; nullum ius haberet, ipsum prosequi, & vltimum potius discrimen subire voluerit, quam iustum se gerendo hanc se accusationem propulsare; peto à vobis, vt, si vobis clarè ostendero, neminem hactenus tam maligne ab ignotis habitum, quam hos ab auo suo pupillos, iustitiam illis administretis: sin minus huic vt in omnibus credatis. Nos verò vt nefarios in posterum habeatis. Porrò ab initio rem vobis, vt se habet, explicare contendam.* Exordium hoc omnes virtutes habet quod Exordium habere par est. O- Pag. 89. XXVI.
stendent hoc manifeste præcepta artis hic apposita. Quotquot enim de arte præcepta conscripsere, præcipiunt, vt quando cum consanguineis causa controuertitur, videant actores, ne ipsi maligni & malitiosi & aliis negotium vltro facessere voluisse videantur. Primò itaq; iubent, causam tum criminis tum actionis in aduersarios retorquere: dicere quoque iniurias enormes esse, & nefas

hæc æquo animo pati, defenſionem eſſe pro neceſſa-
ac proximis & orphanis, quoſque deſpici non oporte-
Quibus qui non opitulentur, deteriores iniuriam in-
rentibus videntur: addere etiam, quod qui aduerſa-
vocant in iudicium, & amicis ſua credendo, & faculta-
minui ſuſtinendo, nullam æquitatem cōſequi potuer-
Hæc facere præcipiunt, qui de arte ſcripſere, quo dicen-
ratio & occaſio videatur modeſtior: Hoc nempe iu-
illis animos ac beneuolentiam cōciliare poteſt, & in-
locatione & ſtructura plurimum iuuat. Quæ omnia ab-
ce in Exordio obſeruata video. Iubent etiam vt audi-
res dociles reddantur, re compendioſe propoſita, vt n-
pe iudices ipſum orationis ſubiectum perſpectum
beant: & qualia deinde dicenda ſint, tale & Exordium
ri, reiq; ſpecimen oculis ſubiiciendo, ſtatim ab argum-
tis inchoari volunt. Hæc autem in hoc Exordio ſ-
certum eſt.

Inſuper de attentione paranda artis magiſtri ha-
didere. Quicumque auditores attentos reddere vo-
rit, dicat & mira & inaudita, Iudiceſque vt attent-
obſecret: Quod etiam hic *Lyſias* feciſſe viſus eſt. Q-
& expeditam Elocutionem & politam, & ſimp-
compoſitionem adhibuiſſe, quæ in primis nece-
XXVII. ſunt iis qui ab his exordiuntur. Par eſt etiam ſcire
modo narrationem ſuam inſtituerit: quæ ſic ſe ha-
Diodotus & Diogiton, Iudices, fratres germani erãt,
nati parentibus: Ac ſupellectilem quidem & res mobil-
uiſeruat; iis verò, quæ erant fundi communiter vteba-
Ditato verò Diodoto haud multo poſt rogat eum Dio-
ſuam vt filiam, quam vnicam habebat, in matrimon-
capiat. Ex quo dein Diodotus duos filios, & filiam p-
uit. Poſt verò cum Diodotus ſub Thraſyllo duce ad mili-
adlectus eſſet, & vxorem ſuam, quæ fratris erat filia,
& vxoris patrem, fratrem ſuum germanum & ſ-
liorum auum & patruum ad ſe vocaſſet, ratus ob-
hoc neceſſitudinis vinculum & affinitatē, nemini ſ-
filiorum tutelam poſſe committere, teſtamentum illi-
nius conſignat, & quinq; argenti talenta apud eum d-
Oſtendit adhæc ſeptem talenta ad fœnus expoſita, &
qua-

*quadraginta : mille verò sibi in Chersoneso deberi. Iussit
quoq; si quid sibi accideret humanitus, vnum vxori talen-
tum dari, simul & domesti am supellectilem. Filiæ quoque
talentū reliquit. Viginti minas vxori, & triginta stateres
Cyzicenos. His peractis, & domi horum antigrapho relicto,
cum Thrasyllo in militiam profectus est. Cum autē Ephesi
mortuus Diodotus esset, Diogiton filiæ suæ mariti mortem
non indicauit, & testamenti tabellas, quas ille domi obsi-
gnatas reliquerat, accepit: dicens se hisce è tabellis nauti-
cas quasdam merces emere debere. Cum verò tandem Dio-
dotiis mortē indicasset, & iusta persoluissent, anno integro
in Piræëo prius habitarunt. Omnis enim eius supellex hic
erat. Qua deficiente pueros quidem in vrbē remittit, matrē
verò eorum elocat in matrimonium: quinis in dotem assi-
gnatis drachmarum millib. detractis mille drachmis quas
maritus ipsi dotis nomine reliquerat. Filio autem maiori
natu octauo post anno iam sui iuris facto, vocauit eos ad
se Diogiton, dicens, patrem illis viginti minas argenti &
triginta stateres reliquisse: Ego, inquit, multa è facultatib.
meis in vestrum alimentum impendi; & quam diu quidem
res lauta fuit, nihil hoc curaui. Iam verò & ipse miser sum
& inops. Tu igitur cum iam tui iuris factus sis, & ad viri-
lem ætatem perueneris, prospice qua ratione tibi victum
compares. Hisce auditis perculsi & lacrymantes, ad matrem
venerunt, & simul cum illa ad me, hocce malo miserandum
in modum commoti, & misere spe frustrati, flentes, meq; ad-
hortantes, ne se paternis bonis frustratos & pauperes iam fa-
ctos, & graui, à quibus non oportuit, iniuria affectos deserā,
sed sororis suæq; causa eos defenderem. Multa sane de luctu,* Pag. 90.
*quem tunc tēporis domi meæ vidi, forent dicenda. Mater
tandem orauit, & obtestata est, patrem vt suum, cæterosque
amicos conuocarem, dicens, se etsi inter viros prius loqui
non assueuerit, calamitatum magnitudine coactam de suis
apud illos iniuriis iam conqueri. Ego verò adiens Hegemo-
nem qui huius Diogitonis filiam in matrimonio habebat,
apud illum conquestus sum: & aliis consanguineis & ami-
cis, hac de re verba feci. Putabam ad depellenda crimina
venturum. Quod quidem Diogiton initio detrectauit, sed
tandem huc ab amicis adactus est. Cum igitur conue-*

nissemus, petit ab illo mater, quo tandem animo erga orphanos ita se gereret, qui & eorum patris frater esset germanus: Pater meus es, & eorum patruus & auus. Et, si homines, inquit, non verearis, Deos saltem te timere par erat. Qui quidem quinq; quæ ille reliquit, talenta: vt ipsius depositũ accepisti: quod & ego, & filii, tam hi quam & alii qui postea mihi nati sunt, iuramento confirmare parati sumus, quocunq; tandem loco iusseris. Et profectò non adeò misera sum, nec tanti pecuniam facio, vt pro liberis peierans eos diris deuoueam, aut inique te opibus priuem. Accusauit etiam illũ, quod septem illa talenta quam primum receperit, & quatuor drachmarũ millia, atq; horum rationes & computũ protulit. Nam in migratione, quando è Colytti ædibus in Phœdri commigrauit, filios aiebat casu in hunc rationũ libellum incidentes, ad se detulisse. Ostendit verò illum & centũ minas fœnore auctas, & alia duo drachmarũ millia, ac magni precii supellectilem accepisse. Quin & singulis annis frumentum in illorum vsum è Chersoneso accepisse. Deinde (aiebat) cum tantum penes te haberes pecuniarum, dicere ausum bis mille drachmas, & 30. stateres horum patrem tantũ reliquisse,** quæ illo mortuo mihi relinquerentur? Eiecisti nepotes è filia tua natos è propriis eorum ædibus, attritis indutos vestibus, discalceatos, sine famulo, sine stragulis, sine vestibus, & supellectile, quam eis pater reliquerat; sine pecunia, quam apud te deposuerat. Natos verò è nouerca ditare conaris, & opibus abundantes reddere: & hoc quidem honeste: & bene faceres nisi eos propriis bonis exueres, quos infames domo eiectos è diuitibus, vt erant, inopes reddere satagis. Atque hic neque Deos vereris, neque meuam gnatam metuis, nec fratris tui recordaris, sed omnes nos pecuniis & commodo proprio postponis. Cum itaque tunc, Iudices, multa & acerba à muliere dicta essent, omnes quotquot aderamus, ita rei quam ille gessit indignitate, & mulieris verbis permoti sumus, videntes scilicet pupillos hæc omnia passos, simul verò mortui Diodoti memores, quam nimirum rerum suarum indignum tutorem reliquisset, atque animo voluentes, quam difficile sit reperire, cui quis sua tuto credere queat; nemo vt verbum loqui præ commiseratione potuerit, sed lacrymantes omnes non mi-
nus

nus quam qui rem ipsam patiebantur, cum silentio discesserunt.

Vt autem & qualis in confirmatione, & argumentorum demonstratione fuerit, euidens fiat, dicam etiam sequentia. Propria igitur argumenta, quæ non multis verbis indigent, testibus confirmat; aliud nihil dicens quam πρῶτον μὲν ἂν ἀναβῆτέ μοι μάρτυρες, *Primò quidem ascendant testes.* Aduersarii defensionem & argumenta dupliciter diuidit. Primò quidem ait, illum fateri partim se accepisse, sed ostendere se illa in pupillorum educationem insumpsisse. Deinde verò illũ partim negare se accepisse. Sed hoc refellit, & de vtrisque orationem instituit dicens non illos esse factos sumptus, quos ille refert: in dubiis verò certissima profert argumenta. *Velim itaque vos Iudices, rationibus meis animum applicare, & diligenter aduertere, vt nimirum & pupillorum tam grauia & acerba passorum vos capiat miseratio; illum verò vestro calculo dignum qui ab omnibus ciuibus reiiciatur, iudicetis. Talem siquidem Diogiton omnibus hominibus suspicionem impressit, vt neque viuis neque mortuis, nec amicis, nec domesticis magis quam inimicissimis fidem habendam censeant: Quæ omnia initio quidem negare ausus fuit; tandem verò confessus est in duorum puerorum & puellæ res necessarias octo annorum spacio, septem argenti talenta & septem drachmarum millia insumpta esset & expensa. Quin & eo deuenit impudentiæ, vt cum ostendere non valeat, in quas res pecuniam impenderit, vt in victum duorum puerorum, & vnius puellæ quinos in diem obolos impensos dumeret. In calceos verò & vestium tincturam, inque tonstrinam quæ impenderit, sibi nec per mensem, nec per annum scriptum esse; sed loco illo tempore summatim complectendo, vltra talentum argenti se impendisse. In patris autem monumentum cum vix XXV. minas insumpserit, quinque drachmarum millium partem mediam se numerat impendisse. In Dionysio quoque, Iudices, (nefas enim hoc foret præterire) sedecim drachmis sibi ait agrum emptum, & horum octo puerorum rationibus adscripsit: quo nomine non parum indignati sumus. Ita in magnis damnis non minus interdum parua afficiunt eos, qui eadem patiuntur,*

XXVIII.

Pag. 91.

L

Iudices, quam maxima: in quo aperte iniuriosorum & improborum hominum peruersitatem ostendit. Igitur in alias festiuitates, sacrificiaque numerauit eis haud dubie plus quam quatuor drachmarum millia, aliaq́ plurima his similia, quæ in summa generali recensuit. Vt ideo profecto pupillorum tutor relictus videatur, vti pecuniarum loco ipsas rationes & pro nummis litteras ostenderet: ac pauperrimos loco diuitum, quales erant, declararet: vtq́; & quis illis patris inimicus restaret, illius obliuiscerentur, & cum hoc, à quo paternis omnibus bonis priuati sunt, potius inimicitias gererent; quamuis si æquum erga pupillos gerere se vellet, potuisset iuxta statuta, quæ sunt de pupillis, tum per ea quæ tutores facere nequeunt, tum per ea quæ possunt, domum locare. Cum verò negotiis defuncti essent, vel terram emissent, è prouentibus pueros alere. Et alterutrum horum si fecisset, non minus hi aliis Atheniensibus diuites essent. Nunc verò ne semel quidem mihi videtur cogitasse, quomodo opes eorum adaugeret, sed potius qua ipse rationes eorum inuaderet: ratus suam ipsius peruersitatem in defuncti hæreditatem debere succedere. Quod verò est omnium grauissimum, Iudices, hoc est: Ipse triremium Præfectus cum esset cum Alexide Aristodici filio, diceretq́; quadraginta octo minas in id munus se dedisse, harum mediam partem in pupillorum rationes retulit: Quos tamen Respub. quod pueri essent, non solum ad quoduis munus ineptos censuit, sed etiam postquam iam viri facti essent, anno integro ab officiis publicis immunes præstitit. Ipse verò auus cum esset, contra omnes Leges mediam partē sumptuum in triremium Præfectura factorum, rationibus suorum è filia nepotum adscribit. Cumque nauem onerariam duobus talentis constantem in Hadriam emisisset: quam vbi emittebat, matri eorum aiebat se periculo & damno pupillorum misisse. Dum autem sospes rediisset, & duplicatum lucrum fecisset, suum esse lucrum dicebat. Et sane si horum dixerit esse damna; sibi verò lucra & pecuniam retinuerit, haud difficulter in rationes referre poterit, vbi pecuniæ consumptæ sunt, & facile ex alienis diuitiis ditescet. Magni negotii foret, Iudices, singulorum vobis rationem reddere, cum nec ab ipso literas acceperim, quin testibus adductis interroga-

rim

rum Aristodicum Alexidis fratrem (ipse enim iam mortuus erat) cum ipse trierarchiæ rationes haberet; Qui se eas habere dixit. Quare domum concedentes inuenimus Diogitonem sexaginta tantum minas illi in trierarchiam contribuisse: Ipse verò ostendit quadraginta octo minas impendisse. Vt in pupillorum rationes illatum sit, quidquid pro toto illo negotio insumsisset. Et profectò quid eum putatis fecisse in eis quorum nemo conscius est, sed quæ ipse solus nemine præsente gessit? Quippe qui & ea, quæ per alios gessit, & de quibus facile inquirere poteramus, negare ausus fuerit, viginti quatuor minas vltra quam expenderat, pupillorum rationibus adscribendo. Huius autem rei testes mihi prodeant.*

** Malim XXIV.) vt τέσσαρας pro τεσσαράκοντα legatur.*

TESTES.

Audiuistis iam testes, Iudices. ego verò ex iis, quas ille tandem se habere confessus est pecuniis, septē scil. talentis & XL. Minis, nullum eum emolumentum vt fecisse concedamus, sed easdem semper minuendo consumpsisse: & tamen rationem subducam (quantum nemo vnquam in hac ciuitate) in duos pueros & puellam, & pædagogum, & ancillam, mille quotannis drachmas, paulominus quam tres in singulos dies: quæ octo annorum spatio ad octo drachmarum millia ascendent. Atque ita è septem talentis adhuc sex superesse constabit, & viginti minas. Neq; enim ostendere possit, à latronibus sibi illa ablata, nec damno se aliquo perdidisse, nec in fœnus elocata.

In Orationibus autem Demonstratiuis, vti dixi, mollior est LYSIAS & effeminatior. Vult enim æquo sublimior esse & magnificentior, nullique Oratorum, vel qui tunc florebant, vel ante eius ætatem floruerant, inferior: non tamen auditores, more Isocratis & Demosthenis excitat. Cuius etiam rei exemplum proponam. Scripsit *Panegyricum* quendam; in quo Græcos in Olympicis congregatos hortatur, Dionysium tyrannum vt regno exuant, Siciliam ab eius tyrannide liberent, inimicos se eius & hostes quamprimum ostenderent, eius tentorium auro, purpura, aliisque ornamentis insigne diripiendo. Miserat enim Dionysius ad Panegyrim, ludorum & cer- XXIX.

Pag. 92.

taminum spectatores, qui victimas Deo imolarent. Horum splendidus & magnificus in fanum ingressus fuit, vt ita pluris ab vniuersa Græcia tyrannus æstimaretur. Hac occasione arrepta, ita orationē suam orator exorsus est:

ÆQVISSIMVM *est, Iudices, ob multa quidem præclare gesta Herculis memoriam celebrare, tum præsertim, quod primus ipse hoc certamen, ad Græciam vniuersam conciliandam instituerit. Ad illud enim vsque tempus mutuis inter se dissensionibus vrbes ardebant. Postquam verò tyrannus domuisset, & sibi infestos coërcuisset, corporum quidem certamen, sed simul contentionem propter diuitias, & sententiæ declarationem, in pulcherrimo totius Græciæ loco instituit: vt nimirum propter hæc omnia eundē in locū conueniremus: illud quidē videremus; hæc verò audiremus. Credidit enim illum conuentū mutuæ Græcis amicitiæ & concordiæ initium quoddam futurum. Hæc igitur ipsius mens fuit & propositum. Ego verò hæc non reprehensurus aut sugillaturus, vel de verbis certaturus huc veni. Puto namque hæc spectare ad homines lucro admodum inhiantes, ac vitæ hominum maximè insidiantes. Homines verò boni cuiusque optimi partes esse, de maximis rebus consultare: videns scilicet Græciam adeò deformatam, multaque illius loca à barbaro occupata, & plurimas à Tyrannis vrbes vastatas. Quæ quidem si per nostram imbecillitatem infirmitatemq; passi essemus, sortem nostram ferremus necesse esset. Cum verò ob seditiones mutuamq; discordiam, quomodo non erit æquissimum, his quidem finem imponere; illa verò eliminare ac prohibere, cum nouerimus ipsam æmulationem & de gloria contentionem inter viros egregios oriri solere, & eosdem ipsos, quid optimum sit cognoscere? Vndique enim pericla immensa instare videmus. Scitis autem imperium esse eorum qui mari dominantur, pecuniarum dispensatorem esse Regem: Græcorum verò corpora eorum, qui consumi & deleri possunt. Naues ipse multas possidet, multas etiam Siciliæ tyrannus. Vt æquum sit bellum commune suscipi, & eos qui eiusdem sententiæ, salutem retinere: de præteritis quidem erubescere, de futuris verò intuere, & maiores imitari, qui Barbaros, dum alienis inhiabant regionibus, suis ipsorum exurant, tyrannisq; expulsis commu-*

communem omnibus libertatem attulerunt. Præ cæteris autem Lacedæmonios demiror, quonam tandem animo ardere Græciam patiantur, cum ipsi Græcorum duces sint & principes: idq; non per nefas, sed virtute propria, reique militaris scientia dominatu comparato: soli verò portu careant & muris: sine seditione sint, & inuincibiles, & iisdem semper locis vtentes. Atque ideo sperandum est perpetuam eos libertatem habituros. Cum in præteritis periculis Græciæ sospitatores exstiterint, futura præuisuros. Non tamen futura ætas hac præsenti melior: Neque enim pereuntium calamitates, vt alienæ sunt habendæ, sed propriæ, nec exspectandum donec nos ipsos amborum potentia opprimat, sed quamdiu adhuc integrum est, eorum iniuriam propulsare oportet. Quis enim non videat, bello intestino & ciuili eorum potentiam accreuisse? Quæ cum non solum turpia sint, sed etiam grauia, iis quidem qui grauissime deliquerunt, licentia commissorum data est. Græcis verò nullum ob id supplicium irrogatum.

Verum adhuc exemplum proferam in genere Deliberatiuo, vt appareat qualem in hoc orationis genere stylum habuerit. Argumentum est, non esse abolenda patriæ instituta, & regimen ciuitatis Atheniensis. Populo enim è Piræëo reuerso, & decretum contra Vrbanos ferente, patriæ institutio abolenda, & nullam præteritorum commissorum memoriam habendam, sed obliteranda. Verendumque esset ne iterum plebs antiquam in libertatem & auctoritatem restituta, in ditiores insolesceret: multaque super hac re vtramque in partem proposita essent. Phormisius quidam è numero eorum qui cum populo erant reuersi, sententiam populi retulit, scilicet exules debere reuerti, & Remp. non omnibus sed iis tantum qui terram incolerent & possiderent, committendam, cum & Lacedæmonii hoc in primis fieri exoptent. Cum itaque decretum hoc iam promulgatum esset, quinque penè Atheniensium millia à Reip. regimine amouendi erant. Hoc verò ne fiat, hanc Lysias orationem scripsit vni è ditioribus ciuibus, & qui è Reipub. gubernatoribus erat. An verò tunç habita fuerit, non constat. Ita verò sę habet. XXX.

Pag. 93.

Cum putaremus præteritas calamitates, Athenien- satis euidentia monumenta vrbi esse, ne posteri nouan- tuta, & aliud regimen peterent, tunc illi & mala pass- vtrumque expertos iisdem quibus antea decretis dec- & circumuenire conantur. Idcirco non illos miror, sed qui hæc auditis, quod omnium videamini maxim- uiosi, qui tam facile induci vos in incommoda à talibu- natis: qui casu eiusdem fortunæ cum his, qui ex Pira- dierunt, fuere participes: animo vero illis qui in v- manserant, [adhæsere.] Ad quid autem exules reuerti- tet, si vos ipsos vestra sententia, & decreto in seruit- redigatis? Ego verò, Athenienses, neq; ætate neque ge- illis cedo, hanc solum vrbi esse salutem puto, si omn- ad vrbis gubernacula admoueantur. Quoniam cum m- ros, naues, pecunias, socios habuerimus, non solum -cauimus, vt Atheniensium hæc essent propria, sed & -bœensibus ius connubii faceremus. Nunc verò etiam ciues perdemus? Nequaquam; mihi credite. Nequ- cum muris & hæc ipsa nostra auferemus; multos si- pedestres copias & equestres & sagittarios. Quos vos re- tes, fortiter & valide Rempubl. administrabitis, in- magis magisq; profligabitis, & sociis vestris multo v- eritis. Scitis enim tempore Oligarchiæ, nec eos qui passiderent vrbem inhabitasse, sed & plurimos eorum tuos esse, multosq; etiam è ciuitate expulsos: quos p- reducens, vobis quidem vestrã vrbem dedit; ipse vero attingere non est ausus. Quamobrem, mihi credite, nefactores, prout potestis, patria exuetis, nec verbi- quam operibus; nec futuris magis quam præteritis v- præsertim cum eorum recordemini, qui pro Oligarc- pugnant: Qui verbis quidem populo aduersantur, re- rò vestris rebus inhiant, quas possidebunt, quando v- rum præsidio destitutos inuadent: Deinde desider- iis illa quæ nobis subiecta sunt, ecquæ ciuitati salus est, nisi fecerimus quæ Lacedæmonii iubent. Ego dicere velim, quid populo euenturum sit, si illorum fecerimus? Sin minus, multò laudabilius erit pugna- cumbere, quam mortem nobis sententia & decret- inferre. Credo enim, si non persuadeam, commune am-

insulare periculum. Quin & Argiuos & Mantineenses eiusdem animi esse video. Illos quidem Lacedæmoniis conterminos; hos verò prope admodum habitantes: Illos quidem nobis haud plures, hos autem vix tria millia complentes. Sciunt enim, se quamuis sæpe hi in suum agrum sint irrupturi, sæpe etiam sumptis armis illis occursuros: adeo vt periculum illis parum honestum videatur, etiamsi vincant se seruire; si verò superentur, bonis se præsentibus spoliare: quanto melius agant, tanto magis periculum desiderant. Eiusdem & nos aliquando opinionis fuimus, Viri, quando Græcorum principatum habebamus, & profectò rectè id facere videbamur, cum videntes regionem diuisam, non putabamus opus esse de eadem decertare. Æquum enim erat, eos qui parua negligerent, & pauca; & magnis, & multis bonis abstinere. Iam verò cum omnibus illis bello exuti simus, & patria pulsi, scimus hocce solum periculum, spem salutis includere. Sed opus est, recordantes, quod olim etiam aliis succurrendo iniuria affectis, in terra aliena multa trophæa de hostibus erexerimus, viros bonos pro patria, & nobis ipsis esse, Diis confidentes, & sperantes, nos ad ius nostrum cum cæteris iniuria affectis peruenturos. Esset enim acerbum, Athenienses, quando exules fuimus, cum Lacedæmoniis contendere, vt ita reuerteremur; reuersos verò iterum in exilium agi, ne amplius pugnemus. Nonne igitur turpe erit, si ad tantam calamitatem deuenerimus, vt cum maiores etiam pro aliorum Græcorum libertate pugnauerint, vos verò pro vestra ipsorum pugnare non audeatis? Sed iam satis multa exempla produximus, vt & de aliis Oratoribus eodem modo agamus. Sequitur autem hunc ordine temporis Isocrates: de hoc agendum, & aliud initium capiendum.

DIONYSIVS HALICARNASSEVS DE DELICTIS QVÆ IN MEditandis Orationibus committuntur.

Gul. Gratio Brugensi interprete.

Pag. 60. v. 27. Wech.

NTER exercitationum vitia alii Orationes mitiorum Affectuum expertes requirunt, & in eo omnem rei totius controuersiam collocant, affectus verò obiter transeunt, alii eorundem qualitatibus non accuratè satis attendunt; verum si simplex sit affectus, & cuiuis ad intelligendum expositus, illi qui in eum incidunt, & intuentur, vtuntur. Si verò duplex sit & triplex affectio, & variæ sint passiones, neque earundem distinctionem inquirunt, neque de qualitate pertractanda magnopere laborant. Vnde illis cum passionibus dimicare non contingit; sed in ipsum affectuum certamen, quæ exclamationes vocantur, vltro incidunt quædam voces morales, vnde & laudantur hi, qui nudos interdum affectus proferunt: cum de his vniuersè differere, &, velut anima per corpus diffusa est, ita rebus mores intertexere oporteat. Deinde non vnum aliquem magnum spondent affectum. Est autem id Philosophiæ proprium, ex qua omnia singulatim dependent, quæ passim subiectis personis sunt accommoda. Hinc & in affectuum vsu parciores sunt, & in iis pertractandis maiestatem

tem nullam seruant, cum vbique seruare conueniat. Quemadmodum enim in animo Rationem regere decet, illi verò iram & concupiscentiam parere necesse est, vt quandocunque ex animi vehementia quid agimus, cum ratione indignamur, quæ verò amore nobis attrahimus non sine ratione conciliemus: Ita quoque & in Oratione maximus & vnus affectus qui ex Philosophia prouenit esse debet, & instar ratiocinationis rationi subiicitum inducenda cætera, quæ ad iram, quæ ad commiserationem, quæ ad vrbanitatem, quæ ad simultatem & inuidiam pertinent, quæ singula ex illo pendent, & sibi inuicem necessitate quadam commista sunt. Eiusmodi affectus præcepta cum Plato præscripsit, & Rhetorum & Politicorum & artificum, & iuuenum, & virorum, nec non seniorum ac mulierum, seruorum denique & liberorum affectus hoc vno comprehendit. Hunc & Demosthenes tradens nusquam non maiestatem seruat, æqualiter in deliberatiuis forensium mores constituens; hisq; & adulantium speciem, ac denique patronorum laudem admiscens, quod & ad Platonis imitationem factum esse defendit. Ille enim dogmata non ipse prius recenset, in disceptationem deinde adducens: verum coram differentibus quæstionem in medium proferens, inuenire magis quid tenendum quam de eo contendere vel differere videtur: nisi quæ de optimis, & quæ in nostra sint potestate dicantur. Idem & Homerus passim præstitit, apud quem & omnes perturbationum & phantasiarum ab æquo & iusto recedentium species. Is in huius artis pertractatione, secundum personarum subiectarum differentiam, affectuum declarat distinctionẽ. In affectuum materia peccant alii quidem, nullos omninò quærendo; alii non omnia inueniendo; alii denique eorundem temperiem & qualitatem non seruando. Plurimi verò, imò verò omnes, delinquunt, id in quo maxima perturbationum vis consistit non suscipiendo, neque cætera omnia quæ consectanea sunt, adducendo. Circa Iudicium primum mensura non obseruatur. Alii enim omnia breuiter percurrunt, indicantes quidem singula in dubiũ vocata, sed prætereuntes, & rerum obseruandarum defectum, com-

pendium esse existimantes. Alii verò dum attendunt, quomodo plurima ad propositas quæstiones dicant, quæ natura sunt perspicua, & passionibus distincta, instituto denique, seu consuetudine discrepantia, breui sententia, robur continere non vident: si verò quis ea longius producat, frigidiora & imbecilliora reddit. Iam verò in legum inquisitionibus, earundemque demonstrationibus multum operæ Rhetori necessario ponendum est: quando non rarò occulta breuius dicuntur, quæ longius producenda sunt. Et verò de his breuis sermo statuitur, sicut & validissima argumenta breuissimo [verborum ambitu] proferenda sunt; Infirmissima verò sunt, quæ maiori quam par est dicendi indigent artificio. In vniuersum vero, neque pauca nimis, neque multa quæ dicantur inquirenda sunt, verum vbique apta & accommodata, quibus & semper confirmatio adiicienda. Nimia vero inueniendi & dicendi cupiditate fit, vt sæpe vocationis structuram corrumpamus, & hæc quidem de erratis quæ in Iudicio committuntur.

QVIBVS REBVS INVENTIONIS artificium violetur. Eodem Interprete.

Pag. 51. 26. ARTIS vitia in meditando seu inueniendo capitum est nuda propositio, cum Orator ignorat quid prius laudare, aut vituperare debeat ex modo propositionum, quæ tribus potissimum figuris tractanda. Vel cum Orator multo ante cognoscit, quæ ab aduersario dicenda sunt: Noui quæ dicturus est, certè alia per Iouem dicturus est. Vel cum ex aliis audiuit, vt si dicat: Audio ipsum dicturum: Est qui mihi rem omnem nuntiauit. Vel quasi coniicientis est, quodnam argumentum primo loco collocandum sit. Quod artificium sic se habet: vt si confidimus nos argumentum soluturos, dicemus nos aduersarium id dicturum nouisse, cum de aliquo dubitabimus, id nos suspicari simulabimus. Quæ vero aduersaria fortissima & robustissima esse sciemus, illa nos pridem inaudiuisse

diuisse dicemus, ne illi nobis ea certò esse cognita constet. Illud igitur tenendum primum esse vitium, cum propositione destituta est oratio, quam diuisionis artem quidam existimant. Altera artis imperitia est multis apparens ordinis consequentia, ornamentum est quæstionis, ordinem & modum rerum capitibus præscribere: sed non ex vsu certaminis fidem exornare, & apposita adhibere quædam. Ordinem quoq; vtilem indicare: neq; capitib tanquam elementis vti secundum ordinem alphabeticum. .... verum Grammatici instar in exercitationum vsu, velut nomina litteris, ita res quoque capitibus coagmentare decet. Alterum est infirma argumentationis capita nusquam validis inserere ne horum virtute priora occultentur, deinde nusquam omnino ab instituto sermone diuertere, ac post digressionem, iterum ad propositum redire. Quemadmodum antiqui præstant scriptores, qui in aliarum tempestiuitatum ex disceptationibus aliorum mentionem faciunt, solerter admodum iis, quæ dicenda sunt fidem præstruentes, præsentia simul priorum temporum confirmationibus innectentes. Id etiam inter errata censendum est, si quid inferas ex eo quod neque præmunieris, neque ante demonstraueris, quod antiqui sæpè factitarunt, maxime verò Demosthenes ad imitationem Platonis, non ignorans frequentes prætensiones, debilem structuram Orationis conficere: quæ verò firmiter præmunita sunt, credibilia magis apparere. Quid verò attinet dicere, quod necessariam consequentiam nequaquam videamus, quam Plato apposité ait inserendam, non fuse, & fortuito enthymemata in orationem coniicienda. Est enim oratio instar corporis quod à capite ad pedes vsque suis constet partibus membrisque concinne inter se dispositis, ac totius corporis constitutioni conuenientibus. Illud quidem corrigere omitto quod rarum esse videatur. Cum enim ob hoc Lysias reprehenditur, omnis dicendi facultas nostra argui videbitur. Eum verò errorem qui in necessariæ consequentiæ euidentia committitur, solus Demosthenes Platonem imitatus declinauit. Qua vero id ratione præstiterit, in Tractatu de *Imitatione* planum faciemus. Ta-

libus igitur, & tot; imò pluribus aliis modis orationis artificium ſolet violari.

Circa dictionem verò non pauci etiam defectus exiſtunt. Quidam enim omnino ſimplici in eloquendo dictione vtuntur, qua ſe cognitionem rei, eiuſque naturam perſequi profitentur, neſcientes, quod in honeſto maxime cognitum eſt, id in forenſi dictione non ſatis clarum nedum notum apparere. Nam vile iſtud dicendi genus neque declarationem accuratam, neque vel ſpeciem ſatis manifeſtam exhibere valet. Alii verò ſignum elocutionis neceſſariæ eſſe putant, ſi vſpiam obſoletum aliquod vocabulum prolatum ſit, illud aucupantes, & paſſim abutentes, quaſi de re antiqua inuenta gloriantur. Ridicula omnino euadunt iſti, niſi conſiderent liberos à maxime notis componi, hæc autem quæ à communi vſu receſſerunt, inuſitata admodum ſunt. Non igitur is priſco more loquitur, qui ab antiquis rarius vſurpata profert, ſed qui ſæpius decātatis, paſſim in oratione vtitur. Vſum autem rariorum vocabulorum, ratione eadem inſerendi ignorant; ſunt autem eiuſmodi fere.

Prima. Quædam ſunt nomina priſcis temporibus familiaria, & cognita, quorum nunc vſus periit; quibus illi quidem vt notis vtebantur; nos vero merito declinare conſentaneum eſt.

Secunda. Res quædam non ita hominibus vſitatæ inſolita quoque obtinent nomina, ſuntque inſtar dentium doloris, qui præ ſaporis oblati acrimonia, & guſtus acerbitate obſtupefacti cibum comminuere nequeunt. Illud verò, vt raro vſuuenit, ita exigua eſt vtilitas. Eiuſmodi ſunt nomina nobis deuitanda.

Tertia ratio. Quandoquidem ad aliorum imitationem rariora efferunt vocabula, quemadmodum in propria comœdia. Nos vero neque elegantiæ vel ioci cauſſa neque neceſſitate coacti, eiuſmodi nomina quæramus, agreſtes, ruſticaſque diſciplinas, quod abſurdiſſimum eſt conſectantes. Illud præterea in dicendo vitium occurrit: laudis nimia cupiditate dictas voces velle importune vſurpare. Exempli cauſſa verbum hiſtoricum, dialecticum, vel poëticum in Tragœdia vel Comœdia proferre.

Eſt

Est ea fortasse scientiæ alicuius ostentatio, sed vsus imperitia. Conuenit enim discernere, inter iudiciales & dialecticas voces, & quæ historica, quæ poëtica, vel his propiora, demum quæ politica sint vocabula recensere, nisi omnium risui, & inuidiæ exponi velimus: Non quod dialecticæ, historicæ aut politicæ dictiones, in poëticis sermonibus non reperiantur: verum Oratori, & vsus opportunitas spectanda, & nec structuræ ratio minus obseruanda. Ad opportunitatem quidem pertinet, vbi dictio aliqua siue poëtica, siue dialectica, siue historica euidentior apparet, tunc ea vti, quod ad maiorem efficaciam Rhetor præstare potest. Ad structuram vero, præuia narratione rem mitigare, & præmissis notioribus nominis nouitatem occulere, & prius apertè fateri, vocem eiusmodi ex alio dicendi genere esse desumptam, quod ad nouitatem molliendam sufficiens est. His igitur & pluribus aliis in dicendo delinquitur.

Locutionem sequitur. Oratio figurata. Quidam simpliciter, & sine figuris, ac plane vulgariter verbis vtuntur, nonnulli vero sine ordine figurarum adducunt congeriem. At illi sicut prius nominum ita nunc figurarum opportunitatem ignorant. Et hæc quidem vniuersim sunt quæ circa mitiores affectus, & sententias circa artificium & dictionem dicenda habuimus.

Nunc igitur quæ in omnibus orationis partibus errata committi soleant singulatim consideremus. Sunt oratoriæ partes quatuor: Exordium, Narratio, Confirmatio, Peroratio. Quæ in Exordio committuntur sunt hæc: Primum coram Iudicibus tanquam causam perspectam habentibus quod perquam ridiculum est, orationem exordiri, cum prius ipsi ante meditatam orationem tem nobiscum expendimus, existimantes materiam ad disceptandum propositam, vt auditoribus, ita Iudicibus esse cognitam. In prooemio quidem rei summa aperienda est, & de quo disceptatio instituenda sit, prius dilucide explicandum. Quidam præterea legem, seu consuetudinem prooemiorum in exordia coniiciunt, quibus nec sæpius vnum solum sufficiens esse, alias vero pluribus orationem indigere satis cognitum est. Vulgaris Rheto-

rum multitudo rerum capita prius in exordio consuunt, cum prooemium tantum sit rei dicendæ commendatio, neque capita ea appellanda sunt, vnde [Iudices] in aduersariorum suspicionem veniunt. Alii sunt qui in exordiis passim accusatores conuiciari consueuerunt, neque his perspectum est Rhetorem vti conuiciis ceu confirmatione siue in affectu, siue in rerum tractandarum vsu, nos interea illos assidue criminamur. In eo quoq; à recto & simplici vsu deflectimus, cum procemia rotunda & in orbem deducta in medium adferimus, producta verò & protensa etiam in Narratione locum habere, ignoramus. Sunt qui orationem prouerbio auspicantur, alii ab exemplo, alii à similitudine ordiuntur. Omnium horum errorum causa, est capitum & artificii in exordio requisiti ignorantia. Caput Procemii constat rerum & personarum opinione, vbi vel commendatione opus est, vel criminatione. Vel enim personas criminamur, vel iem commendamus. Artem verò exordii esse totius disceptationis fundamentum nemo ignorat. Igitur in principio præparandus est auditoris animus, & à Rhetore ad totius exercitationis attentionem componendus, vnde & Exordii mensura desumitur, structuræ quoque & figuræ ac omnis rei explicatio hauriri consueuit. Et hæc quidem errorum in Exordio irrepentium summa est.

Ad Narrationes quod attinet, quidam ita breues faciunt, quasi oratio decenter producenda non sit: alii verò in iisdem ita sunt prolixi, vt integras amplificationum seu exaggerationum structuras adnectere velle videantur. Horum vtrumque inter Narrationis vitia recensetur. Neque enim Narratione vtitur qui non docet perspicuè, & qui nullum dicendi modum statuens, doctrinæ suæ fidem captata furtim auditorum attentione adstruere conatur, eius inanis, & intempestiua est loquacitas. Rhetoris officium est in Narratione docere, docendo persuadere, debilia, & valida argumenta, & quæ inter se contraria sunt ad vtilitatem orationis transferre. Peccat etiam qui sine delectu orationes narrationibus replet, nam in genere deliberatiuo omnis est superflua narratio, norunt enim qui deliberant qua de re tractandum sit, quod quid agendum,

agendum, non de quo deliberandum eſt, ſcire intereſt. Sunt & quædam cauſæ iudiciales quæ narrationes reſpuunt, quæ nempe iudicibus notæ ſunt, & aduerſariis vtrimque non minus exploratæ, vt ſunt quæ negotia forenſia concernunt, quæ ſine narrationibus pertractantur. Inane quoque verborum diſpendium iudicandum eſt, ubi vtrique parti narratio eſt ſuperuacanea, neq; vni magis quam alteri prodeſt, qualis illa quæ ſtratagema deſcribit omni ex parte ridicula. . . . . . .

Exempli cauſa è duobus Imperatoribus vnus trecentos in captiuitatem redegit, alter tot numero è medio ſuſtulit, inde oritur de procemiis diſceptatio. Verum narratio rei geſtæ, cum omnibus nota ſit, neutri parti poteſt eſſe vtilis.

In Confirmatione, enarratis vitiis accedit inconcinnorum, improbabilium, & à recta dicendi ratione alienorum capitum vſus, quæ Oratores vſurpant, quæ vniuerſalia vocant capita. In deliberatiuo genere, illud [dicitur:] Bellum non eſſe præoptandum paci: alii quærunt vtrum ſit præferendum paci, alii quouſque Quorum quæſtio in quatuor deliberationis capitibus continetur: Iuſto, Honeſto, Vtili, & Poſſibili. In iudiciali cauſa: Eum qui tyrannum ſuſtulerit omne præmium, ſi velit, auferre debere, cum lex id iubeat. Verum illud nonne impudens omnino, & à ratione alienum? At ſiquidem quæritur & vult illud, num iuſta & decora poſtulantem accipere conueniat, & ipſis decretis ſint danda. Adhæc illud non oportere ducem qui imperet, rerum à ſe geſtarum ſingulatim reddere rationem. Fatetur enim apertè iniuſte ſe agere, niſi omnium reddat rationem.

Dicet quiſpiam, ex abundanti quidem hæc dici: verum plures in ſuis rebus ſermones conſumunt. Sciendum deinde circa ſuperflua capita quid dicendum ſit, cum id vtile ſit neque vlli noxium. Illud præterea venit in diſceptationem: Patri filium abdicanti non eſſe contradicendum. Illud verò omnium maxime exſibilandum dicere non eſſe defendendum eum, qui accuſaturus filium ad iudicium venerit. Illud verò à ratione maxime remotum è veriſimilibus non licere accuſandi

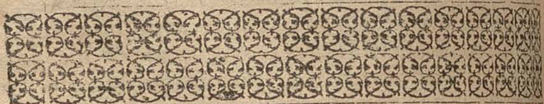
argumenta desumere , hoc enim est omnem conie
tam è medio tollere, quæ est potissima iudicialis or
nis pars. Plurimæ enim causæ ex verisimilibus iudi
tur [indiciis.] ista & similia capita in sapientum exer
tionibus disceptari solita, penitus vitanda sunt ei, qui
Oratoris munus obiturus est.

Confirmationum vitia sequuntur, quæ in rerum
scriptionibus occurunt Contingit enim non raro te
pestates, famem, & pestem describi, denique acies &
tagemata bellica Oratione exprimi. Verum à temp
tum descriptione causæ certamen non dependet, ita
omnis eiusmodi descriptio, inanis tantum, & inutilis
verborum ostentatio, nec aliunde in orationem irre
videtur, quam ex praua historiarum , & poëticaru
scriptionum imitatione. Neque patet omnibus hi
riam pedestrem, & poësin historicam res necessarias
ditoribus ob oculos ponere: multo minus causas iu
les, secundum rei necessitatem esse dirigendas. Et P
quidem & historiarum scriptores, rerum euentus p
nis & locis suis exprimere solent. Oratores vero
habentes conuenientem neq; propriam rerum form
ipsis pestis, famis , tempestatum & bellorum affi
species, licet non ad viuum prout contigerunt, ref
Licet igitur vni aduersario aliter eiusmodi eloqui, q
ab altero prolata sunt. Constat ergo in his, quema
dum in cæteris superuacuam apparere verborum m
tudinem. Hinc & apparet multos ignorare, ad temp
uos rerum casus describendos sufficientes esse ora
num species, nec aliunde ad rei repræsentationem e
cersendas.

Restat de de Peroratione dicendum , quam qui
existimant quasi orationis bellaria , & relictos, vt i
cam, post vindemiam racemos , denique mera qu
nugamenta, quapropter & rerum narratarum ex
tiones vocant : verum quantum aberrent, quis no
deat? Quemadmodum enim exordium est totius o
tionis structura, & fundamentum, ita Peroratio, co
matio est, & rerum omnium in medium allatarum co
memoratio, siue in mitiorum affectuum commédatio

accen

accendatur Orator, siue commiseratione afficiatur, siue quamuis aliam passionem induat propositæ materiæ conuenientem. Hæc sunt, & quæcunque ex his dependent à nobis in meditandis orationibus obseruata. Antiquitatem non in argumento orationum, sed in vsu similitudinis consistere arbitramur. Imitatio enim non est vsus cogitationum, sed oportunitatum concors, & artificiosa aggressio. Et imitatur quis Demosthenem non solum vt Demosthenem in stylo referat, sicut Platonē & Homerum sequitur. Omnis igitur imitatio artis est æmulatio enthymematum perdiscens similitudinem. Verum de hac longior nobis erit sermo quem alibi pertractabimus. Quod nunc restat obseruanda denuo monemus vitia in affectibus, in sententiis, in arte, in elocutione, in omnibus denique orationis partibus, nempe Exordio, Narratione, Confirmatione, & Epilogo. Et hæc quidem circa maxime euidentia, plura verò adhuc relicta familiares congressus edocebunt.

DIONYSIVS HALICARNASSEVS DE ORATIONVM SCRIptorumque examinatione.

And. Schotto Antuerp. S. I. interpret.

Pag. 64. Wech.

NGENS ſane eſt non iuuenibus modo, ſed & ſenibus in diiudicandis aliorum ſcriptis periculum. Parandæ enim opinionis ſcientiæ gratia varie & temere laudamus, quæ in manus noſtras venerunt, & vituperamus. Quo fit eadem interdum & laudari & vituperari, non ſolum alia ab aliis, verum eadem à nobis ipſis, alias probata, nunc damnata. Quemadmodum numerorum imperiti nunquam eadem numerando conficiunt neque ſecum ipſi, neque cum aliis conſentiunt: ſed hoc inſcientiæ argumentum eſt ſibi non conſtare. Sic & plerique in Orationibus examinandis negligentiores ſumus, Nunquã enim eadem nobis apparent ſed interdũ laudamus, quæ aliàs reprehẽdimus, & quæ damnauimus, viceſim laudamus. Rapimur enim viſorum phantaſia vel ad rei cuiuſque dignitatem reſpectum habentes, non proprio vtimur iudicio. Oportet enim ad regulam atque amuſſim limatumque iudicium adhibentem recte pro- iudicare, vel in hanc, vel in illam ſententiam. Dicam a- que quod dicendum videatur. Quatuor itaque ſunt

quæ potissimum rectum de Orationibus iudicium dirigendum existimem. ἦθος, *indoles seu natura : sententia, ars, ac dictio.* Decet igitur quæ legimus, quæ audimus, & quæ occurrunt considerare, an ad Naturam, Sententiam, Artem aut Dictionem prosint vel obsint. Extra hos nulli fines existunt. Igitur quid hic seruandum? Indolem seu Naturam duplicem esse, communem & propriam. Hæ quid differant nunc exponam. Communem eam appello, quæ à Philosophia pendet. Qualis ea demum est? Ad virtutem nimirum inuitans, auertensq; à vitiis. Priuatam eam dico, quæ ab Oratoria dependet. Quæ tandem ea est? Decentes puta, aptosque de re quaque proposita sermones habere cum dicentibus, tum audientibus, de quibus rebus, & ad quos verba facere solemus, qua in re libri antiquorum omnes versantur. Quid igitur dicam? plenos esse libros omnes hisce Ethesi, in æquis aut iniquis; incontinentibus aut frugi hominibus & nequam; in fortibus, aut meticulosis; doctis vel indoctis; mitibus aut iracundis. Licet itaque nominibus tectis mores seu naturas capientibus de vitæ negotiis philosophari, quorum quędam expetenda, quædam contra fugienda sunt. Vt si quis Homeri Rhapsodia, Paridis ἦθος hospitis sui domum violantis, & alienam coniugem [Helenam] rapturi, factumque oderit. Animum vero custodierit, ratus patriam eo scelere familiamque euersurum; pœnam denique Diis hominibusque exemplo in se edito daturum. Pandari præterea noxia est indoles iuramenta conturbantis, & peccato dignum tandem obuenire supplicium. Nestoris etiam prudentia elucescit, quæ virtutem perficit. De Hectore vero Iupiter pietatem eius prædicans ita loquitur:

Hic vbi continuo nostras adoletur ad aras, *Il. δ'. v. 48.*
Libando, Aruinaq; hac dedita adorea nobis.

Et nomina omittens Indolis differentias quæras, vt in speculando ad vitæ mores per libros peruenias. Hoc & Plato significat Poësin ornãdo veterũ res innumerabiles posteros informare. Igitur doctrina est morũ collectio, *Plato in Ione.*

Thucyd. in procœmio.

quod etiam Thucydides asserere visus est Historiam
describens, quasi sit per exempla Philosophia. *Cæterum*
inquit, *qui res præteritas accurate nosse & in iis, quæ*
rum eodem consimiliq; modo (vt res sunt humanæ) v
nient, hæc ad suum commodum voluerit adhibere, non
derabit profecto plura. Et hæc quidem, de communi
dole, quæ malum fingit, virtutemque amplectitur,
cta sint. De Priuata verò quam Rhetoricam appe
mus, & sic fere diuisionibus constans Oratio est, de
dixit vel scripsit nemo Cum enim duplex sit Orator
tamen, cum de re, tum de natura cuiusque, hoc longe
tiquius est magisque proprium, &c., vt sic dicam,
prope est Oratoris contentio. Res enim propriam
teriam chorago suppeditat. ἤθων verò consideratio
mero comprehensa, eorum præbet diuisionem. Co
ctamus itaque, & quasi mente vinciamus ea, ne quid
rerum effugiat. Hæc itaque priuata & Oratoria aff
ἦθος in has partes diuiditur: in *Nationem, Genus,*
tem, προαίρεσιν *Propositum, Fortunam & Accusatio*
Quare loci isti septem sunt, cum Natio in duas pa
deducatur, Communem & Priuatam. Hoc quid
ponam. Quærendum Græcusne sit an Barbarus
nere, qui verba facit. Permagni enim interest, diue
sunt Græcorum, Barbarorumque ingenia, atque
les. Agrestiores enim Barbarorum esse mores, a
resque compertes, atque arrogantes: qualem Plat

Pla o in Ti ai prin- cipio.

ducit Ægyptium ita dicentem: *O Solon, Solon, vos G*
semper estis pueri, nulla cana vobis doctrina. Hic in
quidem figura, propria verò Barbarorum est. Vide
Herodotus etiam, Candaulem facit loquentem ad G
gem: *Auribus mortales minus fidei tribuunt quam*
quod non de auditu & aspectu ab illo dictum, sed de
poris humani partibus sensuum accepit, vt Barba
sermo figuratus sit: & qui pronunciat, veluti vidis
quam apud Græcos quo vtentes insaniunt, & Athe
tum significans exercitationem, & vinum insaniæ p
appellans. In summa recensere singula quid attine
enim referti sunt libri, propriè enim dixeris gentes G
aut Barbari naturam. Demus itaque Græcum vel

mus Barbarum eadem naturæ diuisione esse, & vtrumq; simul hic agere oportet: Barbarum quidem vt Thracem, truculentum. Barbarum quoque & Scytham * crudeli ingenio parem. Ponamus altera ex parte Græcam indolem: sit Græcus mosque communis Græcorum. Græcus, sit Atheniensis, ergo vehemens, facundus, sapiens. Græcus, ex Ionia, ergo mollis & remissus. Bœotus sim- plex itaque & obtusus. Thessalus est è Græcia * duplex atque & varius. Hinc etiam Philosophi & qui naturas gentium perspectas habent iacere conuitia probri loco solent, tametsi irrisione indigni sint: sed ab emergenti- bus ad summa ingeniis, calumniæ sæpe nationum exi- stunt. Demosthenes enim Thracem, vt non constan- tem & firmum in fide atque amicitia Charidemum in- ducit, sed omne in eo positum conuitium, *Thrax est*. Plura addere quid attinet. Rectissime enim Plato ait è cæli loco atque conditione etiam indolis cuiusque tem- peramentum existere. Hinc fieri vt alii disciplinis per- discendis aptiores sint vt Græcanicis Græci. Quidam ad pecuniariam accommodi vt Phœnices & Ægyptii. Alii pugnandi, vt Barbari bellicis semper rebus deditι. Et vere dicit. Loca etenim naturam ingenerare affirmat & singulatim in moribus cuiusque. Propterea, & à variis reip. formis diuersæ quoque indoles exsistunt, quasi à Reipublic. naturæ, & contra à naturis Respublicæ creentur. Quapropter in indole duplicem spectamus rationem Græcam & Barbaram. Sed nunc à communi ad singularem transeamus. Sit Atheniensis Lacedæmo- nius, Bœotus, Ion, Scytha, aut Thrax, vel Celta: aut ex Syria, vel Ægyptius: in aliquo conueniat oportet. De genere deinceps agendum. Generis vocabula sunt cog- nationes. Sic pater Barbarus, & Barbarus Celta, & patria, & Scytha Barbarus, & rursum pater Græcus, & Lacedæmone natus, ac pater Atheniensis. His accedat si velis ætas, & quaterna sunt comprehendenda. Est pater Barbarus, Scytha & iuuenis. Non enim iuuenes, senesque, eadem præditi natura, & senio iam confecti, senum quidem mollior est indoles, iuuenum verò acrior. Similiter fratrem si dicas aut vxorem, aut ma-

Marginalia: * ἀπότομον, al. ὀμὸν. — *Prou. Bœotica sus.* — * διπλοῦς καὶ ποικίλος. — *Orat. contra Aristocratē.* — *Plato.*

* τοῦ προαιρέσεως πάθος.

ritum vel denique filium. Hinc & proprii* Consilii affecto vehementior expenditur. Erga liberos pius quidem est, at celer, at acerbus, at auaru, at denique dissolutus. Consilium ita cum indole vniuersa concurrit. Nunc de Fortuna videamus: eaque vel secunda est vel aduersa. Non enim natura hæc sunt, sed fortuna ea dirigit. Hinc de vitæ instituto dicendum, hæc enim à cuiusque pendent studio. Milites enim quid ab arte militari, à Medica Medici, à Rhetorica Oratores, ac agricultura agricolæ informantur. Medicum enim videas disserendo dicere: Hoc est expurgandum, illud excusandum. Musicum inuenias dicentem: Hæc extra cantum: dicta illa non concinunt. Demodicus Socrati apud Platonem ait: *Mihi quidem, ô Socrates, filii mei siue plantatio, siue generatio censenda est*, non est hoc ita indicandi, quasi magna voce à Platone pronunciatum, sed quia Mechanicus & agricola erat Demonicus artis suæ vocabulis vsus videatur, & hoc quidem vnum est existimandum de septem Indolis speciebus. Sic compereas per singula discurrens ac colligens: inops & diues hostes sunt in ciuili administratione. In paupere ἤθους naturam reperies, similiter in opulento: item in hostibus, rursum in Repub. Neque enim eadem sunt odia publicarum vel priuatarum rerum, sed illa sunt prudenter in vulgus diiudicanda. Deinde pater est quispiam, vel non est. Hinc bello victus est, vel rem victor fortiter gessit, aut contra cladem accepit, siue litibus siue iudiciis implicatus. In singulis nomen doli reperies, vnum genus Indolis necessariæ, in apothesibus. Et hæc accuratior est diuisio ἠθῶν, nullam omittendo speciem. Si enim patrem ostenderis non continuo ciuilem fuisse virum ostenderis. Si ciuilem non item patrem fuisse doceas. Rursum si patrem declaras, ducem non item. Hunc si rem fortiter gessisse demonstres, non continuo aciei desertorem. Si non ostenderis fortuita, etiam quę consulto fiunt, & genera, nationes, & differentias τῶν ἠθῶν, quæq; alia iam enumerauimus, non impleas τὸ ἦθος. Quæ enim recensuimus vniuersa ἤθη quidem vocantur, seu indoles. Diuidendi enim sunt, vt Plato

Plato initio Theagis.

vt Plato tradit, diuisiones, collectionesque, ostendunt quot species sint, & quot in partes deducantur & multa in vnum colligere docent. Est enim artis diuidendi proprium Vnum multa, & multa vnum efficere. Et hæc quidem hactenus. Ad Sententiam nunc veniamus. *Plato in Phædro, & in Politico de diuisionibus agit.*

Sententia triplicem habet inuestigandi modum: ne quid redundet, nec deficiat, neue sit repugnans. Redundans oratio nugax est: quæ deficit infirma, contraria verò periculi plena. Clare id Homerus ostendit:

Solus compositam lingua turbabat inerti
Pacem Thersites. ——— *Il. β'. v. 212.*

En importunæ causa redundantiæ. Si enim omittas de Thersite binos versus è Nestoris concione, Homerus hæc suggeret:

Quidquid ridiculum pugnacibus esset Achiuis. *Ibid. v. 215.*

Nam in his ridiculum fit dictum extolli atque efferri illum corporis viribus & virtute, & ducendi libertate immodica. Hæc si excipias reliqua valida sunt. Et tale quidem Homeri est artificium. Conspecto enim exercitu, qui ob Achillem Agamemnoni indignatur, & propterea non libenter auxilietur, sed in patriam redire vult, iura illa in Achillem rumpere studet. Astitit itaque ipsi concio: adest inuidia, ridiculum: vt in conuentus malitia iustitia rei minus appareat:

Hostis erat magno, summusq; inimicus Achilli *Ibid.*
Nec minus idem Ithacum capitaliter odit Vlyssem
Tum quoque vociferans, & acuto gutture stridens,
Plurima magnanimo conuicia dixit Atridæ.

Quæ sunt audaciæ signa, atque exsuperantiæ Indolis ipsius, & quænam importunitas?

Cui tunc vnanimes irascebantur Achæi,
Et vires odere viri non æqua patrantis.

Nisi ridiculus, dignusque odio sit, dum pro Achille fortia iactat. Hinc Græcis risus concitatur: & exinde studium in patriam remeandi refrixit. Ex hoc enim* toruo aspectu & immutatione per id quod euenit pacatum adhibuerint animum. Quamobrem documentum hoc magnum quid & illustre nos docet, ne in verborum copia bene dicendi vim collocemus. Sed in deficientibus qua ratione vtemur? Sic enim de Menelao Poëta ait:

* σκυθρωπότητος.

Il. γ'. v. 214.

Pauca loquebatur non garrulus, at per acuta.

Pet. Victor. 15. variar. cap. 17. ex Cice. Bruto.

Illud pauca, tale est, quod ad certamen non sufficit. De contrariis est quod laudauit Isocrates, iudicialis orationis, vt habenda est, & demonstratiui differentiam ostendens, hanc quidem tutam, securam ac firmam esse oportere; illam verò demonstrando. Homerus enim ait: *Ille fortiter concionatu*: hoc est per concessa: Ille verò de concessis dubiam proferens, sed & concessorum demonstratione qui posset dubium dissoluere. Hoc Xenophon & Plato de Socrate prædicant, progredi per concessa cum vult docere. Fiunt itaque hæc tria opportune: ne sint redundantia, ne imminuta, néue aduersa. Duplici hæc nomine appella: Modum & securitatẽ, ne superflua sint, néue imminuta, quod est Modi; vt Securitatis ne contraria sint.

μέτρον.

Tertia nobis classis est, Artificium orationis, explicatis iam Indole atq; Sententia. Primum quidem ὑπόνοιαν figuratam locutionem si quis forte dubitarit expediamus. Ea quid sit quæris? Vult quis dicere; ne redundantia dicat, neque mutila, nec aduersa, hunc artificem esse dices. Quid igitur amplius est Artificium quam secura sententia? Amplius profectò est. Sententia enim vtile quid negotio continet ad demonstrandum. Ars verò quid ad persuadendum appositum habet. Verbi gratia in arte Medica si quis pro sententia dixerit: Secandum esse vel pharmaci potione vtendum. Ex arte verò, vt abscondendum esse ferrum quo secare vis: potionem è dulcibus & esui aptis cibis dandam. Hic ars sententia posterior, qua ratione Indolem & Sententiam arti copulaueris:

Hom. Iliad. λ'. v. 269.

Quales sæpe solet mulier sentire dolores
Parturiens sæua quos mittunt Ilithyræ

Tela

Tela laboriferi mittentes plena doloris.

Secundum est:

Quas Iuno Lucina Deas enixa profudit.

Tertium, Quartumq; primo respondens:

Sic grauis inuadens animum dolor vrsit Atridas.

Ad eundem modum Thucydides ait: *Caeterum signis quibusdam, quae mihi longissime superiora repetenti fidem faciunt, adducor vt credam non valde magna, siue bella species siue alia exstitisse.* Deinceps quot modis differt Signa? τεκμήριον, μαρτύριον, σημεῖον, παράδειγμα. In progressu enim μαρτύριον dixit, hinc σημεῖον. *Cum dolum,* inquit, *Athenienses lustrarunt*, &c. & pergens iterum: *Huius rei non minimum est argumentum.* Deinceps vero: *Signum verò est Graecia sic culta*, & cum omne dicat ad primum secundumque, & iterum reducto numero, hoc *multifariam* dicendum. Sequitur quia & varie: differunt tamen formis Multifariam & Varie. Verborũ delectusq; differentia ac de vocibus sequioribus iudicium: hoc iudiciale est vocabulum, illud historicum, hoc dialecticum, illud comicum: & iterum post Ideas ad ipsos viros conferre. Vt si comicum est, Aristophanis est vel hoc Cratini, hoc Epolidis, hoc * Eriphidium, illud Menandri. Si iudicialis vox: ego vel Lysiae vel Demostheni aut Aeschini vsitata, vel denique Antiphonti familiaris, illud [illegible]um est. Considerandum item in recitatione librorum orationumque secure pergere in inuestigando. Quę sit fortasse quid prosint vel obsint lecta dictaue, vel audita ἦθος, Sententiam, Artificium, Dictionem? haec quidem duplex communis, & priuata. Communis ad [illegible]utem impellens auertensque à malo; Priuata verò, vt [illegible]sint ac deceant sermones dicenti simul, & audienti. [illegible] de quibus oratio est, & ad quos aptanda. Fit autem [illegible] diximus modis septem. Hinc etiam Sententia secu[illegible]acmodo triplex fit: item ars vel vis ἠθῶν ac negotiorum. Dein vocabulum vel perspicue ac puriter, vel multifariam ac varie. Et haec quidem de Orationis examine satis sint.

Lib. 1. belli Pelopon.

Verborum delectus.

* *sic emendo pro Εὐριπίδειον, qui Tragicus est.*

DIONYSII HALICARNASSEI DE PRÆCIPVIS LINguæ Græcæ Auctoribus elogia;

Stanislao Ilouio Polono interprete.

N ſcriptis & monumentis veterum verſari debemus, vt inde non modo eius re quam tractandam ſuſcipimus, materiam, ſed etiam rationem imitandi eius quod cuiuſque proprium eſt, nobis compa mus. Animus enim legentis, perpe obſeruatone ſimilitudinem quandam generis dicen elicit. Quale quiddam ruſtici cuiuſdam vxori accid fabula refert. Virum, inquit, agricolam deformem tim inuaſit, ne liberos ſimiles ſui ſuſciperet: quæ formido tem illum pulchros & formoſos liberos procreandi d cuit. imaginibus enim quibuſdam, vt arbitror, venuſ & decoris effictis, eas intueri mulierem aſſuefecit. De de cum ea congreſſus, præclare imaginum pulchritu nem aſſecutus eſt. Exprimendæ etiam orationis ſimi tudo ita demum paritur, ſi quis imitatione expreſſ illud, quod apud vnumquemque ex multis videtur præſtantiſſimum: quemadmodum ſi quis multis fon bus riuum quendam deducens, in animum ſuum der quod etiam exemplo ipſo confirmabo. Zeuxis ob ſu mam pingendi peritiam magna in admiratione ap

Crotoniatas fuit. Huic Helenam nudam pictura exprimere contendenti, nudas conſpiciendas eius loci miſerunt puellas: ac poſteaquam multis ex partibus excellentiſſima quaque cogitatione comprehendiſſet atque collegiſſet, ars omnibus numeris abſolutam pulchritudinem conſtruxit. En etiam tibi licet, vt in theatro quodam, formoſorum corporum formas ſpectare, & ex illorum animis decerpere atque delibare id quod eſt optimum: licet, inquam, tibi ſic multiplicis variæque eruditionis ſymbolum colligenti, nullo vnquam tempore imaginem interituram, ſed perpetuam ac immortalem artis pulchritudinem informare, vt id quod imitatione expreſſiſti, manifeſtos & apertos delectus iis qui audiunt ſuppeditet.

Homerus.

Ex Homeri poëſi non vnam tantum corporis partem, ſed integrum corpus exprimas ac effingas. eius etiam imitare mites concitatoſque affectus, amplitudinem, diſpoſitionem, & alias omnes virtutes. Alios verò, iis in rebus in quibus antecellunt, ſequi debemus.

Heſiodus.

Heſiodus ſtuduit voluptati, & lenitati verborum, ac concinnæ compoſitioni.

Antimachus.

Contra Antimachus vehementiæ, & forenſi illi aſperitati, & minime vulgari eloquendi genere operam dedit.

Panyaſis.

Panyaſis vero ambotum virtutes conſecutus eſt, & eos partim materia, partim diſponendi ratione ſuperauit.

Pindarus.

Imitandus eſt etiam Pindarus, cum verborum & ſententiarum cauſſa, tum magnificentiæ, neruorum, vbertatis compoſitionis, virium & acerbitatis, compoſitionis, virium & acerbitatis cum voluptate temperatæ: tum

etiam continuationis, maiestatis sententiarum, contentionis, figurarum, morum expressionis, amplificationis, exaggerationis : ac in primis eorum morum gratia, qui ad temperantiam, pietatem, amplitudinem pertinent.

Simonides.

In Simonide, præter verborum delectum, obserua accuratam compositionis diligentiam. Adhæc in commouenda miseratione virtutum (in qua parte præferendus etiam Pindaro videtur) non nimis magnificam & vehementem, sed qualis illi peculiaris est, mouendis affectibus idoneam.

Stesichorus.

Vide etiam Stesichorum in vtriusque virtutibus eorum quos enumerauimus florentem quin etiam iis quibus illi carent præditum: rerum, inquam, quas tractandas sumpsit amplitudine, in quibus morum & dignitatis personarum rationem habuit.

Alcæus.

Alcæi vero considera magnificentiam, breuitatem, ac suauitatem, acrimonia & grauitate conditam : præterea configurationes perspicuitate temperatas; nisi quantum eam proprietas linguæ vitiat. Tum imprimis mores rebus ciuilibus accommodatos. Sæpenumero sane, si versum detraxeris, forensem inuenies orationem. Nunc ad poëtas tragicos nos conferamus, non quod omnes poëtas voluere non debeamus : sed quod hic locus minime postulet, vt omnium in præsentia mentionem faciamus: de præcipuis atq; excellentibus dixisse sufficiat.

Æschylus.

Æschylus igitur primus orationis magnificentiæ & amplitudini studuit, & decorum tum in concitatis affectibus exprimendis seruauit, tum conuersa, tum propria dictione mirum in modum ornatus: in verbis etiam propriis & rebus condendis atque innouandis frequens est, Euripide & Sophocle in ducendis personis magis varius.

Sopho-

Sophocles & Euripides.

Sophocles autem in concitatis affectibus effingendis excelluit, personarum seruata dignitate: Euripidi non omnino veritas, & præsenti vitæ nostræ accommodata ratio placuit; ex quo etiam factum est, vt sæpe à decoro aberret. Nec generosos & præstantes personarum mores & affectus, quemadmodum Sophocles feliciter expressit: contra inhonestos, effœminatos, & abiectos videre licet eum summo studio expressisse. Et Sophocles quidem in dicendo superuacaneus atque redundans non est, sed necessaria tantum persequitur: Euripides verò in oratoriis inductionibus frequens. Ille nouorum verborum fabricator, ac sæpenumero ex summa amplitudine in inanem sermonis sustentationem decidens, quasi omnino ad vulgarem humilitatem delabitur: hic neque sublimis est, neque tamen submissus, sed ex vtrisq; temperata dictionis mediocritate vtitur, * & fere omnes dicendi virtutes Comicorum imitatur. sunt enim sententiis nitidi, perspicui, concisi, magnifici, acres, & ad vitam & ad mores accommodati. Menandri etiam genus quod in actione & materia cernitur, spectandum atque considerandum est.

** Comicorũ verò imitanda sunt virtutes dicendi omnes.*

DE HISTORICIS.

Herodotus & Thucydides.

Ex iis qui res gestas literarum monumentis mandarunt, Herodotus optime omnium eam partem historiæ quæ res continet, elaborauit atque expressit: ea verò pars quæ elocutionem continet, nonnunquam superior Thucydides, nonnunquam è diuerso Herodotus. Est etiam vbi pares inueniuntur. Accurata enim verborum dictione in his sermocinationibus, in quibus ambo tractandis occupantur, vterque suam quandam proprietatem seruat cæterùm perspicuitatis laudem omnes sine controuersia Herodoto deferunt. Ac breuitas quidem familiaris & propria est Thucydidi: euidentia autem & illustratio, vtrique communis. In moribus exprimendis primas fert Herodotus; in affectib. autem, Thucydides.

Rursum dictionis elegantia ac magnificentia nihil alter ab altero differt; sed in his & huiusmodi virtutibus ambo excellunt. Viribus, robore, neruis, & orationis grauitate, ac figurarum varietate, Thucydides Herodotum superauit: suauitate vero ac persuadendi facultate, iucunditate & sponte nata simplicitate, non elaborata, longe præstare Herodotum inuenimus. atque nullam compositionem & personatum confictionem minus seruauit, quam hanc morum & ingenii simplicitatem.

Philistus & Xenophon.

Nunc de Philisto & Xenophonte dicamus hic quidem, Herodoti æmulus, & in virtutibus rerum tractandarum & dispositionis fuit, & in moribus sermocinantium imitandis quodammodo similis ac par, quodammodo impar. est enim eloquens, verbis purus, perspicuus ac illustris, in compositione dulcis & venustus, vt etiam eum in hac parte antecellere videatur. historicarum autem rerum illam sublimitatem atque magnificentiam omnino non est assecutus: quin nec decorum personarum sæpe seruauit, attribuens interdum hominibus indoctis ac barbaris sermones è media philosophia depromptos, & ea forma dictionis vtens quæ palæstræ magis quam pugnæ conueniat. Philistus verò Thucydidem sequitur, moribus exceptis. hic enim liber & animi magnitudinis ac grauitatis plenus: ille, tyrannorum & aliorum cupiditati plus nimio subseruit. Ac primum quidem in eo imitatus est Thucydidem, quod eodem modo quo ille inchoatum atque imperfectum historiæ argumentum relinquit: tum quod collocationis & dispositionis ordinem perturbat, & quod rerum quæ narrantur confusione, historiam difficilem reddit. Thucydidis illud obscurum ac affectatum dictionis genus neglexit: cæterũ rotundũ, densum, & acre ac contentiosum summa diligentia expressit, non tamen eandẽ elegantiam atque maiestatẽ, cõtentionũ copiã, pondera, affectus atque figuras. In describendis enim locis, naualib. pugnis, pedestribus copiis, & constitutionibus vrbium, perexilis est atque depressius, neque oratio rei amplitudini respondet: p-

de

dens tamen, & ad * verorum certaminum descriptionem Thucydide longe vtilior.

*ad vera certamina Thucydide magis idoneus, id est, ad veras ac serias causarũ actiones.

Theopompus.

Theopompus autem Chius, primum quod huius generis historiæ materiam delegerit, imitatione dignus est: deinde propter dispositionis elegantiam. continet enim maximam facilitatem & euidentiam illius scriptio: præterea etiam propter rerum quas tractat, varietatem: quin etiam propter summam in singulis rebus exponendis libertatem. postremo suspiciendus est, quod occultas & abditas, siue gestorum siue dictorum caussas silentio non prætereat, sed animum eorum qui vel aliquid dixerunt, vel gesserunt, egregia coniectura sit assecutus. Dicendi eius forma ab Isocratea non discrepat, nisi quod exilis est, & nimis flexibilis: in reliquis omnibus similis eius oratio Isocrateæ. est enim communis, aperta & clara, ampla, grauis, pompæ similis, ad delectationem composita. Vitiosa verò est, cum frequens vocalium collisio, tum de industria in orbem circumductæ circumscriptiones, & similis verborum exitus. Peccauit autem in digressionibus aliis super alias inducendis, quod maxime ad negotiale genus historiæ pertinet. Etenim inepte & intempestiue quædam in his ab eo narrantur: cuiusmodi sunt illa quæ commemorat de Sileno in Macedonia, & de dracone ad triremem nauali pugna contendente.

DE PHILOSOPHIS.

Ex Philosophis legendi sunt PYTHAGOREI, non modo grauitatis, morum, præceptionum ac sententiarum caussa, sed etiam elocutionis. Magnifica enim & ampla vtuntur oratione, & quæ quodammodo ad poësin accedit. Neque etiam perspicuitatem prætereunt, verum mixto genere dicendi vtuntur. Sequi autem in primis debemus XENOPHONTEM & PLATONEM, tum morum, tum suauitatis, tum magnificentiæ gratia. Neq; ab imitatione excludendus est ARISTOTELES,

cum propter ſummam quam in elocutione adhibet gu-uitatem & perſpicuitatem, tum propter iucunditatem & variam eruditionem rerum , quam vel maxime à vi-illo mutuari poſſumus. Danda etiam eſt opera, vt in li-bris diſcipulorum eius toti & aſſidui ſimus. Digni enim ſunt quibus non minimum ſtudium & diligentia impe-datur. Quoniam igitur de aliorum lectione breuiter & ſummatim diximus, reſtat vt dicamus ecquidnam de ſin-gulis oratoribus ſumere liceat: quod etiam noſtro inſti-tuto magis neceſſarium eſt.

DE ORATORIBVS.

Lyſias.

Lyſiæ oratio, ſi vſum, & id quod neceſſarium eſt, ſpe-ctes, per ſe ſufficit: ab omni ſiccitate & ſqualore abho-ret: in eloquendo prorſus anguſta eſt, tum etiam cōp-& vera, atque Atticarum elegantiarum venere conſper-non tamen perpetuo auget & amplificat ; niſi quando ſcopum ſenſim & latenter attingit, cum temperata qui-dam dicendi voluptate: ita vt dum legitur facilis exiſti-metur; difficilis autem iis qui eum imitari aggrediuntur. Maxime vero in narrationibus excellit. Subtilitatem ac dictionis tenuitate apertam atque accuratam conti-rerum explicationem.

Iſocrates.

Oratio Iſocratis eſt illa quidem nitida & compta; ca-ſta tamen & modeſta, ac conuentibus magis quam fo-accommodata. Ornatum autem habet ſumma euide-tia temperatum, & apparatum efficientia quadam & vi-litate conditum; non tamen foro & contentionibus ac-commodata. Cæterum ambitib. dictionem circumſcri-bit, ac omnino mediocre dicendi genus tenuitate qua-dam emendat, & tenue extollit Atque potiſſimum ipſi-verborum continuatio & comprehenſio obſeruanda e-ac totum dicendi genus demonſtratiuum.

Lycurgus.

Ipſe verò Lycurgus perpetuo increſcit & inſurgi-

diſti-

distinctus, grauis, in accusatione omnino totus, veri studiosus, atque libertatis amans: orator tamen nec vrbanus, nec festiuus; sed in necessariis tantum occupatur. Huius vehementia & grauitas potissimum imitanda est.

Demosthenes.

Demosthenis oratio, dictionis vehementia prædita est, remissis affectibus condita, ac verborum electione ornata: dispositione commoda vtitur, continua, & quæ grauitate condita suauitatem habet, quibus vel maxime iudices tenentur.

Æschines.

Æschinis autem oratio remissior est oratione Demosthenis, in verborum delectu magnifica ac vehemens, neque valde ab arte instructa, sed facilitate, quam natura suppeditauit, adiuta, valde illustris est, & grauis: rem auget & dilatat, & acerbitate perstringit. Atq; hinc factum est vt legenti primo suauis ac iucunda, diligenter vero examinata, vehemens appareat.

Hyperides.

Hyperides quidem à scopo non aberrat, raro tamen rem amplificat & exaggerat: & verborum constructione caliditate vero omnes superat. Adhæc * à caussæ iudicatione nullo tempore deflectit, sed semper in præcipuis ac necessariis caussæ negotiis insistit: multa prudentia locuples, ac venustate refertus. & quamuis simplex videtur, grauitate tamen non vacat. Huius in narrationibus subtile atque temperatum dicendi genus maxime imitatione exprimendum est: tum spectandæ rationes atque argumenta, quibus ad causam accedit.

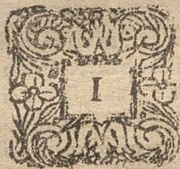
* à summa iudicii quæstione.

ÆLIVS DIONYSIVS HALICARNASSEVS, DE ANTIQVIS ORATORIBVS.

ISOCRATES ATHENIENSIS.

Hieronymo Wolfio interprete.

Pag. 94.
I.
Natales, præceptores, scripta, doctrina, claritas, discipuli, diuitiæ, obitus.

SOCRATES Atheniensis, natus est sexta & octogesima Olympiade, prætore Athenis Lysimacho, quinquennio ante Peloponnesiacum bellum, duobus & viginti annis Lysia natu minor. Pater ei Theodorus fuit, vnus è mediocribus ciuibus; qui famulos tibiarum fabros habuit; atque illo quæstu se sustentauit. Honeste autem educatus & institutus à pueritia, nihilo deterius quam quisquam Atheniensium: statim cum ad virilem ætatem peruenisset, ad philosophiam adiecit animum. Cum igitur & Prodicum Ceium, & Gorgiam Leontinum, & Tisiam Syracusanum, qui tum sapientiæ nomine in Græcia celeberrimi erant, & (vt quidam scribunt) etiam Theramenem Oratorem, quem triginta tyranni occiderunt, quod popularis videretur, audisset: percupidus fuit, cum dicendo, tum agendo, administrandæ Reipublicæ. Sed quia natura aduersabatur, quæ instrumenta Oratoris præcipua, audaciam & vocis magnitudinem, ei negarat, sine quibus ad populum dicere non

non poterat: consilium illud suum omisit. Quia verò gloriam expetebat, & apud Græcos (vt ipse ait) excellere opinione sapientiæ cupiebat: eò confugit, vt suas cogitationes literis mandaret. Neque verò paruis de rebus, aut de priuatis contractibus verba facere, aut vsitata sophistis cæteris argumenta tractare instituit: sed de rebus Græcorum, regiisque negotiis, vnde sperabat & vrbes florentiores, & homines priuatos virtute ornatiores fore. Nam in oratione Panathenaica, hæc de semetipso scribit. Quum autem confusam dicendi exercitationem à Gorgia & Protagora sophistis accepisset: primus subtilitate disserendi & naturæ obscuritate relicta, ad orationes ciuiles se contulit, & in ea facultate constanter elaborauit. cuius, illum esse fructum ait, vt ea eruditi qui sunt, vtilia & deliberent, & dicant, & agant. Clarissimus fuit inter eos qui eodem tempore floruerunt: & adolescentes cum Athenis, tum in reliqua Græcia præstantissimos erudiit. quorum alii in forensibus causis excelluerunt, alii in publicis negotiis & administratione Reipublicæ: alii res à Barbaris & Græcis communiter gestas, in literas retulerunt. Itaque schola eius veluti coloniis eloquentiæ deducendis, imaginem quandam ciuitatis Atheniensis repræsentabat. Vnde etiam tantas opes adeptus est, quantas eorum nemo qui docenda philosophia rem fecerunt. Obiit prætore Chæronide, paucis diebus post prælium ad Chæroneam commissum. Vixit annos nonaginta octo. ita enim decreuerat, se Reipublicæ cladibus superesse nolle: cum incertum adhuc esset, quomodo fortunam laturus esset Philippus suscepto Græciæ principatu. Quæ igitur scripta de eo comperimus, summatim hæc sunt. Dictio verò, qua vsus est, hunc ferè characterem habet. Pura est, non minus quam Lysiana, neque vllum temerè nomen ponit: summumque studium habet communis & vsitatissimi sermonis, qui verborum obsoletorum & obscurorum insolentiam fugit: & mediocriter temperata est, & perspicuitatem ac euidentiam eandem habet, morataque est & probabilis.

II. (margin, beside "Quum autem confusam...")

III. *Censura de Isocratica dictione, & cum Lysia collatio.*

Quibus differat. Quod verò ad tropos attinet, nonnihil à Lysiana distat.
Neque enim ita vel rotunda vel densa est, vel ad certamina forensia apposita, sed supina magis atque elumbis, & copiosè fusa: neque etiam ita breuis, sed & veluti claudicans, & iusto tardior: (eius rei quæ causa sit, paulò post dicam) neque compositionem præ se fert naturalem illam, & simplicem & acrem, vt Lysiana: sed comparatam magis ad grauitatem fastuosam, & variam; quæ quidem est aliquando quam illa decentior, aliquando affectatior. Hic enim vir ornatum verborum vndique consectatur, & magis in eo elaborat vt eleganter, quam vt simpliciter dicat. Nam & concursus vocalium, vt qui sonorum

Pag. 95. concentum soluant, & lenitatem pronunciationis turbent, cauet: & circuitu ac circulo complecti sententias numeroso prorsus, & à versu parum distanti, conatur: & est ad legendum quam ad dicendum accommodatior. Ac ostentationem quidem in ludorum celebritatibus, & lectionem otiosam, ferunt eius orationes: sed à forensi strepitu, concionumque procellis sunt remotissimæ. Is causa illud est, quod multum in illis acrimoniæ & affectuum esse oportet: id quod periodus minime recipit.

Isocratica figura. Nam & similiter finita, & comparia, & antitheta, & vniuersus talium figurarum mundus, multus apud cum est, auriumque sæpe fastidiis adhærescit, & structuram orationis turbat.

IV. Cum autem tria omnino, Theophrasto auctore, sint, è quibus dictioni granditas, & splendor, & magnificentia quædam accedat: primum delectus verborum, deinde quæ ex illis exsistat concinnitas; postremo figuræ quib. hæc includantur: optimũ delectum habet, & verba commodissima ponit: affectate verò coniungit eadem, musicum quendam concentum captans, & figuras adhibet tumidas. Vnde sæpe friget: vel quia figuras illas longius accersit, vel quia rebus non satis congruentes miscet, vel quia modum excedit. Hæc porrò sæpe dictionem illius producunt longius, dum includere periodis conatur, perpetuoque concinnitatem numerorum captat. Nec enim omnia recipiunt vel eandem longitudinem, vel similes figuras, vel pares numeros. Quare fieri non potest, quin explendi gratia voces inculcet, quæ

rum

rum nullus est vsus; & longius quam expedit, orationem extendat. Neque verò sic hæc accipi debent, quasi perpetua illi esse dicam. non ita insanio nam interdum & simpliciter vocabula iungit, & comprehensionem egregiè soluit: & operosas figuras ac tumidas fugit; idque in suasionibus & forensibus orationibus potissimum: sed quia plerumque numeris seruit, & circulo periodi, atque elocutionis elegantiam in redundantia quadam ponit: generalius hæc de eo pronunciaui. His igitur aio dictionem Isocraticam à Lysiaca vinci; nec parem etiam suauitatem habere. Floridus certe quidem est, vt si quis alius, Isocrates, & voluptatis illecebris auditores demulcet, non eadem tamen est in eo venustas: & (quantum ad hanc quidem virtutem attinet) tanto est illo inferior, quantum naturali corporũ pulchritudini adscititii ornatus cedunt. Naturalis enim est in Lysiana dictione suauitas; affectata, in Isocratea. Et his virtutibus mea quidem sententia, vincitur à Lysia: contra vincit eundem his quas iam dicemus. Sublimior est illo in elocutione, & longe magnificentior, maiestateque plenior. Admirabilis enim est & magna Isocrateæ structuræ sublimitas, heroicæ quam humanæ naturæ propior. Quare si quis grauitate, & amplitudine, & maiestate, Isocratis eloquentiam, Polycleti & Phidiæ operibus contulerit, is à scopo aberrasse mihi non videbitur; Lysianam verò, Calamidis & Callimachi, ob subtilitatem & elegantiam. Quemadmodum enim eorum hi feliciores aliis sunt in minoribus & humanis operibus, illi in maioribus ac diuinis: sic & Oratorum alter in paruis dexterior est, alter in magnis excellentior: siue natura ipsa magnanimus, siue de industria quouis modo grauitatem captans & admirabilitatem. Atque hæc de dictione Oratoris. Quod autem ad exquisitionem rerum & sententiarum attinet, alias par est Lysiæ, alias eo præstantior. Argumentorum quidem inuentio singulis rebus accommodata, multa est & densa, nihiloque Lysiana inferior: iudicium item à magno ingenio profectum. Dispositio verò distributiones rerum, & singulorum epicherematum expolita tractatio, & orationis singulari varietate, & nouis accessionibus,

V.

Comparatio rhetorum ad statuarios, & transitio ab elocutione ad inuentionem, iudicium, & dispositionem.

VI.

ad leuandum ſimilitudinis faſtidium, diſtinctio, & ſi quæ ſunt aliæ virtutes in tractatione rerum: hæc apud Iſocratem longe maiora ſunt, & meliora omnia.

VII.
Iſocratem argumentorum honeſtate præferendum eſſe omnibus, exemplis probat.

Præcipuam verò laudem meretur ob inſtitutum orationum, in quibus elaborauit, & propter argumentorum honeſtatem & elegantiam, quæ tractanda ſuſcepit. Hæc enim ſtudioſos eius non eloquentia tantum augere, ſed ad morum etiam honeſtatem inſtituere, & gubernandæ tum familiæ, tum ciuitati, tum toti Græciæ, idoneos poſſint reddere. Nam præſtantiſſima præcepta virtutis in orationibus Iſocratis inueniuntur. Ac mea quidem ſententia, qui non partem aliquam ciuilis facultatis, ſed rationem gerendæ Reipublicæ vniuerſam complecti animo volet, is hunc oratorem nocturna diurnaque manu verſare debebit.

Pag. 96.

Quod ſi quis veram philoſophiam amplectitur, ſola contemplatione rerum haud contentus, ſed actione virtutis etiam occupatus, nec ſuis commodis metitur omnia, ſed multis prodeſſe ſtudet: huic ego auctor ero, vt oratoris huius imitetur inſtitutum. Quis enim non amore complecteretur & Rempublicam & populum: aut quis honeſtate & iis virtutibus quæ in magiſtratu, boniſque ciuibus requiruntur, non ſtuderet, lecto eius

VIII.
Panegyricus.

Panegyrico? Nam ibi maiorum virtutes commemorans, eos qui à dominatu Barbarorum Græciam liberarint, non egregios tantum bellatores fuiſſe dicit, ſed animis & moribus etiam generoſis præditos, & gloriæ cupidos & modeſtos: qui quidem Rempublicam diligentius curarent, quam priuatam; aliena minus concupiſcerent quam ea quæ fieri non poſſent; felicitatem non in opulentia, ſed in honeſta fama ſitam eſſe iudicarent: exiſtimantes, ſe liberis magnas diuitias & non inuidioſas relicturos, ſi honorem eis popularem reliquiſſent: honeſtam porro mortem ingloriæ vitæ præferendam ducerent, non in eo elaborantes, vt præclaras & accuratas leges haberent, ſed vt ea eſſet in quotidianæ vitæ conſuetudine ciuium moderatio. quæ à patriis inſtitutis nequaquam recederet, tam honeſtè & ciuiliter inuicem affecti, vt inter ſeſe quaſi per factiones certarent, quinam melius de Republica mereri poſſent, non qui oppreſſis

aduer-

aduersariis, ipsi reliquis imperarent; eademque vtentes animi propensione erga Græciam quoque officiis ciuitates adiungerent, & persuasione beneficiorum potius, quam armorum coactione in fide retinerent: ita veraces, vt eorum simplex Oratio minus in dubium vocaretur, quam nunc iurisiurandi religio: itaque constantes, vt pacta & fœdera vltro seruarent diligentius, quam si constricti necessitate tenerentur: non alia in imbecilliores decernentes, quam in se à potentioribus statui vellent, & sic persuasum haberent, se priuatim quidem suas tenere ciuitates, sed in Græcia, tamquam communi patria, habitare. Quis verò vir magnus & iusti exercitus imperator, ea non magni faciat quæ ad Philippum Macedonem scripsit? cum ducis, præsertim tanta potestate præditi, officium esse dicit, vrbes dissidentes reconciliare, & non inter eas seditionem ac discordiam concitare; Græciam è parua magnam reddere, despectoque minutarum rerum studio, ea suscipere quibus & feliciter confectis, omnium ducum clarissimus futurus sit; & infectis, saltem Græcorum beneuolentiam consecuturus: cuius qui sint facti compotes, longe lateque præclariores habeantur iis qui magnas vrbes euertant, multasque nationes subigant. Præterea hortatur, vt Herculis institutum ac cæterorum principum, qui cum Græcis aduersus Barbaros militarunt, imitetur: & iis, ait, qui præstent reliquis, magnas esse res suscipiendas, easque fortiter ac strenue conficiendas: cogitantibus, nos, cum mortale corpus habeamus, fieri virtute immortales. Nam eos qui aliorum bonorum insatiabili cupiditate teneantur, inuisos esse: contra, honoris subinde augendi studiosos commendari. & quibus rebus plerique gaudeant, vt opibus, vt imperio, vt potentia, iis sæpenumerò etiam hostes potiri; virtutis autem & popularis beneuolentiæ, domesticos cuiusque hæredes esse. Omninò enim necesse est, Principes qui hæc legunt, & maiores capere animos, & vehementiore studio virtutis inflammari.

IX. *Oratio Philippica.*

X. Quis verò vehementius ad colendam iustitiam & pieta-
Socialis, siue tem, cum singulos priuatim, tum publice totas ciuitates
De pace, adhortari queat, quam scripta de Pace oratio? quæ sua-
oratio. det Atheniensibus, ne appetant aliena, sed vt suo con-
tenti sint paruis oppidis tamquam fundis suis parcant; ac
socios in officio, beneuolentia & beneficiis, non vi &
necessitate coactos, contineant: vtque è maioribus
imitentur non eos qui ante bellum Decelicum, prope-
modum ciuitatem euertissent; sed illos qui ante bellum
Persicum, perpetuum virtutis studium habuerunt.
Ostendit etiam, non multitudine triremium, aut impe-
rio per vim in Græcos exercendo, Rempublicam auge-
ri; sed iustis potius actionibus, iniuriisque prohiben-
dis. Beneuolentiam Græcorum, quam ad beate viuen-
dum plurimum conferre existimat, ciuitati vt concilient,
in primis hortatur, & vt ad bellum quidem parati sint &
instructi, sed pacis ita studiosi, vt neminem vllis iniuriis
Pag. 79. afficiant: ac docet, neque ad parandas opes, neque ad glo-
riam, neque denique ad felicitatem quidquam tantum
conferre, quantum virtutem & eius partes. Eos autem
qui aliter sentiunt, reprehendit, quod existiment, iniusti-
tiam quidem callidam esse, & ad quotidianam vitam vti-
lem; iustitiam verò incommodam esse, & aliis quam iis
penes quos est, vtiliorem. Ego quidem haud scio an
quisquam orationes vel meliores vel veriores, vel magis
XI. philosophiæ consentaneas habere queat. Quis porro
Areopagiti- lecta oratione Areopagitica, non modestior fieret? aut
cus. quis institutum Oratoris non laudet? qui apud Athe-
nienses de Reipublicæ forma disputare non dubitarit, ac
auctor esse vt ea Democratia, quæ tum erat, tamquam
ciuitati perniciosa, mutaretur. qua de re popularium
magistratuum nemo referre instituebat. Videbat enim
ita prolapsam esse disciplinam ciuitatis, vt iam nec à ma-
gistratibus homines priuati coherceri possent, sed vnus-
quisque cum diceret, tum faceret, quidquid collibitum
esset, ac omnes importunam confidentiam, libertatem
popularem existimarent. Suadet igitur, vt à Solone &
Clisthene constituta Respublica reuocetur. cuius natu-
ram & instituta recensens, ait: Illa ætate grauius exist-

matum esse, natu maioribus dicendo aduersari, quam aciem soluere: Democratiam eos iudicasse, non in petulantia, sed in modestia consistere: Libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed in imperatis faciendis: Potestatem flagitioso nemini dedisse, sed spectatissimis viris magistratus mandasse; quod existimarent, tales fore cæteros ciues, quales essent gubernatores ciuitatis: Tantum verò abfuisse vt peculatu rem familiarem amplificarent, vt suas opes in Reipublicæ vtilitatem effunderent: Præterea, patribus maiori curæ fuisse filios iam viros, quam pueros, quod illorum modestiam plus prodesse Reipublicæ quam puerilem institutionem, & recta studia legum accuratæ constitutioni præstare censerent: exquirentes, non quibus suppliciis delinquentes cohercerent, sed qua disciplina cauerent, nequid pœna dignum ab vllo committeretur: ac patriam quidem existimantes auctoritate magna florere, priuatis autem hominibus licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere; sed eis & pericula subeunda, & res aduersas infractis animis esse perferendas. Quis verò vel ciuitati vel viris facilius persuaderet hoc oratore, cum multis aliis in locis, tum in oratione Laconica, quæ ARCHIDAMVS inscribitur? & illud argumentum continet, neque Messenam Bœotiis tradendam, nec hostium imperata esse facienda. Nam aduerso marte pugnarant Lacedæmonii & ad Leuctra, & deinde multis aliis præliis: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperii magnitudinem processerant: Spartanorum autem res afflictæ erant, & à dignitate veteris principatus degenerarant. Tandem igitur ciuitas, vt pacem impetraret, deliberabat essetne agro Messenio cedendum. nam hæc ei necessitas à Bœotiis imponebatur. Cum igitur videret Isocrates, eam indigna facturam esse suis maioribus, Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat, sed magnam tamen spem habebat, eum honoris gradum assequendi, hanc orationem composuit: cuius initio commemorat, iure Messenam tenere Lacedæmonios, tum à Chresphontæ liberis regno pulsis traditam, tum oraculo Delphico confirmatam, quo iussi fuerint &

XII. Archidamo ad Lacedæmonios scripta oratio.

vrbem accipere, & affectis iniuria opitulari; tum belli iure, & diuturnitate temporis constabilita possessione. Docet etiam non Messeniis, qui nulli iam essent, sed seruis & mancipiis, (quos Helotas vocant) id oppidum vt
XIII. portum & receptaculum, tradituros. Enumerat & pericula, quæ maiores eorum imperii caussa adierint: & qua sint apud Græcos existimatione, commonefacit: hortaturq; ne fracti rebus aduersis, animos abiiciant, sed potius spe fortunę melioris erigantur, & cogitent, multos Thebanis potentiores, ab imbecilliorib esse victos: multos cinctos obsidionibus, & grauiorib. malis, quam Spartanos, conflictantes, eos à quibus oppugnarentur, deleuisse. Adducit exemplum ciuitatis Atheniensium, quæ rebus florentissimis euersa, extrema quæque perpessa fuerit, ne audiens esset dicto barbarorum. Monet vt præsentia perferant, & de futuris bene sperent: cum tales calamitates à ciuitatibus emendari sciant, prudenti constitutione Reipublicæ & peritia rei militaris: quibus
Pag. 98. rebus sparta reliquas vrbes superet. Censet iis potius cum quibus bene agatur, quam ipsis rebus suis aduersis, pacem expetendam esse, cum res nouas molientibus spes fortunæ melioris proposita sit. si enim belli discrimen subeant, partas opes ab eis posse conseruari.
XIV. Præterea multis aliis præclaris operibus commemoratis, quæ clarissimi ex illis publicè priuatimque in bellis ediderint, colligit quantum dedecus suscepturi, & in quantum apud Græcos crimen venturi sint. sin arma ceperint, eis ab omni parte auxilia præsto esse futura, à Diis immortalibus, à sociis, ab vniuersis hominibus, qui potentiæ Thebanorum incrementis inuideant. Denique, ostensa confusione & tumultibus, quibus vrbes Græcæ, Bœotiis rerum potientibus, agitentur: vt nihil horum eueniat, nec vlla spes incolumitatis alia relinquatur; vrbem eos deserere iubet, docens, vxores, & liberos, cæteramque turbam in Siciliam & Italiam, & reliqua loca eis amica, mitti; ipsos verò castello aliquo munitissimo, & ad gerendum bellum commodissimo occupato, hostes summis viribus terra marique persequi oportere. Nullum enim exercitum ausurum esse collatis signis,

cum viris Græciæ bellicosissimis, qui vitam vtilissimam censeant, & quibus iusta ira & caussa honestissima eam necessitatem imposuerit, dimicare. Hæc ego non tam Lacedæmoniis, quam aliis quoque Græcis, atque adeò hominibus vniuersis cum suadere dixerim, longe melius quam omnes philosophos, qui summum vitæ bonum in virtute & honestate ponunt. Quamuis autem illius multas etiam alias orationes recensere possem, ad ciuitates, ad principes, ad priuatos homines scriptas,

Aliarum orationum capita.

quarum aliis populos ad vitam modestè agendam hortatur, aliis principes ad moderationē & legitimū imperium instituit, aliis priuatorum hominum vitam moderatiorem efficit præcipiendo quid singulis faciendum sit: veritus ne prolixitate orationis modum excedam, his omissis, vt ea quæ supra diximus facilius intelligantur, & discrimen quod est inter Isocratem & Lysiam rectius perspiciatur, virtutibus eorum breuius comprehensis, ad exempla transibo.

Capita comparationis inter Isocratē & Lysiā.

XV.

Primam igitur orationis virtutem esse dixi, puram elocutionem: in qua differentiam vllam apud neutrum inuenio. Deinde, diligentem obseruationem sermonis tunc vsitati: hanc etiam similem apud vtrumque video. Posthæc, propriis & receptis & communibus verbis ambos esse vsos, animaduerti: Isocratis autem dictionem tantisper progressam esse vsurpatione troporum, vt ne molestiam pareret. Perspicuitatem & euidentiam tenere vtrumque pronunciaui: breuitate sententiarum Lysiam feliciorem esse, amplificationes succedere melius Isocrati, duxi: sententiis in compendium contrahendis, & rotundè efferendis, Lysiam vt ad vera certamina idoneum, approbaui. In moribus exprimendis vtrumq; dextrum reperi: sed gratiæ & iucunditatis, citra controuersiā primas Lysiæ detuli. Heroica magnificentia apud Isocratē reperitur: probabilitate & decoro neuter mihi destitui visus. In compositione verborū Lysiam simpliciorē, curiosiorē Isocratem iudico: & alterū instar docti pictoris aut statuarii, veritatē artificiosius exprimere, alterū in confirmando, & exornando, veluti pugilē robustiorē esse. Hæc sunt q̄ de dictione vtriusq; dixerim.

XVI.

Iam cū in res ipsas inquirerē, inuentionē apud vtrosq; admirabilē deprehendi, atq; etiam iudiciū,

Collocatione autem enthymematum, & distributionibus epicherematum, & cuiusque generis expolitione, & aliis vniuersis quæ in rerum tractatione considerantur, longe duco Lysiæ Isocratem antecellere: Splendore quidem argumentorum, & philosophico instituto, tantum illi præstare, quantum puero virum, vt Plato dixit, & (si vera dicenda sunt) cęteris Oratoribus omnibus, quicumque in hoc doctrinæ genere dextrè ac eruditè versati sunt.

XVII. Elocutionis Isocraticæ reprehensio.

Rotundum autem periodorum ductum, & iuueniles dictionis conformationes, non probaui. Seruit enim sæpe sententia dictionis numero: nec tam habetur ab eo veritatis, quam elegantiæ ratio. Rectissimè autem faciunt, qui in orationis ciuili & ad victoriam comparato genere, proximè naturam sequuntur. Sic autem natura fert, vt dictio sententias sequatur, non vt sententiæ dictionem. Consiliario certe de bello & pace differenti, & homini priuato apud iudices capitis caussam dicenti, venusta ista, & theatrica, & iuuenilia, equidem non video quid adferre possint vtilitatis: immò verò posse fieri scio

Pag. 99.

etiam perniciosa. Omnes enim in re seria verborum deliciæ, etiam non ineptæ, intempestiuæ sunt, & commiserationi plurimum aduersantur. Neque verò, me dius fidius, primus ego hæc dico; sed & veterum complures idem hoc de eo senserunt.

Iudicium Philonici dialectici, & Hieronymi philosophi.

Nam Philonicus dialecticus, cum reliquum dictionis eius apparatum probet, nouitatis affectationem hanc & tumorem reprehendit: eumque pictori comparat, qui vestibus & gestibus iisdem picturas omnes exornet. In omnibus certe orationibus eius eosdem tropos dictionis (inquit) inueni. Itaque cum in multis singula artificiose perficit, in toto prorsus indecorus videtur, propterea quod propositis rebus non congruenter dicit.

XVIII.

Hieronymus verò philosophus ait, orationes eius eleganter quidem legi posse; sed in concione, altiore & contentiore voce, & (hac quidem structura) cum actione decenti pronunciari posse nequaquam. Nec enim admittere (id quod maximum sit, & ad permouendum populum aptissimum) affectuum vehementiam, & viuum quendam vigorem, cum ipse lenitati perpetuo seruiat: temperationem verò & varietatem, cum

intentione

contentione & remissione, tum interpositis acrioribus affectibus distinctam, transilierit. Denique pueri lectores vocem ita eum repræsentare dicit, vt neque affectum, neque actionem ferre possit. Multi etiam alii hæc & his similia dixerunt, de quibus mihi nihil necesse est scribere. Nam si ipsa Isocratis dictio prolata fuerit, euidenter & periodorum rhythmus, vndique concinnitatem consectans, & iuuenile quoddam figurarum studium, quod in contentione contrariorum conteritur, & in comparibus & similiter finitis, perspicietur. Neque ego figurarum vsus ipsum reprehendo, quo multi cum rerum gestarum scriptores, tum oratores vsi, orationem tamquam flosculis ornare voluerunt; sed earum rerum redundantiam. Quod enim hoc & sine modo fiat, & intempestiue, auribus fastidium quoddam inde oboriri dico. In Panegyrica certe, celeberrima illa oratione, multus est in figuris huiusmodi: *Et plurima beneficia contulisse, & laudes maximas meruisse.* Hic enim non tantum membrum membro respondet, sed etiam verba verbis, videlicet, *Plurima, & Maxima; Beneficia, & Laudes; Contulisse & Meruisse.* Et rursus: *Neque fruebantur vt propriis, negligebant vt aliena.* Secundum enim membrum, compar superiori, & vocabula, *Fruebantur & Negligebant, Propria & aliena,* opponuntur. quibus adiicit: *Sed curabant nunquam propria, ita verò abstinebant, vel abstinere decet prorsus alienis.* Rursus enim etiam hic opposita sunt, *Curabant & Abstinebant, Propria & Prorsus alienis.* Ac his quidem est contentus, sed in ea periodo quæ sequitur, rursum conuertuntur, hoc, *Et ipse maxime celebrabitur,* & quod mox infertur, *Liberis maximam gloriam relinquit.* Cumque posuisset, *Neque alter alterius consilium mirabantur,* subiungit, *Neque audaciam contra se ipsos exercebant.* nulloque planè interuallo interposito infert, *Sed grauius existimabant esse, male à ciuibus audire, quam honestè pro patria oppetere.* Denuo igitur verba conuertuntur, *Honestè & Malè:* item, *Audire & Oppetere,* comparia sunt. Si hactenus sibi indulsisset, ferendus posset: sed non desinet. Rursum enim in sequente periodo ponit, *Bonis viris nihil opus esse multis scriptis,*

Figura Isocratica.

XIX.

Hæc de figuris Isocraticis è Græco rectius iudicantur. nostra enim interpretatio sensum præcipue spectat, de verbis ac syllabis annumerandis non perinde sollicita.

XX.

sed paucis signis, vt de rebus publicis priuatisq; consentiant. Comparia sunt, *Scriptis & Signis* : *Multis* verò & *Paucis*, item *Publicis & Priuatis*, contraposita Postea, tamquam nihil tale dixerit, densis comparibus, tamquam fluctibus obruet, inferens mox , *Aliorum res administrabant, curando, & non exagitando Græcos* ; *existimantes, imperandum illis esse, non insultandum illis esse; & duces potius cupientes, quam domini appellari; & seruatores, non euersores vocari* ; *benefaciendo ciuitates allicientes, non vi euersas subigentes* ; *verbis fide maiore dignis vtentes quam nunc iureiurando, in fœdere tanquam in necessitate manendum esse statuentes.* Sed quorsum attinet singulis percensendis immorari ? Nam tota fere oratio talibus ab eo figuris quasi calamistris inusta est. Verum orationes, quas sub vitæ finem scripsit, minus sunt iuueniles, vt quas ipsa scilicet ætas prudentius informarit atque perfecerit. Ac de his quidem hæc dixisse sufficiat. Nunc tempestiuum fuerit exempla proferre, vnde, quæ vis & facultas Oratoris sit, appareat. Nullo autem modo fieri potest, vt omnia genera quæstionum, & omnes formæ orationum, paucis explicentur. Vnam tamen cõcionem assumpsisse, & vnam forensem orationem, satis fuerit. Oratio igitur de Pace suasionem continet: qua hortatur Athenienses, vt composito bello sociali, quod contra eos gessere Chii & Rhodii, & horum socii, missam faciant auaritiam, & terræ marisque imperium affectare desinant : ac docet, iustitiam non tantum meliorem esse iniuria , sed etiam vtiliorem. Inest autem etiam in hac ductus supinus & extensus, & periodorum venustas. figuræ verò ad ostentationem comparatæ , parcius insertæ sunt. Hæc igitur negligere lectores debent , & non magno studio digna ducere, vt initio dicebam: cætera verò diligenter animaduertenda sunt. Hoc autem est principium orationis. *Solent omnes qui ex hoc loco verba faciunt, ea dicere maximi esse momenti, & Reipublicæ plurimum interesse, de quibus ipsi consilia daturi sint. Verum si vllis aliis negotiis tale conuenit exordium, eo nobis in his quoque negotiis vtendum esse censeo. Nam in hoc conuentu de pace & bello deliberatur: quæ duæ res maximas in vita mortalium* vim

Orationes canescentes meliores.

XXI.

Pag.110.

Argumentũ orationis de Pace, & specimen suasionis.

vires habent, aliisq; feliciores necessario reddunt eos à quib. prudenter administrantur. Ac magnitudo rerum propter quas conuenimus, tanta est: vos autem non simili studio omnium orationes audire video, sed aliis auscultare, aliorũ ne vocem quidem tolerare, id quod equidem nihil miror. Nam superiori etiam tempore, soliti fuistis cæteros omnes eiicere, præter eos qui vestris cupiditatib. assentarentur. in quo certe reprehendendi estis. Nam cum multas & magnas familias ab assentatorib. funditus euersas esse sciatis, & illa præditos arte priuatim oderitis, publice non eodem animo erga illos affecti estis: sed cum eos qui adulatores admittunt, eorumq; consuetudine delectantur, accusetis, vos ipsi plus illis creditis quam reliquis ciuibus. eaq; re effecistis, vt oratores, non quæ sint è Repub. meditentur, sed orationes vobis gratas excogitent: qualiũ habendarũ causa multitudo eorũ etiam nunc confluxit. Omnib. enim perspicuum fuit, vos iis delectari magis, qui ad bellum adhortentur, quam his qui pacẽ suadeant. Nam illi quidem spem nobis faciunt & possessionũ, quæ sunt in vrbib. illis, recipiendarum, & veteris potentiæ recuperandæ: hi verò, tale nihil ostentant, sed quiescendum esse dicunt; neq; res magnas per iniuriam appetendas, sed in pari & æquo iure acquiescendum: quo maximæ hominum parti factu nihil est difficilius. Sic enim spe plerique pendemus, & ita insatiabili cupiditate rerum, quæ aliquam vel iniusti lucri speciem habent, tenemur, vt ne locupletissimi quidem re sua familiari contenti viuant, sed in appetitione maiorum copiarũ, etiam quas habent opes, in discrimen adducant. Quare prouidendum est, ne in similem nos quoq; amentiam incidamus. Nimis enim mihi quidam ad bellum videntur esse incitati, non quasi plebeius aliquis consuluisset, sed tanquã Dii immortales prosperrima quæq; nobis, & facilẽ hostiũ victoriã promisissent. Est autẽ prudentum hominũ, de his quæ comperta habent, non deliberare, (superuacaneũ enim fuerit) sed quæ decreuerint, maturare. Quib. autẽ de reb. consultant, eos non exploratas sibi esse putare, sed coniectura quidem vti, & in fortunæ arbitrio euentum esse positum, existimare debent. Quorum vos neutrum facitis, sed in maxima versamini perturbatione. Nam ita quidem conuenistis, quasi ex omnib. sententiis id sit eligendũ, quod maxime conducat: ita verò nõ nisi eos qui

grata & iucunda vobis dicunt, audire vultis, quasi iam
noueritis quid factu sit optimum. Enimuerò decebat, si o-
mnino quæreretis quid è Republica esset, eos audire studio-
sius qui vestris sententiis aduersantur; quam illos qui assen-
tantur omnia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ vos
vultis, dicunt, facile vos posse decipi. Nam ad voluptatem
audientis instituta oratio; iudicio veluti caliginem offundit;
quo minus id quod vtile est perspiciatur: id quòd ab his qui
vestrum fauorem non aucupantur, metuendum non est.
Nec enim vnquam à sententia vos deducent; nisi, quid ex-
pediat, euidentissime demonstrarint. Præterea qui fieri po-
test, vt vlli vel de præteritis recte iudicent, vel de futuri
prudenter deliberent, nisi & contrarias inter se rationes co-
Pag. 101. *tulerint, & æquos vtrisque auditores se præbuerint? Equi-*
dem miror, neque senes adhuc meminisse, nec adolescentu
quoquam audiuisse, per eos qui pacem retinendam cens-
runt, nihil vnquam nobis accidisse mali; eos autem q
bella temere susceperunt, nos in multas iam & magnas cl-
des coniecisse. Quæ nos minime in memoriam reuocamu
sed cum rebus nostris ea ratione haud consulatur; tamen &
classem in mare deducere; & tributa conferre, & auxilia
& bella inferre quibusuis parati sumus, quasi alieno vbi
periculo dimicemus. Quarum rerum causa hæc est, quod
cum Respublica non minori cura vobis esse debeat quam
priuata, vos ergà illam non eodem modo affecti estis. Na
vestris quidem de rebus deliberantes, in consilium adhibe
eos qui prudentia vobis antecellunt: cum autem de Repu-
blica conuenistis, his quidem diffiditis & inuidetis; impro-
bissimos verò eorum qui suggestum conscendunt, laudati
& populariores esse ducitis quam sobrios, & amentes quam
cordatos; & eos qui publicam pecuniam distribuunt, quam
hos qui de sua re familiari munera vobis obeunt. Quare
mirum est, quemquam esse qui speret, dum hi consultore
audiuntur, melius actum iri cum Republica. Egò vero qua
arduum sit aduersari vestris cupiditatibus; equidem non
ignoro; & cum popularis Respublica sit, non esse libertatem
nisi hic, stolidissimo cuique, & vestri contemptori; in thea-
tro, comœdiarum actoribus. idque omnium acerbissimu
est, in maiore apud vos esse gratia, qui delicta vrbis in fa-

foras ad alios Græcos efferunt, quam eos qui de vobis bene merentur; his verò qui castigant & monent, ita infensos & iniquos esse vos, quasi contra Rempublicam fecissent. Quamuis igitur hæc ita sint, non tamen ab instituto meo recedam. Non enim huc prodii gratificandi gratia, aut magistratus ambiendi caussa; sed vt ea quæ sentio, dicerem: primum de his de quibus referunt Consules, posteà de cæteris etiam Reipublicæ negotiis. Nec enim vlla erit decretæ pacis vtilitas, nisi reliquis etiam reb. recte consuluerimus. Pacem igitur esse faciendam censeo, non modo cum Chiis & Rhodiis, & Byzantiis & Cois; sed cum hominibus vniuersis: & pactionibus vtendum, non his quas nunc quidam scripserunt; sed illis quæ cum Rege Persarum & Lacedæmoniis intercesserunt: quæ Græcos iubent esse liberos; & præsidia ex alienis vrbibus educi, & suam quosque ciuitatem tenere; quibus neque iustiores inueniemus, nec vrbi nostræ vtiliores. Hæc præfatus, & sic auditorum animis ad ea XXII.
quæ sequuntur, commodè præparatis, pulcherrimaque iustitiæ laude inserta, & illo statu rerum vituperato, subiicit collationem hominum suæ ætatis cum maioribus, ad hunc modum: *Hæc eo præfatus sum, quod de cæteris sine omni dissimulatione, & prorsus aperte apud vos dicere decreui. Quis enim obsecro est, qui peregre adueniens, nostrique erroris expers adhuc, si his rebus de improuiso interueniat, non delirare nos & insanire arbitretur? Qui cum res à maioribus præclare gestas laudi nobis ducamus; & Rempublicam nostrã eo nomine celebrandã existimemus, tantũ abest, vt eos vlla ex parte imitemur, vt planè contraria faciamus. Nam illi quidẽ pro Græcis contra Barbaros pugnare non destiterunt: nos vero eos qui in Asia victum quærebant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illis, dum Græcis vrbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt, principatus Græciæ delatus fuit: nos, qui easdem seruitute premimus, quique planè diuersum agimus, indignamur eundem nobis honorem non haberi? cum inter dicta factaque nostra & illorum tantum intersit, vt ipsi pro conseruandis Græcis.* Et aliquanto post: *Easdem ita contemnimus, vt, cum pœna capitis in eum sancita sit (ex vno enim etiam cætera iudicabitis) qui sit ambitus conuictus, eos qui palam id fa-*

ciunt, imperatores deligamus; & quo quisque plures ciues corruperit, eo rebus à nobis maioribus præficiatur. Præterea *cum de Reip. forma non minus solliciti simus, quam de salute totius ciuitatis, nec ignoremus popularem statum tranquillis & pacatis reb. crescere & confirmari, bellis verò iam bis sublatum esse, pacis studiosos, quasi qui omnia ad paucorum arbitrium reuocare conentur, odimus; qui autem bella concitant, hos demum & populares & beneuolos esse putamus.*

Pag. 162.

Cum eloquentissimi simus, & rerum gerendarum peritissimi; ea temeritate sumus, vt eadem die, de reb. iisdem, non eadem decernamus; sed quæ domo egressi damnabamus, illa ipsa in concione suffragiis nostris comprobemus; & paulò post domũ regressi, quæ hic decreta sunt, denuò calumniemur. Cum nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur, ab eorum consiliis pendemus, quos nemo est qui non aspernetur, & summæ rerum omnium illos ipsos præficimus, quibus nemo priuatim quidquum commiserit. Talis igitur hic vir in suasionibus est.

XXIII. *Transitio ad forẽse exemplum ex oratione Trapezitica.*

In forensib autem, cætera quidem valde accuratus & ingenuus, & Lysiæ characteri proximus; in compositione tamen, molle illud & elegans minus habet ille quidem quam in aliis, sed habet tamen. Nemo autem me illud ignorare putet, vel quod Aphareus priuignus, & adoptiuus filius Isocratis, in oratione de Antidosi contra Megaclidem contendit, nullum argumentum forense à patre scriptũ esse: neq; illud etiam, quod fasciculos permultos iudicialium orationũ Isocratis circumferri dicit à bibliopolis Aristoteles. Etsi enim hęc ab illis viris dici scio, tamen neq; Aristoteli credo, qui huic viro sordiũ maculam aspergere vult, neq; propterea tamen Aphareo, honestam orationẽ fingenti, assentior: sed idoneum veritatis approbatorẽ ratus Atheniensem Cephisodorum, qui & familiariter cum Isocrate vixit, & auditor eius maxime germanus fuit, & præceptoris aduersus Aristotelis criminationes defensionẽ illam prorsus admirabilem edidit; credo virum hunc scripsisse non nullas orationes quæ in iudiciis dicerentur, non multas tamen: & exemplo vtor vna ex illis (plures enim proferre, temporis angustia non patitur) quæ Trapezitica inscribitur, quam hospiti cuidam contra Pasionẽ mensarium

rium

tium ſcripſit. Eſt autem huiuſmodi oratio: *Magna mea res agitur, iudices. Nec enim tantum de pecunia magna in diſcrimen venio, ſed exiſtimatio quoque mea, quam ego plurimi facio, agitur, ne aliena iniuſte concupiſcere videar. Satis enim opum, etiam his fraudato, mihi relinquetur. Sed ſi abſque iuſta cauſſa tantam pecuniam petere videbor, ea res perpetuæ mihi infamiæ fuerit. Eſt autem, iudices, incommodiſſimum, in tales aduerſarios incidere. Nam quidquid cum menſariis agitur, fit ſine teſtibus. quod ſi quis ab iſtis circumuentus eſt, aduerſus eos ius experiri cogitur, qui & amicorum præſidia habent, & multas pecunias tractant, & propter artem fide digni exiſtimantur. Quæ quamquam ita ſunt, tamen perſpicue declaraturum arbitror, à Paſione me tanta pecunia fraudari. Quare in primis, vt potero, vobis rem omnem ordine recenſebo. Mihi, iudices, pater Sinopenſis eſt, quem omnes Pontici negotiatores ita familiarem Satyro eſſe norunt, vt & amplam ditionem regat, & omnib. eius copiis militum præſit. Quum verò me pater ex ſermonibus & de hac vrbe, & de tota Græcia auditis, peregrè abeundi cupiditate incitatum, duabus nauibus frumento plenis, pecuniaq; data ſimul & negotiandi & ſpectandi gratia ablegaſſet; Paſionis, quem Pythodorus Phœnix mihi commendarat, menſa vſus ſum. Aliquanto poſt, cum & pater meus regni affectati apud Satyrum delatus eſſet, & ego cum exſulibus cōſpiraſſe dicerer, Satyrus & patrem meum in vincula coniicit, & ad Ponticos negotiatores huc ſcribit, vt & pecunias à me auferant, & ipſum redire domum iubeant: quod ni feciſſem, à vobis expoſcant. Tantis igitur malis, iudices, circumuentus, apud Paſionem fortunas meas deploro: nam ita eum complectebar familiariter, vt non pecunias tantum, ſed alia quoq; potiſſimum eius fidei crederem. Exiſtimabam autem, ſi pecunias vniuerſas amiſiſſem, & patri meo aliquid accidiſſet, me & hic & illic opibus ſpoliatum, ad ſummam inopiam redactũ iri: ſin eſſe mihi pecuniam faterer, & poſt Satyri literas eam poſtulantis, nō tradidiſſem, id & patri & mihi grauiſſimas calumnias pariturũ. Nobis igitur deliberantib. conſultiſſimũ videbatur, vt dicerem, omnia me facturũ quæ Satyrus imperaſſet, & pecuniam manifeſtam traderem: quæ verò*

apud istud esset, eam non modò negarem, sed etiam fœnore
Pag. 103. *ampliorem accepisse, tum ab isto, tum ab aliis simularem;*
deniq; omnia facerem per quæ illis maximè persuaderetur,
mihi non esse pecuniam. Tunc igitur, iudices, putabam Pa-
sionem mihi cuncta hæc suadere ex beneuolentia. sed re
cum Satyri legatis transacta, animaduerti eum fortunis
meis insidiari. Quum enim nauigaturus Byzantium, mea
recipere vellem; iste sibi pulcherrimam occasionem esse da-
tam ratus est, quod & pecunia apud se reposita magna esset,
ac digna impudentia, & ego multis audientibus negassem,
me quidquam habere, & nemo ignoraret, cum pecuniam
à me legati peterent, etiam aliis debere me confessum esse.
Adhæc, iudices, putabat, si quidem hic manerem, me à ci-
uitate Satyro deditum iri: sin aliò me contulissem, se que-
relas meas nihil curaturum: sin in Pontum nauigassem,
me vna cum patre periturum. Hæc igitur cogitans, me frau-
dare instituit: ac apud me quidem simulabat, se in præsen-
tia minus paratum à pecunia, reddere non posse: sed cum
ego rem certo cognoscere volens, Philomelum & Menexenū
ad eum misissem, apud eos se meum quidquam habere ne-
gauit. Tantis igitur ab omni parte malis oppresso mihi, quid
animi fuisse censetis? Nam si tacerem, id consequebar, vt
ab isto pecunia fraudarer: sin dicerem, vt & nihilo plus re-
ciperem, & apud Satyrum mihi simul & patri maximum
crimen conflarem. Optimum igitur esse duxi, quiescere.
Post hæc, iudices, aduenerunt qui & patrem carcere libera-
tum esse, & Satyrum ita pœnituisse omnium quæ egisset,
nunciarent, vt & fidem ei suam arctissimè obstrinxisset, &
prius imperium amplificasset, & meam sororem suo filio de-
sponaisset. His Pasio auditis, cum me ius meum aperte per-
secuturum sciret, puerum qui, quid de pecuniis actum esset,
conscius erat, occulit. Quem cum ego quæsiturus accessissem,
quod me nullam actionis meæ probationem euidentiorem
habere posse crederem, orationem affert audacissimam &
iniquissimam, me & Menexenum, puerum, qui ad men-
sam sederit, corrupisse, & sex talenta ab eo per frau-
dem abstulisse: ne verò id facinus argui, & per
tormenta veritas exquiri posset, nos occultasse puerum:
nunc verò se accusandum venire, atque eum postulare,
quem

quem ipsi occuluissemus. Atque hæc dicens & indignans & lacrymans, ad Polemarchum me traxit, sponsores postulans: neq; prius destitit, quam sex talentorum sponsores ei dedissem. Vos ascendite qui harum rerum mihi testes estis.

Hæc toto genere differre à laudationibus & suasionibus, dictionis charactere, nemo est quin fateatur. neque tamen Isocrateum ductum penitus excesserunt, sed minuta quædam retinent structuræ & grandiloquentiæ illius vestigia: dictioque poëtica magis est, & elaborata quam simplex & naturalis: veluti cum ait: *Nisi pecuniam dedissem, in discrimen (vt arbitrabar) venissem.* Nam alienum à poëtica, & simplex, tale esset: *Arbitrabar autem me non tradita pecunia periclitaturum.* Item illud, *Ad hæc, iudices putabat, si hic manere instituissem, me à ciuitate Satyro deditum iri: sin me alio quopiam conuertissem, nihil se mea verba curaturum: sin in Pontum nauigassem, me vna cum patre periturum.* Nam & periodus vltra forensem consuetudinem extenditur, & compositio nonnihil poëticum habet, & figura dictionis sumpta est è laudationum comparibus, similiterq; finitis. Nam & hęc verba, *Instituissem, & Conuertissem, & Nauigassem,* in vno loco sita, & tria membra eiusdem longitudinis, certissima sunt Isocrateæ indicia. Et quæ his subiiciuntur: *Instituerat me fraudare pecunia, & apud me quidem fingebat se egere, & non habere,* similiter finita & vicina inter se sunt. & præter hæc ea etiam, quæ paulò post subiicit, *Et pignora maxima dedisse, & imperium prius amplificasse, & sororem meam suo filio in matrimonium collocasse.* Etenim hic item, *Dedisse & Amplificasse, & Collocasse:* iterum, *Imperium & Matrimonium,* consimilia sunt.

Possent etiam alia præter hæc dici, è quibus character oratoris eluceret: sed fortasse temporis habenda ratio est.

XXV. *Demonstratio etiam in hac oratione Isocraticas figuras contineri: quæ & ipsæ cognoscantur è Græcis.*

EIVSDEM DIONYSII HALICARNASSEI DE ISÆO IVDICIVM.

And. Schotto interprete.

Pag. 104. Gr. Wech.

I. SÆVS Demosthenis præceptor, eoque nomine maxime illustris, vt quidam memoriæ prodiderunt, Atheniensis fuit genere; vt autem alii, Chalcidensis. Floruit post bellum Peloponnesiacum, vt ex orationibus eius colligo, & ad imperium vsque Philippi peruenit. Natiuitatis & excessus eius certum tempus dicere non possum, neque de vita eius, aut quas in Repub. functiones gesserit, vel an magistratum aliquem, an ciuile regimen habuerit, neque omnino de quoquam istorum: quia tale nihil scriptum inueni. Nam qui discipulos Isocratis descripsit Hermippus, diligens in aliis cum fuerit, de hoc Oratore nihil dixit, præter hæc duo; audiisse Isocratem, docuisse Demosthenem, & familiariter vsum præstantissimis Philosophorum.

II. Reliquum est vt de eius instituto, & dicendi facultate & quali sit vsus orationis genere, dicamus. vnum igitur coluit Iudiciale genus, eique maximam operam dedit. *Lysiam* autem in dicendo præcipuè æmulatus est, & nisi quis vtriusque valde peritus sit, & magnum vsum habeat, multas orationes, vtrius sint Oratoris facilè dignoscat. fallunt enim inscriptionib. ac titulis, non vsque eo studio compositis, vt ab vno eodemque scriptæ videantur. Vo-

rumtamen

tumtamen non per omnia similis est character, sed habet differertias aliquas, neq; paruas, neq; paucas, & in elocutione & in rebus: de quibus vt dicam iam tempestiuum videtur. Quoniam verò in Elocutione cum Lysia maximè ei conuenit, ab hac potissimum exorsus, vbi similis, vbi diuersa sit, ostendam. Est itaq; ea pura, diligens, aperta, propria, perspicua, & concisa: præterea probabilis & argumēto accommodata, rotunda etiam, ac numerosa, iudiciorumq; & certaminum forensium imaginem præ se ferens: & in istis quidem orationi Lysię non cedat, neq; facile quis internoscat: differre autem in his quæ sequuntur, videatur. Est enim illa simplicior & morata magis & compositione naturali, minusq; figurata; suauitatis tamen & gratiæ plena. At *Isæi* videatur artificiosior & accuratior, quam Lysiæ, maiorisque & pænè nimiæ circa compositionem diligentiæ; tum etiam variis distincta schematibus, quantumque ab illa superatur gratia ac venustate, tantum eam antecedit artificio & grauitate, ac verè fons quidam dici potest, vnde vim illam & efficaciam Demosthenes hausit. Dicendi itaq; vim sic distinguere liceat; in rebus verò ad hunc modum. Apud Lysiam quidem non multum artis & sollertiæ vel in diuisionib. verum, vel in ordine enthymematum, eorumque pertractatione (simplex enim hic vir) deprehendet. Apud *Isæum* autē artificiosius hæc omnia facta reperiet. Nam & insinuationes, & præparationes partitionesq; maiore cum artificio vsurpat ac ponit, vbi res dat locum; multumq; producit & egregiè exequitur quæcunq; aggressus est, schematumq; commutationibus patheticorum & ad contentionem pertinentium orationem variat. Cum aduersario verò sæpè contentiose agit, & in Iudices incurrit, rem denique, qua de agitur, promouere omni ratione conatur. Vt horum autem discrimen magis appareat, typo ac similitudine vtar eorum, quæ sub aspectum cadunt. Siquidem antiquæ tabulæ coloratæ, sunt simpliciter, nullaq; in misturis varietate, accuratæ tamen multaque gratia circa lineas; posteriores autem, vt minus benè delineatæ, sic magis elaboratæ sunt, & lumine & vmbra distinctæ, præcipuamque vim in mul-

III. (margin, beside "aperta, propria…") IV. (margin, beside "typo ac similitudine…")

tiplici mistura collocatam habent. harum vtique antiquioribus similis est *Lysias* simplicitate, & gratia; at elaboratis magisque artificiosis *Isæus*. Cæterum apud eius æquales de fraude in suspicionem venit, quod callide & artificiose orationem ad sequiora detorqueret, idque ei crimini dabatur. Declarat hoc antiquorum aliquis Oratorum Pytheas, vt opinor, in accusatione Demosthenis. Nam omnium hominum malitiam & improbitatem

Pag. 105. inesse Demostheni dicit, totamque hanc partem in crimen adducit, quod *Isæo*, eiusque in dicendo technis pastus sit. Et sane culpæ illi vterque affinis sit. Mihi quidem certe Isæi & Demosthenis orationes & de iusto ac di vero hypotheses suspectæ sunt, vt astutè inuentæ atque excogitatæ: verum Isocratis & Lysiæ potissimum iustæ & veræ, etiam in iis vbi talia non tractantur: quoniam fuci fallaciæque, nihil in apparatu, sed liberale quid &

V. simplex præferunt. Hæc mea quidem opinione sunt, ex quibus in procliui sit orationes Lysiæ & Isæi dignoscere. Nisi verò me fallit animus, & qui volet eorum, intelli comparationem, videre licebit: & initium quidem ab elocutione theorematum sumetur. Exstat oratio quædam Isæi pro Eumathe, è corpore eorum, qui argentariam Athenis faciebant, quem in seruitutem adscriptum ab hærede patroni ciuis quidam in libertatem adserit atque defendit: cuius Orationis exordium tale: Iu

“ *Iudices, & olim hunc Eumathem ego suo merito iuui, &*
“ *nunc, si quid in me est, vna vobiscum conseruare conabor.*
“ *Præbete modò paullulum mihi aures, ne quis vestrum ex-*
“ *stimet me temerè & iniquè causam Eumathis suscepisse.*
“ *Cum enim, Prætore Cephisodoro, triremi cum imperio præ-*
“ *essem, & fama perlata ad meos esset, quod in prælio naua*
“ *interiissem; cumque pecunia à me deposita apud Eumathem*
“ *hunc esset, accersitis ille propinquis & amicis meis, indi-*
“ *cauit, quæ penes ipsum essent & omnia iustè, &, vt paret,*
“ *restituit. Quare saluus ego cum essem, multo familiarius eo*
“ *sum vsus cum argentariam quæstus causa faceret: & postea*
“ *ducente eum Dionysio, vindicaui in libertatem: probè vi-*
“ *delicet sciens, absolutum in iudicio sub Epigene fuisse. Sed*

VI. *his ego supersedebo.* Est & apud Lysiam non nemo, qui

hospitum

hoſpitum hæreditates defendit. hanc orationem inſcribit
Callimachus De Pherenico ſuper Androclidæ hæreditate;
& eſt habita multis annis ante alteram : in qua cauſſam
primum exponit hoſpitis patronus, quemadmodum &
ille, qui incolam Athenarum in libertatem adſerit; eſtq;
exordium eiuſmodi; *Neceſſe mihi videtur eſſe, ô Iudices,*
vt initio de amicitiâ, quæ mihi cum Pherenico intercedit,
aliquid vobis dicam; ne quis veſtrum admiretur; quod qui
nullius vnquam cauſſa verba feci pro iſto, nunc dicam.
Nam hoſpes, Iudices, meus Cephiſodorus huius pater, &
cum exſularemus Thebis, ad ipſum diuerti, & ego, & quiſ-
quis alius Athenienſium vellet multisque ab eo beneficiis
& priuatim & publicè affecti in patriam poſtliminio redi-
mus. Poſtquam illi verò ſimili fortuna vſi Athenas exſu-
latum venere, maximam ratus gratiam eis deberi, tam fa-
miliariter excepi hoſpitio, vt ingredientium ſciret nemo, niſi
qui prius intellexiſſet, vter noſtrum domum poſſideret; ſcit
quidem igitur Pherenicus, Iudices permultos eſſe, qui plus
in dicendo me valeant, & eiuſmodi rerum peritiores ſint;
veruntamen exiſtimat amicitiam meam eſſe fidiſſimam.
Ideoque turpe mihi videtur, ipſo iubente meamq; opem in
cauſſa iuſta implorante pati, quòd ad me attinet, vt bonis
ab Androclide ei donatis priuetur. Quid autẽ hęc procœ- VII.
mia inter ſeſe differũt? Apud Lyſiam quidem propriũ eſt
exordium, nec ob aliud magis, quam quod naturaliter,
ſimpliciterque dixit: *Neceſſe mihi videtur eſſe, Iudices, vt*
de amicitia mea & Pherenici primum vobis dicam. Et
quod ſubiicitur, multo magis inornatum videtur, &
quemadmodum vnus è vulgo poſſet dicere; *Ne quis ve-*
ſtrum admiretur, quod qui nullius vnquam cauſſa verba
fecerim, pro iſto nunc dicam. Apud *Iſæum* autem ador-
natum eſt, quod videtur ſimplex, & non fugit, oratorium
eſſe: *Ego & antea Eumathem hunc iuui, idque meritò, &*
in præſentia, ſi quid in me eſt conſeruare conabor. ſubli-
miora enim ſunt hæc, minuſque quam illa ſimplicia, &
impendio magis quæ ſubiunguntur: *Paullulum verò*
præbete mihi aures, ne quis veſtrum arbitretur temeritate
vel iniuſtitia aliqua cauſſam Eumathis à me ſuſceptam.
Nam & *temeritas & iniuſtitia.* & illud : *ad Eumathis*

caussam accedere, arte facta magis referunt quam natiu
Pag. 160. Wech. Et rursus quidem apud Lysiam caussa siue prætextus si-
,, ne affectatione profertur: *Mihi enim, Iudices, hospes erat*
,, *Cephisodorus, huius pater, & cum exsularemus* Thebis, ad
,, *illum diuerti & ego, & alius Atheniensium quisquis vellet.*
,, Tum suauiter & distinctè subiungitur: *Ac multis & pri-*
,, *uatim & publice beneficiis ab eo affecti in patriam redi-*
mus. At apud Isæum dictum est accuratius, & non longe
,, abest à compositione Demosthenis: *Cum enim triremi*
,, *cum imperio praeessem, Archonte Cephisodoro, & fama per-*
,, *lata ad propinquos esset, quod in prælio nauali interiissem,*
,, *cumque pecunia à me deposita apud Eumathem hunc esset.*
Illud enim: *Fama perlata, &, quod interiissem, &, cum*
esset à me deposita pecunia non autumen ego dictum esse
simpliciter. Nam hoc modo dicta sine arte facta videren-
,, tur: *Cum enim triremi praeessem. & meis illuc nunciatum*
,, *esset, quod iam mortuus essem, Eumathes hic habens à me*
depositum. Sic & cæteras Exordiorum partes ab illo re-
VIII. perias simplicius ab hoc oratoriè magis tractatas. In a-
lio iudicio *Isæus* composita defensione curatori à nepoti-
bus accusato, tali vtitur Exordio: *Cupiebamus, Iudices,*
non adeò ignarum indecorè pecunias possidere, vt alios cir-
cumuenire aut iudicio vincere contenderet. Sed non hoc ad
consobrinum meum, reique non modicæ sed lautæ, vt quæ
nobis Reip. commodo impensa est, possessorem attinet, neque
nostra vt desideret; Vt melior esse videatur omnibus, eam
conseruans, & augens vtiliorem cunctis ciuem se præbeat.
Postquam autem hanc euertit & vendidit, turpiterque &
malè perdidit, (quod certe factum nollem) credensque soda-
tiis & sermonibus compositis, in meam inuasit: necesse
videtur, vt & aduersæ sorti tribuam; quod talis sit mihi
propinquus, & apud vos quam possim promptè & impigre
respondeam ad ea de quibus accusauit, quæque extra rem e-
iecit. At Lysias in oratione, quam pro eo conscripsit, qui
à fratribus vxoris accusabatur curationis male admini-
,, stratæ, eiusmodi principio vtitur: *Non sufficiunt curatori-*
,, *bus, Iudices, quæcunque res eorum curæ commissæ sunt, si*
,, *etiamsi sarta tecta conseruarint amicorum bona à pupillis*
,, *calumniosè sæpè accusantur: quod & mihi nunc vsu venit.*

Eg

Ego enim, iudices, constitutus curator bonorum Hippocratis, iisque bene & iuste administratis traditisque filiis eius, postquam virilem togam sumpserunt, iniuste & calumniose ab eis nunc accusor. Non opus esse puto multis verbis, vt XI.
ostendamus, simpliciter hoc & suauiter esse dictum, indolemq; præ se ferre non fictam, sed naturalem. Istud enim: *Non sufficiunt curatoribus, Iudices, quæcunque res eorum curæ commissæ sunt*, nemo dixerit Oratoris esse, sed cuiuslibet è vulgo in certamine iniquo constituti. Verum quæ ex *Isæo* protulimus oratoriè composita sciteque & eleganter dicta nemo non animaduertat: hæc videlicet: *Volebamus, Iudices, non adeo ignarum turpes captare occasiones, vt alios insidiose circumueniret.* tum etiam apud Lysiam lepide omnino simpliciterque: *Ego enim, Iudices, constitutus curator bonorum Hippocratis, iisque bene & iuste administratis traditisq; filiis eius postquam virilem togam sumpserunt.* Alterum autem apertius, & non vt priuatus transposuit: *Sed non hoc ad patruelem meum ac patrimonii non modici sed lauti, vt à nobis Reip. commodo impensi, possessorem attinet, neque nostra vt desideret.* Vnum præterea genus commemorabo, ex quo maximè quod inter hos viros sit discriminis palam fiet. Sumit autem vterque pro argumento, hominem adolescentem, priuatum abhorrentem à negotiis, & præter institutum & ingenium in iudicio dicere coactum. Et Lysias quidem X.
in oratione contra Archebiadem ad hunc modum: *Quamprimum hanc mihi litem intendit Archebiades, Iudices accessi ad eum dicens, adolescentem me esse, rerum imperitum, ac litium fugitantem. Itaque te quæso, ne inuen-* Pag.107.
tiunculam putes, ætatis excusationem, sed aduocatis amicis & meis & tuis, vnde creatum sit debitum exponas; & si illis fueris vera dicere, non opus erit tibi litibus, sed mihi soluto, domum ad tua recipere te poteris. Æquum autem est vt nihil silentio prætereatur, sed omnia dicam quoniam iunior sum, quam vt insidiarum aliquid suspicari possim vt auditis, quæ ignoramus consultemus super his, Iudices: si forte manifestum inde fiat, vt tum iniuste concupiscis, an iuste tua recuperare coneris:

“ *hæc me denunciante, nunquam voluit conuenire, neque*
“ *verbum facere de his de quibus expostulabat: neq; arbitris*
XI. *rem committere ex* Lege de arbitris à vobis lata. Verum
Isæus in controuersia super fundo à tribulibus occupato,
qui pignori oppositus erat, hoc vtentem inducit ex-
“ ordio: *Maxime quidem voluissem, Iudices, à nemine meo-*
“ *ciuium iniuria affici; aut saltem in tales incidere aduersa-*
“ *rios, quibuscum nihil mihi commune esset. nunc accidit*
“ *mihi res omnium longe molestissima. Afficior enim iniuria*
“ *à tribulibus, quos, vt impune te defraudent, ferre non est*
“ *facile. Permolestum autem, vt odio te habeant, quibuscum*
“ *versari conuentusque celebrare, necesse est. Ad hæc cum*
“ *multis litigare noxium est. magnam enim partem eos vera*
“ *dicere multitudo sibi persuadet. Quia tamen ipsis fide-*
“ *ribus etiam multis difficillimis concurrentibus, non exsti-*
“ *maui cunctari oportere, sed omnino conari, vt per vos ius*
“ *meum obtineam. Itaq; vos rogo, veniam mihi dari, quod*
“ *in hac ætatula verba facere in iudicio sim ausus. Per eos*
“ *enim qui me iniuria afficiunt, præter rationem & institu-*
“ *tum meum id facere cogor. Conabor equidem quam potero*
XII. *breuissimè de re tota ab initio vobis exponere.* Quis igitur
non fateatur Lysiæ adolescentem & priuatum & à ne-
gotiis alienum veram esse imaginem veritatis: nec quid-
quam ab ea differentem; alterum autem exemplum
eiusmodi quod artem & fucum non occultet Oratoris.
Nam apud illum & verba & sententiæ natiuæ; apud
hunc ex præparato esse apparent. Ille enim pro exordio
vtitur, quod adolescens & imperitus rerum sit, & quem
non deceat iudicio se sistere; & subiungit moratè prorsus:
Itaq; te quæso, ne iuuentiunculam putes meam ætatis ex-
cusationem. Et quod sequitur, quam natiue dictum est,
quod voluerit arbitrio communium amicorum rem
committere: *et si visus illis fueris vera dicere, non opus erit*
tibi lite, sed debito soluto domum ad tua recipere te poteris:
& reliqua leui & miti quidem affectu executus, in fine
addit: *Hæc me prædicante, nunquam voluit conuenire.*
Isæus verò partem hanc, *quod præter mentem meam in*
iudicio verba facere cogatur, cum sit adolescens, sub finem
exordii ponit. Incipit autem à sensu, non humili, per lo-
uem

dem, neque vulgari: grauius atque acerbius esse, talibus inuisum esse quibuscum res longè carissimæ tibi sint communes. Deinde diluit quod esset eum læsurum, quod videlicet cum multis tribulibus litigaret; componitque inter se verba, non communi more, per Iouem, neque vt idiota quidam: *Afficior enim iniuria à tribulibus, inquit, quos vt impunè te defraudent ferre non est facile. Permolestum autem vt odiosus iis sis, quibuscum versari communesque cœtus inire necesse sit.* Nam & grauis inimicitia & communes cœtus artificiose potius quam simpliciter cohærent: atque amplius *multis & difficillimis rebus concurrentibus, non existimo oportere cunctari, sed conari per vos vti ius meum obtineam.* Minimè enim aliquis idiota sic dicat: *non existimo oportere cunctari neque conari per vos vt ius meum obtineam*: sed forte potius ad hunc modum; *talibus difficultatibus concurrentibus, ad vos cogor confugere, vt per vos ius meum obtineam.* Puto quidem ex istis non obscurum esse, quod sit inter viros discrimen. magis tamen id erit conspicuum ex his quæ sequentur maximeq; ex apodicticis & patheticis orationibus, vbi Lysias simplicior est, & in compositione vocũ, & in schematum communione: Alter autem magis varius & ornatus. Passim id videre est, vt in his: *Vnde credere fas est, quæ Diis dicta sunt? nonne è testibus? puto equidem. Vnde autem testimonia? nonne ex tormentis? verisimile quidem. Vnde verò horum absistere sermonibus oportet? nonne accusationes declinando? necessarium sanè. Patet itaque, me ista consectari, remq; ad inquisitionem perducere: hunc verò in verbis & calumniis versari; quod quidem facit, qui fraudandi animum habet. Oportebat autem ipsum, si quid æqui iustiq; cogitat, neq; imponere nobis conatur ista per Iouem non facere; sed ad ratiocinationem cum testibus venire, & examinare singula dicta ad hunc modum ex me quærentem: Quotnam vectigalia expendat? & quantum argenti illatum, in quantum & quot, hæc in quæ decreta: considerate decreta; multitudinem pensitationum; quæ fuerint collata quiq; acceperint. Et si quidem ita res habet; dictis adhibere fidem potestis, sin minus, producite iam nunc testes si quid mendacii falsimoniaq; in*

XIII.

Pag. 108.

XIV. is quorum ratio est inuenimus. Hæc ita sunt & cum in terrogatione, qua Lysias minime vtitur ; Demosthenes autem, qui ab illo Causas accepit, creberrime. Exempli causa : οὐκ οὖν σοὶ μισθοφορὰν λέγεις φήσεις· καὶ παραχρῆμά γε τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἁπάντων, ὦ Ἀθηναῖοι. ἵνα τῶν κοινῶν τὸ μέρος λαμβάνων ἕκαστος, ὅτου δέοιτο ἡ πόλις, τοῦτο παρέχῃ· ἔξεστιν ἄγειν ἡσυχίαν, οἴκοι μένειν. βέλτιον, εἰ τοῦ δι᾽ ἔνδειαν ἀνάγκῃ τι ποιεῖν αἰσχρὸν ἀπηλλαγμένος, συμβαίνει τι τοιοῦτον, οἷα καὶ τὰ νῦν, στρατιώτης αὐτὸς ὑπάρχων ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων λημμάτων, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἔστι τις ἔξω τῆς ἡλικίας ἡμῶν, ὅσα οὗτος ἀτάκτως νῦν λαμβάνων, οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτα ἐν ἴσῃ τάξει παραλαμβάνων, πάντ᾽ ἐφορῶν καὶ διοικῶν, ἃ χρὴ πράττεσθαι· ὅλως δ᾽ οὔτε ἀφελὼν, οὔτε προσθεὶς πλὴν τι μικρῶν τὴν ἀταξίαν ἀνελὼν εἰς τάξιν ἤγαγον τὴν πόλιν τὴν αὐτὴν, τοῦ λαβεῖν, τοῦ στρατεύεσθαι, τοῦ δικάζειν, τοῦ ποιεῖν τοῦθ᾽ ὅ τι καθ᾽ ἡλικίαν ἕκαστος ἔχοι, καὶ ὅτου καιρὸς εἴη τάξιν ποιήσας. Ἐκεῖνα δὲ καὶ εὐστροφήν, καὶ παρακεκινδυνευμένα, τῷ τε βραχέως καὶ ἀγκύλως, καὶ ἐκ παραδόξου συντίθεσθαι, καὶ οὐχ ἅπασιν οὔτε ἐκ προχείρου γνωριζόμενα· Καὶ οὗτος γὰρ ὁ πάντων ἀνθρώπων σχετλιώτατος, ὁ παρεχόμενος αὐτῶν μάρτυρας εἶναι, ὧν ἐναντίον ἡμῖν ἀποδοῦναι φησὶν, ὡς ἐκείνοις πιστεύειν προσποιεῖται μᾶλλον, ὡς ἀποδεδώκασιν ἡμῖν, ἢ ὡς οὐκ ἀπειλήφαμεν. καί τοι πᾶσι φανερὸν, ὡς ἔοικε, τὸν τούτου πατέρα ἀποστερεῖν ὄντα ἐπίτιμον· ὅτι ἡμῖν ἑκόντες οὐκ ἂν ἀπέδοσαν εἰσπράξασθαι, οὕτως ἔχοντες, οὐκ ἂν ἐδυνήθημεν. καὶ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ σχῆμα ᾧ πολλάκις ὁ Δημοσθένης κέχρηται. Εἶτ᾽ οἴεσθε εἰ οἱ μὲν αὐτὸν οὐδὲν ἠδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντ᾽ ἂν ἴσως τοὺς μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δὲ ἐκ προρρήσεως πολεμῆσαι· καὶ ἔτι γε τὰ τοιαῦτα· Οἱ γὰρ ἃ μὲν ὑπῆρχεν ἐξ ὧν ἀποτιμηθέντων καταλελειτουργηκότα, διαρπαζόμενοι δ᾽ οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἔτι πλέον οὐδὲν, ἀποδεδωκότι τὰς μισθώσεις ἔχειν ἐμοὶ προσήκειν. ἀναμφισβητήτως οὔτι τηλικαύτην δίκην λαχόντες, καὶ σφέτερα αὐτῶν εἶναι φάσκοντες, ἐκώλυσαν με ἐξ ὧν ποιήσασθαι τὴν ἐπισκευήν. Et quid opus est hęc prolixius exequi? multa sane est inuenire *Isæi* & in cõpositione, & in rationefigurarũ à dictione Lysiæ discrepãtia, & ad De-

XV. mosthenis sublimitatẽ accedentia. Quandoquidẽ autem dixi de rebus, ꝙ peritius nempe, quam Lysias distribuat, & orationes totas, & partes earum, nihilq; prorsus extra

artem

artem faciat, qua postea multa Demosthenes vsus est;
volo & horum auctoritates exhibere; sed summatim, ac
velut ad eos qui orationem iam legerunt non enim hu-
ius loci est omnium exempla ponere. Statim itaq; narra-
tiones, nunc quidem breuiter ac sine præparatione, &
occupatione apodictica, propria ponit sede: sicut in Ora-
tione *contra Medontem & contra Agnotheum*: *& in con-
trouersia de prædio aduersus tribules*: atque aliis multis;
nunc verò diuisis capitibus, & suis vnicuiq; probationib.
appositis, magis in longum extendit; & egreditur narra-
tionis schema cum id caussæ conducere videbitur. Hu-
ius est genus apologia *de sponsione contra Hermonem*, &
controuersia *cum Euclide super redemtione agri*: tum et-
iam prouocatio *pro Euphileto ad pagum Erchiam*. In his
enim orationib. cum longiores sint narrationes, non si-
mul totas ponit, sed diuisim & sigillatim & ad vnum-
quodq; caput cum testes, tum alias adhibet probationes.
Veritus enim, vt mihi quidem videtur, ne difficilis intel- *Pag. 109.*
lectu propter multitudinem capitum, fieret sermo, plu-
resq; sæpe pluribus de rebus argumenta in vnum conie-
cta locum perspicuitatem perturbarent. Ideo post nar-
rationes ita dispositas, neq; longo sermone præcedentes,
demonstrationes confirmat: neq; facit ex more recentiũ
oratorum, sed aduersariorum argumenta euertenda pu-
tat. Interdum verò permittit quædam ante narrationes, XVI.
& occupat futura, probabiliores sic eas & ad caussam cõ-
ductibiliores facturum ratus: Quemadmodum in con-
futatione contra Aristogitonem & Archippum fecisse
reperitur. In qua de hæreditate disceptans frater defun-
cti conatur iure cogere eum, qui incerta possidet bona,
ad certam exhibitionem: At ille quem penes hæreditas
erat, exceptione vtitur, dicens data ipsi bona per testamẽ-
tum. Cum autem duplex sit controuersia; vna quidem,
factum ne sit testamentum, nec ne; altera, dum de testa-
mento litigatur, vter hæreditatem possidere debeat: pri-
mum exorsus à legibus & sigillatim demonstrans, quod
non oporteat hæreditatem controuersam ante senten-
tiam possideri. Ad narrationem de nde transit, eaque o-
stendit testamentum à mortuo non esse conditum.

Neque verò simpliciter aut absque præparatione narra-
tionem hanc ponit, sed cum sit prolixior, abscindit ac di-
uidit, & circa quamque speciem testes producit, & stipu-
lationes legit, & pacta profert; signisque & coniecturis
omnibusque à probabili argumentis vtitur. Multas &
alias possem proferre narrationes ad caussæ vtilitatem
ab Oratore accommodatas, præstinctionibus, præ-
parationibus, partitionibus, locorum commutationibus;
rerumque translationibus: Tum ipsorum capitum or-
dine inuertendo, neque secundum rationem testamenta
facta recensendo, nec omninò quicquam agendo modicè
mediocriterque, prout, sine arte, & à quolibet fieret, a-
liisque sexcentis eiusmodi tropis: Sed neque temporis
mihi satis est, vt de omnibus agam, artificiumque in sin-
gulis, quemadmodum velim, ostendam: neque apud
peritos a copia exemplorum maior est fides; sed sufficit
XVII. eis breuis declaratio. Porro autem dicam summatim de
ista idea quid sentiam, & in quo differre putem *Isæum* à
Lysia: Lysiæ igitur narrationes si quis legat, nihil credat
dici cum artificio & malitia, sed pro natura rei & veritate,
ipsum hoc ignorans quod præcipuum artis opus sit, na-
turam imitari: At in *Isæi* narrationibus contrarium
prorsus eueniat, nihilque videatur natiuè & nequiter dici;
non etiam si verè, & prout se habet res, exponatur; sed
omnia ex præparato, & ad fraudem & fallaciam com-
positæ: & illi quidem vel falsa dicenti facile credatur; huic
verò ne quidem cum vera dicat, plena fides habeatur. In
demonstratiuis autem *Isæus* in eo differre à *Lysia* videtur,
quod non dicit secundum enthymema, sed secundum E-
picherema, non breuiter, sed fuse, neque simpliciter, sed
accurate, quodque magis res amplificet & exaggeret, at
generalius denique moueat affectus. Ex quibus certè ap-
paret eum Demostheni quidem viam & aditum ada-
tem muniuisse, sed Lysiæ simplicitatem non esse con-
ctatum; idque etiam colligere est ex aliis eius Oratio-
bus, imò ex omnibus quæ ab ipso scriptæ sunt. Verum-
tamen si adhuc exemplis vtendum est, ne quis arbitre-
dicere nos quæ demonstrari non possint, in medium
iam proferam Orationem pro Euphileto; qua pa-

Erchia

Erchiam aliquis abdicatorum tanquam iniuria à Republica remotus in ius vocat. Nam scripta lex est ab Atheniensibus, vt recensio ciuium per tribus fiat, atque is qui à tribulibus fuerit abdicatus, ad Rempubl. non accedat: at qui iniuste à magistratu repulsi fuerint, iis prouocare ac tribules in ius vocare liceat; si verò secundo reiiciuntur, & ipsi venum dantur, & bona eorum publicantur. Secundum hanc legem Euphiletus; cum dicam Erchiensibus scripsisset, quasi iniuste suffragiis eorum damnatus, contentionem talem constituit. Initio quidem res ipsas exponit accuratè, testibusque probat: quibus autem testimonia confirmare conatur hæc sunt, vt mea quidem opinio fert, accurate & ad amussim absoluta. Iudicet qui volet, an recte iudicem. *Quod itaque, Iudices, frater noster hic sit Euphiletus, non solum è nobis, sed & omnibus agnatis id attestantibus cognouistis. Considerate verò primum patrem nostrum cuius rei gratia mentiretur; & hunc, si revera non esset, pro filio haberet. Quotquot enim talia faciunt, reperietis id facere, vel quod eis liberi non sint genuini, vel quod vbi sint coactos extrarios adoptare, vt aliquam ex iis vtilitatem capiant, quæ ab Atheniensibus gesta sunt. Atqui neutrum horum in patre locum habet. Naturales enim filii duo nos ei sumus; ita vt omnino propter solitudinem hunc non asseruerit, sed neque quod alterius facultatibus indigeret. Quod enim absque hoc sufficientes ei sint opes, ipse declarauit, hunc à pueris educans & erudiens, & in curiam inducens, quæ sane non parui sunt sumptus; atque adeò non verisimile est, Iudices, patrem nostrum ipsius tam iniustum, ex quo nullum perciperet commodum, facere voluisse. Neque verò quisquam me tam imprudentem existimet, vt huius adstipuler mendacio, quo bona paterna inter plures distribuantur. Non enim amplius conuertere mihi licebit, quod non sit hic frater meus. neque enim quisquam vestrum vocem contineat, si, cum nunc testem meipsum constituens attester fratrem hunc meum esse, postmodum contrarium adferam. non solum autem probabile est nos, Iudices, vera testatos, sed & cæteros propinquos. Considerate enim primum, quod qui sorores nostras habent, numquam adduci possent, vt falsa de isto testaren-*

Pag. 110.

XVIII.

,, tur. Nouerca enim huius mater esset sororibus nostris. So-
,, lent autem, vt plurimum inter se dissidere nouerca & pri-
,, uigni. Itaq; si hunc ex alio viro nouerca suscepisset, & non è
,, nostro patre, nunquam sanè, Iudices, sorores paterentur &
,, permitterent, vt eum ipsarum coniuges testimonio suo iu-
,, uarent. Quin etiam auunculus, si reuera non esset talis,
,, neque cognatione eum attingeret, matri eius falsum prebu-
,, re testimonium voluisset, quo damnum nos insigne cape-
,, mus, externum hunc fratrem nobis adsciscentes. Et præterea
,, quis vestrum falsitatis arguat hunc Demaratum, Hege-
,, monem, atque Nicostratem: qui primum quidem nihil un-
,, quam turpe fecerunt, deinde verò propinqui cum nobis
,, sint, ac probe nos norint, omnes huic Euphileto cognationis
,, suæ testimonium dederunt. Itaque libenter è grauissimis
,, aduersariorum quærerem an aliunde, quam ex his, quibus
,, nos Euphiletum, se Atheniensem ostendere posset. Ego cer-
,, te existimo nihil illum aliud dicturum, quam quod mater
,, ipsa talis sit, & pater, quodq; verè ista diceret, cognatos da-
,, turum esse testes. Et cum ipsi tali periculo à vobis peterent,
,, vt propinquis suis potius quam aduersariis fidem haberetis,
,, nobis ista nunc omnia præstantibus petent, vt ipsorum ser-
,, monibus potius, quam patri Euphileti, mihi & fratri &
,, curialibus ac toti nostræ cognationi credatur: Sed enim hi
,, nulla in re periclitantes propriarum inimicitiarum caussa
,, faciunt, nos verò reos nos omnes constituentes contestamur,
,, ac præter testimonia, Iudices, primum quidem Euphileti
,, mater, quam hi confitentur ipsam esse, iuramentum iurare
,, volebat, coram arbitro in fano Apollinis hunc profecto Eu-
,, philetum ex ipsa & patre nostro genitum esse, atqui quem-
,, nam oportet melius quam ipsam hæc scire? Deinde pater
,, noster, qui post matrem huius optime filium nosse debet, hic
,, & tunc & nunc vobis iurare vult, Euphiletum hunc fi-
,, lium esse suum ex se & legitima uxore. Adhæc, Iudices, ego
,, tredecimus eram, sicut & primum dicebam quando hic
,, natus est, paratus verò sum vobis iurare Euphiletum fra-
,, trem esse meum ex eodem patre; Quamobrem, iudices, æ-
,, quius est nostris vos iuramentis, quam istorum sermoni-
,, bus credere. Nos enim probè scientes iurare super hoc vole-
Pag. 111. ,, mus: hi verò audiuerunt ab eius aduersariis vel ipsi fin-

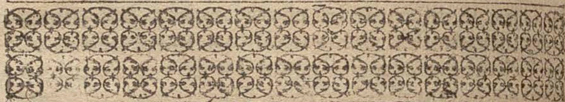
[...]unt in medium proferunt. Insuper, iudices, nos quidem cognatos testes & coram arbitris & coram vobis præbemus, quibus iniquum sit fidem non habere; hi verò postquam Euphiletus priorem intendit litem, communi tribulium, eisq; qui tunc Demarchus erat, & nunc mortuus est, per duos annos arbitro vitam agente, non potuerunt vllum inuenire testimonium, quod hic ex alio sit patre quam nostro. Arbitris autem maxima erant argumenta mentiri istos, & condemnarunt vtrique eorum. Et accipite mihi prioris arbitrii testimonium. Quod vtique arbitrio sint obnoxii, audiuistis. Puto autem, Iudices, quemadmodum hi post hæc dixerunt esse signum, quod non sit Hegesippi, si arbitri ipsum absoluerint, ita præsens testimonium id esse, quod vera dicimus, postquam patet ipsos contra ius fasq; eum ex albo delesse, in quod solenniter fuerat relatus. Quod igitur frater hic sit noster Euphiletus ciuisque vester, & affectus iniuria ab iis, qui è populo conspirarunt, satis opinor vos Iudices, intellexisse. Hic est character Orationum *Isæi*,
& in quib. differat à compositione & structura Lysię. Ni- XIX.
hil autem vetat summaria comprehensione maxime illustria quàm breuissime dicere, quod videlicet Lysias mihi videatur veritatem magis persequi: *Isæus* autem artem; & ille quidem ad gratiam & venustatem; hic ad grauitatem quasi scopũ collineare. Verum si quis hæc aspernetur vt parua, nulliusq; rei, eum ego non idoneum habeo ad ea consequenda. Sed enim similitudo mentem eius perturbabit, vt non possit discernere proprium cuiusque characterem. Et hæc quidem vt opinor satis sunt explicata. Nunc autem volo de aliis etiam Oratoribus
verba facere, ne quis eos ignorantia putet omissos, cum XX.
illustres sint, & nominis non mediocris, aut fuga laborum quasi * arduum nimis existimans, considerationem eorum abiecisse. Ego enim, neq; eos ignorabam, quos omnes norunt, neq; piguisset de iis scribere, si quid vtilitatis scriptis fuisset allatura. Existimans autem quod in poëtico apparatu & sublimi illo genere, & ad pompam facto nemo superaret Isocratem, consulto prætermisi; quos minus in ista specie felices sciebam.

* Forte ἄτο ἔρασον.

Videbam enim Gorgiam Leontinum citra medium consistentem, & vbique puerilem; Alcidamantem eius auditorē pinguem in oratione ac triuialem, Theodorum Byzantinum, & antiquum & parum in arte diligentem, neque sufficientem in forensibus rationibus inquisitionem instituentem; Anaximenem verò Lampsacenum, vt quadratus in omni genere orationis videatur, affectantem. Nam & historias scripsit, & in Poëtam [Homerum] commentationes reliquit, & artes protulit, & attigit etiam deliberatiuas, & iudiciales orationes, non tamen perfectus in illo genere fuit; sed in omnibus debilis, & sine vi persuadendi. Non certè existimaui, cum Isocrates in omnibus omnes hos exsuperet, sermonem de eis habendum, neque de quoquam eorum, qui Isocratis tempore vixerunt, & characterem locutionis eius exprimere conati sunt: Theodectam intelligo, & Theopompum, & Naucratem, Ephorumq; & Philistum, & Cephisiodorum, aliosque permultos. Neque enim illi idonei sunt, vt cum facultate Isocratis comparentur. His quidem omnibus in illo genere versantibus, quod illum virum longe præstare putem, non visum est de eo prolixè differere, & in rebus minime necessariis tempus consumere: nec item de aliis qui accuratum dicendi genus sibi proposuere, & in forensi facultate sese exercuerunt, quales fuere Antiphon Rhamnusius, Thrasymachus, Chalcedonius, Polycrates Atheniensis, & Critias, qui inter triginta eminebat, & Zoilus, qui de Homero commentationes reliquit, & alii quidem tales; quia neminem omnino diligentiorem

XXI. gratiosioremque Lysia fuisse existimo. Antiphon certe tantum austerum quid & antiquum habet, neque versatur in deliberationibus, aut iudiciis. Polycrates inanis est in veris, frigidis & ineptus in epidicticis, denique inuenustus in iis, vbi venere & gratiarum sit opus. Thrasymachus autem purus quidem, & tenuis, ac subtilis: & vbi vult in inuentione & elocutione præstans ac rotundus; sed totus est in technographicis & epidicticis; iudiciales autem & deliberatiuas orationes nullas reliquit. Tantundem de Zoilo dicere quis possit, præterquam quod

quod inter se differunt in characteribus Elocutionis. Ab his, inquam, viris, & his similibus, quod putem differre Lysiam ac velut archetypum longe excellere huius generis orationum regulam feci. Tertium verò *Isæum*, XXII. si quis ex me quærat, qua caussa non adiunxerim, cum sit Lysiæ æmulus, eam dixerim, quod hic mihi videatur sublimitatis Demosthenicæ, quam nemo est qui non absolutissima omnium habeat, semina & initia præbuisse. His vtique de caussis istos ego viros potissimum elegi. Nam si de omnibus voluissem scribere, inanis & vana fieret oratio, & præterquam quod nihil aut parum multum haberet vtilitatis, in infinitam, & immodicam creuisset scriptionem. Et de his quidem satis. Aliud autem initium sermonis faciam de Demosthene & Hyperide, tertioque dicam de Æschine. Nam in his viris perfecta eloquentia ac robur forensium orationum fuisse videtur.

DIONYSII HALICARNASSEI EPISTOLA AD AMMÆVM.

DE ÆTATE SCRIPTISQ. DEMOSTHENIS ET ARISTOTELIS.

Interprete And. Schotto.

Pag. 120. I. NTER cæteras quas ætas nostra tulit, præter omnium opinionem sententias, numeranda & illa, quam ex te primam audiui, Ammæe, Philosophum quendam Peripatheticum (quo Aristoteli, qui princeps eam familiam ducit, per omnia gratificaretur) clarum facere velle Demosthenem, lectis Rhetoricorum libris Aristotelis, hinc in orationes suas artificium transtulisse: hisque præceptionibus instructum Oratorum Græciæ facile euasisse principem. Equidem initio vnum aliquem è plebe, indoctumque esse hominem, qui id asserere auderet, existimabam: teque his inopinatis, minime vt animum adiungeres hortabar? At verò simul viri nomen inaudiui, cuius ob morum integritatem, cæterasque animi dotes, plurimum apud me auctoritas valet; sustinui me admirabundus, & me ipse colligens maiore consideratione rem indigere existimabam; ne forsitan nos verum

rum falleret ac lateret, vereque ille sentiret, nec frustra esset in eam sententiam ingressus: vt vel ipse si compertum haberem, Aristotelis Rhetoricorum libros priores esse tempore Demosthenicis orationibus, de pristina sententia dicerem; vel eum, qui hoc sibi persuasit, mutare cogerem sententiam, priusquam foras daret opus suum, qui se ad scribendum comparauit. Et verò, tu non le- II.
ue nobis calcar, vt ad verum euadere possemus, subdidisti; hortando inprimis, vt rationes omnes colligerem, quibus adductus in eam potissimum sententiam venissem, Demosthene etiamnum florente, peroratisque iam aliquot orationibus forensibus, quibus inclaruit, tum demum Aristotelem ad Rhetoricos libros scribendos animum appulisse. Suadere & illud recte videbaris, vt signis & coniecturis, nec à reipsa alienis testimoniis id confirmarem: quando nihil horum ad fidem faciendam valeat, nec assentiri cogat: verum ipsum potius Philosophum tanquam è domo productum testem, è libris Rhetoricorum ad causam dicendam aduocarem. Parui itaque consiliis tuis, optime Ammæe, cum veritatis habito respectu (in cuius inuestigatione plurimum semper operæ ponendum censui) tum vt ab omnibus gratiam ineam, qui ciuilis eloquentiæ studio capiuntur, ne falso persuasum haberent, philosophiam Peripatheticam omnes Rhetoricas præceptiones complecti; quasi nihil hi laude dignum repererint, Theodorus, Thrasymachus & Antiphon: imò nec Isocrates, Anaximenes, aut Alcidamas, eorumq; æquales Theodectes, Philistus, Isæus, Cephisodorus, Hyperides, Lycurgus & Æschines. Quorum alii præcepta de benedicendi arte posteris reliquerunt, alii etiam forenses orationes ingenti artificio conscripserunt. Et quasi nihil etiam philosophia reliquū fecerit ipsi Demostheni, Oratorum sui seculi omnium, & qui ante illum fuerunt, & post secuti sunt, facile principi; nulli vt concedere debeat. Quasi verò Demosthenes talis tantusque non euasisset, Isocratis & Isæi præceptis instructus, nisi Aristotelis præceptiones edidicisset.
Quare falso ita iudicant, mi Ammæe. Neque enim III.
oratoriis Aristotelis præceptis, quæ diu post edita sunt,

Demosthenis orationes conſcriptæ ſunt, ſed aliis quibuſdam inſtructæ. Qua tota de re quid ſentiam, alias commentabor: res enim longioris eſt operæ & conſiderationis : quare obiter & quaſi per tranſennam tractari non debet. Illud in præſens conſtituere ſatis habebo, Demosthene etiam tum in Rep. florente , habitiſque præclaris aliquot orationibus forenſibus, partim in iudiciis, partim in declarationibus publicis, cum tota Græcia bene-dicendi gloria clarus eſſet, tum primum Rhetorica ſcribere Ariſtotelem cœpiſſe. Principio verò ex iis hiſtoricis, qui illuſtrium virorum vitas prodiderunt, de tempore conſtet neceſſe eſt ; Hinc ducto à Demoſthene initio.

IV. Natus hic eſt anno, qui centeſimum Olympiadem
Olympiadis anteceſſit. Archonte dehinc ſeu Prætore Athenis * Ti-
XCIX. an- mocrate, ſeptendecim annorum fuit. Publicas verò cau-
no IV. ſas agere cœpit, Calliſtrato † Prætore , annorum iam
* *Olymp.* quinque & viginti. Primam in iudiciis orationem habuit
CIV. anno I. eam, quæ contra Androtionem eſt : conſcripſitque Dio-
† *Olymp.* doro, violatarum legum iudicium agenti. Eodem tem-
CVI. an. II. pore & Archonte, altera de immunitate eſt habita, ele-
Pag. 121. gantiſſima, & maxime ornata. Diotimi verò tempore,
Olymp. qui Calliſtrati Præturam excepit, apud Athenienſes pri-
CVI. an. III. mum eam dixit, quam qui Orationum Catalogum te-
xunt, *de claſſibus* inſcribunt: qua hortatur ne initam cum
Rege pacem prius ſoluant, nec priores bellum inferant,
quam rem omnem naualem , qua plurimum valebant,
commode inſtruxiſſent: apparatuſque rationem præſcri-
* *Olymp.* bit. * Theodemo Prætore, qui Diotimo ſucceſſit, eam
CVI. an. IV. quæ contra Timocratẽ inſcribitur, ſcripſit Diodoro vio-
Eudemus eſt latæ legis iudicanti Timocratẽ. Orationẽ itẽ de ſubſidio
Diodoro Si- Megalopolitis mittendo, quæ tota ſuaſoria eſt, & ab illo
culo. recitata, Ariſtodemo mox Archonte, † proxime poſt
† *Olymp.* Theodemum contra Philippum Orationes ſcribere
CVII. an. I. cœpit, publiceque habuit , de externo milite parando
* al. *ce-* (V. mittendiſq; triremibus * Gadicenſibus in Macedoniam.
leribus. Hoc ipſo tempore conſcripſit & alteram contra Ariſto-
Olymp. cratem , in gratiam Eutycli , contra leges latum Decre-
CVII. an. II. tum perſequenti ſub Theëllo Prætore , qui ab Ariſto-

demo Præturam proxime gessit, habuit Orator eam, *Thessalus est*
quæ de Rhodiensibus inscripta circumfertur, qua Athe- *Diod. Siculo.*
niensibus, dissoluant paucorum ibi dominationem, au-
ctor est, populumque Rhodi velint, iubeantque liberum
esse. Callimacho Prætore, qui à Theëllo tertius in Fastis *Olymp.*
numeratur, Suasorias tres publice habuit: quibus Athe- *CVII. an. 4.*
niensibus suadet suppetias Olynthiis à Philippo obsessis
mittant, auxiliumque portent. Primæ quidem hoc prin-
cipium Orationis est: Ἐπὶ πολλῶν μὲν ἰδεῖν ἄν τις, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, δοκεῖ μοι. Secundæ initium est: οὐχὶ ταῦτα
παρίσταταί μοι γινώσκει. Tertia verò sic incipit: Ἀντὶ
πολλῶν ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χρημάτων. Hoc etiam Ar-
chonte scripta Oratio est contra Midiam, quam post
plebiscitũ, quo illum cõdemnauit, conscripsit. Duodecim
igitur Orationes ab illo publicæ sunt habitæ, quas iam
dixi; septẽ quidem in deliberationibus, quinq; verò in iu-
diciis, omnes ante Rhetoricos Aristotelis libros habitæ
sunt, vt planum faciam, cum ex iis Scriptoribus, qui vi-
tam Philosophi resque gestas memoriæ prodiderunt, li-
terisque consignarunt: tam ex ipsius scriptis euincam,
hinc auspicatus. Aristoteles filius fuit Nicomachi, ge- VI.
nus artemque referentis ad Machaonem, Æsculapii F.
matris verò Phæstidos, oriundæ è Chalcidonensi quo-
dam, qui Stagiram migrarat. Natus autem Olympiade
nonagesima nona, Prætore Athenis Diotrephe. Tre-
decim † igitur annis maior est Demosthene. Prætore *† Emenda*
verò Polyzelo * cum patrem morte amisisset, annum a- *tres annos.*
gens ætatis octauum decimum, Athenas venit & Platoni ** Olymp.*
commendatus, viginti ipsos annos operam illi dedit. *CIII. an. 2.*
Platone verò in Prætura Theophili vita functo, profe- *Olymp.*
ctus ad Atarnæorum tyrannum: trienniumque apud il- *CVIII. an. 3.*
lum moratus Archonte Eubulo, in Mitylenem discessit. *Olymp.*
Inde verò ad Philippum se contulit sub Pythodoto Præ- *CVIII. an. 4.*
tore. Annos apud illum octo mansit docens Alexandrum *Olymp.*
filium: Mortuo Philippo sub Euæneto, Athenas rediens *CIX. an. 2.*
duodecim annos docuit in Lyceo. Anno decimotertio *Olymp.*
mortuo Alexandro, sub Cephisodoro Archonte, cum in *CXI an. 2.*
Chalcidem transiisset, ex morbo periit, annos natus tres
& sexaginta.

VII. Hæc ferè ſunt quæ, qui vitam illius conſcripſerunt, nobis tradiderunt. Quæ verò Philoſophus de ſe ipſo ſcribit, omnem eis dubitationem eriperent, qui volunt gratum facere in his quæ non decent. (Prætor alia multa quæ in præſens commemorare nihil attinet, quæque retulit, libro primo huius operis: exempli gratia, non iuuenili, ſed matura iam ætate fuiſſe, cum illa ſcriberet præcepta, editis nimirum iam Topicis, Analyticis & Methodicis) ea certè plus ponderis probationi addunt, quam ſigna. Cum enim propoſitum eſſet oſtendere, quas Oratio Rhetorica contineat vtilitates, hæc ad verbum refert: *Vtilis autem Rhetorica eſt: tum quia natura quidem vera & iuſta potentiora ſunt falſis & iniuſtis, ita vt neceſſe ſit, niſi* iudicia, quomodo par eſt, exerceantur, ea nonnunquam vinci; id autem reprehenſione dignum eſt. Præterea ſunt nonnulli, quibus etiamſi alicuius rei ſcientiam exquiſitiſſimam animo comprehenſam teneamus, perſuadere tamen facile non eſt, ſi ductis ex ea argumentis vtamur. Nam oratio, quæ ex ipſa rei ſcientia ducitur, docendi ratio quædam eſt. Ipſi autem doceri non queunt: immò neceſſe eſt è communibus rationes & argumenta ducamus: vt & in Topicis diximus, de ratione agendi cum vulgo.*

* Hic leg. εἰ μὴ, non εἰ μ͂.

VIII. De exemplis item diſſerens, quod eandem vim habeant cum Inductionibus & Syllogiſmis, hæc ex Analyticis & Methodicis attulit: *Eorum*, inquit, *quibus ut fides ſit, quod & qui dicit aut demonſtrat, aut demonſtrare videatur: vt in Analyticis, aliud quidem Inductio eſt, aliud Syllogiſmus, & hic ſimiliter. Eſt enim exemplum quædam Inductio; Enthymema verò Syllogiſmus: apparens verò, Syllogiſmus apparens eſt. Voco enim Enthymema quidem Syllogiſmum oratorium: Exemplum autem Inductionem oratoriam. Omnes verò demonſtrando fidem faciunt, aut Exempla proferentes, aut Enthymemata, neque quicquam fere aliud. Quocirca ſi omninò neceſſe eſt, eum qui quid demonſtrat, aut Syllogiſmo aut Inductione id facere: (conſtat autem ita eſſe ex Analyticis:) neceſſe quoque eſt horum vtrumque idem eſſe. Quid verò differant Exemplum & Enthymema, ex Topi-*

Pag. 122.

cis

is clarum eſt. Ibi enim de Syllogiſmo & Inductione
dictum eſt. Primum quidem de multis & variis demon-
ſtrare, ſic ſe habere: illic quidem Inductio eſt, hic autem
Exemplum. At verò quibuſdam poſitis euenire præterea
aliud quidpiam, & quod illa ſint vel vniuerſe, vel vt pluri-
mum: illic quidem Syllogiſmus vocatur, hic autem En-
thymema. Illud quoque conſtat, ineſſe vtrumque horum
in oratorio dicendi genere: quemadmodum in Methodicis
dictum eſt; ita hîc quoq; ſe res habet. De ſe igitur Ari-
ſtoteles ſcribens teſtatur, aperte ſe iam ſe ad eos libros
aggreſſum, optimis iam editis libris. Ex quibus IX.
clarum facere placuit, habitas prius ab Oratore fo-
renſes illas orationes, quam præceptiones illæ Rhe-
toricæ in vulgus apparuerunt: quod nunc ſatis de-
monſtratum eſſe exiſtimo: ſiquidem ille cum age-
ret quintum & viceſimum annum, ad Rempubli-
cam ſe contulit, apud populum verba facere cœpit,
& Orationes iudiciis ſcribere. Ariſtoteles verò iis
ipſis temporibus cum Platone verſabatur ad annum
vſque triceſimum ſeptimum; neque ludum aperiens,
neque propriam ſectam conſtituens. At ſi quis perti-
naciter contendat, & adhuc repugnans, fateatur quidem
poſt Analyticos, Methodicos & Topicos conſcriptos X.
eſſe Rhetoricorum libros, nihil tamẽ impedire, quò mi-
nus Philoſophus eos omnes conſcripſerit, dum Platoni
adhuc operam daret, næ frigidum ille & incredibile ad-
ferat argumentum; conatus, quod eſt inopinatum, redde-
re probabile: quia quod veriſimile non eſt, quandoq; ve-
riſimile fit. Eſt quod reſpondeam, ſed ſilentio prætereo,
neq; refero ad ipſius Philoſophi teſtimonia è libro Rhe-
toricor 3. allata; vbi de Tranſlatione agens; hæc ad verbũ
ſcribit: *Tranſlationum quatuor genera cum ſint, præſtan-*
tiores ſunt ea, quæ per Analogiam fiunt. Quemadmodum
Pericles dixit, iuuentutem bello adeò abſumptam vrbi per-
iiſſe, vt ſi quis ver ex anno ſuſtulerit, & Leptines de Lace-
dæmoniis, non ferendum Græciam altero lumine orbatam.
Et Cephiſodorus ſtudente Charete rationes reddere bello
Olynthiaco, grauiter ferens dixit, populo in furnum coacto
comparitrationes referre.

Clare itaq; demonstrat vel ipse Philosophus, post bellum Olynthiacum scriptos esse Rhetoricorum libros: quod bellum gestum esse Callimacho Athenis Praetore, Philochorus testatur, libro sexto rerum Atticarum, scribens: *Callimachus Pergasaeus. Sub hoc Olynthiis bello*
Olymp. CVII. an. 4. *pressis à Philippo, & legatis Athenas missis, Athenienses societatem inierunt, & auxilio miserunt pedites bis mille, triremes verò triginta, quae Chareti parebant, quas & impleuerunt militibus.* Post verò paucis quae interea gesta sunt, interiectis haec addit: *Eodem ipso tempore Chalcidensibus in Thracia bello oppressis missisq; Athenas legatis, miserunt Athenienses Charidemum, Hellesponti ducem; qui octodecim triremes & militum quatuor millia, equites verò centum & quinquaginta ducens, auxilio tulit in Palenam, & Botieam, cum Olynthiis, & regionem omnem diripuit.* Mox de tertia belli societate sic ait: *Missis iterum ab Olynthiis Athenas legatis qui rogarent ne bello oppugnantes contemnerent, sed auxilium praeter eas copias, quas haberent, mitterent, non ex peregrinis militibus, sed ciuibus Atheniensibus: Misit ad eos populus alias triremes septendecim, ciuium verò armatorum millia duo, equitesque trecentos, hippaginibus impositos. Charetem verò classi praeficiunt.*
XI. Haec satis dicta sint, quibus gloriae cupiditas detegatur eorum, qui asserunt, ab Aristotelis Rhetoricis mutuatum esse Demosthenem, qui quatuor iam orationes Philippicas antea habuerat; tres verò de rebus Graeciae. Declarant & Orationes, quas iudiciis scripsit, quasque iure nemo queat reprehendere, tamquã leues & falsas, nihilq; artificii continentes: quandoquidem ante Rhetoricos libros scriptae omnes sunt.
Pag. 123.
XII. Verum enim verò hucusque progressus nondum tamen conquiescam, quin & alias Orationes, quae ipsae maxime probantur in vulgus deinceps ostendam partim deliberatorias, partim iudiciales scriptas, habitasque antequam Rhetoricos ederet libros, eodem ipso Philosopho in testimonium adducto. Post Callimachum enim, quo Archonte Olynthiis, auctore Demosthene, Athenienses
Olymp. auxilium miserunt, Praetor creatus est Theophilus. Sub
CVIII. an. 1. Olyntho positus Philippus est. Dein Themistocle Praetore,

tore † Demosthenes quinctam in Philippum dixit, de insulanorum custodia, & vrbium Hellesponti. Cuius orationis hoc initium est : * Ἃ μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀ-θηναῖοι, δεδυνήμεθα εὑρεῖν ταῦτά ἐστι. Post The-mistoclem Prætor Athenis Archias : quo tempore suasit Atheniensibus, non impedire Philippum Amphi-ctyona vti, neque belli causam vt præbeant, nuper inita pace. Principium tale est: Ὁρῶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα πολλὴν δυσκολίαν ἔχοντα καὶ ταραχήν. Archiæ verò successit Eubulus : huic Lyciscus, * sub quo sextam habuit Philippicam, ad Peloponnesiacas legatio-nes, sic ducto initio: Ὅταν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγοι γίγνον-ται. Lycisci Præturam excepit Pythodotus, quo Prætore septimam habuit Philippicam ad legatos Philippi; quæ sic incipit: Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως αἰτίαι. Alteram item contra Æschinem habuit, cum ratione redderet se-cundæ legationis, ad fœdera ineunda. Pythodoto succes-sit Sosigenes : sub quo octauam dixit in Philippum, de militibus Cherronnesi , ne externorum exercitus di-mitteretur: qui sub Diophito merebant. Tale autem initium habet: Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς λέγοντας ἅπαντας ἐν ὑμῖν, μήτε πρὸς ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδένα, μήτε πρὸς χάριν. Eodem Prætore & nonam habuit: qua docere conatur, soluere Philippum pacis fœdera , pri-mumque inferre bellum; quæ incipit : Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινομένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν. Post Sosigenem Archon fuit Nicomachus, quo Archon-te decimam habuit, de pace à Philippo rupta : suadetque Atheniensibus maturè auxilium Byzantinis mittere; quę oratio sic inchoatur: Καὶ σπουδαῖα νομίζων, ὦ ἄνδρες Ἀθη-ναῖοι, περὶ ὧν βουλεύεσθε καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει πειράσομαι, περὶ τούτων εἰπεῖν. Post Nicomachum Theophrastus Prætor fuit. Sub quo Atheniensibus suadet fortiter bellum, quod indixerit Philippus, sustinere. Estque Philippicarum o-rationum postrema; cuius initium est: Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἀνεβάλετο τὸν πόλεμον πᾶσιν ὑμῖν φανερὸν γέγονεν.

† Olymp. CVIII. an. 2.

** Non exstat puto hæc oratio.*

** Olymp. CIX. an. 3.*

Olymp. CIX. an. 4.

Olymp. CX.

XIII. Hæc autem vndecim orationes, quas ordine recensui, ante editionem Rhetoricorum Aristotelis habuisse De-

mosthenem, vel ipsum Philosophum testem laudare possum. Libro enim Rhetoricorum secundo, cum locos definire inciperet, è quibus Enthymemata ducuntur, locum à Tempore complectitur; additis etiam exemplis. Sed verba ipsius adscribam: *Alius locus est incipere, an in ipso tempore aliquid erui possit: vt Iphicrates in oratione aduersus Harmodium: Si antequam hæc gererem, statuam mihi postulassem, si ea gessissem, certè decreuissetis: Nunc confectis rebus, eam denegabitis? Nolite igitur committere, vt quod facile polliciti essetis, cùm à me beneficium expectabatis, id nunc beneficio affecti denegetis.* Et rursus: *Si quis suadeat Thebanis; vt Philippo per fines suos iter in Atticam concedant: Nam si hoc petiisset, priusquam iis aduersus Phocenses auxilium ferret, certè promisissent. Absurdum igitur est, qui prior eos beneficio prouocauit, fidemque eorum secutus est, si nunc iter ei denegabunt.* Temporis verò huius ratio, quo Philippus volebat Thebanos dare sibi transitum Athenas, facta mentione auxilii bello Phocensi missi, ex edita historia clarescit. Res enim ita gesta est: Capta Olynthiorum vrbe, Prætore Themistocle, pactum iniit Philippus amicitiæ, societatisque cum Atheniensibus: Hæc fœdera septem ipsos annos durarunt, ad Nicomachi vsque Præturam. Tempore verò Theophrasti, qui post Nicomachum Archon fuit, rupta sunt; Atheniensibus cum Philippo expostulantibus, quod bellum ipse mouisset: Philippus contra de Atheniensibus querebatur. Causas verò, ob quas ad arma ventum est,

§ IV. vtrique iniurias sibi illatas esse dicebant. Tempus verò quo pax soluta est, Philochorus accuratè refert, tertio Atticarum libro sexto: cuius ea potissimum hîc asseram, quæ ad rem præsentem maximè pertinere videbuntur:

Pag. 124. Olymp. CX. an. 1. *Theophrastus Allæensibus. Sub hoc Philippus primum expeditione irruit in Perinthum: Cumq; non satis successisset ex sententia, hinc Byzantium obsedit, machinasque admouit.*

Post verò narratis rebus, ob quas Philippus Athenienses per epistolam accusabat, & Demosthene ad bellum hortante, & decreta sciscente *statuit Demosthenes,*

inquit

Inquit, *columnam deiiciendam, quæ de pace & societate cum Philippo inita posita esset: naues verò implendas, parandaq; ea quæ ad bellum necessaria essent.* Hæc autem gesta Theophrasto Prætore narrat: mox subiicit, quæ insequenti anno contigerunt, rupta pace Lysimachide Archonte. Apponam & huius loci maximè necessaria: *Lysimachides Acarnensis. Sub hoc naualium opus & armamentarium intermissa sunt, ob bellum cum Philippo* Olymp. CX. *exortum: pecunias verò omnes decreuerunt militiæ im-* anno 2. *pendi, rogationem perferente Demosthene. Philippus verò Elatiam cepit, & Cytoniam, missisque ad Thebanos legatis Thessalorum, Ænianorum, Ætolorum, Dolopum, & Phthiotum: Athenienses verò eodem tempore cum legatum illis misissent Demosthenem, decreuerunt societatem inire.* Tempore iam patefacto, quo Thebas Atheniensium legati, socii Demosthenis peruenerunt; XV. Philippi item legati: quod tempus in Lysimachide Præturam incidit, paratisque iam ab vtrisque rebus omnibus, quæ ad bellum opus forent, idem Demosthenes ostendit, in ea quæ de Corona habita ab illo est. Recitabo autem, quæ huc pertinent: *Ita Philippus concitatis inter se ciuibus, hisq; decretis editis, & responsionibus, aduentauit cum exercitu, & Elateam occupauit, tanquam etiamsi quid accidisset, non iam conspiraturis vobis & Thebanis.* Verum relatis iis, quæ post acciderunt, etiam orationibus, quas pro concione habuit, enumeratis, & legatum missum ab Atheniensibus ad Thebanos, hæc ad verbum scribit: *Simul verò atq; Thebas peruenimus, Philippi Thessalorum, & aliorum sociorum legatos ibi inuenimus: ac nostros amicos perterritos, illius confidentes.* Post, iussa recitari epistola hæc addit: *Conuocato igitur populo, priores illos produxerunt; propterea quod illi sociorum loco habebantur; qui progressi concionem habebant, multum Philippum laudantes, ac vos accusantes; omnia quæcunque vnquam Thebanis contraria fecissetis, commemorantes: ad illud in summa petebant, vt pro acceptis à Philippo beneficiis gratiam referrent, & vestras iniurias vlciscerentur*

tur; vtro modo mallent, siue dato eis transitu ad vos, siue ipsi vnà in Atticam facta impressione. Si igitur Prætore quidem Lysimachide, qui Theophrasto successit, rupta iam pace, missi sunt à Philippo Thebas legati, hortantes, potissimum, vt in Atticam simul irrumperent Thebani; sin minus, iter Philippo concederent per agros suos, memores beneficiorum, quæ bello Phocensi ab illo accepissent. Huius verò legationis meminit Aristoteles, vt paullò ante allatis illius verbis ostendi. Certis itaque indubitatisque signis efficitur, omnes Demosthenis orationes, cum in concione, tum in iudiciis versatas, habitas esse ante Præturam Lysimachidis; & ante

XVI. editos ab Aristotele Rhetoricorum libros. Aliud testimonium adiiciam ex ipso Philosopho depromptum, quo magis clarescet Rhetoricos libros ab ipso conscriptos post bellum, quod cum Philippo Athenienses gesserunt, Demosthene iam tum in Rep. florente, habitisque iam orationibus tam ad populum, quam in Senatu, quas paullò ante recensui. Enthymematum autem locos explicans Philosophus etiam locum à causa adfert. Verba illius recitabo: *Alius, qui à causa non est, eam vt causam ponere: vt quia simul, aut postea factum sit. Quidam enim postea euenit, quasi propterea euenerit, accipiunt, & maximè in Reip. tractatione: vt quod Demades Demosthenis Reip. curationem malorum omnium causam existimat. Postea enim contigit, vt bellum excitaretur.* Et quæ igitur certamina Demosthenes iniit, præceptis instructus Aristotelis? cum omnes orationes publicæ, quas & laudatur vehementer, & in summa admiratione est, habitæ sint ante bellum illud, vt paulò ante ostendimus: vna illa excepta, quæ de Corona est. Hoc enim

Olymp. CXII. an. 3. solum iudicium habitum post bellum, Aristophonte Prætore anno post pugnam ad Chæroneam, octauo verò ab excessu Philippi: quo tempore victor fuit Alexander pugna in Arbelis commissa. At, dixerit quis eorum,

Pag. 125. qui de re omni contentiose agunt, hanc saltim habitam orationem ab Oratore, lectis Aristotelis Rhetoricis; quidem optimam omnium Orationum: quibus quod respondeam suppetat, tamen, ne longior sim, ...

etiam me ostensurum recipio, fuisse & hanc scriptam ante Rhetorica Aristotelis, ipso etiam Philosopho ad testimonium aduocato. Tractans enim Enthymematum Locum ab iis, quæ inter se cõferuntur, sic ad verbum scribit: *Alius locus ex iis, quæ inter se conferuntur. Si enim* XVII. *alteri inest, vt honeste aut iuste fecerit; alter quoque honeste perpessus esse dicetur: Et si honeste facit, qui mandauit; honeste etiam qui exsecutus est. Vt Diomedon publicanus de vectigalibus: Si enim vobis turpe non est locare; ne nobis quidem redimere: Et si quid in quempiam iuste ac honeste factum est, iuste etiam fecit; & contra. Fallit tamen interdum concludendi ratio. Non enim si passus quis, iuste passus est; ab hoc iuste etiam pertulit: vt si pater morte digna commiserit, à filio morti addicatur. Quare seorsum hæc considerare oportet, num qui pertulit, dignus fuerit, qui perferret, & num is qui fecit dignus, qui faceret. Deinde vtrum à nobis facit eo vti. Interdum enim nihil vetat, quin hæc dissideant: vt in Alcmæone Theodectis * & vt iudicium de Demosthene, deque iis, qui interfecerant Nicanorem.*

Quodnam, quæso, hoc Demosthenis iudicium est, eo- XVIII. rumque qui Nicanorem trucidarunt, de quo hoc loco Philosophus? In quo præcipuum controuersiæ caput erat ex loco Relatorum? Nimirum in ea contra Æschinem de Ctesiphonte: qui decretum tulit, Demosthenem corona dignum: & accusatur legum violatarum. In hac enim caussa quæstio erat, non in genere, An corona dignus Demosthenes, præbens de sua pecunia sumptus muris ædificandis; sed si, quo tempore accusatur, interdiceretur lege, ne coronaretur, qui in iudicium vocatus esset. Hinc enim ductum est argumentum ex iis, quæ inter se conferuntur. Si quemadmodum populo coronam dare licebat, ita & reo accipere. Quare sic existimo huius actionis mentionem facere Aristotelem: sin verò quis velit intelligi orationem De donis, quam Anticle Ar- *Olympiadis* conte habuit; qua se defendit contra obitum Alexandri, *CXIII. an. 3.* quando sanè posteriores Rhetoricos libros Aristotelis fecisse ex orationibus Demosthenis. Verum non mutuatum oratorem à Philosopho artificium, quo conscripsit orationes; quin potius contra Demosthenis, aliorumque

Oratorum exemplis adiutum Aristotelem conscripsisse præceptiones illas satis iam superque ostensum arbitror.

AND. SCHOTTI NOTÆ

IN DIONYS. HALICARNASSEI EPISTOLAM AD AMMÆVM.

DEMOSTHENEM *lectis Aristotelis libris.*] Idem sensisse video Lucianum in laudatione Demosthenis, operam dedisse Aristoteli & Theophrasto, sed repugnant tempora, vt Dionysius docet. Demosthenem autem Platonis fuisse auditorem certum est. M. Tullius 1 Offic. *Demosthenem si illa quæ à Platone didicerat, tenuisset, & pronunciare voluisset, ornatè splendideq́ue facere potuisse.* Et in Bruto: *Lectitauisse Platonem studiose, audiuisse etiam Demosthenes dicitur: idque apparet ex genere, & granditate verborum. Dicit enim in quadam epistola hoc ipse de sese.* Hæc epistola non extat: sed Alcinous eum in Platonis auditoribus numerans, *in epistola ad Heracleodorum* id affirmare ait. Nam quæ hodie exstat epist. ad illum, laudat quidem Platonem, auditorem tamen fuisse non continet: nisi mutila illa sit, vel alius ad Heracleodorum dedit literas. Plutarchus in Demosthenis vita ξυνεσχολακε Πλάτωνι ait: non condiscipulum fuisse Platoni, sed frequentasse vna cum aliis, germanis ipsius auditoribus, scholam Platonis significans. Sic enim recte Pet. Victo-

rius,

nius, homo doctiſſimus explanauit libro 26 Variarum Lect. cap. 4. Hermippus apud Agellium lib. 3. cap. 13. audito Calliſtrato δημαγωγοῦ, relicta Platonis Schola, ad eloquentiam forumque ſe contuliſſe Demoſthenem refert. Quis autem δημαγωγός, explicat G. Xylander in Vita Themiſtoclis & Pyrrhi apud Plutarchum.

Vt vel ipſe ſi compertum habeat.] Senſum commodiorem ſecutus mihi, & fortean aſſecutus videor. Henric. Stephan. οὐ προτερεῦσι leg. cenſebat. Gul. Morelius ordinem verborum traduxit, in Pariſienſi illa editione Demoſth. Equidem minima mutatione locum corruptum ſanari poſſe puto, qui forſit magnos illos viros, vt pro βεβαιῶσω reponatur μεζωπτεθῶ : nulla additâ negatione οὐ. Sed aliorum eſto iudicium : Rationes cur in eam ſim coniecturam inductus, in libros Obſeruationum Humanarum retuli.

Theodorus.] Byzantius fuit, & ex eorum numero, quos λογοδαιδάλους Plato (in Phædro) appellabat. Quinctil. lib. 3. cap. 1. Fuit & *Theodorus Gadareus*, qui ſe dici maluit *Rhodium*, quem ſtudioſe audiſſe, cum in eam inſulam confugiſſet, dicitur Tiberius Cæſar. Fabius ibidem. Ab hoc & Theodoreorum ſecta manauit, de qua & Strabo lib. 7. Geograph.

Antiphon.] Hic *primus omnium orationem ſcripſit, & nihilominus artem ipſe compoſuit, & pro ſe dixiſſe optime eſt creditus.* Sic Fabius Quinctil lib. 3. cap. 1. Vnus *in decem Græciæ Oratoribus*, vt ſcribit Plutarchus, exſtantq; hodie orationes, Præceptorem quoque fuiſſe Thucydidæ in Rhetoricis (vt in Philoſophicis Anaxagoram) refert Marcellinus, in Vita principis Hiſtoricorum Græcorum : Antiphontem, inquam, virum in benedicendi facultate eximium; cuius etiam lib 8. Thucydides meminit, auctoremque fuiſſe indicat : cum vt popularis ſtatus Athenis ſolueretur, tum vt CCCC. viri crearentur. De eius criminationibus, quarum & hîc Dionyſius meminit, Ariſtoteles in Rhetoricis, & ibi Petrus Victorius, & Plutarch, in Alcibiade, vbi Gul. Xyland. num. 4.

Thrasymachus.] Hic Chalcedonius fuit, æqualis Prodici Cei, & Protagoræ Abderitæ. M. Fabius ibidem.

Isocrates] Huius etiam vitam Dionysius noster conscripsit, vt & *Lysiæ & Dicarchi*, qui in X. Græciæ Oratoribus numerantur: item Plutarchus. Latinorum verò M. Tullius multa & Fabius.

Anaximenes] Lampsacenus fuit, Rhetor, auditorq; Diogenis Cynici, & Zoili Homeromastigis: Alexandri Magni ipse Magister. Cui etiam Rhetoricorum duos libros, qui hodie ad Alexandrum circumferuntur, inscripserit, vt Pet. Victorius existimat. Qua arte Alexandrum à patriæ Lampsaci direptione reuocarit, Suidas refert: Laërtius & sororis filium eiusdem nominis Rhetorem nominat, præter Philosophum.

Alcidamas.] Eleates, quem Philomedum Plato appellat. Sic Quinctil lib. 3. cap. 1. estque *in decem Græcis Oratoribus* apud Plutarch. in Opusc. vt vocant, Moralibus, & Photium CP. in Bibliotheca.

Theodectes.] Isocratis & Aristotelis æqualis fuit: sitne opus illius, quod *de Rhetorica* legitur, seu, vt creditur, est Aristotelis, sua etiamnum ætate dubitatum Fabius affirmat lib. 2. Orator Instit. cap. 15. & Val. Maximus. De quo plura colligit Pet. Victorius: & nos in libris ψευδεπιγραφίας. De concione autem Agellius legendus lib. 13. cap. 14 & lib 18 cap. 17. *Hyperidis, Lycurgi & Æschinis* vitas in decem claris Græciæ Oratoribus, Plutarchus descripsit. Huius etiam Philostratus, & ἀνώνυμος, apud Photium in Bibliotheca meminit: Nam & Dionys. Halycarn hic temporum incuria amissus est.

Cephisodorus.] Isocratis hic auditor fuit, scripsitque vt apparet, ad Aristotelem, quem ab illo æmulatione quadã gloriæ dissensisse Cic 3 Offic. & Fabius produnt. Locum proferam ex Athenæo. Sic enim lib 3. Deipnosoph Κηφισόδωρος γοῦν ὁ Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος μαθητὴς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν πρὸς Ἀριστοτέλην λόγων, ὅτι εὕροι τις αὐτῶν τῶν ἄλλων ποιητῶν, ἢ καὶ σοφιστῶν ἕν ἢ δύο γε οὖν πονηρῶς εἰρημένα οἷα παρὰ μὲν Ἀρχιλόχῳ, τὸ πάντ᾽ ἄνδρα ἀποσκολύπτειν. Puto autem hîc legendum, ἀποσκολοπίζειν.

Archonte

Archonte seu Pratore Athenis] Vtramque vocem adhibui. Qui enim Athenis *Archon*, hic Romæ ferè *Prætor*. Suidas enim (ex Harpocratione, vt puto, quem transcripsit) in summo Athenis principatu, è nouem Archontibus vnum κατ᾽ ἐξοχὴν sic dictum, qui iuri dicundo præesset, affirmat Sex enim θεσμοθέται, legislatores dicti: Rex vnus, & alter item Polemarchus. Præter hos excellentia quadam *Archon* dictus: quam vocem M. Tullius libello de Fato retinuit. *Moritur*, inquit, *Epicurus Archonte Pythorato*, de quo loco Casaubonus in Theophrasti characteres. Alibi idem Tullius *Pratorem* reddit: *Magistratum* Seneca epist. 13. & ibi Muretus, & Plinius. Hi Archontes annis nomina Athenis dabant in numerandis Olympiadum annis: vt Romæ bini Coss. quorum in Fastos relata nomina, in Capitolio Romæ hodieque spectantur. Ἀρχόντων verò χρονολογίαν ex Diodoro Siculo, Pausania, Dionysio, Eusebio, cæteris, quiuis sibi colliget, qui res Græcorum, ipsumque adeò Demosthenem, & Dionysium accurate intelligere volet: velle autem omnes debent, qui ab humanitatis literis non abhorrent.

Theodemo Pratore.] Hic primæ syllabæ mutatione *Eudemus* est Diodoro Siculo, anno 4. Olympiadis 106. Et post non longe qui *Theëllus* à Dionysio appellatur, in Diodoro additis literis *Thessalus* est. Argumenta verò singularum orationum non hîc texam, sed Libanium & Vlpianum legere iubeo eum, qui cum fructu Demosthenem tractare vult.

Prima quidem Olynthiaca.] Ordinem Olynthiacarum esse ab edito diuersum, obseruandum moneo. Nam quæ vulgò prima est, Ἀντὶ πολλῶν ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χρημάτων, ea recte à Dionysio & ordine tertia collocatur: vt secunda primum locum, tertia secundum obtineat. Qua de re pluribus nos in vitis parallelis, & infra non longe.

Tredecim igitur annos.] In Græcis quidem exemplaribus hodie legitur τρεῖς καὶ δέκα: deprauatè haud dubiè, & contra temporum rationem, vt vel τὴν ἀρχόντων χρονολογίαν inspicienti paret. *Tres annos* reponendum censeo.

Ex notis numerorum ιγ. & γ. procliui librariorum errore natum est mendum.

Annos natus tres & sexaginta.] Climactericus hic annus est, quo & præstantissima ingenia extincta: vt Oratorum ξυνωρὶς Demosthenes & Cicero. De quo numero etiam Medicorum filii, vt & de *Criticis diebus*, & Agellius lib. 15. cap. 7. Noct. Attic. & nos pluribus in Titi Pomponii Attici vitam apud Nepotem Cornelium, & in lib. 4 de Republ. Bodinus cap vlt.

Græciam altero lumine orbatam.] Corinthum eadem Metaphora *lumen vnum Græciæ* vocatur à M. Tullio in Maniliana & ex Strabone lib. 8. Geograph. Pet. Victorius libro 20. Variar. lect. cap. 4. Simile de Demetrii Pharii dicto ad Philippum Regem, si Messenios præsidio imposito caperet, fore vt *taurum cornibus teneret*. Conipedes Græciæ vrbes quasdam idem Rex nominabat: vt idem Victorius refert lib. 12. c. 19.

Hippaginibus impositos.] Hippagines, teste Pompeio, nauigia transuehendis equis apta, quæ Iulius Pollux ἱππηγοὺς nominat, numeratque & in nauium generibus Agellius lib. 10. cap. 25. *Hippagogas* Titus Liuius lib. 44. Græco vocabulo appellat, quos ἱππηγοὺς Polybius. Illius verba sunt: *Quinque & triginta naues, quas Hippagogas vocant ab Elea profectæ.* Hic verò lib. 1. belli Punici: ἐπὶ δὴ τούτοις ἐπέστησαν τὰς ἱππηγοὺς, ῥύματα δόντες αὐτῶν τοῖς τοῦ τρίτου στόλου ναυσί: *Post hos disposuerunt Hippegas, dantes ex iis lora & funes tractorios nauibus, quæ in tertia classe erant.* Quomodo & in Plinio maiore legendum doctis viris assentior, lib. 7. Natur. Histor. cap. 56. *Velum Icarus* (inuenit) *malum, & internam Pitulus Hippegam Salaminii, aut Pericles Atheniensis.* Nam qui Nauticum nescio quod instrumentum hîc excogitarunt, iis ego Varronianæ Satyræ inscriptionem ad aurem insusurrabo: *Cras credo, hodie nihil.* Sequentia eos refellunt. Subiicit enim: *tectas longas Thasii.* Vbi de nauibus continenter loqui meridiana luce clarius appareat. *Hippagines enim vel Salaminii, vel Athenienses: longas naues tectas Thasii repererunt.*

Vtitur & Plutarchus in Pyrrho *ἱππαγωγοῖς* pro nauibus, quæ transuehendis equis deseruiunt præcipue.

Ἃ μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δεδυνώμεθα.] Demosthenis hæc oratio, nisi quid iudicans fallor, in iis quæ vulgò in manibus sunt, non exstat : sed eius loco primæ Philippicæ hoc initium est : *εἰ μὲν περὶ καινοῦ.* Reliqua verò eo ordine, quo passim leguntur, nisi quod in Dionysii hac epistola peccatum à librariis in numeris existimem : ansa errandi ex Notis singulis, vt fieri amat, obiecta. Vndecim enim duntaxat Philipicas numerant Critici Græci. Verum quando in hunc sermonem ingressi, vel delati potius sumus, sitque pretium operæ futurum, libet de legitimo Philippicarum DEMOSTHENIS Orationum ordine numeroq; sententiam proferre. ORATIONES Demosthenis *in Philippum*, seu de rebus Philippi vndecim numerantur à Libanio, Vlpiano, cæteris. Vnum de multis locum Ammonii Herniæ Philosophi non cuiuis obuium adscribam ex Commentario in Categorias Aristotelis, cap. *περὶ ποσοῦ.* Sic enim ille : *Ἀμέλει οὐκ ἂν εἴποιμεν τοὺς ἐννέα λόγους τῶν δημοσίων, μακρὸν λόγον. οὐ γάρ ἐστιν εἷς, καὶ συνεχὴς ὁ τούτων σκοπός, οὐδὲ ἔτι τοὺς ἕνδεκα κατὰ Φιλίππου, ἀλλὰ πολλοὺς αὐτοὺς λέγομεν.* Ex his tres *Olynthiacæ* sunt, & quatuor Orationes, quæ solæ *contra Philippum* inscribuntur, Oratio item *de Pace cum Philippo facta retinenda.* Et Oratio *de Halonneso*, & altera *de rebus Cherronesi.* Denique Oratiuncula *ad epistolam Philippi.* Hæc quidem ex Aristotelis, Dionysii nostri, Hermogenis, aliorumque Rhetorum Græcorum sententia, hoc ordine digerendæ sunt & legendæ.

1. Primum locum *Philippicarum* obtinere debet; quæ etiam vulgò Philippica prima nominatur : cuius hoc principium est : *Εἰ μὲν περὶ καινοῦ.*
2. Secundum locum obtinet Olynthiaca, quæ vulgò *secunda*, & à Dionysio nostro primo loco inter Olynthiacas collocatur : cuius initium est: *ἐπὶ πολλῶν μὲν ἄν τις.*

3. Tertio loco sit *Olynthiaca*, vulgò *tertia*: quæ sic incipit: οὐχὶ ταὐτὰ παρέστη.

4. Sit *Olynthiaca*, quæ vulgo *prima*. Ἀντὶ πολλῶν ἂν.

5. Oratio de Pace incipit: Ὁρῶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

6. Quæ vulgò habetur *secunda Philippica*: ὅταν, ὦ ἄνδρες.

7. Oratio *de Haloneso*: Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως.

8. Oratio *de rebus Chersonesi*: Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

9. Quæ vulgò *Philippica tertia* vocatur: Πολλῶν, ὦ ἄνδρες.

10. Quæ vulgò *Philippica quarta*: Καὶ σπουδαῖα νομίζων.

11. Et vltima oratio *ad Epistolam Philippi*, hoc principio: Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

Sunt itaque, quæ Olynthiacæ inscribuntur, etiam *Philippicæ* orationes, nimirum secunda, tertia, & quarta: sed eo quo Dionysius hîc monuerat, ordine, vt quæ vulgò prima est, ea in tertium locum reiiciatur *Olynthiacarum*.

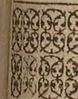
Non enim si possis quis iustè.] Locum hunc illustraui allatisque aliis, M. Tullii in Philippicis, & Gregorii cognomento Theologi in extrema laudatione Athanasii in libris Obseruationum. Addam & Comici exemplum ex Eunucho, *Act.* 5 Scen. 2.

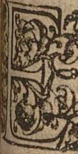
—— Non te dignum, Charea,
Fecisti. Nam si ego digna hac contumelia sum maximè,
At tu indignus, qui faceres tamen.

Vt in Alcmæone Theodectis.] Poëtæ versus omisit Dionysius: forte quod ad finem properaret; vel quod sequens exemplum ad id, quod ageret, magis pertineret. Apponam tamen ex libro Rhetoricorum *Aristotelis* ad Theodectem secundo, vt eos M. *Anton.* Muretus, summo vir ingenio & eloquentia, Latinos fecit. Sic itaque *Theodectes in Alcmæone*.

Matrem tuam nemo oderat mortalium?
Respondens autem, ait, hæc seorsim spectanda esse: cum quæsisset Alphesibœa: Quomodo? excipiens ille, ita ait:

Mori

Mori quidem illam debuisse statuerant:
Sed non manibus illi necem adferri meis.

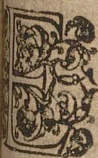
Hæc, cui pauca videbuntur, meminerit, ad *Aristotelem* quæ pertinent, copiosius ea esse à doctiss. Nunnesio in Aristot. vita iam pertractata: *Ad Demosthenem* quod attinet, in vitam à nobis per Olympiadas & *Archontas* digestam cætera coniecimus, quibus vel diuturnam sitim explere Lector queat.

DIONYSII HALICARNASSEI

RESPONSIO AD CN. POMPEII Epistolam, in qua ille de reprehenso ab eo Platonis stylo conquerebatur.

DIONYSIVS CN. POMPEIO S.

EPISTOLAM quandam à te missam accepi, quæ & docta, & mihi valde grata fuit: in qua scribis, te meas commentationes, quarum tibi Zeno communis amicus copiam fecit, percurrentem, & amico animo in eis affectum, alia quidem omnia suspicere: ea verò parte offendi, in qua Platonis reprehensionem collocauerim. Equidem quod tua reuerentia erga virum affectus es, recte facis: quod tu hæc de me sentis, non recte. Si quis enim alius Pla- I.

tonis eloquentiam cum ſtupore quodam admiratur, tum
vel maxime ego. Quo verò animo erga eos omnes affe-
ctus ſim , qui ſuas cogitationes in communem vtilita-
tem proferunt, & iis vitam noſtram ac rationem ab er-
rore deducunt, aperiam tibi, faciamque profectò vt cre-
das, nihil me noui attuliſſe, nihil ab opinione hominum
alienum, nihil quod à peruagata omnium ſententia ab-
II. horreat. Ego igitur ſic exiſtimo, eum qui cuiuſuis rei
ſiue corporis laudes literis mandare volet, virtutes, non
vitia (ſi qua rei aut corpori inſunt) proferre oportere:
cum autem volet diſcernere quid optimum in quolibet
genere vitæ, quid præſtantiſſimum earum rerum quæ
vno eodemque genere continentur, accuratiſſimam in-
quiſitionem & iudicium adhibere, nec quidquam eorum
quibus prædita ſunt, ſiue ſint mala, ſiue bona, ſilentio
præterire. Hac enim ratione veritas vel maxime inueni-
Pag. 126. tur: qua nihil eſt melius, nihil pretioſius. His poſitis, il-
lud dico: Si Orationem contra Platonem haberem,
ſicuti quondam orator Zoilus habuit, quæ eius vitia o-
mnia perſtringeret, perperam me facere profiterer: & ſi
laudes eius celebrare volens, orationes quaſdam abſur-
das celebrationibus insererem. non enim criminatio-
nes eis, ſed ne defenſiones quidem adhibendas ſtatuo. Si
autem formas dicendi animo & cogitatione complecti
volens, & eos Philoſophos & Oratores qui primas tule-
runt, in eis conſiderare & exquirere, tres quidem ex o-
mnibus elegi, qui principes & clariſſimi habentur, Iſo-
cratem dico, Platonem & Demoſthenem: quibus rur-
ſus Demoſthenem antetuli. id faciens, nullam me exi-
III. ſtimo nec Platoni nec Iſocrati iniuriam intuliſſe. Sed me
hercule, inquit, non decebat te Platonis errores & vitia
coarguere, cum Demoſthenē in cœlum ferre inſtitueres.
At quomodo accuratiſſime ponderaſſem & perpendiſ-
ſem, ſi præſtantiſſimas orationes Iſocratis & Platonis,
excellētiſſimis orationib. Demoſthenis nō oppoſuiſſem,
& qua ex parte eius orationes antecellunt, veriſſime non
oſtendiſſem? non in omnibus eos viros deliquiſſe prædi-
cans, (ſummæ enim hoc eſſet inſaniæ) ſed nec in omnib.

etiam

etiam eos æque rectam viam secutos esse. Sin hoc non fecissem, laudibus verò ornassem Demosthenem, omnes virtutes eius persequens, bonum quidem esse Oratorem persuasissem lectoribus: præstantissimum autem esse eorum omnium qui principatum in dicendo tenent, non persuasissem, si clarissimos Oratores cum eo non comparassem. Multa enim quæ per se pulchra & suspicienda videntur, aliis melioribus comparata, minora opinione apparent. Sic etiam aurum auro comparatum, melius vel deterius deprehenditur: tum etiam omne aliud opus manu effectum: denique ea omnia quorum finis est illustratio & euidentia. Quod si quis existimet iniucundissi- IV.
mum in oratione ciuili iudicium ex contentione profectum, & per se singula velit perpendere, nihil vetabit eandem rationem etiam in aliis sequi, nec poësin conferre poësi, nec compositionem historiæ compositioni, nec remp. reipublicæ, non legem legi, non ducem duci, non regem regi, non vitam vitæ, non decretum decreto: quod nemo sanæ mentis concedet. Quod si fides etiam quæ ex testimoniis ipsis depromitur, afferenda est, quibus plurimis tibi fiat, optimū id esse expendendi genus, quod rerum comparatione cōstat: omissis aliis, Platonem ipsum testem producam: qui cum voluisset specimen dare, quantum valeret in oratione ciuili, non contentus fuit aliis scriptis, sed aduersus clarissimum Oratorem, ex his qui tum florebant, alium ipse in Phædro conscripsit dialogum, cuius argumentum est amatorium. neq; eo vsque progressus, finem fecit ac destitit, relicto iis qui lecturi essent iudicio de orationis eorum pulchritudine: verumetiam Lysiæ vitia attigit, adscribens ei virtutes dicendi, auferens verò rerum. Cum igitur Plato rem molestissimam & maxime odiosam aggressus, se ipsum, inquam, quoad oratio pateretur, laudibus in cœlum ferendi, nihil indignum reprehensione facere putabat, si cum præstantissimo illius ætatis Oratore suum dicendi genus contenderet, docens in quibus & Lysias peccasset, & ipse excelluisset: quid admiratione dignum feci ego, genus dicendi Demosthenis cum illo Platonis comparans, & si quid mihi in eis non præclare se habere videbatur, per-

V. pendens? Nolo enim alia eius ſcripta in medium afferre, in quibus os qui ante eius ætatem vixerunt, reprehendit, Parmenidem, Hippiam, Protagoram, Prodicum, Gorgiam, Polum, Theodorum, Thraſymachum, & alios multos, non omnia ſincerè de eis ſcribens, ſed, ſi vis, ambitioſe. Inerat enim, inerat Platonis naturæ, quæ multis virtutibus ornata erat, ſtudium honoris. Declarauit autem hoc vel maxime in æmulatione Homeri, quem corona donatum, vnguentiſque delibutum, ex ea Republica quam conſtituebat, exturbauit: quaſi his ipſe qui eiiciebatur, egeret; per quem cum omnis alia inſtitutio in vitam ingreſſa eſt tum etiam ad extremum philoſophia. Sed cõcedamus Platonem ſincero animo, ipſius inquam, veritatis cauſſa, omnia vera dicere: quid tandem abſurdi faceremus, ſi eius leges adhibentes, cum eo pertendere

VI. vellemus orationes eorum qui poſt floruerunt? Deinde neque ſolus ego, neque primus exſiſtam, qui aliquid de Platone ingreſſus eſt dicere. Neque me quiſpiam hoc ipſo reprehendere poterit, quod in clariſſimum philoſophum & pluſquam duodecim ætatibus me anteeuntem inquirere ſtatui, quaſi aliquid inde gloriæ conſecuturus.

Pag. 127. Multi enim inuenientur qui ante me hoc fecerunt; alii, qui eiuſdem temporib. ſpiritum ducebant; alii, qui multis poſt annis viguerunt. nam & eius decreta nonnulli reprehenderunt, & dialogos calumnia affecerunt: ac in primis proprius eius diſcipulus Ariſtoteles, deinde Cephiſodorus, Theopompus, Zoilus, Hippodamas, Demetrius, & alii multi: non ob inuidiam aut inimicitias eum reprehendentes, ſed veritatis inueſtigandæ gratia. Tot & tantorum virorum exempla ſecutus, & vel maxime Platonis, nihil me exiſtimaui à philoſophica arte dicendi alienum facturum, ſi bonos bonis contenderem. Sed de ſtudio, quod in comparandis formis poſui, hactenus.

VII. Reſtat vt de dialogis huius viri quorum mentionem in libello de Oratoribus Atticis fecimus, dicamus. Afferam autem eandem orationem, qua illic vſus ſum: Elocutio Platonis ex vtraque forma dicendi, nimirum et ſublimi & tenui, temperata eſſe videtur, quemadmodum antea diximus: non tamen in vtraque dicendi forma

æquè

æquè excellit. Quando enim tenuem, facilem, simpli-
cem, ac nulla arte præditam elocutionem affectat, dici
non potest quam suauis & humana est. Nam & pura sa-
nis & dilucida est, quemadmodum lucidissima corpora:
accurata etiam & tenuis magis, quam quæuis alia earum
quæ ad eam ipsam elocutionem elaboratæ sunt. Nomi-
nibus communibus vtitur; perspicuitati studet, omnem
compositionem nominis ad nomen appositi negligit.
In eam etiam sordes & antiqua illa inuenustas sensim
atque latenter incurrit, & iucundum quendam floren-
temque ac tempestiuum florem edit, & quasi à fragran-
tissimis pratis aura quædam suauis ex ea manat: & neque
vocis sonitus videtur præ se ferre loquacitatem, neque
ornatus insolentiam. Cum autem ad loquacitatem, & VIII.
præclarius dicendi genus (quod sæpenumerò facere so-
let) immenso impetu ferri cœpit, multo se deterior effici-
tur. Nam & minus suauis, & peius Græce loqui, & cras-
sior videtur esse quam altera. Dilucid[i]tatem enim ob-
scurat, & tenebris similem facit: longitudinem attrahit,
sententiam in longius ducens, cum eam paucis nominibus
contrahi oporteret, in circumlocutiones honestatis ex-
pertes effunditur, & diuitias orationis vanas ostentat:
verbis propriis, & quæ sunt in communi vsu posita, ne-
glectis, nouata & peregrina, atque ea quæ antiquitatem
redolent, inquirit. Maximè autem iactatur in figurata elo-
cutione. multa enim & frequens est in nominibus ad no-
men appositis, in appellationib. dandis inepta. Dura est,
nec seruat proportionē in translationib. In versiones lōgè
petitas ac multas, & eas quæ neque modum seruant, ne-
que loci & occasionis rationem habent, assumit. Figuris
poeticis, quæ summam satietatem afferunt, & maximè
Gorgianis, intempestiue ac nimis pueriliter gloriatur; in
quibus magnificentiam quandam seruat, quemadmo-
dum quodam in loco Demetrius Phalereus ait, & alii IX.
non pauci. Non enim à me hæc est profecta oratio. Neque
verò aliquis putet hæc dicere, quod omnem ornatum &
venustatem orationis, qua vtitur Plato improbem Non
enim sum adeò excors & stupidus, vt hanc laudem tanto
viro præreptam velim: præsertim cum me non prætereat,

eum multa & admiratione digna, atque à summa vi pro-
fecta, in lucem attulisse. Sed illud ostendere volui, eum
in compositione talia peccata committere consueuisse.
Ac peior quidem se ipso fit, quando amplum dicendi ge-
nus & eximium persequitur: longe verò melior, quando
tenuem elocutionem, accuratam, & quæ nullo artificio
elaborata videtur, sed exornatam inculpabili & simplici
exornatione inducit. Aut enim nullum omnino cōmit-
tit peccatum, aut leue admodum, aut nulla reprehensio-
ne dignum. Equidem tantum virum censebam omnem
vitasse reprehensionem. hæc enim ei omnes qui ætate
eius vixerunt, vitio vertunt, (quorum nomina non ne-
cesse est me proferre) ac ipse sibi, quod apertissimum est.
Sensisse enim videtur suas ineptias, quibus nomen Di-
thyrambo dedit: quod me in præsentia, quamuis à veri-
tate alienum non sit, referre pudet. Hoc verò ei (mea qui-
dem sententia) accidisse videtur, quod cum esset educatus
in dialogis Socratis, tenui genere & accurate conscriptis,
in eis nō permansit, sed Gorgiæ & Thucydidis composi-
tionem secutus sit. Itaque nihil quod à decoro abhorret
amplecti debuit, attrahens simul quædā vitia cum virtu-
tibus, quib. illorum formæ dicendi præditæ erant. Exem-
X. plum autem profero sublimis dictionis ex vno libell
Pag. 128. eorum qui vel maxime in sermone omnium versantur, i
quo Socrates sermones amatorios infert ad Phædrum
qui vnus erat ex familiarissimis eius, à quo etiam libell
inscriptionem accipit. In eo enim libello multam hab
venustatē, & cuius hoc principiū summa iucunditate r
fertū est; *O amice Phædre, quonā, & vnde?* PHÆ. *A Lysi*
Socrates, Cephali filio. Pergo antē deambulandi gratia, e
tra mœnia. multū enim illic consumpsi temporis, sedens
matutino; vsq; ad lectionē Lysiacæ orationis, & finita lecti
ne huc vsq; Deinde, quasi ex aëre sereno & stabili coort
ventus, puritatē dictionis turbat, in poëticā inelegant
tendens, hinc exorsus: *Iam agite ô Musæ dulces, siue pr*
pter cantus speciem, siue propter musicum illud genus, si
uium & stridularum hoc nomen habuistis, meum adiuua
sermonem. Hæc autem strepitus esse & dithyrambos, q
quidem nullum ornatū habent, exiguamq; sententia
ip

licit. exponens enim quã ob caussam impositũ est a-
s nomen affectui, his verbis vsus est; *Nam cupiditas,*
ratione abhorrens, superauit opinionẽ ad id quod re-
est contendentẽ, & ad voluptatẽ formæ rapit, atq; à
ijs cupiditatib. circa corporis formã vehementer cor-
ita vicit & superauit, ἀπὸ αὐτῆς τῆς ῥώμης (i.e. ab ipso
) nomen inuenit, & ἔρως (id est amor) nominata est.
tibi ô amice Phædre, quemadmodũ mihi, videor motu
ũ impulsus, diuinũ quiddã passus esse. PHÆ. *Omninò*
ô Socrates, præter morẽ profluens quadam amplitudo
t. SOCR. *Silentio igitur me audi. nam re vera diuinus*
idetur locus. Quare si forte sæpius Nympharũ afflatu
dente sermone corripiar, ne mireris. ea enim quæ modò
ã, à dithyrambis non multũ distant. In his quidẽ ge- XI.
uod in rebus cernitur, minime reprehendo: verum
tionis quandã partẽ, nempe eam quæ in figuratã &
rambicã dictionẽ delabitur, in quib. modũ & deco-
non retinet. Reprehendo autẽ non quorumuis ali-
, sed virũ magnũ, & qui prope ad diuinã naturã ac-
; ꝙ fastum poëticæ cõpositionis * & genus dicendi
losophorũ propriũ induxit, imitatus Gorgiã, ita vt et
tationẽ dithyrambis similẽ faciat: nec hoc vitiũ ce-
d palam profiteatur. Ac tu etiam ipse, iucundissime
, idem ꝙ ego de homine sentire videris; quantũ ex
teris intelligere potui, in quib. ad verbũ sic scribis: *In*
quidẽ dicendi formis facilè est tenere mediũ quiddam
laudẽ & reprehensionẽ: in compositione verò quod non
sit, omni ex parte aberrat. Itaq; mihi sentire videris,
ros non ex reb. periculosissimis, neq; paucioribus, sed
rimis, & ex iis in quib. rectũ cursum tenuerunt, per-
dos esse. Et paulò post infers: *Equidẽ quamuis possem*
dere, & rationẽ reddere horũ omniũ, aut saltẽ pluriũ;
ubi contradicere non audeo: hoc tamen vnũ affirmo,
s magnas nullo modo consequi posse, qui non eiusmodi
audeat & suscipiat, in quib. errare necesse est. Nulla
ter nos dissensio. nã & tu fateris necesse esse, eum qui
agnis studet, nonnumquam labi. & ego aio subli-
& magnificam ac multis periculis opportunam e-
tionem consectatum Platonem, non in omnibus

** in sermones philosophicos inuexit.*

partibus rectam viam aſſecutum eſſe: minimum tamen locum obtinere peccata, ſi cum recte factis eius conferantur. Atque hoc vno dico Platonem à Demoſthene vinci, quod apud illum nonnunquam ſublime genus dicendi cadit in vanum & inſuaue: apud verò hunc numquam, aut certe admodum raro. Ac de Platone hactenus.

XII. De Herodoto & Xenophonte quid ſentiam ſcire cupis; ac me etiam de eis ſcribere vis: quod iam feci in illo Commentario quem de Imitatione ad Demetrium ſcripſimus. Primus liber,* ipſam imitationem de inueſtigatione comprehendit: ſecundus, qui Poëtæ, Philoſophi, Hiſtorici & Oratores, ſequẽdi ſint: tertius, quomodo imitandi; ſed de eâ re nondum abſolutus. In ſecundo verò, de Herodoto, Thucydide, Xenophonte, Philiſto, & Theopompo, (hos enim viros ad imitandum aptiſſimos iudico) hæc ſcribo: Quod ſi etiam de his dicendum eſt, de HERODOTO quidem & THUCYDIDE hæc ſententio. Primum officium eſſe puto, & id vel maxime omnibus neceſſarium, qui res geſtas hominum, monumentis annalium mandare ſtudent, materiam eligere pulchram & iucundam, ac eam quæ animos legentium voluptate afficiat atque perfundat: quod Herodotus mea quidem ſententia melius v diſſe & expreſſiſſe videtur, quam Thucydides. Ille enim Græcorum & Barbarorum hiſtoriam conſcripſit; ne & res geſtæ maiorum oblitterarentur, & ne eorum facta & alia quæ enumerat, interciderent, atque ex hominum memoria tollerentur. idem enim eſt ipſum prooemium, idem exorſus & finis hiſtoriæ. Thucydides autem vnum tantummodò bellum ſcripturus perſequitur, & id neque honeſtum, neque fortunatum, & quod numquam geri oportuit: ſin minus obliuioni & ſilentio traditum à poſteris ignorari debuit. Quod autem malam materiam ſibi ſumpſerit, etiam ipſe in exordio planum facit. *Ciuitates enim multas* ait *eo bello partim à Barbaris, partim à ſe ipſis vaſtatas & funditus euerſas fuiſſe: & exſilia, proſcriptiones, cædes hominum tantas factas eſſe, quantas poſt hominum memoriam vnquam; & terræ motus, ſiccitates, morbos, inualetudines, & alias multas*

cala-

** ipſam de imitatione diſquiſitionẽ continet.*

Pag. 129.

calamitates importatas : ita vt statim in principio lectores, qui totius Græciæ calamitates sint audituri, abalienentur. Quanto autem ea scriptio quæ admiranda opera & facta tam Græcorum quam Barbarorum aperit, antecellit eam quæ miseranda & funesta mala Græcorum nunciat, tanto meliores partes Herodotum Thucydide in eligenda materia secutum esse video. Neque enim illud afferre licet, eum necessitate coactum, ad eam se scriptionem contulisse; cum eum non præteriret, & illa pulchriora esse, & nollet hæc in aliorum manus venire. Aliter enim se res habet, dum maiorum res gestas in exordio cõuitiis afficit, & sua ætate pulchras & admirandas gestas esse asserit : quæ manifeste declarant, eum non præter voluntatem ad hanc se materiam contulisse. Hoc tamen Herodotus minime fecit: & quamuis Hellanicus & Charon, qui ante eius tempora vixerunt, eandem materiam persecuti sint, non tamen eum
à proposito auocarunt : quinetiam sperabat se ipsis ali-
quid pulchrius allaturum; quod etiam fecit. Secundum XIII.
munus est eius qui facta hominum memoriæ mandare solet, scire vnde principium sumendum est, & quousque progrediendum. qua in re Herodotus longè prudentior Thucydide esse videtur. primo enim loco caussam describit, ob quam Barbari Græcis iniurias inferre cœperunt: & progrediens, in Barbarorum punitione & vltione describenda conquiescit. Thucydides verò, exordium sumit suæ historiæ à parum felici & florenti statu rerum Græcarum: quod eum facere (cum & Græcus esset, & ciuis Atheniensis) non oportebat; & vel maxime, cum non esset ex humili & plebeio genere ciuium, sed ex his quibus Athenienses primas deferebant, & quos militari præfectura ac aliis summis honoribus dignos censebant: neque ita aperte, vt apertissime belli caussas suæ vrbi ascriberet; cum alias multas occasiones haberet, quibus eas attribueret. Ac initium narrationis facere debebat non à Corcyrensibus, sed à præstantissimis patriæ factis, quæ statim post bellum Persicum ediderant: quorum deinde tamen in conuenienti loco non ita recte, sed quasi cursim mentionem facit. At cum hæc narrasset, summa cum

beneuolentia & studio, vt vir amans ciuitatis, deinde inferre debebat, Lacedæmonios horum inuidia & metu commotos, alias interim caussas prætendentes, bellum suscepisse. ac tum demum Locrensium res, & contra Megarenses scitum, & si qua alia voluit, exponere debuit. Fines autem pluribus erroribus scatent. quamuis enim dicat se omni bello interfuisse, & se omnia polliceatur esse narraturum: tamen in nauale prœlium, Atheniensium & Peloponnesiorum quod prope Cynossema gestum fuit anno vigesimo secundo finem facit Satius verò erat, dum persequeretur omnia, historiam terminare admirando & auditoribus gratissimo * reditu exsulum à Phyle; qui fuit initium ciuitati recuperandæ libertatis. Tertium munus est historici, considerare quæ res illi in historiam referendæ, quæ silentio prætereundæ sint. qua etiam in re postremas mihi partes ferre videtur Thucydides. Nam cum Herodotum non præteriret, omnem narrationem quæ longitudine quadam sermonis prędita esset, si respirationes & moras quasdam reciperet, animos auditorum summa suauitate perfundere: sin autem in eodem rerum statu permaneret, etiamsi res maximè succederet, auribus tamen quandam satietatem parere: Homerum secutus in omnem partem effusam ac summa varietate cõditam efficere voluit scriptionem. Libros enim eius cum in manus sumimus, vsque ad extremam syllabam suspicimus, & semper nescio quid magis requirimus. Thucydides autem vnum bellum & aliquot pugnas sine vlla interspiratione persequitur, pugnas pugnis, apparatus belli apparatibus, orationes orationibus congerens & coaceruans; ita vt mens & cogitatio eorum qui audiunt, laborare cogatur. Satietatem enim gignit, ait Pindarus & mel, & dulces res venereæ. Iam verò & illud in animo meo reputaui, quam suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis varietas & iteratio: atq; hoc in duob. aut tribus locis fecit, tum in Odrysarum principatu expõẽdo, quib. de caussis ad magnam deuenerint potestatem; tum in Siciliæ vrbibus. Aliud est etiam munus historici, in partes tribuere, & vnumquodq; eorum quæ exponuntur, suo loco collocare. Qu-

* Phylasiorũ exsulum reditu.

XIV.

est igitur vtriusque dispositio? Thucydides tempora se-
quitur, Herodotus rerum complexiones. Fit autem Thu- *Pag. 130.*
cydides obscurus, & cuius sententiam difficile animo
comprehendere possis. cum enim multa eadem æstate &
hieme in diuersis (vt fit) locis gererentur, imperfectas
primas res gestas relinquens, alias attingit quæ eadem
æstate & hieme gestæ fuerunt. Erramus igitur, quemad-
modum par est, & summa cum difficultate res expositas
mente iam turbata assequimur. Herodotus verò initium
capiens ab imperio Lydorum, & vsq; ad Crœsum descen-
dens, ad Cyrum confestim, qui Crœsi imperium euertit,
transit: atque deinde res Ægyptiorum, Scytharum, Li-
bycorum exponere aggreditur, partim propter rerum
seriem, partim vt iucundiorem redderet narrationem su-
am. Persequens autem & exponens res gestas Græcorum
& Barbarorum, quæ ducentis & viginti annis gestæ sunt
in tribus continentibus, & fugam Xerxis describens, non
diuellit orationem: sed accidit huic quidem, vt vno sum-
mo argumento, vnum corpus multas in partes diducat:
illi verò, vt multis & variis argumentis assumptis, vnum
corpus sibi consentiens faciat. Vnum * autem genus hi-
storiæ negotiosæ cõmemorabo; quod non minus quam XVI.
quæ recensuimus, in historiis requirimus; animum in- ** Vnam ad-*
quam scribentis, quo in rebus conscribendis vtitur. He- *huc notam*
rodoti quidem animus in omnib. lenis & mansuetus est, *in rebus po-*
& qui bonis quidem collætatur, malis verò condolet. *sitam comm:*
Thucydidis verò animus, natura sua quadam rigidus &
acerbus est, ac patriæ exsilii recordatione offensus. pecca-
ta enim accuratissimè persequitur: eorum verò quæ ex a-
nimi sententia gesta sunt, omninò non meminit, aut
est inuitus. Atque ob hæc in ea parte quæ ad res perti-
net, vincitur ab Herodoto Thucydides. In ea verò parte
quæ continet elocutionem, alias superior, interdum in-
ferior, in nonnullis etiam æquas partes tenet. Dicam XVII.
etiam de iis quemadmodum sentio. Virtus omniũ 1.
prima est, sine qua nulla alia est orationis vtilitas. Quæ-
nam illa est? Sermo purus, proprietatem linguæ Græcæ
retinens. hanc ambo studiose conseruant. Herodotus

enim, Ionicæ linguæ optima regula eſt; Thucydides ve-
2. rò, Atticæ. Tertium locum habet breuitas, in qua vide-
tur Thucydides Herodotum antecelluiſſe. quamquam
dicere aliquis poſſet, breuitatem iucundam videri, ſi cum
perſpicuitate coniuncta & elaborata fuerit: ſin ea carue-
3. rit, acerbam & auſteram. verum nihil eſto præterea. Poſt
hæc perſpicuitas collocata eſt; quæ cum virtutibus ad-
iunctis primas tenet: in qua ſatis diligenter ambo elabo-
4. rarunt. Poſt hanc virtutem conſtituitur lenium & vehe-
mentium affectuum imitatio: quam inter ſe partiti ſunt
ſcriptores. Thucydides enim, in grauioribus affectibus
exprimendis melior; Herodotus, in lenioribus effingen-
5. dis præſtantior. Secundum hæc ſtatuuntur illæ virtutes
quæ ſummum & admirandum ſtudium & apparatum
6. oſtendunt: in quibus Hiſtorici pares ſunt. Succedunt iis
aliæ, quæ orationis vim & vehementiam & ſimiles fa-
cultates complectuntur: quibus Herodotum Thucydi-
7. des ſuperat. Suauitatem autem, perſuaſionem, delecta-
tionem, & alias virtutes cognatas, longe præſtantiores
8. Herodotus Thucydide inducit. In verborum elocutio-
ne, proprietatem naturæ Herodotus ſecutus eſt, grauita-
tem Thucydides, qui & in verbis ſui ſimilis eſt totus.
9. Virtutum omnium maxima & quaſi princeps eſt Deco-
rum: quam diligentius Thucydide Herodotus ſeruauit.
ſimilis enim hic in omnibus, ac in concionibus magis
quam in narrationibus. Mihi quidem, & cariſſimo Cæ-
cilio, Demoſthenes eius enthymemata vel maxime ex-
10. preſſiſſe & imitatus eſſe videtur. Vt autem vno verbo
omnia complectar, elegantiſſimæ ſunt vtriuſque poëſes
(non enim verebor poëſes eas appellare) ſed hoc vel ma-
xime à ſe inuicem differunt, quod constructio Herodoti
hilaris eſt, horribilis verò Thucydidis. Sed de his Hiſto-
ricis hæc dixiſſe ſufficiat, cum multa nobis alia dicenda
ſint, de quibus alius erit diſſerendi locus.
XVIII. XENOPHON autem, & Philiſtus, qui iiſdem tem-
poribus floruerunt, neque idem ingenium neque in-
ſtitutum ſecuti ſunt. Xenophon enim, Herodotum
in vtroque genere, tum in eo quod in materia cerni-
tur, tum quod in elocutione, imitatur. Nam in primis
mate-

materiam suæ historiæ elegit pulchram & magnificam, ac eam quæ virum sapientiæ studiosum decet; vt Institutionem Cyri, boni atque felicis regis effigiem; ac etiam Expeditionem minoris natu Cyri; (cui ipse interfuit) quæ maximã commendationẽ continet eorũ Græcorũ, qui simul cum eo militabant. Præterea etiam tertiũ opus Græcarum historiarũ, quod inchoatũ & imperfectum reliquit Thucydides: in quo imperium triginta virorum dissoluitur, & mœnia Atheniensium, quæ Lacedæmonii sustulerant, atque funditus euerterant, rursus instaurantur. Non solum verò ob materiam in cœlum ferendus est, (in qua Herodotum sequitur) sed etiam propter dispositionem suspiciendus, nam & principiis earum aptissimis vtitur, & finem conuenientem vnicuiq; attribuit. Digessit eleganter & disposuit, ac variis ornamentis suam scriptionem affecit. *Pag. 131.* Mores præ se fert sanctos, iustos, fortes, faciles; ac in summa omnib. virtutib. ornatos. Atque hæc quidem est forma rei & argumenti eius. Forma verò elocutionis, partim similis Herodoto, partim non redundans & fluens. Purus quidem satis in verbis, & apertus; quemadmodum & Herodotus: delegit autem verba vsitata, & rebus ipsis à natura insita quæ omnino non minus suauiter & iucunde quã Herodotus ipse cõponit. Excellentiã verò & splendorẽ, amplitudinẽ iucundã & suauẽ cõformationẽ historicã, quemadmodũ Herodotus, nõ habet. non modo enim hoc ab ipso mutari nõ potuit, sed etiam si aliquando voluit suã excitare elocutionẽ, paululum inspirans, veluti *terrena aura exemplo languescit & exstinguitur. In multis enim plus æquo longior fit; nec adeò feliciter vt Herodotus personarum dignitatem attingit & exprimit: sed in multis, si quis rectè consideret & perpendat, eum negligentiorem reperiet. (XIX. PHILISTVS autem ad Thucydidem magis accessisse videtur, & eius exemplo formam orationis, seu dicendi stylum ornasse. neque enim materiam sumpsit nimis simplicem, neque nimis peruagatam, sicuti & Thucydides; verum vnam,* & eam de loco: quam in duas inscriptiones digessit; quarum primam, de Sicilia inscripsit; alteram, de Dionysio. esse verò eas vnam &

**abterranea aura, id est, quæ à terra consurgens, per altum pergit: quos altanos ventos Latinè nominari docet Plin. lib. 2. c. 43.*

**eamq; localem. i. vnius certi loci.*

eandem, etiam ex fine Siculæ historiæ cognoscere poteris. Ordine verò optimo historiam non ornauit, sed obscuro, & quem summa cum difficultate animo consequi possis, ac sanè longe peiore quam Thucydides. Res etiam alienas historiæ suæ inserere noluit, quemadmodum Thucydides: sed in vno argumento permanet. Mores adulatorios, & tyrannorum studiosos, humiles ac sordidos præ se fert. Dictione eadem vtitur qua & Thucydides, nimirum inusitata & difficili: cæterum rotunditate & acerbitate, ac arguto genere temperata est. Ab illius bene dicendi ornatu & commentationum diuitiis multum abest non solum verò ab iis, verumetiam à formationib. & ornamẽtis. Illius enim elocutio, multis figuris & ornamentis referta est: Philisti verò, vniformis, grauis ac nullis ornamentis & figuris prędita est cuius etiam multas circumscriptiones inuenire possumus, quæ ab ipso eodem habitu formatæ sunt: veluti illa in principio secundæ inscriptionis De Sicilia: *Syracusani autem, assumptis sibi sociis Megarensibus & Ennais; Camarinenses verò, Siculos & alios belli socios præter Geloos congregantes: Geloi autem, cum Syracusanis negarunt se bellum gesturos: Syracusani verò, audientes Camarinenses Hyrminum traiecisse.* Hæc mihi omn nò nulla iucunditate condita esse videntur. Humilis etiam in omni forma, ac imperfectus est, siue obsessionem exponat, siue colonias deductas; siue laudationes, siue vituperationes persequatur. Neq; sermones fortitudini & magnitudini virorum aptos ascribit, sed ad omnem strepitum expauescentes facit: & qui apud eum concionantur, ii suas facultates & studia pariter omnes relinquunt. Naturalem autem quandam oris suauitatem in elocutione, & prudentiam inducit mediocrem. Cæterum ad vera certamina * exponenda Thucydide accommodatior est.

* *peragenda.*

XX.

THEOPOMPVS autem Chius, cum sit clarissimus inter omnes Isocratis discipulos, & cum multas orationes tum in genere demonstratiuo, tum in deliberatiuo conscripserit, & epistolas * Achaicas, & adhortatorias aliasq; & memorabilem composuerit historiam, dignus est qui laudibus in cœlum feratur; primum quidem, ob materiam

**al. Archaicas, vetere stylo.*

tiam historiarum.)ambæ enim, præclaræ sunt: vna quidem, partem belli Peloponnesiaci continet; altera verò, res gestas Philippi comprehendit) deinde etiam propter dispositionem vtraq; enim facile percipi possunt & apertæ sunt. Et vel maximè laudandus est ob diligentiam & studium quod in scriptione posuit. Perspicuum enim est, eum, etiamsi nihil posteritati reliquisset, multum apparatum huic rei impendisse, & maximos sumptus his colligendis fecisse. Adhæc multorum ipse spectator fuit, & in multorum hominum, qui tum principatum tenebant, & Imperatorum, & Oratorum, & Philosophorum * amicitiam veniens, propter conscriptionem historiæ, rem omnium maxime necessariam ad finem perduxit. Cuius studium & laborem cognoscere poteris, si varietatem scriptionis eius reputaueris. Nam & gentium constitutiones retulit, & ciuitatum exstructiones narrauit: & regum vitas, & mores cuiusq; proprios exposuit: & si quid admiratione dignum, aut ab opinione alienum aliqua regio tulit, opere suo comprehendit. Nec quisquam autumet hæc solummodò animi oblectationem habere; (non enim ita se res habet) sed omnibus, vt paucis dicam, summam vtilitatem afferunt. Vt verò multa alia silentio prætercam, quis est qui infitias ibit, eos qui philosophicę eloquentiæ dant operam, oportere multas gentes & Barbarorum & Græcorum cognoscere, multas leges audire, rerumpublic. formas, vitas virorum, mortes & fortunam perspectas habere? His omnibus copiam præbuit Theopompus, non abstractam à rebus, sed cohærentem: quæ omnia ad imitationem valent. Adhæc, * quantum ex philosophia, de pietate, & de aliis virtutibus, multis pulchris orationib. editis disserit? Vltimum est eius opus maximè insigne, quod à nullo alio eorum qui res gestas scriptura persecuti sunt, adeò diligenter elaboratum est; nec quisquam neque priscorum, neque recentiorum eius præstantiam assequi posset Quid verò hoc est? illud inquam, quod in singulis rebus non modò ea quæ multis manifesta sunt, videat & recenseat, sed quod caussas abditas rerum, & eorum qui eas effecerunt, animum, quem haud facile est multis nosse, exquirat,

** familiaritatem se historiæ cõscribendæ gratia insinuauit: rem historiarum conditori omniũ maxime necessariam. Pag. 132.*

XXI.

** in quibus philosophatur de p.*

& quod omnia secreta virtutis fucatæ & vitii latentis detegat ac in apertum proferat. Ac mihi quidem videtur inquisitio iudicum, quæ fit scriptis Theopompi, non minus diligens & exacta, quam illa quam fabulantur animis corpore solutis apud inferos fieri, ab iis qui illic sunt iudicibus. Proinde etiam obtrectator videtur esse, dum nonnullos debitis conuitiis afficit, & facta virorum illustrium non necessaria perstringit: simile quiddam faciens ac medici, qui corruptas corporis partes secant & vrunt, quam profundissime cauteria & sectiones immittentes, non tamen sanas corporis partes & bene affectas attingunt. Atq; huiusmodi est character Theopompi qui res continet.

XXII. Ea autem forma quæ in elocutione cernitur, maxime ad similitudinem Isocrateæ accedit. Pura enim dictio, vulgaris, simplex, perspicua, sublimis, magnifica, & summam pompam præ se fert, & quadam harmonia temperata est, iucunde & suauiter fluens. Differt autem ab elocutione Isocratis in austeritate & vehementia in aliquibus; nimirum cum se in affectus concitandos dederit, & vel maxime cum vrbibus & ducibus improba consilia & res gestas exprobrat atque vitio dat. Multus enim est in is, & à Demosthenis acrimonia ne paululum quidem abest: quod tum multis in aliis libris, tum ex epistolis* Achaicis, quas concitato affectu scripsit, perspici potest. Quod si in iis in quibus summum studium posuit, collisionem vocalium, & numerosas circumscriptiones ac figuras similes neglexisset, longe melior in elocutione se ipso euasisset. Sunt etiam nonnulla in ea parte historiæ quæ ad res spectat, in quibus deliquit, & potissimum in comparationibus. neque enim necessariæ quædam earum, neque tempestiue inducuntur: multas verò ineptias præ se fert: ex quo genere illa sunt quæ de Sileno commemorat, qui in Macedonia apparuit, & quæ de dracone ad triremem pugna nauali contendente, & alia nonnulla iis similia.

**al. Archaicis, quas ingenio indulgens scripsit.*

DIO-

DIONYSIVS HALICARNASSEVS DE ADMIRANDA VI DIcendi in Demosthene.

Matthia Martinio interprete.

Thucydides lib. 3. de Corycæa seditione.

* * * * * * * * * Ἐστάσιαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πίστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς * τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπιτεχνήσει, καὶ (τῇ) τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ, καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλαίτερος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής. τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν· τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ, ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη· ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς αἰεί. ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. ἐπιβουλεύσας δέ τις, τυχὼν [τε] ξυνετός· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος. προβουλεύσας δὲ, ὅπως † μηδὲν αὐτῷ δεήσει, τῆς τε ἑταιρείας διαλυτὴς καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δὲ, ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπῃνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεο-

Pag. 164. Desunt quædam.

** In editione vulgata Thucydidis est, τοῦ καινοῦσθαι.*

** Abest à vulg. edit.*

† vulgò editur: μηδὲν αὐτῶν δεήσει.

* τῷ θείῳ νόμῳ Thuc. vulg. edit.

νεξία, καὶ τὰς εἰς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις, οὐ * τῷ θείῳ καὶ νο[μῷ] μᾶλλον ἐκρατύνοντο, ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι· τά τε [ἀπὸ] τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα, ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, [εἰ] προύχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντιτιμωρήσασθαί τέ τινα, [περὶ] πλείονος ἦν, ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴπου ἄρα γέ[νοιντο] ξυναλλαγῆς ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμ[ενοι] ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν. Hoc est: Ciuitates [se]ditionibus agitabantur & illæ, in quibus seditiones […] excitabantur, res, quas alibi accidisse iam fama accepera[nt] longe superare studebant, ut propter rerum à se inuent[a]rum nouitatem, ingenii laudem quærerent, quod nouas ini[mico]rum adoriendorum rationes magna cum solertia inue[nis]sent, & noua suppliciorum genera excitassent. Quin et[iam] usitatam vocabulorum significationem in rebus arbi[trio] suo immutârunt. Nam inconsiderata quidem aud[acia] fortitudo amicorum studiosa existimata est: consid[erata] verò cunctatio, timiditas: speciosa verò modestia, ig[nauiæ] prætextus. & adhibere prudentiam, ad rem omne[m] gerenda suscipitur, in re qualibet cessatio & segnities [æsti]mabatur. At vesana celeritas, qua quis ad res gere[ndas] præceps fertur, viri fortis officio adscribebatur. Cauti[o] in iteranda deliberatione, speciosa negotii detrectãdi [ratio]. Is qui iracundus erat, is fide dignus semper habe[batur]: at qui verbis ei resistebat, eius fides erat suspecta. Qu[i] insidias aliis parauerat, si res ipsi ex animi sententi[a suc]cessisset, prudens dicebatur: & si aliorum sibi parat[as pro]uidisset, longè prudentior habebatur. Qui verò prosp[iciebat] ne ullis huiusmodi rebus ipse indigeret, is amicitiæ d[issolu]tor, & aduersariorum timens vocabatur. In summa [lau]dabatur, qui alterum in iniuria facienda præuertisse[t, &] qui alium nihil tale cogitantem, ad hoc ipsum impu[lisset]. Quin etiam sodales cognatis ac necessariis anteponeb[ant], quod sodales ad audendum sine ulla tergiuersatione [promp]tiores essent, quam ipsi cognati ac necessarii. Nam hu[iusmo]di sodalitiorum cœtus, non utilitatis causa, ex leg[um præ]scripto, sed auaritiæ gratia contra leges usu longe [sta]biliebant: nec tam iurisiurandi interpositi religione qu[am sce]lerum, quæ simul patrabant, communicatione, fide[m inter] se confirmabant, & quæ ab aduersariis probe diceba[ntur]

admittebant, si opibus praestarent ita, vt illorum insidias cauere possent, non autem generositate animiq; simplicitate. Et vnusquisque hoc pluris faciebat, si alium pro illata iniuria vlcisci posset, quam si ipse nulla iniuria ab alio lacesseretur. Et si fortè reconciliandæ gratiæ causa, iusiurandum inter vtramque partem aliquando interponeretur, in præsentia id valebat, propter difficultatem, qua tunc vtriq; premebantur, quod aduersarios opprimere non possent: quia vires aliunde non habebant. Talis scilicet est dicendi modus, qui à communi sermone deflectit, & multa habet superflua, & artificio Rhetorico, varioq; ornamentorum aduentitiorum fuco plenus est, cuius Thucydides aliis norma est & regula, quem è posterioribus Scriptoribus nemo vnquam vel superauit, vel imitatus est. II.

Alterum autem dictionis genus, tenue nimirum & simplex. quod & compositione & robore communi, & vulgari loquendi modo persimile apparet, plurimi quidem egregii auctores, cum rerum gestarum Scriptores, tum Philosophi & Oratores amplexi sunt. Nam & qui genealogias, resque certo loco gestas conscripsere, quiq; de Naturalibus scientiis tractauere, & qui Dialogos Morales, vti tota Socratis schola, vno excepto Platone, & Orationes vel ad populum, vel ad iudices composuere, hoc pænè omnes dicendi genus vsurparunt. Verum ipse Lysias Cephali F. qui Gorgiæ Thucydidisq; æqualis exstitit, illud perfecit, & ad summum perduxit, vt hoc illi proprium fuisse videatur. *Simplex genus dicendi, quod Lysias perfecit.*

Quis autem eius fuerit dicendi scribendique character, & quænam eius eloquentia, in priori tractatu demonstrauimus, sic vt de iisdem iam quidquam dicere non sit necesse Hoc solum dixero, duos hosce Scriptores harmoniam quandam perfectam, quam διὰ πασῶν vocant, inter se fecisse, quod vtriusq; styli extremitates multum à se inuicem distantes, diuino sanè studio conatuque suam quisque perfecerit. III.

Quantum porrò apud Musicos à summæ & grauis chordæ sono, ipse acutus & imus distat; tantum Lysiana dictio, in ciuili loquendi genere, à Thucydidæa. Hæc enim animum percellere, illa demulcere valet: hæc contorquere mentem & incitare, illa dissoluere & languidam reddere, *Lysiæ & Thucydidæ comparatio.*

hæc concitatos & graues affectus, illa lenes & mites in animum ingerere. Quin & alia vtriusque effecta. Nam sibi proprium hoc habet Thucydides, vt violenter ad aliquid hominem impellat, & quodammodo abripiat, Lysias autem furtim irrepat, & res ipsas clanculo demonstret. Et ipsa quidem noua scribendi forma & audax huius Historici propria est: simplex verò tuteque incedens * instituti ipsius oratoris: quia artificio in oratione non videtur † vti, sed eam incompositam nec affectatam esse vult. Vterque igitur artificium & ornatum sectatur aliquem, & ad fastigium ornatus quisque sui pertingit: ille spectat, vt maior, quam sit, esse videatur; hic verò, vt tenuior. Cæterũ arbitror iam opus nõ esse exempla vtriusque producere. Hæc igitur duo sunt dictionis genera multum instituto & ratione inter se diuersa. Scriptores quoq; qui in iis excelluerunt, quos recensui, in suo quidẽ quisque charactere & stylo excellunt; sed sibi mutuò prorsus dissimiles sunt. Tertium dicendi genus mixtum est, & ex duob. his compositũ, quod quisnam primus ita temperarit, & ad illum, quo nunc est, ornatum perduxerit, siue Thrasimachus Chalcedonius, iudicio Theophrasti, siue quis alius; non ausim equidem affirmare. Verum ex auditoribus Oratoribus Isocrates Atheniensis, è Philosophis Plato Isocraticus, id coluerunt, resumseruntque, & ad fastigium pænè perduxerunt. Nam præter hos viri vlli, vnico excepto Demosthene reperiantur, qui aut ea, quæ ad dicendum & necessaria & vtilia sunt, diligentius sectati sint, aut venustatem orationis, & aduentitium verborum ornamentum & splendorem melius demonstrarint. Ipse quidem postremus scribendi Thrasymachi modus medietatem illam præfert, & profectò concinnam. Decenter enim temperatus est, & ex vtroque genere, quod sibi vtile foret, delegit. Ostendam autem exemplo, vna scilicet ex orationibus popularibus, cum non simile vbique institutum tenuisse; quæ est: Ἐβουλόμην μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, μετασχεῖν ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦ παλαιοῦ, καὶ τῶν πραγμάτων, ἡνίκα σιωπᾶν ἀπέχρη τοῖς νεωτέροις, τῶν πραγμάτων οὐκ ἀναγκαζόντων ἀγορεύειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων ὀρθῶς τὴν πόλιν ἐπιτροπευόντων. καὶ ἐπειδὴ εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς

ἀνέπε

suppleui in Græco περιαιρέσεως.

† addidi & χρώμενος, ἀλλὰ τῷ λόγῳ. (IV.

Pag. 165.

Medium dicendi genus, & mixtum à Thrasymacho adinuentum, ab Isocrate & Platone excultum, à Demosthene perfectum.

Thrasymachi dictio.

V.

ἀπέθετο χρόνον ὁ δαίμων, ὥστε. . . . . τῆς πόλεως ἀκούειν. τὰς δὲ συμφορὰς. . . . αὐτοὺς, καὶ τούτων τὰ μέγιστα μὴ θεῶν ἔργα εἶναι, μήτε τῆς τύχης, ἀλλὰ τῶν ἐπιμεληθέντων, ἀνάγκη δὴ λέγειν. ἢ γὰρ ἀναίσθητος, ἢ καρτερώτατός ἐστιν, ὅστις ἐξαμαρτάνειν ἑαυτὸν ἔτι παρέξει τοῖς βουλομένοις, καὶ τῆς ἑτέρων ἐπιβουλῆς τε καὶ κακίας αὐτὸς ὑποσχήσει τὰς αἰτίας. ἅλις γὰρ ἡμῖν ὁ παρελθὼν χρόνος. καὶ ἀντὶ μὲν εἰρήνης, ἐν πολέμῳ γενέσθαι, καὶ διὰ κινδύνων εἰς τόνδε χρόνον τὴν μὲν παρελθοῦσαν ἡμέραν ἀγαπῶσι, τὴν δὲ ἐπιοῦσαν δεδιόσιν. ἀντὶ δ' ὁμονοίας εἰς ἔχθραν καὶ ταραχὰς πρὸς ἀλλήλους ἀφικέσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν ἐσωφρονοῦμεν. ἐν δὲ τοῖς κακοῖς ἡμάνη μὲν ὃς τοὺς ἄλλους σωφρονίζειν εἴωθεν. τί δῆτα μέλλοι τις ἂν γινώσκειν εἰπεῖν, ὅτῳ γε λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ νομίζειν εἴωθεν. τί δῆτα ἔχειν τοιοῦτον, ὡς μηδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔσται; πρῶτον μὲν οὖν τοὺς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν Ῥητόρων, καὶ τῶν ἄλλων ἀποδείξω γε, προλέγων πεπονθότας πρὸς ἀλλήλους, ὅπερ ἀνάγκη τοὺς ἄνευ γνώμης φιλονικοῦντας πάσχειν. Οἰόμενοι γὰρ ἐναντία λέγειν πρὸς ἀλλήλους, οὐκ αἰσθάνονται τὰ αὐτὰ πράττειν. οὐδὲ τὸν τῶν ἑτέρων λόγον ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐνόντα. σκέψασθε γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἃ ζητοῦσιν ἑκάτεροι. πρῶτον μὲν ἡ πάτριος πολιτεία ταραχὴν αὐτοῖς παρέχει, ῥάστη γνωσθῆναι, καὶ κοινοτάτη τοῖς πολίταις οὖσα πᾶσιν. ὁπόσα μὲν οὖν ἐκείνων τῆς ἡμετέρας γνώμης ἐστὶν ἀκούειν, ἀνάγκη λέγειν τῶν παλαιοτέρων. ὁπόσα δ' αὐτοὶ ἐπεῖδον οἱ πρεσβύτεροι, ταῦτα δὲ παρὰ τῶν εἰδότων πυνθάνεσθαι. Hoc est: *Vellem, Athenienses, in antiqua illa tempora & caussas incidissem, cum iunioribus tacere satis erat, ipsis causis ad dicendum non compellentibus, ipsisq; senibus remp. probè prudenterq; administrantibus. Verum, cum iam nescio quo fato in haec tempora incidimus, vt . . . . ciuitatis attendere. damna autem . . . . . . eos & horum praecipua, non esse Deorum opera, nec fortunae, sed ipsorum rectorum, necessario dicendum est. Nam profectò vel stupidus, vel patientissimus ille dicendus est, qui seipsum vltrò offerat iis, qui eum damno afficere gestiunt, & ita aliorum perfidiae malitiaeque occasionem praebeat. Praeterita enim tempora satis id sufficienterq; nobis ostendunt, qui & in hoc vsque tempus per pericula praeteritos dies amemus, futuros metuamus, satis, inquam, ostendunt, cum pro pace bellum, pro concordia & consensione, mutua dissidia & contentiones inter nos ha-*

Corrupta videntur & intricata.

4.

beamus. Et alios quidem multitudine & abundantia bonorum sapere docuimus: at is in malis insanire visus est, qui alios sapientiores reddere solet. Quid scilicet quis commemorare queat, quo & ipse dolere, & quod quasi amplectendum, alius statuere consueuit? Quid verò consequitur huiusmodi, quod non amplius tale futurum est? Primum quidem digladiari inter se Oratores & alios demonstrabo, dicamq; id sibi mutuo illos fecisse, quod qui sine ratione contendunt, facere aequum esset. Rati enim sibi mutuò contraria dicere, non intelligunt se eadem omninò agere, & alterius verba in alterius contineri. Attendite quaeso ab initio, quid vtriq; intendant. Primum quidem ipsa Reip. constitutio dissensionis illis caussa est, quae tamen cognitu facilis est, & omnibus ciuibus communis. Quaecunq; igitur ex iis rebus, quae nostri instituti essent, licuit audire, seniores ipsi dicant: quae verò sciunt seniores, haec nos ab iis, cum sciant, inuestigemus. Tali itaq; elocutionis modo vtitur Thrasymachus, qui inter duos alios medius est, & admodum concinnè commixtus, & quasi iaculum perappositum, ad vtrumq; stylum comparatum.

VI. *Isocratis dictio qualis.*

Ipsa verò Isocratis dictio, cuius eloquentiam tota obstupuit Graecia, quiq; nullam quidem forensem caussam nec priuatim nec publice perorauit, orationes tamen insignes quamplurimas in omni orationum genere composuit, quem stylum consectetur, ante haec latius ostendi: nihil autem vetat iterum ea, quae cognitu pernecessaria sunt, breuiter & summatim complecti. Lysiam itaque in verborum puritate, & diligenti contextu imitatur. nec enim verbis obsoletis, nec fucatis, nec sonoris, sed maximè vulgaribus, & in communi vsu positis vsus est: moribus est accommodatus, ad persuadendum appositus, venustus, omne figuratum locutionis genus euitans, simplicem & tenuem phrasim ad eius imitationem amplexus. Magnificentiam, grauitatem, splendorem à Thucydidis & Gorgiae dictione accepit. Vt autem auditoribus apertissime ea, quae intendit, explicet, simplicem & inornatam Lysiae dictionem adhibet: vt autem ornatu verborum in admiratione auditorē rapiat, & grauitatem splendoremq; rebus ipsis addat, fictam illam & compositam

Gorgianam expressit. Verum à decoro deflectit, cum pueriles Gorgiæ figuras interdum imitans efflorescere satagit. Antitheta enim & similiter desinentia, aliaq; id genus ornamenta, sine modo nedum suo loco collocato, magnificentiam illam peruertunt, & præsertim cum numerose dicere, & instar versus alicuius fluere gestiens, religiose admodum & timide vocales euitat, cauetq; ne cõcursus ille collisioq; asperitatẽ quandam & tarditatẽ orationi inducat. Omni autem ratione periodicã compositionẽ quærit, & eam non rotundam constipatamq; , sed deductam & dilatatam, & multis anfractibus, vt flumina, quæ non recto impetu, sed multis flexib. deducta, feruntur, insignitam. Illi autem flexus periodum longiorem faciunt, & vbiq; etiam veriorem, quin & affectus tollunt, vt magis causa panegyrica quam forensis esse videatur. Paulò post autẽ exemplis, cum fuerit opus, id ostẽdemus. Pag. 166.

VII. *Platonis dictio.*

Forma autem loquendi Platonica etiam à duobus dicendi generibus, vt antea diximus, cõposita est, è sublimi nimirũ & tenui: veruntamen in vtroq; non æquè excellit. Quando enim tenuem, simplicem, & nulla arte præditã elocutionẽ affectat, dici non potest, quam suauis & humana sit. Nam & pura satis & perspicua est instar aquæ limpidissimæ: simplex etiam, & tenuior, quam vlla alia earum, quę ad eandem elocutionis formã elaboratę sunt. Nominibus vtitur cõmunib. perspicuitati studet, omnem accersitũ ornatũ negligit, ita vt sordes & antiqua illa inuenustas, sensim atq; latenter. in illam irrepat: at iucundũ quendã vernantemq; florẽ spirat & tanquã à fragrantissimis pratis aura quædã blanda & mollis ex illa promanat, nec sonorã & stridulã loquacitatẽ, nec ornatus insolentiã videtur prę se ferre. Cũ autẽ ad excellentẽ loquẽdi modũ, & pręclarius genus dicendi, vt sępenumero consueuit, ingenti impetu ferri cœpit, multo seipso fit deterior. Nam & minus suauis est, & peius loqui Græcè crassiorq; videtur, quam in altero. Perspicuitati enim offundit tenebras, materiasq; longius deducit, quas cõtraxisse oportuit. Adhibet autẽ circũlocutiones inuenustas, & inanẽ fucatãq; verborũ copiã ostẽtat: verbis ꝓpriis & in cõmuni sermone positis reiectis, nouata, peregrina, obsoleta sectatur.

Maximè autem in figurata locutione insolescit. Multus enim est & frequens in epithetis seu nominibus ad nomen appositis : in Metonymiis verò ineptus, quin & durior, nec vllam in Translationibus proportionem seruat. Frequenter Allegoriis longe deductis, & iis, quæ nec modum seruant, nedum loci, temporisque rationem habent, vtitur. In figuris Poëticis, quæ fastidium pariunt, & præsertim Gorgianis, intempestiue nimium & pueriliter se iactat, quibus tamen sæpè, quemadmodum & alibi Demetrius Phalereus, atque ante eum plures pronunciarunt, vtitur. Neque enim hoc à me proficiscitur iudicium; nemo itaque putet, hæc me ideò dicere quasi omnem ornatum orationisq; varietatē, quam ipse Plato adhibet, improbem. Non enim sum adeò excors & stupidus, vt hanc laudem tanto viro præreptam velim : præsertim cum sciam eum multa admiratione digna, atque à summa eloquentia profecta, in lucem protulisse. Sed vnum hoc ostendere volui, eum in compositione hoc modo errare consueuisse, qui quidem seipso fit deterior, quando amplum dicendi genus & eximium quærit, longe verò melior, cum tenuem, simplicem, & nullo artificio elaboratam elocutionem, sed inculpabili & simplici exornatione ornatam inducit: tunc enim aut nihil omninò peccat, aut leuiter admodum, aut vix vlla reprehensione dignus est. Equidem tantum virum omnem vitasse reprehensionem arbitrabar.

VIII. Sed hæc ei omnes, qui eodem, quo ille, tempore vixerunt, (nomina tamen eorum hic nō cōmemorabo,) vertunt vitio, atq; adeò ipse sibi quod apertissimum est. Suam enim videtur inuenustatem percepisse, vt cui nomen dithyrambi dedit, quod me in præsentia, quamuis à veritate non adeò sit alienum, referre puderet. Hoc porrò ei, mea quidem sententia, adhæsit, quod esset in dialogis Socratis tenuiter & simpliciter conscriptis, educatus. in quibus tamen non permansit, sed Gorgiæ, & Thucydidis compositionem secutus est. Itaque nihil admodum fecisse, cur reprehendi debeat, videtur, quod attraxerit vna cum virtutibus, quæ illorum Scriptorum characteri inerant, etiam vitia. Exemplum autem sublimis dictionis, ex vno eorum, qui vel maximè in

in sermone omnium versantur, libello proferam, in quo Socrates cum Phædro, qui ex intimis eius erat, à quo etiam libellus nomẽ accepit de Amore disputat. In eo enim libello multam habet venustatẽ, & cuius hoc principium admodum venustum est & suaue: Ὦ φι ε Φαῖδρε, ποῖ δὴ, καὶ πόθεν; Φ. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου. πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ. μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἕως τινός. Hoc est: *O amice Phædre, quonam & unde?* PHÆD. *à Lysia, ô Socrates, Cephali filio. Pergo autem deambulandi gratia extra mœnia. Multum enim illic consumsi temporis, sedens à matutino, usque ad lectionem Lysiacæ orationis, & finitâ lectione huc usque.* Deinde quasi ex aëre sereno & stabili coortus turbo, puritatem dictionis turbat, in poëticam inuenustatem tendens ita exorsus: Ἄγετε δὴ, ὦ μοῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λίγειαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικὸν, ταύτην ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν, ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθου. Hoc est: *Iam agite, ô dulces Musæ, siue propter cantus speciem, siue propter musicam illam Ligurum nationem hoc nomen inuenistis, mecum adiuuate sermonem.* Hæc autem strepitus ille, & dithyrambos; qui magnam quidem verborum iactantium habeant, sed serii nihil contineant, etiam ipse de se testatur. exponens enim quam ob causam impositum sit amoris nomen affectui, his verbis vsus est: Ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τἀγαθὸν ὁρμώσης κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀγοῦσα κάλλους, καὶ ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν. λαβοῦσα, ἐρρωμένως ῥωσθεῖσα, καὶ νικήσασα ἀγωγῇ ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. Hoc est: *Nam cupiditas, quæ à ratione abhorret, superauit opinionem ad id, quod rectum est, contendentem; & ad voluptatem formæ rapit; atque à cognatis cupiditatibus circa corporis formam vehementer corroborata vicit & superauit:* ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης, id est, *ab ipso robore nomen inuenit,* ἔρως id est, *amor nominata est.* Et hanc periphrasin cum paucis res verbis explicari posset, latè extendens sensum insulsæ nec suo loco positæ compositionis arguit, subiungit: Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος. ὥστε ἂν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος γένω-

Platonis Phædrus.

6.

Pag: 167.

μαι, προϊόντος τοῦ λόγου μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόρρω διθυράμβων τινῶν φθέγγομαι. Hoc est: *Silentio igitur me audi: nam reuera diuinus hic videtur locus. quare si forte sæpius Nympharũ afflatu procedente sermone corripiar, ne mireris. ea enim quæ modò loquor, non multũ à dithyrambis distant. . . . .* eorundem verbis capimur. ……

IX. diuinissime Plato, dithyrambicos strepitus & ineptias amantes. Hæc autem sunt quæ Socrates in Palynodia amorem respuendo locutus est; hinc incipiens: Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς, ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ θεῶν τε καὶ δαιμόνων, κατὰ ἕνδεκα μέρη κεκοσμημένη. μένει γὰρ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. Τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ δώδεκα * θεῶν ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μακάριαι θέαι καὶ † ἔξοδοι ἐν τοῖς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται, πράττων ∴ ἕκαστος δὲ αὐτοῦ τὰ αὐτῶν. † ἕπεται δ' ὁ ἀεὶ ἐθέλων τε καὶ δυνάμενος. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. Hoc est: *Magnus ille dux in cœlo Iuppiter, volucri citato curru procedit, omnia adornans & præparans, hunc sequitur totus Deorum Diuûmque exercitus, vndecim partibus ordinibusque distinctus. Nam sola Vesta Deorum in ædibus manet: Cæteri, qui in numero duodecim comprehensi sunt Dei maiorum gentium, ducunt eo, quo collocati sunt, ordine. Multa igitur in cœlo & beata sunt spectacula & discursus, quos beatorum turba exhibet, vnusquisque officium suum peragens. subsequitur libenter & valenter, nam à diuino consortio ipsa exulat inuidia.* Hæc & similia quæ plurima sunt, si in certos modulos & numeros distincta essent, vt sunt & dithyrambi saltantiumque cantilenæ. Pindaricis meo iudicio hymnis bus, quos in Solem composuit, similia videte enim: Ἀκτὶς ἀελίου, τί πολύσκοπ' ἐμῆς θεοῦ μᾶτερ ὀμμάτων, ἄστρον ὑπέρτατον ἐν ἁμέρᾳ κλεπτόμενον ἔθηκας ἀμάχανον ἰσχὺν τ' ἀνδράσι, καὶ σοφίας ὁδὸν * ἐπισκόπτειν ἀτραπὸν ἐσσυμένα ἐλαύνειν τι νεώτερον ἢ πάρος. ἀλλά σε πρὸς Διὸς ἵππος … ἱκετεύω, ἀπήμον' ἐς ὄλβον τινὰ τράποιο Θήβαις, ὦ πότνια, πάγκοινον τέρας πολέμου δ' εἰς ἅμα φέρεις τινός, …

** abest ab edit. Plat.*

† in editis est διέξοδοι.

∴ *vulgò* ἕκαστος αὐτῶν τὸ αὑτοῦ.

Dii maiores duodecim.

4.

Pindari hymnus in Solem.

Pindar. Dithyrambicus etiam teste Horatio.

* ἐπισκώπτειν *legit* Hen. Steph. *in Pindari fragmentis.*

λόσιν, ἢ νιφετοῦ σθένος ὑπέρφαλον, ἢ στάσιν οὐλομέναν ἢ πόντου κενεώσιν ἀνὰ πέδον, ἢ παγετὸν χθονὸς, ἢ νότιον ῥεῦμα ὕδατι ζακότῳ ἱερὸν, ἢ γαῖαν κατακλύσαισα, θήσεις ἀνδρῶν νέον ἐξ ἀρχῆς γένος ὀλοφυ. . . . .

Sed * ne immensum crescat oratio, Platonem omittam, ad Demosthenem me conuertam, cuius profecto in gratiam aliquot dicendi genera, quæ nimirum cæteris præstare existimaui, & eorum principes artificesq; enumeraui, non tamen omnes. Antiphon enim, Theodorus, Polycrates, Isæus, Zoilus, Anaximenes, cæteriq; qui iisdem temporibus claruerunt, nullam nouitatem & excellentiam sectati sunt, sed ad hæc dicendi genera, & ad has normas & regulas dictionem suam conformârunt. Talem itaque ciuilem dictionem amplectens Demosthenes, adeò variam, & post tantos Oratores natus, nullum omninò voluit imitari, nec stylum; nec Oratorem, sed cæteros omnes medium tantum assecutos esse, nec partem aliquam perfecisse ratus, ex omnibus quæ optima essent, & quæ plurimum illum iuuarent delegit, & è multis vnum genus absoluit perfecitque splendidum, tenue; superuacaneum, non superuacaneum; nouum, commune; panegyricum & ornatu compositũ, verum; rigidum, iucundum, incitatum, remissum; venustum, amarum; lene, patheticum; vt nihil à Proteo antiquis Poëtarum fabulis celebrato differat: qui omnes sibi nullo negotio formas adaptabat; siue Deus siue Dæmon aliquis fuerit, hominum oculos præstigiis fascinans, seu homo qui variis loquendo linguis hominum aures falleret & demulceret, quod magis verisimile est, cum nefas sit & Diis & Diuis humiles ineptasq; formas affingere. Idem omnino de Demosthene sentio, & huiusmodi ei stylum attribuo, qui ex omni genere compositus est. An autem rectè senserim, videre poterit is, qui orationes eius cupiet examinare. Hæc igitur sunt, quæ ad formam Thucydideam composita sunt: Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινομένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἀδικεῖ, καὶ πάντων οἶδ' ὅτι φησάντων ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν δεῖν καὶ πράττειν ἅπαντα

X. * μακρῶν addidi. *Demosthenis stylus.*

Proteus.

XI.

προσήκειν, ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως, καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα, καὶ προειμένα ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλοντο οἱ παριόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, ἐξ ὧν τὰ φαυλότατα τὰ πράγματα ἔμελλεν ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον, ἢ νῦν διατεθῆναι. Hoc est: *Cum multa, Athenienses, Orationes in omni ferè consilio, de iniuriis quæ non modo vobis, sed reliquis etiam Græcis à Philippo, ex quo pacem fecit, inferuntur, habeantur: cumque probe sciam dicturos esse omnes, et si re non idem præstent, oportere tum verbis, tum rebus ipsis prospicere, vt ille ab iniuria desistat, debitasque pœnas luat: eo deducta proiectaque omnia cerno, vt verear, ne, quod dicam, contumeliose illud quidem, sed vere tamen dici posset. Ego si quod maximè contra Remp. foret, Oratores omnes suadere, vosque suffragiis nostris comprobare voluissetis, nihilo deteriore loco quam nunc est, remp. arbitror futuram fuisse.*

Pag. 168.

Dictio Demosthenis Thucydideæ similis esse ostenditur.

In quo autem putem hanc dictionem esse simillimam Thucydideæ? quia cæteris prorsus dissimilis est: hoc est, quod sententias non recta & vulgari ratione proferat, neue, vt alii solent, simpliciter ingenueque: sed sermonem loquendi vulgarem & communem, in nouum & affectatum conuertat commutetque. Ita porrò se res, vt dico, habet. Sed si hoc illam collocasset modo, simplex omninò oratio fuisset, & rectam elocutionis formam habuisset: Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων καθ᾽ ἑκάστην σχεδὸν ἐκκλησίαν, περὶ ὧν ἀδικεῖ Φίλιππος ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. nunc verò, τὸ ὀλίγου δεῖν sumtum est, loco τοῦ σχεδόν. Et τὸ ἀδικεῖ Φίλιππος diuisum à prioribus, & longo interuallo subsequens, & τὸ οὐ μόνον ὑμᾶς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, cum posset sine negatione rem continenter significare, inusitatam & superuacaneam dictionis formam adhibet. Ad eundem etiam modum id quod mox sequitur, si simpliciter & non artificiose dixisset, hac pæne ratione fuisset proferendum: καὶ ἁπάντων λεγόντων, καὶ εἰ τινες τοῦτο μὴ ποιοῦσι, ὡς δεῖ καὶ λέγειν καὶ πράττειν ταῦτα ἐξ ὧν ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως, καὶ δίκην δώσει. Similiter & τὸ, καὶ πάντων εὖ οἶδ᾽ ὅτι φησάντων γ᾽ ἄν, οὐ debitum & legitimum ordinem seruat. Nam τὸ οἶδ᾽ ὅτι

non

non necessariò ponēdum fuit, & τὸ φησάντων pro φασκόντων acceptum, non simplici sermone, sed nouo prorsus & superuacaneo dictum est. His similia sunt & illa: Εἶτ' οἴεσθε οἳ μὲν οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακόν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι. Hoc est, *An existimatis, tum ille eos, qui nihil ei nocere, fortasse autem, ne quod ipsi detrimentum acciperent, cauere potuerunt, per fraudem opprimere, quam in dicto bello aggredi maluerit?* Nihil superuacaneum, nec otiosum, nec intortum, si hoc modo dixisset: Εἶτ' οἴεσθε αὐτόν, οὓς μὲν ἑώρα μηδὲν δυναμένους αὐτόν, αὐτὸν διαθεῖναι κακόν, φυλαξαμένους δὲ ἂν ἴσως μὴ παθεῖν, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι; Mutato enim casu & multum in vnum compactis eum, in superuacaneam, inusitatam, nouamque loquendi formam existimo incidisse. Hæc illis non admodum dissimilia sunt, quæ iam positurus sum: Νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν δῆμον ἐτίμησεν ἄν, οὐδ' ἐνεανιεύσατο τοιοῦτον οὐδέν. ἐμοὶ δὲ ὅς, εἴτε τις, ὦ Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι μανίαν. μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμίν τι ποιεῖν, εἴτε καὶ φιλοτιμίαν. χορηγὸς ὑπέστην. οὕτω * φανερῶς ἱματίων, μηδὲ τοῦ χοροῦ, μηδὲ τοῦ σώματος τὼ χεῖρε τελευτῶν ἀπέχεσθαι. Hoc est: *Iam verò id quidem non fecit, in quo populum honore afficere potuisset, nec vllum tale generositatis suæ specimen edidit. Sed me, siue quis, Athenienses, insaniam existimare vult, (est enim fortasse insaniæ, niti supra vires) siue liberalitatem, vltrò ædilitatem subii, adeò palam tam nefariè insultans, affectatus est, vt neque à sacris vestibus, neque à choro, denique nec à corpore meo manus ipse suas abstineret.* Quid iterum hîc naturalem elocutionem turbat & confundit? Primum quidem quod antequam absoluat, quod prius positum erat, siue sententia [illegible] colon dicendum est, aliud interiecerit, & cum secundum nondum finitum sit, tertium nouum subiunxerit. Deinde quoniam secundæ sententiæ consequentiam in tertia iam finita posuit; & tertiò in omnibus, quod primi membri partem longo interuallo, cum nihil amplius intelligeretur, reddiderit. Nam τό, ἐμοὶ δέ, ὃς suspenditur, nec [illegible] habet. Εἴτε τις, ὦ Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι μανίαν.

XII.

* καὶ μιαρῶς ἐπηρεάζων παρηκολούθησεν ὥστε μηδὲ τῶν ἱερῶν. *Ita hic locus suppletus est, cum antea corruptè legeretur* φανερῶς ἱματίων.

alïud iterum membrum ſeparatum à priore , & etiam imperfectum. Μανία γδ ἴσως ἐςὶν ὑπὲρ δύναμίν τι πράττ. nec etiam illud membrum ad præcedentia pertinet, ſed ipſum per ſe ſubſiſtit. eſt namque ſententia ad alias non ſpectans. ἡ φιλοτιμία eſt pars ſecundi membri τ̃, ὅτι πᾶς βούλεται νομίσαι μανίαν. Quod mox ſequitur totum τὸ,

XIII. χορηγὸς ὑπέςην, primi pars eſt eius ἐμοὶ ϳ, ὅς. Sexcenta huiuſmodi in Demoſthene aliquis reperiat, præſertim verò in Philippicis. Et verò pauca admodum ſunt, quæ iā tranſlata non ſint, præter vnicam orationem de Haloneſo : plurima autem in cauſis iudicialibus, iiſque publicis occurrunt, & fermè in ſolis his & concionibus popularibus, quo ſigno optimè Demoſthenis ſtylum, vt dicitur, agnoſcas. Si quis autem putet, hunc Oratorem, qui ad argumentorum naturam perſonarumque dignitatē reſpexerit, his minus ſæpe vſum eſſe, errabit profectò:

Pag. 169. *Diſcrimen Thucydidis & Demoſthenis.* quod fortaſſe non abſurdum fuerit. Age ergò, quatenus Demoſthenica dictio à Thucydidea , quæ ad eundem modum compoſita eſt, differat, attendamus. res enim poſtulat, vt dicatur, non quantum diſtet qualitate & forma; eandem enim vterque ſectatur , à vulgari nimirum ſermone vt deflectant, nec communem , ſed eximiam quærant ; at quantum quantitate, & adhuc magis opportunitate aptaq; & ſuo loco ponenda. Hic quidem pari compoſitione vſus eſt, & ab ea magis ducitur, quam dicat ; verum occaſionem & locum eius accipiendæ probe nouit, ſed ſæpenumerò in hoc delinquit, ideoque conueuiens , & non ſuo loco poſita, locutionis modus dictionem eius obſcuram reddit, & quia occaſionem non captat, etiam inuenuſtam. Ipſe autem Demoſthenes cum ſatis ſufficienterque, tum etiam tempore & loco vtitur, non modo dictionem ad oſtentationem & ſplendorem componens, vt Thucydides verum etiam maximum vſum & commodum. Quare & perſpicuitatem, quæ maximè in cauſis forenſibus & concertationibus requiritur, ſtuduit, deditque operam , grauitatem ne obſcurando, quam inprimis eum quæſiuiſſe apparet, non videretur. Hæc ſunt nonnulla , quæ ad ſublimis elaborati, & inuſitati ſtyli imitationem, cuius tota vis

grauitate, Thucydidem, qui in eo vnus excelluit, æmulando Demosthenes formauit. Quæ verò ad imitationem characteris simplicis, accurati, puri, & imitatione digni, qui Lysianus meritò dici debet, ab eo qui in illo nimirum excelluit, Orator reddidit, hæc sunt. Nihil autem vetabit, imo tractatum nostrum venustiorem reddet, Lysiæ verba primum ponere, deinde ea Demosthenis, quæ putem Lysianis esse quam similima. Lysiæ sunt ex oratione quadam de iniuria: Ἄρχιππος γὰρ οὗτος, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀπεδύσατο μὲν εἰς τὴν αὐτὴν παλαίστραν, οὗπερ καὶ Τίσις ὁ φεύγων τὴν δίκην. Ὀργῆς δὲ γενομένης, ἐς σκώμματά τε αὐτῆς καὶ ἀντιλογίαν καὶ ἔχθραν καὶ λοιδορίαν κατέστησαν. ἔστιν οὖν Πυθέας ἐραστὴς μὲν τοῦ μειρακίου. πάντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς. ἐπίτροπος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλελειμμένος. οὗτος, ἐπειδὴ Τίσις πρὸς αὐτὸν τὴν ἐν τῇ παλαίστρᾳ διηγήσατο, βουλόμενος χαρίζεσθαι καὶ δοκεῖν δεινὸς, καὶ ἐπίβουλος εἶναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν, ὡς ἡμεῖς ἔκ τε τῶν πεπραγμένων ᾐσθήμεθα, καὶ τῶν εὖ εἰδότων ἐπυθόμεθα, ἐν μὲν τῷ παρόντι διαλλαγῆναι, σκοπεῖν δὲ ὅπως αὐτὸν μόνον λήψεται. πεισθεὶς δὲ ταῦτα καὶ ἀπαλλαγὴς, καὶ χρώμενος, καὶ προσποιούμενος ἐπιτήδειος εἶναι, εἰς τοῦτο μανίας, τηλικοῦτος ὢν, ἀφίκετο . . . . τ' ἐτύγχανεν μὲν οὖσα ἱπποδρομία ἀνακείων . . . . δι' αὐτὸν μὲν ἐμοῦ παρὰ τὴν θύραν παριόντων . . . . ἀλλήλων τυγχάνουσιν ὄντες· τὸ μὲν πρῶτον . . . . ἐκέλευεν· ἐπειδὴ δὲ οὐ μετ' αὐτοῦ . . . . δειπνήσαντες οὖν, ἤδη συσκοτάζοντος, ἐλθόντες, κόπτομεν τὴν θύραν, οἱ δὲ ἡμᾶς ἐκέλευον εἰσιέναι. ἐπειδὴ δὲ ἔνδον ἐγενόμεθα, ἐμὲ μὲν ἐκβάλλουσιν οἰκίας. τουτονὶ δὲ συναρπάσαντες, ἔδησαν πρὸς τὸν κίονα· καὶ λαβὼν μάστιγά τις, ἐντείνας πολλὰς πληγὰς, εἰς οἴκημα αὐτὸ καθεῖρξε, καὶ οὐκ ἐξήρκεσε ταῦτα μόνον ἐξαμαρτεῖν· ἀλλ' ἐζηλωκὼς μὲν τῶν νέων τοὺς πονηροτάτους ἐν τῇ πόλει, νεωστὶ δὲ τὰ πατρῷα παρειληφὼς, καὶ προσποιούμενος νέος καὶ πλούσιος εἶναι, πάλιν τοὺς οἰκέτας ἐκέλευσεν ἡμέρας ἤδη γενομένης, πρὸς τὸν κίονα αὐτὸν δήσαντας μαστιγοῦν· οὕτω δὲ τοῦ σώματος ἤδη πονηρῶς διακειμένου, Ἀντίμαχον μεταπεμψάμενος, τὸν μὲν δειπνῶν τύχοι· οὗτος δὲ μεθύων ἔλθοι· ἐκκόψας δὲ τὴν θύραν, καὶ εἰσελθὼν, κακῶς λέγοι αὐτὸν, καὶ τὸν Ἀντίμαχον καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν.

XIV. *Lysiæ cum Demosthenis dictione comparatio.*

Ἀντίμαχος δὲ, ὠργίσθη μὲν αὐτοῖς, ὡς μεγάλα ἡμαρτηκότι. Ὅμως δὲ μάρτυρας παρακαλέσας, ἠρώτα μὲν αὐτὸν πῶς εἰσέλθοι. Ὁ δὲ κελεύσαντος Τισίδου καὶ τῶν οἰκετῶν ἔφασκε. συμβουλευόντων δὲ τῶν εἰσελθόντων ὡς τάχιστα λῦσαι, καὶ τὰ γεγενημένα δεινὰ εἶναι νομιζόντων, ἀπέδοσαν αὐτὸν τοῖς ἀδελφοῖς. οὐ δυναμένου δὲ βαδίζειν, ἐκόμισαν αὐτὸν εἰς τὸ Δεῖγμα ἐν κλίνῃ, καὶ ἐπέδειξαν πολλοῖς μὲν Ἀθηναίων, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ξένων οὕτως διακείμενον. ὥστε τοὺς ἰδόντας μὴ μόνον τοῖς ποιήσασιν ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως κατηγορεῖν, ὅτι οὐ δημοσίᾳ οὐδὲ παραχρῆμα τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας τιμωρεῖται. Hoc est: *Archippus iste Athenienses, & Tisis ille, qui modò reus est, in eandem palæstram deuenere : iracundia autem moti uterque calumniari, litigare, iurgari, conuitiarique inceperunt. Pytheas verò adolescentis amator (vera enim vobis omnibus narrabo) et à patre tutor relictus est. Cum itaque huic Tisis omnia conuitia in se in palæstra irrogata narrasset. ipse gratificari, & videri callidus, & insidiari cupiens, suasit ut quidem nos è rei serie cognouimus, & ab iis qui probe nouerunt intelleximus, in præsentiarum quidem in gratiam redire, at occasionem quærere & exspectare, vt eum solum alibi nancisceretur. His ille credens & ab iniuria desistens, & cum aduersario familiariter loquens, seque amicum simulans, eò insaniæ, cum tam iuuenis esset, redactus est* . . . . Multa corrupta, quæ hîc desunt . . . . . . *cum cœnassemus, circa vesperum egressi pulsamus ostium. Illi nos ingredi iusserunt. Cum iam essemus ingressi, me domo exturbant, hunc autem rapientes ad columnam ligauerunt, & ecce non nemo accepto flagello multa ei verbera inflixit, & in domum conclusit. Neque his contentus, sed pessimos in ciuitate adolescentes imitatus propter paternas opes recens iam acceptas iactans se & iuuenem & diuitem, iussit iam iterum exorto Sole, famulos, qui eum ad columnã ligauerant, flagellare. Iam itaque tali modo constituto aduersario Antimachum arcessiuit, qui * tum forte cœnabat. Ille verò ebrius venit, pulsato vehementius ostio, intrans ei & Antimacho, & eorum vxoribus conuitiari cœpit. Antimachus quidem illis iratus est, quia multũ deliquerãt, tamẽ aduocatis testib. rogat, quomodo hic intrãt: Ille, hortatu Tisidis & domesticorum, dixit. Suadentibus autem*

** f. pro τῶν μὲν δειπνῶν τύχοι. reponẽd. ὁ μὲν δειπνῶν τυχὸν, quanquam nondum rectè.*

autem iis, qui ingressi erant, ut quam citissimè solueretur, & putantibus hæc acerba esse, tradiderunt eum fratribus suis. Cum autem præ dolore incedere nequiret, tulerunt eum lecto in Digma, multisq; Atheniensibus adeò crudeliter afflictum, & multis etiam peregrinis ostenderunt: ut qui viderent non modo iis, qui fecissent irascerentur; verum etiam ciuitatem iniustitiæ coarguerent, quod non publicè & extempore huius iniuriæ auctores castigaret. Hæc est narratio Lysiæ ex oratione aduersus Tisidem, hæc verò, quam iam sum dicturus, ex oratione Demosthenis in Cononem deprompta est: cuius similitudinem, quæ in reipsa consistit, cum Lysiana, omittentes quasi nihil ad ea, quæ tractanda suscepimus, necessariam, eam quæ in dictione ipsisq; verbis consistit, consideremus: *Ἐξῆλθον ἔτος τουτὶ τρίτον εἰς Πάνακτον, φρουρᾶς ἡμῖν προγραφείσης· ἐσκήνωσαν οὖν † οἱ υἱεῖς οἱ τουτουὶ Κόνωνος ἐγγὺς ἡμῶν, ὡς οὐκ ἂν ἐβουλόμην. ἡ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔχθρα, καὶ τὰ προσκρούματα, ἐκεῖθεν ἡμῖν συνέβη. * ἐξῆς δ' ἀκούσεσθε. ἔπινον ἑκάστοτε τουτουὶ οὗτοι τὴν ἡμέραν ὅλην ἐπειδὴ τάχιστα ἀριστήσαιεν. καὶ τοῦθ' ἕωσπερ ἦμεν ἐν τῇ φρουρᾷ, διετέλουν ποιοῦντες. ἡμεῖς δ', ὥσπερ ἐνθάδε εἰώθειμεν, οὕτω διήγομεν καὶ ἔξω. † καὶ ἣν δειπνοποιεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὥραν συμβαίνει, ταύτην οἱ οὗτοι ἐπαρῴνουν ἤδη, τὰ μὲν πολλὰ * εἰς τοὺς ἀκολούθους ἡμῶν, τελευτῶντες δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτούς. φήσαντες γὰρ καπνίζειν αὐτοὺς ὀψοποιουμένους τοὺς παῖδας, καὶ κακῶς λέγειν ὅτι τύχοιεν ἔτυπτον, καὶ τὰς ἀμίδας † κατεσκεδάννυσαν, καὶ προσεούρουν, καὶ ἀσελγείας καὶ ὕβρεως οὐδ' ὅτι οὖν ἀπέλειπον. ὁρῶντες δ' ἡμεῖς ταῦτα καὶ λυπούμενοι, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεπεμψάμεθα· ὡς δ' ἐχλεύαζον ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπαύοντο, τῷ στρατηγῷ τὸ πρᾶγμα εἴπομεν, κοινῇ πάντες οἱ σύσσιτοι προσελθόντες, * οὐδὲν ἐγὼ τῶν ἄλλων ἔξω· λοιδορηθέντος δ' αὐτοῖς ἐκείνου καὶ κακίσαντος αὐτοὺς, οὐ μόνον περὶ ὧν ἡμᾶς ἠσέλγαινον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἐποίουν ὅλως ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τοσούτου ἐδέησαν παύσασθαι ἢ αἰσχυνθῆναι, ὥστε ἐπειδὴ θᾶττον συνεσκότασεν, εὐθὺς ὡς ἡμᾶς εἰσεπήδησαν ταύτῃ τῇ ἑσπέρᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, κακῶς ἔλεγον, † ἔπειτα καὶ πληγὰς ἐνέτειναν ἐμοί· καὶ τοσαύτην κραυγὴν καὶ θόρυβον περὶ τὴν σκηνὴν ἐποίησαν, * ὥστε καὶ τὸν στρατὸν καὶ τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς ταξιάρχους ἐλθεῖν, καὶ τῶν ἄλλων τινὰς στρατιωτῶν, † οἳ διεκώλυσαν μηδὲν ἡμᾶς ἀνήκεστον παθεῖν, μηδ' αὐτοὺς ποιῆσαι, παροινουμένους ὑπὸ τούτων. τοῦ δὲ πράγματος εἰς ἐκάλυσιν.

XVI. *Demosthenis locus in Cononem de iniuria.*

* ἐξῆλθον *in editis est.*

† *in editis* οἱ υἱεῖς Κόνωνος τουτουί.

* *in edit.* ἐξ ὧν *legitur.*

† *vulg. edit.* τὰ μὲν ἣν οὖν.

* *eædem* εἰς τοὺς παῖδας ἡμῶν τοὺς ἀκολούθους.

† *mox* κατεσκεδάννυον.

* *vulg.* οὐκ.

† *legitur in vulg.* τελευτῶντες.

* *deest hoc comma à vulgatis edit. rectè.*

† *vulg.* οἵπερ.

τοῦ * παρελθόντος, ὡς δεῦρο † ἀνήλθομεν, ἦν ἡμῖν, οἷον εἰκὸς, ἐκ τούτων ὀργὴ καὶ ἔχθρα πρὸς ἀλλήλους. ἐγὼ μὲν οὖν ἔγωγε, μὰ τοὺς θεοὺς, ᾤμην δεῖν οὔτε δίκην λαχεῖν αὐτοῖς, οὔτε λόγον ποιεῖσθαι τῶν συμβάντων οὐδένα· ἀλλ' ∴ ἐκεῖνα ἁπλῶς ἐγνώκειν, τὸ λοιπὸν εὐλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι μὴ * πλησιάζειν ὡς τοὺς τοιούτους. πρῶτον μὲν οὖν, ὧν εἴρηκα, τούτων βούλομαι τὰς μαρτυρίας παρασχόμενος, μετὰ ταῦτα † ὅσα ὑπὸ τούτου πέπονθα, ἐπιδεῖξαι. ἵνα εἰδῆτε ὅτι ᾧ προσῆκε τοῖς τὸ πρῶτον ἁμαρτηθεῖσιν ἐπιτιμᾶν, οὗτος αὐτὸς ∴ πρὸς τούτοις πολλῷ δεινότερα * διαπέπρακται.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. ὧν μὲν τοίνυν οὐδένα ᾤμην δεῖν λόγον ποιεῖσθαι, ταῦτ' ἐστί. χρόνῳ δὲ ὕστερον οὐ πολλῷ, περιπατοῦντος, ὥσπερ εἰώθειν ἑσπέρας ἐν ἀγορᾷ μου μετὰ Φανοστράτου τοῦ Κηφισιέως τῶν ἡλικιωτῶν τινος, παρέρχεται Κτησίας ὁ υἱὸς ὁ τούτου μεθύων, κατὰ τὸ Λεωκόριον, ἐγγὺς † τῶν Πυθοδώρου. κατιδὼν δὲ ἡμᾶς, καὶ κραυγάσας, καὶ διαλεχθείς τι πρὸς αὑτὸν οὕτως ἂν μεθύων, ὥστε μὴ μαθεῖν ὅτι * λέγοι, παρῆλθε πρὸς † Μελέτην ἄνω. ἔπινον δ' ἄρα ∴ ἐνταῦθα παρὰ Παμφίλῳ τῷ * γναφεῖ Κόνων οὑτοσὶ, Θεόδωρός τις, Ἀλκιβιάδης, Σπίνθαρος ὁ Εὐβούλου, Θεογένης ὁ Ἀνδρομένους, πολλοί τινες. οὓς ἐξαναστήσας ὁ Κτησίας, ἐπορεύετο εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἡμῖν ἀναστρέφουσιν † ἐκ τοῦ Φερεφαττίου, καὶ περιπατοῦσι πάλιν κατ' αὐτό πως τὸ Λεωκόριον εἶναι, καὶ τούτοις περιτυγχάνομεν. ὡς δ' ἀνεμίχθημεν, εἷς μὲν αὐτῶν, ἀγνώστως, τῷ Φανοστράτῳ προσπίπτει, καὶ κατεῖχεν ἐκεῖνον. Κόνων δὲ οὑτοσὶ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀνδρομένους υἱὸς, ἐμοὶ περιπεσόντες, τὸ μὲν πρῶτον * ἐξέδυον. εἶτα ὑποσκελίσαντες καὶ ῥάξαντες † εἰς τὸν βίον, εἰς τὸν βόρβορον, οὕτω διέθηκαν ἐναλλόμενοι καὶ ὑβρίζοντες, ὥστε τὸ μὲν χεῖλος διακόψαι, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς συγκλεῖσαι. οὕτω δὲ κακῶς ἔχοντα ∴ κατέλειπον, ὥστε * μὴ ἀναστῆναι μήτε φθέγξασθαι δυνάμενον. κειμένου δ' αὐτῶν ἤκουον πολλὰ καὶ δεινὰ λεγόντων δύνασθαι. ἐ τὰ μὲν ἄλλα † βλασφημίας ἔχει τινάς, ἃς καὶ ὀνομάζειν ὀκνήσαιμι. ὃ δὲ τῆς ὕβρεώς ἐστι τῆς τούτου σημεῖον καὶ * τεκμήριον ὡς παντὸς τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τούτου γεγενημένον, τοῦθ' ὑμῖν ἐρῶ. ᾖδεν γὰρ τοὺς ἀλεκτρυόνας μιμούμενος τοὺς νενικηκότας· οἱ δὲ κροτεῖν αὐτὸν ἠξίουν τοῖς ἀγκῶσιν ἀντὶ πτερύγων τὰς πλευράς.

* προσεληλθόντος vulg. rectius.
† vulg. ἐπανήλθομεν.
∴ ἐκεῖνο. edit.
* ead. πλησιάζειν τοῖς τοιούτοις.
† οἷα ἐπ' αὐτοῦ τούτου leg. in vulg.
∴ edit. πρότερος.
* in editis legitur εἴργασται μαρτυρίας, ποιήσασθαι.
† vulgò τῶν Πυθ.
* λέγοι in vulg.
† pro μελέτην habent μελίτην.
∴ post ἐνταῦθα in vulg. subiungitur, ταῦτα γὰρ ὕστερον ἐπυθόμεθα.
* edit. κναφεῖ.
† ἀπὸ τοῦ Φερρεφαττίου edit vulg.
∴ τούτοις, in edit.
* edit. ἐξέδυσαν.
† εἰς τὸν βίον abest à vulg. rectè.
∴ καταλίπουσιν vulg. edit.
* in edit. μήτε αὖ ας.
† βλασφημίαν ἔχει τινά. καὶ ὀνομάζειν ὀκνήσαιμ' ἂν ἐν ὑμῖν ἔνια in editis est.
* in editis, τεκμήριον τοῦ παντὸς τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τούτου γεγονέναι.

ϖλδυρᾶς. Hoc est: *Ab hinc triennium custodia nobis denunciata, Panactum ingressi sumus. Habuerunt autem Cononis filii, tabernacula prope nos, quod vtinam factum non esset. prima enim inimicitiæ & offensæ inde nobis ortæ sunt, sicut audietis. Putabant isti quotidie, cum primum pransi essent totos dies: idque dum in præsidio fuimus, facere non destiterunt. Nos verò, vt hîc soliti eramus, ita foris quoque degebamus. Qua igitur hora alii cœnam parare consueuerunt, ea isti iam bacchabantur plerunque in pueros nostros pedissequos, tandem etiam in nosmetipsos. Illos enim dum cibos coquerent, fumo aut conuiciis, quicquid eis in buccam veniebat, molestos sibi esse cum dicerent, & matulis petebant & permingebant, neq; vllum petulantiæ genus aut contumeliæ prætermittebant. Quæ cum nos videremus & ægrè ferremus, primum dissimulauimus: vt autem nos subsannabant, nec desinebant, duci rem indicauimus, eumque communiter omnes contubernales conuenimus, non ego seorsim ab aliis. Qui cum eos obiurgasset, & eorum vecordiam accusasset: non ob ea solum, de quibus nos questi eramus: sed propter omnia eorum in exercitu edita facinora, tantum abfuit vt desinerent, & erubescerent; vt cum primum tenebræ factæ essent, statim in nos eodem die vesperi impetum fecerint, ac primum maledixerunt, tandem verberibus me affecerunt, & tantum clamorem & tumultum circa tentorium excitarunt, vt & exercitus & dux & centuriones venirent, & aliorum milites quidam qui obstiterunt, ne quid in nos grauius consulerent, aut à nobis paterentur ea debacchatione irritatis. Re hactenus progressa, vt huc rediuimus, iræ, vt fieri solet, inter nos & inimicitiæ sanè fuerunt: non tamen ego vel in ius propterea vocandos, vel vllam rationem eorum, quæ acciderant, habendam putabam. Sed illud omninò decreueram cauere ac dare operam, ne posthac in similes homines inciderem. Exhibito igitur inprimis de his, quæ dixi, testimonio, postea quid ab eo sim perpessus, ostendam, vt sciatis eum, cui prima delicta castiganda fuissent, ipsum priorem multo atrociora commisisse. TESTES. Quæ igitur prorsus negligenda esse duxi, hæc sunt,* Pag. 170.

Non multo autem post deambulante me pro meo more vesperi in foro cum Phanostrato Cephisiense, quodam exæqualibus meis: præterit Ctesias filius istius ebrius circa Leocorium, prope Pythodori ædes. Conspicatus autem nos clamore sublato, secumq; murmurans more ebrii hominis, vt non intelligeremus, quid loqueretur, præteriit Melitem versus adscendens. Potarant autem ibi apud Pamphilum fullonem, Conon. Theotimus quidam, Archebiades Spintharus Eubuli filius, Theagenes Andromenis F. multique alii. Quibus Ctesias concitatis in forum venit. Sic autem accidit, nobis à Proserpinæ fano reuertentibus & deambulantibus, vt iterum prope Leocorium essemus, & in istos incideremus. Vt autem congressi sumus, vnus eorum homo ignotus, in Phanostratum irruit, eumque detinet. Conon autem & filius eius, & Andromenis filius in me facto impetu primum me exuunt. deinde supplantatum & prostratum in cœnum sic tractarunt insultando & contumeliose vexando, vt labrum discinderent & oculos occluderent, & tam affectum relinquerent, vt neque surgere neque loqui possem, iacens autem multa ex iis & amara audiebam, ac cætera quidem conuicia sunt, quorum quædam apud vos nominare erubescerem. Quod verò insolentiæ Cononis signum & argumento est, ductu eius & auspiciis facta esse omnia, id vobis dicam. Cantabat enim gallos victores imitans, alii autem iubebant eum alarum vice latera cubitis plangere.

XVII. Nonne hæc plura sunt & admodum accurata, aperta, propriis vulgaribusque verbis more Lysiano composita? sic equidem censeo. Quid, nonne breuia, rotunda & omninò vera sunt, ac simplicem nec affectatum naturæ stylum, vt illa Lysiæ exprimunt? maximè. Nonne etiam verisimilia sunt, morata, ipsisque personis & rebus conuenientia, decoro subseruiunt? annon & magnam venustatem, persuadendi vim, suauitatem, oportunitatem, aliasque virtutes quamplurimas, quæ in Lysiæ orationibus emicant, ostendunt? Omninò, nec aliter dicere fas est. Quasi vtraque è titulo oratio apertè ostenderet cuiusnam foret, sed in eas incideremus, & titulo carerent, paucos fore putem, qui ex tempore internoscerent, vtra

Pag. 171.

Demo;

Demosthenis, vtra verò Lysiæ foret. Adeò illæ inter se
orationes similes sunt. Huius generis etiam est oratio
aduersus Apollodorum pro Phormione, aduersus O-
lympiodorum damni dati, aduersus Bæotum de nomine,
appellatio aduersus Eubulidem, disceptatio aduersus
Macartatum, & aliæ plurimæ orationes priuatæ, ferè vi-
ginti: in quas si iam incideris, cognosces ex eis argumen-
tis, quibus ego ipse noui. Quin etiam orationes de cau-
sis publicis vt plurimum hoc stylo compositæ sunt. De
singulis autem, in quibus plus de splendore, grauitate,
aliisque accersitis ornamentis quam de verborum orna-
tu solicitus fuisse apparet, exempla produxissem, nisi ve-
rerer, ne multitudine modum ipsa excederet oratio. Ipsa
autem oratio ad Philippi epistolam, & eius legatos,
quam Callimachus de Haloneso inscribit, cuius initium:
Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι ἃς Φίλιππος
αἰτιᾶται, tota simplex est, & ad amussim Lysiæ characte-
rem expressit: raro autem nouitatem, magnificentiam,
grauitatem, & alias virtutes, quas adhibere Demosthe-
nes solet, ostentat. Quomodo autem hi inter se differant,
& quomodo discernere licebit, qua ratione Lysiam in
dictione Demosthenes, cum debito & necessario lo-
quendi modo vtitur, superet, cupies hoc forsitan intelli-
gere. Naturalem quandam venustatem & elegantiam
Lysiæ orationes præ se ferunt, vt & antea à me dictum
est, qua alios omnes Oratores superat, vno tamen exce-
pto Demosthene. Hæc autem elegantia, veluti Austra-
lis quidam ventus, vltra exordium narrationemque non
extenditur. Cum verò ad confirmationem descendit,
paulatim deficit, tandem circa finem grauibus & conci-
tatis affectibus omnino exstinguitur. non enim neruosa
est, nec valida: in Demosthene verò vires magnæ & ner-
uiriles, venustas etiam satis multa, vt venustate satis
eum vincat, neruositate & robore omninò antecellat.
Hæc secunda est obseruatio, qua quis Demosthenis lo- XVIII.
quendi modum, cum debitè, & prout res exigit, loquitur,
queat deprehendere & dinoscere. non enim quemadmo-
dum nouitatem & superuacaneam locutionem, & o-
nes non ad rem pertinentes, elegantias omittit, ita

& magnitudinem & neruos, sed adeò firmiter & constanter eos adhibet, vt vel ei adnati, vel ipsa exercitatione ad dictionem parati, & in promptu esse videantur. Nam eos cum proportione quadam intendit & remittit. Et hæc, quæ dico, perspicua sunt, ita vt exemplis nullis opus sit rem asserere.

XIX.

Iam autem de medio illo stylo aliquid dicamus, quem ab Isocrate & prius à Thrasymacho, demum à Platone imperfectum mutuatus Demosthenes, quantum humano ingenio fas erat, perfecit. Cuius rei multa aliquis exempla proferre queat ex orationibus in Philippum aliisque publicis, plurima & pulcerrima ex oratione pro Ctesiphonte. hæc enim optimè & maximè temperata in verbis composita videtur.

Oratio pro Ctesiphonte.

Si satis temporis habuissem, & verba ipsa apposuissem; sed cum etiam multa & quidem necessaria omiserim, hoc etiam relinquam, breuissimis modo exemplis vsurus, & dicis gratia dicturus. Exempla è medio genere petita sunt, hæc ex accusatione aduersus Æschinem: Ἀεὶ μὲν γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσήκει μισεῖν καὶ κολάζειν, τοὺς προδότας καὶ δωροδόκους· μάλιστα δὲ νῦν ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου γένοιτ' ἂν, καὶ πάντας ὠφελήσειεν ἀνθρώπους κοινῇ· νόσημα γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ χαλεπὸν δι πολλῆς τινος εὐτυχίας, καὶ παρ' ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον. Hoc est: *Semper quidem par est proditores, & eos qui se muneribus corrumpi patiuntur, Athenienses, odisse & punire. & hoc præsertim tempore si fieret, multis hominibus magnam publicè vtilitatẽ afferret. Grauis enim & periculosus, Athenienses, morbus Græciam inuasit, qui magnam opem diligentiamque à vobis efflagitat*; & quæ sequuntur. Ex Oratione aduersus Aristocratem: Πολλὰ μὲν δὴ παρ' ἡμῖν ἐστι τοιαῦτα, οἷα οὐχ ἑτέρωθι. ἓν δ' οὖν * ἰδιώτατον πάντων καὶ σεμνότατον, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστήριον, περὶ οὗ τοσαῦτ' ἔστιν εἰπεῖν καλὰ παραδεδομένα, καὶ μυθώδη, καὶ ὧν αὐτοὶ μάρτυρές ἐσμεν, ὅσα περὶ οὐδενὸς ἄλλου δικαστηρίου. Hoc est: *Multa apud nos sunt talia, qualia apud alios non reperiuntur; vnum potissimè maximè proprium & sanctissimum Areopagitarum iudicium; de quo tot præclara narrationes; tum fabulosæ, tum nostris testimoniis confirmata, dicendæ sunt, quod de vllo alio in terris iudicio.* & quæ deinde. Ex Oratione de immunitate

*vulg. ἰδιαίτατον.

nitate: Πρῶτον μὲν τοίνυν Κόνωνα σκοπεῖτε, εἰ ἄρα ἄξιον καταμεμψαμένους ἢ τὸν ἄνδρα, ἢ τὰ πεπραγμένα αὐτῷ, ἄκυρόν τι ποιῆσαι τῶν ἐκείνῳ δοθέντων. οὗτος γὰρ ἀνὴρ, ὡς ὑμῶν τινὰς ἔστιν ἀκοῦσαι τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ὄντων, μετὰ τὴν τοῦ δήμου κάθοδον ἐκ * Πειραιέως, ἀσθενοῦς ἡμῶν τῆς πόλεως οὔσης. Hoc est : *Primum igitur Cononem intuemini, vtrum par sit, vel illum virum , vel res ab eo gestas reprehendi , ac donationes illi factas abrogari. Is enim, vt è vestrum quibusdam , qui aequales illius fuerunt, audire licet , post populi è Pyraeo reditum , vrbe nostra imbecilla.* & sequentia. Ex Oratione de Corona : Ἃ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι , καὶ δημηγορεῖν ἐμὲ προὔλαβε καὶ κατέσχε Φίλιππος , ἐάσω· οὐδὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ. ἃ δ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα ἐπέστην ἐγὼ, * διεκώλυον λαβεῖν, ταῦτα ἀναμνήσω, καὶ † περὶ τούτων ὑφέξω λόγον, τοσοῦτον ὑπειπών. Πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε Φιλίππῳ. Παρὰ γὰρ τοῖς Ἕλλησιν , οὐ τισὶν , ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως * φορὰ προδοτῶν καὶ δωροδόκων, καὶ θεοῖς ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη, ὅσην οὐδεὶς τὸ πρότερον μέμνηται γεγονυῖαν. Hoc est : *Sed quae antequam ego me Reipub. traderem, & conciones ad populum haberem, Philippus inuasit, & occupauit, iam praeteribo. Eorum autem, quae iam ab eo tempore, quo ego ad Remp. accessi, occupare prohibitus est, mentionem faciam, & de iis dicam, si hoc praeposuerat: Magnam Philippus praerogatiuam habuit : nam Graecos non aliquos, sed vniuersos ingens proditorum , & largitionibus inhiantium, hominum Diis inuisorum copia exstitit , qualis vix antea fuit.* & quae subiungit. Hunc stylum egregiè conuenienterq; temperatum & commixtum maximè probo, de aliis si quis me interroget causam, cur nec sublimia illa & nouata Thucydidea optima censeam , nec in Lysiacis illis tractis & diuulsis perfectam dictionem constituam, hoc ei responderem. Non omnes, qui ad populares conciones, iudicia, aliosq; conuentus, vbi ciuilib. orationibus opus est, veniunt, graues & sublimes sunt, neq; Thucydidis ingeniũ habent, neq; etiam omnes imperiti, & cõpositionis oratoriae ignari sunt. Sed hi quidem à re rustica, alii à re nautica , alii ab aliis opificiis confluunt, quibus magis is qui simplicius & vulgarius dicit , placebit.

* ἐκ τοῦ Πειραιῶς vulg.

* διεκωλύθη vulg.

† non est in vulgatis.

* totum locũ sic habent vulg. edit. φορὰν προδοτῶν - συνέβη γενέσθαι, καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐδεὶς πω πρότ. μέμν.

XX.

At omnis accurata constructio, varietas, redundantia, ac
Auditorum differentia. nouitas, & ea demum omnia, quæ nec audire nec dicere
consueuerunt, molestè illis accidunt, & vt stomachus in-
suauem cibum vel potum respuit; sic & eorum aures
molestè hæc audiunt. Alii verò sunt ciuiles, quique fo-
rum tractauerunt, & omnium artium liberalium genere
instructi, quibus non eodem semper, quemadmodum
illis, modo dicendum est, sed elaboratum, & excellens, &
nouum loquendi genus illis depromendum. Sunt for-
tasse illi aliis pauciores, & illorum maxima pars est, idq;
nemo ignorat; non ideo tamen contemnendi sunt. Ora-
tio sanè à paucis, doctisque expetita, ignobili & indoctæ
plebeculæ non videbitur verisimilis. Qui autem populo
& imperitis cupiet placere, à doctioribus exsibilabitur:
qui autem vtriusque voluntati conabitur satisfacere, neu-
trum consequetur. Hic autem Orator ex vtroque di-
cendi genere compositus est, ideq; dictionem eius tali
modo temperatam & compositam cæteris omnibus
præstare existimaui, & eas illius orationes maximè pro-
bo, quæ nimirum in neutro genere excellere & eminere
XXI. volunt. Dixi autem initio, Platonem Isocratemque præ
cæteris hoc dicendi genus quam rectissime coluisse, ma-
gnumque ei quidem incrementum dedisse, non tamen
omnino ad summum perduxisse. Quæ verò vterque
perficienda aliis reliquit, ea Demosthenem nostrum per-
fecisse me demonstraturum polliceor: quod ostendere
incipiam, cum primum orationes quæ apud vtrumque
optimæ videntur, produxero, & eis orationes Demosthe-
nis quas ad idem argumentum composuit, opposuero: vt
institutum eorum & facultatem euidentius perspicias,
quæ valde affines inter se sunt. Proferam primum Iso-
Isocratis oratio de Pace. cratem, eiusque orationis partem, quæ *de Pace* est & o-
ptima omnium habetur, excutiam; quam ipse oratio-
nem in ea, quæ est *de Permutatione*, citat, magnum quid
& sublime de illa sentiens. qua nimirum Remp. mo-
rum cum ea quæ tunc erat, & res gestas antiquas cum
recentibus comparat, antiquas laudat, præsentes redarguit,
ostendens oratores tam deterioris mutationis causam
extitisse, quod non optima quæque dicerent, sed p[...]

lum ad voluptatem & delitias incitarunt. Sed cum æquo longior ea ſit comparatio, quæ maxime ad rem ſunt, ponam. Ita porro incipit: Τίς γὰρ * ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μή † πω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἱ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν· οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν· οἱ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας τήν τε πατρίδα * τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, † στρατεύειν δ' οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας· οἷς * ὁ πόταν τινες διδῶσι πλείω μισθὸν, μετ' ἐκείνων ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν. ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἴπερ τινες ἐξαμαρτάνοιεν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ † παρανομίας μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς * ἥκειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτόν τι † διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δ' ἐπικεχειρήκαμεν· καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν ∴ ἰδίᾳ λυμαινόμεθα καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοινοῖς * ἀνθρώπων ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ † καὶ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρός τινας ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. ἡμεῖς δ' εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐλη-

XXII.
* deest in vulg.
† πω non habent vulg.
* vulg. habent τὴν αὐτῶν.
† στρατεύεσθαι est in edit. vulg.
* in vulg. ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκ.
† vulg. leg. πλεονεξίας.
* ἥξειν in vulg.
† διαπράττοντας in vul.
∴ deest in vulg.
* item deest.
† τῶν mox καὶ.

λυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις * ἐπληροῦμεν, τοὺς μὲν ξένους, καὶ τοὺς δούλους ναύτας † εἰσεβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ∴ ἐξεπέμπομεν· νῦν δὲ, τοῖς μὲν ξένοις, πολίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ἀλλ' ὁπόταν * ἀναβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, καὶ μὲν ἀρχὴν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἀλλὰ γὰρ † καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἰδὼν ἄν τις καλῶς διοικούμενα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρρήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔτι αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν, οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην πρότερον οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων. προσῆκον δ' ἡμᾶς εἶναι * τῶν ἄλλων παράδειγμα τοῦ καλῶς τε καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν τῶν ἀρτὶ τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ † μεγαλοφρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον τῶν ἄλλων γεγονέναι. ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοί τε καὶ Λευκανοὶ τῆς αὐτῶν δυσγενείας. Hoc est: Quis enim obsecro est, qui peregrè aduenien, & nostri erroris expers adhuc, his rebus de improuiso interueniat, nonne delirare nos & insanire arbitretur? qui cum res præclarè à maioribus gestas laudi nobis ducamus, & Rempub. nostram eo nomine celebrare possimus: tantum abest ut eos ulla ex parte imitemur, ut planè contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græcis contra Barbaros pugnare non destiterunt: nos vero eos, qui in Asia victum quæritabant, huc retractos contra Græcos duximus. Illi dum Græcis urbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt, Græciæ principatum acceperunt: nos qui seruitute * premimur, qui planè diuersum agimus, indignamur, eundem honorem nobis non haberi: cum inter dicta & facta nostra atque illorum tantum intersit, ut ipsi pro conseruandis Græcis patriam deserere non dubitarint, & terra marique Barbaros vicerint, cum nos ne pro nostris diuitiis opibusque dimicare velimus, sed omnes quidem imperio premere studemus, sed militare recusamus. Ac nemo ferè est mortaliũ omniũ, quem bello non lacessamus, sed rei militaris exercitationẽ prorsus negligimus. Et cum hi quorũ operas conducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorũ genere cooperti,

* vulg. πληροῖεν.
† & mox εἰσεβίβαζον.
∴ & ἐξέπεμπον.
* in vulg. ἀποβαίνωσιν.
† καὶ abest à vulg.
* ἅπασιν εἶναι παράδ' vulg.
† vulg. μέγα φρονοῦμεν.

Pag. 173.

* Sic colligo ex pag. inf. 174. v. 35.

*huc cōfluxerint, sic animati, vt si quis plus stipendii numeret, eius ductu nos oppugnaturi sint: adeò tamen eos diligimus, vt etiamsi liberis nostris vim aut iniuriam fecerint, pœnas eos dare nollemus. Iam illorum rapinis & violentiæ & auaritiæ (tametsi nobis crimini dari soleat, quod illi commiserint) adeò non succensemus, vt lætemur etiam, si quid eos huiusmodi perpetrasse audierimus. In eam denique stultitiam incidimus, vt ipsi annonæ penuria laborantes, peregrinum alere militem studeamus, & à sociis nostris per iniuriam tributa extorqueamus, quo mercedem communibus omnium hostibus numeremus. Postremò tanto deteriores sumus maioribus nostris, non laudatis illis tantum, sed iis etiam qui in odio fuerunt: vt illi si quibus inferre bellum decreuissent, quamuis auro & argento refertum esset ærarium, tamen suis corporibus exequenda, quæ statuerant, censerent: nos ad tantam egestatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde vt magnus rex conductitiis exercitibus vtamur. Illi, classe in mare deducta peregrinos & seruos nauibus agendis præficiebant, ciues armis ornatos mittebant: nos conductitiis militibus grauem armaturam damus, ciues remigrare cogimus. Vnde fit, vt in hostilem agrum ingressi, qui sibi imperium in Græcos arrogant, nauticum instrumentum gestent: illi verò talibus ingeniis præditi, qualia paulò ante descripsimus, armati in acie versentur. At verò domi Resp. sic administratur, vt in eam intuenti bona spes fiat etiã de cæteris? Imò illud ipsum est, quod maximè indigneris. Nam cum nos * indigenas esse atq; hanc vrbem ante cæteras esse conditam dicamus, & nos vniuersis exemplũ præbere conueniat bonæ ordinatæq; reip. nostrã ciuitatem deterius & perturbatius administramus iis qui oppida modò condunt. splendore porrò nataliũ superbimus, & aliis generosiores esse volumus: sed facilius quibusuis hanc nobilitatẽ impertimus, quã Triballi, aut Lucani suã ignobilitatẽ.* Hęc quidẽ Isocratis est oratio, q̃ cęteris omnib. præstare videtur, & multis de causis admiratione digna est. In sententiis enim magis pura est, quam cęterorum, in loquendo accurata, aperta, communis: & omnes virtutes vndique colligit, quibus sermo apertior reddi solet. Multa etiam ornamenta adscititia continet.

*αὐτόχθονες.

XXIII. *Iudicium orationis Isocratis de Pace.*

nam & ſublimis & grauis , plurimum habens dignitati,
fluens, ſuauis, venuſta ſatis: licet in hoc genere etiam non
adeò perfecta ſit, cum in ea ſint nonnulla , ob quæ eam
imperfectionis nonnemo arguat , nec id in rebus parui
momenti. Primum quidem nimiæ breuitatis accuſabi-
tur: nam cum perſpicuitati ſtudet, ſæpè modum excedit,
cum æqualiter vtramque virtutem adhibere debuiſſet.
deinde nimiæ contritionis. humi enim pænè repit, &
ſerpit, ac ſententiis circumfluit, quale eſt loquendi genus
hiſtoricum : forenſis autem dictio rotunda, contorta,
incitata, denſa ſit, & ſine anfractibus rectè fluat, oport.
Pag. 174. Quin etiam hæc in eo reprehenduntur. In conſtructio-
nibus figuratis nimis timidus eſt & formidoloſus, ne
vehementius incitatiuſue dicere audet , tametſi ali-
orationis veræ ineſſe lacertos oporteat ; & compre-
ſiones quas non facilè effugias. Auditoribus non
tum quantum vellet affectum mouet , ſæpè etiam co-
nò aliquos facere recuſat : verum forenſi oratori ſi-
plices ſententias miteſque affectus proferat , ſuffic-
putat. & vtrumque hoc aſſecutus eſt; fatendum eſt en-
quod res eſt. Plurimum tamen accederet roboris Ora-
tori, qui perſuadere populo vel iudicibus conatur, ſi affe-
ctus graues & patheticos orationi immiſceret. Deinde
nec in omnibus decorum ſeruat: ſed cum dictionem fl-
ridam & ſpectatu dignam efficere ſatagit , quaſi ipſa
venuſtas elegansque compoſitio orationi robur ad
interdum à debito decoro deflectit. Non enim eu
vnaquæque res dicendi modum deſiderat ; ſed quem
modum hominum corporibus ipſa veſtis, ita etiam
ſententiis nomina accommodanda ſunt. Neque e
auditores venuſtate omni ex parte delectare, ac [illegible]
rum ſuauium inſigniumque delectus , omneſque pe-
dos numeroſa rotunditate concludere, & theatrali
guris orationem conueſtire, vbique expedit : q
Poëtæ, Heroici, Tragici & Lyrici, cæterique car-
artifices ſatis docent , cum non tantum de venu
gratia , quantum de veritate & ſinceritate ſolic
XXIV. An verò hæc rectè iudicarim , & an reuera hi
tutibus Orator ille careat, videre poterit, cui ora

paulò ante positam latius visum fuerit examinare. Initio primam sententiam, quæ paucis verbis efferri poterat, producit periphrasticè, & dilatat, bis, terque eadem dicendo. Erat in hoc primo membro istud nimirum: τίς γὰρ αὖ ἄλλοθεν ἐπελθών: καὶ μὴ συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις: potestate & valore hæc eadem sunt. & in hoc: οἱ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, hoc: Καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν. Nam idem est omninò φιλοτιμεῖσθαι & ὑμνεῖν. Et in hoc: οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν. istud, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. Alterutrum enim horum dixisse suffecisset. Quinetiam licebat è duabus vnam periodum & breuiorem & gratiorem composuisse hoc modo: τίς γὰρ αὖ ἄλλοθεν ἐπελθὼν, οὐκ ἂν μαίνεσθαι νομίσειεν ἡμᾶς. οἱ φιλοτιμούμεθα ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν; Huiusmodi propemodum supplementa in singulis periodis continentur, quæ etiamsi abessent, nihil sensui decederet, quę efficiunt potius, vt inepta magis compositio, & periodi magis affectatæ videantur. Itaque ad hunc modum longa nimis oratio. Lata verò & tarda quo modo? κἀκεῖνοι ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν, ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενα καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν. hæc deducta magis constringere, & rotundiora facere sic potuisset: κἀκεῖνοι ἐλευθεροῦντες τὴν ἑλλάδα καὶ σώζοντες ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν προσῆλθον. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι καὶ διολλύντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τῶν ἴσων τευξόμεθα. Et sententia quæ sequitur latius dicta est, & tardè procedit. Οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ ταῖς διανοίαις καὶ τοῖς ἔργοις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν αὑτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. Potuisset hanc latitudinem & longitudinem contraxisse, & sic dixisse: Οἳ τοσούτῳ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τοὺς Ἕλληνας, τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἔλιπον, καὶ μαχόμενοι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. Plurima eiusdem vitii exempla apud eum reperire possum, in quibus se ipso longe inferior est, in nimia scilicet sententia-

rum productione: exceptis admodum paucis, quæ non consultò potius quam casu breuiter dicta sunt, cum cætera omnia longis dilatationibus ampliarit.

Oratio denique eius elumbis est, & acribus destituta commissuris, eò quod iis quæ prius dixit, huiusmodi mox

Pag. 175. sententiam subiungat: Τοσοῦτον δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρός τινα ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δὲ εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. Age, quomodo hæc breuius dici potuissent? Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσον χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, τὰ δ᾽ ἄλλα βελτίους, οὐ λέγω τῶν εὐδοκιμησάντων· πόθεν γάρ; ἀλλὰ τῶν μισηθέντων. Καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τῶν πλείστων ποτὲ πληρώσαντες χρημάτων τὴν ἀκρόπολιν, οὐ κατεμισθοφόρουν τὸ κοινὸν πλεῖστον εἰς τοὺς πολέμους, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἰδίων εἰσφέροντες, ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς ἑαυτῶν σώμασι κινδυνεύειν ἠξίουν. Ἡμεῖς δὲ, οὕτως ὄντες ἄποροι καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος, μισθοφόροις τοῖς στρατεύμασι πολεμοῦμεν, ὥσπερ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας. Quin etiam tenuem esse eius loquendi rationem, nec affectibus refertam, & parum spiritus, qui in orationibus foro & contentionibus accommodatis requiritur, habere arbitror vel me tacente cla-

XXV. rum esse. Si verò exemplis opus sit, multa sunt, quæ quis posset proferre, sed vnicam sententiam sufficere puto. Sequitur antithesim paulò ante positam alia huiusmodi: Καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν, ὥσθ᾽ ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον εἶπον, μεθ᾽ ὅπλων κινδυνεύουσι. Iam enim eius assumptionem non reprehendo: egregia est enim sententia, quæque affectum possit concitare: at dictionis lenitatem & mollitiem reprehendo. Debebat enim incitata esse & amara, & quasi vulnus infligere: sed ipsa fluida est, lenis, & instar olei sine strepitu in aures influens, demulcere cupiens, & aures scilicet suauitate delectare. Sed in ipsis schematibus contendit,

quæ

quæ multa ac varia ſunt, illiſq; auditores mouet? nequaquam. nam vim eius maxime infringunt, & auditorum animos abſterrent puerilia illa comparia, & frigida epitheta, & ſimilia, idq; in hac ipſa oratione, de qua eſt ſermo: quin & ipſa tota res contraria eſt, & vnaquæq; periodus ex contrariis conſtat, vt auditorum aures moleſtia & nimietate affligat. quod dico veriſſimum eſt: nam omnes ſententiæ periodique & aſſumtiones, ab his pænè initiis incipiunt: Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἡμεῖς δέ. &, τοῦτο μὲν, τοῦτο δέ. Hæc ab initio ad finem vſque in orbem feruntur. nulli que ſunt tropi, mutationes & ſchematum varietates, quæ ſenſum ſoluunt. Multa alia quis in Iſocrate reprehendat vitia, quæ ille in dicendi modo commiſit: ſed hæc ſufficient. Producatur deinde Demoſthenes, & examinetur eius dictio ex vna orationum in Philippum, qua cum maiorum rebus geſtis res ſui temporis, & nouos Oratores cum antiquis comparat; non ſingula maiorum opera nouis opponens, nec omnia minuta comparatione conſectans, ſed in genere totam & vniuerſam materiam, hoc modo: Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἅ τις ἂν κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι, τῶν τε ἐπὶ τῶν προγόνων ἔργων, καὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν. ἔσται δὲ βραχὺς καὶ γνώριμος ὑμῖν ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις χρωμένοις ὑμῖν παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι * γίγνεσθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζοντο οἱ λέγοντες, οὐδ' ἐφίλουν αὐτοὺς ὥσπερ ὑμᾶς οὗτοι νῦν, πέντε μὲν καὶ † τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων· πλείω δ' ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν συνήγαγον. ὑπήκουε δὲ ὁ ταύτην τὴν χώραν ἔχων αὐτοῖς βασιλεύς, ὥσπερ ἐστὶ προσῆκον βάρβαρον Ἕλλησι. πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ * πεζοὶ καὶ ναυμαχοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι· μόνοι δ' ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἦσαν τοιοῦτοι. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν αὐτήν, θεάσασθε ὁποῖοι ἔν τε τοῖς κοινοῖς καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κατεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν * λειφθῆναι. ἰδίᾳ δὲ οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφόδρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει μένοντες, ὥστε τὴν Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου, καὶ τῶν

XXVI. *Iſocratis cum Demoſthene collatio.*

Demoſthen. Olynthiaca III.

* *vulg. edit.* γενέσθαι.

† *vulg.* ἑξήκοντα.

* *in vulg.* πεζῇ.

* λελεῖφθαι *vulg.*

τότε λαμπροτέραν οἰκίαν, εἴ τις ἄρ' οἶδεν ὑμῶν ὁποία ποτ' ἐστίν, ὁρᾷ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν. οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν αὐτοῖς ἐπράττετο τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. ἐκ δὲ τοῦ τὰ μὲν ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἴσως διοικεῖν, μεγάλην εἰκότως * ἐκέκτηντο εὐδαιμονίαν. τότε μὲν δὴ τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε τὰ πράγματα ἐκείνοις χρωμένοις οἷς εἶπον προστάταις. νυνὶ δὲ πῶς ὑμῖν ὑπὸ τῶν χρηστῶν τῶν νῦν τὰ πράγματα ἔχει; ἆρά γε ὁμοίως καὶ παραπλησίως; τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, † πολλὰ ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσης πάντες ὁρᾶτε ἐρημίας ἐπειλημμένοι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπολωλότων, Θηβαίων ἀσχόλων ὄντων, τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ὄντος ἀξιόχρεω περὶ τῶν πρωτείων * ὑμῖν ἀντάρασθαι· ἐξὸν δ' ἡμῖν καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια βραβεύειν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰκείας, πλείω δ' ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἀνηλώκαμεν εἰς οὐδὲν δέον. οὓς δὲ ἐν τῷ πολέμῳ συμμάχους ἐκτησάμεθα, εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι· ἐχθρὸν δ' ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τηλικοῦτον ἠσκήκαμεν. ἢ φρασάτω τις ἐμοὶ παρελθών, πόθεν ἄλλοθεν ἰσχυρὸς γέγονεν, ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ὁ Φίλιππος; ἀλλ' ὦ τᾶν εἰ ταῦτα φαύλως, τά γε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει, καὶ * τί δὴ εἰπεῖν τις ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις, ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς, ἃς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ † λήρους; ἀποβλέψατε δὴ πρὸς τοὺς ⁖ ταῦτα πολιτευομένους, * ὧν οἱ μὲν ἐκ πτωχῶν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ ἀδόξων ἔντιμοι· ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κατεσκευασμένοι· ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάσσω γέγονε, τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται. τί δὴ τὸ πάντων αἴτιον τούτων; καὶ τί δή ποτ' εἶχεν ἅπαντα καλῶς τότε, καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; ὅτι τὸ μὲν πρότερον καὶ στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος δεσπότης τῶν πολιτευομένων ἦν, καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀγαπητὸν ἦν παρὰ τοῦ δήμου τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ τινὸς μεταλαβεῖν. νῦν δὲ τοὐναντίον, κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οἱ πολιτευόμενοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται· ὑμεῖς δ' ὁ δῆμος ἐκνενευρισμένοι, καὶ περιῃρημένοι χρήματα, συμμάχους, ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγόνατε, ἀγαπῶντες * ἂν μεταδῶσι θεωρικὸν ὑμῖν, ἢ βοίδια πέμψωσιν οὗτοι· καὶ τὸ πάντων ἀνανδρότατον, τῶν ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλετε. οἱ δ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει καθείρξαντες ὑμᾶς, † ἐπάγουσιν ἐπὶ ταῦτα, καὶ τιθασεύουσι, χειροήθεις αὐτοῖς ποιοῦντες. ἔστι δ' οὐδέ-

ποτ'

* editiones habent ἐκτήσαντο.

† πολλὰ ἂν ἔχ. vulg.

* ὑμῖν ἀντιτάξασθαι legitur in edit.

* τί αὐτῆς εἰπεῖν ἔχοι. vulg.

† vulg. λήρους.

⁖ vulg. τὰ τοιαῦτα.

* ἂν vulg.

* ἐὰν μεταδιδῶσι θεωρικῶν vulg. legunt.

† ὑπάγουσιν ad t. vulg.

ποτ' οἶμαι μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν, μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας. ὁποῖ' ἄττα γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν, ταῦτα, μὰ τὴν Δήμητρα, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι εἰ μείζων εἰπόντι μοι γένοιτο παρ' ὑμῶν βλάβη τῶν πεποιηκότων αὐτὰ * ἑκάστῳ. οὐδὲ γὰρ παρρησία περὶ πάντων ἀεὶ παρ' ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' ἔγωγε ὅτι καὶ νῦν γέγονε, θαυμάζω. Hoc est: *Atqui considerate, Athenienses, quæ capita rerum & superiorum & horum temporum commemorari possint, breuis autem erit, & nota vobis oratio. Non enim alienis vos vtentes exemplis, sed domesticis, Athenienses, felices fieri licet. Illi igitur quibus non adulabantur oratores, quos non ita amabant: vt vos isti nunc quinque & sexaginta annos. Græcis volentibus imperarunt; amplius decies mille talenta in Arcem congesserunt, & regem istius prouinciæ dicto audientem habuerunt. sicut æquum est parere Græcis barbarum, & multa præclara tropæa terramarique parta erexerunt, cum ipsi militarent: & soli mortalium eam rerum gestarum gloriam, ad quam nullus inuidiæ pateret aditus reliquerunt. Et in tuenda Græcia fuere tales. In ipsa verò vrbe quales & publicis & priuatis in rebus se præbuerint, attendite. Publicè igitur ædificia & ornamenta talia & tanta instruxere nobis fanorum, & quæ in his continentur, donariorum, vt nihil ad eorum elegantiam à posteris addi possit. Priuatim autem adeò modesti fuerunt, tantaque cura Reipub. institutum obseruarunt, vt si quis forte vestium Aristidis & Miltiadis & illustrium hominum ætatis illius ædes nouit, cuiusmodi sint, vicini ædibus non splendidiores videat. Neque enim rei familiaris amplificandæ gratia Rempubl. gerebant, sed quisque sibi rem communem augendam esse putabat. Cum autem res Græcorum fideliter, religionem Deorum immortalium pie, commercia inter se æquabiliter administrarent, non iniuria magnam sibi felicitatem pepererunt. Tunc igitur ad hunc modum, dum illi, quos dixi, summæ Reipub. præerant, se res habuerunt. Nunc cum * leues isti præsint, quis rerum vestrarum status est? Idemne & similis? Ac cætera quidem taceo, cum haberem multa dicere. Sed quamquam in tantam incidimus solitudinem, quantam videtis omnes, cum & Lacedæmonii perierint, & Thebani*

* vulg. γενέσθαι.

* χρηστῶν.

aliis rebus occupati sint, & cæterorum nemo tantas vires habeat, ut nobiscum de principatu contendere ausit: cumque nobis liceret & priuata nostra sine periculo tenere, & reliquorum controuersias disceptare: tamen priuati sumus nostra prouincia, & amplius mille & quinquaginta talenta nullo cum fructu insumpsimus, & quos in bello socios parauimus, hi pacis tempore perierunt, & tantum erga nos hostem instruximus. Alioqui progreditur aliquis, & mihi dicat, vnde, nisi per nosmet ipsos ita sunt aucta opes Philippi? Sed heus tu, si hæc male se habeant, at vrbanarum rerum status melior est. Ecquid autem dici queat? Num propugnacula quæ tectorio inducimus, & viæ quas reficimus, & fontes & nugas. eos quæso intuemini, quorum hæc acta sunt in Republic. quorum alii è mendicis facti sunt diuites, alii ex obscuris clari, nonnulli priuatas ædes publicis substructionibus splendidiores compararunt: & quanto Respubl. plus detrimenti cepit, tanto res istorum factæ sunt ampliores. Quæ igitur caussa est horum omnium. & cur tandem se omnia tum præclare habuerunt, & nunc haud recte? Primum quod & populus, cum ipse militare auderet, dominus erat magistratuum, & bona omnia in sua potestate habebat, & bene secum agi putabant cæteri omnes, si à populo & magistratum, & honorem, & beneficium aliquod essent consecuti. Nunc contra bona omnia in potestate sunt magistratuum, & per hos geruntur omnia: vos populus eneruati, & pecunia sociisque spoliati, famuli & additamenti vicem obtinetis, contenti Theatrali pecunia, quam isti vobis impertiunt, aut buculis si quas forte miserint. & quod est omnium grauissimum cum ea vobis dantur, quæ sunt vestra, gratiam etiam habetis, quasi beneficia in vos cõferantur. Qui verò vos in hanc vrbem, tanquam carcerem inclusere, ad talia vos alliciunt, & cicurant, ut vos ad nutum paratos habeant: Neque verò mea quidem sententia fieri vnquam potest, ut magnos & generosos animos sumant ii, qui paruis & vilibus rebus occupantur. Nam qualiacumque hominum studia fuerint, talibus eos & animis esse præditos necesse est. Hæc profecto non mirabor, si mihi

mihi, quæ dixerim, plus apud vos nocuerint, quam iis qui ea fecerunt. Neque enim semper apud vos omnibus de rebus liberè loqui libet, idque ego vel tunc licuisse miror. Quis non afferat, hanc orationis partem per omnia Isocratea esse præstantiorem? Nam præstantius & maiori cum dignitate rem explicat, & complectitur, verba magis collidit, contrahit, & elaborat, robore maiori vsus est, & neruis fortioribus, inania puerilia que schemata deuitans, quæ illa Isocratis vltra modum consectatur, maximè autem in rebus seriis, vbi vehementia affectibusque opus est, hæc vniuersim priorem antecellit. Equidem, quid de vtriusque dictione sentiam liberè dicam: in quo me arbitror communem omnium, non meam vnius opinionem dicturum. Cum aliquam orationem Isocratis lego, siue iudicialibus, siue popularibus, siue ex iis quæ priuatim adhortandi & monendi causa ad aliquos scripsit, sedatus fio, & magnam constantiam induo, more eorum, qui Spondaicos modulos, vel Doricas, Lydiasue harmonias audiunt. Quum autem Demosthenis aliquam orationem arripio, * numine pænè quodam corripior, & huc & illuc agitor, variis affectibus immutatus; nunc diffidens, nunc contendens, nunc metuens, nunc contemnens, nunc odio inflatus, nunc misericordia delinitus, nunc beneuolentia, nunc ira æstuans & inuidia, omnesque affectus assumens, qui hominum animos soliti sunt occupare, & instar eorum, qui matris Magnæ, & Corybantia sacra, hisque similia celebrant (siue illi odore quodam, siue sono, seu ipso dæmonum spiritu agitati, varias illas & diuersas inducant imaginationes,) furere videor. Interdum sanè mecum ipse consideraui, quo tandem affectu hi, qui illum hæc reipsa dicentem & perorantem audiuerunt, concitarentur, cum nos, qui adeò ab illis tempore remoti sumus, & quibus nihil eorum quæ in orationibus commemorat, euenerit, ita rapiamur & trahamur, & eo, quo oratio ducat, vltro aliquando sequamur: & qua ratione Athenienses cæterique Græci, ab Oratore ipso, in veris & propriis caussis rem suam ea,

XXVII.

Comparatio dictionis Isocratis ac Demosthenis.

Isocratis orationes constantiam inducunt.

Pag. 177.

*ἐνθουσίῳ.

quæ fuit ei propria, dignitate perorante, tum permoti fuerunt; cum & robur & audaciam ostenderet, & insigni singula pronunciatione, qua nimirum vnicè excelluit, vt omnium testimonio palam est, & ex eius orationibus quas modo adduximus, fas est perspicere, condecoraret: has porrò cuiuis non voluptatis gratia quasi lectionem scholasticam licet recitare, sed ipsæ quodammodo, qua via & ratione pronunciari debeant, ostendunt, nunc quidem iocando, nunc cum dolore, nunc indignando, modo terrendo, modo demulcendo, alias decernendo & statuendo, aliàs commouendo, & omnia, prout verborum vis postulat, ita in pronunciatione demonstrando. Quod si profectò spiritus orationibus immixtus tantum ideò robur habeat, & adeò moueat, diuinum sane quid & vehemens in eius orationibus interdum admixtum fuit.

XXVIII. *Iudicium de Platonis stylo.*

Sed ne de his tractans aliquid cogar præterire eorum, quæ adhuc dicenda sunt; Isocratem, & stylum illum dicendi omittam: de Platone, quod sentio, nec eius gloriæ quidquam adiungendo, neque à veritate deflectendo libere proferam; præsertim cum illum nonnulli omnium Philosophorum atque Oratorum in elocutione principem censeant, & hoc auctore ad purè & acriter loquendum quasi regula & norma nos vti iubeant.

Laus Platonis.

Quinetiam quosdam dicētes audiui, Dii immortales si sermone loquerentur humano, non alio sermone Principem Deorum Iouem vsurum, quam Platonico. Aduersus has hominum opiniones & ineptias, oratoriæ & eloquentiæ paruam habentium cognitionem, qui scilicet, quæ egregia sit compositio, ignorant veritatemque perspicere nequeunt, omni, vt soleo, omisso ioco respondebo. Quo autem modo eum examinaturus sim, cupio præfari. Equidem grauitatem eius in Dialogis, præsertim in quibus Socratis stylum sequitur, quemadmodum in Philæbo, multū demiror & hactenus etiam demiratus sum, ineptiam verò eius & nugas quæ in fucatis & accersitis ornamentis consistunt, nunquam amaui, vti etiam prius dicere memini: & omnium minime, vbi forensi assumto argumento laudes & vituperia, accusationes & defensiones scribere aggreditur; tum enim prorsus sui dissimi-

dissimilis est, & Philosophorum dignitatem splendoremque obscurat. Mihi autem sæpe de huius orationibus in mentem venit dicere, quod apud Homerum Iuppiter ad Venerem:

Ne tibi bellantum sint cordi, nata, furores;
At tu connubia, & sponsalia perge fouendo.

Sic &, tu Plato inter Socraticos te dialogos contine; illa autem forensibus actoribus & oratoribus curæ sunto. Omnes porrò Philosophos iudices opinionis meæ aduoco, reiectis tamen iis, qui fortè contentiosi sunt, & potius ex propria opinione, quam rei veritate de rebus iudicium ferunt. Colligere equidem ex vniuersis eius libris more quorundam nolui, quæ omnium inelegantissime & ineptissime composuit, & tunc illis ea, quæ omnium elegantissime Demosthenes protulit, opponere: sed quæ apud vtrumq; optima videntur, inter se comparando examinare, vtra præstent, mihi æquum & iustum visum est, quem modum iam hic sequar. Vnicam orationem iudicialem scripsit Plato, apologiam nimirum pro Socrate, quæ curiæ vel fori limen nunquam vidit, sed alio consilio scripta nec inter orationes nec inter dialogos numeranda est. Hanc igitur præteribo. concionem ad populum etiam nullam, nisi quis epistolas concionis nomine appellare voluerit, omittantur & illæ: In insigni illo sympolio encomia multa sunt amoris, quorum aliqua nullius precii sunt, & Socrate ipso indigna, qualecunque demum illud sit. In præsenti nihil horum omninò commemorabo. In Politicis libris eius primas fert Menexenus, in quo funebrem habet orationem, qua, meo quidem iudicio, Thucydidem est imitatus, vt ipse verò ait. Vide Plutarchum in decem Oratorum libello, Archinum, & Dionem. Hanc orationem in manus sumam, & cum illa Demosthenis aliqua verba comparando examinabo; non de funebri Demosthenis, quam ab eo scriptam non existimem, sed ex aliis eius orationibus, quas de Honestate & Virtute habuit, aut ex vnica potius oratione, non enim tantum temporis mihi est, vt omnibus exemplis vti possem, quamuis omnibus sanè vti cuperem. Talem porrò in comparando ordinem seruabo.

Pag. 178.

Funebris laudatio Demosthenis.

XXX. *Examinatio funebris orationis Platonicæ.*

Proferam primò dictionem Platonis, & quandoquidem in delectu accurato verborum & magnificentia excellere visus est, hæc ipsa in eo num ita sint, diligentius examinabo; inde orationem, vnde & ille inchoando: Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἵδε ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν. Hoc est: *Re quidem ipsa iusta à nobis illi habent, quæ iam consecuti, viam fatalem peragunt.* Ingressus sanè laudabilis, & rei, de qua agitur, apprime quadrans, tum ob pulchritudinem nominum, & grauitatem, tum etiam ob elegantẽ & concinnam cõpositionem, quæ autem sequuntur, prioribus non adeò similia sunt: Προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων. Hoc est: *Publicè à ciuitate priuatim ab amicis portati sunt ad tumulum.* In hoc enim, ταῦτα τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς ἔχειν θαπτομένους, inerat & hoc: προπεμφθῆναι τὰ σώματα τοῦ ἐπὶ τὰς ταφὰς δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ. Quare non necessariò idem repetendũ erat, nisi præstantissimum & pulcherrimũ illud in veris funeribus auctor esse putauerit; multos nimirũ homines exequiis interesse: nec absurdũ quid fecisse visus est, illud cum aliis cõprehendendo, & deinde sigillatim de hoc solũ loquendo. At stolidus fuerit profectò, si quis hoc pulcherrimũ morientib. esse iudicet ornamentum, quo eos Resp. ornauit. Vt enim omittam cætera, quanto pulchrius & splendidius est, filios eorum vsque ad pubertatem, publicè ali, quam corpora eorum ad tumulum publicè deferri? longe sanè meo iudicio honorificentius. Quare non necessarium omninò erat, vt secundam sententiam Plato subiungeret. Sed si non necessitatis, venustatis saltem gratia, vel alterius addititii ornamenti hoc membrum additum fuerit? multum sanè abest: periodum enim præcedentem corrumpit, & mensuram eius & venustatem soni aufert. Iam enim duobus comprehensa membris periodus, modulatè cecidit, & concinna est & rotunda, ac tutè desiit. Cum verò hoc tertium membrum accessit, omnia luxata sunt, & non oratoriam, sed historicam dicendi formam accipiunt; Sin hoc membrum à præcedentibus reiiciamus, & separatim protulerimus, nec per se periodum aliquam aut comprehensionem efficiet, nec

leues

leues nec graues habebit affectus, neque alia quadam venustate persuadendiq; vi pollebit. Quare si neque necessitatis causa, neq; venustatis, (nam circa hæc duo, & in his omnis orationis compositio consistit,) hoc membrũ additum sit, quo cõuenientiori nomine quam τῆς * ἀκαιρείας, quod reuera illi quadrat, dici queat? Prioribus mox hæc subiungit auctor: λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὅτε νόμος προστάττει τούτοις ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή. Hoc est: *Reliquam autem laudem & ornatum oratione tribui his viris lex iubet, & ita sanè fieri oportet.* Illud, τὸ χρὴ hîc in fine positum, qua de caussa additum est, & quomodo? an dictionem magis illustrat? Verum, etiamsi non addidisset, clara & aperta fuisset, si hoc modo dixisset: λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὁ νόμος ἀποδοῦναι προστάττει τοῖς ἀνδράσι, quis eum vnquam quasi obscurum reprehendisset? Sed estne hoc fortassis auribus iucundius & gratius, & magnificentius? nequaquam: verum è contra splendorem & dignitatem eius obscurauit & perdidit. at singulatim hæc verbis explicanda non sunt, sed singuli iudicium suum cõsulant. Sensib. enim qui nullis exprimi verbis queunt, omnia & aspera & dulcia discernuntur, & sensus illi non sunt verbis inducendi. Statim autem mihi quis obiiciat, Rem ipsam reprehendit, poëticã venustatẽ verborumq; elegantiã, ab illo qui in hoc genere nõ sapiebat, exigens: sententias potius examina, vtrum pulchrę & splendidæ sint, & apud alios non reperiãtur; in his studiũ ipse posuit, in his excelluit, in his eum si quid repereris redargue, modum autẽ dicendi, rationemq; verborũ inquirere desine. Et quomodo hæc quis dicat? contrariũ enim omnes norunt, eum scil. maiori studio, cum Philosophus esset in elocutione, quam in reb. ipsis elaborasse. ad hoc confirmãdum sexcenta quis exempla proferret, sed vna sufficit oratio ad ostendendã eius inanitatẽ & tenuitatẽ, qua in sublimi excellẽtiq; dicendi genere vsus est. Priorib. itaq; statim huiusmodi sententiam annectit, non sane excellentem, nec adeò insignẽ, sed à nullis iam sæpenumerò antea cõmemoratam, rerum scil. bene gestarũ cõmendationẽ immortales bonis viris honores & memoriam sempiternam comparare, quod plurimi ante eum dixere.

**i. quod suo loco & tempore, positũ non sit.*

XXXI.

Pag. 179.

Ipſe autem cum ſciret nihil doctum aut elegans ſententiam habere, egregio elocutionis ornamento(quod mea quidem ſententia reſtabat) ſuauem & venuſtam reddere conatur. deinde ab inſignibus illis & magnificis verbis, more puerili declinans, ad Theatralia illa Gorgiana, Antitheta videlicet & Comparia deflectit, & iis magis elocutionem veſtit.

XXXII. Audiamus quomodo dicat: Ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων. Hoc eſt: *Nam auditores rebus bene factis oratione eleganter dicta eorum qui fecerunt, memoriam & laudem celebrant.* Hîc *Oratio rebus* oppoſita eſt, *Factis dicta*; mutatum eſt pro εὖ τὸ καλῶς: Paria ſunt tria membra tribus: cumque iam ſine vllo periculo deſiiſſet, & nihil neceſſe amplius addere, periodus iã finita fuiſſet, addidit τὸ παρὰ τῶν ἀκουσάντων. An non itaque hac ſententia Poëtas imitatus eſt, quos tamen ipſe Philoſophus deſpicit, & è Repub. pellit? Annon hoc elegantius & præclarius quod in Alexandrum Macedonem Pindarus, magis de verſu & numero, quam de pulcra dictione & compoſita ſolicitus, fecit? Πρέπει δὴ ἐσθλοῖσιν ὑμνεῖσθαι καλλίσταις ἀοιδαῖς. τοῦτο γὰρ ἀθανάτοις τιμαῖσι ποτιψαύει μόνον ῥηθέν, θνάσκει δ' ἐπιλαθὲν καλὸν ἔργον. Hoc eſt: *Viri inſignes & probi inſignibus verſibus celebranda ſunt. Hoc enim ſolum carmen immortalibus eos honoribus afficit: res verò bene geſtæ taciturnitate pereunt.* Plato verò, qui Sapientiam profitetur mollibus & affectatis ſchematibus verba ſua exornare ſatagit: neque in hoc ſolum loco, ſed & in ſequenti periodo idem feciſſe deprehenditur. Ait enim: Δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσιν εὐμενῶς παραινέσεται. Hoc eſt: *Tali porrò oratione opus eſt, qua & mortui abunde laudentur, & viui clementer benigneque moneantur.* Aduerbium hîc Aduerbio nonne opponitur, Verboq; Verbum? τὸ Ἱκανῶς τοῦ Εὐμενῶς, τοῦ Ἐπαινέσεται, τὸ, Παραινέσεται. etiam illa comparia ſunt. Non eſt Lycymnius vel Agathon qui hæc dicunt . . . . Sed diuinus ipſe Plato, qui in elocutione primas ferre dicitur. Neque ornamenta & ſchemata illius reprehendo: afferunt enim orationi in-

Poëtæ à Platone urbe exacti.

Pindari locus.

Horat. *Dignũ laude Virum Muſa vetat mori.*

terdum decus, & non mediocrem elegantiam; nec conatum & operam castigo, sed quod illa suo loco posita non sint, præsertim in tali viro, quo tanquam directore & norma ad numerositatem acquirendam vti opus esset. In hac enim oratione & illa sunt? Ὧν δ' ἔτι ποιητὴς πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει. Hoc est: *Qua verò nondum, vt rerum dignitas exigit, à Poëta aliquo decantata sunt.* Et deinde: Τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐνδεισαμένη τὸν πόλεμον. Hoc est: *Structis muris, & nauibus, & bello suscepto.* Ad hæc: Ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον, καὶ διὰ παντὸς, πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν. Hoc est: *Quare omni ratione primo & postremo omnino conemini:* Mox: Φέροντες μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρείως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι. Hoc est: *Atqui si æquo animo calamitates tolerarint, fortium filiorum patres esse reuera videbuntur.* Quin etiam illa: Τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως. Hoc est: *Hos ingenuè instituunt, hos ad senium vsque dignè enutriunt.* Mox item: Καὶ αὖ τοῖς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τοὺς μὲν, μιμεῖσθαι τοὺς ... τοὺς δ',* ἐγκαρτερεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν. Hoc est: *Et pro iis ... iuuenes, vt suas res præclaras æmulentur, seniores, vt ... optime sperent.* Et illa: Πολιτεία γὰρ ἀνθρώπων τροφὴ ἐστι, ἡ μὲν ἀγαθή, ἀγαθῶν· μὴ καλὴ δέ, κακῶν. Hoc est: *Respublica est nutrix; bona bonorum, mala malorum.* Tum etiam hæc: Νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι ... τοὺς φίλους, ἀναξίας τύχης τυχόντες. Hoc est: *Hostem profligantes, amicos liberantes, indigno sanè casu circumuenti.* His scilicet figuris & schematibus tota hæc funebris scatet. Sed de his minutis accuratè nõ disseram, ad alia prodam. Et quamquam erubescam, ac pænè dicere verear, dicam tamen, cum crassam quandam imperitiam & ignorationem redoleant. Præfatus enim, qua forma & ordine orationem esset distributurus, dicit: Ἐπὶ δὲ ... τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδειξόμεθα, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν ... ἐπαινουμένην. Hoc est: *Quinetiam rerum gestarum famam, quasi præclara & iis digna pronunciata demonstrabimus.* Nescio sanè, an quis eorum qui tenuiter, simpliciter & pure loqui student, hoc modo loqui cuperet. fiunt enim facta, res gestæ geruntur, in sententia ponuntur à

XX XIII

* in vulg. Platonis edit. est θαρρεῖν.

XXXIV.

Alluditur hic ad verba Platonis, πρᾶξιν, ἔργων, ἀποφηναμένην. *Pag.* 180.

Platone verba, quæ poni nequeunt. Crasse quidē & pingui quodã modo hoc dictũ est. Cæterũ enthymema, quod mox sequitur adhuc tenuius est, longe deductũ & continuitatis expers, nec grauitatē nec ordinē habet: Τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε, τοῖς δὲ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφηναμένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας, καὶ τῷ ὄντι πατρίδι οἰκοῦντας καὶ ζῶντας καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἀπὸ μητρὸς τῆς χώρας ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης τε καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. Hoc est: *Prima quidē horũ laus est, quod maiorũ origo haud peregrina fuit, neque successores hos ita hic reliquit, quasi inquilinos nouosq; homines ex aduenis genitos, sed indigenas ac reuera in patria habitantes, viuentesq; & nutritos, non à nouerca quidē, vt alii, sed ab ipsa matre ipsorum regione, quam habitarũt, in qua conduntur & nunc vita functi, ipsi videlicet in visceribus eius, quæ peperit eos, & nutriit, & excepit.* Quæ vlla hominũ natio, pure loqui cupiens dixit γένεσιν αὐτόχθονα & ἐπήλυδα? Nobis enim accidētariũ est, esse indigenas, vel nō esse eius regionis, non tamē origine. Potest igitur quis alibi natus esse, & alibi habitare. An quis eorũ, qui bene ratiocinari student, dicere audeat, quod origo maiorũ posteros faciat & denominet indigenas, & nō inquilinos eius regionis in qua nati sunt? nec enim prima origo potest aliquid denominare, nec quis inquilinus esse in ea regione, in qua natus est. Sed denominamus nos ea quæ dicimus: at inquilini illi sunt, qui ex alia venientes regione, in nouã migrant. Quis porrò bona seruata Consequentia dixerit γένεσιν? & cũ huius γενέσεως mētionē fecisset, hoc addere vellet: Ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων, masculinũ fœminino, & singulare plurali: quadrasset autē, si ad γένεσιν, de qua agebat, referendo, dixisset, Ἄλλοθεν αὐτῆς ἡκούσης: de viris locuturus, initio sic dictionē composuisset: τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε οἱ πρόγονοι, οὐκ ἐπήλυδες ὄντες, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφήναντες μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφᾶς ἡκόντας, ἀλλ' αὐτόχθονας.

XXXV. Par autē est id, quod de nobilitate virorũ dixit, primũ regionē, in qua nati sunt, celebrando, nō leuiter transire. ait enim gratã & carã esse Diis, testesq; producit

ducit Deos ipſos qui de illa cõtendant, res nota eſt, & ab omnib. pænè, qui vrbẽ laudarunt. decantata, nec id æquũ eſt reprehẽdere. Verũ qua ratione id explicarit, cognoſcere: Μαρτυρεῖ δ' ἡμῖν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις. ἣν δὲ θεοὶ ἐπῄνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖσθαι; Hoc eſt: *Teſtatur id Deorũ ſuper hac vrbe contentio & iudicium. ea verò, quam Dii laudarunt, cur ab hominibus omnibus non meritò collaudetur?* Simplex id & vile, & nihil vrbe bellicoſa dignum continere meo quidem iudicio, videtur. Quæ enim hic verborum vbertas, quæ grauitas, quæ ſublimitas? quid eſt quod non præ mollicie præter decorum ſit? quid non contra veritatẽ? Itane debuit à Platone Palladis Neptuniq; de Attica contentio, iudiciumq; explicari? ſic amor & ſtudiũ, quo in vrbe celebranda Dii adhibuerunt, vilibus & mediocribus verbis enunciari? Ἣν δὲ θεοί, inquit, ἐπῄνεσαν. Attendamus etiam alia, quæ in vrbis, encomio vſurpat, quod primi ſcilicet homines in hac nati ſint, & mites benignoſq; fructus illis ediderit: Ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων, καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ θεοὺς νομίζει. Hoc eſt: *Ex omnib. animantib. hominẽ produxit, qui intellectu omnia excedit, iuſtitiamq; ac Deos obſeruat.* Neſcio an res alia illuſtriori loco à Platone dicta ſit tenuius & vulgarius, quã hęc. Permittamus eum tam humile & imbecille hominis encomiũ proferre. Sed cũ de nutrimẽto illius loquitur, inſignemne phraſim adhibet? Μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκεν, τὸν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπόν. Hoc eſt: *Nã & ſola & prima tũc alimẽtũ humanũ produxit, tritici hordeiq; fruges.* Dei Diiq; vbi Platonicus ille flexus, abundans & adeò concitatus? Itane minutus cõtractuſq; eſt tamne anguſte 12. ſcaturiginũ diuini viri os fluit? at occultaſſe ſe profectò, & cõpoſitionẽ elegantẽ & concinnã ſponte omiſiſſe, fortè quis dixerit. & qui tandẽ? qui nomẽ ipſum Lactis quaſi abſurdũ reiicit, ſed fontẽ alimenti loco eius peruerſe dicere deceps maluit. Quin & illud intactũ tranſeamus, ſed qui nomi magnitudinem explicarit, conſideremus: Ὡς κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος. Hoc eſt: XXXVI.
Quo optimè & commodiſſimè humanum genus nutritur.

Si quis è nobis qui e terra constamus, & per terram incedimus, dixisset, Κάλλιστα καὶ ἄριστα, quo risu exciperetur? Verum & illud omittamus: Τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις. Hoc est: *Cæteris hominibus donum id non inuidit, sed aliis distribuit.* Si quis rectum ordinem in dictione sequi velit: terra, quæ non inuidit aliis fructum, primo loco mea quidem sententia ponenda erit. Sed quæ terra de suis bonis omnibus hominibus dedit, & huiusmodi diuitiis Barbaram & Græcam gentem fæcundauit, nonne his ornari verbis digna fuit, quod non inuideat communicationem seminis, & aliis distribuat? Nonne vbique hoc verbo, μὴ φθονῆσαι τοῖς πέλας, νείμασθαι τοῖς πέλας vsus est? & τὸ Νεῖμαι τοὺς καρποὺς nonne elegantiori & grauiori nomine vel doni vel beneficii, vel similis alicuius dicere potuisset? Hæc relinquo. Donum autem Mineruæ sic exposuit: Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν ἐλαίου γένεσιν πόνων ἀρωγὴν ἀνῆκεν τοῖς ἀνθρώποις. Hoc est: *Dehinc oleum laborum subsidium dedit posteris.* Hic iterum circumlocutiones & dithyrambicos strepitus adhibuit. Et quid pluribus opus est? Si quis enim totam orationem percurrat, quædam non accuratè, quædam etiam simpliciter, alia puerili quodam modo & inani, alia dithyrambico quodam fastu & tumore dicta reperiet. Equidem omnia eximia & omnino imitanda optarem. Plato tamen hæc scripsit, qui si primas in dictione non feret, de secundis adeò cum multis certaturus est. Sed de his satis. Quæ verò optimè eum in fine orationis quidam dixisse volunt, illa & ego optima censeo, quæ vbi posuero, ad Demosthenem descendam. Ille itaque in iis laudandis persistens, ait easdem in bello iam morituros præsentibus mandasse; quæ filiis suis & parentibus, si quid sibi in prælio accideret humanitus, renunciarent. Sunt autem hæc: Φράσω δὲ ὑμῖν ἅ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡδέως ἂν εἴποιεν ὑμῖν ἀναλαβόντες δύναμιν, τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότ' ἔλεγον· ἀλλὰ * χρὴ νομίζειν αὐτῶν ἐκείνων ἃ ἂν ἀπαγγέλλω. † ἔστι δὲ τάδε. Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μηνύει τὸ νῦν παρόν. ∴ ἡμῖν γὰρ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν ...

Vide locum in Platone. Pag. 181.

XXXVII.

* *vulg. edit.* νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων.
† ἔλεγον *in vulg.*
∴ ἡμῖν δὲ *in vulg.*

ὑμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχῦναι· ἡγού-
μενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύναντι ἀβίωτον εἶναι καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε * ἐὰν vulga-
τινα ἀνθρώπων, οὔτε θεῶν, φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς, οὔθ' ὑπὸ γῆς ta edit.
τελευτήσαντι. χρὴ οὖν μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, * ἐὰν τι † μετ' ἀναν-
καὶ ἄλλο ἀσκῆτε, ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς· εἰδότας ὅτι τούτου λειπό- δρίας vulg.
μενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρὰ καὶ κακά. οὔτε .·. ἄλλῳ γὰρ ὁ
γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ † ἀνδρίαν· .·. ἄλλοις γὰρ τοιοῦτος
ὁ τοιοῦτος πλουτήσει, καὶ οὐχ ἑαυτῷ· οὔτε * κάλλος σώματος πλουτεῖ libri
καὶ ἰσχὺς δειλῷ καὶ κακῷ συνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ' vulg.
ἀπρεπῆ, καὶ † ἐπιφανεστέραν ἔχοντα τὴν δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστή- * σώματος
μη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, κάλλος vul.
ἀλλ' οὐ σοφία .·. γίνεται· ὧν ἕνεκα * πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διὰ † vulg. ἐπι-
παντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, ὅπως μάλι- φανέστερον
στα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλείᾳ· εἰ δὲ ποιεῖ τὸν ἔχον-
μή, ἴστε ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην τα, καὶ ἐκφαί-
φέρει· ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. † μᾶλλον δ' ἂν νει τὴν δει-
νικώμεθα, καὶ ὑμεῖς νικῴητε, εἰ .·. παρασκευάσεσθε τῇ τῶν προ- λίαν.
γόνων δόξῃ μὴ καταχρησόμενοι, μηδ' ἀναλώσοντες * ταύτην .·. φαίνεται
γνόντες ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον [οὐδὲν] ἢ præferunt
παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προ- lib. vulg.
γόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις, καλὸς θησαυρὸς καὶ * καὶ πρῶτον
μεγαλοπρεπές. † καταχρήσασθαι τῶν χρημάτων, καὶ τιμῶν θη- καὶ ὕστατον vul.
σαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι αἰσχρὸν καὶ ἄνανδρον, † μάλιστα
ἀπορίᾳ ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ .·. ἂν μὲν vulg. edit.
ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν .·. παρα-
ὑμᾶς ἡ προσήκουσα μοῖρα κομίσῃ· ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς σκευάσαισθε
καὶ κακισθέντας, οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν οὖν παισὶ vulg.
ταῦτ' εἰρήσθω· πατέρας δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσι καὶ μητέρας, ἀεὶ χρὴ * αὐτὴν lib.
ῥᾷστα φέρειν τὴν συμφορὰν, ἐὰν ἄρα ξυμβῇ γενέσθαι, καὶ μὴ vulg.
συνοδύρεσθαι. οὐ γὰρ τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ Inclusum [ ]
καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο .·. πορίζειν. ἀλλ' ἰωμένους καὶ abest à vulg.
πραΰνοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ὅτι, ὧν εὔχοντο, τὰ μέγιστα † καταχρῆσθαι
αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνασιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι edit. vulg.
ας] παῖδας εὔχοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔ- .·. ἐὰν vulg.
τυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων. πάντα δ' οὐ ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ * πορίζεσθαι
κατὰ νοῦν ἐν τῷ † σφετέρῳ βίῳ ἐκβαίνειν· καὶ φέροντες μὲν τὰς vulg.
συμφορὰς ἀνδρείως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες Inclusum [ ]
εἶναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι. ὑπείκοντες δ' ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ deest à vulg.
μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι· χρὴ δὲ † αὐτοῦ vulg.

οὐδετέρα τούτων· ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα πάντων ἐπαινέσαι
Pag.182. εἶναι, ἐὰν γ' ὦ αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἀν-
δρῶν. πάλαι γὰρ δὴ τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ
λέγεσθαι· τῷ ὄντι γὰρ εὖ λέγεται· ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρ-
τηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ
ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάν-
* in vulg. ἠνάγκασαι. των πλανᾶσθαι * ἠνάγκασθη καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα πα-
ρεσκεύασται ζῆν, οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων, καὶ οὗτος ἀνδρεῖος, καὶ φρόνιμ-
ος, γιγνομένων παίδων ἢ χρημάτων, καὶ διαφθειρομένων μά-
λιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ· οὔτε γὰρ χαίρων, οὔτε λυπούμενο-
φανήσεται διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. τοιούτους δὴ ἡμεῖς γε ἀ-
ξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμὲν ἡμᾶς
αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐδὲ φο-
βουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὲ καὶ πατέ-
ρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους, τὸν ἐπίλοι-
βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι ὅτι οὐ θρηνοῦντες οὐδ' ὀλοφυρόμενοι
ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ τοῖς τετελευτηκ-
φέροντες τὰς ξυμφορὰς κούφως τε καὶ μετρίως, μάλιστ' ἂν χαρί-
ζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα, τελευτὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη
γίγνεται τοῖς ἀνθρώποις· ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖ-
ἢ θρηνεῖν. γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελ-
* vulg ἀγγέλλειν. καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες, τῆς τε τύχης μάλιστ' ἂν
λήθην καὶ ζῷεν κάλλιον καὶ ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν προσφι-
† παρακελευοίμεθ' ἂν vulg. ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν * ἀπαγγέλλ-
πόλει † παρακελευόμεθα, ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρας καὶ
ἐπιμελήσονται· τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως τ-
∴ vulg. υἱέων. ροτροφοῦντες ἀξίως. νῦν δ' ἴσμεν, ὅτι * κἂν μὴ ἡμεῖς π-
* καὶ ἐὰν vulg. κελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται. ταῦτα τ' οὖν ὦ γονεῖ-
δες τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τ' ἐπέσκηπτον ὑμῖν ἀπ-
καὶ ἐγὼ, ὡς δύναμαι, προθυμότατα ἀπαγγέλλω.

*Dicam vobis, quæ ex ipsis audiui, & quæ, si p-
rent, libenter dicerent, quod coniicio ex iis q-
dixerunt, sed existimate vos audire ea ex iis ip-
ego dico. Sunt autem hæc. Quod ex præclaris
rentibus estis, ô filii, præsentia testantur. Pro-
nobis liceret turpiter viuere, cum honore emori
mus, quam vos cæterosque posteros infamia cuiq-
iicere, ac parentibus nostris maioribusque dedec-
putantes, homini dedecoranti suos non esse viu-*

ti namque neque in vita, neque post mortem, amicum aliquem esse vel hominum vel Deorum. Oportet igitur vos verborum nostrorum memores, si quid aliud exercebitis cum virtute exercere, scientes absque virtute exercitationes & possessiones omnes turpes malasque esse. Diuitiæ namque splendorem afferunt nullum, eas cum ignauia possidenti. (Neque enim sibi hic sed alteri parat possidetque diuitias) neque forma corporis, neque robur timido atque ignauo cum insunt, decorem præstant: cum namque dedecent, notiorem efficiunt, ignauiam patefaciunt. Præterea scientia, quæ est remota à iustitia aliaque virtute non sapientia, sed calliditas esse videtur. Quorum caussa & primo & postremo atque per omnia omni studio diligentiaque contendite, vt & nos & maiores nostros virtutis gloria superetis. Alioquin scitote si vobis virtute præstemus, victoriam hanc nobis dedecus allaturam, sin superemur à vobis, felicitatem. Ita verò maxime nos superabimur, vos autem superabitis, si ea ratione vitam institueritis, vt maiorum gloria non abutamini, neque eam vt ita dixerimus dilapidetis, scientes viro aliquid esse se existimanti nihil turpius posse accidere, quam seipsum honorandum, non propter virtutem propriam, sed propter gloriam superiorem præbere. Gloria enim parentum natis præclarus est magnificusque thesaurus: vti verò pecuniarum honorumque thesauro, & hunc ad posteros non transfundere, propriæ possessionis gloriæque penuria, turpe & à viri generositate penitus alienum. Si igitur hæc exercueritis, vita demum satis exactis cari ad nos filii caros parentes proficiscemini. Sin autem neglexeritis hæc, & improbi euaseritis, nemo vos libens excipiet. Natis quidem nostris hæc sint dicta. Patres autem nostros aut matres, si cui nostrum supersint, atque consolatione indigent, consolari oportet: Quia par est, quæcumque acciderint ferre, neque cum illis vna deplorandus est casus. Lamentationibus enim aliorum non indigebunt. Satis namque sors tristitia illis adferet, mederi profecto lenireque nos oportet, & in primis illud commemorabo, quod maxima eorum, quæ exoptare solent, propitii Dii iam concesserunt.

Neque enim immortales sibi filios dari, sed bonos & illustres optabant: Cuius quidem voti compotes effecti sunt, quod maximum existimandum est bonum: omnia verò mortali viro ad votum in vita accedere, haud facile est. Atqui si sortem æquo animo tolerabunt, videbuntur reuera fortium filiorum parentes, ipsiq; fortes esse. Sin autem dolori succumbent, suspicionem hominibus inferent, ne forte aut parentes nostri minime sint, aut qui nos laudibus efferant, mentiantur. At horum neutrum euenire oportet, verum laudatores nostros reipsa præcipue illos esse, ostendentes se reuera parentes viros esse virorum. Enimuerò vetus illud prouerbium, Ne quid nimis, scite dictum videtur. Nam cui verè ex seipso apta sunt omnia, quæ ad bene viuendum ferunt, nec suspensa aliorum aut bono casu, aut contra non pendere ex alterius euentis, & errare coguntur, hinc optima viuendi ratio comparata est. Hic est ille moderatus, hic fortis, hic sapiens, hic & nascentibus & cadentibus cum reliquis commodis, tum maxime liberis parebit præcepto illi veteri, neque mœrebitur vnquam, neque lætabitur nimis, qui semper in seipso omnem spem reponet sui. Tales esse & nostros debere iudicamus, & volumus. Atqui & in præsentia nos ipsos tales penitus exhibemus, haud sanè perturbatos, vel nimio metu perterritos, si nunc vita decedere nos oporteat. Oramus quoque patres nostros & matres, vt similiter affecti futuram vitam agant, scientes quod non lamentationibus eiulationibusque maxime nobis gratificabuntur. Verum si quis est his qui defuncti sunt, sensus viuentium, ita maxime nobis molesti futuri sunt, si seipsos perdiderint, & inique sortem tulerint: Sin autem moderate & leuiter, nobis summopere obsequentur. Nostra p[...]ro enim iam finem habebunt, qui hominibus est pulcerrimus. Quamobrem collaudanda sunt potius quam deflenda. profectò si vxores nostras filiosque & nutrient, & his incumbent, ita maxime casus obliuioni mandabunt, pulcriusque & rectius, nobisque gratius vitam agent. Hæc igitur nostro nomine nostris nunciare sufficiet: ciuitati verò mandamus, vt parentum nostrorum filiorumque curam habeat, & hos honeste enutriat, illorum senium honeste foueat. Scimus autem vos,

Pag. 181.
Ne quid nimis.

etiamsi

etiamsi hæc minime præceperimus curaturos. Hæc igitur ô filii defunctorum atque parentes, ut moneremus illi mandarunt, ego verò quantum possum diligentissime moneo. Hæc mihi in hac oratione pulcherrima visa sunt. Nam in his multa præclara sunt. In nullo enim peccare videtur, nisi quod ciuilem dicendi formam adhibuerit, non foro & contentionibus accommodatam. Opponemus his Demosthenis verba ex oratione pro Ctesiphonte desumta: in qua non ad honestatem virtutemq; Athenienses hortatur, quemadmodum Plato, sed vrbem ipsam & Rempub. celebrat, eo quod gloriam, quæ ex rebus bene gestis oritur, omnibus præponat, tametsi facinus vllum dignum aggredi quis nolit. Ita autem verba se habent: Ἐπειδὴ δὲ πολὺς τοῖς συμβεβηκόσιν ἔγκειται, βούλομαί τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν· καί μου, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θαυμάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας * ἃ λέγω θεωρησάτω. εἰ γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι, καὶ προῄδεσαν ἅπαντες, καὶ σὺ προὔλεγες Αἰσχίνη, καὶ διεμαρτύρου, βοῶν καὶ κεκραγώς· ὃς οὐδ' ἐφθέγξω· οὐδ' οὕτως ἀποστατέον τῇ πόλει τούτων ἦν, εἴπερ ἢ δόξης ἢ προγόνων ἢ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶχε λόγον. νῦν μὲν γε ἀποτυχεῖν δοκεῖ τῶν πραγμάτων. ὃ πᾶσι κοινόν ἐστι ἀνθρώποις, ὅταν τῷ Θεῷ ταῦτα δοκεῖ· τότε δ' ἀξιοῦσα προεστάναι † τῶν Ἑλλήνων, εἶτα ἀποστᾶσα τούτου, Φιλίππῳ προδεδωκέναι ∴ πάντως ἂν εἶχεν αἰτίαν. εἰ γὰρ ταῦτα προεῖτο ἀκονιτὶ περὶ ὧν οὐδένα κίνδυνον ὅντιν' οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι, τίς οὐχὶ κατέπτυσεν ἂν σοῦ; μὴ γὰρ τῆς πόλεώς γε, μηδ' ἐμοῦ. τίσι δ' ὀφθαλμοῖς, πρὸς Διὸς, ἑωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἀνθρώπους ἀφικνουμένους. εἰ τὰ μὲν πράγματα εἰς ὅπερ νυνὶ περιέστη, ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ᾑρέθη Φίλιππος ἁπάντων· τὸν δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτα ἀγῶνα, ἕτεροι [*τινες] χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημένοι; καὶ ταῦτα μηδεπώποτε τῆς πόλεως ἐν † τοῖς πρόσθε χρόνοις ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν κίνδυνον ᾑρημένης. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν Ἑλλήνων, τίς δὲ βαρβάρων, ὅτι καὶ παρὰ Θηβαίων καὶ παρὰ τῶν ἔτι τούτων πρότερον ἰσχυρῶν γενομένων Λακεδαιμονίων, καὶ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως, μετὰ πολλῆς χάριτος τοῦτ' ἂν ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅτι βούλεται λαβούσῃ, καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐχούσῃ, τὸ κελευόμενον ποιεῖν, καὶ ἐᾶν ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προεστάναι; ἀλλ' οὐκ ἦν, ὡς ἔοικε ταῦτα τοῖς * [*τότε] Ἀθηναίοις πάτρια, οὐδ' ἀνεκτὰ, οὐδ' ἐμφυτά· οὐδ' ἀ

XXXVIII *Demosthenis pars orationis de Corona, cum Platonica composita.*

* ὃ λέγω *vul. Demosth.*

† τῶν ἄλλων *legunt vulg.*

∴ πάντως *editiones vul.*

Inclusum [] *deest in vulg.*

† τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις *vulg.*

* τότε *abest vulg.*

οὐδένα ἤδη πώποτε τὴν πόλιν οὐδεὶς ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ πεῖσαι τοῖς ἰσχύουσι μὲν, μὴ δίκαια δὲ πράττουσι, * προστιθεμένην ἀσφαλῶς δουλεύειν· ἀλλ' ἀγωνιζομένη περὶ πρωτείων, καὶ ὑπὲρ τιμῆς καὶ δόξης, κινδυνεύουσα πάντα τὸν αἰῶνα † διετέλεσε. καὶ ταῦθ' οὕτως σεμνὰ [καὶ .·. καλὰ] καὶ πρέποντα τοῖς * ὑμετέροις ἤθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνεται εἶναι, ὥστε καὶ τῶν προγόνων τοὺς ταῦτα πράξαντας μάλιστα ἐπαινεῖτε. εἰκότως. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῆς ἀρετῆς; οἳ καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν ἐπέμειναν, εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες, ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι· τὸν μὲν ταῦτα συμβουλεύσαντα Θεμιστοκλέα στρατηγὸν ἑλόμενοι, τὸν δὲ ὑπακούειν ἀποφηνάμενον τοῖς ἐπιταττομένοις Κυρσίλον καταλιθώσαντες, οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ὑμέτεραι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότε Ἀθηναῖοι, οὔτε ῥήτορα οὔτε στρατηγὸν, δι' ὅτου δουλεύσουσιν εὐτυχῶς· ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν εἰ μὴ μετ' ἐλευθερίας αὐτοῖς ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἡγεῖτο γὰρ αὐτῶν ἕκαστος, οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. διαφέρει δὲ τί; ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγενῆσθαι νομίζων, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν, ἀποθνήσκειν ἐθελήσει, καὶ φοβερωτέρας ἡγήσεται [τοῦ * θανάτου] τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἐν δουλευούσῃ τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη. εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ' ἐπεχείρησα νῦν λέγειν ὡς ἐγὼ προήγαγον ὑμᾶς ἄξια τῶν προγόνων φρονεῖν, † τίς οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειέ μοι; νῦν δ' ἐγὼ μὲν ὑμετέρας τὰς τοιαύτας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι ὅτι καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ' εἶχε τὸ φρόνημα ἡ πόλις· τῆς μέντοι διακονίας τοῖς ἐφ' ἑκάστοις τῶν πεπραγμένων καὶ ἐμαυτῷ μετεῖναί φημι. οὗτος δὲ [·.ὁ] τῶν ὅλων κατηγορῶν καὶ κελεύων ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς ἔχειν, ὡς φόβων καὶ κινδύνων αἰτίῳ τῇ πόλει γεγενημένῳ, τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν τιμῆς ἐμὲ ἀποστερῆσαι γλίχεται, τὰ δ' εἰς ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἐγκώμια ὑμῶν ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ ὡς οὐ τὰ βέλτιστα ἐμοῦ πολιτευσαμένου τουδὶ καταψηφιεῖσθε, † διημαρτηκέναι δόξετε, οὐ τῇ τῆς τύχης ἀγνωμοσύνῃ τὰ συμπτάντα παθεῖν. ἀλλ' .·. οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε ἄνδρες Ἀθηναῖοι, [* οἱ] τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι· οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας, καὶ τοὺς ἐπ'

Ἀρτεμισίῳ

* προσθεμένην vulg.
† διατετέλεκε vulg. lib.
.·. Inclusa [] absunt à vulg.
* ἡμετέροις lib. edit.
* Inclusa [] desunt in editionibus.
† οὐκ ἔστιν ὅστις ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειέ μοι. vulg. & sine interrogatione.
* Inclusum ὁ deest in vulg.
† ἡμαρτηκέναι leg. edit. vulg.
.·. οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν bis per epizeuxin vulg.
* οἱ abest ab edit.

ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας· οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς, ἔθαψεν, Αἰσχίνη, οὐχὶ τοὺς * κρατήσαντας αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς κατορθώσαντας μόνους δικαίως. ὁ μὲν γὰρ ἦν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργον, ἅπασι πέπρακται· τῇ τύχῃ δ' ἣν ὁ δαίμων † ἔνειμεν ἑκάστοις, ταύτῃ κέχρηνται. Hoc est: Cum autem euentum acriter vrgeat, aliquid etiam dicam admirabile (at quæso per Deos, ne quis meam mi-tur insolentiam, sed vt id quod dicam, consideret cum beneuolentia) si omnibus perspicua fuissent ea quæ futura erant, & præscissent omnes, & tu prædixisses, Æschine, & obtestatus esses clamitans ac vociferans, qui nec os aperuisti, ne tum quidem hæc missa Reipu-blic. facienda fuissent, si modo vel gloriæ maiorum, vel memoriæ posteritatis rationem habuisset. Nunc cum frustrata esse conatibus iudicatur, quod omnibus com-mune est mortalibus, si Deo visum ita fuerit. Tum vero si principatum sibi in alios arrogasset, eoque postea cessisset, omnes Græcos ab ea Philippo esse prod tos, cri-mini daretur. Nam si illa sine certamine abiecisset, propter quæ mala non pericula maiores adierunt. Qui-bus Deum immortalem oculis, qua fronte aspexisse-mus hospites in nostram urbem ventitantes, si res eo, quo nunc redissent, & dux & dominus omnium Phi-lippus esset creatus? & prælium ad ea prohibenda sus-ceptum, alii sine nobis commisissent? præsertim cum superioribus temporibus Respublica nostra nunquam in-gloriam securitatem periculis honestatis causa susceptis præposuerit. Quis enim Græcorum nescit? quis bar-barorum, & à Thebanis & qui ante hos potentes fue-re Lacedæmoniis, & à rege Persarum cum optima gra-tia hoc libenter concessum fuisse Reipublic. vt quidquid vellet, acciperet, & sua teneret, imperata faceret, & a-lium Græcis sineret imperare? Verum ea non erant A-theniensibus patria nimirum, nec tolerabilia nec insita, neque vnquam quisquam Reipublicæ nostræ ab omni æuo persuadere potuit, vt cum potentibus quidem, sed iniusta agentibus coniuncta, tuto seruiret.

*transponunt in posteriori commate vulg. hanc vocem κρατήσαντας. & in priori κατορθώσαντας.

† ἀπένειμεν vulg.

Pag. 183. *Sed dimicare de principatu, de honore & gloria periclitari,*
nullo unquam æuo destitit , atque ea vos ita splendida &
conuenientia vestris moribus eos, qui hæc fecerunt, maxime
laudetis, nec iniuria. Quis enim non admirabitur virtu-
tem illorum virorum, qui & regionem & vrbem relinque-
re voluerunt, triremibus conscensis, ne imperata facere co-
gerentur ? & eius rei suasorem Themistoclem, ducem ele-
gerunt : eum autem qui pronunciarat imperium exequen-
dum esse, Cyrsilum lapidarunt , non ipsum solum, sed &
mulieres vestræ uxorem eius. Non enim quærebant illius
temporis Athenienses, vel Oratorem vel Ducem, per quem
feliciter seruirent, sed nec viuendum sibi censebant , nisi
cum libertate viuere liceret. Nam eorum quisque puta-
bat, se non patri & matri dumtaxat esse natum, sed etiam
patriæ. Quid verò interest , quod is qui se parentibus
tantum natum esse putat , fatalem & naturalem mortem
exspectat . Qui autem & patriæ : is, ne hanc seruire
videat, emori volet : & magis metuendas esse ducet con-
tumelias & ignominias , quam interitum. Quod si ego
hoc dicere aggrediar, vos à me excitatos esse ad elationem a-
nimorum dignam maioribus, nemo est quin iure me repre-
henderet. Nunc ergo vestra esse hæc instituta declaro, &
ostendo etiam ante me hoc animo Rempub. fuisse: cæterum
ministerii partem in singulis rebus gestis ad me quoque
esse referendam affirmo. Iste autem dum omnium me
accusat, & succensere mihi vos iubet , vt qui terrorum &
periculorum caussa Reipubl. fuerim , non mihi tantum
hunc honorem eripere studet, sed laudationibus etiam vos
ad omnem posteritatem priuat. Nam si hunc virum,
quasi Reipub. non optime præfuerit, condemnabitis, errasse
videbimini, non fortunæ temeritate cladem accepisse. Sed
fieri non potest, Athenienses , vt errauerítis defensione li-
bertatis, & salutis omnium cum periculo suscepta : non te-
stor maiores nostros , qui in Marathone pro aliis dimica-
runt, & qui ad plateas in acie steterunt, & qui ad Salami-
nem nauale prælium commiserunt, & qui ad Artemisium,
& multos alios , qui in publicis monimentis sepulti sunt,
fortes viros, quos vniuersa æque Respub. eodem dignata ho-
nore sepeliit, Æschine, non eos ex illis qui vicerunt, ac tan-
tum

bene gesserunt, solos, idque iure ac merito. Quod enim fortium virorum officium fuit, omnes præstiterunt, ea autem fortuna, quam cuique numen tribuit, vsi sunt. Neminem profectò fore confido, quin, si aliquam modo orationum cognitionem habeat, nec maleuolus neque litigiosus sit, tantum dictionem hanc postremo loco prolatam, à priore discrepare & differre fateatur, quantum arma bellica & pugnatoria ab armis quæ ostentandi tantum caussa fiunt; quantum veræ imagines à fictis & simulatis, quantum corpora in sole & laboribus enutrita, ab eis quæ in vmbra & deliciis molliter vixerunt. Illa nihil præter elegantiam sectatur, ideo in causis veris & seriis sæpenumerò peccat: hæc autem quidquid vtile & verum est quærit: vt bene & conuenienter fecisse mihi visus sit, qui Platonicam dictionis formam florido prato deliciis & iucunditatibus perbreuibus pleno; Demosthenis autem phrasim agro fertili & vberi, in quo tum nihil ad vitam necessarium, tum etiam nihil ad delectationem desideretur, comparauerit. Possem, si modo vellem, singulas in quibus vterque emicat, partes examinare, & quanto discrimine Demosthenica Platonicam dictionem superet ostendere, non modo quod verior sit, & causis forensib. magis idonea: (Hoc enim omnes vulgò cum nouerint, demonstratione opus habere longiori non puto,) sed etiam quod figurato loquendi genere excellat, in quibus ipse tamen Plato insignis admodum fuisse visus est: cum ergo plurima forent dicenda, hanc tractationem in aliud tempus reseruo; nam, de hoc, si tempus permittat, singularem tractatum contexam, nunc verò quantum dixisse oportuit, dixi. Cum autem Platonem transire nefas fuisset, vt cui principatum nonnulli defetut, & vnam eandemq; serram toto tempore reciprocare extra argumentum esset, in illum tractatum reliqua relicta. Cupio autē quæ initio dixi, simul iam complecti, & ostendere me omnia, quæ de dictione agere incipiens, facturum me promisi, fecisse. Primum dixi, optimum dicendi genus, & ad vniuscuiusque ingenium accommodatum conuenientissime à Demosthene vsurpatum esse, & consummatum, neque id ex eius solum dictione pro-

XXXIX.

Quid intersit inter Demosthenis & Platonis dictionem.

Pag. 184.

XL.

baui. (Sciebam enim nihil in seipso consideratum perse sufficere, vt liquidè perspici possit.) sed opposui illi aliorũ & Oratorum & Philosophorũ loquendi modos, qui cæteris p æstare viderentur, & mutua collocatione facta, quis primas ferret, ostendi; vtque naturaliter & debito ordine contextus procederet, optimas dicendi formas enumeraui, & principes earum recensui. Deinde ostendendo omnes illos imperfectos fuisse, & in quo maxime perfectũ finem consistere putarem, breuiter differendo, ad Demosthenẽ perueni, eumq; nullum penitus aut stylum aut Oratorẽ imitatũ esse indicaui: ex omnib. autem optima elegisse, communẽ & facilem elocutionẽ reddidisse, & hac parte longo cæteros interuallo post se reliquisse affirmaui: diuisaq; dictione in tria quæ aliis præstant, genera, tenue nimirum, sublime, & horũ medium, eum in singulis his omnibus antecelluisse demonstraui, idque acceptis nonnullis ex eius orationibus sententiis quibus similes ex aliis scriptoribus, egregias quidem & laudabiles, verumtamen non summas & perfectas, nec omnes virtutes, vt Demosthenicæ, in se continentes opposui. Porrò non iniuria Isocratis, Platonis, aliorumque præclarorum virorum mentionem feci, & cum Demosthene illos comparaui: sed cum illi medium & optimum stylum non sine gloria coluerint, ostendi eos etsi veteres & superiores Oratores antecellant, esse tamen indignos qui cum Demosthene de principatu contendant. Vbi autem his nonnulla adhuc de dictione addidero, ad reliquam tractationis partem me accingam. Hæc scilicet sunt in tribus dicendi generibus indicia, quibus stylus maxime perspicitur & dignoscitur. Dicam verò primum virtutes illas, quas aliis generibus proprias esse dixi, Demostheni & Lysiæ contigisse, quo perspicua magis fiat oratio. Demosthenes quidem omnes, quotquot sublime, excellens & nouum dicendi genus habuerunt, perspicuitate, claritate, & communi elocutione antecedere videtur. Illam enim in compositione graui adhibet, & hisce clarissimis virtutibus quam maxime in sublimi, elato & peregrino di-

stylo vsus est: eos autem qui tenue & humile & inaffectatum genus sectantur, meo quidem iudicio neruosa dictione, grauitate, acerbitate, & frequenti aculeo & acrimonia superat. Hæc scilicet & his similia sunt, quæ hoc genus in illo ostendunt. Illos verò qui medium coluerunt, quod præstantissimum censeo, varietate, proportione, oportunitate, ad hæc concitandis affectibus, acrimonia, efficacia, demum etiam decoro ipso, quod apud illum summum est, vt astra quodammodo attingere videatur, superauit. Hæc itaque singillatim in vnoquoque genere eum dixi adhibuisse, & hinc volui Demosthenis facultatem & virtutes examinare, qui quidem talia genera adhibere nouerit, hisce autem locis & virtutibus maximè emineat.

Decorum à Demosthene seruatũ.

XLI.

Si quis autem diuisionem meam reprehendat, quod virtutes, quæ communiter omnibus generibus inhæreant, trifariam diuiserim, & ipse singulis proprium quoddam genus attribuat; hæc ei responderem, me quo loco singulæ virtutes optime conueniant & vtilissimæ sint, eo ipsas collocare velle: quin & ii qui artis præcepta scripserunt perspicuitatis, breuitatis persuasibilitatis locum censent proprium esse in narratione, quia non alibi has virtutes liceat inuestigare: sed alibi eas ponere omninò absurdum est: in narratione verò potissimum adhibentur. Agedum his absolutis, dicamus iam, quam in verbis ipsis compositionem adhibuerit. Eximiam quandam esse Demosthenicæ dictionis compositionem, & multum à cæteris Oratoribus discrepare, non mea vnius sententia est. Scio enim omnes, qui ciuilium orationum ignari non sunt, hanc illi virtutem attribuere, cum æquales eius in hoc eum mirentur, & aperte testentur, se illum hîc quam maximè imitari: quanquam nonnulli inique erga eum affecti fuerint, vt adulatorem eum fuisse iactarint; quin & alii admodum illi molesti, & maligni erga eum odio. Inter quos fuit Æschines Orator, in eloquentia non postremus, qui quidem aliis Oratoribus nihil videtur cedere, & primas à Demosthene in dicendo ferre; hic quidem dictionem

Pag. 185.

Æschinis laus.

eius, propter grauitatem & granditatem, quæ in Demosthene singularis fuit, quasi hostis & inimicus mordet & redarguit. Etenim verborum ipsorum nouitatem, tumorem, affectationem, obscuritatem, acerbitatemque, & his similia moleste ista ferens, ei, vt dixi, obiicit; in nonnullis tamen non sine ratione & merito eum reprehendit. In compositione verò nominum reprehendenda nec magnum nec paruum quid profert, quodque mirandum sit: sed etiam vbique fatetur apertè, hanc propriam esse huius Oratoris virtutem, & hanc in eo etiam imitatur. Quod constat ex iis quæ sic in eum dixit: *Cum homo ex verbis compositus & iis acerbis & superuacaneis.* In his enim non ipsum verborum delectum profectò, sed compositionem & collocationem laudat. Quis enim acerba & affectata verba cum inuenustate amaret? In alia etiam oratione eadem pænè dicit: *Quia vos timeo malè facientes, cum Demosthenis compositionem ametis.* Et hic iste rum non metuit, ne vetustatem & splendorem verborum Athenienses nimiũ ament, sed ne ab eo ducantur, & quasi præstigiis in cõpositione verborũ illudãtur, vt eum, vbi meritò propter cõcinnitatis artificiũ accusare posset, indemnem præstet. Hinc manifestum est, grauitatem illum Demostheni talem attribuere, qualem non alteri, & Sirenibus eius venustatem & suauitatem comparat. Nam non ob verborum delectum, sed ob compositionem eorum illum admirans, hanc ei sine dubio virtutem concessit.

Æschin. Orat. contra Ctesiphontem.

XLII. Hanc quidem partem, quod non multis verbis ad demonstrationem indigeat, quia scilicet superuacaneum est ostendere, Demosthenem verba diligenter collocasse, testimoniis eximiis & locupletibus confirmare, opus non puto, cum nemo ne hiscere quidem contra audeat; itaque pertransibo. Quis autem sit compositionis illius character, & vnde hanc adeptus sit, & quomodo quis eum cum aliis conferendo internoscet, iam de his præpositis, aggrediar. Magnam olim antiqui oratores curam diligentiamque adhibuerunt, vt numerosè & concinne verba, tum in versu, tum extra versum collocarent: omnesque qui accuratè orationes scriberent, non modo vt sententias pulchris verbis adornarent,

Numerosæ orationis studium.

sed etiam eleganter & apposite collocarent, operam dabant, non eidem omnes tamen compositioni studebant, ideoque non vna eademque ratione omnes processere. Cuius rei plurimas causas esse arbitror. primum, vniuscuiusque naturam, qua ad diuersa diuersi propensi sumus. deinde proprium vnicuiusque arbitrium & voluntatem innatam, per quam alia amplectimur, alia fastidimus. tertiò, opinionem ex longi temporis consuetudine collectam, vt dignorum imitationem & excellentium consuetudinem amemus. quartò, ipsam ambitionem, qua de honore contendimus, vt, qualia alii sectantur, talia & ipsi exprimere & imitari gestiamus. Alias etiam plures quis causas diceret. Sed cum dixerim quæ notissimæ sunt, reliquas omitto. Vnde fit vt hi quidem constantem, grauem, austeram, vetustam, seueram, omneque ornamentum fugientem compositionem quærant; illi venustam, suauem, theatralem, & magnum præ se ornatum ferentem, qua in conuentibus panegyricis auditores, & qua plebs confluit demulcetur: alii componentes è duabus elegantissimam, mediam & mixtam rationem secuti sunt.

Compositionis tria genera.

Tres enim sunt insignis compositionis characteres, qui cæteris præstant: alii verò, qui præter hos & ab his efformati sunt, plurimi sunt, & tum intentione tum remissione inter se discrepant. Vna verò & pura compositio, & sincerus omninò character apud nullum penitus, aut Poëtam aut Oratorem inuenitur, nec de hoc testimonia ab vllo petenda sunt. Cum enim nec in elementis primis, è quibus omnia composita sunt, terra, aqua, aëre & igne, aliquid purum sit, sed singula à singulis aliquid participent, & vnumquodque eorum à maiore parte denominatum sit. Quid mirum si dictionis compositiones, quæ tres sunt numero non vnicam & puram naturam habeant, sed ex iis quæ sæpius eis accidunt, nomen et stylum sortiantur? Quare quando vtriusque exempla proferens, & testimoniis rem confirmans, aliqua verba Poëtarum orationisque solutæ scriptorum, qui iis vsi sunt inter se comparo, nemo comparationem eorum & affinitatem aut particulare eorum artificium reprehendat, sed à maiori parte singulos eorum, quos prolaturus

Pag. 186.

sum consideret, sibi persuadens, quod etsi sæpè ita sit si-
XLIII. militudo, quod non semper. Is porrò est character au-
Grauis compositio. steræ, vetustæ, nec ornatæ, sed grauis compositionis No-
minib. vti gaudet magnis & longis vt firmiter admodũ &
latè desinant, & temporib. & spatiis maiorib. à se mutuo
diuidantur huiusmodi porro compositionem vocales se
inuicem sequentes efficiunt, cum prior dictio in eam vo-
calem desinit à qua sequens incipit Necesse est enim
tempus quoddam notabile medium inter vtramque in-
terseri, & nemo dicet, τί δ᾽· οὗτο ἔςι , quomodo enim ali-
quod erit spatium si transponuntur verba, & si se inuicem
d siunguntur, ne vocalium concursu elidantur? Ostendi-
tur enim à Musicis & Poëtis, tempus inter vocales duas,
aliarum interpositione semiuocalium completi posse.
Hoc non fit, cum silentio quodam notabili vocales ab
inuicem diuisæ proferuntur. Talis quidem huiusce com-
positionis prima est plerumq; proprietas, alia verò hæc,
literas scilicet reciprocare, & alias reiicere, asperitatem in
connexionibus verborum inducere, quæ aures sedatas &
quietas offendat. Hoc autem mutarum & semiuocalium
vis potestasque efficit , quando nimirum præcedentia
membra in iisdem literis desinunt, à quib. sequens com-
ma incipit, nihil vt è sequẽtib absumi & absorberi queat.
Magna enim in harum concursu sita est asperitas, quin &
in ipsis verbis , quando syllabæ è duris compositæ sunt
literis. Magna porro hic opus est industria, ne quem ma-
lum sonum aut inuenustatem, aut aliam quandam mole-
stiam auribus illæ vocalium collisiones clanculo pariant,
sed videndum vt lanugine quadam molli , & spon-
pente venustate condiantur. Hoc enim solum quasi spe-
cimen dixisse sufficit , nullum insigne verbum esse posse,
XLIV. quod elegantia & debita venustate careat. Hæc quidem
sunt, quæ in minimis dictionis partibus, iisque quasi li-
teris cõsistunt, primum compositionis genus ostendunt.
In iis verò quæ cola & incisa dicuntur, quæ è verbis plu-
ribus componuntur , non hæc modo quæ dixi, periodos
complent, sed & numeri qui illa demetiuntur; ne sint
humiles, fracti, molles, aut ignobiles sint , sed sublimes,
viriles & splendidi , neque enim in oratione numeri
nulli

finalus est, aut instar additamenti alicuius non necessarii. Sed si veritas, mea quidem sententia, dicenda est, nihil adeò ex iis, quæ auditores mouent & ducunt, aures demulcet. Præter numerum etiam requiritur, vt figuræ sententiarum præstantes sint & egregiæ, nec modo sententiarum, sed etiam verborum. Sed hic locus non postulat, vt enumerem quot sint figurarum, tum earum quæ in verbis consistunt, tum earum quæ in sententiis, genera, & quibus in hac potissimum compositione opus sit: cum huic sit proprium, vt ambitus periodici non sint affectati sed simplices, secumque animum non rapiant & vi trahant nec ad spiritum dicentis mensurati sint, nec superuacanea verborum & ad ipsam sententiam non necessaria complementa habeant, nec in theatrales quosdam mollesque numeros desinant. In summa nihil periodicum & latum amat hæc compositio, at simpliciter quodammodo, & nõ affectatè, & potius per breuia commata & succincta incisa dici amat, simplicitatem ipsam imitans. Si verò interdum membra elaborata adhibuerit, vel periodos vel finem habeat numerosum quod forte casu acciderit, non ideo reiicietur. Quin & hæc antiquam & austeram compositionem indicant, raris scilicet vti copulis, nec articulis continuis, sed interdum etiam paucioribus quam deceat: frequenter mutare casus, non semper continuare cum prioribus sententias, correspondentiam ipsam & connexionem frangere, eminenter & proprio quodam modo, non vulgari hominibusque noto membra copulare. *Pag 187.* Satis magnam exemplorum copiam è Poëtis Æschylus, qui hoc pænè omnia stylo composuit, & Pindarus dabunt, demtis solis Parthenиis, & si qua sunt his similia. Hi enim excellentiã & grauitatẽ cõpositionis antiquæ vsurparunt; ex historicis cæteros longè antecelluit, & in hoc genere principẽ locũ tenuit Thucydides: si verò testimoniis opus esse visum fuerit, omissis Poëtis ex Thucydidis dictione hæc decerpam:

XLV. *Æschylus & Pindarus grauis compositionis sectatores. Thucydides.*

Τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε * ξυνέβη γενέσθαι
ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι † πολλὰ, οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ
πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων,
αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· εἰσὶ δ' αἳ καὶ οἰκήτορας

** in vulg. ξυνηνέχθη.*
† πολλὰ deest in vulg.

μετέβαλον ἁλισκόμεναι· οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν, κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ, διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον· ἡλίου δὲ ἐκλείψεις αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τ' ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· * καὶ οὐχ ἥκιστα καὶ ἡ βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. Hoc eſt: *Huius belli longitudo tum in immenſum proceſſit, tum magnas in vniuerſam Græciam calamitates inuexit, quales eodem ſpatio temporis non contigerunt. Nam neque tot vrbes expugnatæ vaſtatæque ſunt, vel barbarorum impetu vel domeſticis contentionibus: ſunt etiam quæ incolas captæ mutauerunt, neque tot exitia, totue neces audiuit quiſquam, vel belli vel ſeditionum cauſſa. Atque ſuperiora illa, quæ auditione quidem percipiuntur, re autem ipſa rariſſime confirmantur, fidem tamen acceperunt: qualia narrantur de terræ motibus, qui in hoc bello pleriſque orbis partibus exſtiterunt: quæ de ſolis defectionibus crebrioribus quam vnquam antea: quæ de ſiccitatibus, vnde fames ingens, ex fame verò peſtilentia exorta, quæ non mediocribus malis ciuitatem afflixit.*

* καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψ. *leg. vulg.*

XLVI. *Compoſitio tenuis quæ ſit, & quæ exigat.*

Talis itaque eſt in ſtylo compoſitio illa prima, naturalis, auſtera, ſuperba, antiquata. Alia verò, quæ mollis, theatralis eſt, & magis ornatum quam grauitatem quærit, huiuſmodi. Verba vbique lenia & mollia ſectatur, ſuaui ſtudet ſono, numeroſitati, & quæ hinc oritur, venuſtati, deinde non temerario hæc ordine collocat, nec inconſiderate alia aliis annectit, ſimulque conglobat; ſed diſcernens quæ quibus annectendo venuſtior effici ſonus queat, perſpiciensque quo potiſſimum ſchemate copulæ gratiores reddantur. tali ſingula ratione componere conatur, multum ſolicita, tum vt ſingula inter ſe bene cohæreant, & aptè connectantur, tum etiam vt citatæ fluidæque ſint omnes ſententiæ. Ideoque omni ratione vocalium concurſus euitat, æquabilitatem verò & fluidam conſtructionem quærit, & pro virili etiam cauet, ne mutæ & ſemiuocales inter dicendum concurrant, quæ ſonum exaſperant, & auditorum aures perturbant. Cum enim

omnem dictionem vel personam vel rem significantem è literis bene sonantibus componi nolit, hinc nec aures eodem etiam modo affici vult. Quod nimirum naturale & simplex est, hoc in connexionibus illis adhibet, verbaque venustiora & blandiora reddere conatur, ad ipsam tamen sententiam, nec necessaria, nec fortasse etiam conducibilia, sed tantum vt præcedentia cum sequentib. veluti vinculo quodam connectantur & cohærant; ne scilicet sibi mutuo sint iuncta, & dictio prior in asperam quandam literam desinens, & sequens à simili incipiens, sonum deprauatum & durum reddant, sed interposito aliquo verbo emollitę efficiant, vt sonus lenis & continuatus videatur. Hoc vnum sectatur hæc compositio & eò spectat, vt omnia membra periodique constituantur, & inter se quodammodo contexta sint, vt nonnisi vnica dictio & colligata appareat: quin etiam vt omnia, quemadmodum in musicis symphoniis, verba sint venusta & suauia. Hoc quidem accurata & congrua compositio efficit, illud autem res ipsæ se mutuo aptè sequentes, & debitè colligatæ: quod alterius scientiæ commentatio est: Incitatus autem & citus dictionis fieri potest cursus instar corporum in aperto & libero campo, nemine impediente aut remorante currentium, ac concinne faciliterque per aures fluere vti per cantum & organa musici pulsus & versus. Quin etiam huius compositionis est, vt membra sint vertibus similia, mollia, æqualiter fluentia, magnamque elegantiam præ se ferant, & inter se quasi naturalis cuiusdam amicitiæ vinculo connexa sint ea, è quibus periodus composita est. Periodi etiam quas adhibet cum non sublimes numeros, sed venustos sectetur, hinc sublimes & bene compositæ videntur, & tutò desinunt. Adhæc schemata quæ populum maximè moueant inuestigat, ornatur enim his, illaque tenus adhibet, ne auditoribus molesta sint, qualia sunt comparia & similiter desinentia, & Opposita, & Paronomasiæ, Conuersiones, Repetitiones, & alia multa. Atque porrò ad hanc compositionem visa mihi sunt pertinere. Exempla huius proferam poëtarum quidem Hesiodi, Sapphûs, & Anacreontis, Oratorum verò & eorum

Pag. 188.

XLVII.

qui pedestri oratione vsi sunt, Isocratis Atheniensis & aliorũ qui proximè ad eum accesserunt. Posui iam antea orationes quasdã, in quib totũ eius dicẽdi stylũ descripsi, in quib. & cõpositionẽ, vtrũ talis, qualẽ nos dicimus, sit facile quis perspiciat. ne autẽ proposito deflectere videar. & cœptũ ordinẽ interrumpere, lectorẽ ad præposita exẽpla reuerti iubeo; hic autẽ dictionẽ è *Panegyrica* eius, q̃ non admodũ ad intelligẽdũ lectori difficilis futura est, in qua res Atheniensiũ in Salamine bello nauali gestas cõmemorat, excutiã: ita porro incipit Ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τε ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα * τὸν ὄχλον, ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν᾽ † ἐν μέρει καὶ μὴ πρὸς ἑκατέρας κινδυνεύσωσι, καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες .·. ἔτλησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς * πολλοῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα, καὶ νεὼς † ἐμπιμπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ τὴν πατρίδα τὴν αὐτῶν .·. γινόμενον; ·· μηδὲ ταῦτ᾽ ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας καὶ χιλίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν * ἐμέλλησαν. οὐ μὴν εἰάθησαν † γε, καταισχυνθέντες ·.· τε γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ᾽ αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δ᾽, εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι .·. γιγνομένους, καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, * οὐκ οἶδ᾽ ὅτι δεῖ λέγοντα διατρίβειν· ἃ δ᾽ ἐστὶν ἴδια καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ᾽ ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. † τοσοῦτο γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτε ἦν ἀκέραιος, ὥστε ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες, οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ·.· ταύτην δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι. καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύ-

Isocratis Panegyricus.

* vulg. Isocr. lect. τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλ.

† vulg. ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσι.

.·. lib. vulg. ἐτόλμησαν.

* lib. vulg. λοιποῖς.

† id. lib. ἐμπιπρα.

.·. γινόμενον vulg.

·· οὐδὲ vulg.

* Is. vulg. ἐτόλμησαν.

† γε & τε .·. absunt ab edit.

.·. γινομένους vulg.

* vulg. οὐχ ὁρῶ τί δεῖ λέγοντα διατ.

† habet vulg. [illegible]. τοσοῦτον.

.·. editi lib. ταύτης δὲ τὴν ἡμετέραν πόλ. αἰτ. γενέσθαι.

μένους, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων, ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ * τοὺς τὴν αὐτῶν καταλιπόντας περὶ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ † τάγε παλαιὰν οἰκιστὰς .·. πλείστων πόλεων γενομένους καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, * ἔλαττον ταῖς τιμαῖς ἔχειν ἀξιωθείημεν, καὶ τότε προταχθέντες † πρὸ τῶν ἄλλων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν. Hoc est: *Cum enim fieri non posset, ut cõtra vtrasq; copias simul exercitũ instruerent: assumta omni oppidana multitudine, in vicinã insulã traiecerunt, vt per vices cum alteris copiis, & non simul cõtra ambos exercitus, Martis aleã experirentur. Enimuero viri præstantiores illis aut Græcorũ amantiores, ostendi qui possint: qui ne seruitutis causa Græcis essent, & vrbẽ desolatã & agros vastatos, & sacra direpta, & templa incensa, vniuersi deniq; belli molẽ in patriã suã conuersam intueri non recusarũt? Ac ne his quidẽ contenti cõtra naues mill., & ducẽtas soli pugnare aggressi, tamẽ non ausi fuerũt. Peloponnenses enim eorũ virtute pudore affecti, &, si nostri periissent, ne se quidẽ fore incolumes: sin vicissent, suas vrbes in ignominia fore cogitantes, adire periculorũ societatẽ sunt coacti. Ac tumultus, qui in ea re inciderunt, & clamores & cohortationes, quæ cõmunia sunt omniũ bellorũ naualiũ, nõ video quorsum attineat cõmemorare. Quæ autẽ huius loci propria sunt, & digna principatu, & supra dictis consentanea, ea demũ est officii mei dicere. Tantũ enim nostra vrbs, dum incolumis esset, cæteris antecelluit, vt euersa etiã plures triremes ad id præliũ, in quo Græciæ salus agebatur, contulerit, quã cæteri omnes qui pugnæ interfuerũt. Neq; verò quisquã adeò animos à nobis habet alienos, quin fateatur, id naualẽ præliũ victoriæ totius belli causã exstitisse: atq; idipsum nostræ vrbi esse acceptũ referendũ. Enimuero cũ bello petendæ erant barbari, quorũ esse decet principatũ? nõ eorũ qui bello superiore præclarissime se gesserũt? qui & priuatim pericula in aliis sæpẽ adierũt, & primas in cõmunib. discriminib. meruerunt? nõ eorũ q pro salute Græciæ patriã deseruerunt? non verũ, q & olim plurimas vrbes condiderunt, & easdẽ maximis è calamitatib. denuò eripuerunt? An verò iniquissime nobiscũ ageretur, qui maximã partem laborum exantlauimus, si in iudicio dignitatis minus honoris consequeremur.*

* τὴν ἑαυτῶν ἐκλίποντας ὑπὲρ τῆς τ. vulg.
† vulg. lect. τότε παλ.
.·. vulg. cum articulo τῶν πλείστων.
* ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν. vulg. editur.
† ὑπὲρ ἁπάντων vul.

XLVIII. *Tertia compositionis genus.* Tertiæ autem compositionis, quam dixi mistam esse è duabus & ex vtraque optimum quodque deligere, nullus est proprius character. Verumtamen vt ii, qui institutum & facultatem eius sectantur, sciant, quæ fugienda, quæ amplectenda; ita temperata & commixta est inter se, vti in pictura ipsa temperari colores solent. Hanc *Homerus.* compositionem Poëta Homerus optime secutus est, neque etiam aliquis dictionem quandam ex his vtrisque grauitate scilicet & venustate, rectius efformatam, quam sit eius, proferret. Imitati sunt eum multi Epici & Lyrici, Tragœdi & Comœdi, scriptores veteres, tum Philosophi tum Oratores, quos omnes recensere longum fo- *Herodotus & Plato.* ret: sufficient è scriptoribus solutæ orationis duo, quos principes existimo, ex Historicis quidem Herodotus, è Philosophis autem Plato; nam magnificentiam vna cum venustate quadam, eorum compositio cōtinet. num verò ego recte & conuenienter de iis iudicarim, attendat, qui *Pag. 189.* velit. Agedum quis non fatebitur inter austeram & venustam compositionem, mediam esse dictionem illam, & optima ex vtraque selegisse, qua vtitur Herodotus Xerxem de bello Græcis inferendo consulentem & perorantem inducens. Versa autem est in dialectum Atticam oratio: Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ᾽ αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθείς· παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδένα χρόνον ἠτρεμήσαμεν, ἐξ οὗ παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίαν τήνδε παρὰ [* τῶν] Μήδων, Κύρου καθελόντος Ἀστυάγην· ἀλλὰ θεός τε οὕτως ἄγει, καὶ αὐτοῖς ἡμῖν πολλὰ ἐπιοῦσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. ἃ μὲν δὴ Κῦρός τε καὶ Καμβύσης, πατήρ τε ὁ ἐμὸς Δαρεῖος, κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνη, ἐπισταμένοις οὐκ ἄν τις λέγοι. ἐγὼ δὲ ἐν τῇ τιμῇ τῇδε, μὴ ἐλάσσω προσκτήσωμαι δύναμιν Πέρσαις. φροντίζων δὲ εὑρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον, χώραν τε ἧς νῦν κεκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέραν, παμφορωτέραν * τε, ἅμα δὲ τιμωρίαν καὶ τίσιν γινομένην. διὰ δὴ ταῦτα νῦν ὑμᾶς ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα ὃ διανοοῦμαι πράττειν, ὑποθῶ ὑμῖν. μέλλω ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλαύνειν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὁρᾶτε μὲν δὴ καὶ πατέρα ἐμὸν Δαρεῖον προθυμούμενον στρατεύεσθαι

ἐπὶ

** τῶν inclusum deest in vulg.*

** vulg. Herodot. edit. habet δὲ.*

ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετ' αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δ' ὑπέρ τ' ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἵ γε ἐμέ τε καὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιοῦντες. πρῶτα μὲν εἰς Σάρδεις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρᾳ τῷ Μιλησίῳ δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἐνέπρησαν τά τε ἄλση καὶ τὰ ἱερά· δεύτερα δὲ, ὑμᾶς οἷα ἔδρασαν, εἰς τὴν γῆν τὴν σφετέραν ἀποβάντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγουν, ἐπίστασθέ που πάντες. τούτων μέντοι ἕνεκα * ἀνώρμημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δ' ἐν αὐτοῖς τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος· εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοις πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν, γῆν τε τὴν Περσίδα ἀποδείξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι * ὅμορον οὖσαν. οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμορον οὖσαν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀλλ' αὐτὰς ἁπάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης ἐξελθὼν γῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν αὐτῶν οὐδεμίαν οὔτε ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν ὑπολείπεσθαι ἡμῖν, ὃ οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν εἰς μάχην, τούτων ὧν ἔλεξα ὑπεξῃρημένων. οὕτως οἵ τε ἡμῖν * αἴτιοι ἕξουσι δούλιον ζυγὸν, οἱ Ἀθηναῖοι. ὑμεῖς δ' ἄν μοι τάδε ποιοῦντες † χαρίζεσθε, ἐπειδὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ∴ εἰς ὃν ἡμῖν ἥκειν δοκεῖ, προθύμως ὑμᾶς ἅπαντας δεῖ παρεῖναι. ὃς δ' ἂν ἔλθοι ἔχων κατεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω αὐτῷ δωρεὰν ἤδη τιμιωτάτην, ἣ νομίζεται ἐν * ἡμετέρᾳ. ποιητέα μὲν δὴ ταῦτ' ἐστὶν οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκῶ, τίθημι τὸ πρᾶγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. Hoc est: *Viri Persæ equidem ego non ero huius instituti auctor, sed ab aliis traditi imitator: Nam quemadmodum à maioribus nata excipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam timore vacauimus, sed ita Deus nos agit, & multa nobis se sequentibus in melius confert. Atque ea quidem, quæ Cyrus Cambysesque ac pater meus Darius fecere, quas gentes imperio adiunxere, non attinet referre apud probe scientes: ego autem postea quam hunc thronum accepi, dedi operam, ne ab iis, qui hoc honore sunt functi degenerarem, neue minus potentiæ Persis acquirere. Quod animo versans inuenio nobis accessuram gloriam, pariter & honorem, & regionem neque inferiorem, neque deteriorem ea, quam recuperauimus, sed*

* ἀνάρτημαι vulg.

* Lib. vulg. ὁμοροῦσαν.

* αἴτιοι edit. vulg. & mox pro Ἀθηναῖοι leg. ἀναίτιοι.

† χαρίζοισθε vulg. edit.

∴ edit. vulg. habent, ἐς ὃν ἥκειν δεῖ.

* subauditur χώρᾳ. edit. vulg. ἡμετέρῳ.

feraciorem vna cum vltione & vindicta. Ideoque nunc ego vos contraxi, vt id quod agere institui, vobis exponerem: Constituo, iuncto Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, vt Atheniensium vlciscar iniurias, quas tum Persis aliis tum patri meo intulere. Noueratis autem & Darium aduersus hos viros bellum mouere destinasse: verum ei morte præuento, non contigit, vt illos vlcisceretur. Ego verò eius vicem aliorumque Persarum vlciscens, non prius desinam quam expugnauero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt. Primum cum Sardis vna cum Aristagora Milesio seruo nostro cremauerunt lucosque ac delubra. Deinde in vos quid fecerint terram suam ingressos, cum Datis & Artaphernes duces fuere, scitis omnes. His de causis irritor ad inferendum eis bellum, quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio: Terram Persidam ætheri Iouis conterminam reddemus, nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, vna vobiscum cunctas regiones in vnam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque ciuitatem, neq; gentem, quæ nobiscum dimicare possit, iis quos dixi submotis. Atque ita fiet, vt & qui in culpa sunt, & qui culpa vacant seruile iugum sustineant. In quo si mihi vos gratificari volueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præsto esse oportet, tunc vnusquisque debebit impigre adesse. Quorum qui ornatissimis copiis aderit eum donabo iis, quæ in nostra domo pretiosissima habentur. Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus videar in consilio sententiam dicere, rem pono in medio, mando vnicuique quam libet sententiam dicere.

XLIX. Plura quidem exempla proferre, è quibus huius auctoris stylus ostenderetur, cupiebam, ita enim rem magis confirmassem: sed quia ad alia festino, omittam, atque ita simul fastidii culpam effugiam. Ignoscet mihi etiam ipse diuinus Plato, si & verba eius non protulero.

Nam

Nam commentarium hunc nonnisi cursim & specietenus scribo. Cæterum hæc posui, vt compositionum diuersitates, tum & earum formam, tum etiam principes illarum sectatores ostenderem, vt, postquam sententiam meam pronuntianero, Demosthenem scilicet, mediam & temperatã compositionem sectatum esse, nemo mihi dicat: Quæ sunt igitur aliæ duæ compositiones extremæ, & quæ vtriusque natura, & quæ est illa mixtura & temperamentum? nam extremis ipsis opus non est. Hac de causa primum, vt dixi, hæc coactus fui præfari, deinde, ne vnus semper idemque sit orationis tractus, isque durus, sed vt habeat doctas quasdam digressiones. Indecens quippe & iniquum esset, hisce additamentis velle fidem facere, illaque cum id sermo postulet omittere. Cum ostenderim itaque, hoc esse Oratoris nostri institutum, iam quæ ipse dixit, quis examinet, considerans tum ea quæ grauiter, austere & splendide dixit, tum & ea quæ venuste & eleganter. Si verò & hic demonstratione aliqua opus fuerit, aliquam ex orationibus eius in manus sumat, & vnde volet incipiens, per omnia descendat & rimetur singula quæ dicta sunt, an non alia late & periodis dilatatis diducta sint; alia verò conglobatis & condensatis: illa quidem exasperent, & offendant aures; hæc verò mitigent & demulceant; illa auditores ad affectus maiores excitent; hæc ad remissiores, & aliis multis in compositione differant modis; huiusmodi sunt illa. Vtar autem exemplis non studio conquisitis, sed obuiis ex vna in Philippum Oratione: Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν * Φίλιππον εὐτυχοῦντα ὁρῶν, ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι νομίζει, σώφρονος μὲν ἀνθρώπου προνοίᾳ χρῆται. Μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἐσ-τὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, εἴ τις αἵ-ρεσίν μοι δοίη, τὴν τῆς ὑμετέρας πόλεως τύχην ἂν ἑλοίμην, ἐθελόντων ἃ προσήκει ποιεῖν ὑμῶν καὶ κατὰ μικρόν, ἢ τὴν ἐκείνου. Hoc est: *Si quis vestrum Athenienses, ideo Philippum, quod floreat, & magnis opibus polleat, oppugnare metueret, is quidem sapienti dignâ viro prudentiâ vtitur. magnum*

Demosthenes mixtam compositionẽ coluit.

Pag. 190.

L.

Orat. Demosthenis ad epistolam Philippi.

** totus hic locus in vulgatis aliter legitur.*

enim in eo momentum est, sed ipsa potius fortuna omnes res humanas regit. Equidem sanè si quis mihi ad eligendum daret, vestræ vrbis felicitatem potius eligerem cupientibus vobis etiam parum facere ea, quæ fieri par est, quàm illius. In tribus hisce periodis omnia verba penè concinna & blandè eleganterque composita. Pauca omninò sunt, venusta sunt, quia numerose admodum digesta sunt, quæ constructionem collocationemque deprauant ac duram reddunt. In prima quidem periodo vocales concurrunt, in τῷ, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, & in τῷ Εὐτυχοῦντα ὁρῶν, quæ etiam connexionem interrumpunt, vt aliis etiam duobus vel tribus locis semiuocales coincidentes sibi mutuò quæ connecti nequeunt, vt hîc: Τὸν Φίλιππον, & in hoc: ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι, sonum nonnihil perturbant, & non sinunt vt gratus & lenis videatur. In secunda periodo aspera est compositio, in hoc: Μεγάλη γὰρ ῥόπη, quia duo ρ ρ non eliduntur, & in hoc: Ἀνθρώπων πράγματα, quia nullo sequenti verbo emollitur: frangitur verò & emollitur in hoc: Μᾶλλον δ᾽ ὅλον ἡ τύχη, cum breues multę vocales interiectum temporis spatium tollant. In tertia periodo, si quis vocales coniungendo voluerit elidere, vt in * Οἴομαι & Δέον, non inueniet vocales concurrentes, sed consonantes duobus vel tribus locis insertæ æquabilitatem adferunt, in hoc: Αἱρεῖσθαι μὲν δεῖν, & τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως. In his quidem secunda compositio & concinnitas eminet, in sequentibus verò, prima secundam multis partibus superat: Πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ὑμῖν ἐνούσας ἢ ἐκείνῳ. ἀλλ᾽ * οἴομαι καθήμεθα οὐδὲν ποιοῦντες· οὐκ ἔνι δ᾽ αὐτὸν ἀργοῦντα οὐδὲ φίλοις ἐπιτάττειν, μή τι γε θεοῖς. Hoc est: *Multo enim plures occasiones vobis inesse video ad Deorum vobis amorem conciliandum, quàm illi. Sed domi sedemus otiosi: non licet illum cessantem, nec amicis imperare, nec diis.* In his enim vocales vbique apertè collisæ sunt, & semiuocales ac mutæ; quibus compositiones firmantur & tardiores redduntur, breues adhæc vocales hic concurrunt, ideoque cita & incitata est compositio. Sed quoniam mutarum & semiuocalium connexionibus abundat, hinc sonus nonnihil exasperatur. Hoc itaque modo & cætera omnia

** Non video in prioribus Demosthenis verbis, hæc quæ hic repetit Dionysius, vt quid vel deesse superius, vel hic redũdare videatur, nisi legatur, οὐ μὴν, & δεῖν. Corruptus locus.*

LI.

** potius est οἴκοι.*

omnia composuit. Quid porrò pluribus opus est? non modò autē in verborum coniunctione mixtam compositionem ipse adhibet, sed & in ipsis membrorum structuris, collocationibusque, periodorum longitudine & ornamentis, quin & in numeris, qui tum periodos tum singula membra & cola ambiunt. Etenim & per commata multa hic Orator dixit, & horum pleraque ad eundem modum composita sunt, in ipsis autem periodis non pauciora. Periodos alias sublimes & densas, quasi tortiles effecit, alias supinas, humiles & admodum tenues, quasi fusas, quæ non adeò firmiter & validæ desinunt; etiam ob longitudinem celeriores, quasi ad spiritum suum & animi respirationem dimensas, alias multo etiam longiores, vt ad quartam vsq; respirationem perueniant, & tum demum finiantur. Schemata verò interdum grauia sunt, austera, vetusta & redundantia, interdum verò *arguta, & venusta, iuuenilia, & theatralia: vbique quidem numeri viriles, splendidi & magnifici, rarò verò saltantes, Ionii, & fracti, de quibus paulò post dicemus. Alius enim locus magis illis opportunus erit; nunc verò quod oratio requirere videbatur etiam addens, ad sequētia transibo. Quid verò hoc est? scilicet, cum dixerim compositionem mixtam & temperatam cæteris præstare, hanc optimè omnium Demosthenem vsurpasse, & eam pro vt res exigebat, insigniter intendisse, & remisisse, interdum splendidius, interdum demissius se gerentem. Cur autem non eodem semper modo ac ratione procedit? aut quem ordinem aut normam sequitur in hoc vel illo componendi genere adhibendo? Nę ipse mihi orator ingenio & exercitatione hoc primum percepisse videtur, non similem dicendi rationem poscere eos qui ad panegyricos conuentus & scholas confluunt, & eos qui ad iudicia & conciones. Alii enim decipi quodammodo, & quouis modo duci ac trahi volunt, alii verò vnicam doctrinam & vtilitatem spectant. Iudæorum etiam putauit in orationibus iudicialibus temere quæuis effutire & iocari, & in laudationibus ac demonstrationibus sordes quasdam & squallorem inducere. Sed de eius panegyricis nihil omninò dicendum est, quoniam eius

* λιγυρὰ καὶ γλαφυρά.

LII.

Pag. 191. Cur non eadem semper via Demosthenes incedat.

nullas habemus. Omnes enim quæ illi attribuuntur, alienas, nec eius esse, atque eius stylum non redolere, ac tum sententiis tum etiam tota constructione eius dicendi charactere censeo inferiores esse: inter quas arrogans illa funebris, inanis, ac merè puerilis numeranda venit, item encomiastica illa sophisticis referta nugis, in Pausaniam. Sed non est iam opus illud demonstrare. In Orationibus verò forensibus, quotquot vel ad iudices vel ad populum habitæ sunt, idem quod in aliis Oratorem sectatum coniicio. Nam si quando quid occurrit, quod splendidiorem quendam apparatum requireret, panegyrica quadam elegantia & venustate id adornare illum video, vti in Oratione *aduersus Aristocratem* per totam quidem orationem, ac præsertim vbi *de legibus* & iudiciis capitalibus rationem reddit, cui scilicet vsui vnumquodque horum sit destinatum. Quin & in oratione *aduersus Leptinem* de immunitate, multis quidem in locis, ac maxime vbi de benefactoribus Reip. Chabria & Conone & in ea quæ *de Corona*, aliisque plurimis. Hoc igitur primum mihi videtur fecisse, vt simul cum argumentis, compositionis formam rebus ipsis accommodaret. Ipsas dehinc sermonis ideas perspectas habuit, non omnes scilicet eundem, nec in delectu verborum, nec in eorum structura ornatum postulare, sed alias venustiorem, alias sublimiorem & magis rigidum. Et hanc praxin secutus procemia & narrationes venustiores potius quam grauiores facit, confirmationes & epilogos, minus dulces, sed magis rigidas & asperas. Nam in quibus auditor oratione demulcendus est, & rebus ipsis vt credat inducendus, non semper elegantia & suauia esse argumenta possunt, sed interdum alienorum scelerum commemoratione arida, interdum etiam inuenusta. Deinde nisi elegantiam & dulcorem ipsa compositio attulerit, vel sententias mollierit, non tutò & firmiter argumenta desinent: in quibus verò veritas & vtilitas spectanda est, illa simpliciter, naturaliter, & cum grauitate austera multi audire volunt, at garrulitas & deceptoria ars in Orationibus forensibus locum non habent. Cum

Funebris laudatio non est Demosthenis, vti nec in Pausaniam.
LIV.

autem ipse probe sciret, non omnium rerum eandem esse naturam, ideo nec singulis eadem ornamenta accommodanda censuit: sed popularibus magnificentiam & splendorem potius adhibendum; at in iudicialibus, vbi aliorum crimina & scelera, animum mentemque, & quæcunque homo carissima habet, iudex audit, venustatem, elegantiam, & quæcunque animos iudicum occulte valent permouere, & his similia, valere oportere. Ideo in orationibus deliberatiuis & consultationibus, & maximè *Philippicis*, sæpe, & ad fastidium vsque hancce compositionis formam vsurpauit; in iudicialibus venustam: rursus in iudicialibus quidem publicis, vbi dignitas & auctoritas Reipubl. seruanda est, sæpius magnificentiorem; in priuatis ad populum rarius. Vt itaque rem breuiter complectar, non solum in ipsis generibus orationum & diuersitate argumentorum varie sibi putauit compositionis stylum temperandum esse, sed cum videret etiam, præter diuersa epichirematum genera, partes expletiuas diuersæ esse naturæ, diuersis ipsam compositionem ornamentis conatus est adornare, aliter gnomas & sententias, aliter enthymemata, aliter etiam exempla componens. Longum foret omnes differentias enumerare, quas diuinus ille Orator videndo, & ad quodcunque argumentum, orationem semper accommodauit, & intensione ac remissione vtramque compositionem temperando, egregias illas & diuinas orationes condidit. Sed exemplis iam, quò oratio credibilior fiat, opus non existimo, maxime cum structuram verborum eius iam examinauerimus, num ita vt dixi, se habeant: longius enim iam tractatum produximus. Etenim metuo ne tandem aliquando in genus dicendi scholasticum hic commentarius immutetur. Pauca verò quæ posuimus, satis ad confirmationem futura sunt, tum præsertim apud eos, qui hæcce probe norunt. Neque enim iis qui Oratoris huius nomen ignorant, hæc contexo. Breuiter itaque rem ostendisse sufficerit.

LV.

Pag. 192.

Quæ via Demosthenes compositionem mediam acquisierit.

Reuertar igitur ad reliquam partem eorum quæ initio proposui dicere. Secundum itaque caput fuit, quibus præceptis & viis, & quo exercitationis genere optimam compositionem sibi acquisierit, ostendere; de quibus dicam quod sentio. Cum duo sint in quacunque re, vt sic loquar, fines, naturalis nempe & artificialis, honesti scilicet & voluptatis, vidit ille in oratione tum poëtica tum soluta vtrumque horum adhibendum esse, cum enim alter ab altero longe distet, præterquam quod vterque perfectus non sit, tum etiam propriam virtutem obscurè habet.

LVI.

Hæc cum sciret Orator, & putaret austeræ compositionis finem esse, honestum; venustæ verò voluptatem, quæsiuit, & ea quæ venustatem, & quæ voluptatem adferrent; inuenit itaque vtriusque causam eandem esse, modulos scilicet, numeros, mutationes, & * decorum quod omnibus his adhæreat. Sed hæc diuerse collocari & adhibita. Qua autem ratione vnumquodque adhiberi debeat docere conabor.

** addidi τὸ πρέπον.*

Elementalibus orationis partibus, quæ à nonnullis elementa vocantur, siue tres sint, vt Theodectes & Aristoteles volunt, Nomina, Verba, & Coniunctiones, siue plura, hæc duo adhærent, sonus scilicet ac tempus æqualia; nam in eorum accentu acuto & graui sonus consistit, in longitudine verò & breuitate tempus.

μέλος, & χρόνος.

Hinc autem fit pes, siue duabus constans breuibus, vti quidem nonnulli arbitrantur, & vocant pedem ita compositum *Hegemonem*, quod primo loco ponatur inter tempora, quæ æqualia sunt *arsi & thesi*; siue tribus, vt placuit Aristoxeno, qui in duplici se ratione dicendi primum exercuit.

Aristoxenus.

Moduli verò iis quæ è primis orationis partibus constant, ad auxesin conducunt, at pedes & numeri ad mensuram valent. quando autem vtrumque modum excederet, tunc ipsa mutatio accedens virtutem vtriusque & bonum temperat. Cum autem debito uerbo loco collocata fuerint, tunc τὸ decorum conuenientem illis venustatem tribuit: quod in musicis facere licet aduertere.

LVII.

Age, si quis versibus, cantiunculis vel in- mentis musicis pulcherrimos accommodet modulis, nullam autem numerorum rationem habeat, ecquis qui non hanc musicam repudiet? Quid autem si vtrum-

hoc adhibuerit, ſemper tamen in iiſdem modulis & numeris maneat, nihil nec varians nec immutans, nonne is omnem venuſtatem perdet? Si verò & variauerit interdum, nullam verò rationem decori in rebus ipſis habuerit, nonne in cæteris inaniter cenſendus eſt laboraſſe? Ita ſanè. Hæc Demoſthenes cum ſciuerit, ac modulos verborum & membrorum, tum etiam horum tempora expenderit; ita coniungere illa ſtuduit, vt egregiè modulata & numeroſa videantur. Deinde variis Schematis & Tropis vtrumque variare & mutare aggreſſus eſt, adhæc tantam decori, quantam nemo Orator vnquam, curam habuit: Sciens, quemadmodum dixi, eadem omninò ratione orationem & venuſtam fieri & honeſtam; cauſſam etiam inueſtigauit, cur eadem non eoſdem affectus habeant: inuenit ſonorum diſcrimina in cauſſa eſſe; qui ſcilicet efficiunt, vt hæc grandia, illa venuſta videantur, quemadmodum in muſicis ſe habet ad harmoniam chroma: in numeris ſimiliter accidere, vt nempe alii ſplendidi, alii molles & lenes videantur; quin & in mutationibus interdum vetuſtatem & auſteritatem, interdum venuſtatem & nouitatem apparere, tum etiam decorum omnium maxime vtrique pondus addere. His cognitis, cum maiorem ſibi rationem habendam eſſe honeſtatis, putaret; modulos & ſonos inſignes, numeros ſublimes, & mutationes egregias adhibuit: cum verò iucunditatem & voluptatem requirere dictio videretur, eadem hæc iucundiora effecit. Nemini autem nouum & inſolitum videatur, quod pedeſtri dictione modulos, numeros, & mutationes, vti cantionibus & inſtrumentis muſicis dixerim eſſe neceſſarios, ſi nihil horum Demoſthenis orationem legendo audiendoque percipiat; nec me errare putet, aut decipere velle, cum ea proferam teſtimonium, quæ in orationibus reperiri nequeunt: hoc enim omnis egregiè compoſita oratio proprium habet; & maxime huius Oratoris. Senſus enim id non animaduertunt, adeò opportune & artificioſe eam compoſuit; illa quidem lata & diffuſa ſunt, hæc contorta, alia verò alio quodam modo vulgatam compoſitionem egrediuntur, vt omninò nouus, & nullo modo artificium ſectatus eſſe videatur. *Pag. 193.*

LVIII. Exiget hic à me quispiam, vt de modulis & numeris aliquid dicam, & scire desiderabit tum quæ sunt in mutationib. schemata, tum eos qui in singulis excelluerunt; dein quænam ex illis sint, quib. antiqua & seuera cōpositio gaudeat, & quib. puerilis & mollis; vel vsitatam iam inde ab infantia proferens cōsonantiā, quàm ex Musica & Grammatica petere hæc præcepta solent, quæ iubent, vt in communib. & notis reb. oratio temporib. quibusdam ornetur, non reprehendet; præsertim cùm appareat mensuras temporū aliter atq; aliter se habere. Quare incipiendo à te carissime Ammeæ, è tuis elegantiis principium sumo. Si quis verò & hæc vult cognoscere, legat, si antea non habuit librum nostrū, quem de Compositione verborum edidimus; vbi videbit omnia quæ scire desiderat; de quib. hic quidquā dicere nolumus. Quum ergo alibi in eo libro de hac re scripserim, quod reliquū est iam aggrediar. Promiseram ante, me id adhuc demōstraturum,

LIX. *Demosthenis stylus quomodo dignoscatur.* quomodo scilicet stylus Demosthenicus dignosci, & quibus rationibus ab aliorum distingui possit. Vnum igitur quid ita illum proprie non indicat & ostendit, vt solum eius, & nullum alium alterius indicet: sed frequentia ipsa & copia, ob quæ cæterarum rerum & personarum significatu reprehendi solet, proprium eius stylum indicat; quod similitudine aperta, quæ in singulis corporibus hominum videri possit, ostendam; omnibus nobis quædam longitudo, color, figura, membra, & in iis ipsis membris aliquis etiam numerus accidit, & his similia. Si quis ex vnoquoque horum separatim characterē hominis cupiat cognoscere, nihil tandem perfectè sciet. In multis aliis enim formis inueniet tale quid, quod vnius formæ esse signum & characterem posuit. Cùm verò omnia pro more illi formæ acciderint, vel horum plurima, vel maxime ꝓpria, citò admodum eam dignosceret, nec ipsa eum affinitate similitudo decipiet. Hoc facere velim eos, qui perfectè Demosthenis genus dicendi cupiunt cognoscere, vt scilic. ex multis proprietatibus, optimis scil. & maxime propriis, id explorent. Primum ex modulis & bono sono, quem sensus ipse, qui verbis exprimi nequit, optimè diiudicat: ad eum porro cognoscē-

dum vsus, longa exercitatio & magnũ diuturnumq; temporis spatiũ requiritur Neq; enim sculptores & pictores, nisi magnã experientiã, eamq; longo tempore collectã habeant, & dudum in artificiosis antiquorũ operib. oculos triuerint, facile ea internoscent, nec satis affirmare poterunt, eo quod solũ fama audiuerunt, hoc esse Polycleti opus, hoc Phidiæ, hoc Alcamenis; & inter pictores, illam esse Polygnoti; illã Timanthis, illã Parrhasii tabulã. An igitur quis, iã è paucis omninò obseruationib. & breuis intelligentia tẽporis, accuratè orationẽ boni soni cognoscet? nequaquam; sed longo tempore opus est. Hoc igitur primũ obseruandũ puto, quod ipsum scientia & consuetudine parandũ est; dehinc bonos numeros. nullã enim Demosthenes orationẽ habet, quæ non suos habeat numeros, & mensurã, aliã perfectã & absolutã, aliã verò imperfectã, itaq; inter se cõpositam & copulatã, vix vt discernere possimus, modulata sit nec ne. non enim aliter dictio orationũ ciuiliũ similis versib. fieret, nisi mensurã & pedes aliquos solutos, qui non ita statim appareant, habeat. non quidẽ par est, vt metrica & nimis numerosa sit, ne vel carmen vel versus præter illius institutũ fiat, sed sufficit, vt bonos numeros & aptã dimensionẽ habeat. Sic enim futura est instar carminis numerosa, non tamen carmen; & instar versus torta nõ tamen versus. Quid verò hæc inter se differant, perspectu facillimũ est. Dictio quę quidẽ dictio mensuras & numeros artificio quodã ordinatos habet siue ad singulos versus, siue ad singulas periodos, quas musici strophas vocãt; deinde eosdẽ iterũ numeros & mensuras iisdẽ in versib. & cõprehensionib. quas antistrophas vocant, vsurpat, quos deinde numeros ab initio ad finẽ vsq; deducit; metrica est & poëtica; & hisce dicitur nominib. carmen & melos: quę verò vagas dimensiones & numeros incertos adhibet, nec vllã eorũ consequentiã, vel aliã æqualitatẽ ordinatã seruat; numerosa est & bene dimensa, cũ mẽsuris & numeris quibusdã distincta sit, nõ tamẽ metrica vel poëticis numeris adstricta, cũ nõ eosdẽ semper numeros & mẽsuras iisdem locis habeat. Talem autẽ esse censeo omnẽ orationẽ ciuilẽ, quę poëtico aliquo ornamento insignitur; qua etiã Demosthenẽ vsum video.

LX.

Dictio Demosthenis.

Pag. 194.

Huius porro rei caussas dedi in commentario *de Compositione nominum*, quare non iterum eadem hic opus puto repetere. Tertiò & quartò, proprium est huic Oratori, mutare vbique & variare, & membra periodosque diuersis ornamentis efformare. Non enim est vllus adeò simplex locus, qui non varietate, mutationibus & ornamentis quibusdam variatus & distinctus sit, vt omnibus notum est. Mihi autem hæc verbis indigere non videntur, vt quæ etiam vulgo notissima sint.

LXI. Hæc mihi Demosthenicæ compositionis signa & indicia videntur, è quibus si quis eam examinare cupiat, facili negotio ab aliis discernet. Si quis verò ad hæc respondeat, mirari se, quamuis diuinus adeò hic Orator fuerit, cum, quando orationes componit, sursum & deorsum partes orationis inuertere, & membra ex his composita, adhæc bonum sonum, numeros, & mensuras, quæ propriè ad musicam & poëticam spectant, ciuili & forensi dicendi genere accommodare, cum tamen horum nihil illi quadret. Primum ille sciat, tantam hinc ex eloquentia gloriam percepisse, quantum è prioribus nemo, æternis & duraturis compositis operibus, & tempori omnia & singula examinanti ea tradidisse, nihilque fortuitò, & temere scripsisse, sed, quemadmodum magnam in sententiarum distributione, ita & in compositione verborum operam impendisse. *Demosthenis laus.* Videns porrò Orator Isocratem & Platonem sapientia celebres & optimos olim Oratores existimatos, cælatis & tornatis operibus orationes suas similes effecisse, sciensque duplicem esse bene dicendi modum, tum eum qui in rerum tractatione, tum qui in verborum consistit, & hos duos iterum in duas partes subdiuidi: rerum quidem tractationem, in apparatum quem veteres inuentionem appellant, & in inuentorum vsum, quam distributionem vocant; verborum verò modum, in delectum verborum, & in delectorum collocationem: in vtroque horum sæpius vsurpauit primum quàm secundum: distributio siquidem in rerum tractatione, compositio in dictionis modo consistit. de quibus tempus non est longe differere. Hoc enim facile quis intelliget, nisi alioquin stupidus admodum & contentio-

sit; & non mirabitur Demosthenem fuisse de membris, numeris, & ornamentis & aliis omnibus, quæ compositionem suauem & egregiam reddunt, sollicitum: at contrarium existimabit laboriosus & seuerus aliquis, nec summe sapiens, tenuem scilicet eum esse & austerum, neque vllam concinnitatis oratoriæ, vel paruam admodum, cum cuperet tamen ingenii sui immortalem relinquere memoriam, rationem habuisse. Annon enim sculptores pictoresque in materia corruptibili artem ostendentes, venulas aliquas, lanuginem & glabras quasdam plumulas & id genus alia artificiose efficiunt, & in iis sortem consumunt? Ciuilisne igitur Orator, qui omnes æquales ingenio & labore superauit, minuta aliqua, quæ ad bene dicendum conferunt, si tamen minima dicenda sunt, neglexit? Cuperem equidem hîc noscere eos, qui dictis his persuaderi nequeunt, quod verisimile sit eum, quod iam inde à puero & iuuentute disciplinas amplexus sit, & hæc & alia omnia, magna diligentia & cura collegisse. Cum verò longi temporis exercitatio, magnum illi habitum induxerit, & ea, quæ semper sectatus est firmiter in illo impresserit; hinc factum, vt id tunc facillime, & habitu quodam dexterrimo fecerit, vti accidit & in aliis artibus, & maxime in ea quæ Grammatica nuncupatur. ex hac enim vna possumus & de cæteris iudicare, tum quod omnium clarissima est, tum quod excellentissima. Hanc enim cum ediscimus, primum nomina ipsa elementorum, quibus vox constat, discimus, quæ vocantur literæ, deinde formas & valores. Cum hæc didicerimus, tunc earum syllabas & syllabarum affectiones; his superatis orationis partes, verba scilicet, nomina & coniunctiones, contractiones, dilatationes, accentus acutos & graues, genera, casus, numeros, declinationes, similiaque mille nomina. His perceptis tunc legere & scribere incipimus, primum quidem articulatim & lentè, cum habitus nondum firmus est, sed accedente tempore, & intellectu ex continua exercitatione melius formato, tum sine errore & facillimè, & quemcunque librum, ad nullum præceptum iam amplius habito respectu, simulatque cogitamus, perlegimus. Hoc

Interrogatiue legere malui.

Pag. 195.

LXII.

Discendi ordo & ratio.

Oratoria labor.

etiam de arte hac oratoria credendum est, habitum è paruis & tenuibus præceptis iam auctum vna cum tempore, facillime hæc præcepta superare, vt simul atq; cogitamus etiam sine errore dicamus Si cui verò videantur hæc magni laboris esse & molestiæ, is sibi persuadeat in Demosthene id maxime locum habuisse.

Hesiodica sententia.

Nihil enim magnum exiguis venundatur laboribus; sed si repùtet fructus, hunc laborem sequi solitos, vnicam laudem potius, quam tempus & viuis & post mortem dare consueuit; omnem laborem paruum & tanto præmio inferiorem arbitrabitur.

LXIII. *Pronuntiatio.*

Vnum restat dicendum, de pronuntiatione scilicet, qua ille dictionem ornauit, quæ omninò in oratione requiritur, & maxime forensi, quæ vbi affuerit, tunc & aliis virtutibus locus est : vbi autem afuerit, cætera nullo pacto iuuant. Porro quanti hæc valeat, videre quis poterit, considerando quantum tragœdiarum comœdiarumq; histriones inter sit discrimen eadem enim carmina pronunciantes, non similiter nos audientes mouent, sed aliquibus irascimur, &, quod carminum elegantiam & vim deprauant ac corrumpunt, quasi aliqua nos iniuria affecissent, indignamur. Hæc, inquam, virtus in orationibus forensibus potissimum requiritur, si modo veræ & viuæ esse velint: atque huius maximam rationem Demosthenes, vt etiam aliarum habuit. Cæterum cum videret eam duplicem esse, vtrique studuit. etenim vocis suæ affectiones, & figuram corporis. quibus maxime illa optima redditur, ingenti contentione exercuit, quamquam (vt Demetrius Phalereus, & cæteri omnes

Demetrius de vita Demosthenis.

qui vitam eius scripsere, tradunt) natura ad dicendum parum esset aptus. Dicet quis, quid hæc ad dictionem eius faciunt? respondeo: Dictionē eius hisce proprie ornatam esse, vtpote quæ plena affectib. est, tum remissioribus, tum grauioribus, ipsaq; indicat, qualē potissimū actioné requirat. Quare qui hunc legunt, diligenter animaduertant, vt hoc, quo ipse legi vult, modo singula legant. Ipsa enim dictio docet eos, qui natura sunt mobili, & omnem in partem mouentur facile, qua pronunciatione efferri velit quod reipsa & exemplo probabo Agedum, incipiam

LXIV. *Ex Philip-*

aliquos numeros proferre: Ὄλυνθον μὲν δὴ ϗ Μεθ- ϗ Απ-

καὶ Ἀπολλωνίαν καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις ἐπὶ Θρᾴκης, ἐῶ, ἃς ἁπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνῄρηκεν ὥστ᾽ εἰ μηδὲ πώποτε ᾠκίσθησαν, ῥᾴδιον ἦν προσελθόντας εἰπεῖν· καὶ τὸ Φωκέων τοσοῦτον ἔθνος ἀνῃρημένον σιωπῶ. Hoc est: *Prætereo Olynthum, Methonam, Apolloniam & triginta duas vrbes in Thracia, quas omnes ille crudeliter euertit, vt ne si qui accesserint vel præterierint, facile dicere queant, an vnquam vrbes ibi conditæ atque habitatæ fuerint. & taceo tantam Phocensium gentem euersam.*

pica tertia Demosth. Pag. 196.

Hæc verba eius ostendunt, qua ratione pronuntiari debeant. dinumeratis enim vrbibus à Philippo euersis in Thracia, non ait se eas dicturum. Nonne hæc ironice efferri oportuit, & simul indignantis sono, ac vehementi? Deinde ait, se non illa commemoraturum, quasi grauia & plusquam acerba sint, tamen deplorat vrbium numerum, & celerem euersionem prosequitur, vt ne tenue quidem antiquæ habitationis earum vestigium supersit. nonne hæc iracunde & miseranda voce pronuntianda sunt? Qui sunt igitur soni iracundiæ, commiserationis, & misericordiæ, qui corporis gestus & manuum? quos illi ostendunt, quibus hæc reuera acciderunt. Stultum profecto esset, aliud quoddam actionis eius indicium & testimonium veritate omissa, quærere. & statim subiungit: *Sed Thessalia quomodo affecta est? nonne vrbes & remp. eorum euertit, & trierarchias in eis constituit, & non solũ vrbes, sed nationes integræ seruitutem seruiunt. vrbes in Eubœa iam non opprimuntur tyrannide, & hæc in Insula iuxta Thebas & Athenas?* Hæc iterum alium pronuntiandi modum desiderant. Interrogat enim, deinde sibi respondet, & in singulis conqueritur, & plagam auget. proprium est enim schema interrogationis, proprium responsionis, & proprium amplificationis. Nequeunt hæc vna eademque voce & sono efferri. & hinc sequitur: *Hæc per epistolas non indicat, sed reipsa facit, sed in Hellespontum procedit, primum venit Ambraciam, Elidem occupat tantam Peloponnesi vrbem. Megarensibus insidiatus est, nec Græcia, nec Barbara regio sitim & cupiditatem eius explet.*

Hæc molliter & suauiter licet proferre, vt in versibus
parodicis fieri solet, quasi historiam. Annon clamat, &
ostendit, qua ratione hæc dicenda sint, tantum-non vo-
cem emittens, dicens? Hic vrbanum sonum da; hæc fe-
stinanter dic; illud verò lentè. hic item omitte continua-
tionem, inde coniunge sequentia. his condole, hæc con-
temne, his terreare, hæc reprehende, hæc denique auge.
Ita mihi quidem videtur. Idcirco non licet bruto homi-
ni, vel potius lapideo, stupido, immobili, qui nullis mo-
uetur affectibus, Demosthenis verba proferre. nequa-
quam profectò: cum ille spiritus, qui eum maxime exor-
nat, pessum eat, & nihil penitus à corpore pulcro quidem,
LXV. sed immobili & mortuo differat. Multa in hanc partem
dici queant. Sed cum iam longius opus perduximus, fi-
nem imponemus; hoc vnum addentes, Demosthenis di-
ctionem, etiamsi omnes virtutes complexa sit, infacetiis
& leporibus tamen, quas multi venustatis nomine
appellant, quod iis plurimum venustatis intersit, se-
pere.

Homerus. *Non etenim simul vni homini dant omnia Diui,*
nec etiam Demostheni vrbanitates. nullum enim bo-
num, quod quidem aliis dedit, huic Deus inuidit. Quæ
Æschines calumniator Demosthenis. verò Æschines, vt dixi, in eo reprehendit, quasi acerbis &
superuacaneis interdum verbis vteretur, interdum tumi-
dis & fastidiosis: facile refutari possunt. Si quis autem
enucleatim hasce calumnias cupiat examinare, inueniet
quædam plus ei laudis quam vituperationis afferre; alia
autem non verè ab eo obiecta. Quod enim dixerit, ama-
ris eum verbis orationem componere, id quando opus
est (& quidem sæpè est opus, & maximè in argumentis
patheticis,) laudi potius oratori vertitur. Quod au-
ditores ad leges obseruandas, ad crimina acriter
inquirenda, & ad delinquentes & reos puniendos
dos acriter adhortetur, illud in eloquentia vel solum, vel
saltem inprimis laudamus. Fieri enim non potest vt
qui mollibus in compositione verbis vtitur, iram vel o-
dium, vel similem aliquem affectum moueat, sed sen-
tentiæ quærendæ sunt quæ huiusmodi affectus inducunt,
& iis verbis eas vestire, quibus auditores exacerbari

lent. Si verò illum acerbo loquendi modo non opportunè ostendisset vsum, vel nimis frequenter adhibuisse, vel à moderatione deflexisse; meritò eum quasi culpabilem arguisset. Sed nihil tale in eo ostendere potuit, sed in genere eum sermonem qui affectibus concitandis est idoneus, qui tamen in orationibus forensibus requiritur, cauillatur, occultè, vt dixi, laudans in quibus vitupe- Pag 197.
rat. Hæc ipsa quoad affectatum & comptum sermonem contra cauillatorem Æschinem, cum & hanc ei virtutem exprobret, etiam quis dicat: sed sibi persuadeat comptam & affectatam verborum structuram ab ipso appellari hic superuacaneam compositionem, & à communi loquendi genere deflectentem. Non enim, si nostra ætas multa nomina rebus temere accommodet, & hanc dictionem indifferenter de curiositate vsurpet; ita & veteres hac vsos fuisse fit verisimile. Si igitur vel inoportunum, vel nimis frequentem nouæ & singularis elocutionis vsum reprehendat, & hæc in vtroque dicat Demosthenem peccasse, aperte mentitur. Ipse enim Orator in publicis & forensibus causis ad magnificentiam & splendorem argumentorum respectu habito, hoc elocutionis genere sæpius est vsus: at in caussis priuatis, in quibus de rebus tenuibus ad plebem perorauit, commune & tritum loquendi genus adhibuit, rarò autem excellens & affectatum, nec illud aperte, sed occulte. Si hæc Æschines omni nouitati inimicus obiicit, ineptit, hanc in eo grauitatem arguens, quæ Oratori maxime necessaria est. Non enim more vulgi & simpliciter sententias efferre, sed splendide & composite verba collocare, in forensi eloquentia potissimum requiritur. Hæc cum in Demosthenis grauitate laudanda sint potius, quasi errata reprehendit Æschines, non quidem verè, sed fortasse verisimiliter, cum iuratus eius inimicus fuerit; cum verò nihil aliud in eo potuerit reprehendere, inconsiderate meo iudicio illum sugillat.

LXVI. *Demosthenes non vtitur turgidis verbis.*

Porro quod intolerabilium & fastidiosorum verborum vsum ei obiecerit, equidem valde miratus sum. Nihil enim tale apud Demosthenem reperio, qualia eum dixisse Æschines refert, vt sunt hæc: οὐδὲ τὸ φιλίας ἀπορρῆ-

Vide Photii Bibliothecã pag. 800.

ξαι τὴν συμμαχίαν. &, ὅτι ἀμπελουργοῦσι τινες τὴν πόλιν. &, ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου. & φορμοῤῥαφούμεθα. &, ἐπὶ τὰ στενὰ τινὲς ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσιν. Hoc est: *Neque amicitiæ rumpere communionem. &: Suffodiunt nonnulli Rempubl. quasi vineam. &: Succisi sunt populi nerui. &: instar corbis in angustias consuimur. &: nos quidam veluti acus traiiciunt.* Quibus ille alios Comicos imitatus addit: τοῦτο δ' οὐ κίναδος τἀνθρώπου πόν ἐστι; Hoc est: *Nonne est illa humana vulpes?* exotica sanè hæc sunt verba & fastuosa, nec alia simi- in aliqua Oratoris nostri potui oratione reperire, cum tamen quinquaginta vel sexaginta versuum millia re- liquerit. An autem orationes aliquæ, quæ falso attributæ sunt, fastidiosa verba contineant & tumida, rustica in eis sit compositio, vt in oratione aduersus Aristogitonem secunda, & in defensione de accep- muneribus, & in oratione de non expellendo Har- lo, contra Neæram, de fœdere Alexandrino, aliis pluribus, quas ipse Orator non composuit; in alio Demosthene tractatu demonstrabo. De his itaque, quæ illi Æschines obiecit, satis multa diximus. In verò, quod eandem rem multis & similibus aliquando verbis exprimat, nonnulli hoc vt proprium eius stilum nonnulli vt vitium interpretantur: vt sunt illa: Φιλίππῳ δ' ἐξέσται, καὶ πράττειν καὶ ποιεῖν ὅτι βούλεται. Hoc est: *Philippo licebit & agere & facere quidquid volet.* Τὸν Μειδίαν τοῦτον, οὐκ εἰδὼς ὅστις ποτ' ἐστὶν, οὐδὲ γιν- Hoc est: *Nescio qualis sit hic Midias, nec noui.* Τῆς ἀδελφῆς ἐναντίον, κόρης ἔτι καὶ παιδὸς οὔσης: Hoc est: *Coram sorore mea, quæ adhuc iuuencula, & adhuc iuuenis erat.* & alia huiusmodi. Qui hoc vt proprium characteri eius & stylo ascribunt, recte sentiunt: e- nim nemo commodius & conuenientius quam hic O- rator vsus est, vti & incisis & breuitate sermonis. Qui vero ei vitio hoc vertunt, cum rationes ob quas ea significationis verba conglobet, immerito eum accu- sant: verum accusatores illi vbique breuitatem in illo requirere videntur, quam tamen vt dixi, non cog-

Demostheni falso adscriptæ orationes.

congruentius & conuenientius, adhibuit. Ad nullam verò aliam virtutem intuitum habent, cum tamen perspicuitati, efficaciæ, amplificationi, in verborum collocatione numerositati studere debeat Orator, & efficere, vt dictio tum concitatos tum lenes affectus habeat, & quodammodo vi contendat, in quibus maxima persuadendi vis consistit. Harum porrò virtutum nullam omninò efficere ipsa potest breuitas, sed quorundam verborum redundantia, quam ipse Demosthenes vsurpauit. Cæterum nisi vererer, ne quam molestiam tibi parerem, exempla horum quæ dixi, proferrem. Hæc tibi porrò, carissime Ammæe, habui, quæ de Demosthenica grauitate, quæ in dictione sita est, scriberem: si autem vitam nobis Deus concedat, etiam de grauitate quæ in rerum tractatione consistit, tractatu hoc & maiorem & insigniorem postea tibi dabimus. Pag. 198.

DIONYSII HALICARNASSEI IVDICIVM DE DINARCHO.

Matthia Martinez interprete.

Pag. 112. I.

DE Dinarcho Oratore cum nihil dixerim in Commentario de antiquis Oratoribus, tum quod proprium quendam characterem non inuenerit, vti Lysias, Isocrates & Isæus; tum quod nec ab aliis inuenta perfecerit, vt Demosthenem, Æschinem & Hyperidem censemus fecisse: viderem verò & hunc à plurimis ob orationum grauitatem celebratum & magni fieri, & plurimas eum tum publicas tum priuatas orationes, & eas nec paucas, nec contemnendas, scripsisse, nefas putaui illum prætermittere, sed æquissimum videri de eius vita, dicendique genere nonnihil dicere; imò maxime vel plus cæteris necessarium credo, iis qui seriò se eloquentiæ applicant, orationes eius veras à falsis & suppositiis discernere: cum viderem etiam Callimachum aliosque Grammaticos Pergamenos nihil de illo scripsisse accurate, verum etiam, præterquam quod nihil de eo inuestigare curent, in præclariorib. à scopo aberrasse, adeò vt non solum multa falsa de eo scribant, sed & orationes, quæ nulla ad eum ratione spectent, velut genuinas, Dinarcho attribuant; eius autem proprias, suppositias esse asserant, nec ab illo scriptas. Sed Demus Magnesius,

gnesius, qui polyhistor fuisse visus est, in tractatu de homonymis, id est, *eodem nomine nuncupatis*, de hoc etiam Oratore loquens, & opinionem concitans, quasi insigne quiddam de illo dicturus, à vero aberrauit. nihil autem vetat verba illius apponere: quæ hæc sunt: *Quatuor reperimus Dinarchos: quorum primus, vnus est ex Atticis Oratoribus: secundus fabulas quæ de Creta feruntur collegit; tertius duobus his antiquior, Delius patria fuit, qui & Poëta fuit & dux egregius: quartus de Homero scripsit. de singulis autem aliquid dicere volo, & primò quidem de ipso Oratore. Hic igitur, mea quidem sententia, ad Hyperidis venustatem quam proximè accessit, vel etiam superauit. Argumenta enim habet verisimilia & fidem facientia, & varia schemata. Adeò autem benè persuadet, vt auditores sibi persuadeant, non se aliter rem habere, quam vt ipse dicit. Credere verò aliquis possit perperam sentire & imperitiæ argui posse eos, qui orationem contra Demosthenem eius esse putant. multum enim ab eius stylo discrepat: verum tamen vsque adeò hæc oratio eminuit, vt cum aliæ orationes eius, quæ sunt vltra centum & sexaginta, obscuratæ fuerint sola hæc, quæ ab illo scripta non est, illius esse credatur. Dinarchi dictio, egregiè morata est sola penè acrimonia affectum mouens, ipsoque sono Demosthenico stylo inferior persuasibilitate & rerum proprietate nihil illi cedens.*

Ex his nihil solidum, aut verum colligere est: neque enim Oratoris natiuitatem, nec tempus quo vixit, nec locum in quo se in dicendo exercuit, ostendit. Verba * solum vulgaria & obuia sectatus est, & orationum numero præcedentes omnes superauit. Si verò rei veritatem dicere oportet, hæc sunt quæ ipse mea industria collegi. Dinarchus Orator Sostrati filius fuit, patria ei Corinthus; Athenas venit eo tempore quo ibi philosophicæ oratoriæque artes efflorebant. Theophrasto & Demetrio Phalereo familiariter vsus est. Cum natura ad Orationes forenses aptus esset, florente etiam tunc Demosthene, orationes scribere cœpit, & paulatim ad summam eloquentiæ laudem peruenit. Post Alexandri mortem potissimum floruit, cum & Demosthenes & alii Orato-

II.

** Videntur hæc aliunde huc intrusa.*

Eius natiuitas, natales, & vita.

res vel in infame exilium pulsi essent, vel morte periissent, & nemo tum post viros illos, alicuius nominis superstes esset. Quindecim annis artem oratoriam exercuit, orationes iis qui opus habebant scribens, vsque dum Cassander vrbem occupauit. Prætore enim Anaxicrate, sub quo Antigonus & Demetrius Reges præsidium à Cassandro in Munichia collocatum euerterunt, vna cum Atheniensium nobilissimis; quamuis alienigena esset, quod populum concitasset, accusatus fuit. Cum verò videret Athenienses in se acriter concitatos, præsertim quod indies ditesceret, metueretque ne quod idcirco periculum adiret, in iudicium quidem venire non fuit ausus, sed vrbe relicta in Eubææ ciuitatem nomine Chalcidem secessit, & ab Anaxicrate principatum vsq; ad Philippi quindecim scil. annorum spatio, ibidem vixit, exspectans an per Theophrastum cæterosq; familiares reditus ei Athenas parari posset.

III. Cum verò Rex ei & aliis exulibus reditum concessisset, Athenas veniens, & à quodam amico Proxeno nomine receptus, aurum perdidit factus iam senior & visus imbecillioris. Proxeno verò negligenter nec adeò accurate aurum quærenti actionem de amissa pecunia intentauit, cum nunquam antea in iudicio perorasset. Hæc eius vitæ ratio fuit. Quæ ex historiis Philochori deprompta sunt, & ex iis quæ ipse de se in oratione contra Proxenum, quæ quidem oratio post reditum ab exilio dicta est, cuius hæc est inscriptio & argumentum: *Dinarchus Sostrati F. Corinthius, Proxeno, cui cohabito, actionem de duobus amissis talentis dico. Damnum mihi intulit Proxenus, qui me in domum ruralem recepit, cum ab exilio Chalcidensi Athenas redii. Habens namq; octoginta auri stateres & ducentos & quinq;, quos è Chalcide mecum contuli, quod Proxenum non latebat, diuerti in domum eius, habens etiam supellectilem argenteam plusquam viginti minis æstimatam; cui ille insidiatus est.* Quin & in eadem oratione, statim in principio ostendit, nunquam se antea in iudicium venisse: mox verò refert in ipso

procœmio

procemio damnum sibi à Proxeno illatum. in sequentibus autem & de exilio & de cæteris omnibus mentionem facit; vnde ea quæ prius posuimus vera fuisse probantur. Adhæc quod peregrinus permanserit, & senex iam factus hancce Orationem habuerit, patet ex iis quæ ad finem huius actionis scripsit. Hæc quidem de se Dinarchus ipse. Philochorus verò in Historiis Atticis de eodem exilio eorum, qui populum ad seditionem commouerant, deque eorum reditu hæc commemorat: *Anaxicrate enim Archonte statim ipsa Megarensium ciuitas intercepta est: Demetrius autem Megara reuersus præparauit ea quæ ad Munichiæ defensionem necessaria videbantur: muros etiam deiectos populo assignauit. Plurimi deinde ciues denunciati sunt, inter quos fuit Demetrius Phalereus: denunciatorum verò alii, cum ad iudicium venire non auderent, decreto iudicum interfecti sunt, alii autem morem gerentes absoluti.* Hæc quidem libro octauo, nono verò hæc habet: *Anno hoc elapso, & alio inchoante tale in arce prodigium contigit. Canis in templum Mineruæ Poliados ingressa, & Pandrosium intrans, ad aram vsque Hercii Iouis, quæ sub olea est, deuenit. apud Athenienses autem obseruari solet, ne quis canis arcem subeat. Eodem etiam tempore in templo circa vesperam occidente Sole, sereno aëre stella quædam ad aliquod tempus visa est. Nos verò cum de hoc portento & apparitione interrogati essemus, quid miri portenderet, diximus vtroque exulum restitutionem reditumque designari: qui tametsi redirent, Respubl. tamen regimen non mutaretur, sed idem omninò quod antea, permaneret: & sic contigisse etiam vidimus.*

His prænarratis, restat videre, quod imprimis necessarium est quo potissimum tempore floruerit, vt ita & de Orationibus eius certi aliquid dicamus, quæ nimirum propriæ & genuinæ sint, quæ verò spuriæ. Statuendum igitur septuagenarium eum ab exilio rediisse, quo & ipse respexit, cum se γέροντα, id est, senē, nūcupauit, quo nomine dicere solemus eos qui eius sunt ætatis. IV. *Pag.* 114. *Eius ætas & orationum eius examěn.*

Quum

Quum hæc verisimilia videantur, & cum ratione coincidere, (certum enim quid scire non possumus,) sub Nicophemo Archonte natus videtur. Si quis verò seniorem aut iuniorem, quam iam posuimus, illum dixerit, præterquam quod nihil solidi aut sani dicat, multas ei orationes abiudicabit, & propemodum omnes, quinque vel sex exceptis; dicens his quidem illum antiquiorem, illis verò posteriorem. Nec erraremus profectò, si illum orationes scribere à vicesimo quinto vel sexto ætatis anno incepisse diceremus, Demosthene alioquin tunc etiam florente. Sextus verò & vicesimus à Nicophemo Archon est Pythodemus. Quapropter meritò persuasum habeamus, orationes quæ hoc Archonte antiquiores ei ascribuntur, non esse genuinas; ita & orationes scriptas à tempore Anaxicratis vsque ad Philippi, inter spurias esse referendas. Nulli enim in Chalcidem profecti sunt, inuestigaturi quænã orationes priuatim sint habitæ, quæ publice. neque enim ita orationum inopia laborarunt.

V. Quum verò ætas eius, quam fieri potuit accuratissime, inuestigata sit, ad cuius regulam orationes proprias à spuriis discernemus; iam tempus postulat vt de stylo eius nonnihil loquamur. Sed difficulter is statui poterit. Nihil enim aut aliis commune, aut sibi proprium tum in priuatis tum in publicis orationibus habuit: sed in nonnullis Lysiam, in nonnullis Hyperidem, in aliis etiam Demosthenem videtur imitatus; atque huius rei plurima producere quis exempla posset. Lysianum characterem imitatur in *Oratione de Mnesicle*, in ea quæ *contra Lysicratem pro Nicomacho*, & aliis plurimis. Hyperidis autem, qui melius sua diuidit quam Lysias, & in rerum structura eum longe excedit, imitationem, in plusquam triginta Dinarchi orationibus reperire est, maxime verò in oratione *de contestatione Agathonis*. nec pauciora etiam Demosthenici characteris, quem potissimum sectatus est, imitationis exempla producere quis queat, vti in oratione *aduersus Polyeuctum*. Eadem qua ille ratione exorditur, & in vniuerso orationis contextu ei persimilis est. Quomodo autem genuinas Orationes eius quis à falsis poterit dignoscere? Primò quidem, si aliorum stylum

Orationum eius character.

lum percalleat; deinde si huic Oratori similes nonnullas
Lysiæ Orationes producat: deinde Hyperidis nonnullas
quæ aliquibus Dinarchi esse videntur, dicens inscriptio-
nibus librorum illum maxime delectari; aliquas etiam,
quæ ad Demostheni as quam proxime accedunt, vt fer-
mè huius esse Oratoris asserat. Ad alios autem Orato- VI.
res, quos est imitatus, dignoscendos optima regula est, si
similes orationes inter se comparentur. Lysias enim tum
in priuatis, tum in publicis orationibus quamprimum
sese prodit, propter verborum delectum & perspicuita-
tem, naturalem & æquabilem eorum collocationem,
quæ in tota orationum eius serie cum venustate elucet.
Hyperides autem quoad verborum delectum Lysia in-
ferior est quoad res verò & materiã illo superior; multifa-
riam sua narrat; modo quidem simpliciter & naturaliter,
interdum à fine ad initium rursus delabitur, non per en-
thymemata solum, sed etiã per epicheremata, rem dila-
tans & amplificans fidem facit. Demosthenes verò qui
& hos & alios omnes antecelluit, omnia imitatus in o-
mnibus, & pulcherrima quæque selegisse, videtur non in
dictione solum perspicuus, & in singulis Orationibus
decoro seruato, sed & collocatione, schematum contorta
rotunditate, rerum distributione, affectibus maioribus,
& præsertim maiestate. Dinarchus autem nec in omni-
bus similis est, nec aliquid de nouo inuenit, è quo eius sty-
lum quis dignosceret, quàm hunc imitandi modum. Imi-
tationes enim ipse euidenter habet, vt quodam quasi o-
mnium insignium orationum archetypum sit; qualis &
Isocratis discipuli, & ipse etiam Isocrates exstitit. Sunt
verò quædam Orationes Dinarcho ascriptæ, & nonnul- VII.
læ etiam veræ, quæ Lysianis persimiles sunt; quas qui ve-
lit dignoscere & discernere, primò Lysiæ proprietates
perspiciat; deinde vbi virtutem & orationum venustatem
perspexerit, ac verborum delectum, nihilque præter de-
corum & inepte dictum in eis inuenerit, dicat audacter
Lysianas esse. Vbi verò talem venustatem non aduertit,
neque vllam persuadendi vim, nec verborum simplicita-
tem & sinceritatem, inter Dinarchicas numeret. Simili- Pag. 115.
ter & in Hyperidis: si dictionis robur & efficacia, &

compositionis simplicitas, rerumq; apta collocatio, ipsaque structura nihil tragicũ aut tumidum contineat (hæc enim maxime huius Oratoris propria sunt) Hyperidis dicantur. cum verò aliquid horum defuerit, his et cætera non vsque adeò perperam dicta sint, Dinarchi orationibus ascribantur. Idem etiam in Demosthene dicimus. Si dictionis magnificentia, compositionis varietas, vitij affectus, acrimonia & iudicium per totam orationem dispersa apparent, ipsaque omnibus inhæreat grauitas; nihil omninò obstat, quo minus inter Demosthenicas referantur. Si verò in singulis his summum defuerit, vel ipsa vniuersæ orationis similitudo & æqualitas, inter Dinarchi orationes remaneant. Vt verò paucis complectar, duo sunt modi, quibus antiquorũ imitatio poterit dignosci & distingui: quorum vnus naturalis est, multo exercitio & lectione collectus: alter præcipi potest & tradi præceptis artis. de primo quidem quid tandem quis dicat? de secundo verò illud dicere queat, quod omnibus archetypis & exemplaribus naturalis quædam venustas & gratia conuenit: iis verò quæ ad horum imitationem dein facta sunt & expressa, quamuis ad summam imitationis excellentiam perueniant, affectatum quiddam, & non naturale accedat. Atque hocce præcepto non Oratores modò alios Oratores dignoscunt, sed & pictores tabulas Appellæas ab iis quæ ad eius imitationem efformatæ sunt; fictores opera Polycletica, & sculptores Phidiana.

Antiquorũ imitatio quomodo dignoscatur.

VIII. Qui se Platonem imitari dicunt, & ad antiquum illud, sublime, venustum & pulchrum scribendi genus pertingere non valentes, si Dithyrambica, fastuosaque verba proferant, hinc facile culpantur: qui se verò Thucydidem imitari aiunt; & soborum illud, austerum, graue, hisque similia perperam vsurpando, tum schemata quæ à solœcismis haud multum discrepãt, tum obscuritatem quandam inducunt, iuxta hoc quod dedimus præceptum facile deprehendi possunt. Ita qui & inter Oratores Hyperidem sibi imitandum proposuerunt, si ab illa venustate aliisque eiusdem virtutibus deflexerint, in obscuritatem quamdam delapsi sunt: quales fuere Oratores

res illi Rhodii, Artamenes, Aristocles, Philagrius & Molo. Qui Isocratem & Isocratica exprimere scripta voluerunt, *turgidi, frigidi & dissoluti, nec sinceri fuerunt; horum de numero sunt Timæus, Plato & Sosigenes. Qui autem Demosthenem sequi & illius facultatem sectari conati sunt, ob conatum quidem laudem merentur, veruntamen ad perfectissimam illius eloquentiam pertingere non valuerunt. Horum porrò omnium optimum dicere licet Dinarchum: cedit tamen Demostheni, quoad verborum delectum, maiestate; quoad eorum compositionem, schematum varietate & mutatione; quoad argumentorũ inuentionem quod non noua & paradoxa adhibeat, sed clara & in medio posita; quoad collocationem distributionemque, ordine & artificio argumentorum; tum etiam præparamentis, insinuationibus, aliisque præceptis quæ in arte circa hoc tradita sunt: maximè verò illi cedit proportione, & rerum propositarum opportunitate. Dicta autem hæc sunt non vniuersaliter, quasi in his numquam laudabile quid scripserit; sed quoniam communiter & vt plurimum ita se habuerit. Idcircò enim & Demosthenem nonnulli rusticum atque agrestem dixerunt, quod distributioni eius etiam quid desit, tale quid de eo sentientes. Rusticum enim à ciuili corpore, non forma, sed ornatũ & dispositione quadam formæ discrepat. Quæ igitur de eius stylo reperire potui & scribere, hæc fuere iam dicam quænam sit orationum eius dignoscendarum ratio. Propriis itaque ipsum solum apponam titulum, in spuriis verò, cur simul abiudicentur ratio diligenter inuestigabitur. Cum verò ad ea necesse sit ipsa temporum notitia & discrimen, Prætores Athenienses, iam inde ab eo tempore quo Dinarchum natum esse supposuimus, vsque ad reditum illius ab exilio; qui septuaginta fuerunt præponemus. Sunt verò hi: Nicophemus, Callimedes, Eucharistus, Cephisodotus, Agathocles, Elpines, Callistratus, Diotimus, Eudemus; Aristodemus, Thessalus Apollodorus, Callimach⁹, Theophilus, Themistocles, Archias, Eudorus, Lyciscus, Pythodot⁹, Sosigenes, Nicomach. Theophrast. Lysimachides,

*hic quidquam deesse videatur.

IX.

alias Eubulus.

Pag. 116.

Cheronides, Phrynichus, Pythodemus; sub hoc primum cum in iudicio orationes scripsisse diximus. Post hunc
Euanetus. secutus est *Euanetus*, Ctesicles, Nicocrates, Nicetes, Aristophanes, Aristophon, Cephisophon, Euthycritus, Hegemon, Chremes, Anticles, Cephisodorus, Philocles; sub hoc Athenienses præsidium militare receperunt, & populus ad seditionē moueri cœpit. Archippus, Neæchmus, Apollodorus, Archippus, Demogenes, Democlides, Maxibulus, Nicodorus, Theophrastus, Polemon, Simonides, Hieromnemon, Demetrius, Ceximus, Anaxicrates, sub hoc oligarchia à Cassandro instituta soluta est, & qui denunciati & accusati erant, in exilium acti sunt, inter quos & Dinarchus fuit. Coræbus, Euxenippus, Pherecles, Leostratus, Nicocles, Calliarchus, Hegemachus, Dactemon, Mnesidemus, Antiphates, Nicias, Nicostratus, Olympiodorus, Philippus; sub hoc à Rege Demetrio exulibus, & inter cæteros Dinarcho reditus ab exilio concessus.

ORATIONES PVBLICÆ, *propriæ Dinarchi sunt hæ.*

X. ADuersus Polyeuctum Regem declaratum censura, incipit, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γένοιτο. Aduersus Polyeuctum è senatu eiectum actio, πάλαι θαυμάζω ὑμῶν. Contra Polyeuctum de Theophanio, περὶ μὲν αὐτῆς τῆς μηνύσεως. Theophanio allocutio. Βραχὺν ὦ ἄνδρες. Aduersus Pyteam hospitalitatis neglectæ reum, Ἱκανὴ μὲν ἦν προ... σις. Aduersus Pytheam de mercibus, Ἐπειδὴ τοῖς μὲν λ... τῶν ῥητόρων. Contra Timocratem, Ὥσπερ δίκαιόν ἐστι. Aduersus Lycurgum repetundarum reum. Οἶδα ὅτι, καὶ μηδὲν ὑμῖν. Accusatio pro Æschine aduersus Diniam, Βουλοίμην ἂν ὦ ἄνδρες. Contra Ithorum impietatis reum Ἆρ' ἐγὼ εἴ τινες. Contra Callæschrum de honoribus, Πολλάκις ὦ Ἀθηναῖοι. Oratio de Pace. Ἅπαντα συμβαίνει

Item

Iterum contra Diniam malæ administrationis reum. Ἴσως μὲν ὦ Ἀθηναῖοι. Expostulatio aduersus Himerium, Οὐδένα νομίζω ὦ Ἀθηναῖοι. Actio aduersus Pistiam, Ὥσπερ καὶ ὑμῶν ἕκαστος. Contra Pysiclem neglectæ hospitalitatis reum, Οὐδένα πώποτε οἶμαι. Demonstratio aduersus Theonimum, Τοῦ πατρὸς, ὦ Ἀθηναῖοι. hanc Callimachus Demostheni adscribit. Contra Stephanum legum violatarum reum, Ὑπάρχοντος νόμου δεδωκότος, ὦ ἄνδρες. Actio aduersus Clisthenem, οὐκ ἀγνοεῖ ἄνδρες. Controuersia Phalereorum contra Phœnices pro sacerdotio Neptuni, Εὔχομαι, νὴ τὴν Ἀθηνᾶν, πρέπειν δή. Contra rescriptum Ctesiphontis, πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες, δέομαι. Posterior, τὰ μὲν περὶ τὴν ὠνήν. Apologia contestationis aduersus denunciationem Chareris aduersus Phidiadem scribam; Οὔτ᾽ ἔχθρας οὐδεμιᾶς ἕνεκα. Contra Philoclem de pecuniis Harpalicis, τί χρὴ λέγειν τὸ πρὸς τ. Contra Gnosium de Harpalicis, Οὐκ ἄδηλον. In Aristonicum de Harpalicis, Εὐτύχημα μὲν ἦν, ὦ ἄνδρες Aduersus Demosthenem, de Harpalicis, Ὁ μὲν δημαγωγὸς ὑμῖν. Contra Aristogitonem de Harpalicis, Πάνθ᾽ ὡς ἔοικεν ὦ ἄνδρες.

ORATIONES PVBLICÆ spuriæ sunt sequentes.

CONTRA Theodorum in qua ab eo administrationis rationem postulat, Ἥκιστα μὲν ὦ ἄνδρες. Hæc ætatem Dinarchi præcedit, dicta enim est Archonte Theophilo vel Themistocle, anno post Thessali Archontis tempora tertio, vt ex ipsa oratione manifestum est; nondum eo quintum, vti ostendemus ætatis annum ingresso. Aduersus præcones, εἰ μὲν ὁ πατὴρ ὦ ἄνδρες. Hæc Oratio habita est Archonte Eubulo vel Lycisco, qui immediate post Eubulum præfuit, cum nondum viginti annorum esset Orator. Illa quidem Oratio de aliquo denunciato habita est sub Archia, qui post Themistoclem Archon fuit. Quæ singula ex oratione ipsa liquido XI. Pag. 117.

patefcunt. Aduerfus Mofchionem accufantem ipfum Nicodemi filium, Ἀποψηφισάμενον ὦ ἄνδρες τουτονὶ Μοσχίωνος συμβαλῶν. & hæc oratio habita eft eadem tempeftate qua prior; quod ex ipfo orationis exordio & fequentibus redditur manifeftum. Aduerfus Meneclem abductionis reum. ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν νόμων κατ' ἐς. habita eft Dinarcho adhuc puero. Ipfe enim reus eft Menecles, qui Ninum facerdotem duxerat, accufator autem, ipfe Nini filius. Hæc autem ante Dinarchi ætatem contigerunt. Nam ipfa oratio Demofthenis de nomine, in qua horum mentionem fecit, habita eft Archonte Theffalo vel Apollodoro, vt in fcriptis de Demofthene oftendimus. Si verò Demofthenes Meneclis, vt iam defuncti, mentionem fecerit dicens, Ἐωρᾶτε γὰρ πάντες, αὐτὸν χρώμενον, ἕως ἔζη Μενεκλῆς; antiqua aliqua eft oratio: quia hac ipfa in oratione Menecles actor videatur. Contentio Athmonenfium de Myrrhine & Milace, Εὔχομαι δὴ τῇ Δήμητρι καὶ τῇ κόρῃ. Dinarchi ætatem præcedit. habita enim Prætore Nicomacho, vti ex ipfa oratione colligere eft. cum nonnifi vnũ & viginti annos haberet orator. Hæ igitur funt Orationes, quæ circa adolefcentiam falsò ei adfcribuntur Eæ verò, quæ poft eius feceffum ex Vrbe in Chalcida. Controuerfia pro facerdotio Cereris contra ipfum Hierophantem; Πολλῶν καὶ παραδόξων, ὦ ἄνδρες δικασταί. hæcce oratio habita eft illo iam exulante, vti ex ipfa videre licet. meminit enim in illa oligarchiæ diffolutæ. Aduerfus Timocratem actio de populi commotione, Ἔργα ποιεῖς. Hæc oratio verè fpuria eft, cum & titulus ipfe id manifefte indicet. Contra Spudiam, Καὶ σὺ τῷ δήμῳ κατηγορήσειν ὑπεσχόμην, poft oligarchiæ diffipationem habita eft, & quantum quidem apparet, Dinarcho exulante iam, vti ex ipfius orationis ferie colligere datur. Controuerfia Euonymenfium aduerfus præcones de caniftris. Οὐδαμῶς τοιαῦτα πράγματα. & hæc circa eadem tempora dicta, exulante iam, vti ex oratione liquido patet, oratore. Attica. πάντων ἦσαν ὁμοίως. etiam hæc eodem tempore habita, vti ex ipfa oratione coniicere licet, Ætolica, Καὶ ἡμεῖς ὦ ἄνδρες Αἰτωλοὶ πρέσβεις. Illa conftituta iam oligarchia ab exulibus Athenienfibus dicta eft,

Ætolos

Ætolos rogantib⁹, suū vt negotiū susciperent, cū Cassander eos in libertatē restituere statuisset, vti oratio ipsa manifeste indicat. non igitur est verisimile, Dinarchū, qui fauebat iis qui oligarchiā inducebant pro iis qui eandē destruere volebant, orationē habuisse, nec ipsos Athenis orationē petiisse fit verisimile Diphilo petenti dona, popularis oratio. * Crediderim hanc à Demosthene scriptā orationē, quia Demosthenes dona petens orationē scripsit, vt in oratione aduersus Demosthen. ostendit Dinarchus; & quia in extrema oratione Diphilus Demosthenē patronū obsecrat. Neq; enim credo Demosthenē Diphili amicū qui honores ei decerni volebat, passurū fuisse vt à Dinarcho orationem ille sibi scribi postularet. Hermiæ mercatoris apologia ob curam quam erga accusatos habebat, Δέομαι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες. E stylo colligat aliquis, Dinarchi non esse; est enim lenis, debilis & frigidus; at potius Democlidæ, Menesæchmo, aut alii cuipiam eius generis oratori adscribenda est. Abiudicabo & illi ambas orationes de Menesæchmo, quarum vna est de sacrificio Deli, & incipit, Ἱκετεύομεν ὑμᾶς, &c. altera verò in Periclem & Democratem, cuius initium, Νομίζομεν ὦ ἄνδρες; tum propter stylum: Lenis enim est, dilutus & frigidus; tum quia qui eam habuit, nobilis fuit, & post Lycurgum ærarii publici administrator, quæ omnia in orationibus ipse satis ostendit: quin & in priuatis & publicis orationibus multum pollet, vt Dinarcho velut orationum scriptore vsus videatur. De non tradendo Harpalo in manus Alexandri, Οὐκ ἄξιον ἀγαθουμαχίζω. Nec hæc oratio Dinarchi stylum redolet. Nam, vt alia omittam, ineptias multas & sophismata in hac reperiemus, quod à Dinarchi stylo valde est alienum. Deliam, Ἀπόλλωνος, καὶ Ροιῶς, καὶ Ταφύλυ. hæc quoq; non huius, sed alterius cuiusdam est, vt ipse arguit stylus. est enim antiquus, & ipsam historiam de Delo & Leo tangit. Contra Demosthenem legum violatarum reum, Ἐώθατε, ὦ ἄνδρες; hæc in tabulis pergamenis Callimacho ascribitur; equidem huius an sit nescio, neq; enim vllā præterea Callimachi orationē vidi. Scio autem multum illam à reliquis Dinarchi orationib. distare: simplex. n. est, vana, & plebeiā nugacitatē spirans.

locus deprauatus.

Pag. 118.

PRIVATÆ ORATIONES, genuinæ.

XII. CONTRA Proxenum damni illati reum, quam pro se ipse habuit. Εἴ τις μοι θεῶν, ὦ ἄνδρες. Contra Cesiphoclem eiusque domesticos, de damno accepto, Ἀ μὲν ἐνεκάλουν, ὦ ἄνδρες. In Phanoclem damni illati defensio. Οἴομαι μὲν ἐγὼ, ὦ ἄνδρες. Aduersus Nicocratem pro Niconacho de iniuria, Ἄνδρες δικασταὶ ὅτι μὲν ἰδιώτης. Patrocinium Parmenonti pro mancipio de iniuria, Καὶ παραγεγένημαι ὕστερον, ἄνδρες δικασταὶ, ἔγωγε ἔγνων ὅτι Παρμένων ἀδικεῖται. Contra Posidippum de furto, Ἀδικηθεὶς ἄνδρες. Contra Hedylam defectionis reum. Καταλιπόντος ὑποτίου πατρός. Defectionis, ad Archestratum, Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γένοιτο. Defensio Hegelerchi pro hereditate. Ὥσπερ ἡμῶν ἕκαστος. Hæreditaria pro ...ophontis filia. Ἄνδρες δικασταὶ οὐ πένης ὤν. Altera, Ἀμήχανον γάρ ἐστιν ὦ ἄνδρες. Contestatio, quod non sit de Aristophantis filiabus ambigendum, Τοῦ ὁμοῦ δεδωκότος, ὦ ἄνδρες. Aduersus Pedieum de iniuria in pupillum commissa, Μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες θαυμάζῃ. Contestatio de hæreditate Helietti ad Chareterm, Πολλάκις ἤδη ἤκουσα. De hæreditate Mnesiclis, Δικαίαν ὦ ἄνδρες δέησιν. Contra Proxenum de iniuria illata, Ὑπερβαίνεις ἐστὶν ὦ ἄνδρες πλημμελῶν. Inscribi autem debuit, defensio iniuriæ. Pro Epichare ad Philotadem, Τὸν θαυμαστὸν ἄνδρες. Contra Cleomedontem iniuriæ fustigatione illatæ reum, Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ ὁ πατὴρ Θεόδωρος δή. Ad Dioscoridem de adolescentibus. Δικαίως ἂν οἶμαι, ὦ ἄνδρες. De collectis contra Proclis filios, Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες. Contentio de fructibus agri ad Aminocratem, Ἐπειδὴ τοῖς ὦ ἄνδρες ἀνάγκη ἐστί. De equo. Τοῦ μὲν ἀγῶνος ὦ ἄνδρες. Posterior Ἐβουλόμην ὦ ἄνδρες. Lysiclidæ contra Daum pro seruis, Ἃ μὲν ἀδικούμενος ὦ ἄνδρες. Præscriptio ad Bioten. Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες καὶ αὐτὸς ἄπειρος. Contra Theodorum de falso testimonio, Νομίζομεν ὦ ἄνδρες. Patrocinium pro Agathone, vti & ipse Agathon dixit. Defensio defectionis pro Æschylo ad Xenophontem, Χρῆν μὲν

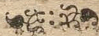
μὲν ὦ ἄνδρες. Contra Philippum de metallo, Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες. Kalippus pro filios adoptante, sed inscribi debuit, Pro Theodoro, quem in filium adoptauit Archephon, Βουλοίμην ἂν ὦ ἄνδρες ὥσπερ καλὸν καὶ δίκαιον, De hæreditate Archephontis, Καὶ δίκαιον εἶναι νομίζω.

PRIVATÆ FALSÆ ET adſcriptitiæ.

PRÆSCRIPTIO aduerſus Pedieũ, Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον. XIII. Habita hæc oratio, vt ex ipſa manifeſtũ eſt, Prætore Ariſtodemo. Nã Coloni qui in Samũ deducti ſunt hoc Archonte miſſi ſunt, vti in hiſtoriis tradit Philochorus. Atqui tunc vix decimũ annũ agebat Dinarchus. Ad Meleſandrũ pro Trierarchia, Ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν οὐ ἂν ὁ λόγος. Qui orationem habuit, videtur innuere iniuriam hanc commiſſam eſſe Archonte Molone, ait verò vltimo ſucceſſiſſe Agathonem, Archonte Nicophemo, quo Dinarchus natus reperitur. Ad Biotum de nomine. οὐδεμία πολυπραγμοσύνη. Etſi qui è Demoſthenicis orationibus hanc eradunt, & Dinarcho adſcribunt, non aliis argumentis conuincerentur, ipſum ſane tempus eos errare oſtenderet. Meminit enim excurſionis in Pylas, quaſi iam recenter factæ. Athenienſium enim egreſſio in Pylas Pag. 119. contigit Archonte Theophilo, tertium decimum annum agente Dinarcho. Ad Mantitheum de dote, Πάντων ἐστὶν ἀηδέστατον. Hæc præcedentem orationem imitatur, & multa habet quoad dictionem ſimilia, quæ ſint eiuſdem oratoris, quæ non ſit ætatis Dinarchicæ, nec multis poſt annis hanc actionem accuſator mouit, ſed duobus tantum aut tribus, vt in tractatu de Demoſthene melius oſtendimus. Defenſio pro Athenada ad Amyntichum. Φίλος μοι καὶ ἐπιτήδειος ὤν. & poſterior. Οἴομαι μὲν ὑμᾶς ὦ ἄνδρες. Diopithedure Athenienſi adhuc circa Helleſpontum rem gerente dicta eſt hæc oratio, vti ex ipſa patet, idque factum eſt circa tempora Archontis Pythodoti, vt in hoc Archonte Philochorus & alii oſtendunt,

cum Dinarchus nondum viginti annorum esset. Ad Mecythum de metallo: Πελάμβοι μέταλλον ὦ ἄνδρες. hæc sub Nicomacho Archonte habita, ipse enim Orator ait sub Eubulo se metallum conduxisse, & cum tres in eo annos elaborasset, & deinde eiectus esset ab eo qui proxima metalla habebat, se sub Nicomacho rem iudicio commisisse, tum vigesimũ primũ annum agente Dinarcho. Defensio tutelę pro Satyro ad Charidemum: Μὴ μεγάλου κινδύνου συμβεβηκότος: & hæc sub Nicomacho habita. Pro remuneratione pro Megaclide. Εἰ μὲν ᾔδει ὦ ἄνδρες πρὸς τρεῖς ἢ τέτταρας. Qui dicit est Aphareus, nec est veris Dinarchi orationibus annumeranda. Dicta enim est duce Timotheo adhuc viuente circa tempus cum fortuna illi aduersari cœpisset, & exercitum in discrimen adduxisset: quare reus factus, captus est. Timotheus autem sub Diotimo Archonte, qui Callistratum secutus est, in iudicium vocatus est.

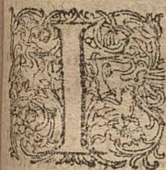
Desunt hic quædam in Græco, & extremum huius libelli etiam non usque adeò emendatum, sed maculis nonnullis aspersum.

DIONYSII HALICARNASSEI DE THVCYDIDIS HISTORIA IVDICIVM,

AD Q. ÆLIVM TVBERONEM:

Andrea Dudithio interprete.

IN iis libris, Q. Æ'i Tubero, quos iam antea de imitatione conscriptos emisimus, tam de iis qui carmine, quam qui soluta oratione scripserunt, quos quidem præter cæteros putauimus excellere, disseruimus, & quas quisque tum verborum, tum sententiarum virtutes haberet, breuiter ostendimus. atq; illud præterea examinauimus, qua maxime in parte quisque à proposito aberrans, se ipso interdum factus deterior esse videatur: idque, siue quod, quæ literis mandaret, parum scienter delegerit, siue quod vires ad præstandum defuerint. quæ quidem omnia eò sumus aggressi, vt ii qui bene scribendi, beneque dicendi laudem sequerentur, rectam aliquam & probatam normam haberent, ad quam suas quocumque in genere exercitationes dirigerent; neque prorsus omnia, quæ apud illos scripta reperiuntur, ad imitationem sibi proponerent: sed ex illis, si quæ sunt dicendi virtutes, caperent, vitia verò studiosè declinarent. Atq; in illis quidē libris, cū de historicis nonnulla attigissem, etiā ea quæ mihi de Thucydide viderentur, ostendi- Pag. 137. I.

quæ quidem omnia breuiter & ſummatim ſum complexus: non equidem negligentia, neque verò quod earum rationum, quibus propoſitum noſtrum confirmare ac ſtabilire poſſemus, copia me deficeret; ſed quia omné meam ſcriptionem ad ea quæ maxime opportuna eſſe, & ad rem facere viderentur, veluti ad ſcopum quendam, referebam. quod equidem inſtitutum, cum de aliis etiam ſcriptoribus agerem, ſeruaui. neque enim fieri poterat, vt, de quib. accurate & copioſe agere ſtatuiſſem, eos ſtrictim ac leuiter attingerem. Cum verò cupere te animaduertiſſem, vt ſeparatim de Thucydidis hiſtoria, commentarios conficerem, in quibus quæ in illo animaduerſione digna ſunt, omnia perſequerer, eo libro, quem de Demoſthene tum in manibus habebam, reiecto, pollicitus ſum tuæ me voluntati obtemperaturum. nunc verò, reconfecta, quod tunc promiſeram, tibi perſoluo. De ſingulis autem verba facturus, pauca quædam de me ipſo, deque

II. huius tractationis genere præmittam; non tua ſane, neque tui ſimilium cauſſa, qui nihil non optime iudicatis, nihilque ducitis veritate præſtantius; ſed ad illos ſpectaui, qui veterum ſcripta plus æquo admirantur, ſuam ætatem aſpernati: quo plerique homines vitio laborant. Suſpicor autem fore nonnullos, qui cum hæc legent, nos reprehendant, quod Thucydidem omnium, qui vmquam hiſtorias ſcripſerunt, facile principem, tum in rebus deligendis aberraſſe, tum in narrando defeciſſe, audeamus oſtendere. Neque verò illud nos fugit, ſi Thucydidis ſcripta notare aggrederemur, futurum vt primi ac ſoli res nouas, atque ab hominum opinione abhorrentes, tentare videremur; non ſolum aduerſantes communi, atque à multis ſæculis receptæ opinioni, quæ vix ex hominum animis euelli poſſit; verum etiam præſtantiſſimorum Philoſophorum atque Oratorum præclara de illo teſtimonia reiicientes: qui quidem illum veluti regulam quandam ſcribendæ hiſtoriæ proponunt, ac quaſi terminum quendam ſtatuunt, extra quem egredi non liceat iis qui dicendo in Republic. volunt excellere. ad quorum equidem accuſationes refellendas, quæ theatrale neſcio quid habere, ac ad colligendam multitudinis

titudinis gratiam peraccommodatæ videntur, illud satis fuerit, si dixero, ita me totam ante-actam vitam ad hæc vsque tempora instituisse, vt me à maledicendi ac frustra oblatrandi studio quam longissime abducerem; neq; vllum vmquam scriptum edidisse, quo quemquam insectarer, præter illud quo ciuilem philosophiam contra eos qui eam immerito oppugnarent, defendi. Quod cum ita sit, non ego nunc primum indignam homine libero, à me verò longe alienam improbitatem, Thucydidis historicorũ omnium clarissimi scripta insectando, hominibus patefacere sum aggressus. de quo quidem scribendi genere multo plura quæ dicerem habebam: sed ero contentus paucis. nam quam sint vera quæ attuli, quamque mihi conueniant, & tu ipse, & qui elegantis doctrinæ studio tenentur, iudicabunt. In Thucydidis verò scriptis III. excutiendis, non est nostri consilii, eius institutum ac dicendi facultatem oppugnare, eiusque scripta reprehendere: neque hoc animo ad scribendum aggressus sum, vt vitia tantum colligerem, aut eiusmodi aliquid facerem, *Pag.* 138. neque vt, quæ in eo præclare confecta animaduerterem, silentio præterirem; ea verò quæ non optime dicta essent, inuaderem: sed vt, quæ mea de eius oratione esset sententia, explicarem; atque omnia complectens, quid ille cum aliis commune haberet, qua in re differret, ostẽderem. Quod mihi facere instituenti, non virtutes tantum eius, sed, quæ virtutibus plerumque annexa solent esse, vitia quoque persequi necesse fuit. non enim id præstare potest cuiusquam hominis natura, nihil vt neque verbo neque re vmquam peccet. illa verò optima est existimanda, quæ in plurimis scopum attingit, in paucissimis aberrat. Ad hanc igitur rationem, ea quæ dicuntur, quisque examinet; neque meum institutum reprehendat, sed eorum quæ de dicendi ratione allaturi sumus, æquus æstimator. Quod verò non ego primus hoc scribendi genus aggrediar, sed multi ante me, & nostra & veterum memoria, nulla maleuolentia suffusi, sed veritatis studio ducti, in eadem se palæstra exercuerint, possum sexcentis prope testibus comprobare. duobus tamen ero contentus, Aristotele, & Platone. atque Aristoteles quidem

non optime omnia à magistro suo Platone tradita existimat: qualia sunt quæ Plato de ideis, de ipso bono, de repub. disseruit. Plato etiam ipse, Parmenidis, Protagoræ, Zenonis, atque aliorum, qui rerum natura constantium philosophiam profitebantur, errores conatur indicare. neque tamen est quisquam, qui hoc illi vitio vertat; cum sciat, vnam veritatis cognitionem recte philosophantibus esse propositam, quæ etiam optimam ineundę vitæ rationem nobis ostendit. Cum igitur nemo illos, qui in dogmatibus dissentiunt; propterea reprehendat quod non omnia veterum dicta probent; quis est qui eos reprehendendos existimet, qui cuiusque dicendi generis proprietates explicet? nisi si quis tantum veteribus tribuat, vt iis etiam virtutibus eos ornet, quibus omnino

V. caruerunt? Superest vnum, quod à nobis refelli oporteat; inuidiosum illud quidem, & plausibile in vulgus crimen; eiusmodi tamen, quod in se nihil boni continere, ostendi facile possit. Non enim si ea qua Thucydides aliique viri polluerunt, ingenii vi ac præstantia deficimur, ideirco fit vt ea quoque, quæ illis fuit, considerandi & iudicandi facultate careamus. Nam neque de Appellis, aut Zeuxidis, aut Protogenis, aut aliorum pictorum, qui fama clauerunt, artibus iudicare non licet iis quos earum artium scientia cum his ipsis minime conferri potuisse constat: neque de Phidiæ, aut Polycleti, aut Myronis operibus cæteri opifices sententiam minus ferre potuerunt, cum ab eorum tamen laude longe distarent. vt illam rationem prætermittam, quod sæpe vsu contingit, vt homo inscitus atque idiota, si quid sit iudicandum iis in rebus quæ sub sensum cadunt, ne artifice quidem ipso sit inferior. huc enim omnis ars intendit, hincque iudicandi sumit initium. Verum ne longiorem hac in parte impendens sermonem consumam, hęc procœmii loco sufficiant. Sed antequā aggrediar ad ea quæ de Thucydide sum dicturus, pauca quædam libet commemorare de cæteris historicis, tum vetustioribus, tum iis qui temporibus iisdem, quibus ille, floruerunt. ex quo & illius in rebus deligendis consilium, quo superiores vicit; & in exponendis facultas, dilucide patebit. Veteres igitur histo-

ante bellum in Peloponneso gestum, & multi, & multis in locis fuere: in his Eugæon Samius, & Deiochus Proconnesius, & Eudemus Parius, & Democles Phygeleus, & Hecatæus Milesius, & Acusilaus Argiuus, & Charon Lampsacenus, & Melesagoras Chalcedonius. qui autem paulò ante Peloponnesiaca tempora vixerunt, & ad vsque Thucydidem ætate processerunt, Hellanicus Lesbius, & Damastes Sigieus, & Xenomedes Chius, & Xanthus Lydus, & alii complures; quorum & consilium in deligendo argumento non dissimilimum fuit, & facultas penè par. historias porrò alii Græcas, alii barbaricas conscripsere; neque has ipsas mutuò inter se connectere, sed per nationes & vrbes diuidere, & separatim placuit emittere; scopo scilicet eodem sibi proposito, vt, quæ apud incolas monumenta rerum per nationes atq; vrbes, siue in sacris locis, siue in profanis asseruata iacebant, ea ipsa, qualia planè accepissent, nulla re addita, nulla detracta, ad communem omnium scientiam emitterent. atque in iis monumentis tum fabulæ quædam inerant, quibus à vetustate fides accesserat; tum theatrales nonnullæ casuum vicissitudines, quæ fatuitatis multum nostri temporis hominibus habere videantur. Genus autem dicendi, qui eadem lingua scripserunt, omnes idem ferè secuti sunt; perspicuum, vsitatum, purum, breue, ad rerum ipsarum naturam accommodatum, nullo prorsus, quod quidem emineat, artificio elaboratum. quorum scripta species quædam exornat: & venustatis quidem in aliis plus, in aliis minus elucet. quo fit, vt adhuc eorum scripta vigeant. Herodotus autem Halicarnasseus, qui ad Peloponnesiaca tempora vitam perduxit, cum paulò ante Persica natus esset, tum materiam historiæ paulò altius extulit, atque illustrauit; neque vnius vrbis, aut vnius gentis, sed Europæ Asiæque res gestas, & multas & varias, vno libro complexus est: (nam à Lydorum imperio exorsus, ad vsque bellum Persicum opere perducto, quæcunque per annos ducentos & quadraginta gesta à Græcis & à Barbaris erant, ex iis illustriora quæque delegit, & in vnum quasi corpus historiæ contulit) tum omissas à VI.

superioribus dicendi virtutes ad suam orationem adiunxit. Successit Thucydides. is neque, vt Hellanicus, quasi desidem esse historiam, & in vno loco consistere passus est; neque, Herodoti exemplo, Græcorum Barbarorumque facta ex omni regione in vnum esse colligenda existimauit: cum quidem institutum illud Hellanici ob eam caussam contemneret, quod abiectum & humile videretur, planeque eiusmodi, quod legentibus haud multum vtilitatis afferre posset: Herodoti autem rationem ideo non probaret, quod latior ac fusior esset quam vt eam humana cogitatio perfecte posset vniuersam comprehendere. vnum autẽ bellũ, quod inter Athenienses & Peloponnenses gestum est, animo complexus, in eo componendo, cum & corpore & animo æque valeret, suum studium industriamque collocauit. cumque ad exitum belli vita processisset, non quæcunque in sermonibus audisset, sed quibus ipse affuisset, quæque esset expertus, in sua scripta retulit: quæ verò propter exsilium suum nosse minus potuit, ea sumpsit ab iis qui optime ipsi cognouissent. Ac superiores quidem historicos duabus rebus excelluit: vna, quod scribendi argumentum delegit neque simplex omninò, ex vno tantum quasi membro formatum; neque valde permixtum, in multa atque incongrua capita dissectum: altera, quod fabulosum in suos libros nihil induxit, neque in eam partem deflexit, vt multitudini fraudem, & tamquam imposturam faceret quo in genere superiores omnes peccauerant: qui lamias commemorarunt nescio quas in siluis & saltibus, è terra prodeuntes; & Naidas in terra atque aqua pariter degentes, ab inferis profectas, pelago innatantes, semiferas cum hominibus coëuntes & ex mortali diuinoque concubitu semideam sobolem, & alia quædam, quæ nostra ætas, vt incredibilia planeque delira, contemnat. Neque verò vt hæc dicerem, eo sum adductus, quod illos viros accusem; quibus etiam veniæ multum tribuo, si, cum in explicanda nationum & locorum historia versarentur, fabulosa figmenta receperunt; quandoquidem apud omnes homines, tum communiter de locis, tum propriè de vrbibus, monumenta quædam seruabantur huiusmo-

VII. *Quibus reb. superiores historicos excelluerit.*

huiusmodi, quas dixi, rerum, auditione perceptarũ: quas sibi à patribus acceptas suis deinde posteris vt traderent, elaborarunt. quod si qui literis eas consignare vellent, ab his vt ita plane exponerentur quo modo de veteribus acceperant, dignum putabant. quapropter illos viros, vt locorum descriptiones fabulosis additamentis variarent, atque distinguerent, necessitas compulit. Thucydidem autem, qui materiam vnam ad scribendum cepisset earum rerum quibus ipse affuerat theatrales ludificationes in narrationem inducere non decebat; neque se ad eum errorem quem eiusmodi scripta sua sponte parere consueuerunt, sed potius ad vtilitatem legentium accommodare: quod ipse in historiæ procemio testatum reliquit: quo in procemio hæc scripsit ad verbum. *Et auditu quidem, vt quæque pars fabularum expers in ipsis est, ita minus iucunda fortasse videbitur. quicumque autem & præteritas res, &c. * quantum humano consilio licet, etiam futuras, præteritis similes, considerare, planeque inspicere voluerint, his, dum illa vtilitatem pariant; satis erit. emolumentumque potius, quod semper idem sit, quàm spectaculum, quod in præsenti tantum oblectet, in scribendo cogitamus.* Ac de ipso quidem, & philosophi, & oratores omnes, aut, si non omnes, plerique certe, ita consentiunt; de retinenda veritate, cui consecratam esse historiam volumus, plurimum laborasse; nihil addidisse rebus; quod iustum non esset; nihil detraxisse; * nihil ad suam libidinem scripsisse; rationem & viam secutum esse, quæ ab omni prorsus inuidia, omnique assentatione, præsertim ibi de insignibus ad laudem viris iudicat, longissime abesset. Nam cum in primo libro de Themistocle loqueretur, virtutes, quibus ille floruit, copiose admodum commemorauit. Cum verò de Pericle, deque illius in administranda republ. consiliis mentionem in secundo libro faceret, laudes in eum effudit maximas; eiusmodi scilicet, quas disseminata per orbem terrarum tanti viri gloria postulabat. eodemque modo cum de Demosthene duce, cum de Nicia Micerati, de Alcibiade Cliniæ filio, deque aliis, & ducibus & oratoribus, dicendum ei necessario esset; quæ cuique conueniebant, exposuit. quæ probare

VIII.

** vt res humana ferunt.*

** nulla in scribendo licentia vsum esse.*

Pag. 140.

exemplis non puto mihi opus esse apud eos, qui historias eius peragrarunt. Hæc igitur, quæ Thucydides, quod ad res attinet, egregie præstet, possit aliquis dicere. Quæ cum præclara sint, atque imitatione digna; tamen hoc in illo summum est atque eximium, quod neq; mendacium voluntariò dicit, neque suam ipse conscientiam turpi la-

IX. *Quæ in Thucydide desiderentur.*

be contaminat. Quæ autem in eo minus absoluta videntur, & in quibus carpitur à nonnullis, in ea historicæ materiæ parte sunt posita, quæ plus habet artificii, atque œconomiæ nomine appellata, in omnibus, siue quis philosophicam, siue oratoriam materiam sumpserit, in primis requiritur. Hæc verò ea sunt quæ ad distributionem, ad ordinem, ad amplificandi studium, & industriam pertinent. Ordiar autem ab ipsa diuisione; præfatus illud, quod, cum superiores historici sua scripta vel locis, vel temporibus apte continuatis distinxerint; vnus hic inuentus est, qui ex his diuisionibus neutram probaret. narrationes enim ita disposuit, vt neque loca persequeretur, vbi gestæ res erant; quod Herodotus, Hellanicusq; & alii nonnulli ante illius ætatem historici fecerant; neq; tempora; quod eos qui agentem de locis historiam edidere, secutos esse constat: quibus vel ad regum aut sacerdotum successiones, vel ad Olympiadū ambitus, vel ad Archontum annuos principatus, suorum librorum diuisionem placuit accommodare. cumq; nouam quandam, neq; ab

Partitionem historiæ non recte instituit.

aliis tritam viam inire voluisset, in æstates & hiemes historiam partitus est. cuius consilii non is, quem ipse putauerat, exitus est consecutus. factum est enim, non vt apertior fuerit temporum distributio ad anni partes facta; sed eiusmodi, quam animi minus facile assequerentur. qua in re licet illum iure mirari, qui non viderit futurum, vt cum multæ simul res multis in locis gererētur, breuib. quasi segmentis concisa narratio, præclarum illud purumque lumen capere nequiret. quod ipsis ex rebus per-

X.

spicue patet. In tertio enim libro (vt hoc vno exemplo contentus sim) de Mitylenæis aggressus scribere, narrationem prius quam vniuersam absolueret, ad Lacedæmoniorum res gestas diuertit: quibus nondum imposito fine, Platæensium obsidionem commemorat: eamque

mox imperfectam dimittens, Mitylenensis belli mentionem infert. deinde sermonem eo conuertit, vt, quemadmodum Corcyræ seditione facta, alii Lacedæmonios, alii Athenienses accersiuerint, exponat. neq; verò perficit hanc partem; sed omittens inchoatam, de Atheniensium priori expeditione in Siciliam pauca narrat. postea, cum Atheniensium in Peloponnesum nauigationem, & Lacedæmoniorum aduersus Dorienses expeditionem demonstrare esset exorsus, ad ea quæ ad Leucadem à Demosthene duce gesta sunt. & ad Ætolorũ bellum transit, inde Naupactum abit. nec * Epiroticis bellis ad exitum perductis, Siciliam rursus attingit: postea quemadmodũ Delas expurgaretur, ostendit; Argosq; Amphilochicos, ab Ambraciotis oppugnatos, relinquit. Quid multis opus est? totus enim liber ita concisus, perpetuam historiæ seriem amisit. Accidit autem id quod consentaneum est, vt vagemur, nec facile, quæ traduntur, studio consequamur; cum ex diuulsione rerum perturbata mens, imperfectas & quasi mutilatas notitias ipsa sibi commodè perfectéue referre non possit. historicam enim narrationem perpetuo veluti filo ductam & colligatam oportet esse; præsertim vbi res exponuntur & multæ, & eiusmodi quę cognosci ac percipi non facile queant. non esse autem rectam, qua ille vsus est neque aptam historiæ regulam, satis constat neq; enim de posterioribus historicis, quæ sua scripta in ęstates & hiemes distribueret, quisquam fuit: omnesq; potius id consilium sequi maluerunt, vt ad perspicuas rerum intelligentias tritis itinerib. narrationẽ perducerent. Sunt etiam qui, quod ad ordinẽ spectat, illum accusent; quod historiam neq;, quo opus erat, principio ingressus; neque, quo decebat, fine concluserit: cum ita dicant, disponendi laudem nõ esse minimam in eo sitam, & principium, quo non aliquid sit prius, capiatur, & eo fine, cui nihil videatur deesse, cõprehensa narratio terminetur: quarũ rerũ ab ipso neutrã satis accurate animaduersam esse. Occasionẽ porrò illis huius accusationis historicus prębuit, qui cũ ita ꝓposuisset; omniũ bellorũ, & temporũ diuturnitate, & multarũ calamitatũ euẽtis, illud fuisse maximum ꝙ in Peloponneso gestũ est, in extremo

** absolutis bellis quæ per cõtinentem gerebãtur, Sic. r.*

XI. *Ordo eius & dispositio reprehẽditur.*

Pag. 141.

procœmio caussas primum, vnde principium duxit, aggreditur explicare: duasq; cum ostendisset, vnam veram, nec tamen vulgo notam, Atheniensium ciuitatis incrementum; alteram falsam, quam tamen Lacedæmonii fingerent, subsidium Corcyræis aduersus Corinthios ab Atheniensibus missum, non à vera caussa, neque ab ea quam ipse probaret, sed ab altera sumpsit initium. scripsit enim hæc ad verbum: *Origo autem ipsius ab Atheniensibus, & Peloponnesiis, soluto, quod in annos triginta post captam Eubœam percussum erat, fœdere manauit. quicum initam fœderis societatem diremerint, & caussas, & dissensiones, primum ostendi, ne quis, vnde tantum inter Græcos bellum exstiterit, aliquando posset exquirere. Verissimam enim caussam, licet in sermonibus occultam, opinor hanc fuisse, quod Atheniensibus eas vires adeptis, vt Lacedæmoniis formidabiles essent, bellum necessario sit excitatũ. quæ verò palam iactabantur caussæ, quibus factum est vt fœdera rumperentur, & bellum inter eos gereretur, huiusmodi erant. Epidamnus est vrbs ad dextram sita nauigantibus in Ionium sinum. incolunt autem ipsam, Illyrica natio, bar-*
XII. *bari Taulantii.* Mox, quæ ad Epidamnum, ad Corcyram, ad Potidæam gesta sunt, & Peloponnensium conuentum in vrbem Spartam, & orationes illic habitas aduersus Atheniensium ciuitatem, commemorat; atque hæc ita producit, vt ad versuum duo millia consumat. quo demum in loco altera de caussa, quæ & est, & ipsi videtur esse vera, disserit; hinc exorsus: *Decreuerunt autem Lacedæmonii, solutum esse fœdus, atque Atheniensibus inferri bellum oportere: non tam sociorum sermonibus in eam mentem adducti, quam metu ne nimium crescerent vires Atheniensium, quorum ditioni iam subiectam Græciæ maiorem partem viderent. Athenienses enim ad eas res quæ incrementum illis attulerunt, huiusmodi ratio perduxit.* Deinde ea quæ à Persico bello ad Peloponnesiacum ciuitas gessit, per capita subiungit, idque cursim, vsq; eo, vt ea paucioribus quam quingentis versibus comprehendat. Rursus, cum illa rebus Corcyreis anteire, neque ab illis, sed ab his manasse principium belli recordatus esset; scribit hæc ad verbum: *Post hæc autem, quæ iam expo-*

*expoſuimus, haud multorum annorum interiecto ſpatio, conſecutæ ſunt * inter Corcyram & Potidæam diſſenſiones, & quæcunque hoc bellum ſuſcitarunt. quæ ſimul omnia, & quæ inter ipſos. & quæ aduerſus barbarum Græci geſſerunt, annis ſummum quinquaginta perfecta ſunt; quot à diſceſſu Xerxis ad huius belli principium numerantur: cum interim Athenienſes & principatum confirmarunt, & maiores opes ipſi ſibi compararunt. quod Lacedæmonii cum intelligerent, non tamen, vt obſiſterent niſi ad breue ſpatium, adducebantur; & maiorem temporis partem quieſcebant: quippe qui nec antea, niſi neceſſitas cogeret, facilè bella ſuſciperent; & tunc domeſticis etiam contentionibus diſtinerentur. * Verùm enimuerò cum Athenienſes opibus manifeſto creſcerent, initamque inter eos ſocietatem læderent: tunc non iam eſſe vltra ferendum cenſuerunt, ſed omni ſtudio conandum, vt eorum potentiam, ſumptis armis, ſi fieri poſſet, euerterent.* Oportebat autem illum, cum belli cauſſas indagare cœpiſſet, eam quæ vera eſſet, quæq; ipſi probaretur, primo loco tradere: quãdoquidẽ & natura poſtulabat vt priora poſterioribus anteirent, vera prius quam falſa dicerentur; & ipſe narrationis ingreſſus, ſi eiuſmodi ordine inſtitutus eſſet, longè futurus erat præſtantior. non enim, ſi quis partem illius tueri velit, ea ratione poſſit vti, quod vel paruæ res eſſent, nec ſatis dignæ, quibus explicandis opera daretur; vel communes, & ab aliis antea ſic protritæ, vt nihil opus eſſet ab his initium ducere. ipſe enim hunc locum, vt à veteribus prætermiſſum, hiſtoria dignum exiſtimauit, qui ad verbum ita ſcripſerit: *Scripſi autem ea, & ab inſtituto ſermone propterea diuerti, quod ſuperiores omnes hunc locum omiſerunt, & aut res Græcas ante Medicas, aut Medicas dumtaxat compoſuerunt: eas autem res, quas & Hellanicus in Attica hiſtoria perſecutus eſt, neque copioſè, neque temporibus ſatis accuratè diſtinctis, explicauit: ſimul ob eam cauſſam, quod Athenienſium principatus qua ratione ſit conſtitutus, harum rerum tractatione declarat.* Satis igitur & hinc apertè colligitur, narrationem ab ipſo non optime, id eſt, non vt natura poſtulat, eſſe digeſtam. Huc accedit, quod nec hiſtoriam quo debuit fine concluſit. cum enim annos VII.

** res Corcyraicæ ac Potidæaticæ, & quæcumque huic bello anſam præbuere.*

** Intereà.*

XIII.

Pag. 142.

XIV.

& xx. bellum comprehenderit; atq; hoc quantum temporis est, vsque ad belli exitum ipse vixerit; tamen vsque ad annum alterum & vigesimum historia perducta, octauum librum maritima illa pugna, quæ ad eum locum quem *Sepulcrum canis* appellant, est commissa, terminauit. * Adde quod, cum in prooemio, quæcunque hoc in bello gesta sunt, omnia se esse perscripturum affirmasset; itemque in quinto libro tempora collegisset, & vnde ortum bellum est, & quousq; processit, scripsit hęc ad verbũ: *Hoc solum inueniet exitu comprobatum ex iis quæ futura esse ex oraculis affirmabantur. semper enim in initio belli, & vsq; ad extrema tempora, recordor à multis esse enuntiatum, oportere ad annos ter nouenos bellum perdurare. mihi autem per totum illud tempus vita suppeditauit: cùm & id ætatis essem, vt rerum sensum haberem, & in eam curam animum intenderem, vt singulas notitias optimè consequerer. cumq; * anno post Amphipolitanam expeditionẽ vigesimo patria mea exsularem, & apud vtrosque, dum res agerentur, nec minus apud Peloponnenses ob exsilium meũ, versatus essem; factum est vt aliquid ego peritius, quam ipsi, potuerim in otio cognoscere. Dissensionem igitur post x. annos exortam, & fœderum perturbationem, & quæ deinde in bello consecuta sunt, explicabo.*

* *præsertim e.*

**annus postquã ad Amphipolim dux fuissem, vigesimũ p.*

XV. *In capitum tractatione non satis accuratus est.*

Præterea & in ea parte, vbi amplificationibus res persequitur, minus illum esse diligentem, & vel ea quæ breuitatem postulant, verbosius exponere, vel, quæ longiori sunt oratione pertractanda, leuiter nimis attingere, multis equidem, iisque minime dubiis argumentis probare possim: sed paucis tamen vtar, & à naualibus primum Atheniensium Peloponnensiumque pugnis, quæ in extremo secundo libro narrantur, initium capiam. Cum Athenienses, contra naues Peloponnensium XLVII. soli XX. nauium classe * aduersus barbaros multis partib. plures, ita maritimo prælio decertarunt, vt, quot ad bellum naues emiserant, totidem plane alias depresserint, alias cum ipsis hominibus ceperint. qua de re ipsius verba subiiciam: *Postea simul cum sociis Atheniensium apud flumen Eurymedontem in Pamphilia, terrestri naualique certamine aduersus Medos pugnarunt: eodemque die bis Athenienses, duce Cimone,*

* *Locus in Græco mutilatus.*

Miltiadis

Miltiadis filio, victoria potiti sunt, capitis ac depressis omnibus Phœnicum nauibus ad ducentas. Atque his quidem non dissimilia sunt ea quibus de terrestribus præliis agit. XVI.
Nam aut longius, quam par sit, oratione prouehitur; aut rem præter modum in angustum contrahit. Cum enim ea quæ ab Atheniensibus circa Pylum & Sphacteriam insulam gesta sunt, cum obsessos in ea Lacedæmonios Athenienses expugnarunt, in quarto libro narrare cœpisset, atque interim pauca quædam leuiter attigisset, ad ea tum demum quæ sunt post consecuta, sermonem conuertit; omnesque ex vtraq; parte commissas pugnas, cum neq; multi in illis cecidissent, & perpauci sese dedidissent, diligenter & accurate pluribus quam trecentis versibus est persecutus. quam quidem pugnam ipse summatim explicans, hæc ad verbum scribit: *In insula quidem casi, aut viui capti, tot fuerunt. armati in eam traiecerant quadringenti omnino & viginti. ex his viui capti sunt octo minus trecenti; reliqui occisi. ac ex illis quidem qui viui capti fuerant, Spartani erant numero centum viginti: ex Atheniensibus, pauci sunt interempti.* De Niciæ autem imperio illata mentione, qui sexaginta nauibus, & duobus Atheniensium grauis armaturæ millibus in Peloponnesum ductis, ac Lacedæmoniis in castella conclusis, Cytherios expugnauit; magnamq; Peloponnesi partem depopulatus, ingenti captiuorum multitudine abducta, Athenas renauigauit, sic cursim de rebus ad Cythera gestis ait: *Pugna commissa, Cytherii, cum non diu restitissent, fuga se in superiorem vrbis partem receperunt; ac post, cum Nicia & collegis salutem pacti, se cum rebus omnibus ei dediderunt.* De Æginetis verò captis, qui Thyreæ erant, ita scribit: *Interea Athenienses, cum appulissent, statim omni exercitu admoto, Thyream capiunt, oppidum incendunt, omnia diripiunt. Æginetis autem, si qui à cade seruati erant, abductis, Athenas reuerterunt.* XVII. Pag. 143.
Cum autem magnis vtraque ciuitas in ipso statim belli initio calamitatibus conflictaretur, fiebat vt pacis vtraque cupiditate teneretur. Iam de priori verba faciens, cum Athenienses, omni sua regione vastata, ciuitate verò propter pestilentiam exhausta, auxilium

prorsus omne desperantes, Spartam legatos miserunt,
qui pacem, qua maximè egebant, poscerent, non modo
legatorum nomina prætermisit, sed illud simul, quam
apud eos orationem habuerint, quique eorum petitioni
aduersantes effecerint. vt fœdus Lacedęmonii reiicerent,
quæ leuiter ac negligenter, quasi contemnenda, his ver-
bis exposuit: *Post secundam Peloponnensium irruptionem,
Athenienses, cum iam iterum eorum vastata esset regio, ac
bello & morbo vexarentur, mutata voluntate, Periclem,
quod bellum suasisset, incusabant; illius effectum opera exi-
stimantes, vt in tot calamitates inciderent: ac, cum cedere
Lacedæmoniis statuissent, missis hac de re legatis nihil apud
eos effecerunt.* De posteriore verò scribens, cum Lacedæ-
monii captos ad Pylum trecentos, missa Athenas lega-
tione, recuperare vellent, eam orationem quam Spartia-
nus habuit, & caussas cur pactionibus non steterint, per-
censet Quod si ergo satis officio suo se functum arbitra-
tus est, si tantum capita quędam rerum ab Atheniensium
legatis gestarum, persequeretur, neque adhortationibus,
neque orationibus, quibus vsi sunt, commemorandis,
neque eorum qui suaserunt, neque Lacedæmoniorum,
qui fœderis societatem non admittendam censuerunt,
nominibus indicandis operam ponendam existimauit:
cur non idem in iis qui Lacedæmone Athenas venerunt,
institutum seruauit, cum illi quoque pace infecta discesse-
rint? Sin autem in his commemorandis magna diligen-
tia opus esse non ignorauit, cur illa per negligentiam
prætermisit? neque enim existimandum est, eum facul-
tis imbecillitate prohibitum, ne aut inuenire, aut, q
vtrobique rebus ipsis conuenirent, eloqui posset. Qu
si suis quibusdam rationibus adductus, alteram lega-
nem exaggerare maluit: nequeo sane coniicere, cur h
conicam Atticæ, hoc est, eam quæ posterior esset, eiq
præiret tempore, anteferret; cur propriam alienæ;
eam denique quæ minorum, quam quæ maiorum ca
XVIII. mitatum caussa missa fuerat. Cum verò vrbium ex
gnationes & euersiones, & homines in seruitutem ab
ctos, aliaque eius generis scribere cogitur, ita interd
animos crudelium, grauissimarum, planeque misera

li

lium rerum commemoratione perturbat, vt nullam reliquis historicis, nullam poëtis rei altius extollendæ facultatem relinquat: interdum verò adeò pusilla, adeoque humilia nobis ostendit, vt eorum cognitio ne leuiter quidem animos afficiat. Cum autem de Platæensium, cum de Mitylenensium ac Meliensium ciuitatibus ageret, summam in illarum calamitatibus describendis vim adhibuit, ac verba quidem quibus calamitates eorum summis viribus exaggerauit, non puto necessarium esse nunc in medium adducere. ea verò loca, in quibus hanc diligentiam vitauit, & ærumnas eorum propemodum extenuat, quod in historia sua non rarò fecit, afferam: *Iisdem temporibus Athenienses, * Sicyoniis expugnatis, omnem iuuentutem deleuerunt; & pueris ac mulieribus in seruitutem abductis, regionem ipsam Platæensibus vtendam dederunt.* Ac rursum: *Cum in Eubœam duce Pericle pertransissent, vniuersam subegerunt: ac reliqua quidem eius regionis parte pactionibus in deditionem recepta, Hestiæis verò sedibus suis eiectis, eorum terram ipsi occuparunt. Æginetas quoque eodem tempore Athenienses, vnà cum vxoribus ac liberis Ægina eiecerunt; incusantes, quod belli caussam potissimum præbuissent; atque existimantes, si ex suis incolas eo mitterent, propterea quod Ægina Peloponneso adiaceret, minore cum periculo se Æginæ imperiũ habituros.* Nec verò pauca præterea in illius historia liceat inuenire, quorum alia summam eum in scribendo amplificationem adhibuisse ostendunt, cui neque addi quidquam, neque detrahi possit: alia ita sunt negligenter decursa, vt eximiam illius in dicendo facultatem ne minima quidem ex parte præ se ferant. quod quidem cernere est potissimum in concionibus, in colloquiis, atque aliis eiusmodi elaboratis orationibus. quæ cum omnia diligenter curasset, historiam ipsam reliquisse videtur imperfectam; quemadmodum Cratippus, qui & eius fuit æqualis, &, quæ ipse omiserat, in vnum coëgit, scriptum reliquit: cum eas orationes ita dicat adhibitas esse, vt non modo rebus ipsis sint impedimento, verum etiam auditoribus permolestæ: idque sentientem Thucydidem, nullas in vltima historiæ parte orationes adiunxisse, etsi

* *Scionæis.*

XIX.

multa in Ionia, multa Athenis euenissent, quæ sermonum & orationum interuentu transigerentur. Quod si quis primum cum octauo libro conferat, neque idem in illis institutum, neque eandem in explicando vim inesse iudicabit. alter enim, cum paucas admodum, nec magni momenti res habeat, totus concionibus ad artem factis abundat: in altero contra, & multis & magnis rebus referto, magna est concionum infrequentia. Iam verò & in ipsis concionibus lapsum illum in hunc errorem videor animaduertisse, vt in eodem argumento, eodemque tempore, quæ ad rem facerent, omiserit; quæ verò maxime aliena essent in orationem induxerit. cuius generis illud in tertio libro, vbi de Mitylenensium ciuitate verba facit, videtur esse. Nam post vrbem captam, ac post captiuorum aduentum, quos Paches dux miserat, cum bis conuentus Athenis ageretur, orationes ab iis qui populi factionum principes erant, habitas, quasi minime necessarias, omisit: in quo quidem conuentu populus decreuerat, vt captiui, atque omnis Mitylenæorum iuuentus trucidaretur, ac mulieres cum pueris in captiuitatem abducerentur. ea verò quæ in secundo conuentu ab iisdem essent dicta, tamquam maxime necessaria, assumpsit. in quo quidem conuentu populum, qui eadem de re iterum coactus erat, prioris decreti pœnituit. Illa verò tam celebris laudatio, quam in secundo libro collocauit, qua factum est ratione, vt eum potius quam alium locum occupauerit? Nam siue id factum est propterea, quod in magnis vrbis calamitatibus, in quibus multi fortesque ex Atheniensibus viri pugnantes occubuerunt, vsitatos luctus commemorare necesse fuit; siue quod eos qui cecidissent, propter magnas res feliciter gestas, ex quibus ciuitati ipsi & vires accesserunt, & gloria est parta, laudationibus prosequendos existimauit: hæc profectò laudatio cuiuis alii potius, quam huic loco conuenire videatur. siquidem qui in prima Peloponnensium irruptione cecidisse in hoc libro memorantur, perpauci numero Athenienses erant, neque ita memorabile facinus vllum, vt ipse testatur Thucydides, ediderant. nam cum antea de Pericle dixisset, quod nimirum is custodia ciuitatem

Pag. 144. XX.

XXI.

tatem contineret, ac, quantum quidem posset, quietam conseruaret, ita tamen, vt frequenter equites aliquot emitteret, qui hostium emissarios ab agris qui vicini vrbi erant, prohiberent, ne quid ipsis agris damni inferretur; deinde breuem quandam pugnam ab Atheniensium equitum turma, vnà cum Thessalis, in Phrygiis ait esse commissam cum Bœotorum equitibus: in quo conflictu Athenienses & Thessalos nihilo fuisse inferiores, quoad grauis armaturæ militibus subsidio Bœotis missis, in fugam sint conuersi. qua in pugna Thessali atque Athenienses occubuere pauci: quos tamen illi eodem die sine vlla pactione receperunt: sequenti verò die Peloponnenses trophœum erexerunt. At illi quorum in quarto libro meminit, qui Demosthene duce circa Pylum, & terra & mari contra Lacedæmoniorum exercitum dimicarunt, ac vtriusque pugnæ victoriam reportarunt, quæ amplam ciuitati attulit gloriandi materiam, multo profecto illis & numero & virtute superiores erant. Quid igitur venit in mentẽ Thucydidi, vt cum paucis istis equitibus, qui neq; gloriã vllam neq; potentiam ciuitati pepererunt, publica monumenta aperuerit, ac clarissimũ oratorem Periclem arduam illam tragœdiam induxerit agentem; illis verò, qui & plures & fortiores erant, quorum opera factum est, vt, qui bellum Atheniensibus intulerant, ii se ad illorum pedes abiicerent, quique longe, vt hoc honore afficerentur, digniores erant: qua inquam ratione est adductus Thucydides, nullam vt his viris laudationem scriberet? Ac, vt omnes alias, & terrestres & nauales pugnas præteream, in quibus multi sunt interempti, quos quidem multo iustius funebribus illis laudationibus exornasset, quam * plebem illam ex Attico agro collectam, qui vix decem aut quindecim equitum numerum explerent; nonne illi Athenienses, eorumque socii, qui in Sicilia cum Nicia & Demosthene in pugnis, quæ terra marique fierent, ac postremo in illa infelici fuga ceciderunt: nonne, inquam, hi, quibus ne sepultura quidem legitima contigit, cum paulò essent quadraginta

XXII.

* *Atticæ regionis circuitores, q.*

millibus pauciores, multo erant digniores quos & luctu & ornamentis in funeribus adhiberi solitis prosequeretur? quos tamen viros ita ille contemptui habuit, vt ne hoc quidem diceret; ciuitatem publice eos luxisse, ac, quę in peregrina terra cadentibus iusta fieri solent, persoluisse. at in illis alteris talem laudationem fingit, vt, qui illam haberet, omnium Oratorum præstantissimum eligeret. Ac sane non decebat Athenienses publice XV hominum casum lugere; * iis verò quos vel ex tabulis, in quibus militum nomina scribebantur, amplius quinque millibus occisos constat, nullum honorem impertiri. Verum cum Periclis personam ad suum vsum vellet accommodare, (dicam enim quod sentio) videtur sibi necessario faciendum existimasse, vt dignam Pericle laudationem componeret. ac, quoniam is secundo illius belli anno vita functus est, nec vllis aliis vrbis calamitatibus superstes fuit, idcirco videtur Thucydides in res tam minutas, quæque vix tanti essent, vt in illis explicandis opera sumi debuisset, tantas, præter illarum rerum dignitatem, laudes contulisse. Porro quam inæquali sit ratione vsus in amplificando, facile quis animaduertat, si consideret, multis eum magnisquę rebus prætermissis historiæ suæ procemium ad quingentos versus protraxisse, vt, quæ, ante hoc bellum gesta à Græcis fuerant, non magnum habuisse momentum, neque eiusmodi fuisse illa, vt conferri cum hoc debeant, ostenderet. Nam prætetquam quod hæc veritatem non habent, vt ex multis rebus ostendi potest; non hæc est ratio ineunda iis qui ex arte rem aliquam exaggerare volunt. non enim, quæ res inter minimas excellit, sed quæ magnas exsuperat, verè magna est iudicanda. ipsius verò proœmium ita est comparatum, itaque multas ad institutum suum demonstrandum exaggerationes habet, vt ipsum per se historia quædam esse videatur. at qui de arte dicendi præcepta tradiderunt, proœmia ipsa veluti notas quasdam voluntesse, quibus capita rerum, de quibus est dicendum, commonstremus. quod quidem & hic noster in extrema proœmii parte, cum narrationem exordiri vellet, videtur paucioribus quam quinquaginta versibus fecisse. vt satis appa-

rea

at quinque millibus & amplius, solenni delectu cōscriptis, & prælio cæsis, nullum h. Pag.145.

XXIII.

Procemii vitia.

reat, nihil opus fuiſſe vt multa illa, quæ de Græciæ dignitate detraherent, in medium proferret: quod ſcilicet Troiani belli tempore nondum vno nomine vniuerſa Græcia appellaretur: quod illi primum, qui cibi inopia laborarent, nauibus inter ſe vltro citroque commeare cœperint; qui ſi in ciuitates nondum muris ſeptas, quæque vicatim habitabantur, incidiſſent, eas diripiebant, hincque maiorem ſibi victus partem petebant. quid autem hic de Athenienſium luxu, quo illorum maiores diffluebant, meminiſſe neceſſe fuit? quod nimirum illi capillos cincinnis intorquerent; quod aurea quædam ornamenta, quæ cicadarum ſpeciem referrent, in capite geſtarent: quod primi Lacedæmonii in publico, veſtibus detractis, nudati in palæſtra ſe oleo inunxerint: quod Aminocles Corinthius, nauium fabricator, primus Samiis quattuor triremes exſtruxerit: quod Sami tyrannus Polycrates Rheniam à ſe captam Apollini Delio dedicauerit; quod Phocaënſes, qui Maſſiliam condidere, nauali prælio Carthaginenſes ſuperarint: atque alia, quæ his ſunt ſimilia: quid inquam, illi in mentem venit, hæc vt ante narrationem commemoranda exiſtimaret? Quod ſi, quæ mea ſit ſententia, fas eſt dicere; optime procœmium inſtituiſſet, ſi, omnibus, quæ in medio ſunt poſita, ſublatis, extremaque eius parte cum propoſitione coniuncta, in hunc, qui ſequitur, modum confeciſſet: *Thucydides Athenienſis bellum quod inter ſe Peloponnenſes & Athenienſes geſſerunt, conſcripſit; incipiens ſtatim exorto eo, & magnum, atque omnium quæ vmquam antea geſta ſint, memoratu digniſſimum exiſtimans; hac coniectura ductus, quod vtraque pars rebus maxime florentibus, omni cum apparatu id geſſerit: cum videret aliam quidem Græciæ partem ſtatim alteri parti adhærere, aliam id facere cogitare. Hic autem fuit Græcis maximus motus. neque verò illis ſolum, ſed & barbaris, atque adeò pleriſq; mortalibus. Ac ea quidem quæ ante hæc geſta eſſent, quæque his eſſent vetuſtiora, planè in apertum produci, propter vetuſtatem, nulla ratione potuerunt: ſed, quantum ex ſignis quibuſdam colligere licet, equidem, cum hæc à vetuſtiſſima origine repeto, non puto illorum res neque in bellis, neque aliis in rebus* XXIV.

inſignes fuiſſe. in his verò neque magnam poëtis, qui res
plerumque extollunt, fidem adhibui; neque hiſtoricis, qui
ſe totos in rebus non optime examinatis ad demulcendas
aures magis, quam ad veritatem tradendam, compoſue-
runt. quarum quidem rerum maxima pars propter tem-
poris diuturnitatem in fabularum naturam abiit. ſed ta-
men, vt in reb. vetuſtate obſoletis fieri potuit, ſatis ex cla-
riſſimis coniecturis rem ſibi videtur in apertum produxiſſe.
atq; hoc quidem bellum; etſi homines, quib. ipſi bellis inter-
ſunt atq; depugnant, ea omnium arbitrantur eſſe maxima;
abſoluta verò cum ſunt, vetera admirantur; tamen oſten-
det iis qui ex rebus geſtis iudicabunt, longe maximum ex-
ſtitiſſe. ac omnia quidem, quæ dicerent ſinguli, qui aut ge-
ſturi bellum eſſent, aut iam gererent, quæ aut ipſe audiui, aut
aliis narrantib. cognoui, difficile fuerit exacte memorare;
verum, vt quiſq; ſemper de rebus præſentib. maxime con-
ſentanea dicere mihi videbatur, & proxime ad veritatem
accedere, ita à me commemorata ſunt. Res verò in bello ge-
ſtas, non quas à quocumq; audiui, hiſtoria dignas exiſtima-
Pag.145. *ui; nec vt mihi libitum eſſet, ſed eas quibus ipſe interfui,*
quaſq; ex aliis quam potui diligentiſſime perquiſiui. nec fa-
cillima fuit inuentio: propterea quod qui ſingulis gerendis
rebus affuerant, non eadem de eiſdem affirmabant; ſed vt
quiſq; aut in alterutram partem ſtudio propenſior erat, aut
reminiſcebatur. Et auditu quidem, vt quæq; pars fabularũ
expers in ipſis eſt, ita minus iucunda fortaſſe videbitur;
quicumq; autem & præteritas res, &, quantum humano
conſilio licet, etiam futuras, præteritis ſimiles, conſiderare,
planeq; inſpicere voluerint, his, dum illa vtilitatē pariant,
ſatis erit; emolumentumq; potius, quod ſemper idem ſit, quā
ſpectaculum, quod in præſenti tantum oblectet, in ſcribendo
cogitamus. Ac earum quidem rerum, quæ ſuperiore ætate
geſtæ ſunt, maximæ erant Medicæ; quæ tamen duobus naua-
libus prœliis, totidemq; pedeſtribus, ad exitum peruenerunt;
huius verò belli tum longitudo in immenſum proceſſit, tum
magnas in vniuerſam Græciam calamitates inuexit; quales
eodem ſpatio temporis nullæ vmquam contigerunt. nam ne-
que tot vrbes expugnatæ vaſtatæq; ſunt, vel barbarorũ im-
petu, vel domeſticis contentionibus: ſunt etiam quæ incolis

capta mutauerunt: neq; tot exitia, tot ve neces audiuit quisquã, vel belli vel seditionum caussa. Atq; superiora illa, quæ auditione quidẽ percipiuntur, re autem ipsa rarissime confirmantur, fidẽ tamen acceperunt: qualia narrantur de terræ motib. qui hoc in bello plerisq; orbis terræ partib. exstiterunt; quæ de solis defectionibus, crebriorib. quam vmquam antea: quæ de siccitatibus, vnde fames ingens, ex fame verò pestilentia exorta, quæ non mediocribus ciuitatem malis afflixit: quæ simul omnia cum hoc bello ciuitatem inuaserunt. Origo autem ipsius ab Atheniensib. & Peloponnesiis, soluto, quod in annos triginta post captam Eubœam percussum erat, fœdere, manauit. qui cur initam fœderis societatem diremerint, & caussas & dissensiones, primũ ostendi; ne quis, vnde tantum inter Græcos bellum exstiterit, aliquando posset exquirere. Hæc sunt quæ in Thucydidis scriptis recte, quæq; male, quod ad eam partem spectat quæ res continet composita arbitramur. nunc ad eam partem quæ in elocutione est posita, aggrediamur: in qua quidem, qualis sit eius dicendi ratio, conspicitur. Quod ante quam faciamus, non ab re fortasse fuerit, si hoc de genere non nulla prius attingamus; quotq; in partes ipsa distribuatur dictio, quasq; in se habeat virtutes, indicemus; tum qualis illa fuerit quam à vetustioribus vsurpatam assumpsit Thucydides, qualesq; ille partes aut in melius, aut in deterius commutarit; nihil occultantes ostendamus. Primũ illud perspicuum est, omnem dictionem in duas distribui partes: in verborũ delectũ, per quæ ipsæ res explicantur; atq; in partium maiorum vel minorum compositionem. Iam horũ vnumquodq; rursus in alias particulas dispertitur. Delectus enim particularum (vt ita dicam) elementarium, hoc est, nominalium, verbalium, & coniunctiuarum, duabus est in rebus occupatus: aut in propria elocutione, aut in figurata. compositio verò tribus in rebus cernitur, incisis, membris, circuitibus. atque huic quidem vtrique parti, hoc est, tam simplicibus insectilibusque, quam ex his compositis nominibus, insunt figuræ quædam, quę schemata vocantur. Obseruandũ est etiam, earũ quæ virtutes appellantur, alias esse necessarias, quas quidem in omnibus adhiberi sermonibus oporteat; alias

XXV. *Thucydideæ dictionis character.*

verò esse adiectitias, quæ tum primum vires assumunt, cum primæ illæ subsistunt; de quibus vberius antea disseruimus: vt nihil sit necesse nunc de illis denuo orationem instituere. Neque verò quibus ex præceptis aut rebus harum virtutum quælibet enascatur, cum multæ illæ sint, meminisse oportet: cum hæc iam à nobis omnia sint

XXVI. quam diligentissime pertractata. Quo verò dicendi genere sint vsi qui ante Thucydidem historias scripsere, quasque ex his leuiter attigerint partes, ab initio, vt eram pollicitus, rem repetens, summatim percurram. sic enim proprium huius viri characterem pernoscere cuiuis licebit. Ac veteres quidem illi, qui multò antea fuerunt, quique non nisi ex ipsis sunt nominibus noti, quam sint dicendi rationem secuti, non satis queo coniicere, simplexne illa fuerit & inornata, ac nihil superuacaneum, nihil non vtile, non necessarium habuerit, aut contra magnifica fuerit, & referta dignitatis & opificii rhetorici, varioque ornamentorum fuco depicta. maximæ enim partis scripta ad nostra tempora non peruenerunt; aut, si qua ad hanc diem seruata sunt, non omnes esse illorum quibus tribuuntur, existimant: vt sunt illa quæ Cadmo Milesio, quæque Aristæo Proconnesio & eiusmodi aliis adscribuntur. Scriptores autem qui ante Peloponnesiacum bellum fuerunt, atque ad Thucydidis vsque ætatem peruenerunt, omnes propemodum idem consilium secuti

Pag. 147. sunt. quos quidem aut Ionica lingua, vt quæ illis temporibus maxime omnium floreret, aut Attica illa vetus, non admodum ei dissimilis, oblectauit. Hi sane omnes, vt est ante dictum, sermonis proprietatem magis, quam dicendi tropos adamauerunt; tropos verò velut condimenta orationi insperserunt: verborum autem compositionem omnes eamdem ferè affectarunt, simplicē, minimeque affectatam. Neque verò in sententiis figura aliqua exornandis tantum diligentiæ posuerunt, vt supra communem vulgoque tritam, atque ab omnibus vsurpatam dicendi rationem efferrent. Itaque eas virtutes quas necessarias vocauimus, illorum omnium habet dictio. est enim & pura, & perspicua, & breuis, satis proprium cuiusque dialecti characterem seruans. eas autem dicendi virtutes

quas adiectitias nominauimus, quibus omnis oratoria vis maximè fit perspicua, neque omnes, neque summas adhibuerunt, sed paucas, ac modice: sublimitatem videlicet, elegantiam, grauitatem, magnificentiam: neque τόνον item, neque βάρος; quæ nos neruorum contentionem, & pondus possumus appellare; neque πάθος vllum, quo animi affectiones excitarentur; neque spiritus illos magnos & certaminibus aptos, ex quibus illa dicendi species conformatur, quæ Græcè δεινότης dicitur; Latinè vim in dicendo possis nominare. Vnum Herodotum excipio: XXVII. is enim & in verborũ delectu, & in compositione, atq; in ipsa figurarum varietate, longe cæteris antecelluit, & ita suam orationem instituit, vt vel optimæ poësi solutam orationem similem faciat, propter suadelam illam & venustatem, ac ad summum vsque perductam voluptatem. qui ne illas quidem maximas, quas diximus, & præclarissimas dicendi virtutes omisit, præter genus illud certaminibus aptum: idque siue quod natura ab eo dicendi genere abhorrebat, siue quod suis quibusdam rationibus adductus, sponte illud, tamquam historiis minime accõmodatum, contempsit. is enim, neque concionibus multis, neque aliis ad contentionem accommodatis orationibus vtitur; neque vllam ad concitandos animorum motus, & res augendas amplificandásque vim habet. *Huic, & cæteris quorum superius est facta mentio, superueniens Thucydides, cùm, quas quisque dicendi virtutes haberet, vidisset, ipse propriam quandam dicendi formam, ab aliis non animaduersam, primus in historiam induxit; in electione quidem verborum, cuique genti peculiarem, & obsoletam ac peregrinam dictionẽ, communi suoq; tempore vsitatæ linguæ anteponens; in iungendis autem, inter seque aptandis maioribus & minoribus particulis, grandem, austeram, neruosam, firmam, & literarum asperitate aures ferientem compositionem, pro suaui, molli, & polita, nihilque in se asperitatis habente, consectatus est. In figuris autem adhibendis, quibus in primis vetustiores superare contendebat, XXVIII. nimiam diligentiam posuit. Totos certe viginti septem annos in illis octo libris, quos solos reliquit, immutandis

*In hunc & cæteros coniectis oculis Thuc.

consumpsit: quos sursum deorsum volutans, singulas locutionum particulas limabat, nunc ex vno nomine orationem conficiens, rursusque in nomen orationem contrahens: interdum autem verbalia nominaliter proferens, ac rursus nomen verbum faciens, atque omnem eorum vsum peruertens: ita vt, quod proprium est, eo pro appellatiuo abutatur; quod verò est appellatiuum, pro nomine proprio vsurpet. Insuper verba patiendi, actiua facit; quæ verò actionem notant, iis ipse passionem attribuit. Eorum item quæ multitudinis, quæue vnius numero efferri debent naturam commutat, atque alia de aliis dici cogit. Marem significantia, femineo sexui coniungit; ea verò quæ sub feminæ genere comprehenduntur, maribus attribuit. quæ autem neutrius sunt generis, ita his connectit, vt tota naturalis illa coaptatio & consecutio diuagetur. Nominum & participiorum casus ab eo quod significare debet, ad id quod est significatum; & contra, quod est significatum, ad significans transfert. In coniunctiuis autem ac præpositiuis particulis, iis præsertim quæ vocabulorum vires distinguunt, poëtica prorsus vtitur licentia. Plurimas etiam in eo figuras inuenias, quæ personarum apostrophis, temporum commutationibus, & localium notationum discrepantia, à communi consuetudine sint deflexæ, ac solœcismorum speciem præferant. Præterea, quot in ipso res videas pro corporibus, & corpora vicissim pro rebus sumi? In enthymematibus verò, in quibus interpositiones cum multę sint, longo interuallo consecutionem suam recuperant, adsunt tortuosa illa & perplexa, & inextricabilia, atque alia his similia. Nec paucas item figuras theatrales ab eo vsurpatas inuenias, vt paria paribus relata, adnominationes, oppositiones: quibus nimis frequenter vsus est Gorgias

Pag. 148. Leontinus, Polus, Licymnius, & multi alii, qui eodem tempore floruerunt. Maxime verò insignia, & ex quibus character eius præcipue cognoscitur, hæc sunt; studere, vt paucissimis verbis quamplurimas res comprehendat, multasque in vnum sententias cogat, ac tum maxime auditorem, cum exspectat adhuc aliquid, relinquat. quo sit,

XXIX. vt breuitas obscuritatem pariat. Sed vt hæc paucis comprehen-

prehendam, quatuor esse in Thucydide animaduerti veluti instrumenta eius generis dicendi, quo ille potissimum delectatur; poëticam quandam verborum structuram; in figuris multiplicem varietatem; harmoniæ & concentus asperitatem quandam; * figurarum τάχος, quæ à nonnullis acceleratio vocatur. Colores autem quibus vtitur, sunt acerbus, densus, amarus, austerus, vehemens grauis, terribilis ac formidolosus; atque in primis affectionibus mouendis peraccommodatus. Talis quidem est Thucydides in suo illo charactere, & forma dicendi, qua cæteros anteiuit. Cum autem & institutum eius & facultas vna decurrunt, perfectam absolutamque atque adeò diuinam orationem efficit. cum verò non est par viribus, quippe cum nerui illi ob dicendi celeritatem non vsquequaque perdurent; oratio fit obscura, vitia quędam, quæ minime deceant, secum afferens. Nam præclara illa, rebusque in omnibus necessaria præcepta, quibus traditur qua ratione sit peregrinis ac nouatis vtendum, ac quatenus illa sint assumenda, non per omnes historiæ partes seruauit. Iam, cum hæc veluti per capita attigerimus, superest, vt iam ad ea demonstranda nostra delabatur oratio. Neq; verò est cõsilium, ita de singulis separatim Thucydidis dicendi formis sermonem facere, vt illius verba subiungam; sed diuersis variisque ex locis particulas quasdam sumere narrationis & orationum, hisq; causas apponere, ex quibus facile cognosci queat, quibus in locis, tam in rebus ipsis quam in verbis, bene maleue se gesserit. Sed illud iterum abs te, Q. Æli, atque ab aliis elegantis doctrinæ sectatoribus, si qui forte hæc legent, maiorem in modum peto, vt susceptum à nobis consiliũ perpendant. nihil enim nos aliud conamur, quam vt characterem Thucydidis ostendamus, ac simul omnia animaduersione digna, quæ illi contigerint, comprehendamus. quæ omnia cum facimus, nihil omnino, præter eorum qui ad huius se viri imitationẽ cõponere volunt, vtilitatem, propositum habemus. Itaq; in ipso statim proœmii exordio hac vtens propositione, Bellum scil. Peloponnesiacum, de quo scripturus erat, omnium, quæ antea gesta essent, fuisse maximum, hæc ad verbum scribit: XXX.

** significationis celeritatem: id est, cito & breuiter efferre animi sensa.*

Ac bella quidem ante gesta, atque his vetustiora, plane in apertum produci, temporis longinquitas vetuit. sed quantum ex signis quibusdam colligere licet, equidem, hæc à vetustissima origine repetens, magnas fuisse illorum res, neque in bello, neque aliis in rebus existimo. nam in ea quæ nunc Græcia apellatur, perpetuam olim incolas domicilium habuisse, non videtur. nam cum à maiore aliqua multitudine coactus, suam quisque patriam facile relinqueret, persæpe migrationes fiebant: quippe cum nulla adhuc inter eos negotiatio esset, neque vllum citra formidinem vel terra vel mari commercium haberent; sed eo vsque suis rebus uterentur, quatenus ad vitam exiliter traducendam satis esse existimarent; pecuniæ copiam non habentes, neque terram serentes.

DESVNT NON PAVCA.

XXXI. δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους. καταφρονήσαντες οὖν αὐτῶν, καὶ ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς. Hoc est: *abiecto seruilique animo, vt qui contra Lacedæmonios proficiscerentur. eos igitur contemnentes, sublato* clamore, con*fertim impetum in eos fecere.* Multo autem hæc comprehensio erat vtilior futura, si ipse, non hoc, quo fecit, pacto eam comprehendisset, sed communiorem & vtiliorem secutus fuisset rationem; atque ita hæc verba collocasset, vt extremam cum prima parte coniungeret, quæ vero in medio iacent, ea reiiceret in sequentem locum. hoc sane pacto contorta & grauior est oratio; multo vero fuisset clarior & iucundior, hoc ordine collocata: τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκ ἔτι ἀπελθεῖν ἢ προσπίπτειν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι· ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαρρεῖν προσειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν, καὶ ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔχον ὑπόληψιν ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον, τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους. Hoc est: *Cum Lacedæmonii non iam amplius abire, aut irruere in illos possent, leuis armaturæ milites, tardiores eos esse factos animaduertentes, facto globo, acclamore sublato, confertim in illos impetum fecerunt. ex quo*

fiebat,

fiebat, vt, cum se plurimos esse cernerent, animus etiam accederet; &, cum non æque ac prius esse terribiles illos arbitrarentur, contemptui haberent: quandoquidem non statim, quæ exspectauerant, experti sunt, vt, cum primum in terram descenderent, putabant, deiecti animo tamquam aduersus Lacedæmonios pugnaturi. Detracta hac tota circumscriptione, reliqua omnia nominibus ac figuris maxime accommodatis comprehendit, neque vllam, prope dixerim, aut ad dictionem, aut ad res spectantem virtutem prætermisit: quas quidem virtutes denuo enumerare nihil necesse est. In septimo autem libro extremam XXXII.
Atheniensium & Syracusanorum naualem pugnam narrans, sic & verbis & figuris in explicandis rebus vsus est: ὁ δὲ Δημοσθένης, καὶ Μένανδρος, καὶ Εὐθύδημος· οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν· ἄραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος, καὶ τὸν καταλειφθέντα διέκπλουν βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω. προεξαναγαγόμενοι δὲ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν, καὶ πρότερον κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ᾗπερ καὶ αἱ νῆες κατίσχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακουσίοις, Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ παντὸς ἔχων· Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι, τὸ μέσον. ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες, ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλῄσεις· μετὰ δὲ τοῦτο, πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐπιφερομένων, οὐ πρὸς τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον ἡ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο· καὶ ἦν καρτερὰ, καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν προτέρων. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ἐπιπλεῖν, ὁπότε κελευσθείη, ἐγίγνετο· πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους· οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὁπότε προσπέσοι ναῦς νηῒ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δὲ ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν· πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακόσιαι γενέσθαι. αἱ μὲν ἐμβολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι

ἐγίγνοντο· αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηὶ προσπεσοῦσα, ἢ διὰ τὸ φεύγειν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις, καὶ τοξεύμασι, καὶ λίθοις, ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο· ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται εἰς χεῖρας ἰόντες, ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ διὰ τὴν στενοχωρίαν, τὰ μὲν, ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ, αὐτοὺς ἐμβεβλῆσθαι· δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ἐπιβουλὴν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν περιεστάναι· καὶ τὸν κτύπον μέγαν ἀπὸ πολλῶν τῶν νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα, καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς, ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο, παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις καὶ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς, κατά τε τὴν τέχνην, καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐγίγνετο· τοῖς μὲν Ἀθηναίοις, βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαβέσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι, κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῷεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουόμενον, ἀνακαλοῦντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώτων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην γῆν οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου κεκτημένης θαλάσσης ἡγούμενοι ἀποχωροῦσιν· οἱ δὲ Συρακούσιοι, εἰ οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φεύγοντας φεύγουσιν. ὅ τε ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε· φιλονεικῶν μὲν, ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλέονος ἤδη καλοῦ· δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες, μὴ τῶν παρόντων ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς· καὶ διὰ τὸ ἀνώμαλον, καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν. δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἰ μὲν τινὲς ἴδοιέν πῃ τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησάν τε ἂν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο. οἱ δ' ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο. ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι τῆς ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμα-

σιν

σιν αὐτοὶ ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον. ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον, ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλλυντο. ἦν τε ἐν τῷ αὐτῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι, ὀλοφυρμὸς, βοὴ, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον· πρίν γε δὴ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ, ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς, οὐκ ἔτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ, πάντες δυσανασχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ, πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους, ἐς φυλακήν. ἄλλοι δὲ, καὶ οἱ πλεῖστοι, ἤδη περὶ σφᾶς αὐτοὺς, ὅπῃ σωθήσονται, διεσκόπουν· ἦν τε ἐν τῷ παραυτίκα, οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ· διαφθαρεισῶν γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες. καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παράλογον γίγνηται. γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπικρατήσαντες, τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο· καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν, τροπαῖον ἔστησαν. Hoc est: *Demosthenes autem, & Menander, & Euthydemus, qui duces in Atheniensium naues conscenderant, cum se loco mouissent, sine mora ad portus fauces, captas iam & occupatas, adnauigarunt, vt per vim sibi exitum pararent. quibus Syracusani, eorumq; socii, cum totidem nauibus occurrerunt: ac primum quidem partem illarum ad exitum custodiendum collocarunt, altera totum vndique portum tutabantur. quod eo faciebant, vt omni ex parte à peditatu adiuti, quocumq; in loco naues constitissent, in Athenienses irruerent. Praeerant autē classi apud Syracusanos, Sicanus & Agatharchus, alterum vterque totius exercitus cornu tenens: Pythen, & Corynthii, medium habebant. Atque Athenienses quidem alii, postquam ad fauces subiere, primo impetu nauium, quae ad eum locum erant,*

potiti, claustra conabantur aperire. sed mox, inuectis in eos vndique Syracusanis ac socius, non iam pro angustiis exitus tantum; sed etiam intra portum, nauale prælium gerebatur: quod quidem omnium, quæ ante facta essent, atrocissimũ fuit. Magnũ enim erat vtriusq; partis nautarum studium ad naues in hostes impellendas, cum iuberentur: magna gubernatorum artis æmulatio, mutuaque contentio: eorum autem qui naues conscenderant, hæc erat cura, vt, si nauis in nauem incurreret, ne ii qui in tabulatis insistebant, reliquorum destituerentur artificio: ac quisque in eo quem sortitus erat loco, primus esse contendebat. Cæterum, multis non magno in spatio nauibus inter se concursantibus, ac prælio decertantibus, cum paulò ducentis essent pauciores, rari fiebant excursus; propterea quod neque progredi, neque inhiberi naues possent; sed frequentiores implicationes erant, vt quæque, siue fugiendo. siue alteram incursando, in alteram incidisset. interea verò dum naues mutuo sibi occurrerent, ii qui in tabulatis erant, missilium, sagittarum, saxorum ingentem in illos vim coniiciebant. cum verò conserebantur, milites, commissa pugna, in aduersariorum naues insilire conabantur. fiebat autem locorum angustiis, vt, dum alterutri vna ex parte hostes adorirentur, ipsi altera ex parte inuaderentur; ac duæ interdum naues cum vna, alicubi etiam plures, necessario inter se complicarentur; cum gubernatores partim adoriendis aliis, partim sibi cauendo, idque non vna in parte, sed vndequaque, occuparentur. Magnus autem erat multarum inter se concursantium nauium strepitus, qui & terrorem nautis incutiebat, & earum rerum quæ à præfectis iuberentur, auditum auferebat. multa enim vtraque ex parte adhortatio, & ingens præfectorum clamor exaudiebatur, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsenti contentione vincendi: cum Athenienses quidem suos, vt exitum sibi per vim pararent, magno clamore incitarent, vtque, si vmquam alias, nunc maiore studio ac contentione pro incolumi in patriam reditu elaborarent: Syracusanis verò ac sociis pulchrum videretur, prohibere ne sui fugam caperent, sed vincendo suam quisque patriam honestaret. Præterea verò duces ipsi vtriusque partis, si quam nauem nulla necessitate

coactam cedere animaduertissent, trierarchum nomine appellabant: atque Athenienses quidem ita percunctabantur, num terram inimicissimam magis hospitalem, quam mare non exiguo labore partum, arbitraretur: Syracusani verò, num Athenienses, quos certo sciret de fuga omninò cogitare, hos fugientes ipse fugeret. Interea dum isti æquo marte nauali pugna decertant, vtrorumque peditatum qui in terra stabat, ingens certamen & animi contentio tenebat; Syracusanis quidem, maioris comparandæ gloriæ cupiditate incensis; Atheniensibus verò, ne secum peius quam ante ageretur, non mediocriter timentibus. nam cum omnis in nauibus Atheniensium spes esset, summus de rei exitu erat timor; quippe cum pugna videretur anceps, & eam illi è terra spectare cogerentur. nam cum esset propinquum spectaculum, & non omnes pariter eodem intuerentur, si qui suos alicubi vincentes aspexissent, animos attollebant, & ad Deorum opem implorandam, ne se desererent, conuertebantur. qui verò suos superari videbant, ii magno cum eiulatu lugebant; adeò vt magis ex earum rerum aspectu, quam illi ipsi qui in opere versarentur, animum abiicerent. Erant qui, cum anceps certamen viderent, aduersariis acriter resistentibus, ipso corporum motu animi affectionem imitarentur, præque metu modo huc, modo illuc corpore nutarent, & magna ex eo molestia afficerentur. assidue enim exiguum intra spatium aut fugiebant, aut trucidabantur. licebatq; ex Atheniensium exercitu, quam diu æquo marte pugnabatur, omnia simul exaudire; lamentationes, clamores; victores, victos; & alia eiusmodi quæ magno in periculo magnus exercitus multis modis clamare cogitur. His æqualia & iis eueniebant qui in nauibus erant. Tandem Syracusani ac socii, cum inter eos diu pugnatum esset, Atheniensium classem in fugam vertunt; strenueque inuecti, magno clamore & inhortatione terram versus persequuntur. tunc ex nautico exercitu, alia atque alia parte, quicumque in alto capti non erant, in castra se receperunt. pedites autem non iam diuersi, sed vno eodemque impetu, ea quæ iam euenerant, & luctu & gemitu prosequentes, partim ad subueniendum nauibus, partim ad reliquam murorum partem tuendam contendunt. alii, quorum maxima erat pars, iam, quæ Pag. 150.

sibi salutem parent, pro se ipsis circumspectant. Fuit autem eo tempore tantus pauor, vt maior numquam exstiterit. ac tale quiddam perpessi sunt, quale ipsi fecerant ad Pylum, vbi Lacedæmonii amissa classe, perierunt. Nam cum Lacedæmonii naues amisissent, homines etiam ipsos, qui in insulam descenderant, vna perdiderunt. ac tum quidem Athenienses, nisi quid inopinatum diuinitus accideret, omnem in terra salutem desperabant. Post decertatam acerrime hanc naualem pugnam, in qua multæ naues ex vtraque parte, multi viri perierunt, Syracusani eorumque socii, victoria potiti, nauium etiam fragmenta & cæsorum corpora obtinuerunt; reuectiq; ad vrbem, trophæum erexerunt.

XXXIII. Hæc quidem, hisq; similia, digna mihi imitatione in hoc scriptore visa sunt; in quibus & magnificentiam, & venustatem, & grauitatem, atque alias virtutes hisce rebus accommodatas, perfectissime adhibitas iudicaui; coniectura inde ducta, quod omnium hominum mentes hoc dicendi genus maxime afficit. neque verò expers illud rationis iudicium, quo iucunda molestaue percipimus, hoc auersatur, neque alterum rationis particeps, qua, quid in quaque sit arte pulchrum, dignoscimus: neque est quisquam, aut ex iis qui non admodum sunt in ciuilibus orationibus exercitati, qui dicere possit quibus aut verbis aut figuris offendatur; aut ex iis qui sunt exquisiti quiq; promiscuæ multitudinis inscitiam contemnunt, qui dictionis huius apparatũ incusare queat: sed eadẽ erit & multitudinis & peritorum sententia. ille enim ex imperita multitudine homo idiota & inscius, molesto illo & tortuoso atq; obscuro dicendi genere non offendetur: ille autem qui rarò inuenitur, ac non ex vulgari aliqua disciplina factus artifex, humile illud, minimeque generosum, & incompositum genus, non damnabit. quo fit, vt tam illud quod rationis est expers, quam quod eiusdem est particeps, iudicium consentiat. à quorum vtroque omnia quę ad artes attinent, iudicari volumus.

XXXIV. Ego verò non video quo pacto illa quæ magna atque admirabilia quibusdam videntur, laudibus afficiam; quæ tantum abest, vt primas illas maximeq; communes habeant virtutes, vt cum & nimiã & inanem diligentiam præ se ferant, neq; iucunditatem neq; fructum afferant. ex quibus pauca quædam exempla

afferam; ſimul & cauſſas cur à virtutibus ad vitia declinarint, commonſtrabo. Atq; in tertio quidẽ libro, vbi crudelia illa atq; nefaria facinora, quæ in Corcyrenſi ſeditione contra potentiſſimos quoſq; à populo commiſſa ſunt, enarrat, quouſq; intra cõmunis vſitatæq; linguæ terminos manſit, perſpicue omnia, breuiter, pleneq; dixit: ſed ſimulatq; tragico more cõmunes Græcorũ calamitates exaggerare atq; amplificare incipit, animoq; extra conſueta euagatur, longe ſeipſo fit deterior. Sunt autẽ de illo priore genere hæc; quæ vix errata eſſe quiſquã opinetur: Κερκυραῖοι δὲ, αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας, τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας· καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες, ἃς ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον. καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες, ἀπεχώρησαν. ἐς τὸ Ἥραιόν τε ἐλθόντες, τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους· καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο· οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων, ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι, ἐφόνευον· τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων, ὑπὸ τῶν λαβόντων. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου· καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅτι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο. οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ, ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στάσις προυχώρησε. καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ, τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους. Hoc eſt: *Corcyrenſes verò, vbi inimicas diſcedentes, & Atticas naues aduentantes ſenſere, in vrbẽ Meſſenios, qui prius extra erant, inducũt, nauibuſq; quas expleuerant, iuſſis Hyllaicũ adire portũ, dũ circũuehuntur, ſi quẽ hoſtiũ nacti eſſent, occidebãt. illis verò quib. vt in naues ingrederẽtur perſuaſerant, eiectis, abierunt; atq; in Iunonis templum delati, cum ex ſupplicib. circiter triginta, vt iudicium ſubirent, perſuaſiſſent, omnes*

morte damnarunt. quæ cum cæteri supplices vidissent, qui persuasi non fuerant, in eodem se fano mutuo interemerunt; quidam se ex arboribus laqueis suspenderunt: omnes, vt cuique licuit, sibi mortem consciuerunt. Corcyrensesque septem intra dies, quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus est commoratus, quos ex suis inimicos suspicarentur, occiderunt; crimini dantes, quod statum popularem dissoluerent. quidam etiam ob priuatas inimicitias; quidam & à debitoribus, creditarum pecuniarum caussa, interfecti. nullum denique mortis genus non visebatur: nec fieri quidquam in huiusmodi casu solet, quod tum non euenerit; immò verò maiora etiam contigerunt. nam pater filium trucidabat: abstractique à templis supplices, ad ea ipsa necabantur. quidam etiam in Bacchi templo ædificiis circumsepti, in eo mortem obierunt. eo vsque cruenta hæc seditio processit; ob id quoque visa maior, quod prima hæc apud eos extitit. nam postea in omni prope Græcia grassata est, vbique factionibus exortis, cum ii qui in populo essent principes, A-

XXXV. *thenienses; optimates verò, Lacedæmonios accerserent.* Quæ verò his adiungit, perplexa sunt, atque eiusmodi quæ non facile percipi possint, quæque figurarum nexus quosdam, solœcismis similes, aliaque eius generis non pauca habent: quorum nec illa ætate, neque verò post, cum maxime ciuilis floreret eloquentia & dicendi vis, vllus erat vsus. atque ea nunc ostendam ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. Hoc est: *Agitati sunt itaque seditionibus status ciuitatum; & ea quæ post fuerunt, eorum quæ ante acta essent, auditione, magnam in animis accessionem ceperunt ad nouas res moliendas, vel aggrediendi so-*

Pag. 151. *lertia atque artificio, vel vltionis insolentia.* In his, in prima illa membri parte, nulla necessitate coactus, circumlocutione vsus est, cum dixit; ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων: quod perinde est ac si Latinè dicas; *Ea igitur quæ vrbium erant, tumultuabantur.* quod multo sane melius erat hoc modo: ἐστασίαζον αἱ πόλεις, *ciuitates tumultuabantur.* Quod deinde sequitur καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, difficulter coniectare licet quid sibi velit. sic verò magis fuisset perspicuum,

ſpicuum, αἱ δὲ ὑστεροῦσαι πόλεις: *ciuitates autem quæ poſt fuerunt.* Quibus ſubiungit, ἐπὶ πύστει τῶν προγενομένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας. vult enim ita dicere; *Ii verò qui poſteriores fuerunt, cum res ab aliis geſtas audirent, magis ad res nouas excogitandas incitabantur.* In quibus, ſi ſtructuram demas, ne verborum quidem figuræ audientibus iucundæ ſunt. His poſtea aliud caput adiungit, quod poëtico, vel potius dithyrambico apparatui magis, quam huic loco, videtur conuenire: τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων ἀξίωσιν ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. Hoc eſt: *Et aggreſſionum artificio, & vltionis inſolentia. vſitatiſque rerum vocabulis ad facinorum excuſationem immutatis.* Quod autem in hoc perplexo ac difficili nexu intelligi vult, tale eſt: *Multa illis eſt facta acceſſio ad cognoſcendam rem aliquam nouam, quæ ad aggreſſionum artes, & ad exquiſitas pœnas valeret. quæ verò vulgo rebus vocabula tribuebantur, ea ipſi immutantes, alia ratione res ipſas appellandas eſſe cenſebant.* nam hæc verba, ἡ τῶν ἐπιχειρήσεων περιτέχνησις, καὶ ἡ τῶν τιμωριῶν ἀτοπία: &, ἡ εἰωθυῖα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις, καὶ ἡ εἰς τὰ ἔργα ἀντηλλαγμένη δικαίωσις, periphraſi cuidam poëticæ ſunt accommodatiora. Quibus addit etiam figuras iſtas theatrales, τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής. Hoc eſt: *Nam audacia inconſiderata, fortitudo amicorum amans vocabatur; & conſiderata cunctatio, ſpecioſa formido.* Hæc vtraque eas figuras habent quæ paria paribus, ſimilia ſimilibus referunt; quibus epitheta fuci cauſſa accedunt. talis autem fuiſſet neceſſaria, minimeque theatrica figura: τὴν μὲν γὰρ τόλμαν, ἀνδρίαν ἐκάλουν· τὴν δὲ μέλλησιν, δειλίαν. Hoc eſt: *Audaciam illi quidem fortitudinem, cunctationem autem timiditatem nominabant.* Atque his quidem ea etiam quæ ſubſequuntur, ſimilia ſunt: τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. quaſi dixeris: *Prudentia, inuirilitatis prætextus, & Animus ad omnia cautus, animus per omnia ignauus.* Magis autem proprie ſic dixiſſet: οἱ δὲ σώφρονες, ἄνανδροι· καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἀργοί. Hoc eſt: *Qui autem pru-*

dentes essent, ii parum viriles; qui verò ad omnia se cautè
XXXVI. *compararent, omnibus in rebus ignaui vocabantur.* Quod si hucusque, partim orationem fucando, partim verò duriter tractando, vlterius progredi supersedisset, non ita molestum se fortasse præbuisset. sed alia etiam his adiungit: ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος· καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ ὕποπτος. Hoc est: *Tuto insidiari, rationabilis auertendi exitum prætextus habebatur: quique irascebatur, is fidelis semper; qui verò ei contradiceret, is habebatur suspectus.* In his rursus illud incertum est, cui vocabulum χαλεπαίνων accommodari, aut de quo dici velit; ita illud ἀντιλέγων, ad quem referatur, & qua de re sit dictum. Deinde ait: ἐπιβουλεύσας δέ τις, τυχὼν τε, ξυνετὸς· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρείας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. Hoc est: *Cui porro insidiæ succedebant, hic erat prudens; & eo prudentior, si alterius insidias prouidisset: qui verò prouidebat, vt nihil eorum opus haberet, societatis dissolutor, & aduersarios timens.* Hic quid sibi illud τυχὼν velit, non apparet, neque cognoscitur an ad vnum eundemque hæc duo verba, τυχὼν, & ὑπονοήσας, sint referenda Quod si τυχὼν ad eum referri debet, qui, re bene gesta, quod sperauerat, est consecutus; illud autem ὑπονοήσας, de eo dici vult, qui rem nondum effectam ante præsenserit: res adhuc peius habebit, purus autem, atque vndique conspicuus horum verborum talis esse poterat intellectus: οἵ τε ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, δεινοί· καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι, ὁ δὲ προϊδόμενος ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσοι, μήτ' ἐπιβουλῆς, μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρείας διαλύειν ἐδόκει, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι. Hoc est: *Qui verò socijs insidiabantur, si rem ex sententia gessissent, ingenio prædit; qui verò insidias præsentientes, ab illis sibi cauissent, adhuc ingeniosiores dicebantur. qui autem ita sibi prospiciebat, vt neque insidiis, neque vlla cautione opus haberet, is amicitias dissoluere, atque inimicos perhorrescere videbatur.* His vnam contortè, potenter, perspicueque prolatam periodum adiungit: ἁπλῶς δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπῃνεῖτο. καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον

Id est. *Omnino autem qui in nocendo alterum praeuenisset, laudabatur; & qui ad hoc non cogitantem inhortatus esset.* Mox poëtica illa figura vsus est, quam μετάληψιν vocant: καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. XXXVII. Id est: *Quinetiam propinquitas sodalitio alienior erat, quod promptius sine excusatione auderet.* Hoc in exemplo ξυγγενὲς, & ἑταιρικὸν, commutata inter se sunt. illud autem, ἀπροφασίστως τολμᾶν, incertum est, ad ξυγγενὲς, an ad ἑταιρικὸν referri debeat. Nam, cum caussam afferat cur propinquos ac necessarios amicis iudicarent esse alieniores; addit, *Quoniam audaciam, nulla allata excusatione, afferebant.* Omnis autem haec perspicua fuisset oratio, si sic eam protulisset, suis quibuscumque libuisset, figuris eam exornans: καὶ μὴν καὶ τὸ ἑταιρικὸν οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. Hoc est: *Atqui & socii propinquis erant familiariores, propterea quod promptius se, nulla excusatione adhibita, periculis offerebant.* Illud etiam quod haec consequitur per circuitionem enuntiatum, neque vim vllam, neque perspicuitatem habet: οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. Hoc est: *Non enim huiusmodi conuentus per leges latas ob vtilitatem, sed contra leges ob auaritiam fiebant.* Sententia verò est huiusmodi: *Neque verò ad vtilitates legibus constitutas societatum fiebant coitiones; sed eo, vt quisque aliquid contra legum praescriptum posset adipisci.* Deinde ait καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα ἐγίγνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν. Hoc est: *Iusiurandum si quod interponebatur de fide reconciliationis, tam diu valebat, quam diu nihil aliunde virium accedebat.* In his inest & Pag. 152. Hyperbatum, & Periphrasis, siue Circumlocutio. nam ὅρκοι τῆς ξυναλλαγῆς hoc significant; οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο. Hoc est: *Si quod fiebat ad firmandam amicitiam iusiurandum.* Illud autem ἴσχυον, quod cum αὐτίκα coniungi debet, per hyperbaton dictum est. hoc enim vult significare, ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον. hoc est, *interim valebat.*

Illud autem, πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, οὐκ ἐχόντων
ἄλλοθεν δύναμιν: clarius sic prolatum fuisset; διὰ τὸ μηδε-
μίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν, κατὰ τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι:
Hoc est: *Quoniam nullam aliam vim habebat, ob inopiam
vtrinque datum.* Quod autem sententiæ optimè respon-
disset, tale fuisset: οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ που ἄρα γίνοιν-
το, ἀπορίᾳ πίστεως ἄλλης ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆ-
μα ἴσχυον. Hoc est: *Iusiurandum si quod inter vtrosque
de amicitia fiebat, quod omni alia fide carerent*, eo tempore
XXXVIII *vim obtinebat*. His autem duriora etiam sunt quæ se-
quuntur: ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄ-
φρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ
τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος, ξυνέσεως
ἀγώνισμα προσελάμβανε. Hoc est : *Extemplò si quis au-
dendo alterum occupasset, quem securum vidisset, iucundius
eum ob fidem vlciscebatur , quàm si aperta vi id faceret:
quod & tutum arbitrabatur; &, quia fraude vicisset, pru-
dentia se certasse existimabat.* Hic παρατυχὸν, pro παρα-
χρῆμα positum est : ἄφρακτον, pro ἀφύλακτον: atque illud,
ἥδιον τιμωρεῖται διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς;
circuitione est obscuratum , simulque aliqua ad senten-
tiam absoluendam particula deest. quantum autem con-
iicere licet, hoc voluit dicere: *Quod si cui talis occasio obii-
ciebatur, vt inimicum nihil sibi cauentem animaduerte-
ret, maiori cum voluptate pœnas ab eo sumebat, quod siden-
tem minimeque sibi cauentem insidiis circumuenisset : at
propterea etiam prudentiæ opinionem consequebatur, quod
suam animo securitatem prouidisset, quodque aduersarium
per dolum vicisset.* Deinde ita ait: ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι
ὄντες, δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν, αἰσχύνον-
ται· ἐπὶ δὲ τῷ, ἀγάλλονται. Hoc est: *Facilius improbi, quo-
rum magnus est numerus , industrii , quàm imperi-
ti boni vocantur : & in hoc quidem homines erubescunt;
illo verò etiam gaudent.* Hæc, contortè ac breuiter dicta
cum sint, in obscuro latentem habent sententiam. non
enim facile est intelligere, quos indoctos, quosq; bonos
esse significet. nam si imperitos malis opponit, certè, qui
probi non sunt, minime erunt imperiti. Quod si pro a-
mentibus atque insipientibus indoctos ponit , quænam
est

est caussa, cur hos ipsos bonos vocet? inquit autem: τῷ μὲν αἰσχύνονται: hoc est: *in hoc quidem erubescunt.* qui, quæso, sunt isti qui erubescunt? dubium est enim; vtrique ne, an indocti tantum. ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται: id est: *in hoc vero gaudent.* hic quoque, qui sint isti qui gaudeant, incertum est. Nam, si hæc de vtrisque accipi vult, nullum illius verba habebunt sensum. neque enim improbis boni lætantur; neque ob imperitos mali erubescunt. Atque hic quidem obscuræ ac perplexæ dictionis est character & forma, in qua magna est toti sententiæ tenebras offundens orationis perturbatio; quæ quidem ad centum vsque versus porrigitur. apponam autem & ea quæ sequuntur nihil iam de meo adiiciens: πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον ἡ ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν, καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο· παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξῄεσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προτιθέντες. ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες, καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἑτοῖμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστε εὐσεβείᾳ μὲν, οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν, ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ· καὶ τὸ εὔηθες, οὗ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν, ἠφανίσθη· τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ, ἀπίστως ἐπιπολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκος φοβερός. κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην, ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι, τό τε αὑτῶν ἐνδεὲς, καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε ἥσσους ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ καταφρονοῦντες, κἂν προαισθέσθαι, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο. Hoc est: Quarum XXXIX.

rerum omnium caussa est principatus ob auaritiam & am-
bitionē: quæ duo faciūt vt homines ad contentionē reddan-
tur alacriores. Nam qui in ciuitatib. erant principes, hone-
sto vtriq; nomine, alteri statū popularē, æqualitatē ciuilem;
alteri, paucorū imperiū, optimatū appellantes, præferebant;
cū populū quidē verbis pascerent, ipsi verò inter se contende-
rēt. Et cū omni, qua posset, ratione, alter alterū superare cō-
tenderet, grauissima quæq; audebāt, ac pœnas atrociores irro-
gabant; non illas quidem ex modo iustitiæ, aut ex vtilitate
ciuitatis; sed sua semper voluptate metientes. atq; illā qui-
dem voluptatē, siue per iniqua suffragia condemnatu, siue
vi oppressis suis ciuibus, in hoc certamine explere cupiebant.
neutri pietatē in contrahendo adhibebant: sed, qui aliquid
colore verborū, cum alterius iniuria transigebant, ii maiorē
laudem merebantur. si quis autem ex ciuib. alterutram ad
partē non accessisset, is ab vtraq; factione, vel quod ab alte-
*ra parte non staret, vel * quod malorū esset immunis, ob in-*
uidiā occidebatur. ita propter seditiones omne facinoris ge-
nus in Græcia exstitit. & simplicitas quidē, cuius plurimū
generositas participat, cum ludibrio exterminabatur: mutuo
verò inter se sententiis pugnare, præclarū quiddā putabatur.
nulla enim res erat, neq; oratio; nullum deniq; quamuis hor-
ribile iusiurandū, quod vllam inter eos vim haberet. cumq;
omnes cogitatione ad diffidendū potius quam ad fidendum
essent propensiores, omnes eo intendebant, vt cauere potius
ne quid detrimenti caperent, quam credere cuiquā mallent.
fiebat autem, vt, qui consilio inferiores essent, vt plurimum
vincerent: quippe qui & suæ imbecillitatis sibi conscii, & ad-
uersariorū prudentiā intelligentes, veriti ne illorū & diserta
orationi essent impares, & ingenii præstantia superarentur,
audacter ad res gerendas aggrediebantur. at illi, tum præ ho-
rum contemptu, quod longius prouiderent, tum quia non o-
portebat ea quæ consilio agere licet, facto aggredi, incauti
magis opprimebantur. Possem equidem multis præterea
exemplis perspicuum facere, hunc nostrum, cum com-
munem vsitatamq; dicendi formam in narrationibus re-
tinet, maiorem laudem mereri: tum verò, cum abducit à
consuetudine sermonem, ac ad peregrina quædam voca-
bula, & quasi per vim figuras fertur, quarum nonnullæ
etiam

** ob inuidiā, quod superstes foret, occid.*

Pag. 153.

etiam solœcismi præbent speciem, multo deteriorem fieri. sed, ne nostra longius labatur oratio, his ero contentus. Quoniam verò polliciti sumus, etiam, quod nostrum de illius concionibus esset iudicium, ostendere, in quibus summam quandam inesse vim nonnulli opinantur, totam hanc tractationem in duas partes distribuentes, in eam scilicet quæ ad res, & eam quæ ad verba pertinet, de iis vtrisque separatim agemus, ab ea parte, quam ad res pertinere diximus, initium sumentes. Cuius quidem pars prima est enthymematum & sententiarum inuentio: secunda verò, in vsu rerum quæ inuentæ sunt, consumitur atq; illa quidem prior, omnem à natura vim habet; hæc, accipit ab arte Harum in altera, quæ scilicet plus habet à natura quam ab arte, quæque minus eget disciplina, admirabilis sane fuit Thucydides. affert enim, ac velut ex vberrimo quodam fonte, ingentem ac prope infinitum sententiarum & enthymematũ aceruum secum trahit. quæ quidem & ampla exquisitaque apud illum, & peregrina atq; admirabilia sunt. Illa verò pars altera, quã plus artis habere diximus, quęq; efficit, vt illa altera etiam præstantior esse videatur, multis in rebus in eo minor est quam par sit Quicumq; autem eum plus ęquo admirantur, atq; ita stupent, vt nihil ab eis qui diuino aliquo sunt numine afflati differant. ii omnes propter enthymematũ copiã id videntur facere. Quos si quis ita admoneat ac doceat, vt rationẽ caussamque afferat, cur hoc non suo loco sit positũ, illud verò non iis personis quib. opus erat, accõmodatũ; item, non hæc hisce reb. conuenire, neq; eo vsq; progressum fieri debuisse: si quis, inquã hæc ita notet, etsi cum ratione id faciat, magnã tamen illis molestiã afferat. *qui mihi sane iis persimiles videntur esse, qui incredibili alicuius rei aspiciendæ cupiditate flagrant; quæ quidem cupiditas videtur à furore non multum abesse. Illi enim rei, cuius amore capti sunt, eas pulchritudines, quas egregiæ habent formæ, omnes inesse arbitrantur: ac, si quis est qui aliquod in ea vitium reprehendere conetur, ab eo, tamquam ab inuido & calumniatore, sibi cauent. Atque hi quidem, hac vna orationis virtute decepti, omnia etiam ea quibus caret huic

XL. Concionum examen.

** quib. sane idem accidit quod iis qui qualiscumq; formæ aspectu, tanto amore capiũtur, vt is parum à furore distet.*

ſcriptori attribuunt. neque id mirum. nam quæ quiſq;
illi quod amat & admiratur, ineſſe vult, eadem re ipſa in-
eſſe arbitratur. At qui iudicio ſunt minime deprauata-
to, & rationes ad rectas regulas examinant; ſiue id natu-
*quod etiam rali quodam iudicio faciunt; ſiue * quod, firmam ſtabi-
diſciplinis lemque iudicandi rationem ſecuti, ita ſunt diſciplinis ex-
iudiciũ con- culti, neque omnia ex æquo laudibus proſequuntur, neq;
firmarũt, n. ex omnibus offenſionem moleſtiamque capiunt: ſed re-
bus bene & cum ratione adhibitis meritas laudes tribu-
unt; ea verò in quibus peccatum eſt, commendatione in-
digna arbitrantur. Quapropter, quod antea feci, vt o-
XLI. mnibus meis commentationibus regulas quaſdam ſub-
iicerem; idem nunc faciam, vt, quæ mihi videntur, in me-
dium proferam. Quemadmodum igitur in prima illa
parte, de qua initio dixi, quæ in inuentione rerum con-
ſpicitur, præclare hunc noſtrum ſcriptorem verſatum eſſe
conceſſerim: ita altera in parte, quæ in collocationis ac
diſtributionis arte conſumitur, eum excelluiſſe non fa-
cile dederim; niſi in perpaucis quibuſdam concionibus,
quarũ in verbis quoq; vitia, de quib. antea dixi, plurima
& maxima animaduerto: ſiquidem inſunt in illis plurima
cuiuſque linguæ propria, & peregrina, ac facta vocabula;
figuræ verò perplexæ, contortæ, coactæque non paucæ.
Quam verò hæc, quæ attuli, rationi ſint conſentanea, tu,
& quilibet alius, qui hæc ad rerum ipſarum examinatio-
nem accommodabit, iudicare poterit. Exempla verò ita
mihi apponenda ſtatui, vt, quæ optima iudico, cum iis
conferam, quæ neque quod ad ipſam diſpoſitionem, ne-
XLII. que quod ad elocutionem attinet, culpa vacent. In ſecun-
do igitur libro, Lacedæmoniorum & ſociorum contra
Platæenſes bellum ſcripturus, ſubiungit, miſſam à Pla-
tæenſibus ad Archidamum, Lacedæmoniorũ regem, le-
gationem, cum ille regionem vaſtare ac diripere vellet;
quo loco orationem, quam veriſimile eſt ab vtriſque ha-
bitam, perſonis illis & rebus accommodatam, ac neque
modum excedentem, neque infra modum ſubſiſtentem,
affingit. ibi tum locutione pura admodum, perſpicua,
ac breui, adhibitis aliis, quæ in hoc genere requiruntur,
virtutibus, vſus eſt; tum, qui ex his enaſcitur, concentu
recte

recte temperatum effecit, qui iucunditatem omnem æquare possit. Τοῦ δ᾽ ἐπιγιγνομένου θέρους, οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλλον, ἐστράτευσαν δ᾽ ἐπὶ Πλάταιαν, &c. Hoc est: *Insequente æstate, Peloponnenses sociique, non in Atticam, sed aduersus Platæam cum exercitu venerunt, duce Archidamo, Zeuxidami filio, Lacedamoniorum rege. quem castra iam metatum, ac regionem vastare cogitantem, missi protinus à Platæen-* Pag. 154. *sibus legati adiere, hisque verbis allocuti sunt: Archidame vosque Lacedæmonii, neque iuste, neque è dignitate vestra patrumque vestrorum facitis, quod in agrum Platæensem copias inducitis. Nam Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnæ apud nos commissæ vltro subiere discrimen, victimis in foro Platæensi Ioui liberatori immolatis, conuocatisque omnibus sociis, & vrbem & agrum Platæensibus reddidit, vti suis legibus viuerent, ne quis iniuste, neue dominandi caussa, arma illis inferret: alioqui eos qui aderant socios pro viribus auxilio futuros. Hæc patres vestri, virtutis ergo, operæque strenue nauatæ, dedere nobis. At vos contra quam illi agitis, qui cum Thebanis nobis infestissimis, ad redigendos nos in seruitutem venistis. itaque Deos, tum illos per quos tunc fœdus iuratum est, tum vestros patrios, & nostros indigenas testati, dicimus vobis, ne quod agro Platæensi damnum inferatis, neue iusiurandum violetis, sed nostro nos iure, quemadmodum Pausanias statuit, viuere permittatis. Hæc tantum locutis Platæensibus, excepit Archidamus: Æqua dicitis, viri Platæenses, si verbis facta respondebunt. Quemadmodum enim Pausanias vobis, vt vestris legibus viuatis, concessit: ita vos eorum libertatem, qui & periculorum & iurisiurandi vobis ea tempestate participes fuerunt, nunc verò Atheniensibus seruiunt, adiuuate: quorum caussa, & vt cæterorum libertati consulatur, tantus est apparatus, tantumque bellum excitatum. Cuius liberationis si simul curam susceperitis, ita maxime iusiurandum seruaueritis: sin minus, eadem quæ iam antea hortamur, otium agite, colentes quæ vestra sunt; neque ab altera parte state; & tamen vtrosque pro amicis recipite. Hæc sat nobis erunt. Quæ cum esset locutus, tum*

legati Plataenses, ingressi in urbem, re cum multitudine communicata, Archidamo responderunt; facere se non posse quae suaderentur, sine Atheniensibus; apud quos ipsorum liberi atque uxores essent. timere quoque se toti ciuitati; ne scilicet illis digressis, aut Athenienses venirent, talia non permissuri; aut Thebani, qui & ipsi iureiurando continebantur, dum vtraque pars recipitur, rursus vrbem occupare conarentur. Ille, bene eos sperare iubens, respondit: Vos verò vrbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite: fines agri demonstrate; arbores, & quicquid aliud potest sub numerum cadere, numerate: ipsi, quocunque libuerit, accedite, quoad bellum fuerit: quo confecto reddemus vobis quæcunque acceperimus, habebimusque ea interim pro deposito; colemus, vobisque fructus, qui ad vsum vitæ suppetant, reddemus. Ea cum audissent legati, vrbem iterum ingressi, habito cum multitudine consilio, dixerunt, ea quæ suaderentur, velle se prius communicare cum Atheniensibus; accepturosque conditionem, si illis persuaserint. interea iusserunt sibi fidem dari, in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. atque ita, interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, à regionis vastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Plataenses, agitatoque cum eis consilio, reuersi, hæc ciuitati renunciant: Neque in superiori tempore, viri Plataenses, ex quo societatem iniuimus, inquiunt Athenienses, se permisisse vobis iniuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro viribus adiuturos: vosque iurisiurandi admonent, quo vestri se patres obstrinxere, nihil noui se, quod ad societatem attineat, tentaturos. Hæc cum legati renuntiassent, Plataenses statuerunt, non prodere Athenienses, sed resistere, &, si etiam res ferat, vt vel ante ipsorum oculos agri vastentur, atque alia, quæcumque accidant, pati; neque vllum emittere, sed de muro respondere, ea quæ Lacedæmonii vellent, se facere nullo modo posse. Qui cum respondissent, tum verò Archidamus rex astitit, Deos atque heroës indigenas his verbis contestatus: Dii, quicumque terram Plataensem tenetis, vosque heroës; testes estote, iureiurando prius ab istis violato, non incipere à nobis iniuriam, quod in hanc terram venimus, in qua patres nostri, votis apud vos nuncupatis, Medos superauerunt, quamque vos propitii adiutricem Græcis in prælio præstitistis; neque

Pag. 155.

nunc nos, si quid faciemus, iniuste facturos. nam multis eos iustisque rationibus adhortati, nihil profecimus. itaque concedite, ut & ii qui iniuriam facere cœperunt, pœnas luant; &, qui merito punire parant, pœnas sumere queant. His Deos precatus, militi bellum permittit. Iam huic XLIII. tam præclare tamque exquisite conscripto dialogo, alium quendam, quem isti eius characteris admiratores maxime extollunt, conferamus. is autem est eo in loco, vbi, misso ab Atheniensibus contra Melios, Lacedæmoniorum coloniam, exercitu, ante initium belli, ducem Atheniensium ait ad colloquium cum Meliorum senatoribus venisse, in quo de belli solutione ageretur: cumque ab ipso statim initio, quæ ab vtrisque dicta sunt, ex sua persona indicasset, in vno tantum responso narratione vsus continua, post toto dialogo personas inducit loquentes, & veluti drama quoddam efficit. ita autem Atheniensis exorditur: ἐπειδὴ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ, ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι· γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ ὑμῶν ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή· ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσατε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέγεσθαι, εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε· καὶ πρῶτον, εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν, εἴπατε. οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξύνεδροι, ἀπεκρίναντο· Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. Hoc est: *Quoniam nos non apud multos verba facimus, ne multitudo semel audiens ex perpetuo sermone ea quæ allicere, nec refelli facile possint, in errorem à nobis inducatur: (ideo enim nos esse à vobis ad paucorum aures inductos intelligimus) vos, qui assidetis, tutius etiam quiddam facite. singula enim, non paulò post, sed quæcumque parum apte dicta videbuntur, statim excipientes, iudicate. atque hoc ipsum quod dicimus si placet, significate. Ad hæc Meliorum proceres ita responderunt: Humanitas in docendo mutua, placide adhibita, non illa quidem vituperatur; sed ab hac re non nihil videtur differre, quod bellum à vobis non impendet, sed iam adest.*

XLIV. Atque hoc postremum si quis inter figuras numerare velit, is profecto, nihil obstat, quin omnes etiam solœcismos, qui vel in numeris, vel in casibus admittuntur, figuras dicendi vocet. Nam cum præposuisset, ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν, οὐ ψέγεται: deinde ad singulare, & nominandi casu prolatum, accommodasset ea quę multitudinis numero efferuntur, τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα: his in singulari numero, & gignendi casu, αὐτοῦ coniungit; siue quis articulum vocet eius generis quo in demonstrando vtimur, siue pronomen malit dicere. nam neque si cum illo quod in feminæ sexu, vnius numero, ac nominandi casu prolatum est, neque si cum illo iungatur quod multitudinis numerum, ac neutrius generis accusandi casum habet, aptam efficiet compositionem & ordinem. Quod si ita dixisset, aptam & cohærentem atque congruam orationem effecisset: ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῆς φαίνεται. His subiungit enthymema, non inepte excogitatum illud quidem sed obscure explicatum: εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων λογιούμενοι ἢ ἄλλό τι ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶν παρόντων, καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύσοντες τῇ πόλει, παυοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, λέγοιμεν ἄν. Hoc est: *Si de futuris igitur reb. coniecturā facturi, aut aliud quidpiā de salute ciuitatis deliberaturi cōuenistis; diuersum ab eo quod adest, quodq́ cernitis; silebim⁹: sin autē ad hoc venistis; loquemur.*

XLV. Postea, narratione sublata, hunc dialogum scenicis collocutionibus similem efficit; Atheniensem hoc modo respondentem inducens: εἰκὸς μὲν, καὶ ξυγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ἐπὶ πολλὰ, καὶ λέγοντας, καὶ δοκοῦντας, τρέπεσθ. Hoc est: *Consentaneum est, ac venia dignum, homines in tali conditione constitutos multa dicere, & multa etiam consilia mutare.* Post hæc, speciosam esse illam propositionem opinatus, ita inquit: ἡ μέντοι ξύνοδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι· καὶ ὁ λόγος, ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, ᾗ δοκεῖ, γιγνέσθω. Hoc est: *Et conuentus quidem hic de salute nostra institutus est; & eo modo, si videtur, verba fiant, quo iam statuistis.* Ac primum quidem argumentationem adhibuit, quæ neque Atheniensium ciuitate erat digna,

digna, neque præsentibus rebus accommodata: ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ᾽ ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαντες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν. Hoc est: *Neque nobis igitur ipsis verborum elegantia, longaque oratione, cui fides non habeatur, vtendum arbitramur, vt ostendamus, vel iure penes nos, qui Medum eiecerimus, imperium esse, vel nulla iniuria nos lacessitos nunc ad bellum exire.* Hæc oratio confitentis est bellum innocentibus illatum; cum de neutro istorũ rationẽ reddere velit. His deinde addit: οὔθ᾽ ὑμᾶς ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, οὐ ξυνεστρατεύσατε, ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε λέγοντας, οἴεσθαι πείσειν. τὰ δυνατὰ δ᾽ ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι. Hoc est: *Nec volumus vos cogitare, si dicatis Lacedæmoniorum vos esse coloniam, ac propterea in belli societatem nobiscum non coiuisse, neque vllam nobis iniuriam fecisse, nobis persuasuros: sed ea ab vtrisque dicenda iudicamus, quibus effici possit, vt inter nos transigatur.* Hoc sane idem est ac si dicat: *Vos quidem, cum certo sciatis iniuria vos affici, necessitatem perferte, ac cedite. nos contra, cum non ignoremus iniuriam nos inferre imbecillitati vestræ, per vim erimus superiores. Hæc enim vtrique nostrum possunt euenire.* Deinde caussam huius afferre volens, addit: ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· δυνατὰ δὲ οἱ προὔχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. Hoc est: *Iusta quidẽ humana ratione ea iudicantur esse, quæ à pari necessitate ꝓficiscuntur: possibilia verò, superiores faciũt, inferiores admittũt.* Hæc ad Græcos oratio, barbaris regib. fortasse cõueniebat: Athenienses sane ad Græcos, * quorum auxilio è Medorum manibus erepti essent, minime talia dicere decebat; nimirum, iusta quæ sunt, æqualium inter se esse; quæ verò per vim fiant, ea potentioribus aduersus imbecilles esse licita. Quibus quidem verbis cum Melii paucis respondissent, recte Athenienses facere, qui eorum quæ iusta essent, curam gererent, ne, si quando ipsi quoque lapsi, in aliorum potestatem venirent, eadem quæ nunc ipsi, à potentioribus pati cogerentur; his verbis Atheniensem facit respondentem: ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἢν καὶ παυθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν. Hoc est:

XLVI. Pag. 156.

*quos à Persis liberauerant, m.

* Nos verò de imperii nostri fine, etiamsi antiquetur, nō despōdemus animum.

* *Nos verò nostri imperii etiamsi finem conspiciamus, illius interitu animum non despondebimus.* cuius rei caussam affert; etiamsi Lacedæmonii imperium ipsorum dissoluant, veniam tamen daturos esse; quippe qui & ipsi multa faciunt talia. Sed ponam etiam ipsa eius verba: οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσιν. Hoc est: *Neque enim qui aliis imperant, vt Lacedæmonii, duriores sunt in victos.* Hoc non absimile est ab eo, ac si quis dicat, tyrannos tyrannis odio non esse. Deinde addit: καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι. Hoc est: *Sed de his nostrum esse periculum.* Hoc vix pirata aliquis aut prædo dixisset, qui, modo in præsentia animo obsequatur suo, de futuro nihil laborat. Deinde paucis vltro citroque dictis, cum Melii æquas conditiones admitterent, dum inquiunt: ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε. Hoc est: *Itaque si nos quiescamus, & vobis pro inimicis amici simus, neque ad alteram partem accedamus, non ne nos recipietis?* Atheniensem ita facit respondentem: οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀσθενείας, τὸ δὲ μῖσος, δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον. Hoc est: *Inimicitia enim vestra minus nobis incommodi affert, quam boni amicitia. siquidem amicitia vestra, imbecillitatis; odium verò, potentiæ nostræ, qui præsumus, argumentum subditis præbet.* Praua sane argumentatio, atque implicite prolata. quod si quis eius sententiam exquirat, talis erit: *Si enim amici nobis sitis, efficietis vt aliis imbecilles esse videamur: sin vos inimicos nobis & hostes præbeatis, efficietis vt ab omnibus potentes iudicemur. Non enim, vt diligentibus nos, sed vt metuentibus imperemus, quærimus.* XLVII. His iterum affectata quædam & amara respondentes subiungit Melios, communem esse inimicis belli fortunam; ei verò qui cesserit, nullam iam spem superesse; inter agendum autem, adhuc melioris fortunæ spem esse. ad quæ Atheniensis respondet quædam ipsis labyrinthis intricatiora de spe, quæ plerumque homines fallere soleat; ita ad verbum: ἐλπὶς δὲ, κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα, τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δ' ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρ-

ὑπάρχον ἀναῤῥιπτοῦσι, (δάπανος γὰρ φύσει) ἅμα τε γιγνώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρισθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὃ ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε, καὶ ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλεσθε παθεῖν, μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς· οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμοὺς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται. Hoc est : *Spes, periculi solatium, etiamsi damno afficit, non tamen euertit eos qui illa supra modum vtuntur ; sed ab eis qui omnia in fortunæ aleam proiiciunt, (infert enim detrimentum è sua natura) cognoscitur postquam decepti sunt: à qua qui sibi cauet in quo iam est eam expertus, non errat. Quod vobis, qui imbecilles estis, quorumque nunc salus est in extremum adducta discrimen, ne velitis euenire ; neque iis similes esse, qui, cum adsit facultas, quatenus homini licet, euadendi, omni aperta spe destituti, ad obscura se conferunt, veluti ad diuinationem, ad oracula, & si qua sunt huius generis, quæ homines spe illectos perdunt.* Hæc sane nescio qua ratione quis ita laudet, vt ea ab Atheniensium ducibus dici oportuisse putet ; homines nimirum, quam in Deis spem collocant, ea persæpe frustrari, neque eos aut oraculis, aut vaticiniis opus habere, qui vitam piam ac iustam delegerint. Nam si qua alia est Atheniensium laus, hæc sane in primis est maxima, quod omnibus in rebus, atque adeò temporibus omnibus, Deos duces secuti sunt, neque sine vaticiniis aut oraculis quidquam perficere voluerint. Cum verò Melii XLVIII.
dicerent, se, præter Deorum auxilium, Lacedæmoniis quoque confidere ; quos, si nullam aliam ob rem, certe ob verecundiam affuturos crederent, neque passuros, vt qui propinqui essent, perirent ; ita Atheniensem impudentius inducit respondentem : τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας, οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, ἐς τὸ θεῖον νομίσεως, τῶν δ' ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ, τό τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς διαπαντὸς ὑπὸ φύσεως ἀναγκαίας, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν. Hoc est : *Quod igitur ad beneuolentiam erga Deos attinet,*

neutiquam existimamus nos aliis inferiores esse. nihil enim extra humanum institutum, vel quod spectat ad opinionem de Diis, vel quod ad voluntatem erga nos ipsos, aut sentimus, aut agimus. Nam, quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum est, sentimus: de hominibus autem ita natura necessitate comparatum, vt haud dubie is semper victo dominetur, qui vicerit. Horum quidem verborum sententia perdifficilis; quam ne ii qui, qui non mediocrem in huius viri scriptis vsum habent, coniectura assequuntur. huc tamen eius oratio videtur spectare: numen quidem ipsum opinione omnes cognoscere; quæ verò inter homines iusta sint, communi naturæ lege iudicari; quæ quidem lex eam vim habeat, vt iis aliquis imperet, quos subiicere potest. Sunt & ista à primis illis diuersa: quæ quidem neque Athenienses, neque verò
XLIX. Græcos ipsos dicere decebat. Multa præterea afferre possem, quæ prudentiam quandam malitiosam ac vafram præ se ferunt. sed ne præter modum nobis excrescat oratio, vltimam tantum partem additamenti loco assumam, quam Atheniensis à conuentu discedens, dixit: ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρότατα ἐλπιζόμενα, μέλλεται· τὰ δ' ὑπάρχοντα, βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγίγνεσθαι. πολλήν τε ἀλογίαν τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι ἔτι, ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε. Hoc est: *Cæterum quæ vos vehementissime speratis, futura sunt; at præsens quidem tempus, breue est, ad ea superanda quæ iam præsto*
Pag. 157. *sunt. Quapropter magnam declaratis amentiam, nisi, nobis iterum semotis, aliquid aliud prudentius decernatis.* Quibus subiungit: οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προὔπτοις κινδύνοις, πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην, τρέψεσθε. πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται, τὸ αἰσχρὸν καλούμενον, ὀνόματος ἐπαγωγοῦ δυνάμει, ἐπεσπάσατο ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν. Hoc est: *Nam sic nequaquam vos ad verecundiam, quæ hominibus in fœdis & apertis periculis extitit plerumque perniciosa, conuertetis. multos enim prospicientes quo ferantur, id quod turpe vocatur, nominis allicientis vi adduxit, vt, victi verbo, re in calamitates grauissimas sponte prolaberentur.* Quod verò horum sermo-
L. num

num minime fuerit particeps Thucydides, cum neque ipsi conuentui interfuerit, neque, quæ ab Atheniensibus aut Meliis dicerentur, audiuerit, ex iis quæ ipse proxime superiore libro commemorat, facile possumus cognoscere. Nam, postquam in vrbe Amphipoli dux fuisset, eiectus ex patria, per omne reliquum belli tempus in Thracia vixit. Restat ergo, vt consideremus, an vel rebus ipsis, vel personis ad id colloquium conuenientibus aptum dialogum finxerit; cum eius fuerit muneris, quemadmodum in ipso quoque libri procemio se facturum profitetur, vt, quæ vera essent, diceret. Num igitur, quemadmodum illa Meliis de libertate oratio conueniebat, qua Athenienses admonebant ne ciuitatem Græcam, quæ nihil mali admisisset, seruire cogerent; ita & illa altera Atheniensium ducibus erat accommodata, qui de rebus iustis nec quærere nec dicere permittebant, sed violentiæ atque auaritiæ legem inuehentes, ea demũ iusta esse dicebant in imbecilliores, quæ potentiorib. viderentur? Equidem ducib. ab optime constituta Republica ad exteras ciuitates missis, hanc orationem minime dignam arbitror. Neque verò placet, vt Melii, paruæ ciuitatis incolæ, qui nihil illustre vnquam præstiterunt, maiorem dignitatis quam securitatis suæ rationem habuisse, ac, ne quid indignum facere cogerentur ad omnia grauissima perferenda prompti fuisse videantur: Athenienses verò, qui Persico bello & ciuitatem & regionem omnem relinquere, quam turpi alicui Persarum mandato obtemperare malebant, Meliorum stultitiam reprehendant, qui idem, quod ipsi ante fecissent, sibi proponerent. Existimo equidem, si quis hæc coram Atheniensibus, qui communem hominum vitam ad elegantiorem vitæ cultum traduxerunt, dicere aggressus esset, eius orationem ipsis futuram fuisse permolestam. His LI.
sane caussis adductus hanc orationem cum illa altera cõferens, minime laudo. in illa enim Archidamus Lacedæmonius ad ea facienda quæ iusta essent, Platæenses hortatur, dictione vtens pura, & dilucida, quæque nullam dicendi figuram habeat vel coactam, vel inconsequentem: in hac verò, Græcorum omnium sapientissimi

turpissimas sententias, maxime in iucunda oratione comprehendunt, nisi forte Thucydidem odio ac maleuolentia, propterea quod eum eiecissent, hac ignominiae labe ciuitatem suam aspersisse dicamus, vt omnibus eam inuisam redderet. quae enim ciuitatum principes, quibus tantarum rerum erat concedita summa, & sentire & dicere de sua patria apud alias ciuitates consueuerunt, ea omnes communia arbitrantur esse eius ciuitatis quae eos
LII. legasset. Sed de dialogis quidem hactenus. Ex concionibus verò illam magnopere sum admiratus, in primo libro Athenis à Pericle habitam, in qua agitur ne Lacedaemoniis Athenienses cedant: cuius hoc est initium: τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις. id est: *sententiam equidem eandem semper retineo, Athenienses, ne Lacedaemoniis cedamus.* quae quidem oratio, & quod ad sententias attinet, diuine est enunciata; &, quod ad compositionem partium, & figurarum non cohaerentium & coactarum mutationes spectat, minime auribus est molesta, omnesque illas virtutes quae in concionibus vsurpantur, adhibitas in ea videmus. Eodem modo suspicio illam Niciae ducis concionem Athenis habitam, qua de mittenda in Siciliam expeditione agit: & epistolam ab eodem ad Athenienses missam; in qua epistola, cum morbo laboraret, auxilium & successorem sibi dari postulat: item exhortationem illam qua ante postremum praelium nauale vsus est ad milites: & consolationem illam, cum amissis triremibus omnibus, exercitum terrestri itinere vellet abducere; ac si quae sunt aliae eius generis conciones, purae ac dilucidae; & ad veras contentiones accommodatae. illam profectò Plataeensium responsionem supra omnes, quae septem libris continentur, admiratus sum; nullam aliam ob caussam magis, quam quod nullis fucatis, & curiose conquisi-
Pag. 158. tis, sed veris & naturalibus coloribus sit depicta. Sententiae in ea sunt commiserationibus plenae; ipsa verò dictio minime aures offendit: compositio iucunda, figurae rebus in primis aptae. Atque haec quidem sunt è Thucy-
LIII. dide ad imitationem assumenda, quae historiam scribentibus proposita esse debent. illam verò Periclis orationem

tionem in ſecundo libro, qua reſpondet Athenienſibus ad iracundiam commotis, quod eis, vt bellum ſuſciperent, perſuaſiſſet, non plane totam probo. neque verò illas quæ tertio libro à Theone & Diodoto de Mitylenæorum ciuitate ſunt habitæ; neque Hermocratis Syracuſani ad Camarinæos; neque Euphemi Athenienſis legati, quæ huic eſt aduerſaria; neque alias, quæ ſunt conſimiles, conciones laudo, alias præterea, quæ ad eandem dicendi formam ſunt elaboratæ, nunc enumerare non placet. Sed ne cui videar res dicere eiuſmodi, quas demonſtrare nequeam, cum multa alia, quibus fidem orationi meæ facerem, afferre queam; ne tamen longius excurrat oratio, duabus concionibus ero contentus, Periclis defenſione, & Hermocratis ad Camarinæos Athenienſium vrbis accuſatione. ac Pericles quidem hæc: καὶ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται. αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας, καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. Id eſt: *Veſtra quidem in me indignatio, cum cauſſas minime ignorarem, non fuit inexſpectata. atque ea etiam gratia concionem conuocaui, vt in memoriam reuocem, ac reprehendam etiam, ſi qua in re immerito mihi ſuccenſetis, aut calamitatibus rebuſque cedatis aduerſis.*

Hæc quidem Thucydidi, de hoc viro ſcribenti, ab hiſtorica dicendi figura minime abhorrent; ſed Pericli, ad iracundia permotum populum verba facienti, ſeque purganti, minime conueniunt; præſertim in ipſo ſtatim defenſionis exordio, antequam aliis ſermonibus eorum animos demulceret, qui non abs re ob calamitates moleſtia afficiebantur; vt quorum regionis pars optima à Lacedæmoniis vaſtata eſſet, ac peſtilentia non exigua multitudo interiiſſet; quique harum calamitatum cauſſam, quod ipſe belli ſuſcipiendi auctor exſtitiſſet, in eum conferebant. præterea non hac dicendi figura, quæ reprehenſionem habet; ſed illa, qua deprecatio continetur, vtendum erat. non enim multitudinis laceſſere atque irritare iracundiam, ſed LIV.

placare ac mitigare, oratoris est munus. Deinde adiungit his sententiam quandam, veram illam quidem, grauiterque prolatam, sed præsenti tempori minime vtilem: ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. Hoc est: *Existimo equidem si tota ciuitas recte se habeat, multo cum ciuibus melius agi priuatim, quam si contra ciues ipsi singuli bene habeant, ciuitas verò vniuersa male sit affecta. Nam cum patria euertitur, is, cui priuatim bene est, non minus tamen & ipse vna cum ea interit; qui autem fortuna non optima vtitur, is in patria fortunata, multo magis incolumis seruatur.* Si qui ciues priuatim detrimenta caperent; ipsa verò Respublica præclare se haberet; hæc bene dixisset: sed, cum omnes in extremis calamitatibus essent, non iam bene eum dixisse constat. Neque verò de rebus futuris vlla spes, quæ has calamitates in melius commutaret, quidquam firmi habebat. ignotum enim est hominibus id quod futurum est. ac fortuna quidem sententias nostras quæ de futuris sunt, ad præsentium rerum statum conuertit.

LV. His sententiam multo etiam molestiorem addit, minimeque præsenti negotio congruentem: καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων κρείσσων. Hoc est, *Atqui mihi, tali viro, succensetis, qui nullo me inferiorem esse arbitror, vel in pernoscendis, vel in explicandis rebus opportunis, vel in amanda patria, vel in pecunia contemnenda.* Mirum mihi sane videatur, Periclem, omnium qui tunc essent Oratorum maximum, ignorasse, quod mediocribus etiam ingeniis satis est exploratum: eorum qui se præter modum laudant, orationem auditoribus esse permolestam: idque in illis præsertim concionibus, quæ vel in iudiciis vel ad populum habentur: in quib. non de præmiis, sed de pœnis est periculum. tum enim non solum aliis molestiam, verum etiam, dum multitudinis inuidiam concitant, infortunium sibi parant. Nam qui

eosdem & iudices habet, & accusatores; in hoc ipso, vt eos
ad audiendum sibi beneuolos reddat, infinitis lacrymis
ei opus est. sed hic noster Orator hisce rebus minime
contentus, curiosius etiam rem persequitur, &, quæ dicta
sunt, latius explicat. ὅ τε γὰρ γνοὺς, καὶ μὴ σαφῶς διδάξας, ἐν
ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει
δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζει. προσόντος δὲ καὶ τοῦδε,
χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο.
Hoc est: *Nam qui rem intelligit, neq; tamē clare docet, per-
inde est ac si ne cogitasset quidem. qui verò vtrumque
habet, nec est Reipub. studiosus, is eodem pacto nihil è re di-
cet. cui autem hoc etiam inest, si is à pecunia vincatur,
pro hac vna cuncta habebit venalia.* Nescio equidem,
an aliquis, vt hæc vera esse fatebitur, ita Pericli conueni-
re existimabit, præsertim ad irritatos Athenienses verba
facienti. Neque enim sententiarum, aut optimorum
argumentorum inuentio ipsa per se multo studio digna Pag. 159.
videtur, nisi etiam rebus, & personis, ac temporibus, cæ-
terisque rebus omnibus conueniant: sed, quemadmo-
dum initio quoque dicebam, quæ sua esset de Periclis
virtutibus sententia, ostendere cupiens Thucydides, hanc
illi intempestiuam orationem affingit. Oportebat au-
tem ipsum prius, quid de hoc viro sentire, declarare; de-
inde verò eidem in periculo versanti orationem, qua ira-
cundiam deprecaretur, humilem adiungere. Hoc sanè
facere decebat eum historicum, qui veritatem imitari
vellet. Illa verò permolesta sunt, quæ puerilia dictionis
ornamenta, & nomina quædam in sententiis valde per- LVI.
plexa & intricata habent: ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, καὶ
ἀμυνέσθαι μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. φρόνη-
μα μὲν γὰρ, καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται·
καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν·
ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις
ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον
πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων,
ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια. Hoc est: *Ita nos comparare de-
cet, vt hostibus, non modò fiducia plenis, sed etiam confiden-
ter occurramus. siquidem fiducia ex improuisa aliqua*

prosperaque fortuna etiam in ignauum aliquem cadit: con-
fidentia eius est vnius, qui suo se consilio aduersarium su-
perare credit: quod quidem nobis inest. & prudentia, quæ
ab animi magnitudine oritur, in pari fortuna tutiorem
reddit audaciam; in spe verò minorem fidem habet, cuius
omnis est vis in dubio; sed in consilio, quod è rebus præsenti-
bus sumitur, cuiusque prouidentia firmior est. Hic vides
& ipsas sententias frigidiores esse, & eiusmodi quæ Gor-
giæ potius instituto conuenire videantur. nominum ex-
positio plane sophistica ac prorsus inepta est. hæc verò,
ἥ τε τόλμα, ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπερφρο-
νος ὀχυρωτέραν παρέχεται: obscuriora sunt Heraclitite-
nebris, illa verò, ἥ τε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχύς: & γνώ-
μη δ' ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια: poëtico
quodam more sunt per circuitionem perque ambages
prolata. Vult enim significare, nos ei opinioni magis as-
sentiri oportere, quam ex rebus præsentibus colligimus;
LVII. quam spei, cuius tota vis in rebus futuris est posita. Iam
verò illud etiam consideraui, cum illorum in se iram,
propter præsentes calamitates concitatam, mitigare vel-
let, quarum quidem calamitatum partem maximam
præter opinionem, prætérque exspectationem subibant;
ac hortaretur, vt fortiter atq; ita ea mala ferrent, ne ci-
uitatis dignitatem labefactarent; ac rerum priuatarum
dolore deposito, de communi salute essent solliciti; dein-
de oratione percurrens, illos, cum tam firmum in mari
imperium tenerent, neque à Persarum rege, neq; à La-
cedæmoniis, neque ab vllo præterea hominum genere,
regno spoliari posse; quarum rerum fides non præsens,
sed futura erat; non in prouidentia, sed in spe vim suam
obtinens; horum omnium postea oblitus, non iam
eos vllam in spe, cuius in dubio vis sit posita, fidem vult
habere. Hæc sane pugnant inter se: siquidem, quod do-
lorem illis faciebat, id præsentem iam sensum habebat;
vtilitatis verò significatio adhuc aberat. Sed quemad-
modum hæc, neque quod ad res ipsas, neque quod ad
verba attinet, laudo; ita ista, vt acute excogitata, & ex-
cellenter exposita, iucundeque coagmentata, admiror:

ἧ

καὶ γὰρ, οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται, τὰ ἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι. εἰ δ᾽ ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας, περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον, τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ, μεταβάλλετε· ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πείθεσθαι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις. Hoc est: *Etenim quibus optio datur, si ii pacem quam bellum malunt, cum secunda fortuna vtuntur, amentissimè sunt: sin verò necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro victoria belli adire discrimen; profecto, qui cedunt, iis qui resistunt, reprehensione sunt digniores. equidem idem, qui antea, sum, neque à mea sententia discedo: vos verò inconstantes; qui, antequam detrimentum vllum sustineretis, mihi assentiebamini; nunc verò, calamitate accepta, consilium mutastis.* Præterea illa etiam: δουλοῖ γὰρ φρόνημα, τὸ αἰφνίδιον, καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν. ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι, ὅς τις ἂν μαλακίᾳ ἐλλείπῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον. Hoc est: *Repentina, minimeque, quæque præter omnem rationem eueniunt, fastum deiiciunt. quod quidem vobis præter alia in hoc potissimum morbo vsu venit. Veruntamen cum in magna ciuitate viuamus, iisque institutis imbuti, quæ illius amplitudini conueniant, in ea simus educati: decet nos, calamitatibus etiam maximis nolle succumbere, neque nostram delere dignitatem. Nam qui per ignauiam, gloriæ, quam obtinet, desertor est, is non immerito ab omnibus reprehensione dignus iudicatur; is verò maleuolentia, qui temere gloriam, ad se non pertinentem, appetit.* Deinde illa addit, quæ Atheniensium animos ad maiorum fastum excitent: τῷ τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν, μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας ἀντ᾽ ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ LVIII.

τῆς ἀρχῆς στερήσεως, καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε, ἧς οὐδ᾽ ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν· ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ, ἐπικίνδυνον. Hoc est: *Decet item vos publicæ ob imperium dignitati, qua omnes lætamini, consulere, neque ullum laborem recusare. aut, si hoc non vultis, honores ne quæratis; neque existimate una tantum de re, hoc est, de libertate in servitutem commutanda, sed de imperii privatione, deque periculo ob offensas in imperio contractas, impendente, certamen esse. quod quidem vobis imperium iam non est integrum deponere; etiamsi quis vestrum, hoc veritus, quietam vitã agere institueret. siquidem imperium iam velut tyrannidẽ administratis: quã sumere quidẽ videtur iniuriũ esse; relinquere verò, periculosum.* atq; alia his similia, quæcumque & nominum & figurarum mediocres immuta-
LIX. tiones, neque affectatas, neque difficiles, habent. In Hermocratis verò concione illa præclara, videntur laudanda, in quibus hic noster se præclare gessit: ἀλλ᾽ οὐ γὰρ δὴ τὴν τῶν Ἀθηναίων εὐκατηγόρητον οὖσαν πόλιν, νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες ἐν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ. πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν τ᾽ ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν, οὐκ ἀμύνοντες σφίσιν αὐτοῖς· καὶ νῦν ἐφ᾽ ἡμᾶς ταὐτὰ παρόντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοικίσεις, καὶ Ἐγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ ξυστραφέντες, βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσὶν, οὐδ᾽ Ἑλλησπόντιοι, καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην, ἢ Μῆδον, ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ μεταβάλλοντες, δουλοῦνται, ἀλλὰ Δωριεῖς ἐλεύθεροι ἀπ᾽ αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ πόλεις ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλωτοί ἐσμεν. Hoc est: *Neque verò huc venimus, ut, quantam Athenienses, qui reprehensu sunt faciles, iniuriam faciant, apud vos, qui hæc optime intelligitis, ostendamus; sed multo magis ut nos accusemus; quod, cum multa Græcarum urbium exempla nobis obversentur, quemadmodum illæ in servitutem sint redactæ, non tamen nobis ipsis subvenimus, nec præsentes fallacias in nos confictas, dissolvimus, Leontinorum scilicet propinquorum restitutiones, atque Egestano-*

rum

rum sociorum auxilium; ac non potius, viribus collectis, conamur ostendere illis, non esse nos Iones, neq; Hellespontios, neque Insulanos, qui dominum, aut Medum, aut quemlibet alium, commutantes, seruiunt; sed Dores, liberos homines, è libera Peloponneso, Siciliam habitantes. an exspectamus quoad omnes oppidatim capiamur; cum sciamus hac vna nos ratione in potestatem venire posse? Hæc cum in perspicuo & puro orationis genere sint prolata, fulmina quædam verborum, & pulchritudinem, & vim, & magnificentiam, & acrimoniam habent; suntque affectibus ad concertationes accommodatis referta; quibus quidem & in foro, & in concionibus, & in amicorum collocutionibus, locus esse potest. Præterea ad hæc illa quoque accedunt: εἴ τέ τις φθονεῖ μὲν, ἢ καὶ φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω· διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας κακωθῆναι μὲν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται· περιγενέσθαι δὲ, ἕνεκα τῆς αὐτοῦ ἀσφαλείας· οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει, οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας, καὶ τῆς τύχης, τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι. Hoc est: *Verum si quis aut inuidet nobis, aut nos metuit, (hæc enim vtraque faciunt inferiores) & ob id Syracusas vult damno affici, vt nos modestiores fiamus; ac superesse, vt tutius degat; is non ea quæ in humana sunt potestate, sperat. non enim possunt homines, & desiderium, & fortunam in suo arbitrio habere.* LX.

Deinde, quæ in extrema oratione sunt collocata: δεόμεθα οὖν, καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων, προδιδόμεθα δὲ ὑφ' ἡμῶν Δωριέων Δωριέων· καὶ εἰ καταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμηθήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τὴν νίκην παρασχόντα λήψονται. Hoc est: *Oramus vos, simulque protestamur, nisi persuadebimus, nos ab Ionibus quidem perpetuis nostris hostibus, insidiis appeti; à vobis autem Doriensibus, cum & ipsi Dorienses simus, prodi. qui si ab Atheniensibus superemur, propter vestra consilia superabimur: sed victoriæ laus tamen penes illos tantum erit, qui nullum aliud huius certaminis præmium consequentur, quam vos ipsos, qui illis huius victoriæ auctores exstitistis.* Hæc equi- LXI.

dem, hisque similia, tum pulchra, tum etiam imitatione digna existimo: illa verò non video, cur laudari debeant: ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει μὲν, ᾗ πυνθάνεσθε· διανοίᾳ δὲ, ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν. καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. Hoc est: *In Siciliam eo quidem nomine, quod audistis, veniunt; animo autem eo, quem omnes suspicamur: ac, ut mihi quidem videtur, non ob eam causam, ut Leontinos in sedem suam reducant, sed ut nos potius è sede nostra abducant.* Frigida hæc adnominatio est, neque vllum mouet affectum, sed affectationem potius ostendit. Hæc præterea perplexa, quæ figuras habent intricatas: καὶ οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα, οὔτε οὗτοι τῶν Ἑλλήνων, οὔθ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ ἀντέστησαν· περὶ δὲ, οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως· οἱ δὲ, ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, κακοξυνετωτέρου δέ. Hoc est: *Neque verò aut isti pro Græcorum, aut Græci pro sua libertate Medo restiterunt; sed hi, ut sibi, non Medo, seruiretur; illi, ut dominum commutarent non expertem prudentiæ, sed prudentia male utentem.* Ac præterea illud, quod satietatem affert: cum à plurali ad singularem numerum, ex eo verò sermone qui est de persona, ad dicentis personam fit transitio: καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' οὐ πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν, ἐνθυμηθήτω οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα, ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσῳ οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὲ, καὶ οὐκ ἔρημον; ἀγωνιεῖται· τόν τε Ἀθηναῖον μὴ τὴν τοῦ Συρακουσίου ἔχθραν κολάσασθαι. Hoc est: *Quod si quis statuit, non se, sed Syracusanum, Atheniensi inimicum esse; & graui sibi esse putet pro mea patria periclitari; is cogitet, dum pugnat in mea, non magis pro mea se, quam pro sua ipsius pugnare: idque eo tutius, quod me non iam perditũ, sed socium habens, nõ destitutus pugnabit. cogitet item, Atheniensem nolle vlcisci inimicitiam Syracusanorũ* Hæc sane & puerilia, & nimium

LXII. studiose conquisita, & iis quæ ænigmata vocantur, obscuriora sunt. Illa præterea: καὶ ἐν γνώμῃ ἁμάρτοι, τῆς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεὶς τάχ' ἂν ἴσως, καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς

θοῖς ποτε βουληθείη αὖθις φθονῆσαι. ἀδυνάτον δὲ περιεμθμίῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσλαβεῖν. Hoc est : *Nam si aliter quam exspectauit, eueniat, tum calamitatem suam deflens, forsitan velit rursus, vt antea, fortunæ meæ posse inuidere : quod ab eo qui desertor exstitit, quique eadem non de nominibus, sed de rebus pericula suscipere recusauit, prorsus iam fieri nequit.* Quibus epiphonema addit, quod ne puero quidem conueniat: λόγῳ μὲν γὰρ, τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοι ἄν τις· ἔργῳ δὲ, τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. Id est : *Qui enim nostram potentiam tutatur, is verbo quidem nostram, re autem ipsa suam salutem seruat.* Sunt alia etiam in hac concione, reprehensione digna ; quæ nihil opus esse arbitror in medium producere, cum iam satis explicatum sit, Thucydidis dictionem tum maxime, vt optimam, laudandam esse, cum verbis à consuetudine remotis modice vtitur, primasque ac necessarias virtutes retinet ; tum verò pessimam iudicandam, cum à communi verborum ac figurarum vsu plurimum recedit, & peregrina quædam ac minime cohærentia consectatur : quo fit vt nulla aliarum virtutum suam in dicendo vim queat ostendere. quod genus orationis, neque in concionibus vtilitatem habet, in quibus de pace, de bello, de legum latione, de Republica ordinanda, deque aliis rebus magnis, & ad Rempub. spectantibus, à ciuitatibus deliberatio sumitur; neque in foro, vbi de morte, de exsilio, de infamia, de vinculis, de pecunia abrepta, ad eos verba fiunt, penes quos harum est rerum potestas. nullus, inquam, his in locis eiusmodi orationis est vsus; quæ multitudini, rarò hæc audienti, magnam potius affert molestiam: neque verò in sermonibus familiarib. in quib. de reb. ad vitã spectantib. agimus aut cum ciuib. aut amicis, aut propinquis nostris: quibuscum aut de rebus quæ ipsis euenerunt, disserimus; aut necessaria aliqua de re consilium capimus; aut admonemus; aut hortamur; aut bonis illorum gratulamur; aut reb. aduersis vna dolorẽ afficimur. vt interim illud taceã, sermones

LXIII.

Pag. 161.

eiuſmodi, propterea quod ſint iniucundi, ne patres quidem, aut ipſas matres pati poſſe; ſed illos quoque, non ſecus ac ſi exteram aliquam gentem, aliena lingua vtentem audirent, interprete opus habituros. Atque hæc quidem ſunt quæ de Thucydide à me quam veriſſime pro viribus explicata ſunt. Nunc non ab re fuerit, ea etiam perſequi, quæ de ipſo nonnulli dixerunt; ne quid prætermittere voluiſſe videamur. Ac neque ciuilibus certaminibus, neque familiaribus collocutionibus hanc illius dicendi formam conuenire, omnes, ſana mente præditi, fatentur. Sed ſunt Sophiſtæ quidam haud obſcuri, qui ad populares quidem ſe congreſſus parantibus, & de rebus iuſtis diſſerere volentibus, minime accommodatam eſſe hanc dicendi formam; ſed iis qui ad hiſtoricas res tractandas accedunt. quæ magnifico quodam ac ſublimi dicendi genere, quod admirabilitatem faciat, opus habent, omninò aptum eſſe dicant: quibus quidem maxime omnium conuenire, vt in hoc ſe dictionis genere exerceant, in quam non vſitata, & obſoleta vocabula, & tropi, ac figuræ à communi conſuetudine abhorrentes & peregrinæ, & magnificum quiddam habentes, inducuntur. Non enim hæc forenſibus, aut eiuſmodi hominibus qui ſedentarias (vt vocant) & manuarias artes exercent, aut aliis qui nulla liberali doctrina ſint exculti; ſed viris in omni diſciplinarũ genere, tũ in rhetorica ac philoſophia exercitatis; quib. nihil nouũ, nihil peregrinũ videri poteſt; ſcripta eſſe affirmãt. Sunt etiã qui dicant, hunc hiſtoricum, cum hac ratione ſuam hiſtoriam conſcriberet, nõ ad eos qui poſt ſe futuri eſſent, ſpectaſſe; ſed eorum habuiſſe rationem, qui ſuo tempore viuerent; quibus hæc dicendi ratio in vſu erat. quæ neque ad ea certamina, in quibus aut conſilia capiuntur, aut iudicia exercentur, vtilitatem vllam affert: ad quæ quidem certamina neque ſenatores, neque iudices eiuſmodi conuenire ſolent, quales vult Thucydides. Ad eos igitur, qui Thucydidis orationem ab eruditis tantum viris, & legi, & intelligi debere arbitrantur, hæc habeo quæ dicam: eos qui res neceſſarias atque omnibus vtiles (nihil autem his eſt aut vtilius, aut

Margin notes: LXIV. (beside "tem audirent"); *Alii de Thucydide quæ dixerint.*; LXV. (beside "les vult Thucydides").

aut magis necessarium) è communi vita tollunt, ac paucis tantum quibusdam hominibus tamquam propria attribuunt, idem facere, quod in ciuitatibus, quæ aut paucorum dominatu, aut tyrannide premuntur, fieri consueuit. Qui omnia quæ in Thucydide habentur, coniectura assequi possint, ii facile ob paucitatem numerari queunt: in quo sunt quædam, quæ ne illi quidem pauci, sine grammatica explicatione consequantur. Ad eos autem qui Thucydidis orationem ad veterem atque illis temporibus vsitatam dicendi rationem referunt, neque obscuro neque prolixo mihi sermone opus erit. quibus illud dici potest; cum multi essent Athenis & Oratores, & Philosophi, quo tempore bellum inter Peloponnenses atque Athenienses gerebatur, neminem tamen repertum esse, qui hunc dicendi modum vsurparit, neque Andocidem, neque Antiphontem, neque Lysiam, qui Oratores erant: neque Critiam, neque Antisthenem, neque Xenophontem, qui Socraticam philosophandi rationē sectabantur. Ex his omnibus hunc primum exstitisse satis constat, qui hanc dicendi formam affectarit quod eo fecit, vt omnibus aliis historicis in dicendo præstaret. quam quidem rationem cum mediocriter ac parce adhibet, ita se admirabilem præstat, vt nemo cum eo conferri posse videatur: cum verò eam inepte & ad satietatem vsque assumit, vt ne temporis quidem rationem ducat, tum verò reprehensione carere non debet. Equidem neque squalidam & incomptam, aut rudem in historia tractanda orationem probo, sed talem, quæ poëticum quiddam habeat, neque verò omnino sit poëtica, sed tamen paulò extra communem vsum euagetur. nihil enim est molestius, nihil satietate iniucundius. modus autem rebus in omnibus vtilis est. Superest adhuc, vt de iis Oratoribus & Historicis, qui hunc nostrum sunt imitati, aliquid dicam: quod ad huius operis nostri absolutionem vel maxime requiri videtur. quæ quidem res verendum nobis esse monet, ne quam reprehensionis occasionem iis præbeamus qui omnia calumniari solent; qui talem postea aliquam de nobis accusationem

LXVI. *Thucydidē imitati qui sint.*

proponant, quæ à nostra modestia, quam & in moribus, & in sermonibus semper secuti sumus, longissime absit, quibus statim odio ac maleuolentia facere videbimur, si quos in medium proferamus, qui rectam Thucydidis imitandi viam ignorárunt; eorumq; scripta producamus, quibus illi magnopere gloriantur, ac magnas etiam diuitias cumularunt, illustremque sunt gloriam consecuti.
Pag. 162. Sed, ne qua de nobis eiusmodi in animis hominum suspicio hæreat, ab omni reprehēsione abstinebimus, nulla omninò de cuiusquam erratis mentione facta. de iis tantum paucula cum dixerimus, quæ ad eius imitationem recte sunt expressa, orationi nostræ finem imponemus. Historicorū ergo vetorum nullus, quod equidem sciam, Thucydidem est imitatus, in iis in quibus maxime differre ab aliis videtur: quæ quidem hæc sunt: Vocabulorum quæ non ab omnibus passim, sed proprie ab aliqua gente vsurpantur; item vetustarum, & poëticarum, peregrinarumq; dictionum vsus; hyperbata, & perplexitates quædam, sententiæ breues, quæ paucis plurimarum rerum significationem comprehendant; in quibus redditiones quæ priori particulæ respondeant, longe petuntur: præterea rudes atque à naturali connexione abhorrentes quædam figuræ, quæ vix in ipsa arte poëtica vllum reperiant locum: ex quibus illa in oratione obscuritas exsistit, quæ tum omnes venustates corrumpit, tum orationis virtutibus tenebras offundit.
LXVII. Ex Oratoribus verò Demosthenes repertus est vnus, qui vt alios quoq;, qui magnum aliquid atque illustre in hac oratione habere viderentur, ita & Thucydidem in multis est rebus imitatus, ac ciuilibus orationibus eas ab illo sumptas virtutes adiunxit, quas neq; Antipho habuit, neq; Lysias, neq; Isocrates, Oratorum sui temporis principes: illa, inquam, quæ veluti fulmina quædam sunt in oratione, & maximā quandam vim obtinent; atq; illa quæ acerbum quiddam, & austerum, & acrimoniam illam habent; quæ ad motus animi concitandos plurimum valent. Illam autem obscuram, quæ vnius alicuius gentis est peculiaris, & peregrinam, ac poëticam dictionem, veris certaminibus minime

nime aptam ratus, omisit. neque quod in figuris vagum est, & à consequentia naturali aberrat, ac soloecismi speciem præ se fert, id adamauit: sed, quæ consuetudine recepta essent, in orationem suam induxit, commutationib ac varietate eam exornans, cum nullam sententiam simpliciter ac sine aliqua figura proferat. perplexas verò & intricatas illas sententias, quæ breuibus multa significant, quæque in longum protenduntur, atque admirabilia enthymemata habent, & imitatus est, & in forensem ac ciuilem orationem intulit. quæ quidem parcius in priuatis, copiosius in publicis ac popularibus orationibus adhibuit. Ex multis autem pauca quædam exempla proferam; quæ tamen iis qui in eius scriptis versati sunt, satis esse queant. Est autem apud illum concio quædam, cuius argumentum est *de bello aduersus regem*; in qua hortatur Athenienses, ne temere illud suscipiant; quippe qui neque pare copias habeant, neque socios fideliter ac firmiter periculum subituris vti possint. hortatur autem eos, vt, comparato exercitu, Græcis ostendant, si quis aduersus Græciam bellum suscipiat, se periculum pro communi libertate adituros: antequam autem res comparentur, legationem ad cæteros Græcos, quæ eos ad bellum cohortetur, quod scilicet illi non sint obtemperaturi, mittendam non arbitratur. quo quidem sumpto argumento, ita hanc sententiam disposuit ac conformauit: οὐδεὶς δήπου τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων τηλικοῦτον ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅς τις, ὁρῶν ὑμῖν χιλίους μὲν ἱππέας, ὁπλίτας δὲ ὅσους ἂν ἐθέλῃ τι, ναῦς δὲ τριακοσίας, οὐχ ἥξει, καὶ δεόμενος ἔσται, μετὰ τούτων ἀσφαλέστατ' ἂν ἡγούμενος σωθῆναι. οὐκοῦν ἐκ μὲν τοῦ καλεῖν ἤδη τὸ δεῖσθαι, κἂν μὴ τύχητε, ἀφαμαρτεῖν· ἐκ δὲ τοῦ παρεσκευάσθαι, τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἐπισχεῖν, δεομένους σώζειν, καὶ εὖ εἰδέναι πάντας ἥξοντας ἐστί. Hoc est: *Nemo Græcorum omniũ ita fretus erit suis opibus, quin, vbi viderit vobis præsto esse & mille equites, & armatos pedites quot voletis, & naues trecentas, venturus & supplicaturus sit, illis adiutorib. tutissime se putans incolumẽ fore. proinde si vos vocabitis, rogandi erunt; ac si preces non valebunt, spe decidetis, sin* LXVIII.

autem,

autem, copiis instructis, vestra continueritis, rogantes seruabitis: neque dubium est quin omnes ad vos venturi sint. Hæc quidem à communi & vsitata dicendi forma abhorrent, atque iis præstantiora sunt quibus multitudo vti consueuit; neque tamen ita sunt obscurata, vt enarra-

LXIX. tione egeant. Ab ipso autem belli apparatu exorsus, hæc subiungit: ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μέγιστον, οὕτω διαθεῖναι τὰς γνώμας ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἑκόντα προθύμως, ὅ τι ἂν δέῃ, ποιήσοντα. ὁρᾶτε γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὅσα μὲν πώποθ' ἅπαντες ἐβουλήθητε, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώποθ' ὑμᾶς ἐξέφυγεν· ὅσα δ' ἐβουλήθητε μὲν, μετὰ ταῦτα δ' ἀπεβλέψατε εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων, τὸν δὲ πλησίον τὰ δέοντα πράξοντα, οὐδὲν πώποθ' ἡμῖν ἐγένετο. Hoc est: *Prima itaque & maxima instructionis pars, Athenienses, hæc est, vt quisque vltro alacriter omni officio fungi velit. illud enim videtis, Athenienses; quæcumque vmquam vniuersi vos voluistis, & postea quisque pro se gerenda existimauit, nihil vmquam vobis è manibus est elapsum. quæ verò voluistis quidem, post autem alius alium respexistis, tamquam ipse nihil, proximus omnia facturus esset; in iis nihil vmquam præstitistis.* Hæc sententia multis est modis inuoluta, ita tamen explicata, vt à communi vsu loquendi ad insolitum dicendi genus transierit. seruata

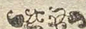
LXX. est tamen in perspicuitate granditas. In maxima autem illa aduersus Philippum oratione, statim initium quoque hoc pacto est comparatum: πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ, καὶ πάντων δ' οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἂν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἅπασι προσήκειν, ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως, καὶ δίκην δώσει· εἰς τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δ' ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλονθ' οἱ παριόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλότατα ἔμελλε τὰ πράγματ' ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον ἢ νῦν διατεθῆναι. Hoc est: *Cum multæ, Athenienses, orationes in omni fere consilio de iis iniuriis habeantur, quæ non*

non vobis modo; sed reliquis etiam Græcis à Philippo, ex quo pacem fecit, inferuntur; cumque certum mihi plane sit, dicturos esse omnes, etsi re non idem præstent, oportere tum verbis, tum verò rebus ipsis prospicere, vt ille abstineat ab iniuria, meritasque pœnas luat: eo deducta proiectaque omnia cerno, vt verear ne, quod dicam, contumeliose illud quidem, sed vere tamen dici possit. Ego, si, quod maxime contra Rempublicam foret, Oratores omnes suadere, vosque suffragiis vestris comprobare voluissetis, nihilo deteriore loco, quam nunc est, fuisse Rempublicam futuram arbitror. His similia sunt & illa: εἶτ' οἴεσθε, οἳ μὲν οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντο ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' ἐκ προρρήσεως πολεμήσειν· καὶ ταῦθ' ἕως ἂν ἑκόντες ἐξαπατᾶσθε. Hoc est: *An existimatis, cum ille eos qui nihil ei nocere, fortasse autem, ne quod ipsi detrimentum acciperent, cauere potuerunt, per fraudem opprimere, quam indicto bello aggredi maluerit; prædicturum vobis bellum esse, ac denunciaturum antequam inferat? præsertim dum ad illius fraudes ita conniuetis, vt voluntario decipi videamini.* In illa autem omnium iudicialium optima oratione, quæ de *Corona* scripta est, de Philippi calliditate, qua ciuitates deuicit, mentione illata sic sententiam conformauit: καὶ οὐκ ἔπι προστίθημι, ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν ἐν οἷς καθάπαξ τινῶν κατέστη κύριος ὁ Φίλιππος, ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις πειραθῆναι συνέβη, τῆς δὲ φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος περιβαλλόμενος, πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς καλῶς ποιοῦντες, τοὺς καρποὺς ἐκομίσασθε. Hoc est: *Sed nihil præterea addo de crudelitate, qua Philippus contra eos quos vmquam superauit, vsus est, quamque alii etiam experti sunt; humanitatis autem, quam ille apud vos simulabat, qua reliquas sibi res subiecit, vos, quod faustum felixque sit, fructum tulistis.* Præterea vbi eos qui res Philippo prodidissent, omnium Græciæ calamitatum auctores fuisse ostendit; hæc ad verbum scribens: καίτοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας τοὺς θεοὺς, εἴ γ' ἐπ' ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι, εἰς τὸ καταψεύδεσθαι καὶ δι' ἔχθραν τι λέγειν, ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες ὡς ἀληθῶς ἦσαν οἷς ἂν εἰκό- LXXI.

πῶς δὲ δικαίως τὴν τῶν γεγενημένων αἰτίαν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πόλεων εὕροι τ' ἄν, οὐχὶ τοὺς ἐμοί· οἳ, ὅτ' ἦν ἀσθενῆ τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρὰ, πολλάκις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας, τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρχοντας ἑκάστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες, ἕως δούλους ἐποίησαν. Hoc est: *Atque hoc quidem, per Herculem, atque omnes Deos, si, mendaciis remotis, atque omni in dicendo maleuolentia è medio sublata, ex veritate considerari oporteat, qui fuerint illi ad quos merito ac iure eorum quæ euenerunt, caussa referri debeat; ii sane in omnibus ciuitatibus, isti, non mihi, similes esse reperientur: qui, cum adhuc paruæ, nec satis firmæ essent Philippi vires, et si nos, quæ optima essent, & doceremus, & ad ea hortaremur, ipsi tamen, priuati ac turpis lucri caussa, singulis decipiendis ac suis ciuibus corrumpendis, communem vtilitatem perdiderunt; donec eos seruos effecerunt.*

LXXII. Possem equidem sexcenta ex iis Demosthenis orationibus, quæ vel in deliberatiuo, vel in iudiciali genere scriptæ sunt, exempla proferre; quæ à communi atque vsitato docendi genere abducta, ad Thucydidis imitationem sunt expressa. sed ne longius, quam par sit, excurrat oratio, iis ero contentus, quibus rem à nobis propositam satis confirmatam putamus. Illud interim eos qui se in ciuilibus orationibus exercent quique iudicio sunt integro, admonere non pigebit, vt Demosthene, quem omnium Oratorum optimum fuisse scimus, consiliario vsi, ea tantum ab illo petant, in quib. & breuitas, & acrimonia, & vis, & robur, & magnificentia, aliæque his affines virtutes omnibus perspecte insunt: ænigmatica autem illa, & intellectu difficilia, ac grammaticis enarrationibus indigentia, quæque figuras nimis curiose conquisitas & solœcismi similes habent, neque admirentur, neque imitanda sibi proponant. atque (vt paucis dicam) si quis & ea quæ obscuritatem habent, & quæ cum aliis virtutibus etiam perspicuitate sunt prædita, pariter imitanda statuat; id rectum non est. necesse est enim fateri; perfectiora

perfectiora imperfectis, clariora obscuris esse meliora. Quo igitur argumento Thucydidis vniuersam dicendi LXXIII. formã laudamus; quęue nos ratio cogit, vt illum suę tempestatis hominibus, quibus nimirum illa & nota esset & vsitata, conscripsisse; nostri verò, qui post eramus futuri, nullam rationem habuisse dicamus? Neque verò omnem Thucydidis orationem, tamquam inutilem è foro atque iudiciis eiiciendam esse putamus; sed eam quidem partem quæ in narrationibus consumitur, præter pauca quædam, mirabiliter adhibitam, atque ad omnes vsus accommodatam, confitemur: eam verò quæ conciones habet, non plane omnem ad imitandum idoneam esse; & quæ eiusmodi est, facilem quidem omnibus ad intelligendum esse, sed imitatione prorsus exprimi nequaquam posse. His ego tibi, Q. Æli Tubero, vir optime, iucundiora quidem de Thucydide potuissem scribere, non tamen veriora.

DIONYSIVS HALICARNASSEVS DE IIS QVÆ THVCYdidi propria ſunt:

Matthia Martinez interprete.

AMMÆO cariſſimo

Dionyſius ſalutem.

PVTABAM ſatis ſufficienterque me *Thucydidis* characterem & ſtylum iam declaraſſe vt qui maximas & propriiſſimas eiuſdem proprietates ſim proſecutus; in quibus ſane maxime ab iis, qui ante illum fuere, Oratoribus & Scriptoribus, diſcrepare mihi viſus eſt: Primum quidem in Commentariolo, quod de antiquis edidi Oratoribus, quod tibi dedicaui. deinde haud ita multo ante in Tractatu, quem de hoc ipſo *Thucydide* compoſui, quem Ælio Tuberoni inſcripſi; in quo omnia, quæ dicenda erant, additis exemplis ab ipſo petitis, ſum pro virili proſecutus. Cum verò, tibi hæc parum accurate ſcripta eſſe videantur, vbi omnia quæ characteri huic accidunt, propoſuero, argumentis euidentibus ad oculum tunc confirmabo: Cum verò credas accuratiorem demonſtrationem proprietatum characteris futuram, ſi præter

præter singulas propositiones, scriptoris etiam verba apponerem, quod qui præcepta & inductiones in artem oratoriam conficiunt, præstant; & mihi animo sedeat, nihil omnino prætermittere. hoc etiam præstiti, docentis officio functus cum demonstrare potius deberem. Vt vero quæ dicturus sum, facile assequaris, summatim, quæ de hoc auctore alias scripsi, complexus, singulas mox propositiones resumam, & reipsa tibi, vti petiisti, ad oculum demonstrabo. Quæ vero demonstraturus sum, sequuntur immediate ea quæ de *Herodoto* alias tradidi. Huic enim & cæteris, quorum superius memini, superueniens Thucydides, cum quas quisque dicendi virtutes haberet, animaduertisset, propriam ipse dicendi formam, nec eam omnino pedestrem, nec etiam penitus numerosam, sed mixtam quamdam ex ambabus & nouam consectatus, ad historicum artificium studuit traducere. in delectu quidem verborum, Tropicam, glossematicam, obsoletam ac peregrinam dictionem, communi suaque ætate vsitatæ locutioni anteposuit, in Figuris autem adhibendis, quibus imprimis superiores superare contendebat, summam diligentiam adhibuit; nunc quidem ex nomine orationem constituens, rursusque in nomen orationem contrahens; interdum autem verbalia nominatim efferens, ac rursum nomen verbaliter, atque omnem eorum vsum inuertens, vt nominale in verbale, verbale econtra in nominale commutaret; verba insuper passiua, actiua faceret, quę vero actionem denotant, passiuam iis adderet significationem. Pluralium & singularium naturam & ordinem mutat, & eadem inter se libere commiscet. Masculina femininis, & feminina masculinis attribuit; neutra vero ita his connectit, vt tota illa naturalis coaptatio constructioque apud illum libera sit, & diuagetur. Nominum & Participiorum casus ab eo quod significare debet, ad id quod significatum est, & contra, ab eo quod significatum ad significans transfert. In Coniunctionibus & Præpositionibus, iis præsertim quæ sententiarũ robur & vim distinguunt, poëtica prorsus vtitur licentia. Plurimæ quoque in eo Figuræ occurrent, quæ personarum apostrophis temporum commutationibus, & notionum loca-

Ee

lium discrepantia à communi consuetudine discrepant, ac
III. quamdam solœcismorum speciem præferunt. Adhæc sæpius in ipso res videbis pro corporib⁹, & vice versa corpora pro reb. sumi: In Enthymematis verò & Sententiis, in quibus cum crebræ interiectiones occurrant, longo deinde interuallo ad rem & consecutionem redit, tortuosa, perplexa, intricata, aliaq; his cognata inuenies. Multas quoque figuras Theatrales ipsum adhibuisse comperies; vt paria, similiter cadentia & desinentia, & Antitheses; quibus ad nauseam vsus est Gorgias Leontinus, Polus, Licymnius, & alii, qui eadem tempestate floruere. E quibus autem maxime & potissime character illius dignosci potest, eique propria, hæc fere sunt: Studet vt quam paucissimis verbis quamplurima complectatur, & exprimat, multasque in vnam sententias compingat, ac tum maxime auditorem, cum suspensus adhuc est & exspectans, deserat; atque hinc fit, vt breuitas obscuritatem quamdam inducat. Vt autem paucis complectar, quatuor sunt in *Thucydide* velut instrumenta & organa dictionis, quæ ipse delectatur; poëtica scilicet verborum structura; figurarum multiplex varietas, harmoniæ & concentus asperitas, & significationis celeritas. Colores verò quibus hic vtitur, sunt acerbus, amarus, densus, austerus, vehemens, grauis, & terribilis; & inprimis affectibus maioribus excitandis accommodatior. Talis igitur est in charactere dictionis, in quo à cæteris discrepat. Glossematica itaque & obsoleta & populo obscura sunt hæc; Ἀκραιφνὲς, Πει-ρασμὸ, Περιωπή, Ἀνακωχὴ, hisque similia. Poëtica verò sunt Κωλύμη, Προσεδρεία, Καταβολὴ, Ἀχθηδὼν, & Δικαίωσις, & alia his affinia. Ipsa verò figurarum nouitas, ac varietas, & à communi loquendi genere discrimen, in quo maxime illum ab aliis differre puto, ex his quæ sequuntur hic, fiet manifesta.

IV. Cum igitur vnam dictionem, siue nominalem, siue verbalem, multis nominib & verbis eamdem sententiam varie circumscribendo, effert, hujusmodi dictionē constituit: Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιον θαυμάσαι. Et sane

ſane in Funebri ſcripſit, Οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. Nam & in his ſignificatum ipſum orationem facit, vti in Braſida Lacedæmonio, quando circa Pylon pugnando ſaucius è naui delapſus eſt; lapſum verò eius ita effert, εἰς τὴν παρεξειρεσίαν ἡ ἀσπὶς περιερρύη εἰς θάλατταν. vult porro hoc ſignificare, ὄντος δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς νεὼς ἐπὶ τὰ περιέχοντα μέρη τῆς εἰρεσίας.

In quibus partes orationis verbales nominaliter ef- V.
fert, huiuſmodi facit phraſin : Nam in primo eius libro Corinthius quidam hæc apud Athenienſes eloquitur; Δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν, παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος τοιάνδε. Nam τὸ παραινεῖν, ἀξιοῦν cum verba ſint, nomina fecit, παραίνεσις & ἀξίωσις. Huius formæ eſt : ἡ ἀποτείχισις τῆς πλημμελείας, quam in ſeptimo libro in concione quadam vſurpauit. Nam τὸ Ἀποτειχίσαι & Ἀπολοφύρασθαι, cum verba ſint, vt nomina effert Ἀποτείχισιν & Ὀλόφυρσιν.

Cum verò ambarum ordinem inuertens, nomina VI.
commutat in verba, hoc modo dictionem effert, vti libro primo, de belli cauſa cum ſcribit : τὴν μὲν οὖν ἀληθεστάτην αἰτίαν, λόγῳ δὲ ἀφανεστάτην, τοὺς Ἀθηναίους οἶμαι μεγάλους γινομένους ἀναγκάσαι εἰς τὸ πολεμεῖν. Oſtendere ſiquidem volens ; Athenienſes maiores iam & potentiores factos belli ineundi neceſſitatem præbuiſſe, ex τῇ ἀνάγκη & πόλεμος, quæ nomina ſunt, verba facit, Ἀναγκάσαι & πολεμεῖν.

Cum verò verborum formas paſſiuas & actiuas com- VII.
mutat, ſic orationem componit; οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. nam τὸ κωλύει quod verbum actiuum eſt, pro κωλύεται quod paſſiuum, ſumitur. Ipſa verò ſignificatio talis eſt , οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύεται ταῖς σπονδαῖς οὔτε τόδε. Adhæc illa quæ in procœmio dicta ſunt , τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις. nam & hic ἐπιμιγνύντες, quod verbum actiuum eſt, pro ἐπιμιγνύμενοι, quod paſſiuum locum tenet.

VIII. Dum verò pro actiuo passiuum vsurpat, sic orationem efficit, Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη συνηλλάγησαν. Vult .n. significare: Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις συνήλλαξαν. Vsurpauit enim τὸ συνηλλάγησαν quod passiuum est, pro actiuo συνήλλαξαν. Et quod his proxime subnectitur, Τοὺς δ' ἐν τῇ μεσογείᾳ μᾶλλον κατῳκημένους. nam pro actiuo κατῳκηκότας, passiuum κατῳκημένους adhibuit.

IX. Quoad singularium & pluralium commutationes, quando amborum ordinem inuertit, singularia loco pluralium ita effert, Καὶ οὕτως ἄρα παρέστηκε τὸν Συρακούσιον. αὐτὸ δὲ οὐ πολέμιον εἶναι τὸν Ἀθηναῖον. Vult enim & Syracusanos & Athenienses in plurali dicere, & tamen vtrumque in singulari extulit. & dum dicit, Καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτοῖς πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως. πολεμίους enim singulariter nō pluraliter posuit, pro singulari plurale ponens, ita cōmuniter locutionē constituit. in exordio funebris orationis enim hęc habet; Μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, εἰς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴεται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε. nam τὸ ἕκαστος, & ἤκουσεν singularia; quæ verò his subnectuntur, pluraliter prolata sunt. τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν: non de vno sed de plurib. dici solent.

X. Masculinorum verò & femininorum & neutrorum commutationes, quæ à communi loquendi genere alienę sunt, sunt huiusmodi, scilicet, pro παρεχὴν feminino, masculinum παρεχὸν dixit. Pro ὄχλησιν ὄχλον, & pro βούλησιν & δύναμιν posuit βουλόμενον & δυνάμενον. vti vsurpauit de Atheniensibus, cum exercitum in Siciliam misissent: οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν βουλόμενον οὐκ ἀφῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς. Et in iis quæ de Thessalis scripsit, ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐπιχώριον οἱ Θεσσαλοί. hic enim neutrum femininum facit, quod verò designare vult, huiusmodi est, ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.

XI. In quibus nominum, & appellatiuorum, & participiorum, & partium illis coniunctarum casus à communi alienos & discrepantes inducit, ita componit suam phrasin: Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν τῆς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων

ναίων

νείων ὑπὲρ τῆς δυνομίας οὐ περιλιμήσαντες. Qui communi loquendi genere vtuntur, & vulgarem phrasin constructionemq; sectantur, feminino genere appellatiui femininam apponunt particulam, & casum accusatiuū participii pro genitiuo ponere solent, hoc modo: Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον δυνομίαν οὐ περιιδοῦσαι. Qui verò masculina femininis coniunxere, vti hic ipse præstitit, dum genitiuos loco accusatiuorū vsurpant, solœcismos loqui nobis videantur. Quin & hæc eiusdem generis, καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες. non enim in dandi casu dictionem construi conueniebat, sed in accusandi, & μὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καταπλαγέντες; neque enim dicendus est aliquis, τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ ὀργῇ φοβεῖσθαι, sed τὴν τοῦ θεοῦ ὀργήν.

Phrasis verò quæ circa verborum tempora à compositione vulgari conuenientique deflectit, huiusmodi est, καί τοι εἰ ῥαθυμίᾳ μᾶλλον, ἢ πόνων μελέτῃ καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλέον, ἢ τρόπων ἀνδρείας, ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέροις τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι. Hic enim verbum ἐθέλοιμεν futurum tempus significat, at περιγίγνεται præsentis. Consequens esset & populare, si cum ἐθέλοιμεν, τὸ περιέσται coniunxisset. Ὧν τε γὰρ χωρίς τὸ δυσέμβατον, ἡμέτερον νομίζω, ὃ μενόντων μὲν ἡμῶν σύμμαχον γίνεται· ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὂν εὔπορον ἔσται. nam τὸ γίγνεται præsentis temporis est, ἔσται verò futuri. Quin circa casus ipsos schematismus hic dissentaneus & nouus est; in genitiuo enim participium μενόντων, & pronomen ἡμῶν posuit, in datiuo verò ὑποχωρήσασιν. Conuenientius fuisset & magis proprium, si & hoc in eodem casu extulisset. XII.

Quando ad significans à re significata conuertitur, vel ad significatum à significato, ita structuram efformat. XIII. τῶν δὲ Συρακουσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν. Præponens enim nomen singularis numeri Δῆμος, orationem ab hoc cōuertit ad rem significatam, quæ pluralis est numeri, scilicet Συρακουσίους & statim, Λεοντῖνοι γὰρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ Σικελίας μετὰ τὴν σύμβασιν, πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλοὺς, & ὁ δῆμος ἐπόει τὴν γῆν ἀναδάσασθαι.

nam à verbo pluralis numeri λεοντῖνοι, orationem conuertit ad singulare δῆμος.

XIV. Personæ apud illum interdum res fiunt, vti in Corinthiorum ad Lacedæmonios concione factum. Cupiens enim Corinthius præfectos Peloponnesi illius dignitatem quam à maioribus acceperant, apud exteras ciuitates tueri ac protegere, hæc habet: πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἔλαττον ἐξηγεῖσθαι, ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν. Namque ἐξηγεῖσθαι nunc posuit cum προάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον ἡγεμόνας αὐτῆς. Illud verò regioni & loco contingere non poterat, gloriæ vero & rebus quæ ad illam spectant, facillime, atque hoc vult dicere. Res vero pro corporibus & personis positas huiusmodi efformauit. Dicitur ab eodem Corinthio legato ad Lacedæmonios res Atheniensium & Lacedæmoniorum inter se comparante: Οἱ μὲν γε νεοτεροποιοὶ, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ἃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. Huc vsque dictionis schema aptam consequentiam seruat, vt quod in vtraq; persona versetur, deinde conuertitur oratio ad alteram partem, & pro personis res prodit circa Lacedæmonios, cum ait: Αὖθις δὲ οἱ μὲν καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. nam ὑμέτερον, pro ὑμεῖς sumptum est, res pro persona.

XV. In enthymematis & sententiis intercurrentes interiectiones, quæ crebræ admodum sunt, & vix ad finem perueniunt, quibus phrasis ipsa turbatur & dissoluitur, sæpenumero in vniuersa illius historia occurrunt, sufficient duæ solum ex ipso prooemio petitæ: quarum prima veterum Græciæ rerum imbecillitatem ostendit, & eius rei caussam reddit: τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ᾽ ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὔτε γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν, ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ᾽ ἡμέραν

ἀναγκαίας

ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο. Additum primæ periodo, & ita ordinatum, τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ᾽ ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, νεμόμενοι δὲ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο, clariorem redderet sententiam: sed rerum aliarum multarum interiectio obscuram & intricatam eam reddidit. Altera verò de Eurysthei exercitu in Atticam ingresso, hęc est: Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος. Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως ὅτ᾽ ἐστράτευε Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ τυγχάνειν δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα, διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον, καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεύς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, καὶ τὸ πλῆθος, τεθεραπευκότα τῶν Μυκηναίων τε, καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε, τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν.

In quib. tortuosa, implicata, intricataq; Enthymematum constructio est, hoc modo apud illum construi solet. In Funebri autem oratione reperitur hæc dictio: τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι, ἐν τῷ ἀμύνεσθαι παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σῴζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ᾽ ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι᾽ ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. Talia sunt & ea quæ de Themistocle scripta sunt in primo libro: Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι, οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ᾽ ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε ὧν δ᾽ ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο· τότε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα· καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο.

XVI. *Funebris oratio Thucydidis.*

XVII. *Gorgias Leontinus.*

Pueriles verò Antitheseωn, comparium, similiterque tum cadentium tum desinentium schematismi, quib. Gorgias imprimis studuit, qui characteri huius austero & fastum spiranti minime conueniunt, hoc in scriptore occurrentes hi sunt; Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη· quin & hic: Οἱ μὲν καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταί, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς δὲ δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. Vbi verò calamitates Græciam seditionib. opprimentes exequitur, hæc habet: Τόλμα μὲν ἀλόγιστος, ἀνδρεία φιλαίτερος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθής, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, πρόσχημα τοῦ ἀνάνδρου· καὶ τὸ εἰσάπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν. Plurima huiusmodi in vniuersa illius historia quis reperiat: sed sufficiat hæc exempli loco Demonstrationisque gratia attulisse. Habes, carissime Ammæe, ipsas de horum singulis obseruationes ex communi Tractatu disquisitas, vti postulasti. Vale.

Finis Tomi Secundi.

SYLLA-

SYLLABVS RERVM AC VERBORVM IN TOMO HALICARNASSEI ALTERO MEMORABILIUM.

Numerus prior paginam; alter caput signat.

A.

Dinar-

L

Massi-

ab

Thu-

FINIS.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0030240

[illegible]

[illegible] Hist[illegible]

rica Scripta